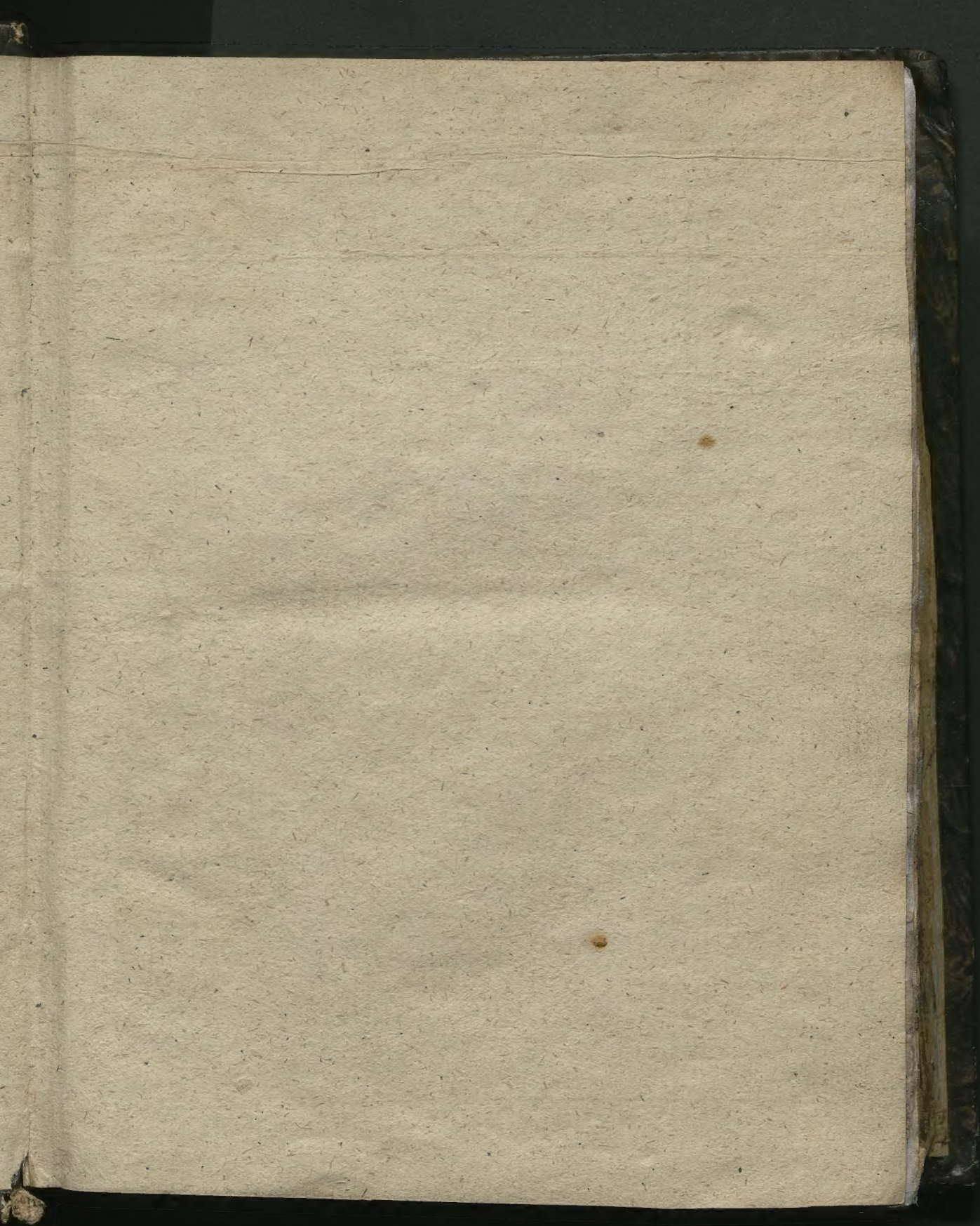

H. * 8692 (Wist. 228)

Inc. 199
Bibl. Jag.

Inc. 199

ff. *

M
C
26
12

m
m
pal
et

Molandum ... *Tractatus primus* ... *Sermo* ...

Tractatus primus

Est tractatus summa

Trum magistri petri hispani. In quo ipse compendiose determinat de his que in libris logice aristotelis Boethii et Porphyrii plire tractant. Et dicit iste liber summa per similitudinem ad summam pprie dictam. Est em summa pprie dicta magnus numerus resultans ex aggregatio ne plurium puorum numerorum. Et transumptive p similitu dinem ad talem summam aliquis liber in quo est aggregatio plurius tra ctatum parvorum, vel capitulorum dicitur summa. et summa est dimi nistium a summa sic accepta transumptive. Et qz iste liber brevis est et compendiosus. Ideo vocat summa et dicitur Petri hispani ad denota dam causam efficientem huius tractatus. Ipe em hunc tractatum extrax it ex libris Aristotelis et aliorum logicor. Et p hoc patz titulus huius li bri. Est em nulus denominatio libri fm omes causas vel aliquas suaz causarum. ¶ Sciendum est pmo. qz huius libri sicut et alioz libror. quat tuor sunt cause. scz causa efficiens. materialis formalis et finalis. Causa aut efficiens dicta est. Sz causa materialis est argumentatio. sicut et totius logice. Cuius ratio est. qz p ditiones subiecti attributiois sibi pueniunt respectu hui? scientie. Unde res sunt p ditiones subiecti attributio nis. Una est qz illud sit pncipalit? p sideratum in scientia cui? est subie ctum. Et ideo passiones pncipia et ptes subiective et integrales qz ratione subiecti p siderant. et no pncipaliter no habent ratioem subiecti. Scda est. qz omnia p siderata in scientia cuius est subiectu habeant reductionem ad tale subiectu et sub eo p tineant quantu ad ratioem p sideradi. Un aliqua reducunt ad subiectu vt pncipia ei? aliqua vt passiones Et aliqua vt par tes subiective vl integrales. Tercia p dicio est qz tale subiectum sit adeo quatum scientie cui? est subiectum. Ita qz sub tali ratioe formali in nulla alia scientia p sideretur. sed qz sit prium illi scientie sub tali ratioe formali. ¶ Sciendum scdo. qz subiectum accipitur octo modis. Primo dicitur obiectum alicui? potestie. vt color dicit subiectum visus. et obiectus. Scdo accipit p famulo alicuius dñi. vt seruus dicit subiectus suo dño. Tercio ac cipitur p corpore posito sub alio. vt fundamentu est subiectum parietis. Quarto p subiecto accidentis. Quinto p subiecto ppositiois vt homo e animal. Sexto capis p subiecto p pte passionis. vt homo est subiectum ris sibilis. Septimo pro subieibili vel inferiori alicuius superioris. vt homo respectu animalis. Octauo p subiecto attributiois de quo modo est hic pncipaliter ad ppositum qui modi in his versibus p tinentur. Obiectus verna positum sub cui quid inheret Quod prius est copula proprii logica liter infra. Quo sil ars heret sunt bis subiecta qerna. ¶ Diffinit ergo sic subiectu attributiois. Est quid co munissimu pncipaliter p sideratum in scientia ad quod oia p siderata habent redyctioem vel reducunt fm eoru formale ratioem p sideradi no excedes metas illi? scia qz sub tali ratioe formali in nulla alia scia p sideret. Vl breui? Est quid pncipalit? p sidera tum in aliqua scia sub cuius ratioe formali consistendi no excedens me ras illius scientie et sub tali ratioe formali in nulla alia scientia p sideratur

Sermo ... *Tractatus* ... *Summa* ...

in no
nine
patre
et filio

Deus fecit unum carum

27. VII. pp. 122.

Sciendum

Sciendum est quod duplex est causa finalis huius libri. scilicet extrinseca et intrinseca. Unde finis intrinsecus est perfecta cognitio argumentationis quam ad sua principia partes et passionibus sicut in qualibet scientia speculativa finis propinquus est perfecta cognitio sui subiecti. Sed finis etus extrinsecus est cognitio omnium altorum scientiarum que per argumentationem acquiruntur. Et ideo cum omnis scientia vera sit bonum et perfecta ipsius anime excedens in perfectione omnia bona corporis. sequitur quod logica per quam omnes scientie acquiruntur est necessaria et utilis. Unde bonitas rei et utilitas attrahuntur ex parte finis.

Petri hylpani

Sciendum tertio quod duplex est causa finalis huius libri. scilicet extrinseca et intrinseca. Unde finis intrinsecus est perfecta cognitio argumentationis quam ad sua principia partes et passionibus sicut in qualibet scientia speculativa finis propinquus est perfecta cognitio sui subiecti. Sed finis etus extrinsecus est cognitio omnium altorum scientiarum que per argumentationem acquiruntur. Et ideo cum omnis scientia vera sit bonum et perfecta ipsius anime excedens in perfectione omnia bona corporis. sequitur quod logica per quam omnes scientie acquiruntur est necessaria et utilis. Unde bonitas rei et utilitas attrahuntur ex parte finis.

Sciendum quarto quod causa formalis est duplex scilicet forma tractandi et forma tractatus. Forma tractandi est modus procedendi qui est diffinitivus. divisiuus. probativus et exemplorum positivus. Forma tractatus est divisio eius per tractatus et tractatum per capitula et capitulum per partes. Unde in hoc libro sunt septem tractatus. Primus est de enunciatione correspondens libris perhermenias arestotelis. Secundus est de universalibus correspondens libro predicabilium porphirii. Tertius est de predicamentis correspondens libro predicamentorum arestotelis. Quartus est de syllogismo simpliciter dicto correspondens libris priorum arestotelis. Quintus est de locis dialecticis correspondens libris topicorum arestotelis. Sextus est de fallaciis correspondens libris elencorum arestotelis. Septimus est de parvis logicalibus considerans de aliquibus proprietatibus terminorum scilicet de suppositionibus de distributionibus de syncategorematis. qui tractatus non correspondens aliquibus libris specialibus logice. sed est extractus ex diversis libris. Et licet via doctrine sequitur tractatum fallaciarum tamen ordine nature debet sequi immediate tractatum predicamentorum. quia ibi determinatur de passionibus terminorum incomplexorum. Et per hoc patet titulus cause et divisio huius libri.

Contra predicta arguitur primo sic. Iste liber est tantum una summula. ergo male nominatur summule in plurali numero. Secundo sic. Anima est subiectum huius scientie. quia est subiectum cuiuslibet scientie. ergo male dicitur quod argumentatio sit subiectum huius scientie. Tertio sic. Scientia est habitus conclusionis. sed argumentatio non est conclusio. ergo de ipsa non est scientia nec est subiectum huius scientie. Quarto sic. Prius nunc habent reduci ad ipsum subiectum sicut est dictum. Quinto sic. Finis logice est perfectio anime cum sit finis cuiuslibet scientie. ergo perfecta cognitio argumentationis non est hic finis cum illa cognitio sit effectus anime consequens suum esse completum.

Ad primum dicitur quod si consideretur iste liber ut est una totalis tractatus tunc bene dicitur summula in singulari numero. sed si consideretur ut continet plures tractatus. tales bene dicitur summule in plurali numero. Ad secundum quod licet anima sit subiectum inhesionis huius scientie et capiendi subiectum pro subiecto accidentis. Non tamen est subiectus attributionis eius de quo hic est adpositum. Ad tertium quod de conclusione tantum est scientia directe tanquam de proprio obiecto eius. sed tamen in

gim m m c f m m h m m m

270

11211

hic autem ponit distinctionem dyalctica in qua recte
auditorum benivolentia ac attentio ostendendo huius scientiam
et utilitatem dicitur q. dyalctica est ars dandi ut dicitur
perit

Petri hispani

Directe est scientia de subiecto conclusionis et de predicato eius et de principibus
et de tribus ipsius subiecti. **S**ecundo hanc argumentatio non sit conclusio tamen
designat per modum incompleti potest esse subiectum conclusionis. **A**d quod
dicitur q. hanc principia subiecti sem suum esse non habeant reduci ad sub
iectum tamen possunt reduci ad ipsum quantum ad rationem considerandi. **A**d
quintum dicit negando consequentiam. et causa est quod perfecta cognitio argu
mentatio est ipsa perfectio anime et licet ipsa sit effectus anime, nihilo
minus tamen potest esse perfectio accidentalis eius. et potest perficere ipsam
in ordine ad suum ultimum finem q. est summa felicitas.

Valencia est ars artium scientiarum ad om
nium methodorum principia viam habens. **S**o
la enim dyalctica probabiliter dispicit de princi
piis omnium aliarum scientiarum.

Postquam est visum de quatuor causis et titulo huius libri. **N**unc sequenter
accedendum est ad materiam eius. **I**n principio enim autor permittit phemium suum
et quod in phemio quilibet autor debet reddere auditori benivolenti dociles et
attenti. **I**deo ratio huius autoris hic ostendit excellentiam utilitatem et ordinem
huius scientie. **P**rimo diffiniendo dyalcticam dicendo q. **D**yalctica est ars arti
um scientiarum ad omnes methodorum principia viam habens. **I**n qua diffi
nitio ostendit excellentiam eius cum dicitur ars artium scientiarum. **E**t tamen ut
litas eius cum dicitur methodorum principia viam habens per cuius intellectum. **S**ci
endum primo q. ars capit dupliciter. **U**no modo specialiter ut ab arestorele diffinitur
q. est recta ratio rerum a nobis facibilium. **E**t sic est unum habitus intellectuales ab
alijs diffinitur. **E**t hoc modo dividit in septem artes mechanicas q. in versibus
continentur. **U**na nemus miles navigatio rus medicina. **H**is ars fabrilium
q. mechanice sunt. **E**t dicuntur ille artes mechanice q. faciunt intellectum
mechanici. **C**omisceri cum rebus exterioribus et alienari a sua propria operatio q. est
speculatio. **A**lio modo capit ars generaliter ut diffinitur a **T**ullio. q. est collectio
plurium preceptorum in unum finem tendentium. et hoc modo est ad quoddam super
ius ad scientiam et artem proprie dicta. **E**t hoc modo ponit in diffinitione dyalctice
Ratio cuius prius ponit ars q. scientia. **E**t non capit hic specialiter ut opponitur
scientie q. sic opposita ponerent in eadem diffinitione. **S**ciendum secundo q. ars ge
neraliter capta sub se comprehendit plures habitus intellectuales ab invicem distin
ctos. **U**nus quique sunt habitus intellectuales scilicet sapientia intellectus scientia pruden
tia et ars. **Q**uorum sic habet sufficientiam. q. omnes habitus intellectuales vel est specula
tiu vel practicus. **S**i speculativus est tripliciter vel de cognitione principiorum et conclu
sionum vel de sapientia vel principiorum rationum. et sic est intellectus. vel de cognitione conclu
sionum rationum et sic est scientia. **S**i sit practicus est dupliciter vel est circa agibilia. et sic est pruden
tia. que est recta ratio rerum a nobis agibilia. vel est circa facibilia. et
sic est ars. que est recta ratio rerum a nobis facibilium. **E**t omnes illi habi
tus aliquo modo continentur sub arte generaliter dicta. q. in quolibet est col
lectio plurium preceptorum vel regularium ad unum finem tendentium. **E**t quod

pecator si in penitentia est dignus
a. in

Petri hispani

ptz q sub arte communiter accepta ptinent septem artes liberales. qz ille
ptinent sub scia que sunt grammatica logica rethorica musica arismetris
ca geometria astronomia que cum suis accibus in his versibus continen
tur. Bra loquitur. dya vera docet. re verba colorat. Du canit. ar numerat.
geo ponderat. ast docet astra. Et haz tres pme dicunt triuales quasi tri
bus vijs in vnu finem tendentes. scz in cognitōnem sermonis qz grāmati
ca pōderat de sermone congruo vñ inco gruo. Logica vero de sermone ve
ro vñ falso. Et rethorica de sermone ornato vñ inornato. Sz alie dicuntur
quadruales. quasi quatuor vijs in vnum finem tendentes. scz in cog
nitōnem quātitatis. qz arismetrica est de quātitate discreta nō ptracta. s.
de numero. Musica aut est de quātitate discreta ptracta ad sonum. Et
geometria est de quātitate p̄tinua nō ptracta. Et astronomia de quāti
te p̄tinua ptracta ad motum. Et dicunt iste artes liberales qz libere of
ferunt se nostro intellectui sine nimia difficultate. vñ qz dirigūt nos in ope
ratōem liberam. Et propter hoc physica z metaphysica qz nō libere of
ferunt se nostro intellectui nō dicuntur liberales. Metaphysica em est de
nimis eleuatis supra nostrū intellectū. Et physica de nimis impressis ma
terie sensibili. Sufficiencia septem artium liberalium sic habet. qz ois ars
aut tractat de sermone aut de quātitate. Si de sermone hoc est triplr. aut
est de sermone congruo vñ inco gruo. z sic est grāmatica. aut est de sermo
ne vero vel falso. z sic est logica. Vel de sermone ornato vñ inornato z sic
est rethorica. Si de quātitate hoc est duplr. aut est de quātitate p̄tinua vñ
discreta. Si de quātitate p̄tinua hoc est duplr. aut est de quantitate p̄ti
nua nō ptracta. aut ptracta ad motum. si de nō ptracta. sic est geometria
si ptracta ad motum sic est astronomia. Si de quātitate discreta hoc est
duplr. aut de quātitate inco tracta. aut de quātitate ptracta ad sonum. si
p̄tinua sic est arismetrica. si scōm sic est musica. ¶ Sciendum tercio q me
thodus accipitur duplr. vno modo proprie put est breuis via z recta nos
cito ducens ad op̄atum terminum. Alio modo transumptiue z similiter
dinariē. z sic est scientia cōpendiose tradita cito ducens in cognitōem sub
iecti. z hoc modo capitur in diffinitōne ista. Sed euz dicitur q logica has
bet viam ad p̄ncipia omnium methodorum. sensus est omnium scienti
arum. Et valet per hoc ad omnium methodorum p̄ncipia. quia conside
rat de argumētatione per quam inquirimus de p̄ncipijs omnium scientia
rum. z nulla alia scientia ab illa docet modum arguēdi probabilr. Ideo
sola dyaletica probabilr disputat de p̄ncipijs aliarum scientiarum. ¶ Sed
endum quarto. q dyaletica accipit vno modo generalr pro tota logica.
Alio modo solum pro ista parte logice que traditur in libris thopicorum.
hic autem diffinitur pro tota logica tamen sub nomine illius partis. qz ra
tione illius totū cōuenit probabiliter disputare. Et per hoc patz expositio
diffinitōnis dyaletice. ¶ Contra predicta arguitur p̄mo sic. ars est de
facibilibus a nobis cum ars sit recta ratio rerum a nobis facibilū. Sed
logica nō est de facibilibus a nobis. ergo logica non est ars. Scdo sic.
Modus sciendi nō est scientia. sed logica est modus sciendi. ergo nō est
scientia. Tertio sic. ille genitiuus scientiarum importat excellentiam lo

Justus dux est experientia subditus
Enchiridion

Tractatus primus

gice vltra alias scientias cum omnis genericus pluralis numeri reflexus
supra notarium singularem importat excellentiam sed logica nō est excel
lentior alijs scientijs cum multe sunt digniores. vtpur a scia de anima me
taphysica zc. ergo male dicitur q logica sit scia scientiarum. Quarto
sic logica est quedam methodus. ergo si doceat viam ad pncipia omnium
methodorum tunc etiam docebit viam ad sua pncipia quod est inconue
niens. ergo male dicitur q logica habet viam ad pncipia omnium metho
dorum. Quinto sic pncipia scientie sunt per se nota. ergo logica nō has
bet viam ad cognitōem iporum pncipiorum.

Ad p̄mum d̄r q lz ars specialr capta sit de r̄m factibilibz a nobis r̄m
ars generalr accepta nō est de r̄m factibilibz a nobis z sic capis hic. **A**d
sc̄dm d̄r q logica accipit duplr. vno modo pro pfecta cognitōe argumēta
tionis que d̄r logica docens. z sic est scia z nō modus sciendi Alio modo p
vlu argumentatōis quo nos vrimur argumentatōe ipa in alijs sciētjs
q quidem vltus d̄r logica vtens. z sic logica est modus sciendi z nō scia
Ad tertiu d̄r lz logica nō est excellētor oibz alijs scientijs in dignita
te z pfectōe. est tamen excellētor ceteris in vlu subiecti z in applicatione
eius ad acquirēdum alias scientias **A**d quartum d̄r q ratōe argu
mentatōis p quam possumus inquirere de pncipjs logice. logica valet
ad cognoscendū sua pncipia fm q argumentatio est instrumentū scien
ti. **U**nde argumentatio in p̄culari cōsiderata est instrumentū acquirēdi
seipam cōsideratā fm ratōem suam vltm vel pncipia eius. **A**d quintū
dicitur q licz pncipia sint per se nota fm se tamen sunt ignota quo ad nos
Ecce argumentatio ex pte nostri valet ad cognitōem iporum pncipiorum.

Ideo in acquisitōe scientiarū dyaletica debet ee prior

Dicitur aut dyaletica a dya q̄ duo et logos sermo et lectis

ratio quasi duorū sermo vel ratio scz opponentis et responde

tis in disputatōe. Sed qz disputatio nō potest haberi nisi

mediante sermone nec sermo nisi mediante voce nec vox nisi

mediante sono. Omnis em vox est sonus. ideo a sono tanq̄

a priori inchoandum est.

Postq̄ autor posuit diffinitōem dyaletice. In qua diffinitōe ostens
ditur vtilitas z excellentia huius scientie. Nec consequenter ostendit de
quo z quo ordine sit in hac scientia pcedendum. Ratōe cuius infert vnū
correlariū dicens q dyaletica in acquisitōe scientiarū debet esse p̄or. Cui
ratio est qz pncipia omnium scientiarum z cōclusiones acquirunt per argu
mentatōnem. sed logica considerat de argumentatōne z docet modum
arguendi. ergo debet p̄us acquiri q̄ alie scie. **I**deo in acquisitōe scientiarū
debet esse p̄or. **S**ciendum p̄mo q vna scia potest dici p̄or alia duplr.
Uno mō ordine nature z pfectōis z hoc mō scientie reales pcedunt logis

omnis natura cuius accedat
hanc est impl. fiat
quid

Tractatus primus

Et ratio est qz ordine nature scientie ordinant sicut z sua subiecta. Sciens reale est prius ente rationis. ergo scientie reales. vt physica z metaphysica que sunt de ente reali pcedunt logicam que est de ente rationis. Alio modo vna scientia dicitur ppter alia ordine discipline z quo ad nos. Et hoc modo intelligit qz logica sit ppter oibus alijs scientijs. Ideo notat dicit qz non sit prior simpliciter. sed in acquisitione omnium aliarum scientiarum. ¶ Sciendum sedo qz autor ponit interpretationem huius nominis dyalectica quod potest dupliciter deriuari. Vno modo dicitur a dia scriptum per i nostrum quod est de. z logos sermo z ycos quod est scientia. quasi scientia de sermone. Alio modo dicitur a dy a scriptum per y grecum quod est duo. z logos sermo vel ratio z ycos scientia. quasi scientia duorum. scz opponetis z respondentis in disputatione. Et licet idem possit arguere z respondere z facere disputationem. tamen hoc non est nisi in quantum tenet vires z officia duorum. Ex quo patet. qz hic non capitur dicitur vt tantum valet sicut proferat vel predicatur. sed vt tantum valet sicut deriuatur. ¶ Sciendum tertio qz in isto libro inchoandum est a sono tanqz a priori z communiori. Cuius ratio est qz logica considerat de argumentatione tanqz de proprio z adequato subiecto eius vt dictum est prius z de disputatione que fit mediante argumentatione. sed argumentatio non potest fieri nisi mediante sermone nec sermo nisi mediante voce. nec vox nisi mediante sono. z quia sonus est communior omnibus istis. ergo a sono tanqz a priori inchoandum est. ¶ Sciendum quarto. qz disputatio potest fieri multis modis. Primo modo mentaliter quando scz aliquis per seipsum disputat. z talis disputatio potest fieri sine vocibus z sermone. Alia est disputatio vocalis. que reperitur inter opponentem z respondentem. que quidem proprie est disputatio. Et illa non potest fieri. nisi mediante sermone. z voce. Et de illa solum hic intelligitur cum dicitur qz disputatio non fit nisi mediante sermone z voce. Et sic habetur ordo istius scientie ad alias scientias z interpretatio dyalectice. z de quo sit hic determinandum. z a quo incipiendum sit. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. Grammatica debet prius acquiri qz logica. cum logica presupponat significata terminorum z modum congrue loquendi que habentur per grammaticam. ergo grammatica est prior logica in acquisitione. Secundo sic. plures medici acquirerunt scientiam medicine ante inuentionem logice. vt ipocras z multi alij qui non habuerunt logicam. ergo non est prior in acquisitione omnium aliarum scientiarum. Tercio sic. omnis sonus z vox ab ore animalis eque cito pferunt. ergo sonus non precedit vocem nec vox fit mediante sono. Quarto sic. Idem non debet considerari in diuersis scientijs. sed sonus consideratur in physica. ergo non debet considerari in logica. Quinto sic. Qualitas est communior qz sonus cum sit gen⁹ ipsi⁹. ergo incipiendum est a qualitate qz a sono. ¶ Ad primum dicit qz duplex est grammatica. scz grammatica positicia z regularis sive pbatiua. Unde positicia dat cognitionem terminorum solū. z talis grammatica bene pcedit logicam z talis non est scia. sed e quaedam cognitio imperfecta. Sed grammatica regularis e cognitio ppter qd scz pceptas z pncipia. Et talis e scia. z non potest pfecte acquiri nisi p argumentationem

hincitior Robatorem reuoluitur minior

mirauimus

pro

De tri hyspani

Sonus est quicquid proprie ab auditu percipitur. Dico
autem proprie licet homo vel campana audiat hoc non est
nisi personum eius. Sonorum alius vox alius non vox. So-
nus vox idem est q̄ ipsa vox

Postq̃ autor posuit prohemiu suum. hic consequenter aggredit̃ suum tractatum. ⁊ quia in isto tractatu cuius subiectum est enūciatio. **Q**uoniam determinat de noie ⁊ verbo eo q̃ sunt pres enūciationis ⁊ in eorū diffinitionibus ponit vñ cuius sonus est genus. Ideo autor prius determinat de sono ipsum sic diffiniens. Sonus est quicquid proprie ⁊ per se habet auditu p̃cipit̃. ¶ Sciendum primo. q̃ sensibile in communi dicitur qđ aptum natura est senti. Et diuiditur in sensibile per se ⁊ in sensibile per accidēs. Sensibile per se est quod per se immutat sensum non rōne alterius sibi accidētis sicut color per se nō ratione sui subiecti immutat visum ⁊ sapor gustum. Sed sensibile per accidens est quod non ratione sui sed ratione accidētis eius immutat sensum sicut campana immutat auditum non ratione sui sed ratione soni qui est sibi accidēs. ¶ Sciendum secundo. q̃ sensibile per se iterum diuiditur in sensibile cōmune et p̃prium. Sensibile commune est quod a pluribz sensibus percipitur. vt sunt ista quinqz sensibilia. magnitudo. numerus. figura. motus et quies. que dicuntur cōmunia nō quia ab omnibz p̃cipiantur sensibz sed quia quolibet eorum a pluribz sensibus percipitur. Sed sensibile p̃prium est quod ab vñco sensu p̃ticulari percipitur sicut color est p̃prium sensibile visus et sonus obiectū auditus. et odor obiectum olfactus. et sapor obiectus gustus ⁊ qualitates tangibiles scz calidum frigidum. humidum ⁊ siccum sunt propria obiecta tactus. ¶ Sciendū tertio q̃ sensibile in cōmuni vt patet ex p̃dictis est genus soni. Et illud datur intelligi in sua diffinitione. cū dicit quicquid percipitur. i. perceptibile vel sensibile. qz percipitur in illa definitione dicit ap̃

nausee et fait souven qu'on meurt l'été

10

Petri hyspani

ritudinem et non actum. Et sic illa prima pars definitionis soni ponitur loco generis. Deinde ponitur per se ad differentiam sensibilibum per accidens. quia ut dictum est. sonus est sensibile per se. Et ponitur proprie ad differentiam sensibilibum communium. quia sonus est proprium sensibile auditus. Et subiungitur ab auditu ad differentiam sensibilibum propriorum aliorum sensuum. Et sic intellectus definitionis est quod sonus est sensibile per se et proprium auditus. Et melius sic diffinitur per suum genus propinquum quod est sensibile quod per suum genus remotum quod est qualitas sensibilis ut ipsum diffinitur Buridanus. Et posset etiam hec diffinitio probari. quia sibi conveniunt conditiones bone diffinitionis. ideo est sufficiens. ¶ Sciendum quarto. quod tres sunt conditiones bone diffinitionis. Prima est. quod diffinitio debet convenire omni contento sub diffinito. Secunda est. quod conveniat soli diffinito. Et ratio earum conditionum est. quia diffinitio componitur ex genere et propria differentia. sed illa differentia convenit omni contento sub diffinito et soli diffinito et convertitur cum ipso. Ideo diffinitio debet convenire omni et soli. Tertia conditio quod diffinitio debet sufficienter explicare naturam diffiniti et facere ipsum differre a quolibet alio. Ratio huius est. quia natura rei sufficienter explicatur per genus et differentiam que dicunt potentiam primam et ultimum actum nature rei. diffinitio autem fit ex genere et differentia. Et ratione proprie differentie facit diffinitum differre a quolibet alio. Iste autem tres conditiones conveniunt diffinitioni soni. ut probaretur inductivum. ideo est sufficiens. Contra predicta arguitur primo sic. Omnis propositio est falsa in qua predicatur univiersale univiersaliter sumptum. sic est in ista diffinitione sonus est. quicquid percipitur. Nam quicquid est signum distributum includens naturam distributionis sue. ergo diffinitio est insufficiens. Secundo sic. Audibile non est de essentia soni sed accidens eius. ergo male ponitur in diffinitione eius. Tertio sic. Omnis motus est sensibile commune. ut patet ex predictis sed sonus est quidam motus. cum sit motus aeris fracti. ut habetur secundo de anima. ergo sonus est sensibile commune. et per consequens male ponitur in diffinitione eius proprie. Quarto sic. Nullum obiectum potentie passive debet diffiniri per suam potentiam. cuius est obiectum cum ipsum sit prius et notius sua potentia. sed sonus est obiectum auditus que est potentia passiva. ergo male diffinitur in diffinitione eius ab auditu. Quinto. Si ntrum percipitur proprie et per se ab auditu. quia non percipitur ab eo per aliquod accidens eius. nec etiam percipitur ab alijs sensibus quod ab auditu. et per consequens diffinitio soni convenit sibi et cum silentium sit aliud a diffinito ipsa diffinitio convenit alijs quod est contra unam conditionem diffinitionis supra positam. Ad primum dicitur. quod quicquid est signum distributum sed tamen in hac definitione non tenetur distributive sed indiffinitive. et ut patet ratione et per quod habitum est per primam particulam in qua dicitur quicquid percipitur. id est aliquod perceptibile siue sensibile et sic apparet quod ibi non predicatur univiersale univiersaliter sumptum. Ad secundum dicitur. quod licet audibile vel audibilitas sit accidens proprium ipsius soni. ideo per se dicitur de sono. non tamen est accidens esse quod pringit ad esse vel abesse. ideo bene ponitur

omnis propositio est falsa
siue legi

Petri hyspani

talis corporis. Ad quintum dicit. q. licet in cussi nō sit percussio duor. cor-
porum inanimatorum fm substantiam tamē bene quo ad modū operā
di. quia ibi nō fit aliqua formatio vocis fm cognitiōem virtutis anime

De nominibus
Vocū alia significatiua alia nō significatiua. Vox signi-
ficatiua est que auditui nostro aliqd representat. vt homo equ⁹
De nominibus
Vox non significatiua est que auditui nostro nihil represen-
tat. vt bu ba bas.

Postq. autor posuit diffinitōnem soni. z diuisionē eius z diffinitōnes
membror. eius. Sic consequenter subdiuidit illud membrum de quo sibi
est ad ppositum. scz sonum vocem aliud membrum relinquens. quia
suo proposito nō deseruit z diuiditur p vocem significatiuam z voces nō
significatiuam. Cuius ratio est. quia omnis vox obijcit se auditui. vel er-
go representat aliquid auditui tanq. signum alterius vl solum representat
seipam z nō vt signum alterius significati. Si primum sic est vox signifi-
catiua. Si scdm sic est vox nō significatiua. z nō est ista diuisio generis in
suas species sed subiecti in sua accidentia. quia accidit voci q. capiatur fm
se vel vt signum alteri⁹ significati nec ille sunt essentielles nec formales dis-
ferentie vocis sed accidentales. ¶ Sciendum primo q. vox significatiua
est illa que auditui aliquid representat z intelligitur q. representat aliquid
tanq. significatum eius cuius est signum. Signum aut vt dicit Tullius
est quod offert se auditui aliquid relinquens intellectui quod sit hoc mo-
do quia vox ordinatur ad significandum z cum sit quidam sonus primo
se obijcit auditui z p auditum species vl similitudo illius vocis representa-
tur intellectui per quā specie intellectus cognoscens impositiōnem vocis
ad significandum cognoscit z accipit significatū talis vocis z sic mediāte
auditui representat intellectui suum significatum. ¶ Sciendum scdo. q.
vox significatiua duo includit. Primum est materiale quod est ipsa vox
Scdm est formale quod est ipsa virtus significandi z representandi acti-
ualiter suum significatum que virtus sibi conuenit per institutiōnem z or-
dinatiōnem ad significandum. Per hoc em quod ipsa imponitur ad ali-
quid significandum z efficit signum eius accipit virtutem representandi
formaliter illud significatum. Et hec virtus vocatur quādoq. signifi-
catō habitualis quia habetur ab ipa vocetanz forma a materia z quādo-
q. ratio significandi. quia est ratio z causa propter quā vox ē significatiua
Et datur ipi voci quādoq. per impositiōnem primi imponentis qui or-
dinat vocem ad vnum significatum z nō aliud. quādoq. prouenit per or-
dinatiōnem que fit ab instinctu nature que inclinat anime ad forman-
dum voces suas effectus representantes Ex quo patet q. ad vocem signi-
ficatiuam primo requiritur q. habeat significatum aliud a se voce cuius
ipsa sit signum. Secundo requiritur q. habeat ordinatiōem ad tale signi-
ficatum vel fm placitum imponentis vel fm instinctum nature. ¶ Sciē-
dum tertio. q. licet quinq. sint obiecta sensuuz particularium sicut superi⁹

aa i

de quo h. b. y. c. affirmatio

h. b. y. c. de nullo

h. b. y. c. de nullo

Petri hispani

visum est tamen vox magis conueniens est ad significandum conceptus et affectus anime q̄ obiecta aliorum sensuum. Cur? ratio est quia voces sunt in potestate nostra et possumus eas formare dum volumus et variare ipsas s̄m multas rationes et differentias. nō autem possumus formare s̄m placitum nostrum obiecta aliorum sensuum yputa colores sapes. 22. Ideo vox est magis conueniens ad significandum conceptus anime et ad hoc q̄ fiat significatiua q̄ cetera sensitiua. ¶ Sciendum quarto q̄ vox non significatiua est que auditui nihil representat quod intelligitur q̄ nihil representat preter seipam per modum signi. licz em representet seipaz per modum signi. non tamen representat seipam per modum rei. sicut bu ba que voces nihil representant. Si tamen iste voces proferatur indigna ter cum austeritate vocis possunt designare derisionem vel aliquem affectum mentis et sic essent interiectōnes sed quando proferuntur sine specia li signo seu gestu corporali vel modo proferendi sic sunt non significatiue. et per hoc patent diuisiones vocis et diffinitōnes membrorum eius.

¶ Contra predicta arguitur primo sic In bona diuisione diuidentia nō debent excedere diuisum sed significatiuus excedit vocem cum multa sint significatiua que non sunt voces sicut est circulus ante tabernam pendēs ergo ista diuisio non valet. Secundo sic. Omnis vox fit cum intentione significandi vt patet per diffinitōnem vocis datam a Philosopho. ergo omnis vox est significatiua. Tertio sic. Vox nō obijcit se intellectui sed tantum auditui. sed auditus non comprehendit significatum vocis. ergo vox significatiua non representat alteri suum significatum. Quarto sic Omnis vox representat id cuius est vox. ergo male dicitur q̄ vox nō significatiua nihil auditui representat. Quinto sic Omne subiectum propositionis est nomen et per consequens est vox significatiua. sed bu et ba sunt bene subiecta propositionis vt dicendo bu est vna vox vel sonus. ergo tales voces sunt nomina. et per consequens sunt voces significatiue.

¶ Ad primum dicitur q̄ significatiuum in cōmuni bene excedit vocē nec est membrum huius diuisionis. sed significatiuum vt est adiectiuum vocis et tantum valet sicut vox significatiua nō excedit vocem et hoc modo ponitur membrum huius diuisionis. Ad secundum dicitur q̄ illa diffinitio vocis que ponitur in scō de anima. principaliter conuenit voci bus significatiuis et p analogiam vocibus non significatiuis. Unde non oportet q̄ diffinitio analogi pro qualibet sui parte conueniat. cuilibet membrorum diffinitōis sed sufficit q̄ complete cōueniat primo et s̄m aliquas partes conueniat alijs. Ad tertium dicitur. q̄ licz vox significatiua nō primo et per se obijcit se intellectui. tamen bene se sibi obijcit ex consequēti mediante auditu. quia per auditum representat suam similitudinem et ex consequenti representat suum significatum intellectui. Ad quartū dicitur. q̄ licet quelibet vox representet aliquid sicut effectus suam causaz efficientem. Non tamen sicut signum suum signatum ad quod imponitur ad significandum de qua representatōne solum est hic ad ppositum.

Ad quintum dicitur. q̄ bu vel ba s̄m se non possunt esse subiectum propositionis cum non habeant significatum. sed si capiuntur ab intellectu lo

Tractatus primus

cojunctis vocis impositae ad significandum talem vocem imperfectam ex defectu alterius signi sunt subiectum propositōnis, et sunt nomina in tali propositōne sicut currit potest esse nomen in hac propositōe currit est verbum et tenetur materialiter pro seipso.

Uocum significatiuarum alia ad placitum alia naturali

ter. ^{q. extrinsecus illa} Vox significatiua naturaliter est que apud omnes ho

mines idem representat. vt gemitus infirmorum latratus ca

num. **N**on significatiua ad placitum est que ad volunta-

tem primi instituentis aliquid representat. vt homo.

Postq̃ aũtor posuit diuisionem vocis in comuni z diffinitio nes partiũ
eius. Hic consequenter subdiuidit vocem significatiuam dicens V

Tractatus primus

Sed e contra placitum nominat actum voluntatis qui incipit ab extra et terminatur ad intra. Incipit enim a re cognita et terminatur ad voluntatem et quia vox significatiua ad placitum imponitur ad significandum rem. que concipitur ab anima et illa cognitio venit a re ad extra. Ideo magis proprie dicitur significare ad placitum quam ad voluntatem. ¶ Sciendum quarto. quod cum res representatur intellectui mediante sensu. ipsa generat suam similitudinem in anima. et per illam similitudinem anima format in tra se conceptum rei quem postea velit exprimere propter quod imponitur vox significatiua ad significandum talem conceptum et mediante ipso rem conceptam. Ideo apud proferentem. vox primo significat conceptum. licet apud audientem primo representet rem conceptam. nec proprie significat conceptum tantum. sed rem sub conceptu. unde ista quattuor scilicet res. conceptus rei. voces. et scripture sic se habent per ordinem quia conceptus significat res a quibus causatur in anima. Et voces immediate significant conceptus. Et scripture significant voces que sunt signa tantum. Nec ulterius signatur per aliud. Ex ipsis patet diuisio ipsius vocis significatiue et diffinitiones membrorum eius ut superius sufficienter declaratum est circa diuisionem vocis significatiue naturaliter et ad placitum et cetera. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. Sicut se habent conceptus ad res ita voces ad conceptus. Sed conceptus naturaliter significant res. ergo voces naturaliter significant conceptus et per consequens nec sunt significatiue ad placitum. Secundo sic. Omne signum habet similitudinem signati sed omnis vox significatiua est signum rei. ergo habet similitudinem rei. et per consequens nulle sunt significatiue ad placitum. Tertio sic. illa vox significat naturaliter que de sua natura representat significatum suum sed gemitus infirmorum de sui natura non representat suum significatum quia si proferatur ab homine sano talis vox non significabit dolorem. ergo talis non significat naturaliter. Quarto sic. quilibet cognoscens impositionem vocis significatiue ad placitum cognoscit suum significatum. sed omnes possunt cognoscere tale impositionem sicut omnes possunt cognoscere impositionem huius vocis hominis. ergo talis vox idem representat apud omnes. Quinto sic. illud quod fit ad placitum est variabile in infinitum. ergo si vox significaret ad placitum sua significatio erit variabilis in infinitum. et per consequens nulla est certa cognitio de significatione vocis significatiue. quod est inconueniens. ergo ipsa non significat ad placitum vel ad voluntatem primi instituentis. ¶ Ad primum dicitur quod licet in illis sit hoc simile quod voces significant conceptus et conceptus res. Est tamen dissimile in hoc quia conceptus est essentialis similitudo causata a re ipsa naturaliter. ideo significat eam naturaliter. sed vox non causatur naturaliter a conceptu. sed a voluntate concipientis. ideo non significat eam naturaliter. Ad secundum dicitur quod signum causatum a natura semper habet similitudinem sui signati. sed non oportet de signo causato a voluntate sicut circulus taberne non habet in se similitudinem vini. Ad tertium dicitur. quod si gemitus eodem modo formetur ab homine sano et infirmo tunc representat dolorem. sed si non habeat eandem formam prolationis in gestu corporali tunc non representat

Ad primum dicitur quod licet in illis sit hoc simile quod voces significant conceptus et conceptus res. Est tamen dissimile in hoc quia conceptus est essentialis similitudo causata a re ipsa naturaliter. ideo significat eam naturaliter. sed vox non causatur naturaliter a conceptu. sed a voluntate concipientis. ideo non significat eam naturaliter.

Petri hyspani

idem nec est eadem vox nisi materialiter tantum. Ad quartum dicitur.
q si omnes cognoscerent impositionē huius vocis homo tunc sceret idē
apud omnes. sed nō sine causa impositionis sue et illa in ipso non est eadem
apud omnes. et sic non est inclinatio naturalis qua vox significet naturam
Ad quintum dicitur q illud quod fit ad placitum cuiuslibet variatur
in infinitū. nō tamen illud qd fit determinate ad placitum vnius sicut est
vox significatiua. q fecit solum ad placitum pmi instituentis.

Vocum significatiuarum ad placitum. alia complexa vt ora

tio. alia incompleta vt nomen et verbum

Postq̄s autoz posuit diuisionē vocis significatiue et diffinitiones mem
broz eius. Nec plequēter diuidit vocē fecatiuā ad placitū p̄plexaz et in
cōplexam. Cuius ratio est. qz omis vox significatiua ad placitum vel cō
tinet plures voces fecatiuas. vel vnaz tantum. Si p̄mū sic est vox fecatiua
cōplexa. si scdm sic est vox fecatiua incōplexa. ¶ Sciendum p̄mo q̄ quelibet
res dupliciter concipitur. Uno modo fm se. et tunc fit conceptus sim
plex et incōplexus. vt cū sortes fm se et non fm habitudinem ad aliud ap̄
prehenditur. Alio modo aliquid concipit fm comparatōem vel habitū
dinem ad aliud. vt cum sortes sub albedine vel animalit concipitur. et tunc
fit conceptus cōplexus. ideo est duplex conceptus rei. s. cōplexus et incom
plexus. ¶ Et qz vox significatiua ad placitum fecat conceptum anime ideo
aliqua est cōplexa fecans conceptum complexum sicut oratio. Alia est in
cōplexa fecans conceptum incōplexum. vt nomen vel verbum. ¶ Sciendū
secundo. qz vox complexa est illa in qua vnuntur plures voces fecatiue ad
placitum et representant conceptum complexum vt oratio. et ideo ad p̄f
ctam rōnem vocis complexe tria requiruntur. Primum est q̄ ibi sunt plures
voces fecatiue incōplexe et ille voces se habeant tanq̄ materiale vocis cō
plexe. Secundū est q̄ ille voces habeant complexiōē et vnionē inter se.
ita qz vna habeat se vt determinatio. et alia se habeat vt determinabile p̄
pter qd ibi non est vox complexa homo asinus quia licet ibi sint plures vo
ces fecatiue. non tamen hātet cōplexiōem inter se cum ibi non sit vnio des
terminatiōis et determinabilis. et hoc dicitur esse formale in voce cōplexa
Tertio requiritur qz talis vox fecet conceptum complexū. sed illud est mis
uus principale in voce complexa. Quis tamen requiratur ex pte cause fina
lis. ¶ Sciendū tertio qz vox incōplexa est illa que continet vnā solam
vocem fecatiuā. vt homo vel asinus. et representat conceptum incōple
xum. et ad talem vocem non sufficit qz habet fecatum incōplexum. sed mag
gis requiritur qz sit tm vox vna fecatiua. et ideo licet diffinitio habeat tm
vnum fecatum remotum qd est diffinitum quod est incomplectum qz ta
men continet plures voces fecatiuas distinctorum conceptuum apinquo
rum. scz generis et differentie ipsa est vox complexa.

¶ Sciendum quarto qz ad vocem incōplexam non requiritur qz habeat
vnum fecatum tm. sed sufficit qz sit actualiter dictio vna. scz q̄tum ad vo
cem et modum proferendi. ideo omne nomen equiuocū sicut canis ē vox

Petri hyspani

incōplexa. quia licet habeat plura scata. est tamen vox actualiter vna non
 continens plures voces significatiuas. nec requirit ad vocem incōplexam
 q̄ non sit composita ex plurib; vocibus. sed sufficit q̄ ille voces si sint pluꝝ
 res non sint significantie in toto. ideo nomen compositę figure cum gres
 eius non sint significantie in toto est vox incōplexa. ideo non idem est com
 plexio fm̄ logicū 2 compositio fm̄ grammaticū. 2 per hoc patet diui
 sio vocis significantis ad placitū 2 diffinitionis membrorum eius

¶ Contra predicta agitur primo sic. Omnis vox incoplexa est p
voci complexe z in ipsa pteritur. ergo vnum membrum huius diuisionis
continetur in alio. z per psequens membra non sunt opposita. z sic diuisio
est insufficiens. ¶ Secundo sic. omnis conceptus est incoplexus. sz omnis
vox significat conceptum. ergo omnis vox est incoplexa. z sic diuisio est in
sufficiens. Maior probatur. quia intellectus non potest simul plura intel
ligere. sed vnum tm. ergo omnis conceptus est incoplexus. Tercio sic. or
atio est tm vna vox scatur. z non continet plures voces cu sit vnum nome
ergo male dicit q quedam est vox coplexa vt oratio. Quarto sic. oem
plectens vocem z scaturum est complexum. sed omnis vox significativa co
plectitur vocem et scaturum. ergo omnis vox est complexa. et p consequens
nulla incoplexa. Quinto sic. omnis vox componit ex litteris z syllabis
sicut ex elementis. ergo quilibet vox est coplexa. z sic male dicitur q que
dam est incoplexa. vt nome et verbu. Ad primu dicitur q licet vox in
coplexa pteratur materialiter in voce complexa. no tamen formaliter tan
tm ptenens ad formam vocis complexe cu ipsa se habeat per modum mate
rie z non forme respectu totius vocis complexe. Ad secundu dicitur q
licet intellectus non possit simul plura intelligere habetia se per modu plu
rium. tamen potest simul plura intelligere per modum vnus. quia plura
simplicia sunt sub vna compositione vel voce complexa. Ad tertiu dicit
q si sumatur oratio pro illa voce vel intentione. tunc est vox incoplexa. sed
si sumatur pro re subiecta intentioni sue pro significato illius vocis vt hic
sumitur tunc est vox complexa. ¶ Ad quartum dicitur q si capiatur cople
rum generaliter p quacuqz complexione reali vel rationis. tuc conceditur
q omne coplectens vocem z significatum est qdam coplexum. Sed si ca
piatur specialiter p vnione plurium vocu scaturaru. vt hic sumitur. sic ma
ior est falsa. Ad quintum dicitur q licet vox significativa componatur ex
litteris et syllabis tanqz ex elementis. qz tamen non sunt significativa. ideo
non odorret inter hoc q vox debeat dici complexa. *¶ in multis vocibus*

Qmen est vox significatiua ad placitum sine tem
 poze cuius nulla pars separata aliquid significat
 finita et recta Vox ponitur in diffinitione nomi

his pro genere. Significatiua ponitur ad differentiam vo-
cia nō sciatine Ad placituz ponitur ad differentia vocis sciatine

[illegible]

app. und. Long le

of the same nature

Tractatus primus

naturaliter Sine tempore ponit ad differentiam verbi quod significat cum tempore Cuius nulla pars separe aliquid si significat ponitur ad differentiam orationis cuius partes separe aliquid significat. Finita ponitur ad differentiam nominis infiniti. ut nō homo quod non est nomen fin dialecticum sed nomen infinitum. Recta ponitur ad differentiam nominum obliquorum. ut cathonis n. que non sunt nomina fin dialecticum sed nomina obliqua. Unde solus nōs siue rectus dicitur esse nomen fin dialecticum

Postq̃ autor determinauit de sono et de voce q̃ sunt p̃ncipia materialia p̃m̃ orōnis. hic p̃m̃ determinat de p̃b̃ orōnis sc̃z de noie et p̃bo p̃m̃ de tota orōne. q̃z p̃tes ex q̃b̃ fit aliq̃d totū natura p̃cedūt ip̃m totum Et q̃z nomen fcat substantiam a qua egreditur verbi. verbū vero significat actum egredientē a substantia. ideo prius determinat de nomine q̃z de verbo ip̃m sic diffiniens. ut patet in textu. Nomen est vox significativa et Pro cuius diffinitionis intellectu ¶ Sciendum primo. q̃ in hac diffinitione ponitur vox loco generis. quia vox habet modū generis respectu vocis significatiue et non fcatue et totū residuū ponit loco dīe. sc̃z fcatue ad dīam vocis non significatiue. Et ad placitū ad dīam vocis naturaliter significatiue. Nomen enim ip̃m consideratum materialiter quantū ad ip̃am vocem fin placitū imponit ad significandū. Sed tamē sic cōsideretur formaliter sub ratione signi de necessitate est significatiuum quia de ratione signi necessitate est esse fcatuum. quia hoc deest ratione signi.

¶ Sciendum secundo. q̃ nomē significat per modum substantie et p̃manentis et non per modū fluxus et fieri. et quia tempus est mensura fluxus et motus. ideo nomen fcat sine tempore. quod ponitur hic ad differentiam verbi quod fcat cum tempore quod ponitur hic ad differentiam verbi q̃d significat cū tempore. Et licet multa nomina. ut annus dies mēsis significant tempus non tamen significant cū tempore. vnde tempus significare est de suo p̃ncipali fcatō importare tempus. Sed significare cū tempore est cum suo p̃ncipali significato importare aliquam differentiam temporis sc̃z. p̃sens p̃teritū vel futurum. et hoc nulli nomini conuenit in quo differt a verbo. Deinde ponitur cuius nulla pars et. ad differentiam orationis cuius partes sunt significatiue. Et ponitur finita ad differentiam nominū infinitorum. Et ponitur recta ad differentiam obliquorum. ¶ Sciendum tertio q̃ fin logicum. illud solum dicitur nomē q̃d potest esse subiectū enūciationis. de quo p̃r aliquid vere vel false enūciari. Et q̃z nomen infinitum non potest esse subiectum enūciationis. q̃z non si

Tractatus primus

gnificat aliquid determinatum de quo possit aliquid enūciari. Similiter nomen obliquum non fecit per modum substantie absolute sed per modum dependentis. ideo non potest esse suppositum verbi. ideo nomina infinita et obliqua non sunt nomina apud logicum. Item nomen est vox primo et per se significatiua. sed nomen infinitum non est primo et per se significatiuum sed solum ratione nominis finiti. cui adiungitur negatio infinitans. Et nomen obliquum solum significat ex consequenti ratione recti a quo descendit. ideo nomina infinita et obliqua apud logicum non sunt nomina. ¶ Sciendum quarto. q. nomen infinitum est cuius priuata est qualitas determinata substantia remanente infinita. vt non homo non equus. In nomine enim est substantia que finitur per qualitatem et est qualitas determinans substantiam. et negatio adueniens nomini per compositionem tollit illam qualitatem et compositionem eius cum substantia relinquens substantiam indeterminatam. et sic reddit nomen infinitum. Sed ad hoc q. nomen infinitetur due requiruntur conditiones. Prima est q. habeat qualitatem determinatam. defectu cuius nomina transcenduntia vt res verum bonum et ens caprum in comuni et nomina infinita vt quis aliquis. Et signa distributiva. vt omnis quilibet non possunt infinitari quia non habent qualitatem et substantiam determinatam. Secunda est q. tale nomen non sit negatiuum sed habeat qualitatem positiuam defectu cuius hec nomina nemo nihil et similia non possunt infinitari ex quibus patet intellectus diffinitionis. Contra predicta arguitur primo sic. nulla materia predicatur de toto composito cum non dicat totum eius esse. sed vox est materia nominis. ergo male dicitur q. nomen est vox. ¶ Secundo sic. fluxus et fieri mensurantur tempore. sed motus impositat fluxum et fieri et multa alia similia. ergo motus quod est nomen significat cum tempore. ¶ Tercio sic. partes nominis compositi aliquid significant sicut partes huius nominis equiferus et tamen est nomen. ergo male ponitur cuius partes nihil significant. Quarto sic. nomen infinitum potest esse subiectum propositionis. vt dicendo non homo currit. et similiter nomen obliquum. vt dicendo regis interest. ergo ipsa sunt nomina secundum logicum. ¶ Quinto sic. aliquis est nomen infinitum et alter et reliquus. et tamen in ipso non est priuata qualitas determinata quia nunquam habuerunt eam. ergo contra diffinitionem nominis infiniti. Ad primum dicitur q. licet materia propria dicta que est materia ex qua in naturalibus non potest dici de toto composito quia non dicit totum esse eius. tamen materia in qua. et materia secundum modum. verificat huius de toto composito. vt dicendo homo est albus. modo vox est secundum modum materia nominis et habet similitudinem cum materia rei artificialis. Ad secundum dicit q. motus dupliciter potest considerari. Vno modo secundum esse materiale quod habet in mobili. et sic est ens non permanens sed successuum. Alio modo secundum esse quod habet in anima que copulat primam partem motus cum alijs et sic concipitur vt est permanens. et quia modus sciendi eius immediate sumitur ab illo modo intelligendi quo concipitur ab anima. Ideo motus non fecit per modum fluxus et fieri. licet fluxus fecerit. ideo non significat cum tempore.

Petri hyspani

Ad tertium dicitur q si pres nominis compositi considerantur ut sunt partes orationis sic bene aliquid significant. Sed si considerentur ut sunt partes nominis compositi sic nihil significant. et est causa quia pars in cōposito nomine non imponitur ad significandum sed totum nomen compositum unico conceptu significat suum significatū. Unde pres huius nominis efferus in h noie nihil fecit per se licet bñ aliqd significet ut sunt pres huius orationis equus ferus. Ad quartū dicitur q si nomē infinitum consideretur ut infinitum est sic non potest esse subiectum enunciatōis. sed si consideretur in gremio virtute intellectus determinatur ad aliquid finitū ut puta non homo si capiatur pro alio bene fit subiectum enunciatōis. sed sic non capitur ut infinitum sed per modum finiti. Dicitur secundo q in hac oratione. regis interest et in similibus obliquis non est subiectum sed rectus intellectus in verbo personali. ut patet resoluendo regis interest id est aliquid est p̄tens ad regem. Ad quintum dicitur q si capiatur generaliter nomen infinitum pro omni illo quod significat substantiam infinitam et habet significatum indeterminatum sic aliquis et reliquis bene sunt nomina infinita. Sed si capiatur specialiter pro illo nomine qd sit infinitum per adventū negatōis pro quo hic diffinitur. sic non sunt nomina infinita. Et ideo hec diffinitio non cōvenit eis.

Verbum est vox significativa ad placitum cuius tempore cuius nulla pars separata aliquid significat finita et recta. Cum tempore ponitur ad differen-

tiam nominis quod significat sine tempore. Finita ponit ad differentiam verbi infiniti ut non currit non laborat que non

sunt verba fm dialecticum. Recta ponitur ad differentiam verborum obliquorum. ut curreat cucurrit. que nō sunt ver-

ba fm dialecticum sed verba obliqua. Unde solum verbum presentis temporis indicatiui modi dicitur esse verbum secū-

dum dialecticum. Omnia autem alia verba eiusdem modi et aliorum modorum dicuntur verba obliqua. Omnes autem

alie differentie ponuntur hic in verbo eadem ratione qua et in nomine ponebantur. Et sciendum q dialecticus solū po-

nit duas partes orationis. scz nomen et verbum. reliquas ac-

tes appellat syncategorematicas. i. consignificativas.

Petri hyspani

Postq̃ autor prius determinauit de noie quod fecat substantia et est materia propositionis. hic consequenter determinat de verbo quod significat actum egredientem a substantia et est predicatum formale propositionis primo ipm sic diffiniens in textu. Verbum est vox significativa ad ze.

¶ Sciendum pmo in hac diffinitione ponitur vox loco generis. et totum residuum in ratione differentie. scz significativa. et alia eadem ratione h po nuntur sicut in noie. sed cum tempore ponitur ad dnam nominis quod significat siue tempore. Et ponitur finita et recta ad differentiam verborum infinitorum et obliquorum que fm logicu no sunt verba. In ipa aut diffi nitione non ponitur illa pticula et est semper nota eorum que de altero dicu tur que ponitur ab Aresto. qz illa solum ponitur de bene esse et ad maiore declarato nem. et non de necessitate Sciendum secundo. q omis fluxus et fieri mēsuratur tempore. Tempus em est mēsurā motus et fluxus fm pus et posterius. et qz verbum fm suum essentialem modum fecandi signi ficat per modum fluxus et fieri. ideo omie pbum fecat cum tempore. id ē cū proprio fecato significat tempus. non tamen capiēdo tēpus prope vt est numerus motus fm pus et posterius Sed capiēdo tempus generaliter pro omni modo temporis. vt repēritur in qualibet mēsurā durationis. scz eternitate euo et tpe proprie dicto. sicut em pbum non sp fecat verum fluxum sed sufficit q significet p modū fluxus. sic non semp significat verū tempus. sed tamē fecat per modum temporis. Sciendum tertio q ver bum infinitum est cuius priuatus est actus specialis remanente actu ge nerali indeterminato. Sicut em in noie est substantia et qualitas finiens talem substantiam. sic in oi verbo altero ab isto verbo est includitur actus generalis qui est esse. et actus specialis siue res verbi que importatur per picipium talis verbi. ideo omie verbum preter illud verbum est resolutū per est et suum participium. vt currit. id est. ē currens. Et ideo sicut in noie mine negatio adueniens remouēs qualitatem a substantia facit nomē infinitum. similiter in verbo negatio tollens actum specialem q determinat actum generalem reddit pbum infinitū quod fecat actus infinitus cōmunē tam ad ens q̃ ad non ens. Et quo p̃z q tale verbum non potest enūcia ri de aliquo subiecto. qz non fecat aliquem actum determinatum qui dica tur de alio. ideo non est verbū fm logicum. vnde tale verbū non potest infi nitari in oratōne neqz est infinitum dum est in oratōne. qz negatio sibi ad ueniens in oratione negat compositōnem actualem extremorū et non com positōnem intrinsecam verbi. Unde ad hoc q verbum infinitetur requi s runt duo. Primo q significet ante infinitatōnem actionē vel passionē determinatam et non generalem. et ppter hoc. hoc verbū est nō potest infi nitari. qz hoc verbum est fecat generalem actum essendi inclusum in omni alio verbo. Secdo requiritur q tale verbū nō determinet sibi certum suppo situm. et iō verba excepte actōis et verba pme vel scde psonē nō pnt infin itari. Sciendū quarto. q pba obliqua sunt verba ceterorū tpm et modo rum a pnti tpe indicatiui mōi. quorū aliqua sunt obliqua fm tps. vt pte ritus et futurus indicatiui modi. Aliqua sūt obliqua fm modū tm. vt psen tia aliorū modorū. Alia vero fm vtrūqz vt pterita et futura de alijs mōi

no minus sed etiam

α λ δ ζ η

et ad alios diffinitiones in quibus
 et hinc diffinitio in eo in qua
 hinc omni effectus qui est
 in parte finita et in qua
 et per denique diffinitio in qua
 in qua diffinitio

Tractatus primus

Postq̃ autor determinauit de nomine ⁊ verbo que sunt ptes materia-
les enunciationis hic consequenter determinat de oratione que est genus
enunciationis Et quia diffinitio explicat esse rei. diuisio vero posse rei sen-
separationem partium eius. et esse precedit posse ⁊ separationem. Ideo pri-
us anteq̃ diuidit orationem ponit eius diffinitionem que talis est O-
ratio est vox significatiua ad placitum ⁊c. ¶ Sciendum primo. q̃ oratio
tripliciter accipitur. Uno modo pro re subiecta intentioni fm se ⁊ isto mo-
do nō diffinitur hic. q̃ hoc modo est vox complexa. ⁊ cōplexor non est dif-
finitio inq̃tum huiusmodi. igitur ⁊c. Alio modo potest capi absolute p
illa intentione vel voce significatiua orationis pmo modo accepte. et sic ite-
rum non diffinitur hic. q̃ eius partes separate nihil significant. Tercio ca-
pitur pro illa intentione vt est significatiua rei subiecte que est significatus
eius. ⁊ isto modo diffinitur hic. Sicut em̃ diffinitur homo sub illa voce ho-
mo. ⁊ pro significato quod est animal rationale mortale. ita similiter hec
vox oratio diffinitur pro suo significato quod est quedam vox complexa.

¶ Sciendum secundo. qd licet quilibet oratio non sit vna vox incompleta. est tamen vna per complexionem. Et potest dici vna propter duas causas. Primo rōne forme. qz ibi est vnitas ordinis ⁊ complexionis plurium vocū significatiuarum que sub tali forma vniuntur. Secūdo ex parte finis. quia predicte voces vniuntur ad significandum vnum conceptū complexum. Ideo in diffinitione orationis bene ponitur vox rāti⁹ genus

ad significandum. tamen fuit imposita ad significandum ex consequenti ratione impositōnis suarū partū. Per hoc enim q̄ partes oīōis sunt signi-
ficatiue. oratio composita ex ipsis trahit suum significatum. ⁊ tamen habet
significatum distinctum ab ipsis. quia iste partes significant conceptus
simplices. Oratio vero primo et per se significat conceptum complexum.
et eodem modo potest dici significare ad placitum ratione impositiōnis
suarum partium que facta est ad placitum. licet oratio fm se primo non si-
gnificat ad placitum. Ideo in diffinitione oratiōis sicut in diffinitionibus
nominis et verbi cōuenienter ponitur ad placitum. ¶ Sciendum quar-
to. q̄ duplices sunt partes orationis. Quedam sunt remotæ. vt litteræ et
syllabæ. quedam sunt propinquæ. vt nomen ⁊ verbum. prime autem non
sunt significatiue nec sunt partes orationis nisi fm quid. sed alie sunt sig-
nificatiue que proprie dicuntur ptes orationis de quibus intelligitur pre-
dicta diffinitio. et sic patet de clarario diffinitionis orationis que satis con-
cordat cum diffinitione posita a Pulsciano dicente. Oratio est congrua
dictionum ordinatio ex modis significandi causata. ¶ Contra predi-
cta primo arguitur sic. Nullum complexum potest diffiniri cum non ha-
beat vnum esse. sed oratio est quoddam complexum. ergo male diffinitur
hic oratio. ¶ Secundo sic. Nulla q̄ntitas est vox cum vox sit qualitas
quedam. Oratio autem est q̄ntitas cum sit species q̄ntitatis discrete. er-
go male dicitur. q̄ oratio est vox significatiua ⁊c. ¶ Tertio sic. omnis
vox significatiua habet aliquod proprium significatum. sed oratio non est
huiusmodi. quia non significat nisi ratione suarū partium. ergo male dicitur

Petri hyspani

22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 5

M. infinita occurs
very rarely.
Nodiprion & *Simplifera*
are found in large
partly simplifying.

Tractatus primus p. la la

Temperancia e prudencia e fiamma

Petri hyspani

Ad primum dicitur quod aliquid dicitur perfectum dupliciter. Uno modo simpliciter et absolute cui nulla simpliciter potest fieri additio. et sic oratio non est perfecta sed solus deus. Alio modo aliquid dicitur esse perfectum in genere vel specie cui nihil deest de requisitis ad suam perfectionem in tali genere vel specie. Et sic oratio bene dicitur perfecta. cui non potest fieri additio essentialis requisita ad suum genus vel speciem sed accidentalis tantum. Ad secundum dicitur. quod licet omnis oratio potest dici perfecta perfectione primaria que resultat ex debita complexione materie et forme que est modus eius proferendi. tamen non omnis oratio est perfecta perfectione finis orationis que est representatio vel significatio perfecti conceptus complexi. Ad tertium dicitur. quod licet oratio non agat per modum efficientis principalis et tanquam oratio quod. quia hoc convenit soli supposito. tamen bene agit per modum forme vel instrumenti et tanquam que. Dicitur secundo quod ipsa presentatur intellectui ex consequenti secundum suam speciem licet non sit primum. Dicitur tertio quod licet intellectus non sit passivus passionem corruptivam. est tamen passivus passionem salvativam et perfectivam quod perficitur per speciem intelligibilem. Ad quartum dicitur. quod licet oratio infinitiva habeat nomen obliquum. tamen non habet rectum. quare non generat perfectum sentium in animo auditoris. Ideo non est oratio perfecta nec debuit poni in divisione orationis perfecte. Ad quintum dicitur. quod si ista oratio. vellem esse bonus clericus consideretur ut optativa. et ut explicat desiderium non est vera neque falsa. Sed si consideretur ut virtualiter includit vnam indicationem. scilicet illam. voluntas mea est quod es bonus clericus. sic est vera vel falsa. et sic de alijs.

Dicando, et homo currit. Propositionum alia ca

Postq̃ autor determinauit de oratione que est genus enunciacionis.

2. *Phyllophaga*

Ap' ons de gend' en past' des d'ns d'ni
ria

alioquin minus, cumque

*Simple que its sala alia - una
risque que its impt alia - una grim*

[Faint handwritten notes at the bottom of the page]

Tractatus primus

Hic psequenter determinat de ipsa enunciatōe de qua pncipaliter inten-
ditur in primo tractatu. et ipsam primo sic diffinit sub nomine propositio-
nis dicens. q. propositio est oratio verum vel falsum significans indicans
do. in qua diffinitōe oratio ponitur loco generis. et ponitur verum vel fal-
sum significans. ad differentiam oratōum imperfectarum et aliarum p-
fectarum ab indicatiua. quia nulla earum significat verum vel falsum. et
ponitur indicando ad maiorem explicatōem. scz ad ostendendum q. so-
la indicatiua oratio dicitur esse propositio et quis hoc posset intelligi per
hoc q. dicitur verum vel falsum significans. nō tamē eque explicite. Ideo
illa pars nō superfluit. quāq. etiam aliqua propositio hipotetica sic con-
tunctiua. non tamen significat verum vel falsum. nisi per reductōem ad
indicatiuam. ¶ Sciendum primo q. enunciatio et propositio idem di-
cunt realiter. sed differunt ratōe quid nominis. Nam dicitur enunciatio
inquantum per eam extra intellectum nuntiatur predicatū de subiecto.
Dicitur enim enunciatio ab eo quod est extra et nuntio Ipsa enim est qua
si nuntius intellectus nuntians conceptum interiozem extra intellectum
Sed dicitur propositio inquantum ponitur pro alio. scz pro conclusione
inferenda in argumentatōe. Sed quia idem sunt realiter. ideo habent
eamdem diffinitōem essentialem. vnde diffinitur enunciatio q. est oratio
in qua verum vel falsum est. hec est eadem diffinitio cum diffinitōe pro-
positōis. Ideo hic diffinitur enunciatio sub nomine propositōis. quia
hic consideratur vt finaliter ordinatur ad syllogismum. ¶ Sciendum
scdo. q. significare verum. est scire aliquid ita esse sicut est vel nō esse sicut
nō est. Sed significare falsum est scire aliqd nō esse sicut est. vt esse sicut
nō est. Ideo propositio sciat verum quando representat illam compositiōem
adequate sicut est. Sed significat falsum. quando representat illam compo-
sitōnem inadequately et aliter q. sit. Ex quo patz q. veritas propositōis est
est adequatio eius ad suum significatum. Et falsitas est inadequatio ei-
ad suum significatum. Patet vltterius q. primum significatum et forma
le propositōis est compositio extremorum. sed verū et falsum sunt sciatū
materiale. et scdarii sciatū propositōis. Ipsa em sciatū primo ipsam propositōnem
Et dicitur significare verum vel falsum quantum ad modos significan-
di vel representandi illam compositiōnem. et per hoc patet intellectus dif-
finitōis propositōis. ¶ Sciendum tertio q. propositio in cōmuni di-
uiditur in categoricam et hipoteticam. Cuius diuisionis ratio est. quia
omnis propositio est oratio vera vel falsa. vel ergo talis oratio componi-
tur immediate ex terminis vel oratōibus. Si primum sic est categori-
ca. Si scdm sic est hipotetica. Et hanc diuisionem ponit Aristoteles in
libro perihementias. tamen sub alijs verbis Unde dicit q. enunciatōnuz
alia est vna simpliciter. alia coniunctōe vna. que dicitur hipotetica.
¶ Sciendum quarto q. ista diuisio datur penes substantiam propositio-
nis eo q. propositio categorica et hipotetica differunt fm suam speciem
id est fm formam et materiam. et per consequens fm totam substantiam.
Habet em categorica subiectū et pdicatū p materia. et copula verba-
lem p forma. Et hipotetica hz duas categoricas p materia et p iunctōez

Tractatus primus

Subiectum est duplex
distributivum et com-
mutativum. Subiectum
distributivum est
cum communi sub-
stantia. et per subiectum
possunt fieri tria
in ista parte magis
habentur. a se
de subiectum distrib-
utivum est
cum de est aliud
ale quo precepte
predicat. predicatione
vix subiectum magis
aliud est et pa-
rebitur an aliqd
de aliis conari
improbandum et opula
aservata vel aug-
ta vel res subie-
ctum vel dunt
tamen quot un
vix subiectum quod
modo et est dunt
subiectum et predica-
tione quo fuit
aut dunt fuit
aut dunt et subie-
cto cum dunt
potest diffinitionis co-
quod est et in diffi-
nitione quod la-
tetur et predica-

Postquam autor posuit diffinitionem p[ro]p[ri]etatis et etiam diuisionem eius in categoricam et hypotheticam. Nunc sequenter incipit determinare de membris istius diuisionis. Et quia p[ro]positio categorica est pars p[ro]p[ri]etatis hypotheticæ, et pars naturaliter precedit totum quod ipsa cōponit. Ideo autor prius determinat de p[ro]positione categorica. ipsam primo sic diffiniens. P[ro]positio categorica est illa que habet subiectum et predicatum tanquā p[re]s[ent]es p[ri]ncipales sui. et cum hoc copulam verbalem. ¶ Sciendū primo quod in hac diffinitione per hoc relatiuum illa intelligitur genus diffiniti scilicet p[ro]positio. Est enim illa relatiuum substantiæ et denotantis et supponit p[ro]p[ri]etati suo antecedente. quod est p[ro]positio. Ideo dat intelligere genus diffiniti. Et totum residuum ponit ad differentiam p[ro]positionis et hypotheticæ in qua libet esse subiectum et predicatum et copula. Non tamen p[ri]ncipales p[re]s[ent]es sunt. sed sunt p[re]s[ent]es minus p[ri]ncipales et remote et per subiectum et predicatum intelligit[ur] materia p[ro]positionis categoricæ. et per copulam intelligit[ur] forma p[ri]etis eius. Et sua forma totius est esse vnitū resultant ex vniōne p[re]dicati et subiecti. Ideo per hanc diuisionē sufficienter explicatur natura p[ro]positionis categoricæ. ¶ Sciendum secūdo. quod in p[ro]positione categorica dicitur aliquid de aliquo. et ideo in qualibet categorica tria requiruntur. Primo illud de quo aliquid dicitur quod est subiectum. Secūdum est illud quod dicitur de alio quod est predicatum. Tertium. scilicet illud per quod et mediante quo vnum dicitur de alio quod est copula vel predicatum formale p[ro]positionis. et ideo dicitur categorica quasi p[re]dicatua. a categorico as. quod est p[re]dicatio as. quia semper aliquid p[re]dicatur de subiecto. Et magis dicitur p[re]dicatua a p[re]dicato. quā subiectua a subiecto. quia predicatum in ipsa habet rationem forme. subiectum vero rationē materie. modo a formaliori debet fieri denominatio. Ideo attenditur hec denominatio p[ri]ncipaliter ex parte p[re]dicati formalis quod est copula. ¶ Sciendum tertio. quod subiectum p[ro]positionis dicitur illud de quo aliquid dicitur scilicet predicatum. et predicatum est illud quod de altero dicitur scilicet de subiecto. Duplex tamen reperitur predicatum in p[ro]positione. scilicet materiale. quod vnitur cum subiecto per ipsam copulam. et p[re]dicatum formale. quod vnitur p[re]dicatum materiale cum subiecto quod est ipsa copula. vt in ista p[ro]positione homo est animal. Ibi hoc

Petri hyspani

verbum est dicitur predicatum formale. et animal predicatum materiale.
le. Et quandoque in propositione. materiale predicatum et formale forma
liter et per vocem distinguuntur. Quandoque vero distinguuntur ratione
tamen et non per vocem etc. ¶ Sciendum quarto quod propositionum categori
carum quedam sunt de est secundo adiacente. in quibus non ponitur ali
quod predicatum materiale preter hoc verbum est. ut Sortes est. Alie
sunt de est tertio adiacente in quibus preter illud verbum est ponitur ma
teriale predicatum. ut homo est animal. Et in propositionibus de est ter
tio adiacente predicatum materiale et formale per vocem distinguuntur
et formaliter. Sed in illis de est de secundo adiacente non distinguuntur rea
liter. sed bene distinguuntur per rationem. hoc modo quia tale verbum
significat quedam actum per modum fluxus et fieri. Et importat ipsum
ut fuit ab agente et recipitur in patiens. Ratione cuius hoc verbum est
significat per modum actionis et passionis et dicibilis de alio. Et ratio
ne actus dicit illud quod continetur in subiecto. et habet rationem predi
cati materialis. Sed in quantum respicit illud cuius est. scilicet id a quo
fuit est unicum sui ipsius ad subiectum. Et habet rationem predica
ti formalis. Ideo in propositione de est secundo adiacente predicatum
materiale et formale per rationem distinguuntur.

¶ Contra predicta arguitur primo sic. Tantum due sunt partes
principales orationis. scilicet nomen et verbum. ergo propositio categorica
non habet tres partes principales. ¶ Secundo sic. In hac propositio
ne homo est non reperiuntur subiectum et predicatum et copula. et tamen
est categorica. ergo diffinitio non convenit omni contento sub diffinito.

¶ Tertio sic. In hac propositione. homo est homo. homo est subiectum
et tamen de ipso non dicitur aliud. cum idem predicetur de seipso. ergo ma
le dicitur quod subiectum est de quo dicitur aliud. ¶ Quarto sic. subiec
tum et predicatum opponuntur. quia de ratione subiecti est esse sub. et de
ratione predicatorum est esse supra. ergo predicatum non dicit de subiecto. et
per consequens male diffinitur in textu. ¶ Quinto sic. Idem non est dif
finiens et diffinitum respectu eiusdem. quia si sic. idem esset notius et igno
rius. sed subiectum diffinitur per predicatum. ergo male ipsum predicatum
diffinitur per subiectum.

¶ Ad primum dicitur. quod licet sint tamen due par
tes propositionis distincte essentialiter quantum ad modos significandi scilicet
nomen et verbum. tamen sunt plures accidentaliter distincte quantum ad
situm et numerum earum in propositione. et sic categorica habet tres
partes. Ad secundum dicitur. quod licet in illa propositione homo est. predi
catum et copula non distinguantur per vocem et realiter. distinguuntur
tamen ratione. ut prius visum est. et ideo potest resolui in istam. homo est
ens. ubi predicatum et copula formaliter distinguuntur. Et similiter quelibet
propositio in qua ponitur nomen et verbum tantum potest resolui per principium
illius verbi et per hoc verbum est. ut homo legit. id est homo est. legens.

Ad tertium dicitur quod licet in illa propositio. homo est homo. predicatum non sit aliud rea
liter a subiecto. est tamen aliud per suum situm et numerum vocis et hoc sufficit. quia hic
non sumit aliud. prout de essentiali diversitate. Ad quartum dicitur quod predicatum est

Dispositio in octo capitulis pertractans de
dispositio in octo capitulis pertractans de

[illegible][illegible]

ad sufficientiam.
 p. addita no variant qualitatem emendationis. em add
 autem ut sunt signa definitiva qd sunt tunc et duxerunt

Petri hyspani

ideo sumit ex pte q̄tatis. Et q̄ ista quātitas se tenet ex pte subiecti ex
materie p̄positionis. ideo ista diuisio sumit ex pte materie p̄positōnis. licet
immediate sumat ex q̄tate. ex q̄ p̄ q̄ nō est diuisio generis in suas sp̄s.
q̄ illa diuisio semp fit p̄ formales differētiās qd nō puenit isti diuisioni s̄
magis est diuisio subiecti in accidētia. ¶ Sciendū scdō q̄ p̄positio v̄lis est
illa in qua subijciit termin⁹ cōis signo v̄li determinatus. vt ois hō currit
Et sic ad ip̄am p̄mo requirit q̄ ibi sit termin⁹ cōis cōiter tentus defectu
cui⁹ ista nō est v̄lis. ois homo est totū in q̄tate. q̄ licz hō fm se sit termi
nus cōis. tñ capis ibi singularit̄. p̄ seip̄o nō distributo in ordine ad p̄dicat
tum. Scdō requirit q̄ talis termin⁹ sit signo v̄li determinat⁹ scz q̄ distri
buat p̄ ipsum z teneat v̄l. defectu cui⁹ ista nō est v̄lis. nō ois hō currit s̄
p̄ticularis. q̄ illud signū ois nō distribuit subiectū. s̄ p̄ negatōem impedi
tur actio ei⁹. Et sic p̄t q̄ ad p̄positōem v̄lem requirit termin⁹ v̄lis z v̄le
tentus quoz p̄mū habet ratōne subiecti. scdōm ratōne signi distributiui.
¶ Sciendū tertio q̄ ad notificandū diffinitōem p̄positōis v̄lis. autor no
tificat terminū cōem z signa v̄lia. Tñ termin⁹ cōis est q̄ aptus nat⁹ est
p̄dicari de plurib⁹. Cui⁹ ratio est. q̄ termin⁹ cōis dicit cui⁹ significatū est
cōmunicabile multis. sicut hō fcat humanitatē. q̄ est cōmunicabilis Sor
ti Platonī. et sic de alijs hōib⁹. Et q̄ tale significatū reperit in multis actu
v̄l aptitudine. Ideo termin⁹ cōis potest p̄dicari de multis. Tenet p̄sequē
tia. q̄ p̄dicari de multis p̄supponit eē in multis. z cōitas ei⁹ attendit ex pte
significati vocis. z nō ex pte sue vocis. q̄ ex pte vocis hō nō habz maiore
cōitātē q̄ fortis. ¶ Sciendū quarto q̄ signū v̄le dicit illud qd facit termi
num cōem cui adiungit teneri v̄l p̄ oib⁹ suis suppositis aut plurib⁹ copu
latiue. Et signoz qdam distribuit v̄l z affirmatiue. vt ois q̄libet. Alia
vero v̄l z negatiue. vt nullus neuter. Et q̄ p̄t q̄ signū v̄le est qda dispo
sitiō subiecti. nō tñ est dispositio absoluta. dices q̄liter subiectū subijciit p̄dicato. et p̄pter h̄
repta fuerūt signa. Et p̄ hoc p̄t diuisio p̄pōis cathegorice. z diffinitio p̄mi
mēbri ei⁹. Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. Dembra diuisionis p̄pōis
cathegorice nō sunt opposita. ergo nō ē bona. Antecedēs patz. q̄ p̄positio
p̄ticular⁹ p̄tinet in v̄li. ergo nō opponunt v̄l opposita erūt siml in eodem.
Scdō sic in ista. Cuiuslibet hois alim⁹ currit. ibi subijciit termin⁹ cōis
signo v̄li determinat⁹. z tñ p̄a est i diffinita. ergo diffinitio p̄positōis v̄lis
cōuenit alijs a diffinito. Tercio sic. Ista est v̄lis nihil est in bursa. z tñ
ibi nō subijciit termin⁹ cōis. sed tñ signū vniuersale. scz nihil. ergo contra
diffinitōem. Quarto sic. Ista est v̄lis. nō homo currit cū sit p̄radictio
ria hui⁹ hō currit. z tñ ibi nō ponit signū vniuersale. ergo in illa diffinitōe
male ponit signū vniuersali determinat⁹. Quinto sic. Omē vniuersale
p̄dicat de multis. s̄ nullū signū p̄dicat de multis. ergo nulla sunt signa v̄lia
Ad p̄mū dicit q̄ licet p̄positio p̄ticular⁹ fm suū significatū p̄tineat in
vniuersali nō tñ formaliter fm vocē. ideo formaliter opponunt penes vni
uersale z p̄ticularē. Ad scdōm dicit. q̄ in ista cuiuslibet hois alim⁹ currit
est duplex subiectū. scz locutionis qd reddit suppositū verbo. Et subiectū
distributōis qd ibi distribuit. ratōe p̄mi est indiffinita. ratōe scdō est v̄lis
et s̄lt dicendū est de istis. cuiuslibet hois ocul⁹ est dexter. z oēm hoiem

B i

Tractatus primus

videt fortis. Ad tertium dicitur quod licet in ista nihil est in bursa non ponatur terminus coloris explicite tamen ponitur implicite quod includitur in illo signo nihil quod includit terminum sue distributionis scilicet ens. Ad quartum dicitur quod licet in isto non habetur currit non ponatur formaliter signum verum tamen ibi ponitur virtualiter illa enim negatio non primo et per se negat veritatem illius propositionis homo currit. et ex hoc sequitur distribuitur subiectum ponendo ista nullus homo currit. Ad quintum dicitur quod omne universale in predicando dicitur de multis scilicet non verum in distribuendo cuiusmodi sunt signa.

Propositio particularis est illa in qua subiicitur termin⁹ cō
muni signo particulari determinat⁹. vt aliquis homo cur

rit quidā equus mouetur. Signa picularia sunt hec. aliqs
quidam. reliquis. et similia. Propositio indiffinita est illa in

qua subijciuntur terminus communis nullo signo determinatur.
vel homo currit.

Postq̃ autor determinauit de p̃positiōe vlt̃ q̃ inter alias habz p̃fectiō-
rem quātitatē. eo q̃ subiectū eius tenet actu 2m̃ in modū enūciandi. p̃ oīs
bus suis suppositis qd̃ nō sit in alijs. hic p̃sequent autor determinat de p̃-
positiōe p̃cūlaris 2 indiffinita 2 q̃ p̃positiō p̃cūlaris habz quātitatem
sui subiecti determinatā p̃ signū. nō aut̃ indiffinita. ideo prius determinat
de p̃cūlaris ipsam primo sic diffiniens. P̃positiō p̃cūlaris est illa
in qua subiectū communis 2 communis signū p̃cūlaris 2c. ut quidā homo currit

Ad Sciendū prmo q̄ in ppositiōe p̄ticulari subiectū p̄rahū ad standū
p̄ aliqua ei⁹ p̄t sue p̄ aliquo fuoz p̄ticulariū .z iō dī p̄ticulars. Et qz ter-
min⁹ discret⁹ nō hz aliquā partē subiectiū sub se. iō nō p̄t p̄rahū ad stan-
dū p̄ p̄ticulari ei⁹ nec p̄t esse subiectū p̄positiōis p̄ticulars. iō op̄et q̄ in ea
subijciat termin⁹ cōis. Et qz termin⁹ cōis nō habz de se maiorē deter-
minatōem ad standū p̄ natura simplici. q̄ p̄ticulari. nec ad standū p̄ oī
tuas fuz p̄ticulariū. sicut n̄ p̄ticulariū p̄t dī ad determinandū iōm p̄ticulariū.

quis ratiōis nūq̃ p̃ p̃m̃q̃m̃ in p̃d̃o ad d̃c̃r̃m̃d̃m̃ p̃m̃ p̃m̃
 qua p̃t̃r̃ q̃ r̃q̃r̃it q̃ sit d̃c̃r̃m̃at̃ p̃ signū p̃c̃l̃are sūm̃p̃tū p̃c̃l̃arī
 ter. z p̃ hoc diff̃r̃t ab ṽlī. ¶ Sciendū sc̃d̃o. q̃ signū p̃c̃l̃are est d̃s̃p̃s̃it̃
 subic̃c̃i d̃c̃r̃m̃at̃ ip̃m̃ ad standū. p̃ p̃r̃i d̃c̃r̃m̃at̃ a ei⁹. sc̃z. p̃ indīuī
 duo vago in ordīne ad p̃d̃c̃atū. z in d̃e p̃c̃l̃are a p̃s p̃r̃t. q̃ p̃r̃ah̃e
 t̃erminū ad alīquā p̃r̃tē ei⁹. vt dīc̃d̃o q̃d̃ā h̃ō c̃urr̃it. ibī q̃d̃ā d̃c̃r̃m̃at̃
 h̃ōiē ad indīuīdū. lz ind̃c̃r̃m̃atū. r̃em̃or̃o em̃ illo signō nō h̃z t̃alem.

determinatorem huiusmodi indifferentem accipi per naturam totius vel per suppositum.
Et non est signum periculare dispositionis absolute subiecti. hanc dispositionem respo-
 ndentem dices qualiter subiectum supponit siue subijci per dicarum. sicut dictum est de
 signis vniuersalibus. ¶ Sciendum tertio. quod propositio indifferens est illa in qua
 subijci terminatur totum sine signo. vel hoc currit. et sic de alijs exemplis. Cuius
 ratio est. quia propositio indifferens est indeterminata secundum quantitates et acceptio
 nem sui subiecti. Et quia terminus singularis per hanc determinatam acceptio est. quia
 tenet per vnicum suppositum determinatum. ideo propositio indifferens non potest subijci.

100
 20
 10

Petri hispani

termin⁹ discret⁹. sed ibi requirit⁹ termin⁹ cōis. Et q² termin⁹ cōis accept⁹
cū signo v^l v^l p^liculari s^q h³ determinatā quantitātē. Ideo ad p^lositōez
indiffinitā requirit⁹ q² talis termin⁹ ponat⁹ sine signo determinatē ipm ad
certā quantitātē mēsurādo acceptōez ei⁹ p² vno supposito. v^l p² plurib⁹. Et
ad p^lositōez indiffinitā p^licularē requirit⁹ q² ibi sit termin⁹ cōis cōiter ren
tus. defectu cui⁹ hec nō est indiffinita. hō est spēs. q² hō ibi tenet singularit⁹
¶ Sciendū quarto q² indiffinita p^lositio nō ē indiffinita. q² nō habet
determinatā quantitātē fin rem z intellectū. q² ois p^lositio fin rem habet
determinatā quantitātē. cū in ea sit determinata acceptio sui subiecti. s³ ē
indiffinita. q² acceptio sui subiecti nō est determinata ad certā quantitātē
fin modū enūciandi q² pueniat ex dispositōe subiecti p² signū v^l v^l p^licu
lare. ideo ē indiffinita. t⁹ indeterminata. q² subiectū ei⁹ nō est determinat⁹
tum signo. v^l v^l p^liculari ad aliquā quantitātē. Et s³ subiectū ei⁹ suppo
nat determinate quantū ad illud. p² q² verificat locutio. t⁹ tenet indetermi
nate quantū ad modū enūciandi in hoc qd nō determinat⁹ p² aliqd signū
ei⁹ p² hoc parent diffinitōes p^lositōis p^licularis z indiffinitē. Contra
p^ldicta argut⁹ p² mo^lte. hec est p^licularis. nō ois hō currit. z t⁹ nō est ibi ter
min⁹ cōis signo p^liculari determinat⁹. ergo p²tra diffinitōem p^lositōis
p^licularis. Secūdo sic. nullū cōmuni⁹ p² determinare min⁹ cōe cū min⁹
cōe sit mag⁹ determinatū q² sit cōmuni⁹. sed signū p^liculare est cōmuni⁹
termino cōi. q² p² applicari ad quēlibet terminū cōez. ergo. zc. Tercio
sic. signū p^liculare nō remouet cōmunitatē termini cōis. q² qdā hō p² ves
tificari de tot hoib⁹ sicut hō. ergo signū p^liculare nō p²trahit terminū cōi
munē ad aliquā partē ei⁹. Quarto sic. hec est indiffinita. Sortes ē dī
ctio bisyllaba. q² sortes tenet⁹ p² vocib⁹. plac⁹ a diuersis hoib⁹ z p² p² q²li
bet verificari. z t⁹ ibi nō subijcit termin⁹ cōis. s³ discret⁹. ergo in indiffini
ta nō subijcit termin⁹ cōis. Quinto sic. hec ē indiffinita. t⁹ hō currit. z
t⁹ in ea nō subijcit termin⁹ cōis sine signo. ergo p²tra candē diffinitōnem.
Ad p²mū d². q² licz in ista. nō ois hō currit nō sit signū p^liculare forma
liter. est t⁹ ibi virtual⁹ ratōe negatōis remouent⁹ vniuersalitātē signi v^lis
sequent⁹ z ponent⁹ ex p²sequēte p^licularitatē. Ad scōm d². q² s³ signum
p^liculare sit min⁹ determinatū fin spēm q² termin⁹ cōis. q² ē applicabile
indifferent⁹ ad oēs spēs. t⁹ ē mag⁹ determinatū fin numez. z q² ad hoc p²
p²trahere terminū cōez ad aliquā p²te ei⁹. Ad tertū d². q² s³ signū p^licu
lare nō p²trahat terminū ad p²te determinatā ei⁹ s³ ad indiuiduū signat⁹
tum. t⁹ bñ p²trahit ipm ad p²te indeterminatā. Et licz qdā hō verificet⁹ de
tot hoib⁹ sicut hō. nō t⁹ p² teneri. p² natura simplici sicut hō p² se accept⁹.
tō ibi est determinatio quantū ad acceptōem z etiā p²dicatōez indiuidui
v^l qdā hō nō p²dicat⁹ de multis hoib⁹ nisi equoce. s³ de multis p²dicet⁹ p² dī
catōe s³ speciei. Ad quartū d². q² si sortes sumat⁹ p² suo significato. tūc
est termin⁹ discret⁹. s³ si sumat⁹ loco vni⁹ vocis impositē ad significandū
oēs filios in platōne. sicut sumit⁹ in hac. sortes est dictio bisyllaba. sic ha
bet ratōem termini cōis. z ideo illa est indiffinita. z ibi sortes supponit in
determinare. Ad quintū d². q² s³ in ista. t⁹ hō currit sit signum exclusi
uum. nō t⁹ est signū v^l v^l p^liculare disponens subiectum fin vniuersali
tatem v^l p^licularitatē. z de illo solū est hic ad p^losicūm.

Tractatus primus

Propositio singularis est illa in qua subijcitur terminus singularis sine discretus. Vel in qua subijcitur terminus cois cum

pronomine demonstratio pmatine spei. vt *Sortes currit. vel*

iste homo currit. iste asinus currit. Terminus singularis est qui aptus natus est pdicari de vno solo vt *Sortes de seipso.*

Postq̃ determinatiuū est de ppositōe vniuersali. particulari z indiffinita. Sic psequenter autor determinat de ppositione singulari. z ratio huius est qz in p̃mis tribus subijcitur terminus cois cōiter acceptus. q̃ sp̃ p̃t teneri p multis. In singulari vero est terminus singularis singularit̃ acceptus q̃ nō p̃t accipi p pluribus. ideo in illis tribus est pfectior p̃tritas subiecti q̃ in singulari. Ratio ne cuius inter has ppositōes vltimo determinat de singulari ip̃az sic diffinit̃. Singularis ppositio est illa in qua subijcitur terminus discretus vel terminus cōmunis cū pnomine demonstratio. Sciendū p̃mo qz in ppositōe singulari subiectū debet teneri singulariter z p vno tm̃. sic qz nō possit teneri p pluribus. z qz ois terminus cōiter acceptus tenet actu vlt̃ aptitudine p pluribus. Ideo in ppositōe singulari nō potest subijci terminus cois cōiter acceptus. sed ibi requirit̃ terminus discretus q̃ solū tenet p vno vel aliq̃ sibi equalens. qd̃ etiā tenet singularit̃ z p vno tm̃ sicut ē terminus cois cū pnomine demonstratio. qd̃ quidē pnomē p̃trahit terminus cōm ad vñū suppositū determinatū. Sciendū sc̃do qz ppositio singularis dicit̃ quattuor modis. Vno mō quādo ibi subijcitur terminus discretus vt *Sortes est.* Sc̃do quādo subijcitur ibi terminus cois sumpt̃ cū pnoie demonstratio. vt *iste homo currit.* qd̃ debet intelligi de pnoie demonstratio vno pmatiuo et nō deriuatiuo. qz hec nō ē indiffinita mea tunica est alba. Tercio mō quādo ibi subijcitur terminus cois cap̃ p natura simplici signi ficata p ip̃m vel habens suppositōnem simplicē. vt *homo est spes.* aīal est genus. Quarto qñ subijcitur aliq̃ dictū. vt *hōiem currere est possibile.* vel hic. hōiem esse aīal est necessariū. est ppositio singularis similis in oībus modalibus. Sciendū tertio qz cū dicit̃ hōiem currere est possibile. illud dictūz hōiem currere. ibi accipit̃ p seip̃o defectu vni⁹ vocis q̃ nō est imposta ad significandū ip̃m. Ideo solū supponit p tali. nec p̃t supponere vel appellas te p alio dicto sicut nō potest sumi p isto dicto. asinū moueri. vel hōiem ēē asinū. ideo tenet singularit̃ z reddit ppositōem singularem. Et licet ibi non subijciat̃ terminus discretus formaliter. tñ ibi subijcitur equalenter. z similiter in alijs modalibus. vnde ad declaratiōem diffinitōis ppositōis singularis hic diffinit̃ terminus discretus. Sciendū quarto. qz terminus discretus est q̃ aptus nat⁹ est pdicari de vno solo. Cui⁹ ratio est. qz terminus discretus habet significatū incōicabile qd̃ est discretū id est ab oībus alijs distinctū s̃ incōicabile nō puenit pluribus actu vlt̃ aptitudine. Et qz ab eē in pluribus unū dici de multis. ideo terminus discretus nō potest dici de multis. s̃ tñ de vno solo sc̃z de seip̃o. vñ p̃z qz idē ē terminus discretus fm̃ logicū z nomē p̃rie q̃ licet fm̃ gr̃maticū. sicut idē ē terminus cois z nomē appellatiuum. Nomē em̃ appellatiuum h̃z significatū cōicabile mult̃. p̃z aut̃ incōicabile

homo
Petri hyspani

et sic per declaratio diffinitionis positiois singularis et termini discreti.

Quarta p dicta arguit sic. Ista e singularis. ho est spes. et tñ ibi nō subiecti
termini discreti. vñ e cōis cū pnoie demonstratio. q̄ d diffinitioem pos
sitōis singularis.

Secūdo sic. ista est singularis. oēs apli dei sunt duodecim
et tñ ibi nō subiecti terminus discretus. nec formatr nec pualtr. qz subiectū
tenet actu p plib. q̄ diffinitio nō est sufficiēs. Tercio sic in ista. tot⁹ sor.
est albi subiecti terminus discretus. et tñ nō est singularis. qz equaler huic q̄lis
ter ps for⁹ est alba. mō equalētes s̄ eiusdē p̄tatis. q̄ diffinitio puenit
alijs a diffinito.

Quarto sic. nullū indeterminatū p̄tē terminus cōem
ad standū p vno singulari discreto. s̄ pnomē demonstratiū est indetmina
tus. z h̄t subam infinitā. et p̄tē demonstrare gñalit oīe ens reale vel rōis. q̄
termin⁹ cōis sumptus cū pnoie demonstratio nō facit p̄tē singularē.

Quinto sic. tot⁹ est termin⁹ discretus z tñ p̄tē de isto sorte. et de alio
ergo tñ discret⁹ nō p̄tē de vno solo. s̄ de plib. Ad p̄mū dī. q̄ ista
hō est spēs non subiecti tñ discretus formatr. s̄ bñ pualtr et equalēter. qz
hō tenet simplr p natura simplici in se accepta p modū vñ discreti. z illa
habet modū vñ singularis respectu huius p̄tē spēs. q̄ puenit libi
fm se z nō ea p̄tē qua cōis est suis inferiorib. s̄ in q̄tum differt ab ipis.

Ad scōm dī. q̄ si in ista. oēs apli dei sunt duodecim. oīs sumat distribu
tue vel sincathegreumatice ipa est vñ et falsa. sed si teneat collectiue siue
cathegreumatice. est singularis z vera. Et licet subiectū ibi teneat actu p
plib. tñ illa pla capiunt vñ s̄ collecta p modū vñ discreti. z sunt vñum
subiectū hui⁹ nūeri duodecim. et sic ibi pualiter est terminus singularis.

Ad tertium dī. q̄ si in illa. totus sortis est albi. totus teneat cathegreu
matice p̄fecto est singularis. sed si teneat distributiue p̄tē integratib.
vñ tancū valet sicut q̄libet ps. tunc est pualiter vñ. s̄ adhuc est formatr
singularis. Ad quartū dī. p̄tē pnomē p̄siderat⁹ fm suos modos scādī
essenciales q̄ sunt sc̄are p modos sube indeterminate dēterminabilis. est
indeterminatū nec p̄tē terminare vel p̄trahere terminū cōem. Sed ipsum
p̄sideratū q̄tuz ad suos modos scādī accidentales q̄ sunt demonstratio
et relatio p̄tē illoz p̄tē p̄trahere terminū cōem ad standū p vno suppos
sio dēterminato. Ad quintū dī. q̄ licet sortes dicat equivoce de isto et
de alio. nō tñ dī de ipis vñuoce. qz non fm vñā rōem. Et licet ille sortes
et alius habeant vñā rōem cōem vñ pueniūt in noie hois. non tñ vñ p̄tē
nūit in nomine sortis. qz sortes non sc̄at eos fm vñā sc̄atū. nec fm vñam
impositioem vocis zc.

Propositionū cathegoricarū. alia affirmatiua. alia nega
tiua.

Affirmatiua est illa in qua predicatū affirmat⁹ de
subiecto. vt homo currit. Negatiua est illa in qua predicat⁹
negatur de subiecto. vt homo non currit.

Postq̄ autor posuit diuisionem p̄tē cathegorice sumptam ex
p̄tē p̄tatis et materie eius. et etiam posuit diffinitiones mēbroz eius.

Primo p̄tē ponit aliam diuisionē p̄tē cathegorice que se tenet ex p̄tē

Ad ostēdēdū q̄d p̄tē cathegorice sumptam ex p̄tē p̄tatis et materie eius. et etiam posuit diffinitiones mēbroz eius.

Ad p̄mū dī. q̄ ista
hō est spēs non subiecti tñ discretus formatr. s̄ bñ pualtr et equalēter. qz
hō tenet simplr p natura simplici in se accepta p modū vñ discreti. z illa
habet modū vñ singularis respectu huius p̄tē spēs. q̄ puenit libi
fm se z nō ea p̄tē qua cōis est suis inferiorib. s̄ in q̄tum differt ab ipis.

Ad ostēdēdū q̄d p̄tē cathegorice sumptam ex p̄tē p̄tatis et materie eius. et etiam posuit diffinitiones mēbroz eius.

Tractatus primus

forme et qualitate essentialis pponis dicēs q̄ ppositionū categoricarū
alia est affirmatiua alia negatiua. Cuius diuisionis rō est. q̄ in oī pōne
categorica est ppositio subiecti et p̄dicati. vel ergo ibi sit ppositio fm vo
ces tm et sic est negatiua. vel fm voces et scata simul. et sic est affirmatiua
¶ Sciendū pmo. q̄ ad vocē pplexā requirit ppositio pluriū vocū scatiua
rū. Et q̄ ppo categorica est quedā vox pplexa ex subiecto et p̄dicato.
ideo in qualibet categorica ē ppositio subiecti et p̄dicati. s̄ subiectū q̄nq̄
p̄ponit cū p̄dicato fm vocē et scatū sūt. vt hic. hō est aīal. ibi est ppositio hō
minis et aīalis fm voces et ibi designat ppositio eaz fm scata. q̄nq̄ vero
p̄ponitur subiectū et p̄dicatū fm voces tm. et denotat diuīso eoz q̄tum
ad scata. vt hic. hō nō est asinus. Ibi denotat diuīso et remotio scatorū
hoīs et asini ¶ Sciendū scdo q̄ ppo affirmatiua est illa in qua p̄dicatū
affirmat de subiecto. vt oīs hō currit. et ponit illa loco generis diffinitū et
residū loco dīnīe. Et dī aliqd affirmari de subiecto aliquo qd̄ ponit euz
ip̄o mediāte copula p̄bali non negata. Et q̄ in pōne affirmatiua p̄dica
tū p̄ponit cū subiecto mediante copula p̄bali sine negatione in ip̄a deno
tat ppositio scatorū subiecti et p̄dicati. ideo in ip̄a p̄dicatū p̄ponit cū subie
cto. Tamē nō est intelligendū de intentiōibz p̄dicati et subiecti q̄ p̄ponant
inter se. s̄ debet intelligi de rebz subiectis illis intentiōibz ¶ Sciendū tē
tio. q̄ ppositio negatiua est illa in qua p̄dicatū remouet a subiecto. vt hō
nō currit. Quis rō. q̄ illud dī remoueri a subiecto qd̄ p̄ponit solū cū eo
fm vocē et denotat diuīdi et separari ab eo fm rem s̄ sic est in negatiua sicut
prius dictū est cū p̄dicatū remoueat in ea a subiecto fm modū enūciandi
s̄ mediāte negatione ppositionis designate p̄bū est. et p hoc differt a p
positiōe affirmatiua. Et quo patz q̄ ppo affirmatiua et negatiua specificē
inter se dīnt Cuius rō est. q̄ quēcūq̄ dīnt fm suas formas essentielles. sic
q̄ dīntia sumat ab illis formis eēntialibz dūmodo pueniāt ī gñe dīnt sp̄e.
s̄ dīntia p̄ponis affirmatiue et negatiue sumit fm suas formas essentielles
q̄ sumit ex pte p̄ponis q̄ est forma essentialis p̄ponis categorice. ideo ille
p̄pones sp̄e dīnt. et ideo diuīso p̄us posita est fm modū diuīso generis in
suas sp̄es ¶ Sciendū q̄rto. q̄ affirmatio et negatio dupl̄r capiunt. vno
formaliter p ppositione affirmatiua p̄dicati cum subiecto. et negatio pro
p̄positiōe negatiua earū dē q̄ sit p negatōem appositā p̄bo accipiēdo nega
tione p aduerbio negandi et isto affirmatio et negatio sunt dīntie forma
les enūciatiōis categorice. Scdo mō capiunt materialiter s̄ affirmatio
p orōne affirmatiua. et negatio p orōne negatiua. et hoc mō sunt sp̄es enū
ciationis Et ab aresto. sic diffiniunt. Affirmatio est enūciatio alicuius
p̄dicati de aliquo Et negatio alicui ab aliq̄ et capiēdo affirmatōem et ne
gatōez isto p̄cedēs diuīso sit p sp̄es. s̄ capiēdo affirmatōem et negatōem
p̄mo sic sit p dīas formales. Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. Nulla orā
tio in qua destruitur forma ppositionis est ppositio s̄ in negatiua destrui
tur forma p̄ponis. q̄ negatio destruit ppositōem que est forma p̄ponis. q̄
oīo negatiua nō est ppo Scdo sic. hec ppo qd̄libet est vel nō est. et tñ nō
est affirmatiua vel negatiua. q̄ vnū membrū affirmat et reliquū negat. et
sic non debet magis dici affirmatiua q̄ negatiua. q̄ p̄ra diffinitōem datā
Tercio sic. hec est affirmatiua. hō qui nō currit mouet. et tñ p̄dicatū

Petri hyspani

non affirmat de subiecto cum ibi sit negatio negas pcedens p dicatu. ergo male diffinit ppo affirmatiua Quarto sic. vbi predicatu pponit cu subiecto. no remouet ab eo. sz in ppo ne negatiua p dicatu pponit cuz subiecto cum hoc sit de rone pponis. g non remouet a subiecto Quinto sic. hec e negatiua. ho non est aial. et tn p dicatu no remouet a subiecto. cu impossibile sit aial remoueri ab hoie. ergo diffinitio pponis negatiue non est bona

Ad pmu dr. q licet in ppo ne negatiua destruat ppositio scatorz p dicati cu subiecto. no tn copula pbalis destruit fm se. neqz ppositio subiecti et p dicati fm voce Ad scdm dr. q si ista qdlibet est vel no est sit vna diffinitio sic est affirmatiua. qz eius copula pncipalis scz illa p iunctio vel non negat. silt silt categorica de diffinitio p dicato est affirmatiua. qz ei copula pncipalis no negat. sensus em est. qdlibet est ens vel no ens. qz illud verbum e no negat Ad tciu dr. q hec e simplr affirmatiua. ho q no currit mouet. qz pncipale eius p bu scz mouet non negat. z licet negatio negas pcedat ipm. hoc tn no est imediate. sed accus eius fertur sup illud p bu currit qd se habet ex pte subiecti. qz hoc totu q no currit est qda reduplicatio de terminatiua subiecti Ad quartu dr. q vbi p dicatu pponit cu subiecto no remouet ab eo fm illud in quo pponit. sz bn fm aliud. Vodo in negatiua p dicatu fm diuersa pponit z diuidit a subiecto vt pus visum est. Ad qntu dr. q in ista. ho no est aial p dicatu no remouet a subiecto fm re. sz bn fm modu enuciadi. scz p negatdem q denotat ab ipo separi. Et h mo intelligit remoueri a subiecto in diffinitioe pponis negatiue.

Diuisa propositione tripliciter. Sciendu est. q triplex est. questiuu per quod querimus de ipsa propositione. scz q qualis et quata. Que querit de substantia propositionis. Unde ad interrogatdem factam per que. respondendum est. categorica vel ypohetica. Sed qualis querit de qualitate propositionis. Unde ad interrogationem factam per qualis respondendum est affirmatiua vel negatiua. Quanta querit de quantitate propositionis. Unde ad interrogationem factam per quata respondendum est vniversalis vel pticularis. indiffinita vel singularis. Unde p hunc. Que ca. vel yp. qualis ne vel af. v ptra par. in. su

Postqz antoz posuit tres diuisiones. Una pponis in comuni. z duas diuisiones pponis categorice. Hic psequenter audit aliqua questiuu illis diuisionibz correspondencia ad querendu de mbris earum dicens q fm diuisione triplice pponis triplex est eius qstiuu. s. q qualis. ptra. quoz sic habet sufficiencia. Nam ome questiuu pponis. vel querit de suba eius.

B iij

Tractatus primus

vel de accidente. Si pmo sic est que si scdm hoc est duplr. vel qrit de qn-
 rate. et sic est quata. vel de qualitate et sic est qualis ¶ Sciendū pmo. q
 hic non enumeratur oia qritia qbz pt interrogari de ppone. sz soli enume-
 rant hic qritia correspondencia tribz diuisionibz pmissis. qbz querimus de
 suba. qritate z qualitate. ppōnis. et magis enumerant illa qz alia qritia
 vt sunt ne aut vtz duplici rōne. Prima qz ista tria qrit de suba. qrit-
 rate et qritate. ppōnis. alia vero de veritate et falsitate. Vado inferius
 determinabit de oppositione puerfione z eqpollentia. ad quas cognoscē-
 das necesse est sp cognoscere subam qritatē z qritatē ppōnis non at veri-
 tatem z falsitatem ppōnis Scda rō est. qz ista tria querūt de his q pueni-
 unt ppositōi absolute. Letera vero de his q sibi pueniūt respectiue ad lis
 gñificatiū eius. Ideo ista in textu posita hic potius enumerant qz alia.
 ¶ Sciendū scdo. q vt dicit in textu. que querit de suba eo q est nomē infini-
 tū scās subam infinitā et est questum sube rei ad quā applicat Et qrit
 infitrat tū nō aut pncipaliter p modū agentis pncipalis. Et sibi debz re-
 spōderi cathogorica vel ppothetica q dicunt subam ppōnis. et sunt mēbra
 diuisionis date penes subam. Sz qrit de qritate ppōis. eo q est qrit-
 tiū qritatis ad qd dabet rñderi vls vel picularis. indiffinita vel singu-
 laris. eo q illa sunt mēbra diuisionis ppōnis sumpte penes. qritatē eius.
 Sed qualis querit de qualitate. ppōnis eo q est qritū qualitatē. Et sibi
 debet rñderi affirmatiua vel negatiua q dicūt qritatē ppōnis ¶ Sciendū
 tertio q suba accipit duplr. Vno^o pprie vt est ens p se. sicut dicimus q h
 nomē hō scar subam. Alio^o capis generalit z trāsumptiue p oī illo qd ac-
 cipit fm se et p modū sube. In ppōne at non repit suba. ppe dicta. sz intelli-
 git q in ipa est modus sube. et q querit de suba ei⁹ accepte p modū sube
 silt in ipa non repit qritas pprie dicta. vt in mēsurā sube materialis. sz res-
 perit qritas similitudinarie. vt est mēsurā acceptōis subiecti ppōnis Et
 silt est de qritate. Vñ affirmatio et negatio fm similitudinez dicunt qritates
 ppōnis. ¶ Sciendū quarto. q duplr pt intelligi affirmatōem et negatio-
 nem esse qritates ppōnis. Vno^o q sint qritates accñtales. et accñtia p se
 quētia ppōem affirmatiuā et negatiuā. et hoc mō non debet intelligi. qā
 nō adueniūt sibi post suū esse cōpletū qz non est ppō affirmatiua nisi habe-
 at affirmatōem. Alio^o intelligit q sint qritates cēntiales ipaz ppōnū. et h
 modo dicunt qritates ppōnis. et hñt modū accñtis respectu ppōnis in cōi-
 cuius sunt dñtue diuisione q sp hñt modum accidentis respectu generis
 Contra pdicta arguit pmo sic. p vtz bñ querimus de suba et etiā de
 qritate ppōis. vt dicēdo. vtz ista hō currit sic cathogorica vlt ppothetica. et
 tñ illud qritū nō enumerat int ista qritia. g insufficiēter enūerant hñ qrit-
 ua ppōnis correspondencia tribz diuisionibz pdictis Scdo sic. Per que
 qrimus de qritate ppōis vt dicēdo. que qritas est in ista ppōne hō cur-
 rit. g que non solum querit de suba ppōnis. sz etiā de qritate Tertio sic
 ois qritas est pñua vel discreta. sz ppō nō hz qritatē pñuā vel discre-
 tam. g non hz qritatē. et sic qritā non qrit de qritate Quarto sic. Vñ⁹
 questum est tñ vñt respōsiuū. sz qritā est vñcū qritiū. ergo sibi non debet
 responderi hec sz vniuersalis. particularis. indiffinita et singularis
 Quinto sic. qualis est questum qualitatē in cōi. g non est ppñū questum

Petri hyspani

propositiois. ergo male enumerat inter q̄sitiua eius.

Ad primū dicit. q̄ p̄ illud q̄sitiuū vtz bene q̄rit de substantia indirectē vel quāritate propositiois nō tñ directe sed p̄ ipsum querit directe de veritate propositiois in qua p̄t fieri mentio de substantia vel quāritate. vt hic vtz ista. ppositio. hō currit sit cathēgorica directe querit veritas hui⁹ p̄ ppositiois. hō currit q̄ est cathēgorica. Ad scdm dicit q̄ licet p̄ que bene querim⁹ de quāritate propositiois accepte p̄ modū substantie z fm suz essentia. nō tñ querit de ipa fm esse quāritatis vt est denotatiuū propositiois. sed hoc solū fit p̄ quāta. Ad tertiū dicit q̄ ois quāritas p̄prie dīcta est p̄tinua vel discreta. nō tñ quāritas accepta trāssumptiue sicut hic sumit. Ad quartū dicit. q̄ vni⁹ quesitiui est tñ vñū responsiuū adeq̄rum z p̄p̄tū. tñ possunt esse plura nō adeq̄ta. z sic ē de illo q̄sitiuo quāta. Et p̄p̄tū eius responsiuū est quāritas propositiois in cōmuni. Et p̄icularia ei⁹ responsiua p̄tenta sub quāritate propositiois. sunt vlt. p̄icularia. re. z sic de alijs. z debet respōderi vñū illoz cū querit de vnica propositioe et de diuersis dant diuersa responsiua. Ad quintū dicit q̄ qualis in cōi est q̄sitiuū qualitaris in cōi. sed p̄ applicatiōem ad ppositioez p̄t dici q̄sitiuū vñū q̄litaris ppositiois. z etiā p̄p̄tū. eo q̄ nō querit de alijs accidentis bus eius z similiter de alijs quesitiuis.

Item propositiōnū cathēgoricarū. Alie p̄cipiant vtroq̄ termino. vt homo currit. hō nō currit. Alie vero altero termino. vt hō currit. homo disputat. Alie vero nullo termino. vt Plato disputat. equus mouetur.

Postq̄ autor determinauit superi⁹ de ppositioe fm se z quantū ad p̄cipia ei⁹. Nē psequē incipit determinare de aliquib⁹ passionib⁹ eius. scz de oppositiōe. p̄uersione z equipollētia. Et anteq̄ de ipis determinet p̄mittere duas diuisiones valētes ad cognitiōez ipsaz. Quaz p̄ma est. q̄ ppositiōnū cathēgoricarū quedā p̄cipiant vtroq̄ termino. Alie in altero tñ. Alie vero nullo p̄cipiant. Cui⁹ diuisionis sic p̄t haberi iufficiētia. qz oēs ppositiōnes cathēgorice pueniunt in extremis vlt discōueniunt. Si pueniant hoc est duplt. vlt pueniunt in vtroq̄ simul. z sic est primū mēbrū. vel in vno tñ. z sic est scdm. Si discōueniāt sic est terciū mēbrum. Sciendū p̄mo q̄ p̄cipare accipit tripliciter. Vno mō. i. ratiōem p̄cipare in se suscipere. sicut spēs p̄cipat gen⁹. qz suscipit diffinitōnem eius. Scdo mō p̄cipare. i. partē rei cape. sicut duo fratres dicuntur p̄cipare sua bona. Tercio mō. i. puenire. vt qñ aliqua duo pueniūt in aliq̄ tertio. Et isto tertio mō sumit in pposito Ideo ppositiōes dicunt p̄cipare vtroq̄ termino q̄ pueniunt in vtroq̄ suoz terminoz. vel extremoz scz in subiecto z p̄dicato. Sciendū scdo. q̄ termin⁹ est dictio materialr p̄ se terminans ppositiōem. Et dicit materialr ad differētiā copule p̄balis q̄ solum terminat formalr. Et dicit p̄ se ad dīctā dispositionū subiecti z p̄dicati. sicut sunt signa distributiva. vlt adiectia q̄ p̄ se nō termināt ppositiōnem. Et dīct termin⁹ a terminādo. eo q̄ terminat ppositiōez sicut extremū

Tractatus primus

¶ Sciendū tertio. q. pueniētia v'l discoueniētia vni⁹ ppositōis ad aliam ex pte terminoz est accidēs respectiū ppositōis z nō absolutū. Et qz ista diuisio sumit penes pueniētiā v'l discoueniētiā vni⁹ ppositōis cū alia ex pte suoz terminoz. ideo ista diuisio sumit fm accidētia ppositōis. z est diuisio subiecti in accidētia. z nō generē in suas spēs. Et ista diuisio valz ad cognoscendū qbz ppositionibz pueniat oppositio. puerlio z eqpollentia. Et qz iste ppuetates solū pueniūt ppositōibz picipātibz vtroqz termino ideo iste sunt passiones respectiue q solū pueniūt ppositōi p pparōem ad alia ppositōem. ¶ Sciendū quarto q. ppositōnes picipantes vtroqz termino itez diuidunt. qz quedā picipāt vtroqz termino eodē ordine. alie ordine puerlio. Vñ ille ppositōes sunt picipātes eodē ordine q sunt eiusde z subiecti z pdicati. vt hō est asin⁹ hō nō est asin⁹. Sed ille sunt picipātes ordine puerlio quaz pdicatū vni⁹ est subiectū alteri⁹. z cōuerso. vt hō ē asinus. asinus est hō. Et p hoc facili⁹ p̄t dari sufficiētia huius diuisionis. Et valet hec diuisio similiter sicut pcedens ad cognoscendū qbz ppositio nibz pueniat oppositio z eqpollentia qz solū pueniunt ppositōibz picipātibz vtroqz termino eodē ordine z qbz etiā pueniat puerlio. qz solū conueniūt ppositōibz picipātibz ordine cōuerso. Et p hoc patet iste due diuisiones ppositōnū categoricaz. Contra p̄dicta arguit pmo sic. Distincte ppositōes sp̄ habēt diuersos terminos cū distinguant p sua subiecta z p̄dicata. ergo nulle ppositōes distincte picipant vtroqz termino. Scdo sic. Vēs ppōnes categorice pueniūt in ratōne ppositōis categorice. ergo nulle pueniūt in vno termino tñ. z sic nulle picipāt in altero tantūz. Tercio sic. In oī ppōne categorica repit hoc p̄bū ē qd ē termin⁹ p̄ ppositōis. qz terminat z actuat ppōnem z etiā ē pdicatū p̄pōis. qz oēs ppōs itōes in aliq termino picipāt. z p p̄is nō sunt aliq nullo modo picipātes. Quarto sic in qlibet ppōne ē vn⁹ ordo. qz diuerse ppōnes habēt diuersos ordines. ergo nulle sunt ppōes picipātes eodē ordine. Quinto sic. Ordo p̄pōis ē ordinatio suoz terminoz scz subiecti z pdicati. hī oibz ē sūis ordinat⁹ suoz terminoz. qz subiectū z pdicatū sūr ordinat⁹ cū subiectū pcedat pdicatū. qz nulle ppōes categorice sunt picipātes ordine puerlio. Ad p̄mū dī. qz oēs ppōes habeāt diuersos terminos fm numez qd ē em sel' dictū in vna ppōne ampli⁹ resumi nō p̄t idē in numero. tñ bñ habent eosdē terminos fm spēm. qd ē intelligendū fm spēm vocē z significatiōis. Ad scdm dī. qz si tñ faciat exclusionē respectu pueniētie in cō. sic nulle categorice pueniunt tñ in vno termino. Scz si faciat exclusionē respectu terminoz. sic aliq pueniūt in altero termino tñ. Et sic itelligit circa p̄mū diuisionē. Ad tertiu dī. qz hoc p̄bū ē nō ē termin⁹. qz lz terminet ppōem formalr z in ratōe copule. nō tñ materialr in quātū lz idē copule. Et si aliqū sit pdicatū. vt hic hō ē. tñ in rōe copule nō dī pdicatū. Ideo ratōe ipsi⁹ nō oēs picipāt in vno termino. Ad qrtū dī. qz lz diuerse ppōs itōes sp̄ habeāt diuersos ordines in numero nō tñ in specie. Ad qm dī qz lz pdicatū z subiectū accepta fm illas intētiōes sūr ordinat⁹ in qlibet ppōne. qz sp̄ illud qd lz intētiōes subiecti pponit alteri qd lz intētiōes pdicati. tñ quantū ad res subiectas illis intētiōibz nō sūr ordinat⁹. qz subiectum vni⁹ ppositionis bñ sit p̄dicatum alterius. z cōtra.

Petri hyspani

Item propositionū picipantium vtroq termino fm eundem ordinem. alie sunt cōtrarie. alie subcōtrarie. alie cōtra-

Contrario dictorie. alie subalterne. Cōtrarie sunt vniuersalis affirmatiua. et vniuersalis negatiua eiusdē subiecti et p̄dicati. vt ois

hō currit. null⁹ hō currit. Subcōtrarie sunt p̄ticularis affirmatiua et p̄ticularis negatiua eiusdē subiecti et p̄dicati. vt

quidam homo currit. quidam homo non currit.

Postq̄ autor posuit superius duas diuisiones valētes ad cognoscendū dū oppositiōes p̄uersiones et eq̄pollētiās propositionū. Dic p̄sequēter determinat de illis passionib⁹. et p̄mo de oppositiōe. Cui⁹ ratio est. qz oppositiō solū puenit p̄positiōnib⁹. q̄ p̄cipiāt ordine cōuerso. Ideo o oppositiō p̄cedit cōuersionē. Et eq̄pollētia est passio p̄positiōnum oppositarū. q̄ sūt eq̄pollētes. Ideo etiā oppositiō p̄cedit eq̄pollētiās quare pueniēter p̄us dēterq̄ minatur de oppositiōnib⁹ q̄ de alijs. Sciendū p̄mo q̄ duplex ē oppositiō. quedā est rerum vel terminorū. que est repugnantia aliquorū duorū nō p̄mittentū se simul in eodem subiecto et respectu eiusdem. Et de ista nō determinat hic sed in postp̄ dicamēris. Alia est oppositiō p̄positionum vel modorum enūciandi eiusdem p̄dicati de eodem subiecto. que est repugnantia duarū p̄positionū categoricarū eiusdē subiecti et p̄dicati in quantitate vel in qualitate vlt in vtroq̄ simul. Et isto mō hic p̄siderat de oppositiōe et de p̄positiōnibus oppositis. Unde ad cognoscendū spēs oppositiōis p̄dictas autor ponit diuisionē p̄positiōnū oppositarū. ¶ Sciendū secūdo. q̄ p̄positiōnū oppositarū. Alie sunt p̄trarie. alie subcōtrarie. alie p̄radictorie alie subalterne Cui⁹ diuisionis rō ē. qz oēs p̄pōes oppositae hnt iter se repugnantia. vlt ḡ repugnant i q̄litate et q̄ntitate sūt. et sic sunt p̄radictorie. vel in altero illoz. tñ et hoc dupl̄. qz vlt in quantitate solum repugnant. et sic sunt p̄trarie. vlt ambe p̄ticularēs aut idiffinitae. et sic sunt subcōtrarie. vlt ambe singulares et sic itē sunt p̄radictorie. ¶ Sciendū tertio. q̄ p̄trarie sunt vltis affirmatiua et vltis negatiua eiusdē subiecti et p̄dicati. vt ois hō currit. nullus hō currit et in ip̄is requiritur identitas subiecti et p̄dicati trib⁹. P̄mo q̄ sint eadē quantū ad supposita. p̄ q̄b⁹ tenent. ita q̄ termini eque p̄ple et eque stricte teneant in vtrāq̄ rōe cui⁹ iste nō p̄trariant. ois hō est albus. null⁹ hō fuit albus qz i p̄ma hō supponit p̄ p̄tibus tñ. et i alia p̄ p̄tibus et p̄teritis sūt. et sic nō sunt eiusdē subiecti fm rem et vocē sūt qd tñ sp̄ requiritur in oib⁹ speciebus oppositiōis. Secūdo q̄ sint eadē fm vocē ratiōe cui⁹ ille nō p̄trariant. Ois hō currit. null⁹ nial ratiōale currit. Tertio q̄ sint eadē fm p̄tata ratiōe cui⁹ iste nō p̄trariant. Ois canis currit. null⁹ canis currit. si canis teneat equocē. qz p̄nt sūt ē vere ¶ Sciendū q̄rto. q̄ subcōtrarie sunt p̄ticularis affirmatiua et p̄ticularis negatiua eiusdē subiecti et p̄dicati. ¶ Et ad ip̄as requirit q̄ ambe sint p̄ticularēs vlt idiffinitae. Cui⁹ ratio est

¶ Item p̄ticularis affirmatiua et p̄ticularis negatiua eiusdē subiecti et p̄dicati. ¶ Et ad ip̄as requirit q̄ ambe sint p̄ticularēs vlt idiffinitae. Cui⁹ ratio est

Tractatus primus

male diffiniuntur hic subcontrarie.
Ad primum dicitur. quod hic non diuiduntur propositiones precipue utroque termino in contrarium sed tamen diuiduntur hic propositiones precipue utroque termino qui repugnant. Et sic primum diuisio posita in textu. Vnde iste propositio non sunt opposite. ergo non ponuntur sub aliquo membro diuisionis. Ad secundum dicitur. licet contraria incomplexa sint forme actiue et passiuę. non tamen contraria complexa. de quibus est hic solus ad propositum. Ad tertium dicitur. quod licet de virtute sermonis iste non contrariantur. omnis hoc currit. nullus hoc currit. quod subiectum non teneatur in verumque per multas suppositiones. sunt tamen contrarie virtute vsus. quod si vsum hoc in prima propositione restringit ad standum per viris tamen. sic stat hoc in vtriusque per viris. Et est ibi restrictio ab vsu. Sed de alijs dicitur. quod vere contrariantur. quod alibi in predicato per significat eundem eius quod est genus restringit hominem in verumque ad standum per viris. per quibus distribuitur solus. Ad quartum dicitur. quod licet sub contrarie non repugnant in veritate. tamen repugnant in falsitate. et etiam in qualitate eo opponuntur. Ad quintum dicitur. licet ille singulares sunt rem sunt posite sub contrarijs que sunt suevles. non tamen ponuntur sub ipsis sunt idem subiectum quod in contrarijs hoc supponit. per omnia suis suppositiones. et in illis singularibus. per vno solo. Ideo non habent idem subiectum cum suis vniuersalibus. quod tamen requiritur ad subcontrarias respectu contrariarum.

in subiecti et predicati. Nominis homo canis. quia
 Nomen est substantia. et substantia exprimitur per nomen
 Nomen personae fit et nomen animalis. Dicitur enim
 in libro philosophiae naturalis per contritionem et affirmacionem
 et negacionem oppositam. Et hoc nomen hominem fit et
 nomen animalis fit et nomen canis fit et nomen
 felis fit et nomen equi fit.

Tractatus primus

contradictorie. qz quedā repugnāt in veritate z falsitate. z in qualitate soluz
 et nō in quātitate. z tales sunt contradictorie fm rem tantū. z ex parte suoz
 rum significatoz nō aut fm rem z modū simul. Et hoc mō due singula
 res eiusdē subiecti z p̄dicati diuerse qlitatē bñ sunt contradictorie. Alie pō
 sunt contradictorie q̄ repugnāt in veritate z falsitate. in qlitate z p̄dicare sūt
 et iste sunt contradictorie fm rem z modū sūt. z iste p̄fecte contradicūt. z de ta
 libz solū dāt diffinitio ista. z nō de alijs. id ē qz p̄dicatorie sūt eiusdē subie
 cti z p̄dicati. diuerse qlitatē z p̄dicatē. vñ i talibz ē p̄fecta p̄dictio. ¶ Sci
 endū scđo qz p̄dictio ē affirmatio z negatio eiusdē de eodē ad idē fm
 idem sūt z in eodē tpe. Vñ ad ipm requirunt qnqz. Primo qz affirmet z ne
 get idem de eodē fm vocē z rem simul. defectu cui? iste nō p̄dicat mar
 cus currit cult? nō currit. Scđo qz p̄dicatū in vtraz enunciet de subiecto
 cōpato ad idē Ideo iste nō p̄dicat. sortes est pater platonis. sortes nō
 est pater ciceronis. Tercio qz p̄dicatū affirmet et neget de subiecto fm
 eandē rem vel ratōem. Ideo iste nō p̄dicat. sortes videt fm oculū. sor
 tes nō videt fm aures Quarto qz subiectū i vtraz teneat sūt. id ē iste nō
 p̄dicat. hō ē spēs null? hō ē spēs. qz in prima hō tenet p̄ natura simplē
 ci. z in scđa p̄ suppositis Quinto qz p̄dicatū enunciet in vtraz p̄ eodē tpe
 Ideo iste nō p̄dicat. sortes currit hodie. sortes nō currit cras. Et per
 illas p̄ditōes satis p̄t cognosci natura p̄dictōis ¶ Sciendū tertio qz
 subalterne sunt vltis affirmatiua z p̄icularis affirmatiua vltis negatiua
 et p̄icularis negatiua eiusdē subiecti z p̄dicati. Vñ ad ipsas requiritur qz
 sint diuerse quātitatē. Cuius ratio est ista. qz in subalternis vna ponitur su
 pra alia sicut corū supra partē. sz due vltis nō ponunt supra se inuicē. Nec
 due p̄iculares eiusdē subiecti z p̄dicati. id ē in subalternis requirit vna vltis
 qz ponit supra z ē subalternā. z vna p̄icularis qz ponit sub z ē subalter
 nata Scđo requirit qz sint eiusdē qlitatis qz negatiua nunqz ponit sub affir
 matiua. nec ecō tra de eodē subiecto z p̄dicato. Ideo subalterne sunt vel
 ambe affirmatiue vel ambe negatiue. ¶ Sciendū quarto. qz subalterne
 nō opponunt fm rem z ex parte suoz significatoz. sz cū fm modum Cu
 tus causa est. qz solū iste p̄positōes opponunt fm rem q̄ repugnāt in veri
 tate z falsitate. z ex parte suoz fcatōz. sz subalterne nō repugnāt in veri
 tate nec falsitate. qz p̄nt simul ēē vere z false. ergo nō opponunt fm rem. id
 ē. Aristot. inter oppositōes nō enumerat oppositōem subalternā. qz capit op
 positōem specialiter p̄ repugnātia duaz p̄positiōnū fm affirmatōez z ne
 gatōem. sed petrus hyspan? q̄ capit oppositōem generalr. p̄ omni repug
 nātia duaz p̄positiōnū eiusdē subiecti z p̄dicati in qlitate vlt quantitate
 ponit ipsam oppositōez subalternā vnde ipse subalterne opponunt fm mo
 dum enūciandi sz ex pte quātitatis siue penes vnūuersale z p̄iculare.
 Contra p̄dicta arguitur primo sic Nā iste p̄dicat. sortes est. sortes
 nō est cū ibi sit affirmatio z negatio eiusdē de eodem. z tñ ibi nullā vltis
 vel p̄icularis. ergo p̄ra diffinitōem contradictoz. Scđo. In p̄radi
 ctoz subiectum debet teneri sūt. sed in vnūuersali z p̄iculari nō tenetur
 simul. qz in vna distribuit z in alia nō. ergo vltis z p̄icularis nō opponit
 contradictorie. Tercio sic. Iste p̄dicat. ois hō ē ens. qdā hō ē nō ens.
 tñ abe sunt affirmatiue. sz in contradictoz nō ē sp̄ negatiua Quarto

Petri hyspani

fic. Vniuersalis affirmatiua et particularis affirmatiua eiusdem subiecti et
dicari. non opponuntur inter se. quia particularis continetur sub vniuersali. et sequi
tur ad vniuersalem. ergo non sunt subalterne. Quinto sic due subcontra
rie sunt subalterne quia sunt sub alijs posite et tamen non sunt vniuersalis affir
matiua et particularis affirmatiua nec e contra. contra diffinitioez subalternaez.

Ad primum dicitur quod licet iste singulares sint contradictorie secundum rem. non tamen
secundum rem et modum scilicet. quia repugnant in qualitate solum et non in quantitate
modo diffinitio datur de contradictorijs secundum rem et modum simul. Ad secundum
dicitur quod licet in vltimo et particulari subiectum non teneat similiter quantum ad distri
butionem. tamen tenet sicut quantum ad supposita per quod accipit. quia in veraciter tenet
per oibus suis suppositis. vel per illis ad quod restringit. Ad tertium dicitur. quod
ille particulariter contradicit et non formaliter. et eo modo quod contradicit vna est negati
ua particulariter. scilicet ista quod dicitur homo est non ens quia includit ista homo non est ens. Ad quartum
dicitur quod licet particularis contineat et sequat ad vltimum ratione sufficari. non tamen ratione
sue quantitatatis secundum quam opponuntur et habet repugnantiam. Ad quintum
dicitur quod licet subcontrarie sint subalterne respectu suorum contrariorum. non
tamen sunt subalterne inter se. quia vna non ponit sub altera modo diffinitio is
telligit de his quod adinuicem subalternant. et exempla predictorum satis patet
et possunt videri in figura posita in textu.

Propositionum triplex est materia. scilicet naturalis contingens. et

remota. Naturalis est in qua predicatum est de eo subiecti vel p
primum eius ut homo est animal. homo est risibilis.

Postquam auctor determinauit de oppositio nibus. propositio nunc dicitur sequent
vult determinare de legibus earum et quia ille leges vel regule variantur secundum va
riationem materie propositio nunc. id est antequam de ipsis determinet prius agit de ma
teria propositio nunc. Et quia propositio secundum suum materiale quod est vox est accidens.
et quantum ad suum formale quod est esse signum propositio nunc facte apud intellectum
est ens ratio nunc. ideo non habet materiam proprie dictam sed solum similitudinarie ac
ceptam. Sciendum primo quod propositio habet materiam ex qua similitudina
rie et materiam in qua et circa quam. vnde subiectum et predicatum sunt materia ex qua
propositio nunc et subiectum vocis est materia in qua vel ipsa vox si propositio nunc fide
retur quantum ad suum formale. scilicet enuntiabile de quo fit propositio est sua materia
circa quam vnde hic capit materia propositio nunc solum per predicationem sue materie ex qua
scilicet per habitudinem predicationis ad subiectum. et ideo materia propositio nunc ut hic sus
mitur est habitudo predicationis ad subiectum ex qua fit propositio predicationis et subie
cti et in qua subiectum et predicatum conueniunt. Sciendum secundo quod triplex est mate
ria. scilicet naturalis contingens et remota. quod per se sufficiens. Nam materia propositio
nunc est habitudo predicationis ad subiectum. vel illa habitudo de repugnancia
predicationis cum subiecto sic est materia remota. vel de conuenientia predicationis cum subie
cto et hoc dupliciter. quia vel dicitur conuenientiam necessariam et sic est materia natu
ralis. vel dicitur conuenientiam contingentem et accidentalem. et sic est materia contingens.
Et quia conuenientia necessaria perfectior est contingens et contingens est remota. id
est materia naturalis est per alios. deinde contingens et vltimo remota que imperfectior est et
est. Sciendum tertio quod materia naturalis est illa in qua predicatum est de eodem subiecti

Tractatus primus

vel primum eius. ut hō est aīal. homo ē risibilis. et dicitur naturalis materia. quia predicatum naturaliter puenit subiecto et hanc naturalem habitudinem ad ipsum. sed illud quod hanc naturalem habitudinem ad subiectum est de natura subiecti vel necessario consequens naturam eius sicut proprium consequitur speciem. hanc enim primum non sit de natura sui subiecti. tunc immediate sequitur naturam eius. ¶ Sciendum quarto quod essentia dicitur id quod format res hanc esse sicut humanitas dicitur id quod format hō habet esse. et sicut anima rationalis. ¶ Hec propter Boetium est inexistencia forme in materia vel actus in potentia. Quid autem sit proprium videbitur in predicabilibus. et per hoc patet intellectus huius divisionis et diffinitionis materie naturalis. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. Habitudo predicati ad subiectum est forma in qua illa extrema ppositionis pueniunt. ergo illa habitudo non est materia. ppositio nish forma. Secundo sic. illa ppositio sortes est ens est in materia contingenti. quia predicatum potest adesse et abesse subiecto cum sortes potest esse vel non esse. ergo materia naturalis et contingens coincidunt. ergo membra divisionis non opponuntur

tercio sic. hec est in materia naturali. aīal est hō. et sicut hō est hō. cum ille sint necessarie et tunc predicatum non est de essentia subiecti. quia inferri non est de essentia sui superioris nec idem de essentia sui ipsius nec etiam est proprium eius. ergo contra diffinitionem materie naturalis. Quarto sic. ista ignis est calidus est in materia naturali cum sit necessaria. et tunc predicatum non est de essentia sui subiecti cum sit accedens eius nec proprium cum pueniat alijs. et sicut argueretur de ista aqua est frigida. Quinto sic dicendo. hō est aīalitas predicatum est de essentia sui subiecti et tunc non est in materia naturali. sed remota cum sit impossibile quia predicatum non vere dicitur de subiecto. ergo diffinitio non est bona.

Ad primum dicitur quod illa habitudo sit forma respectu subiecti et predicati. tunc habet modum materie respectu actuali ppositionis ppositionis. ideo bene dicitur materia ppositionis. Ad secundum dicitur quod si capiat ens notialiter. ut idem est quod essentia habet sic est de essentia substantie et ceterorum entium. et hoc modo illa sortes est ens est in materia naturali. sed si capiat ens principiat ut tamen valz sicut existens sic puenit substantie contingens sicut sortes. et sic illa ppositio est in materia contingenti. sed non est tunc idem predicatum illud ppositionis cum priori quare nec est eadem ppositio in materia contingenti et naturali. ideo membra divisionis non coincidunt. Ad tertium dicitur quod si homo non sit de essentia aīalis in eodem. est tunc de essentia aliquorum suppositorum aīalis scilicet illorum quod continent sub homine. unde in ista aīal est hō aīal supponit p suppositis suis et homo p natura simplici et verificatur locutio p suppositis aīalis. ideo predicatum est de essentia subiecti quantum ad supposita. p quo verificatur. et in ista hō est homo. hō in subiecto supponit p suis suppositis. et in predicato p natura eodem. ideo predicatum est de essentia subiecti in quantum natura simplex quod est homo verificatur de suppositis subiecti. Ad quartum dicitur quod si esse calidum non sit proprium quanto modo respectu ignis est tunc proprium secundum modo et hoc sufficit ad hoc quod sibi couenit quod sit in materia naturali quia proprium secundum modo et proprium quanto modo necessario pueniunt suo subiecto et ideo ambo faciunt ppositionem in materia naturali. ¶ Et de ista aqua est frigida dicitur quod si esse frigidum dicat a pritudine sic est materia naturali et est proprium eius. sed si dicat actum tunc est in materia contingenti quia potest adesse vel abesse aque. ¶ Ad quintum dicitur quod si aīalitas finem rem sit de essentia hominis. non tamen finem modo

Petri hyspani

134

dum q̄ p̄dicat̄ in illa p̄positōe. q̄z p̄dicatū in abstracto sumit̄ cū p̄cissione
suor̄ inferior̄. iō sub tali mō nō conuenit subiecto. sed illa p̄positio est
in materia remota. *illa materia remota*

Contingēs materia est in qua p̄dicatū p̄t adesse et abesse
subiecto p̄ter eius corruptiōem. vt homo est albus. homo nō
est albus. Remota est in qua p̄dicatū nullo modo p̄t cōueni
re cum subiecto. vt homo est asinus. leo est vacca.

Postq̄ autor determinauit de materia naturali. hic p̄ter determinat
de p̄tingēti 2 remota. 2 p̄mo de p̄tingēti q̄ sic diffinit. Materia p̄tingēs ē
illa in qua p̄dicatū p̄t adesse vel abesse subiecto. vt hō currit in q̄ diffinitōe
ponit̄ adesse ad dīnam materię remote in q̄ p̄dicatū nō p̄t p̄uenire subie
cto. 2 ponit̄ abesse ad differētiā materię naturalis i q̄ p̄dicatū nō p̄t abesse.
¶ Sciendū p̄mo q̄ materia dī p̄tingēs eo q̄ p̄dicatū p̄tingent̄ cōuenit
subiecto. id aut̄ qd̄ cōuenit alicui p̄tingent̄ p̄t sibi adesse cū nō habeat res
pugnantiā ad ipm̄ 2 etiā p̄t abesse tali subiecto. q̄z nō p̄uenit sibi necessa
rio iō qd̄ p̄tingent̄ inest p̄t nō inesse. iō bñ diffinit̄ materia p̄tingēs. ē in qua
p̄dicatū p̄t adesse vel abesse subiecto. nō tñ intelligendū ē q̄ possit̄ sibi adesse
et abesse s̄m actū. q̄z hoc implicat̄ p̄tradictiōem. s̄z s̄m aptitudinē 2 successiue
¶ Sciendū scđo q̄ cōtingēs a q̄ venit p̄tingent̄ dupl̄r accipit̄. Vno mō
cōiter p̄o illo qd̄ p̄t ēē. 2 sic p̄uertit̄ cū possibilis 2 dī tā de necessario q̄z de
nō necessario. Alio mō specialit̄ p̄ p̄tingēti nō necessario qd̄ p̄t ēē 2 nō esse
et diuidit̄ p̄ p̄tingēs natū ad vtrūlibet. 2 p̄ p̄tingēs raz 2 a p̄tingenti hoc
mō accepto venit p̄tingent̄ qd̄ denotat̄ materiā p̄tingentē 2 nō a p̄tingē
te accepto i cōi. q̄z tale p̄tingēs nō p̄t sp̄ esse 2 nō ēē cū dicat̄ de necessario
qd̄ sp̄ est. ¶ Sciendū tertio q̄ materia remota ē illa in q̄ p̄dicatū nō p̄t cō
uenire cū subiecto vt hō est asin⁹. Et ratio ē q̄z in materia remota p̄dica
tum h̄z repugnantia 2 distinctiōez a subiecto 2 a tali repugnantia siue remo
tione p̄dicati a subiecto dī materia remota. s̄z id qd̄ h̄z repugnantia cū aliq̄
subiecto nullo mō p̄t sibi p̄uenire. sicut asin⁹ p̄pter repugnantia quā h̄z cū
hoīe p̄rōnale nō p̄t sibi p̄uenire. iō bñ dī materia remota in q̄ p̄dicatū non
p̄t p̄uenire subiecto p̄pter remotiōem ei⁹ a subiecto. ¶ Sciendū q̄rto. q̄
tripl̄r p̄t fieri remotio p̄dicati a subiecto. Vno mō p̄ negatiōem negando
ipm̄ de subiecto. vt hō nō ē asin⁹. Scđo remouēdo ipm̄ a subiecto s̄m vo
rem tñ 2 de istis remotiōibz nō est hic ad p̄positū. Tercio mō sic intelli
tur q̄ remoueat̄ a subiecto s̄m suū fcatum p̄pter repugnantia quā h̄z ad
inuicem siue sit s̄m esse 2 essentia. siue s̄m essentiam tantū. 2 a tali remotiōe
que est repugnantia p̄dicati cū subiecto dī materia remota. ¶ Et q̄ p̄z q̄ p̄
positiōes affirmatiue q̄ sunt in materia remota sunt falsę. 2 negatiue sunt
verę sicut in materia naturali semp̄ affirmatiue sunt verę 2 negatiue falsę
In p̄tingenti vero 2 affirmatiue 2 negatiue p̄nt̄ sibi ēē verę vl̄ falsę. 2 p̄ hoc
p̄z intellect⁹ p̄dicat⁹ materiay. Cōtra p̄dicta arguit̄ p̄mo sic. hec est
in materia p̄tingenti. hō est quant⁹ 2 tñ p̄dicatū nō p̄t abesse subiecto. 2
p̄tra diffinitōez materię p̄tingēt̄. maior p̄z q̄z nō ē in materia naturali cū

Tractatus primus

predicatum non sit de natura subiecti nec proprium eius. nec in materia remota. quod est in materia contingenti. Secundo sic hec est in materia contingenti coruus est niger et tamen predicatum non potest abesse subiecto. scilicet coruus cum sit accidens eius inseparabile ergo contra diffinitioem eius. Tercio in ista oppositioe homo viuit predicatum potest adesse vel abesse subiecto. et tamen non est in materia contingenti cum vita sit de essentia hominis et eadem cum anima eius. et sicut ar. de ista homo est. ergo diffinitio conuenit alijs a diffinitio. Quarto sic. hec est in materia remota. sortes est albedo. sortes est qualitas. et tamen predicatum potest peruenire subiecto quod male diffinit materia remota. Quinto sic ista est in materia remota. et tamen predicatum potest peruenire subiecto. quod vere enunciat de subiecto. ergo diffinitio eius insufficiens.

Ad primum dicitur quod ista propositio est in materia naturali. et licet quantitas non sit proprium quod tamen sibi proprium secundo modo. et est proprium quod tamen modo respectu corporis de genere substantie quod est superius ad hominem et ideo est in materia naturali sicut ista. homo est risibilis. Ad secundum dicitur quod licet nigredo non potest abesse coruus manens tibi principijs complexionalibus tamen potest remoueri ab ipso per mutatioem complexioem. Et dicitur accens inseparabile non quod possit separari vel abesse coruus. sed quod diffinitio culter remouetur. Ad tertium dicitur quod si viuit dicat actum viuendi et actuale esse viuens. sic potest abesse homini et ista est in materia contingenti. sed si dicat appetitum nem tunc sibi peruenit naturaliter ideo non potest sibi abesse. et hoc modo est in materia naturali. similiter de illa homo est. quod est potest dicere actum existens et sic sine esse in actu. quod contingens peruenit rei cum existentia cuiuslibet rei accidat. vel potest dicere actum existentie ut est in suis causis quod semper conuenit. primo modo est in materia contingenti. sed secundo modo est in materia naturali. Ad quartum dicitur quod ista est in materia remota. sortes est albedo. licet albedo possit inesse sorti secundum rem. non tamen secundum predicationem. ut designatur in abstracto quia sic significatur cum precisione a subiecto. Ideo de ipso verificari non potest propter repugnantiam quam habet cum ipso.

Ad quintum dicitur licet predicatum vere enuncietur negative de subiecto. non tamen propter hoc habet peruenientiam cum subiecto. sed magis repugnantiam et causa est. quod dicit de alio negative non sumit abesse in alio sed magis non inesse.

Contrariarum Ex et natura contrariarum talis est. quod si una est vera. reliqua est falsa et non e converso. Possunt enim ambe esse false. in materia contingenti. ut ois homo est albus. nullus homo est albus. In naturali enim materia si una est vera reliqua erit falsa. et e converso. ut ois homo est animal. nullus homo est animal. Et sicut in materia remota. ut ois homo est asinus. nullus homo est asinus. Et in materia contingenti quod accens est inseparabile ut ois coruus est niger nullus coruus est niger. Sed ille qui sunt de accidente separabili putant ambe esse false. ut ois homo est albus. nullus homo est albus.

Contrariarum

Ad hoc dicitur quod si una est vera reliqua est falsa et non e converso. Possunt enim ambe esse false. in materia contingenti. ut ois homo est albus. nullus homo est albus. In naturali enim materia si una est vera reliqua erit falsa. et e converso. ut ois homo est animal. nullus homo est animal. Et sicut in materia remota. ut ois homo est asinus. nullus homo est asinus. Et in materia contingenti quod accens est inseparabile ut ois coruus est niger nullus coruus est niger. Sed ille qui sunt de accidente separabili putant ambe esse false. ut ois homo est albus. nullus homo est albus.

Petri hyspani

X Lu

Postq̃ autor determinauit de materia ppositionū cūp̃ cognitio valz
ad cognoscendū leges ppositionū oppositarū. Nec p̃ter psequit̃ de illis
legibz ppositionū oppositarū. 2 qz p̃p̃os p̃trarie p̃cedunt oēs alias p̃p̃os nes
fm̃ ordinē superi⁹ positū eo qz p̃trarie sunt abe vles 2 h̃nt p̃fectiorē qua
ritatē alijs p̃p̃osibz oppositis iō autoz p̃us determinat de legibz p̃trariarū q̃
alijs. ¶ Sciendū est p̃mo qz due p̃trarie nūq̃ p̃nt sil̃ eē p̃e in q̃cūqz mate
ria. Cui⁹ duplex ē rō. Una est qz in p̃trarijs vna ē vltis affirmatiua deno
tans p̃dicatū puenire subiecto suo p̃ q̃libet supposito. Et alia ē vltis nega
tiua denotās p̃dicatū remoueri a q̃libet supposito subiecti. s; ip̃osibile est
idē p̃dicatū puenire cuilibet supposito subiecti 2 remoueri a q̃libet qz hoc
implicat p̃radictōem. Ideo due p̃trarie nō p̃nt sil̃ eē vere. Scd̃a rō ē qz
si due p̃trarie q̃ sunt abe vles essent sil̃ vere. tūc cū ad veritatē vltis sequit̃
veritas p̃ricularz p̃ legē subalternarū sic due p̃trarie essent sil̃ p̃e cū ip̃is q̃
sunt due p̃ticulares 2 p̃ p̃ns p̃p̃os oēs de quattuor angulis q̃ sunt p̃tra
dictorie essent sil̃ vere qd̃ ē ip̃osibile. g̃ p̃trarie nō p̃nt sil̃ eē vere. ¶ Scien
dū scd̃o. qz due p̃trarie bñ p̃nt sil̃ eē falsē in p̃tingēti materia dūmodo acci
dens sit sepabile. Cui⁹ rō ē qz in materia p̃tingēti p̃dicatū p̃e puenire sub
iecto p̃ aliquibz suppositis eius 2 nō p̃ alijs sicut album conuenit homini
pro aliquibus suppositis 2 pro alijs nō sed pro illa parte qua nō conuenit
subiecto vniuersalis affirmatiua falsificatur. 2 ea parte qua conuenit. vni
uersalis negatiua falsificat̃. ergo in tali materia ambe p̃trarie possunt sil̃
esse falsē. Et dicit̃ notant̃ dūmodo accidens sit sepabile. qz si esset simplis
citer inseparabile affirmatiua sp̃ esset vera 2 negatiua falsa. 2 sic non possent
esse simul falsē. Sciendū tertio qz due p̃trarie in materia naturali 2 re
mota nūq̃ p̃nt sil̃ eē falsē. Quia ratio est. qz in p̃trarijs in materia natu
rali semp̃ vniuersalis affirmatiua est vera cum p̃dicatū pueniat subiecto
p̃ q̃libet supposito 2 vltis negatiua falsa ē. 2 econuerso in materia remota.
vltis affirmatiua sp̃ est falsa cū p̃dicatū sp̃ repugnet subiecto 2 negatiua p̃a
et sic ibi due p̃trarie nūq̃ p̃nt esse sil̃ falsē. Ex q̃bz p̃z qz tres sunt p̃tes in le
ge p̃trariarū. Prima ē qz p̃trarie nō p̃nt sil̃ eē vere. s; in q̃libet materia res
pugnant in veritate. Scd̃a qz in materia p̃tingēti abe p̃nt simul esse falsē
et nō repugnāt in falsitate. Tertia qz i materia naturali 2 remota nō p̃nt
simul esse falsē. Sciendū quarto qz repugnātia in veritate puenit p̃trarijs
rātōne sue forme oppositōis. qz in quacūqz materia sint semp̃ puenit eis. 2
iō p̃tinet ad legē ip̃arū. s; repugnātia i falsitate q̃nqz puenit ip̃is vt i mate
ria naturali 2 remota q̃nqz p̃o nō vt i materia p̃tingēti iō repugnātia i falsi
tate p̃tinet formāl̃ ad legē ip̃arū p̃trariarū s; tñ p̃mū mēbz s; repugnātia
i veritate. Cōtra p̃dicta arguit̃ p̃mo sic. lex ē institutio p̃cipiēs honestū
et phibens malum. sed in p̃trarijs nō est talis institutio nec in alijs oppōi
bus. ergo nō ē lex p̃trariarum. Scd̃o sic. iste p̃trariantur. omnis homo
currit. nullus homo currit. 2 tamen possunt simul esse vere qz simul habēt
potentiam ad hoc qz sint vere cum quelibet sit in potētia ad veritatem. er
go p̃trarie possunt simul esse vere. Tercio sic. omnis homo est totum in
quantitate 2 nullus homo est totum in quantitate sunt p̃trarie. 2 tamen
sunt sil̃ vere. g̃ zc. Quarto sic. in p̃trarijs includunt̃ p̃radictorie. g̃ si
due p̃trarie sunt sil̃ falsē seq̃ret̃ qz due p̃dictorie eēnt simul falsē. qd̃ est im̃s

Tractatus primus

possibile. Quinto sic. Iste Petrus est in materia naturali vel remota
omne animal est homo. nullū animal est homo. et tamē sunt simul falsę. ergo
in materia naturali vel remota Petrus possunt simul esse falsę.

Consequenter de la page 516
commencer à la page 517
plusieurs parties

described by the
wadiolus
The
to the interior

nam homo nō est animal. et sic de alijs.

Postq̃ autor iupert^r determinauit de lege p̃triaz. hic p̃ter deter
minat de lege subcōtrariāz in qua sunt plures pres. Prima ē q̃ due sub
cōtrarie in nulla materia p̃t s̃l ē falsē. p̃bat q̃ si due subcōtrarie essent s̃
nulla false sequerē q̃ due p̃tricioe essent simul falsē. vt si iste due subcō
trarie q̃dam hō currit q̃dam hō nō currit sine simul falsē cum ad falsitatē
particularis sequat̃ falsitas vniuersalis. vt ad falsitatem illius q̃dam hō
nō currit sequit̃ falsitas illius nullus hō currit que est contradictoria p̃is
me. scz q̃dam homo currit. ergo due contradictorie erunt simul falsē qd ē

Petri hyspani

impossibile. ideo in subcōtrarijs oportet q si vna sit falsa q altera sit vera et nō econuerso. ¶ Sciendū ē pmo q due subcōtrarie in materia ptingēti dūmodo sit accidēs sepabile pnt sit esse vere. Cuius ratio est. qz in materia ptingenti pdicatū pnt puenire subiecto p aliq supposito ei? z p aliq nō sed p supposito cui puenit verificat picularis affirmatiua. z cū ad veritatem picularis negatiue sufficit pdicatū remoueri p vno ei? supposito. et ideo due subcōtrarie pnt sit esse vere in materia ptingenti. vt ille qdā hō ē cecus. qdā hō nō est cecus. ¶ Sciendū scō q in materia naturali et remota due subcōtrarie nunq pnt simul esse vere. Cuius ratio est. qz i materia naturali pdicatū puenit cuilibet supposito subiecti. ideo negatiua sp est falsa z affirmatiua pā z ecōtra est in materia remota. qz in ipā pdicatū remouet a qlibet supposito subiecti. ergo affirmatiua sp est falsa z negatiua sp vera. ¶ Et q pater q tres sunt ptes in lege subcōtrariarū. Prima est q nō possunt simul esse falsae. Scōda q in materia ptingenti pnt sit esse vere. Tertia est q in materia naturali z remota nunq possunt esse sit vere. z sic sp repugnāt in falsitate. z hoc puenit ipis ratōe sue forme oppositiōis. ideo pntner formalr ad legem ipāz. sed quādoqz repugnāt in veritate z quādoqz nō. ideo hoc puenit ipis gratie materie nec pntner formalr ad legem vñ pte q lex subcōtrariarū pntario mō se hz legi pntariarū. Sciendū tertio q due ptradictorie in nulla materia pnt simul esse vere. Cuius ratio est. qz in ptradictorijs denotat idē inesse z nō inesse eidē. qz idē affirmat z negat de eodē. sed impossibile est idē inesse z nō inesse eidē. qz hoc est ptra pmut pncipiū oim pplexorū de quo agit Aristo. quarto metaph. ideo due ptradictorie nunq pnt simul esse vere. sz si vna ē vera reliqua ē falsa. ¶ Sciendū qro q due ptradictorie in nulla materia pnt simul esse falsae. Cuius ratio est. qz si pnt simul ē falsae tūc cū vñ ptradictoriōrū sit ens z aliud nō ens seqret q inter ens z nō ens esset dare mediū. sz hoc est impossibile. qz ens pntner oia entia z omne aliud ab ente ēz nō ens. ideo due ptradictorie nunq pnt simul esse falsae. sz habēt repugnantia in veritate z falsitate sit. z hoc pntner formalr ad legē ipāz. z sic pater q due ptradictorie magis repugnāt qz due subcōtrarie qz repugnāt in falsitate tñ. Contra pdicta arguit pmo sic. due subcōtrarie pnt sit esse falsae. qz falsitas vñs pūenit ex falsitate picularis. ergo si due ptrarie pnt simul esse falsae due subcōtrarie sunt simul falsae. Scōdo sic. idē nō pnt inesse z nō inesse eidē nec vere affirmari z negari de eodē. sed in subcōtrarijs sp idem affirmat z negat de eodē. ergo in materia ptingenti nō pnt sit esse vere. Tercio sic. iste sunt simul vere qdā ens est bonū. qdā ens nō est bonū. z tñ sunt in materia naturali cū bonū sit ppter eas entis. ergo in materia naturali due subcōtrarie pnt simul esse vere. Quarto sic. in morte sortis sortes hz esse z nō ēē sit. ergo due ptradictorie pnt sit ēē vere. pbat aīō. qz ēē z nō esse vel pueniūt sorti in v no instāti vñ in diuersis. nō in diuersis qz sic esset temp? mediū inter esse z nō ēē. ergo in eodē instāti sortes hz esse z nō ēē. Quinto sic si vñ ptradictoriōrū est falsum. ergo alterū ē falsum z sic ambo pnt simul esse falsae tener pñā. qz alterū ē falsū vñ nō alterū z sic est neutz falsū cum nō alterum z neutrum eqpollent. ideo seqrit q neutrum est falsum. ergo ambo ptradictoria erunt simul vera.

Trattatus primus

Ad p^mū d^r q^d ad falsitatē v^lis nō seq^rur falsitas p^ticularis sed t^m vⁿi
 us suoz singulariū. z h^z veritas vⁿi⁹ singularis sufficit ad veritatē p^ticula
 ris. t^m falsitas vⁿi⁹ singularis nō sufficit ad falsitatē p^ticularis. s^z plus re
 q^ritur ad veritatē v^lis q^u p^ticularis. q^z v^lis h^zcat p^dicatum inesse v^l nō
 inesse p^o omnib⁹ suppositis q^z nō req^ritur ad veritatē p^ticularis sed ecōuer
 so plus requirit ad falsitatem p^ticularis q^u vⁿiuerſalis. Ad scōm dⁱs
 citur q^d licz idem nō potest simul inesse eidem in numero z nō inesse. tamē
 idem bene potest inesse z nō inesse eidem in specie p^o diuersis suppositis. z
 sic verificantur subcōtrarie. Ad tertium dicit^r. q^d si bonū capitur vt est
 passio entis z vt p^uertitur cum ente illo modo sunt in materia naturali et
 negatiua est falsa. sed si capiat^r vt dicat bonitatem moris illo modo est
 accidens respectu entis z sic iste sunt in materia p^ringenti. Ad quartū
 dicitur q^d in morte sortis ipse habet esse z nō esse in eodem instanti materi
 aliter capto. tamē est diuersum formalit^r. q^z vt est finis p^reteriti habet in
 eo esse. sed inquantū est p^rincipium futuri habz in eo nō esse. q^z em̄ nō est
 idē istas format^r. iō eēz nō eē nō debēt dici sūt p^uenire sorti nec opt^r ibi eē
 temp⁹ intermediū. Ad qⁿtū d^r q^d q^uq^z aliez cap^r indiffinitē seu p^ri
 cularit^r put t^m valet sicut vⁿū v^l reliquū. z sic bⁿ valz p^batio p^ris Alio
 mō cap^r relatiue vt ē relatiuū diuersitat^r. z sic p^lequētia nō valet neq^z p^b
 batio eius. q^z hoc modo capiēdo nō aliez z neut^r nō equipollent.

Subalternaz

Lex siue natura subalternarū falsi est q^d si v^lis ē vera sua
 p^ticularis erit vera et nō ecōuersa. Pot^r em̄ p^ticularis ēē ve^r
 ra vⁿiuerſali existente falsa. Et si p^ticularis est falsa sua vⁿi
 uerſalis erit falsa et nō econuerso.

Postq^z autor determinauit de lege p^rariarū subcōtrariarū z p^dictoria
 rū. hic p^riter determinat de lege subalternarū. Cui⁹ ratio ē q^z subalterne
 nō repugnāt i veritate. q^z p^rit sūt eē vere neq^z in falsitate q^z p^rit sūt eē false.
 neq^z in q^litate iō repugnāt solū in quātitate. Ideo inter oēs p^positōes op
 positas subalterne minus opponunt^r ratōe cui⁹ autor determinat vltimo
 de lege subalternarū sic dices. Si v^lis est vera etiā p^ticularis z nō ecōtra
 ¶ Sciendū est p^mo q^d ad veritatē v^lis seq^rur veritas p^ticularis scz sub
 alterne. Cui⁹ due sunt cause. Prima est q^d si p^dicatu^m p^prie dicat^r de q^liber
 supposito subiecti sicut d^r in v^lietā d^r de aliq^z supposito q^d sufficit ad veri
 tatem p^ticularis. Ideo ad veritatē v^lis sequit^r veritas p^ticularis. Scōda est
 q^d si v^lis esset vera sua p^ticulari existēte falsa seq^ret^r q^d due. contradictorie
 essent sūt false z vere q^z si ista sit vera oīs hō currit. z ista sit falsa q^dam hō
 currit cū sit subcōtraria isti⁹ q^d d^r hō nō currit ipa p^o legē subcōtrariarū erit
 vera. s^z hec q^dā hō nō currit. p^radicit^r p^rime scz oīs hō currit q^d ponebat^r
 vera. s^z due p^radictorie erūt sūt vere etiā si illa sit vera oīs hō currit p^o legē
 p^rariarū sua p^raria erit falsa scz null⁹ hō currit s^z illa p^radicit^r p^ticulari
 scz q^dā hō currit. z iō si p^ticularis ponat^r falsa z v^lis falsa due p^radictio
 rie eēt false. q^d ē ipossibile. s^z si v^lis sit p^a sua p^ticularis erit vera ¶ Sci
 endū scōdo. q^d ad veritatē p^ticularis nō seq^rur veritas v^lis. Cui⁹ rō ē q^z in

Petri hyspani

materia contingenti predicatum peruenire alicui supposito subiecti et non omnibus
 Ideo particularis per se vera cum hoc sufficiat scilicet predicatum vere dici de subie-
 cto per aliquod suppositum. vltimum extra. Ideo quis ad veritatem vltis sequatur ve-
 ritas particularis non tamen eadem. ¶ Sciendum tertio. quod ad falsitatem particularis se-
 quitur falsitas vltis quod si predicatum non verificatur de aliquo supposito subiecti non ve-
 rificabitur de quolibet supposito quod requiritur ad veritatem vltis. ¶ Si particularis est falsus
 vltis erit falsus non e converso. etiam si particularis ponatur falsa. et non vltis sequatur
 res quod due contradictorie si essent false et vere quod probatur eodem modo qui supra.
 ¶ Sciendum quarto. quod ad falsitatem vltis non sequitur falsitas sue particularis. Cuius
 non est quod ad falsitatem vltis sufficit predicatum false dici de aliquo supposito subie-
 cti sed ad falsitatem particularis requiritur predicatum false dici de omni supposito sub-
 iecti si dicatur false de vno. non oportet quod false dicatur de omnibus. Ideo ad falsi-
 tatem vltis non sequitur falsitas particularis et hoc est in materia contingenti. quod in
 materia naturali vel remota si vltis est falsa et particularis erit falsa. Ex
 dictis colligitur quod ad veritatem vltis affirmative requiritur quod predicatum insit sub-
 iecto per omni supposito et ad falsitatem sufficit quod remoueat ab eo per vnicum
 suppositum subiecti. Sed ad veritatem particularis vel indefinite sufficit predi-
 catum verificari de subiecto pro vnicum eius supposito sed ad falsitatem ei
 oportet predicatum remoueri de subiecto pro quolibet supposito. Sed
 ad veritatem singularis requiritur quod predicatum verificetur de subiecto pro
 vnicum eius supposito determinato. Sed ad falsitatem eius sufficit quod remou-
 ueatur ab eodem. ¶ Ex dictis patet quod due subalterne non repugnant in ve-
 ritate neque in falsitate cum possunt esse vere vel false nec in qualitate et id
 dictum est prius quod repugnant in quantitate tantum. Contra dicta
 arguitur primo sic. Ad positionem vniuersalis non sequitur positio particula-
 ris quod ad positionem animalis non sequitur positio hominis. Ergo ad ve-
 ritatem vniuersalis non sequitur veritas particularis. Secundo sic. Ad ve-
 ritatem huius quidam homo est animal. sequitur veritas istius omnis homo est
 animal. similiter quidam sol lucet. ergo omnis sol lucet. ergo ad veritatem particularis
 sequitur veritas vltis. Tertio sic. non sequitur omne animal per se forte currit. quod quidam
 animal per se forte currit. ergo ad veritatem vltis non sequitur veritas particularis
 Quarto sic. in bona ratione consequens includitur in antecedente. sed in falsitate
 particularis non includitur falsitas vltis. quod in particulari non includitur sua vltis.
 ergo ad falsitatem particularis non sequitur falsitas vniuersalis. Quinto sic.
 vbi cumque subiectum tenet per quod multum suppositis et est idem predicatum ibi eadem est
 causa veritatis et falsitatis. sed in vniuersali et particulari ibi subiectum
 tenetur pro equemultis suppositis. aliter non essent opposita. ergo habent
 eandem causam veritatis et falsitatis quare ad falsitatem vniuersalis se-
 quitur falsitas particularis. Ad primum dicitur. quod ad positionem vni-
 uersalis incomplexi quod est superius alicuius inferioris non sequitur positio
 sui particularis. sed ad positionem vniuersalis complexi quod est vniuersalis
 propositio sequitur positio sue particularis. et de ista vniuersali et parti-
 culari est hic ad propositum. Ad secundum dicitur quod licet in illis propo-
 sitionibus sequatur ad particularem vniuersalis sua. hoc tamen est gratie ma-
 terie. quia non sequitur in omnibus. unde due prime sunt in materia naturali
 in qua vniuersalis et particularis equipollent quod ad veritatem. et in alijs est

Tractatus primus

vnū solū suppositū subiecti. quare si p[er]icularis est vera z v[er]is etiā est vera

Ad tertiu[m] d[icitu]r q[uo]d male cap[itu]l[um] p[er]icularis illi[us] v[er]is. q[uia] exclusio non p[er] addi termino accepto in p[er]iculari. sed soli termino v[er]i capto. sed sic debet fieri p[er]icularis. aliq[ui]d aial aliud a forte currit. z b[ea]t[us] seq[ui]tur ad suā vlem. Ad quartū d[icitu]r q[uo]d l[og]i in falsitate p[er]icularis nō formal[iter] includat falsitas v[er]is. t[ame]n bene virtual[iter]. q[uia] in hoc q[uo]d p[re]dicatū false d[icitu]r de subiecto p[er] quolibet supposit[um] eius includit q[uo]d false d[icitu]r p[er] aliq[ui]d q[uo]d sufficit ad falsitatem eius v[er]is. Ad quintū d[icitu]r q[uo]d l[og]i in v[er]i z p[er]iculari p[re]dicatū de eq[ui]multis suppositis subiecti d[icitu]r catur. nō t[ame]n eodē mō. q[uia] subiectū in v[er]i distribuit p[er] oib[us] suis suppositis in actu. sed in p[er]iculari solū tenet p[er] oib[us] suppositis subiecti in ap[er]titudine non actu. actu vero p[ro] vno.

**Itē p[ro]positiōnū p[ar]ticipantiū v[er]oq[ue] termino ordine ecōuer-
so triplex cōuersio. s. simplex p[er] accēs et p[er] cōtrapositiōem.**

Postq[uam] autor determinauit de oppositiōe p[ro]positiōnū q[ue] est passio p[ro]positiōnū v[er]oq[ue] termino p[ar]ticipantiū eodē ordine sic p[re]sequens determinat de p[er]uersione que est passio p[ro]positiōnū v[er]oq[ue] termino p[ar]ticipantiū ordine ecōuerso. z q[uia] p[er]uersio d[icitu]r analogice de suis speciebus. ideo autor nō diffinit illam in cō[tra]d[ic]t[ur] sed solū diuidit eam. z postea diffinit eam in suis speciebus que diffinitōes dant de p[er]uersione in p[er]iculari z nō in cō[tra]d[ic]t[ur]. ¶ Sciendū p[ri]mo q[uo]d cōuersio cap[itu]l[um] dupl[ic]i. Uno mō p[er] quacūq[ue] mutatōe vni[us] rei in aliā sicut cōuersio de bono in malū z aque in vinū. z sic d[icitu]r tam de p[er]uersione rerū q[uam] p[ro]positiōnū q[ue] etiā p[re]sequentiā. Alio mō cap[itu]l[um] specialit[er] solus p[er] p[er]uersione p[ro]positiōnis vni[us] in aliā que est passio p[ro]positiōnū que p[er]uertunt z sic hic cap[itu]l[um] p[er]itur z nō p[ri]mo mō. ¶ Sciendū scdō q[uo]d p[er]uersio adhuc tripl[ic]i p[er]sideratur vno mō cōiter p[er] omni mutatōe vni[us] p[ro]positiōis in aliā z sic p[er]tinet cōuersiōne in terminis z p[er]uersione in oppositā qualitatē que p[er]uenit oib[us] de contingēti ad vtrūlibet vt dicēdo. forte currere est p[er]tingēs. forte currere nō est p[er]tingēs. de qua agit Aristo. in p[ri]mo p[ri]or[um]. Scdō modo cap[itu]l[um] cōuersio minus cōiter. put est mutatio subiecti in p[re]dicatū z econtra. siue sit in bona p[re]sequētia siue nō vni[us] p[ro]positiōis in aliā. Tercio cap[itu]l[um] p[ro]prie p[er] mutatōe p[re]dicati in subiectū z econtra in bona p[re]sequētia vni[us] p[ro]positiōis ad aliā. Nō t[ame]n mutatio situs terminor[um] p[ro]positiōis cū bona p[re]sequētia vni[us] p[ro]positiōis ad aliā hic vocat[ur] p[er]uersio z d[icitu]r debita z p[ro]prie dicta. ¶ Sciendū tertio q[uo]d p[er]uersio sic diffinit. Cōuersio est p[ro]positiōnū cathegoricar[um] v[er]oq[ue] termino p[ar]ticipantiū ordine ecōuerso vni[us] ad aliā formalis. Consequētia em̄ superi[us] est ad p[er]uersionē z ad alias p[re]sequēcias simplis. Vni[us] p[re]sequētia formalis est q[ue] tenet in oib[us] terminis p[er]simili forma arguendi retēta. Deinde ponit p[ro]positiōnū v[er]oq[ue] termino p[ar]ticipantiū ad diff[er]entiā p[ro]positiōnū q[ue] nō sunt v[er]oq[ue] termino p[ar]ticipantes sicut fit in enclit[ic]is memore vel in exemplo. Et d[icitu]r ordine econuerso ad diff[er]entiā p[ro]positiōnū eodē ordine p[ar]ticipantiū sicut est p[re]sequētia inter subalternas z eq[ui]pollentes. Ex q[ui]bus pat[et] q[uo]d in qualibet p[er]uersione cū sit p[re]sequētia due requiruntur p[ro]positiōes z p[ri]ma d[icitu]r p[er]uersa scdō z antecēdes respectu alterius. secunda

Petri hyspani

vero dicitur quod quertens et consequens in ordine ad primam. Sciendum quarto quod per positionum triplex est quertio. scilicet simplex per accidens et per contrapositiones. Lu-
ius divisionis sic habet sufficientia. quod omnis quertio est consequentia vni-
positionis ad aliam cum mutatione terminorum. vel ergo ille positiones habet
contrariam positionem sic quod in vna positione ponantur termini finiti et in alia ter-
mini infiniti et sic est quertio per contrapositionem. vel habent similem positiones
sic quod in veris terminis teneant eodem modo. et hoc dupliciter. quod vel vna im-
mediate et quertibiliter sequitur ad aliam et sic est quertio simplex. vel vna ses-
quitur non quertibiliter ad aliam et non nisi ex consequenti. et sic est quertio per ac-
cidens in qua quertens non sequitur immediate ad quersam. sed per alteram. scilicet
ratione vnius positionis quod primo sequitur ad quersam ad quam sequitur sua
quertens ut patebit inferius. Contra predicta arguitur primo sic. Con-
uertio dicitur mutatio predicati ad subiectum. sed predicatum cum habeat ra-
tionem forme non potest mutari in subiectum quod habet rationem materie
nec econtra. ergo quertio non est possibilis. Secundo sic. Conuertio est mu-
tatio sita terminorum positionis. ergo debet dici passio terminorum et non positi-
tionum. Tercio sic. Conuertio non est aliqua argumentatio cum in ipsa nullum
sit medium. ergo quertio non est consequentia formalis. Quarto sic. hos-
mo et risibile quertunt et tamen non quertunt per aliquam speciem quertionis
ergo hic male ponuntur tres species quertionis. Quinto sic. Aristoteles suffi-
cienter enumerans species quertionis non ponit quertionem per contrapositionem.
ergo male hic enumeratur. Ad primum dicitur quod quertio est possibilis
cum omnes sue cause sint possibles. et licet predicatum formaliter caput
sub ista intentione predicari non potest mutari in subiectum. tamen predicatum
quantum ad id quod est bene conuertitur in subiectum et econtra. Ad
secundum dicitur quod quertio considerata quo ad id a quo nomen imponitur est bene
passio terminorum. Dicitur enim conuertio quasi simul versio subiecti in predicatum
et conversio. sed quantum ad id cui nomen imponitur dicitur passio positionum. et est
am mutatio terminorum non conuenit terminis absolute sed ut sunt in positi-
tione. et ideo quertio est passio positionum ex consequenti quertens positionem
bus gratia terminorum. Ad tertium dicitur quod licet quertio non sit argumentatio
propter hoc tamen non sequitur quod non sit consequentia formalis. quod consequentia est quod
dam superius ad argumentationes et ad consequentias simplices cuiusmodi est
quertio. Ad quartum dicitur quod licet homo et risibile habeant quertibilitatem inter se
non tamen quertionem. Conuertio enim et quertibilitas et quertentia sic differ-
runt. quod quertibilitas est passio terminorum qui de se inuicem verificantur con-
uertibiliter. Et conuertio est passio positionum. sed conuertentia est pas-
sio relatiuorum que ad se inuicem referuntur. ut pater et filius. Ad quintum
dicitur quod Aristoteles solum considerauit quertionem ut per ipsam fit reductio
syllogismorum imperfectorum ad perfectos et quertio per contrapositionem ad
non deseruit quod in ipsa non manent idem termini qui debent manere in reduc-
tione syllogismorum imperfectorum ad perfectos. ideo non enumerat ab aristote-
le. Sed petrus hyspanus considerat quertionem ut est passio positionum. sed con-
uertio per contrapositionem est passio positionum. ideo ipse enumerauit iter species
quertionis. unde puenit etiam quod iste auctor determinat de quertione in primo
tractatu. sed aristoteles determinat de quertione in libro de syllogismo.

Tractatus primus

Conuersio simplex est quando de subiecto fit predicatum
et de predicato subiectum manente eadem qualitate et quan-
titate propositonis. Et hoc modo conuertitur vniuersalis ne-
gatiua in se. et particularis affirmatiua in se. vt nullus ho-
mo est lapis. ergo nullus lapis est homo. aliquis homo est ani-
mal. ergo aliquod animal est homo.

Post q̄s autē posuit diuisionē p̄uersionis. Hic p̄sequenter determinat
de membris eius. Et q̄ in p̄uersione simplici 2 per accidens manet idē
termini fm rem 2 vocem simul. 2 in p̄uersione per p̄t̄positiōnem manet
idem termini solum fm vocem 2 variant fm significatiōnem. ideo prius
determinat de conuersione simplici 2 per accidens q̄s de alia. Et quia in
conuersione simplici est simplex mutatio situs terminorum 2 nō mutatur
quantitas nec qualitas propositiōnis. 2 in p̄uersione per accidens est mu-
tatio quantitatis cum mutatiōe situs terminorū. ideo prius agit de p̄uer-
sione simplici q̄s de p̄uersione per accidens. ¶ Sciendum est p̄mo q̄ p̄uer-
sio simplex est mutatio predicati in subiectum 2 e contra manente eadem
qualitate 2 quantitate. in qua diffinitōne ponitur mutatio loco generis.
Deinde ponit p̄dicati in subiectum ad differentiā p̄uersionis per cōt̄r̄posi-
tiōnem vbi nō mutat simpliciter p̄dicatum in subiectum. sed mutantur
termini finiti in terminos infinitos 2 sic variant fm significata. Deinde
ponit manere eadem qualitate 2 quantitate ad differentiā conuersionis
per accidens vbi est mutatio quantitat̄is p̄p̄ōnis. Ad tū est intelligendus
q̄ hic maneat eadē q̄litas 2 quantitas in numero cū p̄uertēs 2 p̄uersa diffe-
rant numero. s̄ manet eadē qualitas 2 quantitas in specie. ¶ Sciendum
secūdo q̄ ista p̄uersio ē simplex duplici de cā. Prima ē q̄ ibi ē mutatio sim-
plex p̄dicati in subiectū 2 e cōtra sine aliqua mutatiōe qualitatis 2 quantita-
tis. Sed in p̄uersione p̄ accidens 2 p̄ p̄t̄positiōnem nō est simplex mutatiō
2 terminorū cū in p̄uersione p̄ accidens mutet̄ quantitas. In p̄uersione
autē per p̄t̄positiōnem mutantur termini finiti in terminos infinitos. Se-
cūda causa est q̄ in hac p̄uersione p̄positio p̄ se p̄mo 2 fm se totam conuer-
titur 2 nō gratia p̄tis sicut in p̄uersione p̄ accidens vbi vniuersalis fm se
totam nō p̄uertit sed fm suam p̄ticularem. Et inde est q̄ in ista conuer-
sione vna p̄positio p̄uertitur simplr in aliam. 2 ideo in p̄uersione simplici
est p̄sequencia p̄uertibilis. quia sicut conuertes sequitur ad p̄uersam. ita
e contra conuersa ad conuertētem. quod nō fit in p̄uersione p̄ accidens. vñ
delicet p̄ticularis conuertes sequat̄ ad vniuersalē. nō tamē e cōtra. vt licet
hū sequat̄. omnis homo est aīal. ergo quoddā aīal est homo. nō tamē e cō-
tra. ¶ Sciendū tertio q̄ fm p̄uersionē simplici p̄uertit p̄ticularis affir-
matiua 2 vñs negatiua. q̄ bñ sequit̄ quidam homo est aīal. ergo quodā
dam aīal est homo. 2 est ibi mutatio p̄dicati in subiectū 2 e cōtra. q̄ ē bona
p̄uersio. aīis p̄bat̄. q̄ si ista sit vera. qdā hō ē aīal opz q̄ aliquid idē sit hō
et aīal. 2 tūc sumat̄ illud idē qd ē hō 2 aīal 2 vocetur fortes. 2 tūc arguat̄ p̄
syllogismū expositiōnū. lex terminis singularibz factum. fortes est homo 2

Tractatus primus

Nullus hō est mulier. ergo qdam mulier nō est hō masculus et ponitur ibi masculus ut hō stet in secda p viris sicut in pma. Ad quintū dicit q illa male puerit. s; debet sic pueri. nullum aīal pter hoīem est rāōnale. ergo quoddā rāōnale nō est aīal. aliud ab hoīe resoluendo pter in aliud et ab et sic de exceptiis que habēt speciales modos puerionis. ut videtur in pūis logicalibus quō speciali in speciali pueriuntur.

Cōuersio p cōtrapositōem est qn de subiecto fit pdicatus et de pdicato subiectum manēte eadē qualitate et quantitate s; mutatis terminis finitis in terminos infinitos. Et hoc modo cōueritur vniuersalis affirmatiua in se. et picularis negatiua in se. ut oīa hō est aīal. ergo omne nō aīal est nō hō.

2. Feci simplr cōuertit eua p acci. Alio p cōtra hē hū cōuersio tota. Afferit a negat ē sunt vniuersaliter ambe. Afferit negat o sunt particulariter ambe. Ecce tibi sum armigeros acarina bono cōn. Et notandum q illud signum quod est in subiecto ppositōnis q debet pueri qd cūq; sit illō debz poni supra totū pdicatū et reducere ipm ad subiectū. Et propterea eadē ē puerio in picularibus indiffinitis et singularib;.

Postq̄ autor dēt. de puerione simplici et p accis vbi mutant termini fm sicut solū. Idē p̄r determinat de puerione p ptrapositōez vbi mutantur termini finiti fm sicut et fecit sūpaz pmo sic diffinit. Cōuersio p ppoz ē mutatio pdicati in subiectū et eō tra manēte eadē qlitate et quantitate. sed mutatis terminis finitis in terminos infinitos. Cuius diffinitionis similis est explicatio. sicut pcedentium. vñ in hoc q ponit mutatis terminis finitis in terminos infinitos ad differentiam puerionis simplicis et per accidens. ¶ Sciendum est primo q terminus finitus et infinitus ptraducunt ideo dicuntur habere ptrariam positōnem et nō similem et qz in ista puerione. termini finiti mutant i terminos infinitos habētes ptrariā positōem terminis finitis. id talis puerio dī p ptrapositōez. Vñ qz terminus finitus et infinitus dicitur ut dicitur ē. Et quāto vñ dīctorius ē magis cōe et de plurib; pdicat. tāto sūp dīctorius ē min⁹ cōe et de paucis oib; dī. Id quāto terminus finitus ē generalior et cōior tāto terminus finitus ē specialior. ut p p exēpla. Aīal est ē p̄mū q hō s; eōuerso. nō hō est cōmū q nō aīal qz dī de oib; alijs ab aīali. et cū h dī de alijs aīalib; ab hoīe. s; nō aīal solū dī de alijs ab aīali. ¶ Sciēdū ē scdō. q p ista puerione debite puerit vltis affirmatiua vltz affirmatiua. Probat qz hec ē bona cōsequētia et cōuersio p ptrapositōem. ut omis hō ē aīal. ergo omne nō aīal male est nō homo. et sic vniuersalis affirmatiua bñ puerit p ptrapositōez.

Petri hyspani

aīis pīz qz bñ sequitur oīs hō est aīal. qz oīs homo non est non aīal. qz aīal
 et non aīal p̄tradicūt. et vltra bene sequit oīs homo non est non aīal. ergo
 omne nō aīal non est homo p̄ uersionē simplicis vllis negatiue. Et vltra
 bñ sequit. oē non aīal non est homo. qz oē nō aīal est nō hō. qz hō et non hō
 p̄tradicunt. Ideo de quo negatur homo. de illo verificatur nō hō. ergo de
 primo ad vltimū bene sequitur. oīs homo est aīal. ergo omne nō aīal est non
 homo. Aliter etiā p̄ p̄bati. qz sicut aīal est superius ad hoīem. ita nō hō
 ad nō aīal rōne infinitationis sicut p̄us dictum est. ergo sicut aīal verificat
 de hoīe. ita nō hō de non aīali. ¶ Sciendū tertio qz p̄icularis negatiua bñ
 p̄uertitur p̄ p̄trapositiōem. p̄batur. qz bene seq̄tur quidā hō non est lapis
 ergo quidam nō lapis nō est nō homo. ergo ibi est debita p̄uersio. Aīis p̄z
 qz bene sequit. quidā hō non est lapis. qz quidā hō est non lapis. qz lapis
 et non lapis p̄tradicūt. Et vltra bene sequitur. quidā hō nō est lapis. et
 go quidā non lapis est homo p̄ uersionē simplicem p̄icularis affirmatiue.
 ue. Et vltra quidā non lapis est homo. ergo qdā nō lapis non est nō hō.
 qz homo et nō homo p̄tradicūt. ergo de p̄mo ad vltimū bene sequit. qdā
 homo non est lapis. ergo quidā non lapis non est nō homo. Et sic p̄ricula
 ris negatiua bñ p̄uertit p̄ p̄trapositiōem. nō tñ simplr vel p̄ accūs. qz argu
 eret a non distributo ad distributū et p̄e subiecti p̄me qd in p̄ma nō dī
 stribueret cū sit subiectū p̄pōnis p̄icularis et tñ in scda distribueret cū sit
 subiectum p̄pōis negatiue qd sp̄ distribuit. ¶ Sciendum quarto qz circa
 p̄uersiones p̄dictas aut oīz ponit in textu duo notabilia. Primū est qz sig
 num positum cū subiecto p̄pōnis p̄uerle debet poni supra p̄dicatū eius. et
 illud aggregatum debet poni in subiecto p̄uertentis. Et huius rō est qz
 signū non est subiectum nec p̄s eius sed est dispositio subiecti in q̄tum sub
 iectū sō nunc debet poni ad p̄dicatū. sed sp̄ ad subiectū. Et hoc intelligē
 dum est in p̄uersione simplici et per p̄trapositiōem. vbi manet eadē qualis
 tas. et q̄ntitas et signū. z non intelliget de p̄uersione p̄ accūs vbi mutatur
 q̄ntitas et p̄ p̄is signū. Sedm notabile qz eadem est p̄uersio p̄icularis. in
 diffinita et singularis. Ratio est qz sicut singularis p̄ vno supposito verifi
 catur. ita etiam p̄icularis et indiffinita. Ideo de ipis idem est iudiciū.
 q̄tum ad p̄uersionem. Vñ ex oīb p̄dictis p̄z qz vllis affirmatiua p̄uertit
 p̄ accūs et p̄ p̄trapositiōem simul. et vllis negatiua simplr. et etiam per
 accidens sed particularis affirmatiuam simpliciter z particularis negati
 ua solum per p̄trapositiōem. vt p̄z in his versibz. Feci simplr s̄ vertit eua
 per acci. Aīto p̄tra. sic sit p̄uersio tota. Qui sic intelligunt. Fect. i. vllis ne
 gatiua designata p̄ e. et p̄icularis affirmatiua designata p̄ i. p̄uertunt sim
 pliciter. Eua. i. vllis negatiua designata p̄ e. z vllis affirmatiua designata
 p̄ a. p̄uertunt p̄ accūs. Aīto. i. vllis affirmatiua designata per p̄ a. z p̄icu
 laris negatiua designata p̄ o. p̄uertunt p̄ p̄trapositiōem. Si per hoc habē
 tur oēs p̄uersiones. Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. Termini finiti z ter
 mini infiniti non sunt h̄dē termini. ergo in p̄uersione p̄ p̄trapōez non rema
 nent h̄dem termini. q̄ ibi non sit de subiecto p̄dicatum z contra. Sedo
 sic. sicut se habet hō ad aīal. ita nō hō ad non aīal. qz sicut se habet affirma
 tio ad affirmatiōem. ita negatio ad negatiōem. sed homo non p̄t vlr dici
 de aīali. ergo non homo non p̄t vlr de non aīali. ergo hec est mala p̄uersio

Tractatus primus

omnis homo est animal. ergo omne non animal est non homo. Tercio sic. si particularis negatiua puerteret per contrapositionem argueret a non distributo ad distributum ex pre subiecti puerse quod distribueret in se da. cum esset predicatum pponis negatiue. et non in prima cum esset subiectum pponis particularis ergo talis puerfio particularis negatiue non valet. Quarto sic. hec est bona puerfio aliqds homo est fortes. ergo fortes est ho. et tamen signum subiecti non addit predicato puerse. qz termino singulari non debet addi signum ergo signum positum in subiecto non se debet addi predicato in puerfione simplici.

Quinto sic. Que diuerse singulares opposire contradicunt. non at due particulares. ergo de particularibus et singularibus non est idem iudicium. Ad primum dicitur. qz in puerfione per contrapositionem non manet idem terminus scatur et modum sciendi. manet tamen idem terminus finis vocis. qz in termino infinito includit tota vox termini finiti. ergo ibi fit de predicato subiectum. finis aliud scatur. et ita ille ppones aliquo modo veros terminos sunt precipantes. Ad secundum negat maior. qz homo est inferius ad animal. sed non ho est superius ad non animal. Ideo non sicut se habet. et autoritas pallegata intelligit sicut se habet affirmatio ad affirmatiuem. ita negatio ad negatiuem in puerfibilibus et non inferius et superius. Ad tertium dicitur qz in hac pponne subiectum puerse non remanet sicut finis scatur eius. ideo non est idem quod distribuit in predicato puerfientis. et in subiecto puerse non distribuit. qre non arguit a non distributo ad distributum respectu eiusdem termini simpliciter. Ad quartum dicitur qz illud non estabile. sola intelligit quod predicatum puerse est terminus cuius cui possit addi signum. non at quod est terminus singularis. Ad quintum dicitur qz licet de particularibus et singularibus non sit idem iudicium quod ad oppositiuem tamen bene est quartum ad conuersiensem propter eam prius dixi.

Propositio ypothetica est illa que habet duas propositiones cathegoricas coniunctas tanquam principales partes sub. et illis positiue. quasi suppositio. qz in ea una se supponitur alteri. Propositionum cathegoricarum tres sunt species. scilicet conditionalis copulatiua et disiunctiua.

Postquam superius determinatum est de pponne cathegorica. que est simpliciter una enunciatio. de qua principaliter intendit in hoc tractatu. Hic autor prius definit nat de pponne ypothetica que pponit ex pluribus cathegoricis. et sequit cathegorica sicut ppositum sua pponetia ipsam primo sic diffinit. Propositio ypothetica est illa que habet duas cathegoricas tanquam res principales sui coniunctas per aliquam puerfionem. ut si homo est animal est. Sciendum est primo quod in illo relatiue illa intelligit genus diffiniri. scilicet pponne que habet modum generis respectu pponis ypothetice et cathegorice. et totum residuum ponit ad dnam pponis cathegorice. ubi ibi ponit que habet duas cathegoricas ad includendam materiam pponis ypothetice. Que enim cathegorice materialiter pponit ypothetica. Et ponit coniunctas ad includendum formam totius ypothetice que est esse coniunctum duarum cathegoricarum inter se. Et ponitur per aliquam coniunctionem propter formam partis.

Petri hispani

Sicut enim in categorica predicatum et subiectum sunt materia. et copula est forma pris. et esse unum seu coniunctum predicatum cum subiecto est forma totius. Sic in hypothetica due categorice sunt materia. et coniunctio ipsas uniens est forma pris. et esse unum duarum categoricarum est forma totius. ¶ Sciendum est scdo qd apodes hypothetice pnt dici affirmatiue vel negatiue. qz vt dictum est hnt copula principales. si ergo illa copula principalis ponat cum negatione tunc talis propositio erit negatiua. si aut ponat sine negatione. tunc erit affirmatiua. et pnt dici quales. sed no pnt dici qre. Cuius ro est. qz qritas pponis tenet se ex pre subiecti sed subiectus categorice non est ps hypothetice nisi tñ remota et non ppingua. et a pibz remotis no debet fieri denotatio qre hypothetice no dicunt esse alicuius qritatis. ¶ Sciendum tertio qd predica diffinitio pponis hypothetice pr dici qd ditatiua fm modum. Cuius ro est. qz explicat naturam pponis hypothetice p genus et diam. p materiam et formam et ita ostendit naturam et essentiam diffinitio eodem modo quo habet essentiam. et p eam habet sufficienter qd sit ppo hypothetica. Et dr hypothetica ab ypos qd est sub. z theses positio quasi suppositiua locutio. qz in vna ppo ypothetica vna categorica est in potentia ad aliam. Un pma quodammodo se hz ad scdam in rone potentie. quare aliquo mo sibi subijcit et hoc maxie in conditionali vbi vna sequit ad aliam. ¶ Sciendum qro qd ppo hypothetica diuidit p ditionalem copulatiuam et disiunctiuam. qd dicunt sps ei fm modum que diuisio. pbat sic. qz in omni ppo ypothetica coniungunt due categorice vel ergo coniungunt fm vocem tñ. et sic est disiunctiua. vl fm voces et scata sit et hoc est duplr. vel illa scata denotant se trinere inuicem sicut ascedens trinet suu psequens. et copulant p modum vnius. et sic est ditionalis. vl copulant p modum diuersor et non p modum vnius. et sic est copulatiua. Et q hoc patz q in ditionali ponunt due categorice p modum vnius. qz per modum antecedentis et consequentis. Et quia in illa vnio est maior q in alijs. Et adhuc magis vniunt in copulatiua q in disiunctiua. Ideo ditionalis pcedit copulatiuam et disiunctiuam. et copulatiua pcedit disiunctiuam.

Contra predicta arguit pmo sic. Id est est ppo et vna propositio. sed ypothetica non est vna ppo. ergo male ponit propositio genus eius. Scdo sic. Ex duobz entibz in actu non fit vnu tertium. sed due categorice fit due propositiones in actu. qd ypothetica no fit ex duobz categoricis. Tertio sic. hec est ypothetica sor. currit qui mouet. et tñ ibi non est coniunctio uniens illas duas categoricas. qd tra diffinitioem pponis ypothetice. Quarto sic. Aliqua est ppo ypothetica causalis. vt qz sol lucet dies est. et alia ppo localis. vt vbi sor. currit plat. mouet. et alia tpalis. vt sor. studet qñ pla. legit et tñ ille sps non ponitur in diuisione pponis ypothetice. qd ipa est insusiciens. Quinto sic. Eadem est ppo copulatiua et disiunctiua. vt sorres currit et plato disputat. vel cicero mouet. qd membra diuisionis coincidunt et p his est mala diuisio. Ad pmu dr qd licet ppo ypothetica no sit vna simplr. est tñ vna punctione. et sic capit vnitatem a punctione uniente duas categoricas. Ad scdm dr qd licet ex duobz entibz in actu in qrituz in actu sunt non fit tertium tñ ex ipis in qritum vnum est in potentia ad alteru bñ fit tertium in actu. vnde in ppo ypothetica vna categorica est in potentia ad aliam. quare ex eis bene potest fieri tertium. Et licet categorica fm

Tractatus primus

tius p^{ri}u actū qut est vniō p^{re}dicari et subiciri sⁱ in h^{yp}othetica Sed tñ ille
 p^{ri}u actus nō est y^{po}terice sⁱ sub tali actu toti⁹ y^{po}terence ip^a cathegorice
 ponit^r Non nō dⁱ ibi esse sub p^{ri}ia forma tanq^u sub v^{er}ia, q^u ei⁹ forma h^{ab}e
 p^{er} modū potentie ad formā totius y^{po}terice Ad tertiu dⁱ q^u licet in illa
 p^{ro}po^{si}tiōe non sit p^{re}dicatio explicite est tñ bñ p^{re}dicatio implicite et implicat in h^{ab} relati
 uo q^u qd tñ valet sicut ille. ideo sensus est. fortes currit et ille mouet Et sili
 modo dⁱ de alijs. v^{er} fortes est tantus q^uis est plato. iōānes est talis q^uis ē
 petrus. fortes est aliquid q^uritat^r. et illius est plato zc. Ad q^urtu dⁱ q^u
 ille ip^ses y^{po}terice p^{re}sentat sub alijs trib^{us} tanq^u ip^ses inferiores. ideo non o^{mn}
 eas enūcerari inter illas. Unde cālis p^{re}sentat sub p^{re}ditionali. Et ep^{is}alis ec
 localis sub copulatiua. q^u cū dⁱ. fortes currit q^u plato disputat. Sensus ē.
 fortes currit in aliquo t^{em}p^{or}e. z in eodez plato disputat. Sili cū dⁱ vbi fortes
 currit ibi plato disputat. Sensus est. fortes currit in aliquo loco. z in eode lo
 co plato disputat. z sic in vtraq^{ue} regit^r copulatiua. Ad quintū dⁱ q^u licet
 in eadē p^{ro}po^{si}tiōe y^{po}terica material^{it} p^{re}sentat copulatiua z disⁱunctiua nō tñ for
 malit^r vñ i ip^a p^{ri}ncipi diuerse p^{re}dicatōes p^{er} copula. q^u si z capis p^{er} copula p^{ri}
 cipale vñ est solū copulatiua. si āt vel. ip^a est solū disⁱunctiua. q^ue est vni^{us}
 us speciei solum et non diuersaz zc.

Conditionalis est illa in qua coniunguntur due p^{ro}posi-
tiones categorice mediante hac coniunctione si. ut si sortes currit for-
tes mouetur. Et illa categorica cui immediate coniungitur hec
coniunctio si. dicitur antecedens reliqua vero consequens

Postq̃ autor posuit diffinitionē ppōnis ypoteticę et diuisionē ei⁹? Nie
p̃r determinat de mēbris diuisionis eius. ⁊ q̃ conditionalis est p̃fectior
alijs ypotheticis. q̃ in ip̃a vniunt̃ due categorice p̃ modū añcedētis p̃se
q̃uētis et p̃ modū vniū. In alijs aut̃ vniunt̃ p̃ modū diuersorū. ideo autor
p̃us determinat de conditionalis q̃s de alijs. ip̃am p̃mo sic diffinit. Cōdi
tionalis est illa in qua vniunt̃ due ppōnes categorice p̃ hāc p̃iunctionē si.
¶ Sciēdus est p̃mo. q̃ talis ppō d̃r conditionalis. que ponit veritatē sue
p̃sequētis cōditionalit̃ t̃m. ⁊ non absolutē. Unde ponit suā veritatē sub
illa conditione. Si añs eius sit verū p̃sequēs eius etiā est verū. ⁊ q̃ ista cō
iunctio si denotat p̃secutōem ⁊ añcessionē vniū ppōnis ad aliā. ideo cō
ditionalis due categorice p̃uenienter p̃iungūt̃ p̃ hanc p̃iunctōem si. ṽt aliā
sibi equivalentem. Et quo p̃r q̃ ad p̃pletā rōem p̃ditionalis sufficit q̃ vna
ppō denotet seq̃ ad aliā. ⁊ q̃ hoc fit in ppōne causali. vbi denotat q̃ añs ē
causa p̃sequētis. ⁊ infert̃ t̃p̃m ṽt h̃. q̃ sol out̃ dies sit. ideo causalis est vna
spēs p̃tenta sub p̃ditionali. sed vltra rōnem p̃ditionalis addit cālitatē suā
añcedētis respectu p̃titis. rōne cui⁹ plus requirit̃ ad veritatē ei⁹ q̃ ad ve
ritatem cōditionalis. ¶ Sciēdū scđo. q̃ ad veritatē p̃ditionalis requirit̃
q̃ añs nūq̃ possit esse verū sine p̃sequēte hoc est sine veritate sui cōsequē
tis. Quis ratio est. q̃ cōditionalis vera importat necessariā p̃sequētiā.

[illegible]

Petri hyspani

sed in omni bona psequencia. si añs sit verum psequens eius erit verus. q̄r
consequens actu ⁊ intellectu intelligitur in antecedente. et in eo includit̃. Sz
quare ex vero nunq̄ sequit̃ falsum. ratio est. q̄r in ip̄o nunq̄ includit̃ falsus
licet ex falso qñq̄ sequat̃ verū. ideo in cōditionali si añs sit verū psequens
erit verum ¶ Sciendū tertio. q̄ ad falsitatem cōditionalis sufficit q̄ añs
possit esse verū sine psequente. Quis rō est. q̄ pditionalis denotat cōse
quentiam vnius p̄pōnis ad aliam. sed ad hoc q̄ sit mala psequencia suffi
cit q̄ psequens non includit̃ in antecedente. ideo q̄r nō est necēria habitudo
añcedentis ⁊ psequētis non repugnat añs esse verū sine psequente. Un̄
in cōditionali illa p̄pō cui immediate p̄iungitur illa p̄iunctio si. sz añs alia
vero psequens Et q̄r om̄is añcessio sz psequens antecessio. ideo ad sig
nificatōem huius dēōnis añcessio sz psecutio relatiui zc. Ex predictis
p̄z q̄ ois cōditionalis vera est necessaria. q̄r sz psequens necessariā psequē
tiam vnius p̄pōnis ad aliam qđ requirit̃ ad veritatem eius. Licet tamen
quelibet pars eius per se sumpta qñq̄ sit falsa et impossibilis. Sed om̄is
pditionalis falsa est impossibilis. q̄r ip̄a sz psequentiā vnius p̄positionis
ad aliam. Et illa psequencia p nullo tpe est necessaria. siue ibi sit habitus
do p̄tingens siue impossibilis. Ideo cōditionalis falsa pro om̄i tempore
est falsa ⁊ impossibilis. ¶ Sciendū quarto. q̄ a tota cōditionali duobus
modis arguit̃. Vno vno modo a p̄positione antecedentis ad p̄positionem
consequentis. vt hic. si sortes currit sortes mouet̃. sed sortes currit. ergo sor
tes mouetur. Secundo a destructione cōsequentis ad destructionem an
tecedentis. vt si sortes currit sortes mouetur. sed sortes non mouetur. ergo
sortes non currit. Et tales syllogismi dicunt̃ ypotetici. Posset etiam
aliter argui per regulas cōsequentiārum. vt iam patuit per istam. Quicqd
sequitur ad consequentē bone consequentiē etiam sequitur ad eius anteces
dens. Et per istam. Quicquid antecedit ad antecedēs bone consequentiē
etiam antecedit ad eius cōsequens. Ratio illius. quia cōditionalis est qđ
dam consequentia. vt prius dictum est. Contra predicta arguit̃ p̄mo
sic. Nec est cōditionalis. Si homo esset asinus. homo esset rudibilis.
et tamen ibi non coniunguntur due categorice. sed due orationes con
iunctiue. ergo male diffinitur cōditionalis. Secundo sic. hec est con
ditionalis. Sortes currit. ergo sortes mouetur cum sit hypotetica. ⁊ non
est copulatiua nec disiunctiua. ergo cōditionalis. et tamen ibi non con
iunguntur due categorice per hanc coniunctionem si. ergo contra diffi
nitionem. Tercio sic. In ista. si homo est. asinus equus currit. anteces
dens non potest esse verum sine consequente. cum illud antecedens nullo
modo possit esse verum. Et tamen non est cōditionalis vera ergo ad
veritatem eius non sufficit q̄ antecedens non possit esse verum sine conse
quente. Quarto sic. hec est cōditionalis vera. si sortes currit. sortes
mouetur. et tamen non est necessaria cum vtraq̄ sit contingens. ergo nō
omnis cōditionalis vera est necessaria. Quinto sic. Hec est conditio
nalis falsa. si homo currit homo est albus. Et tamen potest esse vera. sup
posito q̄ omne currens sit album. ergo non omnis cōditionalis falsa est
impossibilis. Ad p̄mū dicit̃ q̄ illa nō est cōditionalis p se p̄mo. sz so
lum p reductiōem illarū coniectiuarū ad p̄positiones indicatiuas

Tractatus primus

Ratio est. qz pditionalis denotat veritatem sui psequentis sed ad veritatem antecedentis. sed añs non p̄r esse verū vel falsum. nisi sit ozo indicatiua.

Ad scdm dī qz licet in ista nō ponat illa p̄iunctio si formaliter. ponitur tñ p̄ualiter in hac p̄iunctione ergo. que denotat p̄sequētiā vnius ad aliā sicut illa p̄iunctio si. Et licet illa p̄pō ponat veritatē sui añcedentis. hoc tñ non est inq̄tum cōditionalis. sed p̄rute modi positiōis. z plattonis cathegorice p̄me Ad tertiū dī qz licet in illa p̄pōne añs non p̄r esse verū sine cōsequente p̄rte repugnātiā suoz terminoz tamē hoc non repugnat p̄rte habitudinē eius ad suum p̄sequens. qñ posset esse verū sine p̄sequēte. qz si poneret añs esse verum p̄ impossibile. nō tñ p̄rte hoc p̄is poneret esse verū. Ideo illa non est pditionalis vera. Ad quartū dī qz licet vtrāqz pars eius sit p̄ingens. tñ habitudo vnius ad aliam est necessaria. et h̄ sufficit ad necessitatē cōditionalis. que solū denotat habitudinē necessariā vnius ad aliam Ad q̄ntum dī qz si ponat ista vniuersalis. oīe currēs est albū tunc p̄sequens de necessitate sequit. sed hoc erit de p̄rte illarum duarū p̄missarū. Oīe currens est album. et h̄o currit. z non p̄rte huius solius p̄pōnis. homo currit. Ideo illa pditionalis p̄ma non p̄rte hoc est vera. sed sed semp est impossibilis. Sequit ter.

**Copulatiua est illa in qua coniunguntur due proposi-
tiones cathegorice per hanc cōiunctōem et. vel aliquā sibi simile
ut sortes currit et plato disputat. ioannes tacet et petrus can-
tat. et sic desimilibus.**

Postq̄ autor determinauit de cōditionali. Nēc p̄sequēter fm ordi-
nem p̄pōnū p̄potheticarū supius habitū determinat de p̄pōne p̄pothetica
copulatiua. ipam sic diffiniēs. Copulatiua est illa in qua p̄iungunt due ca-
thegorice p̄ hanc p̄iunctōem et. vel aliam sibi equalentē Et ponit p̄ hanc
p̄iunctōem et. ad differentiam aliarū speciez p̄pothetice in q̄b cathegorice
p̄iungunt p̄ alias p̄iunctōes vel per aliq̄ sibi equalens. Et talis p̄pō dī
copulatiua. magis q̄ disiunctiua. vel aliq̄ alia spēs p̄pōnis p̄pothetice. qā
licet in alijs cōiungant due cathegorice p̄ aliquā p̄iunctōem tamē in ista
solum copulant per p̄iunctōem copulatiuā. Unde in pditionali vniunt
per modū vnius scz añcedentis z p̄sequens. que seinuicem includunt Et
in disiunctiua solum coniungunt q̄tum ad voces. z disiungunt q̄tum ad
scata. Ideo in sola copulatiua cathegorice copulant simplr z p̄ modū dis-
uersoz ¶ Sciendū est p̄mo. qz ad veritatem copulatiue requirit vtrāqz p-
tem esse verā. Cuius rō est. qz copulatiua ponit ambas p̄tes affirmādo
ipās fm sua scata. Ideo ad veritatem eius requirit qz vtrāqz pars sit ve-
ra. Ipa em̄ est sicut totum integrale respectu suarū p̄rium. sz ad esse totius
integralis requirit esse cuiuslibet p̄tis eius. ideo ad veritatē copulatiue re-
quirit veritas cuiuslibet p̄tis eius. q̄uis in tpali vltra hec requirat qz am-
be p̄tes sunt vere. p̄ eodes tpe. et hoc est ideo. qz oīs spēs addit aliq̄ vltra
suum genus. modo tpalis est vna spēs copulatiue. Et etiam in locali req̄-
ritur vtrāqz partem esse veram p̄o eodem loco. vt hic. Sortes currit vbi

*De copulatiua
Dicitur copulatiua est illa in qua
coniunguntur due propositiones
cathegorice per hanc coniunctionem
et. vel aliquam sibi simile
ut sortes currit et plato disputat.
ioannes tacet et petrus can-
tat. et sic desimilibus.*

Petri hispani

plato disputat. hoc tamē nō requiritur inquantū copulatiua sed inquantū
 talis copulatiua est localis. ¶ Sciendū scđo. q̄ inter oēs spēs hipotetice
 copulatiua habet minorē veritatē. q̄ ip̄a ponit duas cathēgoricas simul
 quantū ad veritatē earū. p̄us dictū est. Conditionalis autē solū ponit habi
 tudinem vnius p̄positōnis ad aliam. Et disiunctiua solū ponit veritates
 vnius cathēgorice. Ideo copulatiua habet minorē veritatē inter oēs spēs
 cles p̄positōnis hipotetice. et est simplr p̄positio plures. q̄ est solū vna p̄p̄
 etue et p̄m q̄d. Unde q̄ copulatiua sit ponit veritatē veriusq̄ p̄tis et seor
 sum. ergo est bona p̄sequentia. vñ bñ sequit. homo est aīal. et deus est. ergo
 homo est animal. ¶ Sciendū tertio. q̄ ad falsitatem copulatiue sufficit al
 teram partē esse falsam. Quia ratio est. Nā ponit simul ambas p̄tes ei
 sicut vltis oēs suas singulares. p̄pter falsitatē vni cathēgorice ip̄a tota
 est falsa. Et copulatiua cui aībe p̄tes sunt false. nō est magis falsa intēsi
 ue q̄ illa q̄ habet tñ vñā falsam lz sit magis falsa extēsiue. q̄ falsitas ei
 ad plura se extendit. Et ex isto sequit q̄ arguendo a falsitate vni cathē
 gorice ad falsitatem totius copulatiue est bona p̄sequentia. Et etiā sequi
 tur q̄ ad possibilitatē totius copulatiue requiritur possibilitas vtriusq̄ p̄
 eius. Et nō sufficit q̄ ambe p̄tes p̄m se sint possibiles. sed requiritur q̄ sint
 cōpossibiles inter se. Ideo illa nō est possibilis copulatiua. sortes est. et sor
 tes nō est. q̄ ille due nō sunt inter se cōpossibiles in veritate cū sint p̄radi
 ctoie. sed ad necessitatem copulatiue requirit necessitas vtriusq̄ p̄tis. et
 ad p̄tingentiam eius sufficit p̄tingētia vnius p̄tis eius. nisi altera sit ip̄os
 sibilis. ¶ Sciendū quarto. q̄ ad dandā p̄radictoriā disiunctiue et copula
 tiue habetur talis regula. q̄ copulatiua et disiunctiua de p̄tibus p̄radicen
 tibus p̄radicunt. q̄ nō possunt simul esse vere neq̄ false. sed repugnāt in
 veritate et falsitate siml. et posset etiā alit dari p̄radictio ponēdo in omni
 bus hipoteticis negatōem ad copulā p̄ncipalē toti hipotetice vñ p̄ponē
 do negatōem toti p̄positioni. q̄ nō ē veri dare p̄radictōem q̄ toti p̄po
 sitioni p̄ponere negatōem. Et p̄ hoc p̄z q̄d sit p̄positio copulatiua. et q̄d ad
 veritatē et falsitatē eius requirit. Cōtra p̄dicta arguit p̄mo sic. Nec ē
 copulatiua. sortes et plato currūt. et tñ ibi nō sunt due cathēgorice. q̄ diffi
 nitio copulatiue est insufficiēs. Scđo sic. hec est copulatiua. oīs hō cur
 rit. q̄ p̄tinet oēs suas singulares copulatiue. vt sortes currūt plato currūt.
 sic de alijs. et tñ ibi nō est p̄iunctio copulatiua. q̄ p̄tra diffinitōem. Ter
 tio. si hec est copulatiua vera. omnis hō est aīal. et lapis est lignum. ergo ad
 veritatē eius nō requirit veritas vtriusq̄ p̄tis. Quis p̄z. q̄ omnis p̄po
 sitio dicens aliqd esse sicut est. vera est. sed ista dicit hominē esse aīal. et ita ē
 ergo est vera. Quarto sic. in copulatiua magis vniunt cathēgorice q̄ in
 disiunctiua in qua vniunt p̄m vocem tñ. ergo si copulatiua est magis vna
 q̄ disiunctiua. nō p̄tinet minorem veritatem omnibz alijs sicut dictum ē.
 Quinto sic. Totum valet tñ sicut quelibet ps. ergo ad hoc q̄ tota cop
 ulatiua sit falsa oportet quālibet partē esse falsam.
 Ad p̄mū d̄z q̄ si in ista. sortes et plato currūt. cōiunctio et copulet inter
 terminos scz inter sortes et plato nō ip̄a est cathēgorica de copulato extremo
 scz de subiecto. sed si copulet inter p̄positōes virtualit̄ est copulatiua et va
 let illam sortes currūt et plato currūt. Ad scđm d̄z q̄ lz oīs homo currūt.

Tractatus primus

Debeat materialiter plures categoricas copulatio. tñ ille nō pñtē p mō
dū pluriū. s; p modū vñi? dicibilis. qre nō est copulatio. q; in copulatio
ziungunt due categorice simplr z p modū pluriū. Ad tertū dī q ista
Nomo est aīal. z lapis est lignū dicit aliqd esse sicut est quantū ad prem
sū fcati. nō tamē fm totum suum fcatum. quod tamē requiritur ad ver
ritatem copulatiue. Ad quartū dicit. q licet in disiunctiua categorice
minus vñatur q; in copulatio. tamen disiunctiua ponit veritatem vñi?
categorice. ideo habet simpliciter maiorem veritatem q; copulatio.
Ad qntum dicit q sic capiatu totum distributiue tunc ad hoc q tota
copulatio sit falsa requirit falsitas cuiuslibet partis eius. Sed si capiat
totum collectiue siue indefinite sicut capit in pposito. sic tota dicitur falsa
propter falsitatem vnius partis.

Disiunctiua est illa in qua cōiunguntur due ppositōes ca
thegorice p hāc cōiūctōem vel. vt sortes currit vel plato dispu
tat. Ad veritatē cōditionalis requirit q antecedēs nō potest
esse verum sine cōsequente. vt si homo est animal est. Quidē

ois cōditionalis vera ē necessaria et ois cōditional' falsa ē im
possibilis. Ad falsitatē pditionalis sufficit q aīas pñt cē ver si
ne psequēte. vt si hō ē asin? ē. Ad veritatē copulatiue requit
utraq; pte cē vera. vt hō ē aīal. et equus ē hinnibilis. Ad falsi
tatē ei? sufficit alterā partē cē falsā. vt hō ē aīal. z equus ē la
pis.

Ad veritatē disiunctiue requirit vna pte esse veram. vt
homo est animal vel equus est lapis. Et pñticitur q vtrāq;
pars sit vera. sed nō ita pñt. vt homo est animal. vel equ?
est hinnibilis. Sed ad falsitatem eius requiritur vtrāq;
partem esse falsam vt homo est asinus vel equus est lapis zc.

Postq; autor determinauit de copulatio in qua due categorice con
iunguntur fm voces z significata simul. Nic psequēte determinat de p
positōne disiunctiua in qua ziungunt due categorice fm vocem tantuz.
ipam primo sic diffiniens. Disiunctiua est illa in qua ziunguntur due ca
thegorice p hāc ziūctōnem disiunctiua vel. vel aliquam sibi equivalen
tem. ¶ Sciendum primo. q ppositio dicitur disiunctiua. eo q in ipa dis
iunguntur due categorice quantum ad significata. Et quia hoc fit cōs
uenienter p cōiūctōnem disiunctiuam. Ideo in ipa vñiuntur due cathe
gorice p hanc cōiūctōnem vel aut per aliam sibi equivalentem. Cons
iūctōnis autem disiunctiue duo sunt actus. Primus est coniungere vo
ces. In quo cōuenit cum alijs cōiūctōnib; us. Ratiōne cuius dicitur con?

Disiunctiua pñtē p mō
dū pluriū. s; p modū vñi?
dicibilis. qre nō est copulatio.
q; in copulatio ziungunt
due categorice simplr z p
modū pluriū. Ad tertū dī
q ista Nomo est aīal. z lapis
est lignū dicit aliqd esse
sicut est quantū ad prem
sū fcati. nō tamē fm totum
suum fcatum. quod tamē
requiritur ad veritatem
copulatiue. Ad quartū dicit.
q licet in disiunctiua
categorice minus vñatur
q; in copulatio. tamen
disiunctiua ponit veritatem
vñi? categorice. ideo habet
simpliciter maiorem
veritatem q; copulatio.
Ad qntum dicit q sic
capiatu totum distributiue
tunc ad hoc q tota
copulatio sit falsa requirit
falsitas cuiuslibet partis
eius. Sed si capiat totum
collectiue siue indefinite
sicut capit in pposito.
sic tota dicitur falsa
propter falsitatem vnius
partis.

Disiunctiua est illa in qua
cōiunguntur due ppositōes
categorice p hāc cōiūctōem
vel. vt sortes currit vel
plato disputat. Ad
veritatē cōditionalis
requirit q antecedēs
nō potest esse verum
sine cōsequente. vt si
homo est animal est.
Quidē ois cōditionalis
vera ē necessaria et
ois cōditional' falsa ē
impossibilis. Ad
falsitatē pditionalis
sufficit q aīas pñt
cē ver si ne psequēte.
vt si hō ē asin? ē.
Ad veritatē copulatiue
requit utraq; pte
cē vera. vt hō ē aīal.
et equus ē hinnibilis.
Ad falsitatē ei?
sufficit alterā partē
cē falsā. vt hō ē aīal.
z equus ē lapis.
Ad veritatē
disiunctiue requirit
vna pte esse veram.
vt homo est animal
vel equus est lapis.
Et pñticitur q
vtrāq; pars sit vera.
sed nō ita pñt.
vt homo est animal.
vel equ? est
hinnibilis. Sed
ad falsitatem eius
requiritur vtrāq;
partem esse falsam
vt homo est asinus
vel equus est lapis
zc. Postq; autor
determinauit de
copulatio in qua
due categorice
coniunguntur fm
voces z significata
simul. Nic
psequēte determinat
de ppositōne
disiunctiua in
qua ziungunt
due categorice
fm vocem tantuz.
ipam primo
sic diffiniens.
Disiunctiua est
illa in qua
ziunguntur
due categorice
p hāc ziūctōnem
disiunctiua vel.
vel aliquam
sibi equivalentem.
¶ Sciendum
primo. q
ppositio dicitur
disiunctiua.
eo q in ipa
disiunguntur
due categorice
quantum ad
significata.
Et quia hoc
fit cōsuenienter
p cōiūctōnem
disiunctiuam.
Ideo in ipa
vñiuntur
due categorice
p hanc
cōiūctōnem
vel aut per
aliam sibi
equivalentem.
Cons
iūctōnis
autem
disiunctiue
duo sunt
actus.
Primus
est
coniungere
vo
ces.
In
quo
cōuenit
cum
alijs
cōiūctōnib;
us.
Ratiōne
cuius
dicitur
con?

Petri hyspani

functio. Secundus actus est disiungere significata. ratione cuius dicitur
disiunctiva. et in hoc differt ab alijs coniunctionibus et per hoc patet intelles-
sus per dicta diffinitionis. ¶ Sciendum secundo quod ad veritatem disiunctive
sufficit alteram partem esse veram. Cuius ratio est. quod disiunctiva ponit du-
as categoricas unam scilicet sub disiunctione ad aliam. Ideo de suo scato
formali tantum ponit unam categoricam non tamen determinate hanc vel illam
sed indeterminate. Ideo ad veritatem eius sufficit alteram partem esse ve-
ram cum ponat unam istarum partium. Ipsa enim est sicut totum uniuersale
sed ad esse totius vltis sufficit positio vnius suarum partium. Sicut ad pos-
sitionem aialis sufficit positio hominis. Ideo ad veritatem disiunctive suffi-
cit veritas vnius partis. ex quo patet. quod ad possibilitatem disiunctive sufficit pos-
sibilitas alterius suarum partium. Et similiter ad necessitatem eius sufficit ne-
cessitas vnius partis. quod eadem ratio est de possibilitate et necessitate sicut de
veritate. 22. ¶ Sciendum tertio quod ad falsitatem disiunctive requiritur veritas
partem esse falsam. Ratio est quod si tantum una sit falsa et alia vera. cum ad
veritatem eius sufficiat veritas vnius partis. ipsa erit simpliciter vera. et non potes-
sit dici falsa. ideo ad hoc quod ipsa sit falsa requiritur falsitas vtriusque partis sicut
ad destructionem totius vltis requiritur destructio omnium suarum partium subiectiuas
um. Ex quo sequitur quod ad impossibilitatem disiunctive requiritur impossibilitas
vtriusque partis. quod si una pars esset possibilis. ipsa tota diceretur possibilis. Et
ad contingentiam eius requiritur veritas partem eius esse contingentem. vel quod una
sit possibilis et alia contingens. quod si una sit necessaria et alia contingens. tota dices-
set necessaria et intelligendum est in affirmatis quod prius modo intelligendum est in negati-
uis. ¶ Sciendum quarto. quod dupliciter contingit arguere in disiunctiuis. Vno quod tota
disiunctiva cum destructione vnius partis ad positionem alterius partis. ut bene se-
quitur homo est aialis. vel equus est lapis. sed equus non est lapis. ergo homo est
animal. Secundo modo arguendo a veritate vnius partis disiunctive. ad
veritatem totius disiunctive. ut bene sequitur. hec est vera. homo currit. ergo
hec est vera homo est asinus vel homo currit. Et eodem modo posset argui
a falsitate totius disiunctive ad falsitatem vtriusque partis et conuerso. Et
per dicta arguitur primo sic. hec est disiunctiva omnis propositio est vera vel falsa
cum ibi sit coniunctio disiunctiva. et tamen ibi non sunt due categorice. er-
go male diffinitur disiunctiva propositio. Secundo sic. disiungere et coniun-
gere cum sint actus oppositi non possunt simul conuenire eidem. sed coniun-
ctio disiunctiva habet disiungere propositiones. ergo per ipsam non coniun-
guntur due categorice propositiones. Tertio sic. omne totum integra-
le ponit simul omnes suas partes. sed disiunctiva est quoddam totum
integrale cum ipsa integretur ex duabus categoricis. ergo ponit veritas
partem simul. et sic ad veritatem eius non sufficit veritas vnius partis tan-
tum. Quarto sic disiunctiva non ponit veritatem alicuius partium eius
quia non ponit veritatem prime nec secunde. 23. Quinto sic. hec est dis-
iunctiva falsa. omnes homines sunt asini. vel homines et asini sunt asini.
et tamen una pars eius est vera. scilicet asini sunt asini. ergo ad falsitatem
disiunctive non requiritur falsitas vtriusque partis.

Ad primum dicitur quod si hec coniunctio vel coniungat inter terminos
sic illa non est disiunctiva. sed est una categorica de disiunctio predicato.

Tractatus primus

entius predicatum est hoc totū. scz. verum vel falsum z sic est vera. Sed si coniungit inter propositiones. sic est disiunctiva falsa. z in ea sunt due casus thegorice. falsa omnis propositio est vera z omnis propositio est falsa. Ad secundū dicitur qd huius coniungere z disiungere nō possunt puenire eidē sūm idē z respectu eiusdē. tamē bñ respectu diuersorū. Et hoc modo siml pueniunt coniunctioni disiunctive qd coniungit voces z disiungit scata respectu alterius termini. Ad tertium dicitur qd si consideret disiunctiva sūm vocem. bñ est totum integrale respectu suarū categoricarū. Sed si consideretur quantū ad scatū ei⁹ formale. sic nō est totū integrale qz nō ponit formalr scatum vtriusq; partis sed vnus tantum. sed magis habet modum totius vltis vt dictum ē.

Ad quartū dicitur qd huius disiunctiva nō ponat veritatē alicui⁹ partis ei⁹ des terminate. ponit enī veritatē vnus indeterminatē. s. sub disiunctiōe ei⁹ ad aliam. Ad quintū dicitur qd in ista propositiōe pma categorica pōt esse de disiuncto predicato. put scz hec pūctio et. coniungit inter propositiones z hec cōfunctio vlt inter terminos z sic ipa est vna copulatiua vera. qz vtraq; pars eius est vera. scz ista ps est vera. oēs hoies sunt asini. z etia ista. vel hoies et asini sunt asini. Alio mō. scda ps istius propositiōis pōt esse vna categorica de copulato subiecto z sic et copulat inter terminos z vel inter pōdes et sic est disiunctiva falsa. qz vtraq; pars eius est falsa. Prima est oēs homines sunt asini. Secūda est hoies z asini sunt asini. z sic eo modo quo est disiunctiva habet vtrāq; partem falsam.

Equitur de equipollētis de quibus tales dantur re

gule. Prima regula est qd si alicui signo vniuersali vel particulari preponatur negatio equipollēt suo cōtra

dictorio. vt illa. nō omnis homo currit. equi pollēt isti quidā

homo nō currit. z ista nō quidam homo currit. equipollēt isti

nullus homo currit. Secunda regula talis est. qd si alicui

signo vniuersali postponatur negatio equipollēt suo cōtra

dictorio. vt omnis homo nō currit. equipollēt isti null⁹ homo cur

rit. et ista nullus homo nō currit. equipollēt isti. oīs hō currit

Postq; auctor superius determinauit tam de propositionib; categoricis qd

de hypotheticis. hic pnter determinat de quadam passione propositionis. s. eqs

pollētia qd pmo z p se puenit propositionib; categoricis. z p sequeus hypo

theticis. s. p categoricas. Et huius ordine nature eqpollentie immediate des

beant pōt post oppositiōem. z an puerisione sicut posuit buridamus eo qd

regule ipsarū dantur p respectum ad oppositiōem. tñ or dine doctrine pue

nientius ponunt post propositiones hypotheticas. ad innuendū qd equipollētie

nō solū pueniunt propositionib; categoricis. sed etia ex psequēti pueniunt

hypotheticis. s. ratione suarū prium. vt iste eqpollēt. si nullus homo mouet

nullus homo currit. z si nō quidam hō mouet. nō quidam homo currit.

Petri hyspani

¶ Sciendum est primo q̄ equipollentia est equivalencia duarū p̄p̄onū
vtrorū termino participantū eodē ordine in qualitate et quantitate in ve-
ritate et falsitate per aduentū negationis facta. Et dicit equipollentia ab
equū qd̄ est equale. et polleo es qd̄ idem est q̄ valeo. Inde equipollentia
et equalentia idem dicūt fm̄ rez. sed tñ equipollentia cōter sumit p̄ equi-
ualentia rerū et nō terminorū p̄p̄onū. Equipollentia est quāvis ita generalit̄
possit sumi pro oibz illis. tamē magis proprie sp̄aliter sumit p̄ equivalen-
tia propositionū et nō pro alijs. ideo equivalencia se habet vt genus ad eq̄
pollentiam. quare bene ponitur loco generis. et residuū loco differentie ad
explicandū sp̄aliter naturā equipollentie propositionū. Ex diffinitione
apparet q̄ oportet hic determinare de negatione eo q̄ rōne ipsius eq̄pollē-
tia p̄surgit pro quo. ¶ Sciendū q̄ triplex est negatio. s. negans infinit̄
rans et priuās. Unde negatio negans est que negat totum qd̄ post se re-
perit et eius oppositum inducit. cuius proprius actus est negare p̄positio-
nem p̄p̄onis intrinsecam. Sed negatio infinitans est que negat p̄positio-
nem intrinsecam termini finiti faciens ipm̄ infinitum sicut est negatio no-
minis infiniti et verbi infiniti que solum negat qualitatem vel actū specia-
lem termini finiti relinquens substantiam eius infinitam vel actum gene-
ralem eius. vt nō homo non currit. Sed priuans negatio est que negat ha-
bitum subiecti aut substantie derelinquens substantiam eū aptitudinem ad
habendum. sicut ē cecitas que habet fieri circa oculos. et solum de negatione
negante intelligit̄ dictū in diffinitione equipollentie. et etiam in regulis ses-
quentibz equipollentiarū. nō aut̄ de alijs negationibz duabz. s. infinitante et
priuante. ¶ Sciendū tertio q̄ equipollentie p̄p̄onū quatuor regule nos-
cunt. Quarū prima est. q̄ si alicui signo vniuersali vel particulari p̄posi-
tū negatio eq̄poller suo p̄rario. Cuius ratio est. qz p̄rario
repugnat in qualitate et quantitate simul. sed negatio p̄posita signo p̄posi-
tū toti p̄p̄oni. et sic mutat quantitatem subiecti. et etiam mutat qualitatem
p̄p̄onis. qz ip̄a est malignantis nature eū negat totum qd̄ post se inuenit.
ideo facit p̄p̄ones prius repugnantes in qualitate et quantitate esse eius-
dem qualitatis et quantitatis. et p̄ aduentū eius facit p̄rariozias eq̄poll-
lere. ¶ Sciendū quarto q̄ secūda regula equipollentiarū est q̄ si alicui sig-
no vlt̄ postponat̄ negatio eq̄poller suo p̄rario. Cuius rō est. qz p̄rario
repugnat in qualitate tantū. sed negatio postposita signo et addita copu-
le mutat qualitatem. et non quantitatem. qz nō agit in p̄cedēs. ideo facit ip̄as
p̄rarias esse eiusdem qualitatis et equipollere in se. Exempla aut̄ illarū
regularū patent in textu. Cōtra predicta arguit̄ primo sic. signo non est
addenda negatio. vt p̄t̄ in p̄mo piarmenias. nec infinitans nec negans
eo q̄ act⁹ negatōis negat⁹ est negare p̄positioz p̄dicati cū subiecto. ergo
signo nō debet p̄poni aliqua negatio. qd̄ tñ vult prima regula. Sed
eundo sic. nulla negatio dat p̄p̄onū aliquā q̄ritatē. sed solū negat et des-
truit eam si post se reperit. ergo negatio addita signo p̄rario nō dat q̄n-
titatē vlt̄ nec ecōuerso. ergo non facit equipollere p̄rariozias. Ter-
tio sic. p̄rariozias nunc sunt eq̄pollentes cū se repugnat in veritate et
falsitate in q̄ritate et qualitate. ergo negatio postposita non facit p̄rario-
zias equipollere. Quarto sic. Negatio postposita signo est eiusdem

Tractatus primus

virtutis sicut negatio preposita cum sit secū eiusdem rationis. ergo si negatio preposita nō facit contrarias equipollere ita nec negatio postposita qđ est contra secūdam regulam. Quinto sic. omne currens mouet. nullum currens non mouet est negatio postposita signo. et tñ non facit contrarias equipollere. qđ ille non equipollent in veritate. quare scđa regula est falsa

Ad p̄mū dicit qđ signo nō est addenda negatio infinitatis. qđ non est infinitabile. tñ bene p̄t sibi addi negatio negans. Et licet actus negationis prius sit negare p̄pōem orōnis. tñ secūdario p̄t negare quātitatem signi post se. et alia que post se repit. Ad secundū dicit qđ licet negatio negans per se p̄mo negat id qđ repit post se. tamē ex p̄nti p̄t ponere oppositum illius qđ ip̄a negat licet hoc sit p̄ actus et nō per se. ideo negans p̄ticularē quātitatē ex p̄nti ponit vniuersalē. et ecōuerso. Sicut negando negatōem ex p̄sequenti ponit affirmatōem. Ad tertū dicit qđ si capiuntur contradictione formalit̄ vt contradictione sunt nunq̄ sunt equipollentes. Sed si capiuntur materialit̄ fin id qđ sunt bene efficiunt equipollentes p̄ aduētum negatōis. sic qđ ille que p̄us erant contradictione p̄ aduētū negatōis sunt equipollentes. Et sic intelligit̄ regula et oēs alie regule. Ad quartū dicit qđ licet negatio postposita fin se sit equalis virtutis sicut preposita. Tamen non est eodem mō applicata suo subiecto qđ debet negare. eo qđ post se non inuenit virtutē ip̄ius p̄pōnis sicut alia. Ideo non mutat virtutem. et sic facit equipollere contrarias. Ad quintū dicit qđ licet illa negatio sit postposita signo. non tñ fert ad p̄ncipalem copulam p̄pōnis. scđ supra illud p̄ncipiū currens. Ideo non facit contrarias equipollere. Unde regula sic intelligitur qđ negatio postposita signo et toti subiecto cadens supra copulam p̄ncipalē p̄pōnis facit contrarias equipollere. quod nō fit in istis. quare etiam non equipollent

Tertia regula est. qđ si alicui signo vniuersali vel p̄ticulari preponat̄ et postponat̄ negatio equipollet suo subalterno. vt nō oīs homo non currit. equipollet isti. quidā homo currit. et non nullus homo nō currit. equipollet isti. quidā hō non currit. Ex istis tribus regulis sequitur quarta regula que talis est. qđ si duo signa vniuersalia negatiua ponant̄ in eade locutione. ita qđ vnus in subiecto et aliud in p̄dicato. tunc p̄mū equipollet suo contrario p̄ secundā regulam. et secūdum suo contradictorio p̄ primā regulā. vt nihil est nihil. equipollet isti qđlibet est aliquid. qđ p̄t p̄ secundā regulā. qđlibet non. et nibil equipollet. p̄ primā regulā. nō nibil et aliquid equipollet. Unde. nihil est nihil equipollet huic. qđlibet est aliqd. qđ

Petri hyspani

nō nihil et aliquid equipollent. sicut non nullus et quidam
vñ. Non omnis quidā nō. omnis nō quasi nullus. Nō nul-
lus quidam. sed nullus non valet omnis. Non aliquis nul-
lus. nō quidā non valet oīs. Nō alter neuter. neuter p̄stet nō
vterq;. Item p̄re cōtradictio post contra. p̄re postq; subalter.

Postq; autor posuit duas regulas equipollentiay. scilicet p̄mā ad habēdā equi-
pollentiā p̄radictoriorū. et secūdā ad habēdū equipollentiā p̄rariay. Dic-
tū p̄nt ponit tertiā regulā q̄ valet ad habēdū equipollentiā subalternay. et est
talī. Si alicui signo vñ vel p̄riculari p̄ponat et postponat negatio equipol-
let suo subalterno. Cuius ratio est. q̄ subalterne repugnāt in q̄ntitate so-
lum et nō in qualitate. Et q̄ vna negatio p̄posita signo mutat q̄ntitatez.
et vna negatio destruit actū alterius negationis. ideo p̄ma negatio variat
quātitatē p̄pōnis et nō qualitatez. et p̄ p̄nt facit equipollere subalternas.
¶ Sciendū est p̄mo. q̄ vñ habet ex illa regulā Due negationes equipollēt
vñ affirmationi. Cuius rō est. q̄ p̄ma negatio q̄ post se aliā recipit negat et
destruit eā. sed destructa negatōe ponit affirmatio. q̄ de quolibz dī affir-
matio vel negatio. et de nullo ambo sūt. ideo due negationes cadētes sup̄
se invicem equipollent vñ affirmationi. ¶ Sciendū secundo q̄ due af-
firmationes non equipollent vñ negationi sicut due negationes equi-
pollent vñ affirmationi. Cuius ratio est. quia vna affirmatio nō destruit
aliā. s; magis p̄firmat eā. Affirmatio em̄ nō est instrumentū intellectus ad
destruendū id qd̄ p̄us dēit est. vel id qd̄ post se inuenit sicut est negatio q̄
destruit negatōem sequētē. ideo non p̄t ponere negatōem p̄ destructio-
nem affirmatōis sicut fit in negatōibz. Et licet affirmatio ex p̄nt destru-
at affirmatōem rōne oppōnis. non tñ p̄mo et p̄ se destruit eam sicut nega-
tio. s; solū ex p̄sequēti. Et p̄ hoc p̄t q̄ affirmatio p̄mo ponit suū p̄carum
p̄p̄iū cū quo non p̄t stare p̄catio negatōis eius. ¶ Sciendū tertio. q̄ licet
in textu ponantur tres regulę sp̄ciales de equipollentijs p̄rariay. p̄radictor-
rariay. et subalternay. tñ nullā ponit de subcōtrarijs. Cuius rō est. q̄ si das
retur equipollētia i subcōtrarijs tñ negatio p̄poneret. et postponeret signo
p̄riculari vel p̄poneret tñ vel postponeret tñ. Si duobz p̄mis modis mu-
taret quātitas p̄pōis. iō subcōtrarie nō essent eiusdē q̄ntitatis et p̄ p̄nt nec
equipollentes. Si tertio mō hoc p̄tingit dupl̄r. vel esset in negativa vel in
affirmatiua. si in negativa ibi ponēde essent due negatōes imēdiate vt ibi
qd̄ bō non currit. si scdm̄ tñc p̄nt esset eadē p̄pō cū alia. et sic nō esset eq-
pollentia illorū. p̄pōnū. ideo in ip̄is nō est dare equipollētiā. ¶ Sciendū q̄rto
q̄ ex p̄cedentibz autor qd̄ amodo ponit q̄rtā regulā p̄nterē p̄mā et scdāz
q̄ talis est. Si in aliq̄ locutōe ponatur duo signa vñla negatiua. vñ i sub-
lecto. reliquū in p̄dicato. p̄mū equipollēt suo p̄rario. et scdm̄ suo p̄radictor-
rio. Cuius rō est. q̄ p̄mo signo postponit negatio. et sic equipollēt suo p̄rio p̄
secūdā regulā. et secūdo signo p̄ponit negatio p̄ p̄mū signū. et sic equipollēt
suo cōtradictorio p̄ p̄mā regulam. vt iste equipollēt nihil est nihil. quod d̄

Tractatus primus

libet est aliqd. Unde ad retinendū p̄dictas regulas cū exēplis earum po-
nitur metriū p̄ quod facilius possunt intelligi illa que iam dicta sunt. Un-
de. Pre cōtradictio. post contra. pre postq; subalter. ¶ Contra p̄dicta argui-
tur p̄mo sic. Due subalterne min⁹ repugnāt q̄ due contradictorie. ergo
minus requiritur ad faciendum eas eq̄pollere. Sed ad eq̄pollentias cōs-
tradictoriarū sufficit vna negatio. ergo ad eq̄pollentias subalternarū nō re-
quiruntur due negationes. Secūdo sic. vna negatio nō potest destruere aliā
ergo p̄ hoc quod p̄ponitur et postponitur negatio. nō fit equipollētia subal-
ternarū. ans p̄z. qz quicqd corrupit. a suo p̄terito corrupit et destruit.
modo due negationes nō opponunt sed sunt eiusdem ratiois. ergo vna nō
destruit aliam negationem. zc. Tertio sic. Due negationes nō ponunt
affirmationem. qz vnum p̄radictoriarū nunq̄ ponit aliud. sed negatio cō-
tradictorie affirmatiōis. ergo negatio p̄posita et postposita simul. nō facit eq̄-
pollere subalternas. Quarto sic. Signū vniuersale est solum dispositio
subiecti in quantum subiectū. ergo nō debet vniū poni in p̄dicato. et p̄ cōs-
sequens in quarta regula supponit falsum. scz qz signū vniuersale quādoq;
qz sit ponibile in p̄dicato. Quinto sic. Iste nō equipollent nihil ē nihil
quodlibet est aliquid. quia prima est negatiua cū ibi ponatur negatio tū
vna ante copulam et altera affirmatiua. ergo est p̄tra quartā regulam
¶ Ad primū dicit. qz min⁹ requirit ad eq̄pollentiā subalternarū q̄ cō-
tradictoriarū. qz ibi nō requiritur mutatio quantitat. et in p̄radictoriarū req̄-
ritur mutatio quantitat. et qualitat. Et licz due negationes sint aliq̄
qd fm vocē plus q̄ vna. tū vna fm actum negādi plus facit q̄ due. due
em solū mutant quantitatē. et vna solū p̄posita signo mutat qualitatē et qua-
ritatē sit. quare plus facit quantū ad actū negandi. Ad secūm dicitur qz
si negationes p̄siderent fm suas p̄prias rationes tunc nō opponunt sed in
quantū p̄siderant vt vna est instrumentū intellectus ad negandū aliam.
Et alia est obiectū quod negat siue supra qd act⁹ destruit aliā quantum
ad actū negādi. et nō quantum ad substantiā ei⁹. Ad tertū dicit qz licz
negatio per se primo nō ponit affirmationem. tamē bene ex cōsequenti et p̄-
accidens negando negatiōem qua negata ponit affirmatiōem. Ad quātū
dicit qz licet signū vniuersale negatiuū qd includit terminū sue distributiōis
siue significatiū termini qd ipm distribuit ponat in subiecto distributiōis
p̄ se p̄mo quātū ad distributiōem et quātū ad faciendū q̄ritatē. tū etiam
potest poni a p̄e predicari. licet magis prope et cōter ponat a p̄e subie-
cti. Ad quintū dicit qz licet in illa nihil est nihil. secūda negatio non ponit
tur ad p̄ncipalem copulam fm vocem. tū bñ ponit ad ipam fm rem. et
intellectum et sensum p̄structōis. qz debet sic resolui vltimū nihil p̄ non
et aliquid. et sic sensus est nihil est nihil. i. nihil non est aliquid que est sim-
pliciter affirmatiua et eq̄poller alteri affirmatiue opposite. s. qdlibet est aliqd
ad hoc est adiacens rei determinatio. et habet fieri per
adiectiuum. Sed duplex est adiectiuum. est enim adiecti-
uum quoddam nominis. vt albus niger et cetera. Et

De determinat
verbum
Petri hyspani

quoddā est adiectiū verbiū vt aduerbiū qz fm Priscianū. ad
uerbiū est vi verbi adiectiū et ideo duplex est modus.

Unus est nominalis. qz fit p adiectiū nois vt hic homo alb⁹

currit. Alius vero aduerbialis qui fit per aduerbia. vt homo

currit velociter. Itē aduerbiozū quedā determināt verbū

ratione compositionis vt hec sex. necessario cōtingēs possi-

biliter impossibiliter vero et falso. Alia determināt verbum

ratione rei verbi. vt fortiter agit. velociter currit. Alia deter-

minant verbum ratione temporis. vt aduerbia temporalia

Alia determinant verbum ratione modi. vt aduerbia hortā-

di et optandi et similia. et fm hoc modus sumitur multipli-

citer per aduerbia. *Chigenti*

Postq̄ autor determinauit de ppositione de inesse in qua denotat sim-
pliciter inherencia p̄dicatī ad subiectum et etiā cōpositio simplex. Hic cō-
sequenter vult determinare de p̄pōe modalī in qua est cōpositio modis
ficata et p̄posita fm rationem ex p̄positione et modificatione. ratione cui⁹
modalis seq̄ur illam de inesse. sicut p̄positū sequitur suū simplex Et qz
p̄pō modalis dicitur a modo modalis per quem modificat formaliter. iō
anteq̄ autor notificat p̄pōnem modalem prius determinat de mō in cōi-
quātum ad diffinitionem et diuisionē eius. vt eliciat mēbrū de quo est hic
p̄ncipaliter ad p̄positum faciens p̄pōnem modalem ¶ Sciendū est primo
qz modus est adiacens rei determinatio. Cuius rō est. qz idem sunt realit̄
modus apud logicū. et adiectiū apud grāmaticū s; oē adiectiū est
determinatio adiacēs rei. s. suo substātiuo Dīne em̄ adiectiū est determinatio
sui substātiui z sibi adiacet. Itō bene dī: qz modus est determinatio adia-
cens rei. Et ponit ibi determinatio loco generis. qz determinatio est qd
dam sup̄ius ad determinatōem que fit per adiectiū. et ad determinatōez
que fit p̄ substātiū. Deinde ponit adiacens rei ad differentiā deter-
minatōis que fit p̄ substātiū. Ex ista diffinitione pr̄z qz oīne adiectiū
sue sit determinatio p̄bi siue sit determinatio rei subiecte vel rei p̄dicatē. si
ue subiecti z p̄dicatī inq̄tum subiectū et p̄dicatū vt sunt signa vltia vel
p̄icularia. et alie dispōnes respectiue possunt dici modi accipiēdo mo-
dum cōiter. sicut hic capitur modus ¶ Sciendū est sēdo. qz modus in cōi-
sic diuidit. qz quidā est noīalis z alius aduerbialis. Ratio est. qz oīs mo-
dus h̄z fieri p̄ adiectiū cum sit adiacens rei determinatio. vel ergo fit p̄ ad-
iectiū p̄bi et sic est modus aduerbialis q̄ est determinatio determinā-
tōis p̄bi z sibi adiacet. vnde talis modus potest dici verbalis rōe sui subiecti
qz determinat. qz est determinatio p̄bi. z potest dici aduerbialis rōne sui

optandum

Tractatus primus

quod est adiectiuum ¶ Sciēdū est tertio q̄ nomē fecit per modū pmanē
tis siue p modum quietis. verbum fecit p modū fluxus et fieri ¶ Et q̄ adie
ctiuū nois fecit p modū pmanētis. ideo solum habet determinare nomē
vel aliquod acceptū loco nois. Sed aduerbiū fecit p modū fluxus et fieri
Rōne huius est pueniēs determinatio rei pbi. et est adiectiuū ei⁹ ¶ Ideo isti
modi inter se differūt. q̄ modus noialis est adiectiuū nois et determinatio
nois substantiui. Sed modus verbalis h̄z fieri p aduerbia. et est determi
natio pbi. ¶ Sciēdū quarto. q̄ modus adverbialis subdivisus p quatuor
modos fm̄ diuisionem aduerbioꝝ. q̄ quedā notificant pbi gratia pposi
tionis. vt possibiliter impossibiliter. necessario et contingenter Alia vero gra
tia rei verbi. vt fortiter velociter. ¶ Et aduerbia q̄ntitatis. vt multū parum
Alia vero gratia t̄pis. vt aduerbia tēporalia. vt hodie et sibi. Alia gra
tia modi. vt aduerbia optandi. vt vtiā. et hortandi. vt aye eya. Cui⁹ rō
est q̄ verbū adiectiuū specialiter includit quatuor sc̄z p̄pōem que est act⁹
generalis eius et rem verbi que d̄r actus sp̄ialis pbi vt in hoc verbo currit
importat ppositio quedā que est actus generalis. et cursus in ip̄a d̄r res
verbi. et est actus sp̄ialis p ip̄m importatus. Tertiū est tempus. et quar
tum ē modus ¶ Et duo p̄ma sunt eēntialia pbi. duo vero vltima sunt mo
di fecandi accidentales eius. et fm̄ illa quatuor p̄ba p diuersa aduerbia de
terminantur. ¶ Et p̄dictis p̄z adiectiuū diuisio in cōi et subdivisio modi p̄z
etiam q̄ ois modus cadens in p̄pōne est determinatio subiecti vel p̄dicati
vel ppositōis ip̄oꝝ. q̄ sp̄ est determinatio alicuius nois vel verbi et.

Contra predicta arguit p̄mo sic. Omnis determinatio est actio. q̄ de
terminare est agere. sed modus non est actio. ergo non est determinatio
Secūdo sic. Impossibile est modus. et tñ non est determinatio adiacens rei
q̄ non fecit aliquā formā alteri adiacentē. ergo male ponit diffinitio mōi.

Tercio sic. Omne nomē fecit p modū p se stantis cū oē nomē fecit p mo
dum substantie. ergo nullū nomē fecit p modum adiacentis et per p̄ns nō
erit aliquis modus noialis. Quarto sic. Vnius determinabilis est tñ
vna determinatio. s̄z verbū est vnicū determinabile. ḡ male ponitur plu
ra aduerbia que simul p̄nt determinare idē p̄bum Quinto sic. quedā
aduerbia determinant verbū gratia loci. vt aduerbia localia. et quedā gra
tia nūeri. vt aduerbia numeralia. ḡ insufficienter ponūtur aduerbia deter
minātia verba Ad p̄mū d̄r q̄ determinare effectiue et p modū agentis
est agere. nō tñ determinare formaliter. iō licet determinatio actiua ē actio. nō
tñ determinatio formalis de qua intelligitur diffinitio modifit̄ ḡ cap̄t
modus Ad sc̄m d̄r. q̄ licet impossibile nō fecit aliquā formā realē adia
centē ppositōi q̄ fecit impossibilitatem que est p̄uario potentie. tamen
fecit formā et determinatōem fm̄ modū intelligēdi. q̄ impossibilitas bñ cō
p̄hendit p modū forme et determinatōis p̄pōis et sic fecit p hūc modum
impossibile Ad tertiū d̄r q̄ duplex est modus fecandi substantie. s̄ mod⁹
pmanētis. et modus p se stantis. et oē nomē fecit p modū substantie q̄ntum
ad modum permanentis. s̄z solum substantiua fecant p modum p se stantis.
Adiectiua vero fecit p modū alteri adiacentis. Ad quartū d̄r q̄ vni⁹
determinabilis fm̄ idē esse vel eādē rōem est vnicā determinatio. tñ vni⁹
determinabilis materialr fm̄ diuersas rōnes p̄nt esse plures determinatio
nes. et sic est de verbo q̄ diuersis rōnibz determinat p aduerbia diuersa.

Petri hyspani

Ad quintum dicitur quod licet adverbium loci et numeri et multa alia determinant
 primum gratia rei verbi et licet non fiat expressio mentio de ipsis. tamen continent in il-
 la divisione. Unde adverbium numeri non determinat verbum ratione numeri quod est
 modus secundi verbi. scilicet ratione numeri rei scilicet per verbum. ut cum dicitur fortis bis currit
 hi dicitur mihi currit ratione dualitatis cursus scilicet per primum. non autem ratione modi absolute
 Sed omissis omnibus alijs solum de his que propositione de
 terminat est dicendum. ut sunt hi sex modi necessario contingenter
 possibiliter et cetera. Cum enim dicitur homo currit necessario designat
 nam quod tota propositio sit necessaria. Cum enim dicitur homo currit bene
 vel male vel velociter designat quod cursus hominis est bonus vel
 malus. vel velox. Et sic in istis determinat res primum. in alijs propositi-
 tio. Et ita intelligendum est de alijs supradictis adverbis. Unum
 solus ille modus qui compositionem determinat facit propositionem
 modalem. et solum de tali hic intendimus. Et sciendum quod isti
 sex modi quicquid sumuntur nominaliter ut possibile impossibile necessa-
 rium contingens verum et falsum. Et quicquid sumuntur adverbialiter. ut
 possibiliter impossibiliter contingenter necessario vero et falso
 Postquam autem determinavit de modo rationis diffinitio quod dicitur in compositum huius determinat
 nat de quod modo specialiter est ad propositum. dicitur quod huius solum determinandum est in speciali de modo quod
 determinat primum gratia propositis et propositis. Cuius ratio est. quod huius solum principaliter considerat
 facies propositis modalis scilicet modus determinans propositis propositis facit propositis modale
 eo quod propositum est forma totius propositis. id est modus determinans propositum propositis modi
 facit totum propositis modale. scilicet modi determinantes subiectum et predicatum solum modi
 facit pres materiales propositis. et id non faciunt propositum modale. quare de istis non est
 apertius determinandum. Sciendum est primo quod propositum propositis per dupliciter determinari
 Uno quod generaliter determinat quod sibi addit aliquis modus generalis entis sine spe-
 ciali applicatione ipsius propositis. et huius modo determinat istis modis vero et falso. Scilicet
 quod generalis determinatio non est determinatio simpliciter scilicet secundum quod solus. id est propositum huius modo
 non simpliciter modificat nec fit simpliciter propositum modale. Alio determinat specialiter modo
 entis et applicat propositum ultra primum terminum. et sic determinat istis modis possibile impossibile
 bile contingens et necessarius. et huius fit propositum modale. Sciendum est secundo quod ad
 modum facientem purum propositum modale tres requiruntur conditiones. Prima est quod talis
 modus determinet propositum propositis. defectu cuius adiectiva que determinat subiectum
 et predicatum materiale propositis vel primum gratia rei primum forme modi vel terminis non red-
 dunt propositum modale. Secunda est quod talis modus dicat aliquam determinatam vel modum entis
 circa tale propositum. defectu cuius negatio et isti modi imaginabile vel inopinabile
 bile non faciunt propositum modale. Tertia est quod talis modus applicet propositum ultra
 primum terminum sue propositionis. defectu cuius verum et falsum non faciunt propositum simpliciter scilicet genera-
 liter acceptum. Sciendum est tertio quod tamen quatuor sunt modi facientes propositis modale

*propositio in qua
 est modus
 in materia
 in materia
 in materia
 in materia*

*Summa est de
 modis est talis
 nominalis
 26. 26*

Tractatus primus

apud dictam. s. possibile impossibile ptingens et necesse. probat p sufficiētiam
qz ois modus faciens pōem modalem determinat pōem pōnis. vel est
go circa ipm ut non esse. et sic est impossibile vel de esse et hoc duplr. qz g dicit
esse simpliciter et in actu et sic est necesse. vel esse pmixtum potentie et hoc
dupliciter. vel dicit ipm per respectum ad snum actum et sic est possibile
vel per respectum ad suam causam contingentem et sic est contingens.
Unde piz q isti modi determināt pōem. qz cū dīz fortis necessario curs
rit designat q ppositio cursus eius forte est necessaria. et nō ponit necessitas
fortis neqz cursus fm se. sed necessitas pōnis vnius cū altero. Sz si dicat
fortis currit fortiter. designat q ille cursus sit vehemens et fortis. ¶ Scīē
dum est quarto q pdicti modi pnt dupliciter sumi. vno modo noialiter.
alio modo adverbialiter. Cuius rō est. qz modus in cōi et nōmē adiecti
idē sunt. sed a dicitur p se sumi noialiter qn fcat p modū pmanētis et ad
verbialiter qn fcat p modum fluxus et fieri. ideo illi modi pnt accipi hīs
duobz modis. et vtroqz modo faciunt pōem modalem simplr. qz deter
mināt simplr pōem pōis differenter tm. qz qn sumūtur noialiter deter
mināt totam pōnem acceptā p modū nois. vr hic sortem currere ē possi
bile. Compositio illius dicti sortem currere sumit noialiter. sed qn sumunt
adverbialiter determināt pōnem pbaliter designatam. vr h fortis curs
rit possibiliter. ¶ Ex istis patet q qui et quot sūt modi facientes pōes mo
dalem et etiam qe modis accipiunt. ¶ Contra predicta arguitur pmo sic.
omne determinabile est in potentia ad suam determinatōem. sed cōpositio
pōnis cū sit forma totius est in actu tm et non in potentia. g non est deter
minabilis et p pns nullus modus determinat cōpōnem propositionis.
¶ Scđo sic. modus determinās partem totius ex pnti determinat totū
sicut signū distributivum pmo et pncipaliter distribuit ipm subiectū pposi
tionis et ex pnti totam pōem vel pōem. ergo modus determinās sub
iectum et pdicatū dīz determinare totam pōem modalem. igit modus nō
solum est determinās compōem. ¶ Tertio sic. determinationes entis incō
plexi non determinant compōem pōnis. sed necessariū vel ptingens sunt
determinationes entis incōplexi. qz aliquod ens incōplexum dīz necessariū
vel contingens. ergo isti modi non determinant cōpositōem pōnis. et p
pns non faciunt pōem modalem. ¶ Quarto sic. per se et p accēs faciunt
pōem modalem. vr dīz fortis accidentaliter currit. homo per se est risibi
lis. ergo non sūt tm quatuor modi facientes pōem modalem. ¶ Quinto
sic. Nichil designatum noialiter determinat compōem pbaliter sed solum
illud qd designatur adverbialiter. sed modi facientes pōem modale des
terminant verbū gratia compōis. ergo non possunt noialiter fctari. Ad
pīmū dīz q licet cōpositio pōnis non sit in potentia respectu esse totius
pōnis sed in actu. est tm in potentia respectu determinationū accidentalī
um eius. ideo potest determinari et modificari. idem em respectu diversorū
bene est in actu et in potentia simul. Ad scđm dīz q licet in accidentibus
que non conveniūt toti nisi gratia pris accidens pris determinat bene to
totum. Tamen in illis que possunt pvenire toti et partibz accidens pris
non sufficit denotare totum. et sic est de modificatione. qz tota pō potest
per se pmo modificari qn modificatur sua forma totius. et possunt modi

Petri hyspani

fieri sue ptes. scz ab illa modificatōe nō denominatur ppositio modalis.

Ad tertiu dicitur qd si ptingēs z necessariū capiantur put sunt differētie en-
tis in eo plerū sic sunt determinatōes eius. scz si capiantur vt sunt differētie en-
tis cōplexi qd est inherētia pdicati cū subiecto sic sunt determinatōes cō-
positiōis. Et sumuntur in pposito. Ad quartū dicitur qd p se z p accūs nō sunt
modi distincti ab illis. qz p se sub necessario ptingitur. z reductiue z p ac-
cus eīdēs sub ptingenti. Ad quintū dicitur qd licet illud qd fecatur notaliter nō
possit determinare ppositiōem verbaliter acceptā sed solū a duerbiū. tū
bene potest determinare ppositiōem nominaliter acceptā q modo deter-
minant isti modi notaliter capri vt dictum est.

Propositio modalis est que modificatur aliquo istorum
sex modorum. scz possibile cōtingens impossibile necesse ve-
re et false. vt fortem currere est possibile. fortem currere est cō-
tingens z sic de alijs. Et sciendū q in ppositiōibus verbis
debet subijci. modus autem predicari. Omnes alie ppositi-
ones dicunt de inesse id est de simplici inherētia pdicati ad
subiectū. et p hoc patet diuisio ppositiōis que solet fieri. Pro-
positiōnū alia modalis alia de inesse. Ille aut ppositiōes q
modificantur his modis vero et falso relinquunt. qz eodem
modo sumitur oppositio et equipollētia in eis sicut in illis de
inesse. In his aut modis qui sunt possibile. impossibile. con-
tingens. et necessarium. nō sic sumitur oppositio et equipol-
lentia. vt postea patebit.

Postq̄ auctor superius determinauit de mō q est pncipiū formale ppo-
sitiōis modalis. hic p̄nt determinat de ppositiōe modali. Et qz substantia
rei pcedit passionē ei. Ideo p̄nt determinat de ppositiōe modali s̄m se
q̄ de equipollētis z oppositōibz ei. ip̄am p̄mo sic diffinit. Propositio mo-
dalis ē q̄ modificat aliq̄ istorū sex modorū scz possibile. impossibile. ptingēs
necesse. verū z falsū. Sciendū ē p̄mo. q ppositio modalis dupl̄r accipit̄
Uno modo cōmuniter p omni ppositiōe in qua modificatur z determinatur
cōpositio siue sit cum determinatōe generali siue speciali z sic verum et
falsū faciūt ppositiōes modales. z isto mō hic diffinit in generali. Alio mō capit̄
specialit̄ solū p illa ppositiōe cui ppositio sp̄ali determinatōe modificat am-
pliāre ip̄as ultra p̄ns temp̄. z sic solū fit ppositio modalis s̄m illos q̄truoꝝ mo-
dos. possibile. impossibile. ptingēs z necessariū. Vñ solū ille dicitur simpl̄r
modales q̄ modificat aliq̄ istorū sex modorū z de illis i sequētibz determi-
nabit eo q nō h̄nt easdē equipollētias z oppositōes sicut ille de inesse. Ille aut

Tractatus primus

q̄ modificant p̄ verū z falsū h̄nt easdē eq̄pollentias z oppōes sicut ille de
 inesse qz nō h̄nt āpliatōem vltra p̄ns temp⁹. Ideo de illis nō est āplius
 determinandū. ¶ Sciendū ē scđo q̄ duplex ē p̄positio modal⁹. scz p̄posita
 et diuisa. Cōposita est illa in qua p̄dicatū dicti p̄ponit cū materiali z for
 mali ip̄ius subiecti. Et debet p̄ferri dictū. platōe p̄tinua ad designādū
 illā p̄positōem nō paulando inf̄ p̄es dicti. sz inter dictū z modū debz so
 lum fieri pausa. Diuisa ē illa in q̄ p̄dicatū dicti solū cōponit cū materiali
 subiecti dicti. Et diuidit a forma ei⁹. z debet p̄ferri. platōe discontinua.
 ad denotandū illā diuisionē paulando inf̄ p̄es dicti. z nō inter modū et
 dictū. vt hec albū ēē nigrū ē possibile. si nigrū p̄ponat cū albo p̄ subiecto al
 bedinis z cū ip̄a albedine. sic ē p̄positio cōposita z falsa. Sz si cōponat cū
 albo p̄ subiecto albedinis. z diuidat ab ip̄a albedine ē diuisa z vera. Et
 ad denotandū tale diuisionē debz fieri pausa discōtinuādo p̄es dicti. Ex
 dictis p̄tz q̄ tā in modalī diuisa q̄ cōposita mod⁹ determinat totā p̄positi
 onē dicti sz d̄nter. Ideo vtrāq̄ ē simplr modal⁹. z de vtrāq̄ itelligit diffi
 nitio p̄ns. z sic nō d̄nt sp̄s essentiali diuisa z p̄posita de eodē mō. sz accidē
 tali t̄m. ¶ Sciendū ē tertio q̄ in p̄pōnibz modalibz dictū sp̄ ē subiectū et
 mod⁹ p̄dicatū. Cui⁹ rō ē qz sicut se hz ēē z nō ēē in illis de inesse. ita se hz
 mod⁹ in modalibz. sz in illis de inesse. ēē z nō ēē sunt p̄dicata formalia. q̄
 s̄nt in modalibz mod⁹ ē p̄dicatū formale z nō materiale. qz ē illud q̄ p̄di
 catū materiale sp̄ denorat ēē in subiecto. Itē illud qd ē determinatio z se
 hz p̄ modū forme respectu cōpositōis dicti nūq̄ subijct̄ in p̄pōne modalī
 sz sp̄ p̄dicatō q̄ determinatio nō debet subijci suo determinabili. sed
 d̄nt se hz vt forma respectu p̄positōis dicti. qz est determinatio ei⁹. sz nō
 sit determinatio cōpositōis q̄ fit inter dictū z modū. ¶ In modalibz mod⁹
 nūq̄ subijct̄. sz sp̄ p̄dicat̄. ¶ Sciendū q̄rto. q̄ dictū ē illa oīō cui⁹ cōpositi
 o modificat siue sit ex accusatiuo z p̄bo infinitiui modi cui addit mod⁹
 notāl cap⁹ siue sit oīō p̄fecta cui addit mod⁹ aduerbiāl sumpt⁹. z tal
 oratio gñ aduentū modi d̄r p̄iacens p̄pōnis modal⁹. Et mod⁹ determin
 nans cōpositōem ei⁹ hz se vt forma p̄tis. Et ēē modificatū cōpositōis re
 sulcās ex vnione modi z cōpositōis dicti q̄ faciūt vnū. sicut determinatō
 et determinabile ē forma tot⁹ p̄pōnis modal⁹. Et p̄ hoc p̄tz qd sit p̄positi
 o modal⁹. z q̄r modis accipit̄. z qd sit subiectū z p̄dicatū ei⁹. ¶ Contra
 p̄dicta arguit̄ p̄mo sic. In ista. sorte currere ē possibile. hoc dictū sorte cur
 rere ē id qd modificat̄ p̄ istū modū possibile. z tū nō ē p̄positio modal⁹. sed
 tū subiectū ei⁹. ¶ Mod⁹ nō ē illa q̄ modificat aliq̄ istoz modoz. Sed
 cūdo sic. hec ē modal⁹ hoīem ēē alinū ē impossibile. z tū nō modificat. ¶ Con
 tra diffinitōem. ¶ Inor. p̄bat qz in ip̄a ille mod⁹ ip̄osibile destruit totā
 cōpositōem dicti. q̄ nō determinat nec modificat ip̄am. Tercio sic. ad
 uerbū in oratōe nūq̄ p̄dicat̄. sz mod⁹ in modalibz qñq̄ ponit aduerbia
 liter. ¶ Modus in ip̄is nō sp̄ p̄dicat̄. Quarto sic. Mod⁹ aliqñ p̄uertit̄
 q̄ sit de p̄dicato subiectū z eoduerso. cum ergo p̄ p̄uersionē mutabit̄ p̄di
 catū in subiectū. z sic nō sp̄ p̄dicabit̄. Quinto sic. Vtens sp̄ ē forma
 lius vnito. sz sp̄ mod⁹ vnit̄ cū dicto mediante copula p̄bali. ¶ Modus in
 modalibus se habet vt p̄dicatum materiale z nō vt formale.

¶ Ad p̄mū d̄r q̄ illud dictū p̄mo modificat̄ p̄ modū p̄s z tanq̄ q̄

Petri hyspani

est tota propositio modificat per modum totius. et tanquam quod hoc sibi conveniat per compositionem dicti quod primo modificat. id est tota propositio dicitur modalis. et non ipsum dictum tantum. Ad secundum dicitur quod impossibile non destruit per se primo illam propositionem. sed ex consequenti tantum. Per se autem primo negat unum speciale modum entis in tali propositione. scilicet possibilitatem siue potentiam adesse qua negata ex consequenti destruit compositionem. Ad tertium dicitur quod adverbium per se sumptum non potest esse predicatum propositionis. tamen adverbium iunctum verbo. sicut determinatio suo determinabili potest esse formale predicatum propositionis. Et sic est de modo adverbium posito in propositione modali. quod determinat formale verbum gratia compositionis. et inde fit predicatum formale. Ad quartum dicitur quod propositio modalis non convertitur secundum se tota sic quod modus ponatur in subiecto sed solum convertitur quantum ad dictum faciendo de predicato dicti subiectum et e contra. Unde propositiones modales de possibili et necessario secundum dictum eodem modo convertuntur sicut ille de inesse. Et sicut ille de contingenti accepto per possibilem si in illis de contingenti ad utrumlibet fit conversio in oppositam qualitatem. et vltima negativa in illis non convertitur simpliciter in terminis. sed particularis affirmativa convertitur simpliciter. sed in illis de impossibili primo ad convertendum ipsas oportet et videre quibus equipollent de necessario oportet convertere illas de impossibili sicut conuertuntur sue equipollentes de necessario. Ad quintum dicitur quod modus non unitur cum dicto mediante verbo inquantum est modus. sed solum inquantum nominaliter significat. Ideo modus in ratione modi non est in potentia ad copulam videntem. sed est predicatum formale respectu compositionis dicti.

Et sciendum quod unusquisque istorum quattuor modorum facit quattuor propositiones modales. et cum quattuor sunt modi. erunt quattuor quattuor propositiones. et sic sunt sedecim propositiones. Verbi gratia. Iste modus qui est possibile si sumatur sine negatione facit unam propositionem modalem. ut sortem currere est possibile. Si sumatur cum negatione posita ad verbum facit secundam propositionem. ut sortem non currere est possibile. Si sumatur cum negatione posita ad modum facit tertiam propositionem. ut sortem currere non est possibile. Si sumatur cum duplici negatione una posita ad modum. et alia posita ad verbum facit quartam propositionem. ut sortem non currere non est possibile. Et sic sunt unumquodque istorum quattuor modorum sumuntur quattuor propositiones.

Trattatus primus

Postq̃ autor super^r determinauit de p̃p̃one modalī quantū ad sub
stantiā ei⁹. Nūc p̃sequēter vult determinare de suis passionib⁹. s. de eq̃pol
lencia z oppositōe. Et q̃z eq̃pollencia z oppositōes p̃positiōnū modalīū fā
ciliter cognosci nō possunt nisi p̃cognoscat multiplicitas modalīū p̃p̃onū
Ideo anteq̃ de istis passionib⁹ determinet. p̃mo ostēdit qualis ille p̃p̃os
p̃nt multiplicari f̃m quēlibet modū. ¶ Sciendū ē p̃mo. q̃ in p̃p̃oe moda
li duplex est p̃positio. Prima est p̃positio partiū dicti inter se. Secda ē p̃po
sitio dicti cū mō q̃ est p̃ncipalis copula in ip̃a. Et q̃z q̃litas p̃p̃os scz aff
firmatio z negatio sibi attribuunt ex p̃te p̃positiōis. Ideo p̃positio modal
p̃t dici dupl^r affirmatiua z negatiua scz tam ex p̃te dicti q̃ ex p̃te modi.
Illa aut̃ in q̃ negat mod⁹ est simpl^r negatiua modalis z format^r. Sz illa
in qua negat solū cōpositio dicti est f̃m qd negatiua. Et vt d^r Aresto. pri
mo p̃oz. hz negatiua figurā. z p̃t dici negatiua de dicto. ¶ Sciendū est
scdo q̃ f̃m istū modū possibile penes variatōem affirmatiōis z negatiōis
p̃nt fieri q̃rtuor p̃p̃ones modales. Prima est affirmatiua tam de dicto q̃
de mō vt possibile est esse. Secda est negatiua de dicto t̃m. vt possibile ē
nō esse. Tertia est negatiua de dicto t̃m. vt possibile est nō esse. Quarta
est negatiua de mō solū vt nō possibile est esse. Et sūt formati p̃nt q̃rtuor
p̃p̃ones modales f̃m quēlibet alioz modoz. z sic in toto p̃nt multiplicā
ri q̃ erūt sedecim p̃p̃ones f̃m q̃rtuor modos p̃dictos. vñ q̃rtuor p̃dicte. p
positiōes p̃ q̃rtuor vocales designant. Per a designat vltis affirmatiua de
dicto z mō sūt. z p̃ v designat negatiua de vtroq̃. z p̃ e negatiua t̃m de di
cto. z p̃ i negatiua t̃m de modo. iuxta illū versum. E dictū negat. I quo⁹
q̃ modū. ¶ Nil. s. v totū. ¶ Ex q̃ p̃z quō qualitas sumat in modalib⁹.
¶ Sciendū ē tercio q̃ in p̃p̃onib⁹ modalib⁹ tripl^r attendit quātitas. Pri
mo ex p̃te dicti qd ē subiectū toti⁹ p̃p̃onis. Secdo mō ex p̃te subiecti dicti
Tertio⁹ ex p̃te modi. ¶ Uñ ex p̃te dicti oēs modales sunt singulares. q̃z in
ip̃is dictū accipit singularit^r. p̃ vno solo supposito dicti ex defectu vni⁹ vo
cis ip̃osite ad f̃candū ip̃m. Sz ex p̃te subiecti dicti p̃nt ēē vles. p̃ticulares
indiffinitē z singulares. f̃m q̃ tale subiectū tenet vlt^r p̃ticularet indiffinitē
et singularit^r. ¶ Ex p̃te vero modi aliq̃ sunt vles sicut sunt ille de necessario
et ip̃ossibili. Aliq̃ sunt p̃ticulares sicut sunt de p̃tingēti z possibili. Sed
nulle sunt indiffinitē z singulares. Et p̃ hoc p̃z multiplicatio z variatio
quātitat^r modalīū. ¶ Sciendū q̃rto q̃ quātitas modalis sumpta ex p̃
te modi nō ē quātitas supposito^r. s. t̃p̃m q̃ quātitas ē mēsurā acceptōis
copule. respectu t̃p̃is f̃m ampliatioēz modi. Sicut quātitas supposito^rz
ē mēsurā acceptōis subiecti respectu suoz supposito^rz. ¶ Uñ modales de
necessario z ip̃ossibili dicunt vles eo q̃ necessariū ampliāt ad oīe tēp⁹
affirmatiue. sicut oīs distribuit vlt^r affirmatiue. Et ip̃ossibile ampliāt ad
oīe tēp⁹ negatiue. sicut null⁹ distribuit vlt^r z negatiue. Et ille de pos
sibili p̃tingenti sunt p̃ticulares. q̃z vtraq̃ āpliat p̃ticularet z affirmatiue.
q̃z solū ampliāt ad p̃is z futūz. z se h̃nt sicut illud signū quidā. Iuxta il
los versus. Oīe necesse valet ip̃ossibile quasi null⁹. Possibile quidā.
qdā nō. possibile nō. Et p̃ hoc p̃z de multiplicitate. q̃litate. quātitate. p
positionū modalīū q̃ requiruntur ad ostendendum equipollentias ip̃arum
¶ Contra p̃dicta arguit p̃mo sic f̃m hunc modū possibile p̃nt fieri infini

Petri hyspani

te ppos modales. ergo male dicitur quod solus secundum ipsum sunt quattuor pposiones modales. Secundo sic. Omnes pposiones de eodem ordine sunt eadem in specie. eo quod modales specie distinguuntur ex parte modi quod est forma ppositiois modalis. Nullus modus facit quattuor ppositioes modales distinctas specie.

Tercio sic. ista ppositio forte currere non est possibile. et sicut alie ubi possibile negat non sunt de possibili. sed de impossibili vel necessario. Et male dicitur quod possibile facit unam ppositioem negatiuam ex parte modi.

Quarto sic. Quilibet rei est tamen una forma. scilicet qualitas est forma pposonis. Et unius pposonis modalis est una qualitas. et sic in ipsis non potest accipi multiplex qualitas.

Quinto sic. Modus in modalibus se habet per modum forme. Et in ipsis non sumitur quantitas ex parte modi. Ad primum dicitur quod secundum hunc modum possibile et quicunque alium possunt fieri infinite ppositioes in numero. non tamen sunt plures quam quattuor in specie. Et de illa multiplicatioe specifica est hic ad ppositioem. Ad secundum dicitur quod licet omnes modales de eodem ordine sunt eadem in specie essentiali et ex parte modi. tamen bene variantur specie accidentaliter scilicet ex parte affirmationis et negationis. Ad tertium dicitur quod licet ppositio in qua negat possibile quantu ad futurum eius sit de impossibili aut necessario. non tamen est formaliter de impossibili. quia ibi ponitur secundum vocem ille modus possibile. Ad quartum dicitur quod licet unius modalis est tamen una forma principalis. possunt tamen esse plures forme subordinate sibi inuicem quare una est minus principalis et subordinatur alteri. sicut compositio dicti respectu compositiois modi cuius dicto. Ad quintum dicitur quod quantitas supposito sumitur ex parte subiecti et materie ppositiois. tamen quantitas temporis bene sumitur ex parte forme. Ideo potest sumi quantitas ex parte modi ampliantis compositioem ultra tempus eius.

Harum autem ppositionum eorum pollentie siue consequentie quattuor regulis cognoscuntur. Prima regula est talis. Quicunque dicto affirmato attribuitur possibile. eadem attribuitur contingens. ab eodem remouetur impossibile. et ab eius contradictorio opposito remouetur necesse. Secunda regula est. Quicunque dicto negato attribuitur possibile. eadem attribuitur contingens ab eodem remouetur impossibile. et ab eius opposito contradictorio remouetur necesse. Tertia regula est. A quocunque dicto affirmato remouetur possibile. ab eodem remouetur contingens. eadem attribuitur impossibile. et eius opposito contradictorio attribuitur necesse. Quarta regula est. A quocunque dicto negato remouetur possibile. ab eodem remouetur contingens. eadem attribuitur impossibile. et eius contradictorio opposito attribuitur necesse. Omnis

Tractatus primus

nes aut ppositōes que sunt in prima linea eqpollent et cōuer
tuntur inter se p primā regulā. Que in secunda p secundam.
Que in tertiā p tertiam. Et que in quarta per quartam.

Postq̄ autor determinauit de multiplicatōe ppositōnuz modalū ad
cognoscendū eaz eqpollentias. Nūc p̄r determinat in speciali de eqpol
lentis earum quaz cognitio valet ad cognoscendū psequētiās ppositio
num modalū qz inter equipollentes semp vna ppositio sequitur ad alias
et econuerso eo q sunt equipollentes in veritate z falsitate s̄. ¶ Sciens
dum est p̄mo. q hic magis in speciali determinat de eqpollentis moda
liū qz de puerfionibus eaz eo q modales eodem uō pueruntur sicut
et ille de inesse z solum puenit illis quantū ad dictum sed equipollētia nō
puenit ip̄is eodem modo sicut in illis de inesse. qz in ip̄is variatur equi
pollentia z etiam sumitur ex pte modi ampliantis cōpositōnem z non ex
pte subiecti ppositōnis sicut in illis de inesse z etiam ip̄is puenit inquan
tum sunt modales. ideo oportuit specialr determinare de equipollentis
ppositioū modalū. ¶ Sciendū est sc̄do q p̄dicte eqpollentie quattuor
regulis positis in textu cognoscuntur. Prima est. cuiusqz dicto affirma
to attribuitur possibile. eidem attribuitur p̄tingens. z ab eodem remou
etur impossibile. z ab eius contradictorio opposito remouetur necesse.
Cuius ratio est. qz possibile z p̄tingens puerunt. ergo cuiusqz attribuit
possibile eidem attribuitur p̄tingens. sed possibile z impossibile contras
dicunt. ideo cuiusqz attribuitur possibile ab eodem remouetur impossi
bile qz posito vno p̄dictorum remouetur reliquum. Et si aliquod sit
possibile potest quādoqz verificari z suum p̄dictorum potest ēē falsum.
ideo si alicui dicto attribuat possibile a suo contradictorio remouetur ne
cesse. Sc̄da regula est. cuiusqz dicto negato attribuitur possibile. ei
dem attribuitur contingens ab eodem remouetur impossibile. z ab eius
contradictorio opposito remouetur necesse. Tertia regula est. a quocū
qz dicto affirmato remouetur possibile ab eodem remouetur contingēs
et eidem attribuitur impossibile. z suo contradictorio attribuitur necesse.
Quarta regula. a quocūqz dicto negato remouetur possibile ab eo
dem remouetur p̄tingens. z eidem attribuitur impossibile. z suo opposi
to attribuitur necesse. Et iste tres regule possunt eodem modo pbari s̄
cut p̄ma probata est. ¶ Sciendum tertio q modus dicit attribui dicto
quando de ip̄o p̄dicatur affirmatiue. Et dicitur remoueri ab ip̄o quādo
p̄dicatur de ip̄o negatiue. Dupliciter aut p̄t intelligi modū remoueri a
dicto. Vno modo q remoueat ab ip̄o s̄m rem z vocem simul. z sic nō
debet intelligi in pposito. qz si sic remoueretur nō maneret ppositio moda
lis saltem illius modi. Alio modo q remoueat quantum ad modum
enunciandi p negatōnem. z sic accipitur hic remoueri vt tantum valet s̄
cut negari zc. ¶ Sciendum quarto. q p̄dictarum exempla satis patene
in textu in quattuor lineis siue ordinibus. Et omnes de p̄mo ordine equi
pollent p primam regulam z sequuntur seinuicem. Et de sc̄do ordine per
sc̄dam regulā. z sic de alijs ordinibz. Et isti ordines habent p hos p̄sus.

Petri hispani

Pr^{im}o amabim^{us}. edentulic^{us} sc^{ilicet}us. Ter^{ti}o yliace purpurea reliquisq^{ue}
 Q^uia p^{ri}ma dictio amabim^{us} fecit p^{ri}imum ordinē. z quattuor ei^{us} vocales
 dant intelligere q^uattuor p^{ro}pos^{it}iones p^{ri}mi ordinis. fecando p^{ri}ma vocalē sc^{ilicet} a
 p^{ro}positōnem de possibili esse affirmatiuam de dicto z modo simul. Per se
 cundam vocalem sc^{ilicet} e p^{ro}positōnem de p^{ri}ngenti esse affirmatiuam tam de
 dicto q^{uam} de modo. Et p^{er} tertiam vocalē sc^{ilicet} i illam de impossibili esse nega^{ti}
 tiuam de modo. Et p^{er} v^{er} illam de necessario esse negatiuā de vtroq^{ue}. Et
 similiter possunt exponi alie dictōnes p^{er} alijs ordinibus s^{ecundum} significatōes
 suarum vocalium iuxta sensum illius versus. E dictum negat i^{tem} modū
 a nil sed v^{er}orum. Et p^{er} hoc pat^{et} equipollentia p^{ro}positionum modalium.
 ¶ Contra p^{re}dicta arguit p^{ri}mo sic. Hoc dictum hominem esse animal est
 possibile. z tamē nō est p^{ri}ngens cū sit necessariū. ergo male dicitur in p^{ri}
 ma regula. Quicunq^{ue} dicto affirmato attribuit possibile eidem attribuit
 p^{ri}ngens. Sc^{ilicet}o sic. Huic dicto negato deum nō esse attribuitur possi
 bile. z tamē ab eo nō remouetur impossibile cum semp sit possibile. ergo
 p^{er}tra sc^{ilicet}dam regulam. Ter^{ti}o sic. Impossibile semp negat dictum cui
 attribuitur. quia destruit compositōnem eius. ergo nō potest attribui d^{ic}
 to affirmato. ergo contra tertiam regulam. Quarto sic. p^{ro}positio affir
 matiua z negatiua nūq^{uam} fiunt eq^{ui}pollētes. q^{uoniam} nūq^{uam} eq^{ui}pollent in q^ualitate. et
 go p^{ro}positio negatiua de possibili. z affirmatiua de necessario nūq^{uam} eq^{ui}poll
 lent. p^{er}tra quartā regulā. Quinto sic. Omnes p^{ro}pos^{it}iones eq^{ui}pollentes de
 bent eē eiusdē subiecti z p^{re}dicati cū eq^{ui}pollētia sit passio p^{ro}pos^{it}ionū vtroq^{ue} ter^{ti}
 mino p^{re}cipantū s^{ecundum} eundē ordinē. s^{ed} ille de possibili z necessario q^{ui} eq^{ui}poll
 lent in quarta linea nō h^{ab}ent idē subiectū q^{uoniam} in eis dicta p^{re}tradicoria sub
 i^{ci}unt nec h^{ab}ent idē p^{re}dicatū eo q^{uod} nō ē idē mod^{us} in i^{stis}. Ille p^{ro}pos^{it}es nō eq^{ui}
 pollent. ¶ Ad p^{ri}mū d^{icitur} q^{uod} si capiat p^{ri}ngēs special^{iter} p^{ri} p^{ri}ngētū nō nes
 cessario q^{uod} diuidit p^{ri}ngēs natū. p^{ri}ngēs raz. z p^{ri}ngēs ad vtrūq^{ue}
 liber. Illud dictū hoīem eē aīal nō ē p^{ri}ngēs. S^{ed} si capiat p^{ri}ngens ge
 neral^{iter} v^{er} p^{re}uerit cū possibili. z diuidit p^{ri} necessariū z nō necessariū. sic b^{on}
 ē p^{ri}ngēs. ¶ Ad sc^{ilicet}dm d^{icitur}. s^{ed} ab hoc dicto deū nō eē nō vere remoueat^{ur}
 impossibile. t^{amen} false remouet^{ur} ab ipso eodē mō sicut possibile false sibi attri
 buit. ¶ Ad tertiu^m d^{icitur}. q^{uod} s^{ed} impossibile negat dictū virtual^{iter} cui attribuitur
 nō t^{amen} formal^{iter}. p^{er}tra attribui dicto affirmato. ¶ Ad quartū d^{icitur} q^{uod} licz affir
 matiua z negatiua p^{ro}pos^{it}iones de eisdē extremis nō sunt eq^{ui}pollētes. t^{amen} ille q^{ui}
 sunt de diuersis extremis p^{ossunt} b^{on} eq^{ui}pollere q^{uod} ad veritatē vel falsitatē z nō
 q^{uod} ad qualitatē. ¶ Ad q^untū d^{icitur} q^{uod} si capiat eq^{ui}pollētia special^{iter} p^{er} eq^{ui}pollen
 tia p^{ro}positionū vtroq^{ue} termino p^{re}cipantū s^{ecundum} eundē ordinē in qualitate
 quantitate in veritate z falsitate sic maior est vera. Sed si capiat^{ur} genes
 raliter pro quacūq^{ue} eq^{ui}pollentia duarum p^{ro}positionū in veritate z falsitate
 sic maior est falsa. z in p^{ro}posito accipitur general^{iter} p^{er} quacūq^{ue} eq^{ui}pollentia
 duarū p^{ro}positionum in veritate z falsitate.

Item eq^{ui}pollētia p^{ro}positionū modalium p^{ossunt} poni p^{er} has regu
 las. Omnes de possibili et impossibili eq^{ui}pollent verbo s^{ed} s^{ed}
 se habēre et mō dissimil^{iter}. v^{er} sortē currere ē possibile. sortē cur

Tractatus primus

rerē nō est impossibile. Et oēs ppositōes de possibili et de ne/esse eqpollēt verbo et mō dissimilr se habētibz. vt sortē cur/ rere ē possibile. sortē nō currere nō ē necesse. Et oēs ppōnes de impossibili et necesse eqpollēt pbo dissimilr se habēte z mō silr. vt sortē currere nō ē impossibile. et sortē nō currere nō ē ne/ cesse. Et intelligit mod⁹ silr se habere et dissimilr quantū ad affirmatōem et negatōez vt dicat mod⁹ silr se habere qū af/ firmat et negat vtrobiqz. Et dissilr qū negat in vna et affir/ mat in alia. Et eodē mō intelligēdū ē de pbo sicut de mō Et sciendū q pdicta regula nō facit mētōem de cōtingēti eo q cōtingēs cōuertit cū possibili. vñ idē ē iudiciū de ppōibz vtriusqz. Exēpla autē hui⁹ qrant in supiori figura i pma scda tertia et quarta lineis. Quia ad oīa ista ē regula generalis.

Postqz autor determinauit de qrtuor regulis eqpollētiar z psequētiarū ppōnū modalū. Nec pñr notificat eas p m alias regulas. Et lz eqpol lentie modalū p quattuor pcedētes regulas sufficienter cognosci pñt. tñ magis z facilius cognoscunt p has regulas sequētes cū alijs qz p alteram tñ. Ideo iste regule ad maiore z faciliore cognitōem hic pueniēter ponū tur z nō supflue. ¶ Sciendū ē pmo. q negatio posita ad modū negat qz ritatē ampliātōis temporum q se tenet ex pte modi z etiā negat quātī/ tatē ppositōis. qz negat modificatōez z ex psequēti ppositōem modifica tā. Ideo mutat qūitatē z quātitatē ppōis z facit pcontradictōrias eqpollere. Ipa em se hz in modalibz sicut negatio pposita signo in illis de inesse. sed negatio posita ad dictū solū negat qualitātē ppōis z nō quātitatē modi qz talis negatio nō ptingit ampliātōem modi. Ideo talis negatio mutat qualitātē tñ z nō quantitātē qz nō negat ante se z sic habet vt negatio postposita signo. z facit pcontrarias equipollere. sed negatio posita ad dictū et modum simul negat quantitatem solum. Ideo se habet vt negatio pre posita z postposita signo z facit subalternas equipollere. ¶ Sciendum scdo q ad cognoscendum predictas equipollentias ponuntur tres regu/ le. Prima est q ppositōnes de possibili z impossibili eqpollent verbo silr se habenti. z modū dissimilr. Ratio. qz ppositōes de possibili z impos sibili cōtradiciunt sed negatio posita ad modum tñ facit equipollere cōs/ tradictōrias vt dictum est. Ideo ppositōnes de possibili z impossibili eq pollent modo dissimilr se habenti z verbo similr. Et dicitur mod⁹ dissimilr se habere qū in vna affirmat z in alia negat. Et dicitur silr se habere qū i vtra qz affirmat vt negat z silr intelligit hic verbū silr vel dissimilr se habere

Petri hyspani

¶ Sciendū tertio. q̄ secūda regula est q̄ p̄pōnes de possibili z necessario equipollent p̄bo z modo dissimiliter se h̄ntibz. Cuius rō est. q̄ p̄pōes de possibili z necessario affirmatiue de dicto z modo sūt opponūt subalterne sed negatio p̄posita dicto z modo facit in modalibz subalternas eq̄pollere. q̄ se habet sicut negatio p̄posita z postposita signo in illis de inesse. Ideo ille de possibili z necessario equipollent negatione posita ad dictum et modū sūt. Un̄ ex istis regulis sequit̄ z trahit̄ p̄ modū correlarij q̄ p̄pōes de p̄tingenti z impossibili eq̄pollent verbo sūt se habēti z modo dissimiliter sed ille de contingēti et necessario equipollent verbo z modo dissimiliter se h̄ntibz. Ratio correlarij est. q̄ ille de possibili z p̄tingenti ad inuicē se h̄nt. ¶ Sciendū quarto. Tertia regula est. q̄ p̄pōes de impossibili et necessario equipollent verbo dissimiliter se h̄nti z modo sūt. Cuius rō est ille de impossibili z necessario affirmatiue de utroq̄ cōtrariant̄. sed negatio posita ad dictū tñ in modalibz facit p̄trarias equipollere. q̄ solū mutat qualitātē. ergo ille p̄pōes de necessario z impossibilitē equipollēt p̄bo dissimiliter se h̄nti z modo sūt. Hic autē non ponunt̄ regule in textu de equipollentibz p̄pōnū de p̄tingenti eo q̄ de illis est idēz iudiciū sicut in illis de possibili. eo q̄ possibile z cōtingens p̄uertunt̄ capiēdo cōtingens in cō. v̄ se extendit tam ad necessariū q̄ ad non necessariū. Causa est. q̄ vtrūq̄ ampliat̄ ad p̄ns z affirmatiue z non ad p̄teritū eo q̄ vtrūq̄ dicit̄ potentiam. z potentia se habet ad p̄ns z futurū z nō ad p̄teritū q̄ respectu p̄teriti nulla est potentia. v̄ habet̄ p̄mo de celo z mūdo Ideo p̄pōnes de p̄tingenti z possibili ad inuicē p̄uertunt̄ z equipollent p̄bo z modo sūt se h̄ntibz. ¶ Contra predicta arguit̄ primo sic. Iste due equipollent de possibili z impossibili. Sortē currere est possibile. Sortē currere nō est impossibile. tñ p̄bū habet se non sūt. q̄ in vna affirmatur hoc verbum est z in alia negatur. ḡ ille due de possibili z impossibili non equipollent verbo sūt se habēti. Secūdo sic. Omnes equipollentes in modalibz sūt eiūsdem q̄ritatis ex p̄te modi cuz ergo modus in modalibz oibz eodem mō ampliet̄ z se habet sūt. ḡ ille de possibili z impossibili nō equipollent mō dissimiliter se habēti. Tercio sic. iste equipollent. sortem currere est possibile. sortem non currere non est necesse. q̄ p̄ma ponit̄ aliquid z secūda nihil est sit negatiua taz de dicto q̄ de modo. ergo ille de possibili z necessario nō equipollēt p̄bo z modo dissimiliter se habēti. Quarto sic. Impossibile sūt includit negatōem z necesse affirmatiōem tñ. ergo impossibile z necessarium nō p̄nt sūt se habere q̄tū ad affirmatiōem z negatōem. ḡ p̄pōnes de ipsis nō equipollent mō sūt se h̄nti z p̄bo dissimiliter. Quinto sic. illa q̄ int̄ se sunt diuersa non p̄uertuntur. sed possibile et p̄tingens sunt diuersi mōt̄ als non essent quatuor modi facientes p̄pōem modalem. ḡ possibile et cōtingens non p̄uertunt. Ad p̄mū dicit̄. q̄ licet in illis p̄pōnibz p̄buz vniens modū cū dicto se habeat dissimiliter. tñ p̄būm dicti se habet sūt. z solū de illo hic intelligitur. Ad secūdū dicitur q̄ licet in oibz modalibus que equipollent modus sūt se habeant q̄tum ad ampliatiōem. nō tamē q̄tum ad affirmatiōem z negatōem. et hoc modo intelligitur hic similiter se habere et dissimiliter. Ad terciū d̄z q̄ ista sortē nō currere nō est necesse nihil ponit̄ per se primo. tñ bñ ex consequēti aliquid. q̄ tñ negat dictum z mo

Tractatus primus

dum. Ideo ex psequenti ponit suā subalternā. scz forte currere esse possibile
Ad quartum dicitur. q. licet impossibile quod ad negationem intrinsecam
nunquam se habet. sicut necessarium quod necessarium non includit negationem
per tamen se habere sicut quod ad negationem extrinsecam sibi oppositam de qua
negatione hic intelligitur. Ad quintum dicitur. q. aliqua dupliciter convertuntur.
Uno modo quo ad supposita tamen sicut risibile est homo. Alio modo quo ad
supposita et rationem formalem et illa que solū convertuntur quo ad supposita bene
possunt esse diversa quod ad rationes formales et sic se habet pringens et possibile
ideo sunt distincti modi et tamen inter se convertuntur

Propositionum modalium alie sunt contrarie. alie subcon-
trarie. alie contradictorie. alie subalterne. Unde omnes pro-
positiones que sunt de quarta linea contrariantur his que sunt
in tertia linea. vii. Tertius est quarto species contrarij ordo.
Item primus ordo et secundus ordo subcontrariantur. vii. Sit
tibi linea subcontraria prima secunde. Item primus ordo et
tertius. secundus et quartus contradicunt. vii. Tertius est
primo contradictorius ordo. Pugnat cum quarta predicendo secundus
Item prima linea subalternatur quarte et secunda tertie. vii. Prima
sub est quarte vice prius tenens in se. Hac habet ad series sed lege secunda
sequentem. Ordo subalternus sit primus siue secundus

Postquam autor determinavit de equipollentijs modalium que sunt inter pro-
positiones eiusdem qualitatis et quantitatis. Nunc prout determinat de opposi-
tionibus earum que quidem oppositiones sunt inter propositiones diverse qualitatis et quan-
titatis. primo ponens eadem divisionem propositionum modalium quedam sunt contrarie
quedam subcontrarie. quedam contradictorie. quedam subalterne. Cuius divisionis
eadem possit dari ratio sicut data est de oppositionibus propositionum de inesse. Sciendum
est primo quod inter quatuor ordines propositionum modalium prius positos in equipollen-
tijs. Omnes de primo ordine que fecant per Amabimus sunt omnes particulares ex p-
te modi formaliter vel equaliter. et omnes affirmatiue. quod omnes equipollent isti
forte currere est possibile que est particularis affirmatiua. Et omnes de secundo
ordine que fecant per edictum sunt particulares negatiue quod omnes equipollent isti
fortem non currere est possibile. Et omnes de tertio ordine que fecant per ilace sunt
vires negatiue. quod equipollent isti forte currere non est possibile. Et omnes pro-
positiones de quarto ordine que fecant per purpurea sunt vires affirmatiue quod equipol-
lent isti forte currere est necesse. Sciendum secundo quod quartus ordo et tertius
inter se contrariantur. Cuius ratio est. quod vires affirmatiue et vires negatiue con-
trariantur. ille autem de quarto ordine sunt vires affirmatiue et ille de tertio
sunt vires negatiue. § 7c. Sed propositiones de secundo et primo ordine subcontra-

Petri hyspani

riant. Cuius ratio est. qz ille de pmo ordine sunt pcculares affirmatiue. et
 ille de secundo ordine sunt pcculares negatiue. modo pccularis affirmati
 ua. z pccularis negatiua subcontrariantur. Sed ille de pmo ordine pccu
 dicunt illis de tertio. qz in primo sunt pcculares affirmatiue. in tertio vni
 uersales negatiue. Sicut iste de secundo ordine que snt pcculares negatiue
 pccadicunt illis de quarto q sunt vniuersales affirmatiue. sed ille de primo
 ordine subalternant illis de quarto ordine. z ille de secundo ordine subal
 ternantur illis de tertio. qz repugnat in quantitate solum. ¶ Sciendum
 tertio. q ad dandū pccadicōem in modalibz ferenda est negatio ad mo
 dum z nō ad dictū. Cuius rō est. qz cōtradictio est affirmatio z negatio
 eiusdē de eodem. s. in modalī affirmatiua formaliter modus affirmati de
 p pōne dicti z est pccatū formale respectu ipsius. q ad dandū pccadicō
 nem debet ferri negatio ad modū. Item sicut se hz pccū in illis de incc. ita
 modus in modalibz. sed ad dandū pccadicōem in illis de inesse debz ne
 gatio ferre ad verbū. q in modalibz debet ferre ad modū. z nō refert vtrū
 negatio imediate ponat ad modū noialre captum. vel ad p pōnem q pon
 tur cū dicto. vt non refert dicere forte currere nō est possibile. vel forte cur
 rere est nō possibile. ¶ Sciendū qro. q fm eqpollentias z leges oppositio
 num pnt haberi ples pccie modalitū. qz oēs pcculares sequuntur ad vles
 qbz subalternantur. vt ille de pmo ordine sequunt ad illas de qro ordine.
 Et ad istā. for. currere ē necesse sequuntur oēs de qro ordine p eqpollentiā
 z oēs de pmo ordine p legē subalternāz. s. ad istā for. nō currere est necē
 sequunt oēs de scdo ordine p legē subalternāz. z tertio p eqpollentiā. et
 sic ad illas duas sequunt oēs alie modales de qro ordinibz. ¶ Ex pccis
 pcc q ad necesse esse sequitur possibile ē p legē subalternāz. z etiā ad neces
 sariū sequitur possibile. ¶ Prīmū parz p legem subalternāz. qz necesse esse est
 de qro ordine z possibile esse est de pmo. Scdm pz. qz possibile in cōi dī
 tā de necario qz de nō necario. qz dī de oī illo qd nō est ipossibile. iō qntuz
 ad supposita de qbz pccatū necessariū possibile sequitur ad ncariū sicut ges
 nus ad spēm. s. qntū ad āpliatōem tps. qz ncariū āpliat vlt z affirmatiue
 z possibile pcculariter z affirmatiue. iō possibile sequitur ad necessariū sicut
 ps in qccitate ad suū totū. ¶ Contra pccia arguit pmo sic. oēs pccie sunt
 vles. s. nulle modales snt vles. s. oēs singulares. q nulle modales pcciant
 Scdo sic. oēs pccie repugnant in qlitate. s. p pōnes de qro ordine z tertio
 nō repugnat in qlitate. qz ista for. currere est necē. for. nō currere est necē snt
 ambe affirmatiue. qz modus est affirmatiuus. q ille de qro ordine tertio
 nō pcciant. Tertio sic. subcontrarie snt eiusdē subiecti. s. ille de pmo z scdo
 ordinibz nō snt eiusdē subiecti. vtz de illis. for. currere est possibile. for. non
 currere ē possibile. q ille nō snt subcontrarie. Quarto sic. p pōnes de scdo
 ordine sequunt ad illas de qro. q ille nō pcciant sibi. Aliis pz. qz bñ sequit
 for. currere est necē. q for. cur. est pccgens p legē subalternāz. z vltra sequit
 for. currere est pccges. q for. nō currere. est pccges p pccersionē in oppos
 sitaz qlitatē. q ista de scdo ordine sequitur ad p mā q est de qro. Quinto
 sic. pcculare nō sequitur ad suū vlt. s. necē est vlt respectu possibilis. q ad
 necesse esse non sequitur possibile esse. ergo p pōnes de primo ordine non
 sequuntur ad illam de quarto. z p pccges nō sub alternantur ipsi.

Tractatus primus

Ad primū dicitur q̄ licet ex pte totius dicti omnes modales sint singu-
lares tñ ex pte subiecti dicti aliq̄ sunt vles aliq̄e p̄culares. 2 sic de alijs
Quā ergo p̄pōes vles ex pte subiecti repugnāt in qualitate tñ sunt p̄ra-
rie. Ad secundū d̄r q̄ licet ista sortē nō currere est necesse sit affirmatiua
formaliter ex pte modici ēp̄ualit̄ negatiua ex pte dicti. q̄ ēd̄poller isti sortē
currere non est possibile. Ad tertium d̄r q̄ licet in illis de inesse sub con-
trarie sint eiusdē p̄dicati formaliter. tñ hoc non requirit̄ in modalibz. q̄a
in illis non sumit̄ eodē mō oppositio sicut in illis de inesse rē. Ad quātū
negerur aīis 2 ad p̄batōem d̄r q̄ licet p̄pōes de p̄tingenti ad vtrūlibz
puertunt inoppositam qualitatez. non tñ p̄pōes de p̄tingenti in cōi q̄d
se extendit ad necessariū et non necessariū. Et de illo p̄tingenti h̄ solū est
p̄positum. Et licet ille p̄pōes realiter sint de p̄tingenti ad vtrūlibet. nō
tñ hātēt q̄ sint p̄pōes modales inq̄stū s̄z de p̄tingenti ad vtrūlibet.
s̄z vt sunt de p̄tingenti raro. Ad quintū d̄r q̄ licet ad v̄le in p̄dicādo nō
sequit̄ p̄culare suū sicut ad genus non sequit̄ species. Tñ ad v̄le in distri-
buendo vel ampliando sicut est necessarium respectu possibilis bene seq̄-
quitur suū particulare rē.

Purpurea

Iliace

Amabimus

Edentuli

Petri hyspani

Predicabile quandonz

sumitur proprie et sic dicitur predicabile quod
de pluribus predicatur. Quandoque sumitur co-
muniter siue large. et sic dicitur predicabile
quod de vno solo predicatur siue de pluribus. Vnde predicabile p-
prie sumptum idem est quod vniuersale. Sed differunt in hoc.
quod predicabile diffinitur per dici de. vniuersale vero per esse. in est
autem predicabile quod aptum natum est dici de pluribus. vniuersale autem
quod aptum natum est esse in multis.

Postquam autor superius determinauit in primo tractatu de enunciatōe siue
propositōe quod componitur ex terminis incomplexis quod sunt principia enunciatōis
per determinat de terminis incomplexis. Rō ordinis est. quod licet via nature
termini incomplexi pcedant enunciatōes. Tamen via doctrine scia de enunciatōe
one pueniēter pponitur scie de incomplexis terminis. et de predicabilibus et de
predicamentis. eo quod totum est nobis notum suis partibus. Et etiam quod ordo pfectus et
propositio nomen et verbum de quibus agit in primo tractatu pponunt esse cogni-
ta in grammatice libris. Ideo pcedendo a notioribus nobis autor prius deter-
minat de enunciatōe. et pfirmat de terminis incomplexis quantum ad rationes
vniuersalium in hoc secundo tractatu. deinde quantum ad rationes ordinabilium in ge-
nere secundum sub et supra in tertio tractatu. ¶ Sciendum primo. quod licet vltima dicat
multiplex. quod quoddam est vltima in causando sicut deus. Aliud est vltima in cognoscē-
do. sicut intellectus possibilis. Aliud est vltima in distribuendo sicut signum vltima.
Aliud est vltima in representando sicut species intelligibilis. Aliud est vltima in predica-
do. Et hic est solū ad propositum de vltima in predicando quod est natura cōis quod p-
predicari de multis. Et tale vltima iteque capit dupliciter. Vno modo pilla natura ab-
solute et non per comparationem quod intentionem vltima. Et sic pconsideratio eius p-
ad metaphysicū. Alio modo pconsiderat formalem quantum ad intentionem et rationes
vltimatis. Et sic pconsiderat a logico. Et est propria subiectum huius tractatus. quod
ut sit principalem pconsiderat in hac scia. Et sub ratione formali eius omnia hic tradi-
ta pconsiderant et in nulla alia scia pconsiderat sub ratione vltima. Predicabile autem est
eius propria passio. ¶ Sciendum secundo. quod argumentatio ex enunciatōibus compo-
nit. Enunciatō autem componitur ex terminis incomplexis quod sunt ordinabiles in
genere secundum sub et supra sicut subiectum et predicatum quod quoddam ordinatio fit finit rationes
vltimum ut genus et species. Nec per cognoscere ista ordinatio quod fit in predicamentis
nisi per cognoscant rationes vltimum quod ordinare nescit quod predicabilium et ordinabilium
rationes ignorat. Ideo hec scia de vltima vtilis est ad cognitionem predicament-
torum enunciatōis et totius argumentationis quantum ad omnes species eius. Secundo
vtilis est ad assignandum diffinitiones quod fiunt ex genere et differētia vel ex ge-
nere et proprio. Et ad cognoscendum diuisionis. ut diuisiones generis in species.

Tractatus secundus

multis. sed vnum nō potest esse verum in multis nisi per diuisionem ei⁹
sed diuisio primo conuenit generi quod diuidit per differentias formales
Et qz genus cū differentia pstituit spēm. ideo sibi dat diuisibilitatē ppa
em solū diuiditur diuisione materiali p sua indiuidua. Et qz differentia ē
in specie z etiā p ptiū. Ideo vtracqz diuidit p diuisionē spēi. z p ipam habēt
esse in multis. Et sicut accēs cōe qd diuiditur diuisione spēi vel generis
diuiditur p diuersa indiuidua. z sic esse in multis primo puenit generi z
scdo spēi tertio p spēm puenit differentie p ptiū z accidenti. ideo vlt diuidi
tur p ista quinqz diuisione analogica z nō diuisione generis in suas spe
cies zc. ¶ Contra p dicta arguitur pmo sic. Ens est p dicabile. cū p dice
tur de multis. z tñ nō p rinetur sub aliquo quinqz vltum. ergo diuisio est
mala. Scdo sic. vlt qd hic diuiditur est aliqd vlt cum sibi pueniat dis
finitio vltis p us posita. z tamen nō p rinetur sub aliquo istozum membro
rum. ergo plura sunt p dicabilia qz quinqz. Tertio sic. p dicabile z p dī
camentum idem sunt. sed decem sunt p dicamenta. ergo male ponunt tan
tum quinqz p dicabilia. Quarto sic. genus vere p dicatur de specie. er
go species z genus nō opponuntur. z sic ista diuisio nō datur per opposita
Quinto sic. qualitas est accidens z etiā genus cum sit vnum p dicamē
tum. ergo genus z accidens que sunt membra huius diuisionis coinci
dunt. ergo diuisio est mala.

¶ Ad p miam dicitur q ens nō p dicatur tanqz aliquod vnum de mul
tis qz nō p dicatur vniuoce. ideo nō est vlt nec p dicabile p pte sumptū. licz
sit p dicabile cōmuniter sumptum. qz equiuoce bene dicitur de multis vn
de ibi diuiditur p dicabile p pte sumptum. Ad scdm dicitur q vniuers
sale hic diuiditur nō q aliquam cōmunem naturam dicat que sit in multis
tis. ideo nō est aliquod vniuersale. sed est vna cōmunis intentio dicta ana
logice de quinqz vniuersalibus. z ista diuisio nō datur pro illa intentōe.
fm se accepta sed pro re subiectā intentōi. Ad tertium dicitur q licet
idem sint realiter p dicabile z p dicamentum. hoc tamen est diuersis ratio
nibz. qz dī p dicabile inquātū p r p dicari de multis. z p dicamētū inquātū
colligit necit oia p dicabilia eiusdē coordinatōis sicut ē gen⁹ gñalissimū.
vt ipa tota coordinatio dicibilū eiusdē generis. Aliē etiā distinguunt pre
dicabile p dicamentum z predicatum. Predicabilia em distinguunt
tur per modos predicandi de suis subieci bilibus. Et predicamenta fm
diuersos modos predicandi de prima substantia fm qz predicantur vni
uoce vel denominatiue. Et predicata fm diuersos modos inherendi su
is subiectis. scz essentialiter vel accidentaliter. ideo non oportet tot eē pre
dicabilia quoz sunt predicamenta vel predicata. Ad quartum dicitur
q si genus z species considerentur materialiter quātum ad id quod sunt
genus predicatur de specie z sic nō opponuntur sed si considerētur forma
liter scz quantum ad intentōnem generis z speciei tunc opponuntur. quia
gen⁹ dī respectū ad diuersas spēs z spēs dī respectū ad suū gen⁹ qd ipa
ē specificat z determinat. Ad qntū dī q qlicas p respectū ad substantiā
dī accēs z p respectū ad sua inferiora dī genus. ideo non est idē qd forma
liter dicitur genus z accidens. sed materialiter tantum. quia fm diuersas
formas respectivas sibi attribuantur diuersae intentōes.

Enus dicitur tripliciter. Primo modo dicitur collectio
multorum se habentium quodammodo ad se invicem et ad
vnu principium vt collectio rerum que sunt de eade petela desce
dentiū ab vno auctore. Secundo modo dicitur genus quod est principi
um vniuersalisque generationis. vt pater vel patria siue locus.

Tertio modo dicitur genus cui supponitur species. et hoc ultimo modo sumitur hic et diffinitur sic

¶ Postq̃ autor determinauit de vñ in cōi tam diuīsiue q̃ diffinitīue. hic
p̃ter autor in spēali determinat de quolibet quinq̃ predicabiliū. et q̃ ge
nus spēs et dñia eēntialiter predicant. iō prius de ipis determinat q̃ de
alijs que p̃dicant accitralr. 2 prius de gñe 2 spē que p̃dicant in qd. q̃ de
dñia que predicat in quale. Illud eī qd̃ predicat in quid ipoztat eēntias
p̃ modū substantie. 2 illud qd̃ predicat in quale ipoztat essentia p̃ modū ac
dentis. 2 sub mō qualitatis. Et q̃ genus est in multis spēb. spēs vere s
lum in multis indiuidiis. ideo genus est verius p̃dicabile q̃ ipēs. iō au
tor p̃us determinat de ipō genere q̃ de spē. p̃mo ponēs acceptōnes eius
ad eligendū mēbra de quo hic est ad p̃positū ¶ Sciēdū est p̃mo q̃ tres
sunt acceptōes gñis Primo modo accepit genus vt est collectio multoz
quodamō ad inuicē se habētū 2 ad vnū p̃ncipiū sicut ē collectio multoz
eiusdē cognatōis vel p̃genie sicut tota progenies romanoz q̃ descendit
a romulo dī vnū genus. Secōdo mō dī genus qd̃ est p̃ncipiū alicuius ge
neratōis. vt p̃mus pater vel genitor. p̃genie dī genus respectu filioz p̃ h
q̃ ab eo trāsmittit semē vñ illi generant. Cetiā locus est p̃ncipiū genera
tionis eo q̃ in ipō est p̃rtis p̃seruatiua ṽl generatiua locati rōne cuius ho
mines nati in eodē loco pueniūt in colore vel in cōditione vel in aliq̃ aliō
h̃mōi p̃pter vnitatē p̃rtis gñatiue loci que adunat p̃rtēz gñatiuā p̃tis
et inde locus dī genus. Tercio mō dī genus cui supponit spēs. 2 illud dī
genus logicū. Alii modi predicti repiunt in ciuilibz ad quozū silitudinē
sumit genus logicū ¶ Sciēdū secōdo q̃ spēalr hic est determinādū de ge
nere logico 2 nō de alijs acceptōibz gñis. 2 q̃ genus logicū sumptū est p̃
silitudinē a genere in ciuilibz. ideo enūrant ille due p̃me acceptōis ad q̃
silitudines dī genus logicū vt p̃ illas habeat cognitio gñis logici. Cui
hic nō enūrant oēs acceptōes gñis. sed solū ille ad quaz silitudinē sumit
genus logicū. ideo hic nulla fit mentio de gñe masculino feino actiue et
passiue. 2 sic de alijs. q̃ ad eoz silitudinē nō sumit genus logicū 13 for
san habeat aliquā silitudinē cū ipsis ¶ Sciendū tercio. q̃ genus logicū
puenientia h̃z cū gñe p̃mo dicto. puenit eī p̃mo cū illo. q̃ sicut gen^{us} p̃is
mo modo dictū ē de collectōez multoz ad inuicē. sicut genus logicū ē col
lectōem oim spēz q̃ sub ipō cōtinet. sed h̃z dīam cū illo. q̃ talis collectio
est totum integrale respectu collarozū in ipso. sed genus est totum ṽl re
spectu spēz 2 nō totū integrale ¶ Sciēdū quare q̃ genus logicū et
genus secōdo mō dictū in hoc puenit. q̃ sicut genus secōdo mō dictū tran
sit

Tractatus secundus

fundit virtutem generatūā vel semē p̄pagatōis p̄ sua genita. sic genus logicū multiplicat suā eēntiam p̄ suas spēs. Sed dicitur q̄ genus sc̄do mō dictū non est totū p̄ eēntiam in quolibet ḡnatoz sed solū p̄tute. idē de ip̄is non p̄dicat noīe z rōne. Sed genus logicū est totū p̄ eēntiam in quolibet speciez. ideo de ip̄is p̄dicat vniuoce. z sic p̄t q̄ sc̄da acceptio ḡnis maior rem h̄z p̄ueniētiam cū ḡne logico q̄ p̄ma. idē iuxta genus logicū ponitur tanq̄ p̄tēs magis ad p̄positū q̄ p̄ma. z p̄ hoc patet acceptiōes ḡnis et ordo ip̄az. **C**ōtra p̄dicta arguit p̄mo sic. genus est vniuoce. q̄ nō ē genus est equocū. z p̄ p̄is nō s̄t tres acceptiōes ḡnis. Sc̄do sic. genus ē aliquid vniū. s̄ collectio multoz eiusdē p̄geniei nō est aliquid vniū. z q̄ nō d̄z dici genus. Tercio sic. genus est v̄le. s̄ p̄ncipiū generatōis sicut patet vel locus est singulare. q̄ nō debet dici genus. Quarto sic. illud q̄ est genus est generās vel ḡnatū. q̄ genus d̄z de gigno nis nere v̄l gignoz eris. sed patria vel locus nō est generās vel genitus. ergo nō est genus. Quinto sic. genus z spēs idē dicūt. q̄ dicūt eandē eēntiā. s̄ idem nō possunt sub seip̄o. q̄ genus non est cui supponit spēs. Ad p̄mū d̄z q̄ genus logicū caprū. p̄ re subiecta int̄tioni sp̄ est vniuoce. tū int̄tentiō ḡnis in cōi tene d̄z equoce de genere ciuili z logico. Ad sc̄dū d̄z q̄ collectio multoz rum eiusdē p̄geniei nō est aliquid vniū nisi p̄pter unitatē p̄ncipiū materialis qd̄ est semē p̄pagatōis multiplicatū in tota p̄genie a quo oēs existētes in illa p̄genie h̄nt affinitatē ad inuicē z ad suū p̄ncipiū. Ad tertium d̄z. q̄ licet genus logicū sit sp̄ v̄le. nō tū genus dictū in ciuilibz est v̄le. s̄ est q̄n̄ q̄ singulare sicut p̄t aliquā plē generans. Ad q̄rtū d̄z q̄ locus nō sit generās p̄ncipale. tū bñ adiuuat p̄tutē p̄ncipalis generātis rōne p̄tutis infuse loco a celestibz corpibz. Ad q̄ntū d̄z q̄ licet genus z spēs dicūt eādem eēntiā. nō tū sub eodē mō essendi s̄ sub diuersis. q̄ genus d̄z eā sub esse p̄fusio in cōi z indeterminatē. Spēs autē sub esse determinatō p̄ d̄am idē genus sub rōne cōitatis sue bñ ponit supra speciem zc̄.

Genus est quod predicat de pluribus differentibus specie in eo quod quid est. vt animal predicatur de homine et asino que differunt specie

Postq̄ autor posuit tres acceptiōes ḡnis. hic p̄nter determinat in speciali de tertia acceptiōe. s̄ de ḡne logico de quo hic est ad p̄positum ip̄m sic diffiniens Genus. est qd̄ p̄dicat de pluribz. In qua diffinitōe intelligitur vniuersale loco ḡnis. z p̄ hoc relacm̄ qd̄ dat̄ intelligi. Sc̄do ponit in quid ad d̄am p̄tū d̄ntie z accētis q̄ p̄dicant in quale. Tercio ponit d̄ntibus specie ad differentiam speciei que soluz predicatur de differentibus numero. p̄ hoc etiam p̄t distingui genus ab indiuiduo. tū ab eo distinguit p̄ p̄mā p̄tem diffinitōis in qua subintelligit v̄le. **S**ciendū est p̄mo q̄ gen⁹ est nomē sc̄de int̄tōis z in sua sc̄catōe duo representant. Prīmū ē natura cōis p̄dicabilis de plibz sp̄bz q̄ d̄z res subiecta eius. Sc̄dū est res spectus nature cōis ad ip̄as diuersas spēs qui d̄z ḡnalogas. Et p̄ceptus illius generalitatis est int̄tentiō generis p̄mū est materiale in genere z h̄at se vt res subiecta cui nomē generis attribuit. sc̄dm̄ est formale. et h̄z se

Petri hispani

ut qualitas a qua nomen generis imponitur. Ideo genus formaliter inest
genus de talem respectu generalitatis. Et quia talis respectus non est actus
aliter in rebus. sed solum in intellectu qui abstrahit talem naturam a pluribus speciebus
et ipsam parat ad ipsas. Ideo talis intentio solum habet fundamentum in re. et com-
plemetum in intellectu. Et predictis per ratio quare genus quicquid supponit per
naturam communi. ut dicitur genus predicatur in quid. Quicquid vero per intentionem genera-
litate. ut dicitur genus est secundum intentionem. In hac autem diffinitione diffinit genus
sub intentione communi. et per ipsam subiecta cui soli convenit predicari in quid de plu-
ribus differentibus speciebus de qua definitio verificatur. ¶ Sciendum est secundo. quod predictum
est in quod dupliciter consideratur. Uno modo generaliter ut apprehendit predicari
vere vel false affirmatiue vel negatiue. Alio modo specialiter solum per predicationem
vera et affirmatiua. habet autem sumitur predicari specialiter et non generaliter. quia individuum
non potest predicari in quod vere vel false affirmatiue vel negatiue de differentibus
speciebus hoc non est predicari simpliciter. sed solum secundum quod. Et hoc probatur predicatur de
apprehensionem. et non actum sicut in aliis diffinitionibus universalium. Unde
ad hoc quod aliquid predicatur tres requiruntur conditiones. Prima quod sit forma. Ideo
materia non potest predicari de toto composito. Secunda quod sit forma totius. Ideo
forma partis non potest esse predicabile. ut hec non est vera homo est rationalis anima
Tertia quod illa forma totius designet per modum totius. Ideo forma totius
secunda per modum partis in abstracto non est predicabilis ut hec non est vera homo
est humanitas sicut illa. fortes est homo. quia ibi homo capitur per modum totius.

¶ Sciendum est tertio. quod illud predicatur in quid quod importat formam essen-
tiale rei sub modo essendi per se stantis et non presupponit autem se aliquid quod qualifi-
cet et determinet. et quia genus importat essentiam ipsam per modum per se stantis et non
per modum adiacentis alteri. quia non presupponit aliquid autem se quod determinat sicut
domina facit. id genus predicatur in quod. Aliquid enim triplex potest dicere quod siue essen-
tia rei. Uno modo secundum rem et modum sit sicut genera et species de predicatione sub-
stantie. Alio modo secundum rem tamen sicut dicitur quod de quid secundum rem per modum qualitate
Tercio modo secundum modum tamen. ut genera et species accidentium. ¶ Sciendum quarto. quod genus
in sua preteritis habet duas oppositas per quas diuiditur. scilicet quolibet domina unica spe-
ciem constituit sub genere. et ergo genus potest sub se habere plures species oppositas
et distinctas in quibus est essentialiter. ideo genus predicatur de pluribus speciebus
differentibus. et per hoc per intellectus diffinitionis generis. ¶ Contra predicta
arguitur primo sic. Omnis diffinitio debet notificare naturam diffiniti
sed in ista diffinitione ponitur illud nomen infinitum quod quod nihil potest
notificare. eo quod est infinitum et incertum. ergo diffinitio mala. Secundo sic.
omne predicabile dicitur forma totius. sed genus non dicitur formam totius speciei. sed se-
cundum ad ipsas. per modum partis materialis. et dicitur per modum forme. ergo male dicitur quod
genus predicatur de pluribus speciebus differentibus. Tercio sic. omne quod predi-
catur de aliquo dicitur totum esse illius de quo predicatur. sed genus non
dicitur totum esse speciei cum non dicatur esse determinatum specie per diffin-
rentiam. ergo non predicatur de specie. ¶ Quarto sic. omnis forma
qualificans aliud dicitur quale et predicatur in quale. sed genus dicitur for-
mam qualificantem aliquid cum omnis forma qualificet suam materiam
ergo predicatur in quale et non in quid. Quinto sic. quicquid convenit in aliquo
indivisibili secundum essentiam sunt idem essentialiter. et idem in specie. sed quicquid

Tractatus secundus

cunq; ponitur sub genere pueniunt in vno indiuisibili p essentiaz. qz ge-
nus est indiuisibile fm eēntiā. ergo illa que sunt sub genere pueniūt i spē.
ergo genus nō p dicitur de differentiis spē. ¶ Ad primū dicitur qz licet hoc no-
men qd de se sit infinitū. tñ in illa diffinitōe caput finitū qz finitū p ea q sibi
addunt p suū aīis rōne cuius pōt notificare diffinitū. Ad secundū dicitur qz
si p siderat genus vt est p rariū ad spēm p dīamtic bñ hz modū p rī ma-
terialis z non modū totius. sed si p sideret in cōi vt sub se p rīner ples spēs
hz se p modū totius z est totum vlt respectu spēi. iō hoc mō p rī de specie
p dicitur. ¶ Ad tertū dicitur qz spēs aliqua habet duplex esse. s. esse p rīus qd
hz in genere in quo cōuenit cū alijs spēs. z esse distinctū qd hz p dīam in
quo differt ab alijs spēs. z scilicet genus nō dicitur esse totū distinctū spēi
tñ dī totū esse p rīsum eius. z hoc sufficit qz de spē p dicitur. ¶ Ad qrtum
dicitur qz licet forma qualificans designata p modū adiacentis alteri z quali-
ficatis p dicitur in quale. tñ forma eēntialiter designata p modū p se stātis
non dī quale. sed solū p dicitur in qd. eo q nō accipit formaliter sub illo res-
pectu quo qualificat. sed ab eo abstrahit. mō sic est de genere vt p rīus p rī
tuit. ¶ Ad quintum dicitur qz oīa p rīta sub genere pueniūt potēntialiter in
eodē fm eēntiā. nō āt actualit z specificē. iō nō oportet q inter se pueniāt
eēntialit z specificē. ideo genus nō solū p dicitur de puenientib; spēs s; etiam
de differentiis specie.

Ad cognoscendū autē hoc mēbrum scz differentiis specie
oportet scire quod differens dī tot modis q quot modis dicitur
idē. Idē dī tripliciter. s. idē genere. idē specie. idē nūero. Eadē
genere sunt quecūq; sub eodē genere cōtinent. vt hō et asi-
nus sub animali. Eadem spēs sunt quecūq; sub eadē spē con-
tinent. vt sortes et plato sub homine. Idem nūero dicitur qua-
drupliciter. s. noīe. diffinitione. idem p p rīo et accidēte. Eadē
noīe sunt quorū res est vna. noīa vero plura. vt marcus tul-
lius cicero. Eadem diffinitione dicunt quorū vnū est diffi-
nitio alterius. vt hō et animal rōnale mortale. Eadē p p rīo
dicuntur quorū vnū est p p rīum alterius et cōuertit cum eo.
vt risibile est. p p rīum hoīs. Eadē accidēte dicunt quorū vnū est
accidēs alterius. vt sor- et albedo que est in ipō. Silt dī dīas
gñe differēs spēs et differēs nūero. Dīas gñe sunt qēcūq; sub
diuersis generib; p rīnent. vt hō et arbor. qz hō p rīnet sub B
genere qd est animal et arbor sub hoc genere qd est planta.

Petri hyspani

Differentia specie sunt quecumq; sub diuersis speciebus continetur. vt sortes sub homine. et hic asinus sub asino in communi. Differentia numero sunt quecumq; diuersum numerum constituunt. vt sortes et plato

Postq; autor posuit diffinitōem generis hic sequenter declarat aliquas pres eius. et primo illā periculā differentib; spē. et q; priuatio pgnoscat p habitū. differēs aut se habet vt priuatio respectu eiusdē. sō ad cognoscendū modos differentis. autor primo notificat modos eiusdē. q; tot modis d; differens quot modis d; idē. iuxta illud Quot modis d; vniū oppositor; tot modis d; reliquū. Et etiam eadē forma est eā idēitat; inter illa q; puenit et eā diuersitatis ab alijs. Nam p eandē formaz res h; idēitatē in se et diuersitatē ab alijs. ideo p;us vidēdū est de distinctōe eiusdē. ¶ Sciendū primo q; idē dicit tripliciter. scz idē genere. idē spē. et idē nūero p; p sufficientiā. Nā ois idēitas vel vnitās sumitur a forma. v; ergo sumit a forma incōicabili. et sic est idē nūero. vel a forma cōicabili et hoc dupl; . vel sumit a forma p;lera et determinata et sic ē idē spē. vel a forma indeterminata et p;fusa et sic est idē genere. Et inter istos modos idē nūero h; maiorem vnitatē q; eadē genere vel spē. q; h; maiorem indiuisiōē. ideo ille est p;fectior modus idēitat;. Nō autē non ponit idē fm analogiā. q; ista idēitas nō est idēitas simpl; dicta nec sumit ab aliqua vna forma. modo hic solū enūerant modi idēitatis qui pueniunt ab aliqua vnitare formali. ¶ Sciendū scdo. q; eadē genere sunt que sub eodem genere continent. Et p oppositum d;ia genere que sub diuersis generib; continent. Et licet genera generalissima q;ncq; dicant d;ā genere magis tū p;rie dicunt diuersa genere q; d;ā. Differūt eū diuersuz et differens. q; diuersa sunt que in nullo cōi vniūco pueniunt. Differentia vero que in aliquo cōi pueniūt et in aliquo spēali distinguunt. qd non cōuenit generib; generalissimis. Sed eadē specie s; que sub eadem spē continent. d;ā vero specie que sub diuersis speciebus continent. Sed eadē nūero sunt que non faciunt diuersum nūm; inter se. vt sor. et homo. et puenit talis vnitās a forma que terminat et actuat materiā. Et realiter idē s; vnitās nūeralis et indiuiduatio. sed differūt rōne. q; d; vnfrat vt causatur a forma q; actuat et vnit pres materiē. sed d; indiuiduatio inq;stum puenit a forma q; reddit formā suscetaz incōicabiles. sed d;ā nūero s; que faciūt diuersuz nūm; inter se. vt sortes et plato. et puenit illa diuersitas nūeralis originalr ex pte materiē diuise ab agente in diuersas pres sub quāitate. Cōpletur aut puenit a forma totius q; variat fm esse i diuersas pres materiē prius diuise. Et p hoc habet quō spēs diuidit diuisione materiē. et quō indiuidua eiusdē spē differūt. ¶ Sciendū tercio q; idē nūero d; quas dupl;. idē nōie. idē diffinitōe. idē p;rio. idē accitē. p; p sufficientiā. quia quecumq; s; eadē nūero vel sunt eadē cōtētiāl; vel accitāl;. Si p;mi hoc ē dupl;. vel sunt eadē fm cōtētiā tū et d;nt fm rōnem et sic s; eadē diffinitōne in q; diffinitio fm naturā pcedit suū diffinitū. v; s; eadē fm cōtētiā et rōnem s; . et sic s; eadē nōie. Si aut sunt eadē accitāl; hoc est dupliciter

Tractatus secundus

vel sunt eadē accīdētr accidēte pprio. 7 sic sunt eadem pprio vel accīdēte cōi
et sic sunt eadē accīdētr 7 sic habet sufficiētia quatuor modorum eiusdē. ita
pōt dari sufficiētia modorū vnus. qz vnū 7 idē sunt realiter idē ¶ Sciēdū
quarto qz eadem noīe dicuntur quorū res est vna noīa vero plura. 7 hoc
modo oīa sy nonīma dicunt eadē noīe. Sed eadē diffinitōe sunt quorum
vnū est diffinitio alterius vel etiā de diffinitōe alterius sicut spēs est vnū
diffinitōe cū indiuiduo. 7 omīe supius cōtialr cum inferiori est idē. S
eadē pprio sī quorū vnū est propriū alterius. Sed eadem accīdētr sī
quorū vnū est accīdētr alterius Et puenit h vnitās formalr ex pte forme ac
cidētralis. qz ipa accīdētr suo subiecto inest. s. effectiue prouenit ex pte sui
subiecti qd dat accīdētr 7 vnitatē in genere cāe materialis efficiētr 7 h
nalis ¶ Contra pōcā arguit pmo sic. celū 7 terra sub eodē gñe conti
nent. s. sub corpe. 7 tñ sī eadē genere. qz corruptibile 7 icorruptibile plus
qz genere differūt. g male diffiniunt eadem genere. Scdo sic. hō 7 asinus
dñt spēs. 7 tñ nō pñent sub diuersis spēb. g male diffiniunt dñtia spēs
¶ Tertio sic. sor. 7 plato differūt nūero. 7 tñ nō faciūt diuersum nūez. inter
se. s. tñ vnū nūez. s. binariū. g hic male diffiniunt differentia numero
¶ Quarto sic. pla noīa sunt diuersa noīa. g nō pñt esse eadē noīe quorū res
est vna noīe pō plura ¶ Quinto sic. vbi sī diuersē forme ibi sunt diuersa
esse. sed subiectū 7 accīdētr ipozant diuersas formas. g nō habēt vnū cē nec
sunt eadē nūero ¶ Ad pñū dī. qz corruptibile 7 incorruptibile nunq sī
eadē genere physico qd est materia eo q non hñt materiā eiusdē rōis. tñ
bñ pñt esse eadē gñe logico de quo solum hic ē ad ppositū ¶ Ad secundū
dī q licet hō 7 asinus. nō sunt sub diuersis spēb. tñ habēt diuersas dñas
specificas qb differūt spēs. nō pñt dici dñia. s. magis pprie dicunt dñ
uerse spēs ¶ Ad tertū dī. q si nūerus capiat pprie put est multitudo ex
vñtatibz aggregata. sic sor. 7 plato nō faciūt diuersū nūez. s. si capiatur
improprie p vñtate materiali vel cōiter vt se extendit ad nūez 7 vñtatez
sicut h capīt. sic sor. 7 plato faciūt diuersū nūez. i. diuersas vñtates ma
teriales siue nūerales ¶ Ad qrtū dī. q licet plura noīa sī dñā ex pte vo
cis siue noīs noiantis. tñ pñt esse eadē ex pte rei noiate. 7 ppter illā vñtatez
tem dicunt eadē noīe ¶ Ad qñtū dī. q licet subiectū 7 accīdētr habeāt di
uersa esse essentia tñ solū habēt vnū cē existētie p qd subiectū existat p se.
accīdētr pō solū existit ex pñt. i. ad existētiā substantie vel subiecti

Illud autē dicitur predicari in quid qd cōuenienter rñdet ad
interrogatōnem factam per quid. vt cum queritur quid est
homo conuenienter respondetur animal. et ergo animal pre
dicatur de hoīe in quid Aliter autē diffinitur genus. Genus
est cui supponit species.

Postqz autor notificauit illud mēbrū diffinitōis differētibz spēs. h pñter
notificat aliud mēbrū. s. pñdici in qd dī. q illud dī pñdici in qd qd pñes

Petri hyspani

MA

inter rñ det ad interrogatōem factā p qd. Cuius rō est. qz hoc interro-
gatiū qd querit de substantia z qd dicitur rei. z qz interrogatōi dñ fieri p
portionata rñsio. qd illud interrogatiū qd dñ responderi illud qd dñ essen-
tia siue qd dicitur rei. id qd puenienter rñdet ad interrogatōem. factāz p
qd dñ p dicitur in qd. ¶ Sciendum est pmo. qz forma. actus. essentia.
qd dicitur. z natura fm rē idē sunt. s. dñt rō ibi. qz eētia rei qnqz modis cō-
siderat. Uno^o inq̄sum informat materiā z totū ppositū. z sic dñ forma.
Secdo. put actuat potētiā materie. z sic dñ actus. Tercio mō vt est pñ-
cipiū essendi. z sic dñ eētia. ē em essentia id quo res formatr hz ēē Quarto
p dicitur vt est pñcipiū cognoscēdi rē. z sic dñ qd dicitur. q. d. qd ē res. qz res
p formā eius ab intellectu pgnoscit. Et qñqz etiā dñ rō. qz est illud q m-
rellectus vel rō pgnoscit ipam rem. Quinto vt est pñcipiū opandi. z sic
dñ natura. z deriuat a nascor ris. qz ab ea nascunt morus z opatōes totū
ppositi. vel qz est pñcipiū nascētie rei. Et p hoc prz qd sit. qd dicitur rei. et
qd p dicitur in qd. qz illud qd iporat qd dicitur p modū substantie p dicitur in
quid ¶ Sciendū est scdo qz genus spēs dñia z diffinitio iporat eandem
essentiā reāl. s. sub diuersis modis eēdi. qz genus iporat eētiā sub eē
psofo determinabili p dñas formales. Dñia pō iporat eandē eētiā
p modū formāris z qñficātis potētiāz generis p h qz determinat gen^o ad
spēm. Spēs pō iporat illā eētiāz p modū formati z determinati iplici-
te tñ. s. diffinitio iporat eētiāz p modū pleti z explicite. Explicite em
eētiā rei a pma potētiā vsqz ad vltimū actū p gen^o z dñam. Id diffinitio
p dicitur in qd de spē. tñ nō est vnū p dicitur tñ s. plectit p dicitur
s. genus et dñam. Alia vero qz itz incōpleta dicunt p dicitur. Et qz a
modis eēdi sumunt modi p dicitur z nō ab vñsa fm se. Ideo gen^o et
spēs q iporat eētiā sub mō eēntiali z substantie p dicitur in qd. non tñ
dñia q iporat eētiāz p modū qñtaris. z nō p modū substantie id p dicitur
tur in qle ¶ Sciendū est tercio qz genus duplr p dicitur. Uno^o sub rōe p
dicitur. z sic de ipo data est diffinitio pñs posita. Alio^o sub rōne generis
et sic de ipo dat alia diffinitio s. illa. Genus est cui supponit spēs. Cui^o
ratio est. qz in ordine p dicitur cōius debet poni sup minus cōe. cū possz
p dicitur vlr de ipo et non ecōuerso. s. genus est cōius qz spēs. qz ad hoc qz
genus sit requit qz sit in pluribz spēbz. z qz sub eo sint pñs spēs i aptitudi-
ne. Et qz in p pñis sicut itz vñā nō differūt eē z posse fm rps. Id cū gen^o
nū sit in potētiā ad pñs spēs etiā hz esse in pluribz spēbz. Et licet gen^o
fm totā eius eētiā possit saluari in vñā spē nō tñ fm totā eius pñes. qz
pñte pñet pñs spēs sub se. Ideo sp manet cōius. z pueniēter spēs pos-
nit sub ipo. ¶ Sciendū quarto. qz aliqd ponit duplr sub genere. Uno^o
laterāl sicut dñia qz a latere pñte pñte generis. z a latere pñte ad
pñte tōem spē tanqz determinans eētiāz gñis ad spēm. Alio^o dire-
cte. vt illud quod iporat essentiā generis per modum determinate
substantie et essentie. z sic species supponitur generi. z etiam immediate.
quia essentia generis immediate z formaliter per differentiam determi-
nat ad speciem. Individua vero sub genere ponuntur mediante specie
et hoc materialiter. quia species semper diuiditur per individua solum di-
uisione materiali et non formali. Ideo conuenienter dicitur. Genus

Tractatus primus

est cui supponit spēs et nō dīna rē. **C**ōtra p̄dīca arguit p̄mo sic. Si querat qd est orō. r̄ndet bñ q est vox. et tñ vox nō p̄dicat in qd de orōne cū orō nō habeat qdditatē ex quo ē ens rōis. g̃ male diffinit p̄dicat in qd. **S**ecō sic. si q̄rat quid est chymera. r̄ndet q ē aliquid imaginabile p̄positū ex in cōponibilibz. et tñ nō p̄dicat in quid. de chymera cū nō habeat quidditatē. **T**ertio sic. **U**ni⁹ diffinitio est tñ vna diffinitio cum vnius rei sit tñ vnicū esse. et diffinitio est oratio explicās esse rei. ergo sequit q male ponit hec scda diffinitio generis. **Q**uinto sic. potētia ponitur sub actu et nō ecōuerso. sed genus est potentia respectu sp̄i. g̃ ponit sub specie. g̃ ei nō supponit spēs. **Q**uinto sic. prius nō debet diffiniri p̄ posterius. sed spēs est posterior genere. g̃ genus male diffinit p̄ spēm.

Ad p̄mū dī. q licet oratio non habeat quidditatē fm̄ rem et qdditatē tñ simplr. habet tñ qdditatē fm̄ modū eo modo quo habet esse cū qd dītas nō sit aliud q̄ entitas rei vt est norificatiua ipsius. ideo vox de oratione p̄dicat in quid eo modo quo respondet ad interrogatōem facraz per quid. **A**d scdm dī q si de chymera querat quid rei male dat diffinitio illa. sed si querat qd noīs. bñ potest dari diffinitio p̄dicta. et p̄r p̄dicari in quid noīs de chymera. et igit fm̄ modū p̄r p̄dicari in qd de ipsa oñdendo entitatem ipsius vt est ens rōis. **A**d tertium dī. q licet vnius rei sit vnicū esse essentie et vnicā diffinitio quidditatiua. tñ p̄nt esse plures modi essendi vel plura esse accidentalia q̄ explicant p̄ diffinitionem descriptiuā. ideo vnius rei fm̄ plures modos essendi p̄nt esse plures diffinitiones descriptiue. et sic est de genere in istis diffinitioibz. **A**d quartū dī q duplex est potentia. s. subiectiua que est potentia materie vel subiecti p̄ quā potest suscipere formā. **A**lia est potentia formalis q̄ est aptitudo forme apte determinari p̄ diuersas formas. et licet potentia subiectiua ponat sub actu. non tñ potētia formalis ponit sub actu. et solum hoc modo genus est potentia respectu speciei. **A**d quintū dī q si spēs capiat p̄r subiecta intentioni et sic est posterior genere. Sed si capiat p̄r intentione p̄cretiua rei adhuc dupl̄r p̄siderat. **U**no modo vt habeat depēdētiā ad suū genus qd determinat. et sic adhuc est posterior. **A**lio modo vt determinat respectum et depēdētiā ipsius intentōis generis et sic est p̄r or genere cum determinās p̄cedat determinatū. et solum hoc modo capis in definitōe generis. q̄re genus p̄ueniēter hz diffiniri p̄ spēm.

Et diuidit in genus generalissimū et genus subalternū. **G**enus generalissimū est super quod non est aliud genus superueniens. **V**el genus generalissimū est qd cū sit genus nō potest esse species. **E**t diuidit in decem predicamenta que sunt substantia quantitas qualitas ad aliquid actio passio vbi qñ sit⁹ et habit⁹. **H**ec at p̄dicamēta dicunt g̃nā g̃nissima qz nullū gen⁹ hñt supra se l̄z cū dicat de istis decem hoc tñ nō

Petri hyspani

est uniuoce sed equiuoce. et ideo non est genus coram De his autem decem nihil modo dicemus. sed in predicamentis determinabimus de istis. Genus subalternum est quod cum sit genus potest esse species. ut animal est genus hominis et species corporis animati.

Postquam autor definitiue determinauit de genere ponendo duas definitiones eius. Hic persequenter determinat de ipso diuisione. dicens quod genus diuiditur in genus generalissimum et genus subalternum. Cuius ratio est. quia omne genus ordinatur in ordinatioe predicamentali. vel ergo est primum sui ordinis et sic quod non ponatur sub alio. et sic est generalissimum. vel ordinatur sub alio. et sic est genus subalternum. et istorum membrorum genus generalissimum dicitur esse perfectius genus quam genus subalternum. Ratio eius est. quia ratio seu intentio generis a generalitate sumitur et a cōitate sui ambitus. sed genus generalissimum habet maiorem cōitatem et generalitatem quam subalternum. quia sub se plura continet. ideo perfectius dicitur esse genus. quare sequitur quod diuisio dicta est diuisio analogica. quia prius dicitur de genere generalissimo quam de subalternum. ¶ Sciendum est primo quod genus generalissimum dicitur quod cum sit genus non potest esse species. Cuius ratio. quia genus generalissimum habet quod sit genus et sit generalissimum. primum habet per respectum ad suas species quare dicitur genus. Et habet secundum per negationem generis prout. et utriusque explicat in predicta definitione. Primum explicat cum dicitur (quod cum sit genus) secundum cum dicitur (non potest esse species) quia si non potest esse species non habet genus communis ipso. ideo aliter potest definiri. Genus est substantia quod non est aliud supueniens genus. ubi subintelligitur genus definiti quod est vltimum. et per hoc remouet chimera et alia entia ficta. ¶ Sciendum secundo quod genus generalissimum dupliciter exponitur. scilicet negatiue et affirmatiue. Negatiue exponitur sic. generalissimum est generale et nihil generalius ipso. Affirmatiue sic exponitur generalissimum est generale et omni alio generalius. quod potest dupliciter intelligi. Vel quod sit generalius omni alio simpliciter. vel est alio de suo ordine generalius. Vnde si exponitur generalissimum affirmatiue. et intelligitur quod sit generalius omni alio simpliciter sic substantia non est genus generalissimum. ipsa enim non est omni alio generalior. quia si esset generalior cōitate tunc cōitas non esset genus generalissimum. et tunc oporteret ponere tamen unum genus generalissimum. Sed si exponitur negatiue vel affirmatiue cum illa restrictione quod sit omni alio de suo ordine generalius. sic substantia est genus generalissimum. et sunt alia predicamenta. et sic capit hic generalissimus. ¶ Sciendum tertio quod genus generalissimum diuiditur in decem genera generalissima que sunt substantia cōitas et cetera. de quibus determinabitur in predicamentis. et dicuntur illa generalissima. quia non habent aliud genus supra se. Et licet genus generalissimum diuidatur in decem predicamenta. non tamen est genus ipsorum. sed est solū intentio cōitis que de ipsis predicatur accidentialiter. et licet ens predicetur de omnibus istis. non tamen est genus ipsorum. quia non predicatur de ipsis uniuoce. Nam omne quod predicatur uniuoce operatur quod predicatur per unum nomen et unam rationem equaliter participat a multis. scilicet rationis que est habere existentiam vel habere actum essendi non equaliter participat a decem predicamentis. quia actus essendi puenit primo subiecto. et per subiectum secundum alios. scilicet accidentialiter. et non puenit ipsis per se. Si licet habere eentiam verius puenit subiecto quam alijs. Item omne genus diuiditur per diuersas formales oppositas que sunt

Trattatus secundus

Secundum

extra eñtiam generis. sed ens nō diuiditur in decē pdicamentis p differē-
 tias formales que sunt extra naturam entis. vt habet. iij. topicor. qz tūc es-
 sent non entia. mō non ens nō pstituit spēm sub ente. ideo ens nō hz differē-
 rentias formales nec est genus ad decē pdicamenta. sed est cōmune analogi-
 cum. ¶ Sciendū quarto. qz genus subalternū dī qd cū sit genus pī ē spēs
 cles. Cuius rō est. qz subalternū mediat positōe vel rōne ordinis inter ge-
 neralissimū z spēalissimū rōne cuius hz duplicē respectū Primū hz respectu
 generalissimū qd est sibi superius. z ab illo habet qd dī spēs. Scdm habz re-
 spectu suoz inferioz quibz dī genus. z sic bene dī qz cū sit genus pī esse spēs
 Et dī subalternū quasi subalternatim sub z supra positum. scz positōe for-
 mali. Et nō dī subalternū quia est sub altero positum. qz tūc spēs spēalissi-
 ma diceret subalterna. Et p hoc patent diuisiones generis z definitiones
 membror eius z diuisiones generis generalissimū ¶ Contra pdicta ar-
 guit primo sic. omnis diuisio generis fit p dñas oppositas in spēs eius. sed
 ista diuisio generis nō fit in spēs eius. cū generalissimū nō pī esse spēs. et
 go illa diuisio non est sufficiens Scdo sic. omne quod pī habere est gē-
 minatū p dñam potest ēē spēs. sed generalissimū est hī mō. quia substantia
 habet ēē determinatum p rōnale ad hominem. ergo generalissimū pī ēē spe-
 cies Tercio sic. qd dī p supabūdantiam vni soli rei puenit. sed genus ge-
 neralissimū dicit p supabūdantiam. q non pī esse decē genera generalissima
 Quarto sic. omne qd pdicat in quid z est pminus altero est genus. sz
 ens pdicat in quid de quolibet decē pdicamentor. z est pminus ipsis. quia
 si inquirat quid est substantia pueniēt respondetur ens. ergo ens est gen-
 ad decē pdicamēta. Quinto sic. opposita nūq possunt simul esse in eoz
 dem. sed genus z spēs sunt opposita fm eoz intentiones. ergo subalternū
 nō est simul genus z spēs Ad pīm dī qz dupliciter dicit diuisio generis
 Vno modo rōne modi diuisionis que fit fm formam diuisionis p differē-
 tias oppositas. Alio mō dicit diuisio generis rōne diuiseo qz diuidit genus
 vel intentio generis. Et licz diuisio generis pmo modo dicta semp fiat in
 diuersas spēs. nō tū diuisio generis scdo modo dicta. z sic illa diuisio nō est
 pīe diuisio generis. sed est magis diuisio analogi in sua analogata. z hoc
 modo nō est diuisio generis. qz hic non diuiditur genus p aliqua spēali re-
 subiecta. sed p intentōe pī. mī generis pcreta rei que nō hz dñas forma-
 les Ad scdm dī qz si generalissimū pīderet qd ad eñtiam eius bene
 pī habere ēē determinatum p dñam. sed si pīderetur fm modum eñdi-
 quo dī pīmissimū sui ordinis. sic nō potest habere ēē determinatū p dñam
 Et qz genus generalissimū utrūq importat. scz eñtiam eius z tale modū
 eñdi. ideo vt generalissimū est nō potest ēē tale determinatū . Ad tercū
 dī qz licz illud qd dī p supabūdantiā vni soli pueniat in vno ordine. tū bene
 pī puenire diuersis in diuersis ordinibus. z sic est ibi de decē pdicamentis
 quoz qdlibet in suo ordine est generalissimū Ad quartū dī. qz ens duplē
 accipit. Vno mō participialiter. z tūc tū valet sicut existēs vel ēē vel actus
 eñdi habens. z sic nō pdicat in quid de aliquo pdicamēto. sed ipsis accidē-
 taliter puenit. z sic pdicat accētaliter z pīngēter. Alio mō notaliter vt ran-
 tum valet sicut eñtiam habens. z sic pdicat in quid de quolibet pdicamen-
 toz. sed non est pminus aliquo istoz pīnitate nature vel rei qua diui-

Petri hyspani

dicitur p illa decē. sed est solum p munitate vocis. ideo nō dī vnus
eē dīplis. nec est eorū gen⁹ Ad q̄ntum dī. q̄ si pparet genus z spēs respec
tu eiusdē sic opponitur p^m suas intētiōes. sed respectu diuerforū nō opponūt
et s⁹ mō sibi inuicē pueniūt. z gen⁹ subalternū p̄t eē genus z spēs

Species est qd̄ predicat̄ de plurib⁹ differentib⁹ numero
in eo qd̄ quid est. In hac autē diffinitione hoc verbū p/
dicat̄ dicit aptitudinē z nō actū. Similiter in alijs. vt homo
p̄dicatur de sorte z platone et de alijs particularib⁹ homini/
bus que sunt plura z differentia numero vt p̄us patuit Et p̄
dicatur de his in quid. quia cum queritur quid est fortes con
uenienter respondetur homo

Postq̄ autor determinauit de genere qd̄ est p̄ncipiū sp̄ei. Nē psequē/
ter autor determinat de sp̄e q̄ capit rōnē z naturā v̄lis a genere. ipsūz p̄mo
sic diffinit. Spēs est qd̄ p̄dicat̄ de plurib⁹ differentib⁹ numero in eo qd̄ qd̄
est. In qua diffinitōe p̄ illam particulam (qd̄ p̄dicat̄ de plurib⁹) haterur q̄
spēs est vnū p̄dicabile p̄ quod intelligit̄ gen⁹ diffinit. Deinde ponit (dif
ferentib⁹ numero) ad dīnam gen⁹is qd̄ p̄dicat̄ de plurib⁹ differentib⁹ sp̄ei

Et ponit (in eo qd̄ qd̄ est) ad dīnam differentie. rōnē z actū. que p̄dicat̄
tur in quāle. Et puenit hēc diffinitio sp̄ei sp̄ealissimē r̄m. z nō sp̄ei subalter
ne. Rō est. qz hīc diffinit spēs in rōnē p̄dicabilis. in cuius signū ponit hoc re
latiū. qd̄ referens v̄le vel p̄dicabile. sed spēs sp̄ealissima solū est p̄dicabile
ab alijs distinctū. z nō spēs subalterna. qz illa p̄tinerur sub p̄dicabili qd̄ est

genus. **S**ciendū est p̄mo q̄ spēs dupl^r accipitur. Vno mō p̄rie vt est
vniuersūz rei forma. vt pulcritudo formositas corpis. que cōsistit in des
bita cōtate z debita p̄mensuratōe mēbroz. corporis cū pulcritudine color
is. z hoc mō dī spēs in ciuilib⁹. Secdo mō capī spēs trāsumptiue pro for
ma p̄municabili. q̄ ponit sub assignato genere. z isto mō dī spēs logica. Cū
denomē sp̄ei p̄mo repp̄t est in ciuilib⁹. z p̄ similitudinē translātū est ad sp̄em lo
gicā. qz sicut in ciuilib⁹ spēs que est pulcritudo actuat̄ z determinat̄ gen⁹ z remouēdo
eius turpitudinē. sic spēs logica actuat̄ z determinat̄ gen⁹ z remouēdo
eius turpitudinē scz potēntialitatē z indeterminatōem limitat̄ eius potēntiā
siue potestātē. Ab hoc em̄ qd̄ est specificare z determinare dī spēs scdo mō
dicta. de q̄ solū ē hic ad p̄positū. **S**ciendū scdo. q̄ natura sp̄ei v̄rputa natu
ra hoīs tripl^r p̄siderat̄. vno mō s̄m se z absolute. z sic nō dī v̄lis v̄l p̄tici
laris. qz nō capī sub aliq̄ scda intētiōe. Secdo^o p̄siderat̄ sub respectu ad in
diuidua. z ab illo resp̄cū dī v̄lis. Tercio^o p̄siderat̄ sub resp̄cū ad suū gen⁹
et ab illo accipit̄ intētiō sp̄ei. qz s̄m illū resp̄cū h̄z specificare gen⁹. Hic autē
diffinit spēs nō p̄ natura cōi absolute. sed p̄ natura vt substat intētiōi sp̄ei
vel p̄dicabilis. z qz hīc nō diffinitur in rōe p̄dicabilis r̄m. quia tūc per illā
diffinitionem nō differt ab alijs p̄dicabilib⁹. sed diffinit sub ratione p̄dica
bilis determinati z contracti per speciale modū predicandi z p̄ intētiō
nem sp̄ei. Et de spēs in suo noīe includit̄ p̄dicatā naturā cōem materialit̄ p̄

tanbilur ad eadon
pantia p̄ multeguid
in ymū mēre dōlō

Tractatus secundus

quo verificamus definitiōem. Et formaliter includit intentiōem sp̄ei cū in-
tentiōe vltis. ideo definit p̄ re illa subiecta inq̄rū substat intentiōi vltis z sp̄ei
¶ Sciendū tercio q̄ quotiēscūq̄ in aliq̄ definitiōe ponit̄ p̄bū qd̄ h̄z scire ac-
tum debet capi solū vt d̄t aptitudinē. Cuius rō. qz diffinitio semp̄ est de aliq̄
vlti z nō de singularibz. qz singulariū nō est demonstratio. z p̄ p̄ns nec ē diffi-
nitio. qz diffinitio subiecti est mediū demonstratōis potissime. sed aptitudo
se tenet ex parte vltim. actus aut̄ ex p̄te singulariū. qz actus z op̄atōes sūt
singulariū z suppositōz. Ideo d̄r qū p̄bū scians actū ponit̄ in definitiōe aliq̄
d̄z dicere aptitū h̄dine t̄m. ideo p̄bū p̄dicat̄ qd̄ ponit̄ in definitiōe p̄nti d̄t ap-
titudinē z nō actū p̄dicādi. ¶ Sciendū q̄ro. q̄ genus z sp̄es diuersimode
multiplicant̄ z diuidūt̄. Genus em̄ diuidit̄ diuisiōe formali. scz per d̄n̄as
formales formatr̄ p̄trahentes eēntiā ḡnis ad diuersas sp̄es. rōne cui⁹ ges-
nus p̄dicat̄ de differentiibz sp̄es. Sz sp̄es solū diuidit̄ diuisiōe materiali p̄ hoc
scz q̄ ipsa recipit̄ in materia diuisa p̄ diuersas partes in q̄s diuidit̄ seu multi-
plicat̄ ē. z qz talis diuisio materialis c̄at̄ diuersa diuisio nūero. ideo
sp̄es p̄dicat̄ de differentiibz nūero. z qz ip̄a d̄t totā essentiā p̄pletā suoz indi-
uiduoz p̄ modū sube. ideo p̄dicat̄ de ipsis in qd̄ z nō in quale. Et p̄ hoc p̄z
intellectus hui⁹ definitiōis. Contra p̄dicta arguit̄ p̄mo sic. nullū ens cō-
pletū z p̄fectū h̄z esse in pluribz. cū ens in alio sit ens imp̄fectū z nō ens p̄ se
existens. sed sp̄es est ens p̄pletū z p̄fectū. ḡ sp̄es nō h̄z esse in pluribz. nec etiā
p̄dicat̄ de multis. qd̄ t̄n̄ est p̄trahens definitiōem. Secūdo sic. om̄e p̄dicabi-
le d̄t totū esse sui subijcibilis. sed sp̄es nō d̄t totū esse indiuidui. qz indiuidū
vlt̄ra sp̄em addit̄ materiā signatā acc̄tibz quā sp̄es nō includit. ḡ sp̄es non
p̄dicat̄ de pluribz differentiibz nūero. hoc est de indiuiduis. Tercio sic. in
diuiduū nō h̄z qd̄ d̄icat̄ neqz definitiōem. ḡ sp̄es nō d̄icat̄ totā qd̄ d̄icat̄ in
diuiduoz. z p̄ p̄ns nō p̄dicat̄ de d̄n̄tibz nūero. Quarto sic. genus p̄di-
cat̄ in eo qd̄ qd̄ est de d̄n̄tibz nūero. vt aīal de sorte z brunello. ḡ ista definitiō
t̄n̄ puenit̄ generi. nec valet dicere q̄ genus p̄dicat̄ de d̄n̄tibz nūero me-
diatē solū. qz im̄mediate p̄dicat̄ de d̄n̄tibz sp̄es. sicut aīal p̄dicat̄ de homie z aīi
no. sed diuersē sp̄es semp̄ differūt nūero. ḡ genus p̄dicatur im̄mediate d̄
d̄n̄tibz nūero. Quinto sic. materia p̄dicatur in eo qd̄ qd̄ est de hac ma-
teria vel illa que differūt nūero. z non est sp̄es. cū non sit forma totius. ḡ
ista definitio puenit̄ alijs a definito. Ad p̄mū d̄r. licz sp̄es sit ens p̄pletū
et p̄fectum p̄fectione essēcie z p̄fectione formali. nō tamē est ens p̄fectū p̄
fectione suppositi. Ideo non est de se existens. sed tene potest esse in multis si-
cut superius in suo inferiori. licet non sit in alio vt accidēs in suo subiecto.
quod est simpliciter imp̄fectum. Ad secū d̄r. q̄ licet sp̄es non dicat̄ totū
esse materiale indiuidui. qz indiuidū addit̄ vlt̄ra sp̄em materiāz vlt̄ scatio-
nem materie fm̄ aliquos. t̄n̄ ipsa d̄t totū esse specificū suoz indiuiduoz.
qd̄ sufficit ad hoc qd̄ p̄dicetur de ipsis. Ad terciū d̄r. q̄ indiuidū dupl̄
considerat̄. Vno mō vt est res particularis terminas fluxum nature cōis
et isto modo b̄n̄ habet eēntiā z quidditatē. Secūdo mō cōsiderat̄ sub rō-
ne discreti. vt includit accidētia indiuiduaria. Et hoc mō nō habet essētiāz
nisi p̄ suas partes. qz includit eēntias de diuersis p̄dicamentis. nec isto mō
sp̄es p̄dicatur in eo q̄ quid est de indiuiduo. sed primo modo. Ad quar-
tū d̄r. q̄ licz genus p̄dicet̄ mediatē de differentiibz nūero. non t̄n̄ im̄mediatē

Petri hyspani

are. sicut intelligitur de specie. et licet spēs p se pmo differant numerositate
essentie. nō tñ numerositate suppositi. de qua solū hīc intelligit. Ad quin
tū dī. q. licet materia p dīcet in eo qd quid fm modū de differentib; numero
nō tñ fm rem. qz ipsa nō est forma dicens esse huius materie vel illius nisi
fm modū tñ. Et ista mō potest dici spēs logica fm modū. quo mō p dīca
tur in eo qd quid est de differentib; numero

Diffinitur etiā sic spēs. Spēs est qd ponit sub assignato
genere. et de qua genus in eo qd quid est predicat. Et dīni/
ditur in spēm spēalissimā et spēm subalternā Spēs spēalissi/
ma est que cū sit spēs non potest esse genus. vt homo equus
asinus. et similia. Vel sic. Spēs spēalissima est sub qua non
est alia inferior spēs. Species subalterna est que cū sit spēs
potest esse genus. vt aīal. Vñ quecūq; sunt inter genus ge/
neralissimū et spēm spēalissimā possunt esse genera et species
ad aliud qdem et ad aliud sumpta. Sūt em genera respectu
inferiorum. species vero respectu superiorum. sicut patebit in
arboze porphiriana

Postq; autor supius notificauit spēm sub rōne p dīcabilis. et etiā p respe
ctū ad sua inferiora fm quē respectū ipsa dī vnū vlt. Hīc psequenter diffi
nit ipsam sub rōne spēi et p respectū ad sua superiora. quoz ipsa dī spēs. dīcēs
q ipsa aliter diffinit. Spēs est q ponit sub assignato genere. et de qua gen
in eo qd qd est p dīcat. Et debet intelligi q spēs directe ponit sub genere et
nō lateraliter. sicut dīcīa que ponit a latere. et etiā ponit spēs imediate et nō
mediate alio. sicut indiuiduū. Et puenit illa definitio tam spēi spēalissime
q spēi subalterne. qz queliter illaz ponit sub assignato genere. ideo ista defi
nitio est p mūior pcedente definitōe. Sciendū est pmo q spēs sub gene
re ponit positōe formali et ordine vel positōe p dīcatōis. Cuius rō est. qz
spēs ponit sub genere. eo q est minus p mūis et magis determinata q ges
nus. Sed q sit magis determinata habet p dīcīam formalem que formas
liter p dīcat et terminat genus ad spēm. Ideo spēs ponit sub genere positi
tione formali. Et etiā ordine p dīcatōis. qz participare est rōne participati
in se suscipe. spēs aut suscipit in se rōnem generis. Vñ p q spēs aliter pos
nitur sub genere q indiuiduū qd sub ipso ponit positōe materiali tñ. In
diuiduū em p dīcat formā generis vel spēi p materiā solū que est p dīcipiū
indiuiduationis. et reddit formā in cōmunicabilem p quaz efficit minus cō
mūis. Et p talem determinatōem indiuiduū ponit sub genere vel specie
Rōne cuius indiuiduū vagum. vt aliqd aīal respectu aīalis nō ponit sub
aliqua determinata parte potestatis generis. sed indifferenter p dīcat ges

Tractatus secundus

mus ad indiuiduū cuiuslibet spēs. ¶ Sciendū scđo qđ spēs actu z intellectu includit essentia generis. Et ideo ipsa nō pōt indifferentē poni sub diuersis generibz. sed solū sub isto determinato genere cuius hz essentia. Et ideo dīz poni sub assignato genere. i. sub determinato genere cuius hz essentia. z de ista spē genus in eo qđ qđ est pđicat. eo qđ de cēntiam eius p modū sube. licet sub esse p̄fuso. vt p̄us dictū est. Et p hoc p̄ intellectus definitōis. ¶ Sciēdum terciō. qđ spēs diuidit in spēm spēalissimā z in spēm subalternā. Rō est qđ omis spēs est determinata p dñas qua p̄stituit. vel ergo est totaliter determinata p dñam. z sic est spēs spēalissima. vel adhuc est determinabilis et diuisibilis p dñas oppositas. et sic est spēs subalternā. Et istaz spēs spēalissima est verior spēs qđ subalternā. Rō est. qđ rō spēs sumit ad hoc qđ est specificare potentialitatē z p̄fusione generis p similitudinē ad spēm in ciuilibz. que specificat ipm corpus. sed in spē spēalissima genus v̄tius specificat et determinat qđ in subalternā. cū in subalternā genus sit adhuc determinabile p dñam. z in spē spēalissima est totaliter determinatū. ¶ Sciendū quarto. qđ spēs spēalissima est qđ cū sit spēs nō pōt esse genus. vñ ipa respectu generis sui dīz spēs. sed inq̄tū est totaliter determinata p dñam z amplius nō est diuisibilis p dñas dīz spēalissima. z qđ nō est diuisibilis formalit. qđ nō pōt esse genus. ¶ De o dīz etiā spēalissima sub qua non est alia inferior spēs. Sed spēs subalternā est qđ cū sit spēs bñ pōt esse genus. ipa em̄ est spēs respectu sui om̄i supior. Et qđ pōt diuidi p dñas formales quaz quelibet p̄stituit vnaz spēm sub se. ideo pōt esse genus respectu illaz spēs. Et hoc mō oīa intermedia inter generalissimū z spēalissimū dicūtur genera respectu inferiorz z spēs respectu superiorz. Et p̄ hec p̄ diuisio spēs z etiā patet diuisiones mebroz ei. ¶ Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. magis p̄mune nō ponit sub minus cōi. qđ spēs est cōior qđ genus. qđ plures sunt spēs qđ genera. Et sic spēs de pluribz dīz. qđ nō ponit sub assignato genere. Scđo sic. idē nō est definiens z definitum respectu eiusdē. cū idē nō sit notius z ignoti⁹ respectu eiusdē. sed gen⁹ p̄us etiā est definitū p spēm. ergo spēs male hic definit p genus. Tercio sic. indiuiduū generis imēdiate ponit sub assignato genere. vt aliqd aīal imēdiate ponit sub aīali. z tñ nō est spēs. qđ ista definitio nō puenit soli spēi. Quarto sic. hō est spēs spēalissima. z tñ est genus viri z mulieris. vt p̄ metaphysice. cū vir z mulier spēs z formaliter differant. qđ spēs spēalissima pōt esse genus. Quinto sic. nullū gen⁹ hz aliquā dñam in actu. sed in potētia tñ. sed oīs spēs subalternā hz vnā dñam in actu. qđ ipa nō pōt esse genus. Ad p̄mū dīz. qđ si spēs capiat p intentōe spēs sic est cōior qđ genus. sz si capiat p re subiecta intentiōi p qua hic definit nō est cōior genere. sed magis est determinata. ideo ponit sub genere. Ad secundū dīz qđ in absolutis idē nō est definiens z definitū respectu eiusdē. sed bene in respectibus vnū definit p aliud z ecōuerso. mō genus z spēs dicūtur correlatiue. Vñ in relatiuis idē pōt esse magis notū z minus notū nō eodē mō. sed bñ fm diuersarū rōnes. Relatiua em̄ tr. p̄l̄r p̄siderant. vno mō fm subiecta z fundamēta relationū. z sic vnū est notius altero. z nō ecōuerso. Alio mō p̄siderant inq̄tū pueniūt in vna forma relatiōis. z sic sunt simul natura z ambo eque nota. Tercio p̄siderāt inq̄tū vnū terminat dependentiā alterius. z sic vnū est magis notū z minus notū. altero. qđ inq̄tū est terminas dependentiā alterius.

De tri hyspani

rius est magis notū. et inq̄tū terminat p aliud est minus notū. Et hoc mō
relatiua p se inuicē definitur. Ad terciū dī. q̄ licz indiuiduū vaguz gene
ris ponat sub genere positōe et determinatōe materiali. nō tñ ponit sub ge
nere positōe formali. de qua est hic ad ppositū. Ad quartū dī q̄ vir et mu
lier nō differūt spē subali et logica. quare hō nō est genus ipoz. sed tñ diffe
rūt spē accēnali. scz p naturalē potentiā et impotētiā q̄ sunt qualitates et ex
pte sex? et dispōnis materialis. Ad q̄ntū dī q̄ si genus pparet ad suas
dīstīas p q̄s diuidit et inq̄tū est gen? sic nullū illaz hz in actu. Sed si com
paret ad dīstīas sui supioris tū hz vnā in actu. sed hoc sibi nō puenit inq̄tū
est genus. sed inq̄trum est spēs sui supioris rē.

Ut aut hoc sit magis planū sumat exemplū de vno p̄dica
mento. vt suba est genus primū. sub hac aut corp? sub cor?
pore corpus aīatū. sub quo aīal. sub aīali aīal rōnale. sub quo
hō. sub hoīe sunt indiuidua. vt sortes plato.

Postq̄ p̄misit definitōem spēs spēalissime et etiā subalterne. et p̄us posu
erat definitōes generis generalissimi et subalterni. Hic p̄sequēter declarat
oīa p̄dicta p exempla ponēdo coordinatōem p̄dicamentale vni? p̄dicamenti.
scz sube. qd p̄dicamentū est ceteris oīb? notius. Dices q̄ in tali coordinatōe
suba est p̄mū gen? qd diuidit p has dīstīas corporeū et incorporeū. sub q̄
genere p corporeū p̄stituit corp? qd diuidit p aīatū et ināiatū. sub corpe est
aīatū. sub quo est aīal. sub aīali est aīal rōnale. sub q̄ est hō. et sub hoīe soluz
sunt indiuidua. vt sortes plato. rēq̄s. ¶ Sciendū est p̄mo q̄ hec coordina
tio ad similitudinē arboris naturalis vocat quedā arbor. qz sicut in arboze
naturalis sunt trūcus rami et radices ita per similitudinē etiā est in ista coor
dinatōe. ¶ Un recta linea in qua sunt generalissimū et spēalissimū se hz vt trū
cus directe p̄tensus in arboze. Dñe p̄o laterales sunt sicut rami laterali
p̄tensi in arboze. Et q̄tū ad esse eēntie gen? generalissimū se hz p modū ra
dicis. qz sicut a radice tota arbor egredit et etiā tota virtus eius. sic in gene
re generalissimo p̄mo p̄tinet totū esse essentie suoz inferioz. vñ tale esse p̄mo
puenit vltib. et p illa vltia puenit singularib. Sed q̄trum ad esse existētie ra
dix p̄mo ponit in indiuiduis. qz illud esse p̄mo puenit indiuiduis. et p ipsa cō
uenit vltib. qz vltia nō existūt nisi in singularib. ¶ Sciendū scdo q̄ in ista co
ordinatōe bene est vñū genus generalissimū. scz suba. sed sunt plura spēal
issima. Cuius rō est. qz descendendo a generalissimo in spēalissima fit pro
cessus p diuisionē vnius in multa. Ideo sub genere generalissimo plura cō
stituitur vel p̄tinetur. scz pcedendo a spēalissimis ad generalissima pcedit p
collectōem a multitudine in vnitatē. Et licz in hoc p̄dicamēto sunt plura
spēalissima tñ ḡa exēpli hic solū vñū ponit. vt hō q̄ est p̄fectior spēs aīalis.
¶ Un intermedia inter hoīem et subam dicūt subalterna. et dicunt interme
dia nō p abnegatōem. qz de ipis nō p̄t negari duo supiora. scz p p̄cipatio
nē qz participant rōnes accidentales extremoz. qz generalissimū est supra
p̄m. et spēalissimū solum ponitur sub positōne formali. Subalterna vero po
nuntur sub positōne formali et supra.

Tractatus secundus

¶ Sciendū tercio. q. in recta linea p̄dicamentali tria ponūtur. scz gen⁹. qd̄
dr̄ qd̄. z spēs que dr̄ aliqd̄. z ipm̄ indiuiduū qd̄ dr̄ hoc aliqd̄. Et licz indiui
dua qñqz ponant a latere siue lateraliter sub spē. tñ hoc nō est ad denotādū
q nō sint in recta linea p̄dicamentali. sed ad denotādū q spēs diuidit p̄ plu
ra indiuidua. Ideo tñ nō ponūtur in recta linea p̄dicamentali positione for
malī. sed materiali solū. qz p̄ materiā sub spē ponūtur. Ideo qñ ad positi
onē formale generalissimū z spēalissimū dicuntur extrema. deo descendendo a
generalissimo fit status in spēalissimis s̄m positiōem formale. ¶ Sciendū
quarto q in hac arboze dñe dextri lateris designatur positioe sinistri vero
p̄uatiue. Cuius rō est. qz differentie dextri lateris sunt nobis notiores. ideo
sunt sibi noīa positiua imposita. z ideo in hac arboze solū ponit exemplū de
spēb̄ sub ipsis p̄rentis. Aliē rō minus note sunt. ideo p̄pter penurias vo
cum designatur p̄ noīa p̄uatiua dicētia p̄uatiōem dñaz sinistri lateris. Li
cet tñ ille dñe designent p̄uatiue. tñ dicūt veras dñas positiuas que p̄stis
sunt spēs sub genere sube. Et p̄ hoc p̄ intellectus huius coordinatiōis.

¶ Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. suba nō p̄dicat vno noīe z vna rōne de
substantijs corporeis z incorporeis. ergo nō p̄dicat vniuocē. nec est genus
earū. Ans p̄. qz suba nō dicit aliqd̄ vñū realiter qd̄ sit p̄mune ad illas dis
ferentias. q nō hz vñā rōnem cū vñitas definitōis p̄supponat vñitatē des
finiti. Scđo sic. nulla materia totius p̄positi est genus. sed corpus est ma
teria in corpe aiato cuius aīa est forma. ergo hic corpus male ponit genus

¶ Tercio s. c. nullū p̄plexū p̄ se ponit in p̄dicamēto z directe. sed cor⁹ aiā
tum est p̄plexū. ergo male ponit hic. vt genus in recta linea. Quarto sic.
om̄e cor⁹ est sensibile. cū om̄e corpus possit videri. qz oē cor⁹ colore p̄ci
pat. q nullū est insensibile. q male diuidit corpus aiati p̄ sensibile z insensib
bile. Quinto sic. aīal rōnale p̄uenit cū hoīe. cuius sit p̄pna definitio hoīs. q
nō est genus hoīs. z p̄ p̄sequēs male ordinat supra ipm̄ tanqz genus eius.

¶ Ad p̄mū dr̄. q suba in cōt nō dr̄ aliqd̄ vñūz in spē vel in numero. tñ dr̄
aliqd̄ vñū vñitatē generis. que vñitas est p̄uenientia plurū spēz equaliter
in eodē gradu p̄fectōis cōis. Cū sube corporee z incorporee equit in vno
gradu p̄fectōis p̄ueniūt. scz in illo qd̄ sunt p̄ se subsistentes z nō in subiecto

¶ Ad scđm dr̄. q corpus dupl̄ accipit. vno mō vt est pars materialis cor
poris aiati. z sic nō ponit vt genus. Alio mō vt dr̄ formā totius que resul
tat ex vñione materie partis z forme p̄is corporeitatis p̄ quā suba est apta
nata suscipe tres dimensiones. Et hoc mō nō est materia corporis aiati. sed
forma totius. z sic ponit esse genus

¶ Ad tercū dr̄. q cor⁹ aiatum s̄m rē
et scātū eius p̄p̄inquit qd̄ est p̄ceptus p̄plexus corporis aiati est quoddā cō
plexū. tñ s̄m scātū remotū eius scz vñē qd̄ circūloquit est incōplexū. z h̄ mō
do est genus. **¶** Ad quartū dr̄. q si sensibile capiat passiuē vt est aptū natūz
sentiri. sic om̄e corpus est sensibile z max. me sensu visu s. sed si capiat acti
ue prout tñ valet sicut aptū natūz sentire. sicut hic capis sic solū aīal est sensib
bile. **¶** Ad quintū dr̄. q s̄m rei veritatē aīal rōnale nō est genus hoīs. sed
p̄uenit cū ipso. et hic solū ponit supra hominē ad declarandū op̄inione por
p̄uenit qui sequēdo op̄inione stoꝝ cor⁹ ponebat aīal rōnale diuidi p̄ homines
et deos. z sic posuit aīal rōnale superius ad hominē. quod tamen est errone
um. et ideo illud non est dicendum

In diuiduum autē ē qđ de vno solo p̄dicat. vt sortes. Hec
 em̄ oia patent in figura sequēti que dicit arbor porphiriana.
 Unde versus Ista tibi plana facit arbor porphiriana

Tractatus secundus

Postquam superius determinatum est de specie. Nunc inter determinat de indi-
viduo eo quod in diffinitione speciei dicitur quod ipsa predicatur de duobus numero que sunt
individua et ertia quod in coordinacione predicamentali prius posita dicitur quod
sub specie specialissima solum ponitur individua. Ideo hic definitur individuum
sic. Individuum est quod de uno solo predicatur. Ibi ponitur quod loco generis. Et capi-
tur predicabile in communi: put se extendit ad predicabile proprie sumptum. Et ad pre-
dicabile communiter sumptum. Deinde ponitur de uno solo ad duos terminos predica-
bilis proprie sumpti. Sciendum est primo quod res particularis ut sortes duplici-
ter consideratur. Uno modo secundum se et absolute et significatur nomine prime inten-
tionis ut nomine sortis vel platonis. Alio modo inquantum est communicabilis et habet
negationem communicabilitatis respectu plurium individuum et sic fecatur hoc nomine se-
cunde intentionis secundum individuum. Unum individuum in sua fecatur ne duo represen-
tat. Primum est illa res materialis vel particularis quam importat materialiter
ter. Secundum est intentio incommunicabilitatis quam importat formaliter et a qua im-
portatur quod est res particularis sub esse incommunicabili. Et per talem significato definitur
individuum et non per ipsam voce. Sciendum secundo quod duplex est individuum. vagum
quod importat naturam tractat ad indeterminatum suppositum ut aliquis homo et dicitur
vaguus et indeterminatum quod ad nos. Licet sit determinatum secundum rem cum sit unum
ens in numero. Aliud est individuum determinatum quod importat naturam tractat
et ad determinatum suppositum et discretum quod ad nos. Et est quod duplex quod quod-
dam est determinatum innotacione quod fecatur nomine proprio sibi imposito. ut sortes. Ali-
ud est individuum determinatum demonstratione quod fecatur per terminum commune cum
per nomine demonstratio. ut iste homo. Aliud est determinatum ex circumlocutione quod si
significatur per circumlocutionem suam proprietatem. ut talis homo cum grosso capite et lon-
go naso. et sic de alijs. Quartum est determinatum ex supposito de ut sortis filius. Vnde sor-
tis filius non est per se individuum cum possit sumi per multos. Sed solum ex ista supposito de quod
sortes habeat unum filium et cunctis istis convenit definitio prius data. Sci-
endum tertio quod de ratione individui est quod ipsum sit incommunicabile multis. Et per hoc
differt ab universali. et ideo illud quod reddit formam incommunicabilem quod de se est communicabilis
est principium individuationis. Sed materia que est de se hec est incommunicabilis vel
reddit formam in ea receptam incommunicabilem. Ideo materia est principium individua-
tionis. et ideo ratione ipsius habet quod predicatur de uno solo. et non possit provenire multis.
Unum patet quod species secundum se sumpta non includit materiam cum materia sit principium in-
dividuationis et sit incommunicabilis. Item in suis suppositis includit materiam et for-
mam. Item individuum ultra speciem secundum se acceptam addit materiam. Sciendum quod
ter. quod septem sunt proprietates sue accidentia individui quod continentur in istis versibus. For-
ma figura loci stirps nomen patria tempus. hoc septem propria continent ois homo. Unum
individuum cuius sunt ille proprietates dupliciter consideratur. Uno modo quantum ad esse individui
dum inquantum est ens incommunicabile. Et isto modo ille proprietates non sunt aliquid modo per
cipia individui. Sed capiunt individuationem a suo subiecto. Alio modo quantum ad rationem
nem discreti. Et isto modo ille proprietates sunt principia individui quantum ad
sensibilem discretionem et quo ad nos quod dicitur discretum quasi diversis creaturis
id est diversis accidentibus alijs distinctum. Et quibus patet quod caput indi-
vidui in propria definitione. et quomodo modis capit et quod sit principium individua-
tionis et quod proprietates individui concurrunt ad rationem eius. Contra predicta

Petri hyspani

arguit pmo sic Vniuersaliū est tñ definitio z nō singulariū. vt habet pmo
posteriorū. Sz indiuiduū nō est vlt. g male ponit definitō eius Secūdo
sic a pma suba nulla exiū p dicatione. ut habet i p dicationē. sz indiuiduū dī p
ma suba. g indiuiduū nō p dicitur Tercio sic. Indiuiduū p dicitur de multis
tis z vniuoce vt cū dī sortes ē indiuiduū plato ē indiuiduū. g indiuiduum
nō p dicitur de vno solo Quarto sic. sortes p dicitur vniuoce de isto sorte et
de alio qz p dicitur de istis vno noie z vna rōne qā eadē ē rō hui⁹ sortis z al
terius. g indiuiduū nō p dicitur de vno solo Quinto sic. aliqz hō ē indiui
duū z tñ p dicitur vniuoce de vno hoie z de alijs cū eadē rōe ille sit aliquis
hō z alius eiusdē speciei. g definitio ista mala Ad p mū dī qz si indiuidu
um capitur p aliqz re subiecta intētiōi sic nō ē vlt tñ si capis p intētiōne
rōi p q hic definit ē qdā vlt vltate intētiōis lz nō vltate nature. z illud
p quo definit est singulare z indiuiduū Ad scōm dī qz a pma suba nulla
exiū p dicitur directā z ordiata tñ bñ ordiata z y dēpita qñ ē ordiata sz ordi
nē supioris z inferioris vt qñ sortes p dicitur de seipō lz tñ i p dicationē rōne for
me z in subiecto rōne materie Ad terciū dī qz indiuiduū captū p ipā cōi
intētiōne p dicitur de multis vniuoce loqndo de vniuoicationē intētiōis tñ in
diuiduū captū p re subiecta intētiōi p qua datur definitō non p dicitur de
multis Ad quartū dī qz licet ille sortes z alius habeāt vnā definitiōnem
cōmūne sue speciei. nō tñ habent vnā definitiōes cōem vt pueniunt in noie
sortis. Ideo sortes nō dī de ipis fm vnā definitiōem seu rōne. Vñ in suis
pprijs rōnibz ponunt sue conditiones indiuiduantes que non possunt sz
mul esse eadem in diuersis indiuiduis Ideo duo indiuidua nō hñt vnā
et eandem definitiōem ppriam. Ad quintū dicitur qz aliquis homo p d
dicationē speciei z rōne nature contrahit p dicitur de multis non tamen p
dicationē indiuidui que consideratur ex parte signi contrahentis quod est
principium indiuiduationis quod est differens in diuersis i indiuiduis.

Differentia dī tripliciter. scz cōiter. pprie et magis pprie.
Cōis differentia ē qua alterū differt ab altero vel a seipō sepa
bili accñte vt sortes sedēs differt a seipō nō sedēte vel ab alio
Propria differentia ē qua alterū differt ab altero inseparabili ac
cidēte. vt sortes sym⁹ a sorte nō symo. Vñ accñs inseparabile
dī vt symū aqū. Magis ppria differentia ē qua alterum differt
ab altero specifica differentia. id ē p speciei differentia vt hō dif
fert ab equo perrōnale Et isto mō sumitur hic differentia et
definitur.

Postqz autor superius determinauit de scō p dicationē sz de specie. Vñ
pñr determinat de terciō. scz de differentia rō ordinis ē Qz dīa sz natura p
cedat spēm vt pncipium pñtū spēm. Tñ qñ ad rōnem vltis z p dicitur

Tractatus secundus

bilis species prior est diſtincta. q̄a ſpēs dicit eſſentiā rei ſub mō ſube. Ideo p̄
dicat in eo q̄ qd̄ eſt. Differētia p̄o ſub mō accidentis. Ideo p̄dicat in eo q̄
quale. Ideo p̄m rōnē p̄dicabilis ſpēs d̄ p̄cedere d̄ram. Itē ſpēs d̄ correla
tue ad gen⁹. ſz vnū correlatiuorū cognoscit p̄ alterū z ecōtra. Ideo q̄ relati
ua diſtinnunt per ſe inuicē. Ideo ſpecies ordine doctrine debet immediate po
ni poſt genus ¶ Sciendū eſt p̄mo q̄ diſtincta in cōi eſt quoddā equocū. ideo
priuſq̄ diſtincta diuidit. Vñ triplex eſt differētia ſcz cōis p̄pria z magis p̄
p̄pria. Rō eſt. qz om̄is differētia facit differre. z iō d̄ diſtincta. vel ergo facit dif
ferre eſſentialiter. Et ſic eſt diſtincta magis p̄pria vel accidentaliter. z hoc eſt
dupl̄r vel facit differre p̄ accēs inſepabile qd̄ h̄z cauſam ſtante z p̄manente
in ſuo ſubiecto. z ſic eſt diſtincta p̄pria. vel p̄ accēs ſepabile qd̄ nō h̄z cauſam
ſtante z firmiter radicātā in ſuo ſubiecto z ſic ē d̄ra cōis. Et qz differre eſt
ſentialiter eſt p̄fectius differre q̄ actūaliter. Et differre actūte inſepabili
Ideo differētia magis p̄pria ē verior diſtincta q̄ alie z diſtincta p̄pria q̄ cōis.
Ideo vltimo ponit in hac diuiſione diſtincta magis p̄pria de qua ſit p̄ia
determinatio. z p̄mo ponit diſtincta cōis tanq̄ remotior a vera d̄ra ¶ Sciens
dū ſecdo q̄ diſtincta cōis eſt qua vnū differt ab alio ſepabili accēte. z d̄ ſepa
bile accēs qd̄ habet eām nō ſtante in ſuo ſubiecto. ſed variabile iō facili
ter ſepatur a ſuo ſubiecto ſicut cā quā inſequitur vt albedo vel color in ſor
te. Et tale accēs d̄ accēs inq̄tū eſt in ſuo ſubiecto. Et d̄c d̄ra inq̄tū d̄ dif
ferre ſubiectū ab alijs que h̄nt formā oppoſitā. z d̄ talis diſtincta cōis nō qz
cauſat ab accēte cōi. Sed quia p̄mo dicta eſt diſtincta apud cōiter loquen
tes q̄ dicit aliqua differre p̄ q̄cūq̄ diuerſitatē accētale que p̄cipit a ſenſu.
¶ Sciendū tercio q̄ diſtincta p̄pria eſt qua vnū differt ab alio inſepabili accē
dente. Et d̄ accēs inſepabile qd̄ h̄z eām ſtante z p̄manente in ſuo ſub
iecto. ideo nō faciliſter ſepatur a ſuo ſubiecto. Et tale duplex eſt. q̄a quod
dam eſt priuatiue inſepabile qd̄ h̄z faciliſter nō ſepet tū p̄t aliquo mō ſepar
tū difficultate ſicut nigredo corui z tale p̄tinet ſub p̄dicabili accēti. Aliud
eſt inſepabile negatiue qd̄ nullo mō a ſubiecto realiter ſepetur ſicut eſt accē
dens p̄p̄riū. z de vtroq̄ intelligit qz vtrūq̄ habet cauſas p̄manente in ſub
iecto ideo vtrūq̄ ſibi quoddā mō appropriat z inde vocatur diſtincta p̄pria.
¶ Sciendū quarto. q̄ diſtincta magis p̄pria eſt qua vnū differt ab alio ſpecifici
ta diſtincta que cōſtituit ſpecie ſub aliquo genere. Talis em̄ dat ſpeciei vnitatē
tem z diuerſitatē ab alijs z inde d̄ diſtincta. Et d̄ magis p̄pria p̄ reſpectum
ad p̄pria. qz illa diſtincta magis facit differre que facit differre eſſentialiter q̄
p̄pria que facit differre accidentaliter. z differre magis p̄pria tripliciter ab ali
js. Primo qz ip̄a facit aliud z alteratū ſi z differre eſſentialiter z ex conſe
quenti accētaliter. Alie faciūt alteratū tū. Secdo. qz diſtincta magis p̄pria ē
diſtincta p̄ ſe. alie vero per accidens. Tercio qz cōis z p̄pria diſtincte uſcipiunt
magis z minus hec aut nō ſed conſtitut in indiuiſibili. Itē cōis diſtincta ē ſe
pabili. alie vero inſepabiles. Vñ ſola diſtincta magis p̄pria eſt vnū p̄dicabi
le diſtinctū ab alijs p̄dicabilibz. Alie vero p̄tinent ſub p̄prio z accidente.
Cōtra p̄dicta arguit p̄mo ſic ſortes z plaro differre z nō p̄ aliqua illaz
diſtinctaz qz nō d̄nt accēte inſepabili nec ſepabili nec diſtincta ſpecifica. ſ non
ſufficienter ponunt om̄es acceptōnes diſtincte. Secdo ſic diſtincta cōis ē illa
qd̄ diuidit in hac diuiſione. ſ male ponit mēbrū huius diuiſionis Terco

Petri hyspani

fic. Illud qd facit puenire nō facit differre. sed accūs sepabile facit puenire
 cū sit qddā pūne in quo pueniūt multa. q nō facit differre Quarto sic
 risibile est dñā ppria z tñ nō est accūs inseparabile. qz nō pūnet sub accūs
 q dñā ppria male diffinit. Quinto sic. sensibile est dñā magis ppria z tñ
 nō est dñā specifica sed generica. q dñā magis ppria nō est qua vñū differt
 ab alio dñā specifica. Ad pñū dñ. q licet sores z plato essentialit diffes
 ferāt. tñ hoc fit originaliter p dñām materiale z nō formale. hic autē solum
 ponitur acceptōes dñe q faciūt differre formalit. Ad scōm dñ. q lz dñā
 qhic diuidit dicat cōis p pñatōem. nō tñ dñ cōis rōne vñus. eo q pmove
 nit in vñum cōiter loquētū. sicut dñ dñā cōis q ponit membz diuisionis
 Ad tercū dñ. q lz a cñs cōe sit cā puenientie suoz subiectoz qbz puenit
 tñ est bñ cā dñe suoz subiectoz ab alijs qhnt formā oppositā. qz idē respec
 tu diuerfoz tene facit puenire z differre. Ad quartū dñ. q risibile est accūs
 dens inseparabile pñtū sub accūs cōi. tñ si capiat inseparabile large seu ges
 neraliter. p oīm accūs qd nō sepat a suo subiecto sicut caput in posito risibi
 le est accūs inseparabile. Ad qñtū dñ. q sensibile nō est dñā sp.ifica pñi
 tūdens spēm spēalissimā. tñ est dñā specifica pñtūes spēm subalternā. ideo
 capiēdo differentiam specificam generaliter p oīm dñā pñtūua sp.ificā
 cū hic caput potest dici specifica.

Differētia est qd pñdicat de pluribz differētibz specie in eo
 qd quale. vt rōale pñdicat de hoīe z de dñs que sunt dñā spē
Sum? cñ rōnales nos z dñ. vt vult Porphiri. sed morta
 le additū nobis sepat nos ab illis. Illud autē dñ. pñdicari in q
 le qd puenienter mñdetur ad interrogatōem factaz p qle. cum
 cñ dñ. qualis est hō. puenienter mñdet rōnalis. et ideo rōnale
 pñdicat de homine in quale

Postqz auroz supius posuit acceptōes dñe. vt accipet mēbz de q est
 ad pñositū sed dñām magis ppriā. Hic psequēter determinat de ipā dñā
 magis ppria sic cā diffinit. Dñā est qd pñdicat de pluribz dñtibz spē in eo
 qd quale. In definitōe ponit (qd pñdicat) loco generis. Scōo ponitur (de
 pluribz) ad dñām indidū. Tercio (dñtibz spē) ad dñām spē z ppriā q
 solū de indidūis vñū z eiusdē spē pñdicant. Quarto ponit (in eo q quale
 essentiale) ad dñām generis qd pñdicat in qd qd est. Et etiā ad dñām acci
 dentis qd pñdicat in qle accūs tale z nō in eo qd est quale cēntiale. sicut dñā.
 ¶ Sciendū pmo. q sicut genus ē essentia pñsām respectu spē. ita dñā
 dicit vñmū actū spē. Rō est. qz illud qd facit spēm differre ab oibz alijs re
 bus est vñmū actus spē. qz p esse potēiale vel actū cōem spēs nō differt
 ab alijs. sed cum ipis puenit. sed dñā ē id quo vñā spēs differt ab alijs. q
 ē vñmū actū spē. Talis autē actus triph. pñderat. vno mō fm se z abso
 lute. z sic fecatur p nōmē pñe intentōis. vt p rōnale sensibile z insensibile. sed
 cūdo pñderat vt est cōicablis multis inferioribz. z sic sibi attribuit intentō

per nos s. f. ex q. n. e. d.
Tractatus secundus

*de quibus
s. d. s.*

et nomen vltis. Tercio considerat in q. tu facit differre spem in qua est ab alijs. spem. et ab illo respectu capit intentōem et nomē dñe. Et sic dñia in suo fca to duo importat. vñ est materiale. scz id cui nomen imponit. et illud est natura dñe. que est vltimus actus spēi. Aliud est formale. et est id a quo nomē imponit. scz respectus quē intellectus attribuit nature dñe p respectū ad il la in q. b. talis natura nō est. Et sic dñia q. tum ad id cui nomen attribuit de vltimū actū spēi. et q. tum ad suū formale a quo sibi nomē imponit dicit respec tum ad id a quo h. q. facit differre. ¶ Sciendū scdo q. hic diffinit dñia p re subiecta eius vt stat sub intentōe vltis et p. dicabilis et nō sub rōne intentōis nō dñe. Et est rō. q. hic diffinit dñia vt h. respectū ad plura inferiora ei. scz ad plures spēs in q. b. est. sed fm talē respectū h. rōnem vltis et p. dicabilis. ideo hic diffinit sub rōne vltis. et nō diffinit fm illū respectū quo facit dif ferre a quo sumit rō dñe. ideo hic nō diffinit q. tum ad rōnem intentōis dñe quare puenienti. ¶ Dñia est qd p. dicat. q. diceret. dñia est que p. dicat. q. qd dat intelligere suū a. n. s. qd est p. dicabile. ¶ Sciendū tercio. q. dñia ma gis p. p. a dupl. p. siderat. vno mō generalit. p. quacūq. dñia p. stituitur a spēi. siue spēalissime siue subalterne. et hoc mō nō diffinit hic. q. hec definitio non puenit dñe pueribili cū spē spēalissima. Scdo capit spēalr solū p. dñia ges erica que puerit cū genere subalterno et p. stituit spēm subalternā q. diuidi tur p. plures spēs. Ideo est cōis plurib. spēb. sicut illa spēs quā p. stituit im mediate. ideo p. dicatur de plurib. spēb. etiam immediate q. tum ad suū mō dū p. dicandi. q. p. dicatur de ipsis in quale. ¶ Sciendū quarto. q. illud dicit p. dicari in quale qd importat formā vel essentiam p. modū qualitatis. scz dif ferentia importat essentiam spēi p. modum qualitatis qualificantis et deter minantis genus ad ipsam spēm. ideo differentia p. dicatur in quale de ipsa specie. Et dñia puenienter responderetur ad interrogatōem factā p. qual le de ipsa specie. Ideo de ipsa p. dicatur in quale essentiale et nō accidentale. Est aut. triplex quale. scz quale generis qd importat p. dñiam. et illud quale nō est quale simplr. q. dñia generis nō aduenit generi post eius esse p. p. les tim. sicut accidēs aduenit subiecto. sed dicit eandē essentia cū ipso. ideo di cit quale essentiale. Aliud est quale spēi qd importat per p. p. rium. et illud est quale simpliciter. Tercū est indiuiduū. et est pure accidentale. qd importat per accidens p. mune. quod est quale simpliciter. quia aduenit res post eius esse p. p. letum. ¶ Contra p. dicta arguit p. mo sic. omne p. dicabile dicit totū esse rei subijcibilis de qua p. dicatur. sed differentia nō dicit totū esse spēi. cum tñ sit pars eius et nō dicat esse p. solum eius qd importat p. gen. ergo dñia nō p. dicat de specie. Secundo sic. differentia solū p. dicat de vna specie quā p. stituit. ergo nō de plurib. Tercio sic. rōnale est differen tia. et tñ nō p. dicatur de plurib. differentib. spē. q. puerit euz homine. ergo definitio non puenit omni cōtento sub definito. Quarto sic. illud qd di cit quid dicit rei p. dicatur in quid. sed differentia dicit qd dicitatem spēi. ergo p. dicatur in quid et nō in quale. Quinto sic. accidēs p. mune p. dicatur de plurib. differentib. spēm in quale. ergo definitio puenit alijs a definito. Ad primū dicit q. licz dñia nō dicat totū esse spēi fm oēs modos eius. q. nō dicit ipsum p. modū p. solum. tñ ipsa dicit totū esse eius fm vñ modū scz actuantis et determinantis genus ad dñiam. et q. dicit solum illud esse

De tri hyspani

¶ In vñ modū essendi. ideo differentia dī pars spēi nō q̄tum ad esse essentis sed q̄tum ad suos modos essendi. Ad scdm dī. q̄ licet dīa generica im mediate solum p̄stituat vñ spēm subalternā primo. tñ ex p̄sequenti cōstī ruit plures spēs inferiores eius de quibz p̄dicat in quale. Ad tertium dī. q̄ rōnale est dīa specifica z nō generica de qua soluz datur ista definitio. ideo nō p̄mitur sub definito. Et licet de ipsa auctor exemplificet in textu tñ hoc solū est ad explicandū falsam opinionē stoicorū qui posuerūt aīal rōnale cōe ad hoīes z ad deos. z nō ponit ad ostendēdū q̄ rōnale sit in multis spēbus qz solū est in hoīe. Exemploz cū nō requirit veritas. sed vt ad discētes intelligant. vt dī p̄mo p̄oz. Ad quartū dī. q̄ licet dīa dicat quid dīares spēi p̄m rem. nō tñ sub mō qd dīares sed qualitaris. Et qz a mō essendi et nō ab essentia p̄m tñ p̄m modus p̄dicandi. ideo ipsa p̄dicat in quale z nō quid. Ad q̄ntū dī. q̄ licet accūs p̄mune p̄dicet in quale accūsate de pluribz spēbz. nō tñ in quale essentiale. de quo solū intelligitur in ista definitiōe. Ideo ista definitio nō conuenit alijs a definito.

Differentia est qua spēs habūdat a genere. vt homo habundat ab aīali his differentijs que sunt rōnale mortale.

¶ Postq̄ auctor posuit definitiōem dīe sub rōne p̄dicabilis. Hic p̄sequē ter ponit aliam definitiōem eius. que p̄uenit sibi vt est p̄stitutua spēi q̄ra lis est. Dīa est qua habūdat spēs a genere. sicut hō habundat ab aīali p̄ rōnale. Et p̄mo loco huius definitiōis intelligit genus definitū qd est natu ra vel forma p̄ illud relatiū qua. qz sensus est. differentia est forma qua spe cies habūdat a genere. Et p̄ totum residū differentia distinguit ab omīz bus alijs p̄dicabilibz. qz nullo aliorū spēs habūdat a genere. ¶ Sciēz p̄mo. q̄ p̄m q̄nqz actus dīe differentia quinqz modis p̄sideratur. z p̄m h̄ habet diuersas definitiōes. Primo p̄siderat vt ē forma p̄municabilis plu ribz spēbz. z p̄dicat de ipsis. z sic de ipsa datur p̄ma ista definitio. scz dīa ē quod p̄dicat zē. Scdo mō cōsiderat vt est p̄stitutua spēi z actualiter in cludit in ipsa z sic de ipsa datur p̄sēns definitio. Tercio vt facit differre so lum spēm quam p̄stituit ab omībz alijs. z tunc sic definit. Differentia est qua differūt a se singula. i. singule spēs alicuius generis. Quarto. vt est dī in sua generis z ex p̄sequenti spēruz. que sunt in potestate generis. z tūc sic definitur. Differentia est que ap̄ta nata est diuidere genus z ea que sub ge nere posita. illas spēs separat ab inuicē que sunt sub eodē genere. Quinqz ro. vt determinat genus ad essentia spēi. z cū hoc est pars essentialis spēi. es tūc sic definitur. Differentia est qd p̄ducit ad esse rei. z eius esse rei pars est. Et per hoc patet q̄ p̄m diuersos modos essendi ipsius differentie sunt plu res definitiōes. z quō hec secūda definitio differentie aliter dat q̄ p̄ma.

¶ Sciendū secundo. q̄ species actu z intellectu includit differentia. cuius ratio est. quia spēs p̄ponit z dīa ex genere. sicut statua ex ere. z figura sed compositum actu z intellectu includit componentia. Ideo spēs actu et intellectu includit dīa. m. qz impossibile est intelligere spēm nō cōintelligēdo dīam z cēptū eius. s. in cēntia sue definitiōe spēi est dīa. Ipsa est intellectu.

Tractatus secundus

spēi. sed genus nō includit suas dñas in actu. qz euz ille dñe sunt opposit e
tūc opposita simul z actualit essent in eodē. qđ est impossibile. nec etiā includit
eas fm intellectū. qz genus fm naturā pcedit suas dñas. mō posterius nō
est de intellectu pōis. ideo dñe nō sunt de intellectu generis. imo gen^o pē
intelligi nō intelligēdo dñas ei⁹. ¶ Sciendū tertio. q illud dī abūdare respē
ctu alterius qđ plus hz alio fm actū. z dī notāter fm actuz. qz aliqd non dī
abūdare vltra aliud qđ fm potētiāz includat plura alio. sic hō paup⁹ qñis
sit in potētia ad hñdū plures diuitias q̄ habeat diues. nō tñ dī abūdātiōz
diuite. qz illas diuitias actu vt diues nō hz. z qz spēs actu includit dñam
vt pūs dcm est. genus pō nullā includit actu sed potestate tñ. ideo spēs dī
abūdare a genere p dñam. qñis tñ genus includat plures dñas in sua pote
testate. vt dcm ē. ¶ Sciendū quarto q prās generis est aptitudo eēntie ge
neris q pē determinari p diuersas dñas. eēntia tñ gñis est de se indetermina
ta z pfusa. z est in potētia vt determinet ad diuersas spēs p diuersas diff
ferētiās. vt natura aīalis de se est indeterminata. respectu suaz spēs. z cū
hoc est in potētia vt determinet ad hōiem vel equū p dñas ei⁹. z talis potē
tia vel aptitudo p quā pē determinari vocat⁹ prās gñis. Quāqz pō vocatur
ambit⁹ vel cōitas gñis. qz est cōis respect⁹ essēntie gñis ad oēs suas spēs
qñqz pō vocat⁹ habit⁹ pfusus formaz gñis. qz in tali aptitudine pfuse z po
tentia⁹ p tñētur oēs dñe eius q postea distincte accipiunt p intellectū ab
strahente illas dñas ab illo pfuso esse z nō differt illa potestas realiter ab es
sēntia generis sed rōne tñ. qz essēntia est ens absolutū z importat naturaz
vel essēntiā generis absolute. prās pō est ens respectiū. qz dī respectū illius
nature ad suas spēs. Ex p̄dictis pz intellectus definitōis pūs posite.

¶ Contra p̄dca ar. pmo sic. hec definitio notificat dñam vt est p̄stitutia
spēi in q est p̄cedēs explicat dñaz p respectū ad inferiora spēi p̄stare p dñaz
sed dñā pūs respicit spēm q̄ inferiora eius. q̄ illa definitio dī p̄cedere p̄mā

Secōdo sic. genus includit plures dñas. spēs vero vnā tñ. q̄ spēs nō abū
dat a genere p dñam Tercio sic. dñā nihil addit realiter vltra genus. q̄
totaliter p̄tinet in genere. q̄ p dñam spēs nō abūdāt a genere. An⁹ pz. qz si
dñā aliqd adderet vltra genus cū sit in spē essentialiter genus nō diceret to
tam essēntiā spēi. Quarto sic. qđ separat a genere separatur ab eius spē. sz
dñā est separata a genere. cū sit extra naturā ei⁹. vt habet. iij. topicōz. q̄ est
sepata a spē. z sic spēs nō abūdāt a genere p dñaz. Quinto sic. spēs inclu
dit p̄mū sicut hō n̄stibile. qđ tñ nō includit genus. q̄ p̄mū est quo spēs abū
dat a genere. et ista definitio puenit alijs a definitio. quia conuenit proprio.

Ad p̄mū dicitur q licet differentia in ratione p̄mū respiciat speciem
quam constituit q̄ inferiora determinat a illius speciei. tamen non p̄mū re
spicit illam speciem partis essentialis. communicabilis multis q̄ inferiora
indeterminata in ratione forme. Ideo p̄mā definitio que explicans diff
ferentiam in ratione predicabilis p̄ponitur conuenienter huic definitioni

Ad secūdū dicitur. q licet genus includat plures differentias v̄tūa
liter z fm potestatem. non tamen in actu. ideo non dicitur abūdare respec
tu speciei Ad terciū dicit. q licet differentia nihil addat realiter vltra ge
nus fm essēntiā. tñ aliquid addit fm determinatōem z p̄mū modū essēntiā. qz
genus dicit essēntiam speciei fm esse indeterminatū z confusū. differentia

Petri hyspani

vero dicit eam p modū determinātis z causat modū determinati in ipsa.
Ad quartū dicit q illud qd ē separātū fm subam z fm rōnē sūa gñe. est
separātū a specie. nō tñ oportet de illo qd separātū ē a gñe fm rōnē tñ. fm mo
dū essendi tñ. z sic dīa dī esse extra gen⁹. qā nō includit in essentia generis
sed psequitur ipam. nec gen⁹ includit in dīa que de suo formali solū dicit
ultimū actū speciei nō includens esse confusū generis nec gen⁹ includit eē
determinatū ipsius dīrie. Ad qutū dī q hī spēs includat pprū accūtalit
tanq̄ pñs eēntiā eius. nō tamē includit ipum essentialit sicut includit diffe
rentiam. z de tali inclusiōe intelligitur in hac definitōe scz q species abun
det essentialiter a genere.

Sciendū q eadem differentia est diuisiua z constitutiua sz
diuisiua generi s. constitutiua vero speciei vt rōnale diuidit
animal cū differentia sibi opposita scz irrōnale. Dicimus em̄
animaliū aliud rōnale aliud irrōnale. z iste differentie cōstitu
unt diuersas spēs sub aīali. Dis em̄ differentia adueniens ge
neri cōstituit spēm. ideo constitutiua seu specifica nominat.
Vnde ale em̄ additū super hoc genus aīal cōstituit boīem.
Et ideo dicit boetius q sola species diffinit.

Postq̄ autor determinauit de dīa ponēdo duas definitōnes et⁹. hic cō
sequenter ponit vñū notabile ad declarandem seu dīam eaz. dī. q eadē est dīa
pstitutiua z diuisiua. s. diuisiua gñis. z pstitutiua spēi. Et rō ē qz ipius dīe
per ordinē sūt tres act⁹. Prim⁹ ē diuidere gen⁹ vñ dī diuisiua. Secundus
act⁹ ē pstituere spēm sub gñe qd diuidit vñ dī pstitutiua. Tertius ē facere
differre spēm quā pstituit ab alijs a q dī dīa. z vñ qd q capit denoiationez
ab vltio actu q ē formatior alijs. iō pueniētius vocat dīa ab vltio actu q
vocaret diuisiua vel pstitutiua a pcedētibz actibz. Sciendū est pmo q ges
nus dupl^r p̄siderat. Vno⁹ q̄tū ad eēntiā q̄ q est natura iportata p genus
et qā illa natura est forma vel eēntia simplex. iō est indiuisibilis z tota p̄tra
hitur p quālibet eius spēm sicut tota eēntia aīalis est in hoīe z tota in equo
variatur tñ in diuersis speciebz eēntialiter fm esse formale qd capit a diuer
sis dīrijs que p̄trahūt ipz ad diuersas spēs. Secdo mō p̄siderat q̄tū ad
ptatem eius q est potentia distinguibilis qua p̄trahi p dīas ad diuer
sas spēs. z qz hec potētia iportat plures respect⁹ z qā vna dīria adueniēs
generi solū p̄trahit ipm fm vñū respectū quē hz ad vñā spēm p aliū res
pectū genus p̄trahit ad aliā spēm. iō genus q̄tū ad suā ptatē diuidit per
duas dīritias. iō pueniētē dī dīa diuisiua genens. Sciendū scdo q illū
est pstitutiū spēi qd trahit z determinat genus ad certū esse speciei. Per h
em̄ q genus specificat causas species. sz dīa p̄trahit genus ad determinatū
esse z distinctū spēi. iō dīa cū gñe est pstitutiua speciei. z in tali pstitutiōe ge
nus hz se p modum materie. nō tñ ē materia spēi sz solū fm modū. qā sicut
materiae determinabiles p diuersas formas. sic etiā gen⁹ dicit potētiā sz

Tractatus secundus

malem que est distinguibilis in diuersas species. Differentia vero habet se per modum forme vel actus et species habet se ut totum compositum ex genere et differentia. ideo ut dicit porphyrius. species constituitur ex genere et differentia sicut statua ex ere et figura. quare puenienter differentia dicitur esse diuisiua generis et constitutiua speciei. in genere cause formalis et efficientis. quia illud quod causat effectum est extrinsecum eius causato vel constituto. Et per hoc patet quod tota essentia speciei complectitur genus et differentiam quorum utrumque est forma et non materia. ideo species secundum se accepta in sua essentia vel specie non includit materiam proprie dictam. licet tamen includat eam in se habere per se in suis suppositis. Sciendum tertio quod duplex est compositio. quedam est compositio realis quod habet extrema realiter distincta. ut compositio hominis ex corpore et anima. et ad tales compositiones duo requiruntur. Primo quod sit entium realium. Secundo quod illa entia realia sint realiter distincta. Alia est compositio rationis que est inter entia rationis vel eorum extrema sola ratione distinguuntur. Exemplum primum ut compositio prime cause et voluntatis eius. Et quia in compositione speciei extrema non sunt realiter distincta. quia genus et differentia non realiter distinguuntur sed ratione tantum et secundum modum essendi. ideo compositio speciei ex genere et differentia non est compositio realis sed rationis tantum. Sciendum quarto quod vniuersum quod res soluitur in ea ex quibus componitur. quia si entia res componitur ex suis partibus. ita in suas partes diuiditur. quia species componitur ex genere et differentia ut dictum est. ideo resoluitur per genus et differentiam quod fit in definitione quidditativa speciei. consequenter ex dictis patet quod sola species definitur per genus et differentiam definitione quidditativa. Locus ratio est. quia omnis talis definitio continet genus et differentias. quia debet explicare definitum a prima potentia usque ad ultimam actum. prima autem potentia est genus. ultimus autem actus est differentia. sed sola species habet genus et differentias. quia genus generalissimum non habet genus supra se. Nec differentia. quia superior differentia non est genus inferioris. Nec etiam individuum habet genus et differentiam nisi mediante specie. sed sola species habet genus et differentiam. ideo sola species definitur quidditative.

Contra predicta arguitur primo sic. Diuidere et constituere sunt actus oppositi ergo non possunt simul eidem conuenire. ergo eadem differentia nunquam est diuisiua generis et constitutiua speciei. Secundo sic. genus est indiuisibile. sed differentia non est diuisiua generis. Nec valet dicere quod sit diuisibile secundum partem eius. nam potestas et essentia idem sunt realiter. si essentia generis est indiuisibilis. et etiam potestas. Tercio sic. idem non est diuisiui et constitutiui eiusdem. sed differentia est diuisiua speciei. quia apta nata est diuidere genus et ea que sub genere sunt species. non est constitutiua speciei. Quarto sic. suba est genus generalissimum et tamen definitur definitione quidditativa. dicendo suba est ens per se existens. quia ibi explicatur esse suba per sua essentialia. non solum species definitur quidditative definitione. Quinto sic. differentia de se totum est speciei in actu. si in definitione speciei per differentiam non requiritur genus. cum differentia sufficienter notificet esse rei ergo non omnis definitio speciei datur per genus et differentias. Ad primum dicitur licet diuidere et constituere composita ad idem secundum idem sunt actus oppositi tamen ipsa comparata ad diuersa vel ad idem secundum diuersa non opponuntur. ideo idem bene potest esse diuisiui respectu vnius et constitutiui respectu alterius et sic est differentia. Ad secundum dicitur quod licet genus sit indiuisibile secundum essentiam

Petri hyspani

riam est tamē diuisibile s̄m potestātē eius. ⁊ licz illa potestas nō distinguit
realiter ab essentia distinguitur tamen in modo essendi. quia essentia gene-
ris est ens absolutum. quia essentia est natura generis simpliciter ⁊ absolu-
te sumpta. potestas vero est ens respectiuū. ideo potestas potest diuidi nō
diuisa essentia. Ad tertiū dicitur q̄ licz differētia sit diuisua vni? speciei
ab alijs sp̄ibus per hoc q̄ separat ⁊ facit differre eam ab alijs. nō tamē ē diuis-
sua sp̄i s̄m se. s̄ est constitutiuā ipsius. Ad quartū dicit q̄ illa definitio
subst̄antie nō ē quidditatuā sed descriptiuā tantū q̄a ens qd̄ ibi ponit in
definitōe nō ē prius s̄m rem ⁊ naturam. nec ē cōius ipsa substantia sed
solum est genus s̄m vocem. nec per se ē differētia formalis que contrahat
ip̄m ens ad substantiā. ideo subst̄antia nō diffinit definitōe quidditatuā.
Ad quintū dicit q̄ licet diffinita dicat totum esse speciei implicite ⁊ s̄m
modum essendi. nō tamē dicit explicite s̄m omnes modos essendi. quod
tamē requiritur ad definitōē s̄z q̄ explicat esse diffiniti s̄m esse actuale ⁊
potentiale simul. ideo in definitōe nō sufficit differētia tū nec genus tū
sed requiritur vtrūq̄ simul.

Proprium dicitur quadrupliciter. Primo modo dicit
pprium quod inest alicui speciei ⁊ non omni. vt esse me-
dicum vel grāmaticum conuenit alicui sed non omni. Se-
cundo modo dicitur proprium quod inest omni ⁊ non soli vt
esse bipedem inest omni homini sed non soli. Tercio modo
dicitur pprium quod inest omni soli sed non semper. vt cane-
scere inest omni homini ⁊ soli sed non semper. quia solum in
senectute. Quarto modo dicitur pprium quod appellatur p-
prie pprium. et diffinitur sic. Propriū est quod inest omni et
soli ⁊ semper. vt risibile inest omni homini soli homini ⁊ sem-
per. Non ideo quia actu semper rideat. sed q̄ aptus natus ē
ad ridendū. Et hoc quarto modo pprium dicitur vnum de
quinq̄ predicabilibus.

Postq̄ autor determinauit de vniuersalibus que predicantur essentiali-
ter s̄z de genere ⁊ specie ⁊ differētia. hic consequenter determinat de al-
ijs duobus vltimis vniuersalibus s̄z pprio ⁊ accidentē que predicantur
accidentaliter. Et ratio ordinis est. quia illa que predicātur essentialiter
et indicant esse essentielle rei veriori modo p̄dicantur q̄ illa que p̄dicātur
tantum accidentaliter. quia illa solum dicunt esse accidentale rei. Et inter

Petri hyspani

sic est tertius modus, vel transmutabilis et sic est quartus modus. Si inadequate hoc est dupliciter vel principia speciei excedunt proprium, et sic est primus modus vel excedunt ab eo, et est secundus modus. Et inter istos modos proprium quarto modo est verius proprium et potius alia sunt quam magis attingunt ipsum, et solum proprium quarto modo est predicabile distinctum ab alijs, alia vero sub accipere cōtinent. Contra predicta arguitur primo sic. Plus qui sufficienter assignat ut modos proprii non ponit nisi tres modos eius, scilicet proprium quando ad aliquid est proprium simpliciter, quod male dicitur quod proprium dicitur quadrupliciter. Secundo sic, species cōuenit omni individuo necessario, quod proprium primo modo non conuenit soli speciei, imo conuenit omni individuo eius. Tercio sic, esse bipede est proprium secundo modo, et tamen conuenit soli homini, quod male dicitur quod proprium secundo modo inest omni et non soli. Minor pars quod esse bipede est ultima differentia definitionis hominis cum dicitur homo est animal gressibile bipes, sed ultima differentia semper est conuertibilis cum definito, quod bipes deitas soli homini conuenit. Quarto sic, illud quod inest omni conuenit pluribus et non soli, quod si proprium tertio modo conueniat omni non potest conuenire soli. Quinto sic, omne quod inest omni est cōmune multis, sed proprium quarto modo non est cōmune multis, ergo non conuenit omni. Ad primum dicitur quod Aresto primo topicorum sub proprio ad aliquid comprehendit duos istorum modorum, scilicet primum et secundum, quia utrumque dicitur proprium suo subiecto soli per respectum ad aliquid, ut esse bipede est proprium homini comparato ad equum cui non conuenit, sed quia isti modi distinguuntur ab invicem ut dicitur est, ideo hic bene ponuntur quatuor modi. Ad secundum dicitur quod licet illud quod conuenit necessario speciei etiam necessario conueniat omni individuo eius, non tamen oportet de illo quod inest speciei contingenter et accidentaliter sicut est proprium primo modo conuenire omnibus individujs speciei. Ad tertium dicitur quod licet definitione quiddam in qua ponitur propria differentia sub nomine proprio ultima differentia sit cōuertibilis cum definito non tamen oportet de illa ubi propria differentia speciei ponitur per circūlocutionem tamen, sicut est in ista homo est animal gressibile bipes, quia hec duo scilicet gressibile bipes circūloquuntur propriam differentiam hominis scilicet rationale, ideo non oportet quod bipes cōuertatur cum homine. Ad quartum dicitur quod licet illud quod inest omni in se pluribus individujs, tamen non inest pluribus speciebus, sed potest inesse uni soli, hic enim omni refertur ad individua et soli ad speciem. Ad quintum dicitur quod licet proprium comparatum ad speciem non dicatur cōmune sed proprium respectu tamen individuorum speciei dicitur cōmune et vniuersale, ergo potest conuenire omni et soli.

Et diffinitio sic ab aresto. Proprium est quod inest omni soli et semper, et conuersim predicatur de re et non indicat quid est esse rei, ut risibile inest homini et non indicat quid est esse rei quod ponitur in definitione proprii ad differentiam diffinitionis. Diffinitio enim conuersim predicatur de re et indicat quid est esse rei, ut substantia animata sensibilis cōuertitur cum animali et indicat quid est esse eius, quia omnis definitio fit per substantiaalia, omne autem

Tractatus secundus

potest intelligi albus et ethiops nitens candore pter subiecti corruptiōem. Item accidentium aliud cōmune. vt nigrum album. Aliud proprium. vt albedo sortis.

Postq̃ autor notificauit accidens p diffinitōnem ponēdo tres diffinitiones eius. hic psequenter notificat ipm p diuisionē ponendo duas diuisiones ipsius. quarū p̃ma est. Accidentiū aliud sepabile. aliud inseparabile. Cuius diuisionis ratio est. qz omne accidens vel habet causam firmam et pmanentem in subiecto. et sic est inseparabile. vel habet causam variabilem et nō stantem in suo subiecto sic est accidens sepabile. Unde sepabile et inseparabile sunt quidā modi accidentales pueniētes ipi accidenti p respectum ad subiecta in qbus sunt. ideo hec diuisio potest dici diuisio subiecti in accidentia. ¶ Sciendū p̃mo qz accidens sepabile est qd aptum naturā est facili separari ab alio. Sed dupl̃r ptingit vnū separari ab alio. Vno modo p realem separatōem sic qz ambo extrema realiter manent facta separatōe et isto modo nullū accidens potest separari a substantia. licz quādoqz superius naturalr accidens separatur a subiecto. vt in sacramento altaris vbi remanent accidentia separata a subiecto. Alio mō aliqd potest separari ab alio per corruptiōem eius. et sic accidens est sepabile a suo subiecto. qz potest ab eo faciliter separari p eius corruptiōem eo qz nō habet causam stantem et fortiter radicam in subiecto. ¶ Sciendū est sc̃do qz accidens inseparabile est qd nō potest faciliter separari a suo subiecto. eo qz habet causam fortiter radicam in suo subiecto. vt nigredo corui que radicatur in ppria cōplexione corui qz nō potest ab eo faciliter separari. Aliquid tamē dupl̃r dicitur inseparabile. Vno modo negatiue sic qz nullo modo separari potest. vt ista negatio in addita separabili negat actum et potentiam simul et sic propriū est inseparabile a sua specie et etiam differentia. Alio modo dicitur inseparabile priuatiue quod nō separatur actu vl nō faciliter separatur. et sic ista negatio intellecta per in negat actum vel facilitatem actus et relinquīt potētiā. Et hoc modo accidens cōmune dicitur quod non faciliter separatur capiēdo inseparabile priuatiue et nō negatiue sic qz nullo modo potest separari. sicut nigredo corui transmutata complexionē corui potest ab eo separari. nō tamen faciliter. ¶ Sciendum tertio qz accidens sc̃do modo diuiditur per accēs cōe et ppriū. Ratio est qz omne accēs vel p̃t puenire pluribus indiuiduis et indifferenter pluribus p̃tibz sui subiecti. et sic ē accidens cōe. vt albedo vel nigredo vel est appropriatū alicui p̃ti subiecti vel alicui indiuiduo et sic est accēs ppriū sicut similitas. Et quo p̃t qz ista diuisio vt diuisio p̃cedens est diuisio subiecti in accidentia. qz omne cōmune et ppriū accidunt ipi accidenti. Et licz accidens nunq̃ sit p̃ncipale subiectum aliterius accidentis potest tamē esse subiectum p̃pinquum et minus p̃ncipale qd vocatur subiectum quo vt superficies est subiectum proximū albedinis siue est subiectum quo accidentia insunt subiecto substantiali. ¶ Sciendum quarto. qz accidens cōmune dicitur dupliciter. vno mō quātū ad causalitatem eius eo qz indifferēter causat a pluribus causis. et hoc mō accēs qd hic diuidit dicit accēs cōe. Alio mō dicit cōmune p p̃dicatōem vel

Petri hyspani

inherenti eo q̄ puenit pluribus indiuiduis aut speciebus et etiā pluribus
tribus corp̄is indifferēter. et hoc modo acc̄is cōmune est vñi membrū hu
ius diuisionis. tale em̄ d̄r cōmune p̄ causalitatē et p̄dicatōez sil. sed acc̄is
pprium licz sit cōmune p̄ causalitatē nō tamē est cōmune p̄ p̄dicatōnem
Ideo d̄r pprium qz est appropriatū vñi indiuiduo vel determinate p̄ti sui
subiecti. et p̄ hoc patet due diuisiones accidentis. ¶ Cōtra p̄dicta argui
tur p̄mo sic. Sicut nō esse in subiecto est pprium substantie. sic esse in sub
iecto est pprium accidentis. ergo puenit omni soli et semp. ergo accidens
semp̄ habet esse in subiecto. et p̄ se sequens nō est accidens aliqd̄ sepabile.

Sec̄do sic. om̄e acc̄is adest vel abest subiecto p̄ter eius corruptōez. ve
p̄z p̄ diuisionem eius. ergo om̄e acc̄is est sepabile et nullum inseparabile
Tercio sic. idē acc̄is in specie est sepabile et inseparabile. vt albū in cigno est
insepabile et in lapide est sepabile. ergo mēbra huius diuisionis coincidūc

Quarto sic. accidens cōe diuidit in sc̄da diuisione. sed illud nō dicitur
de acc̄idēte pprio. qz p̄uertit cū vno mēbro istius diuisionis. ergo diuisio
est insufficiens. ¶ Quinto sic. accidens pprium est p̄dicabile distinctuz
ab acc̄idēte cōi et nō p̄tinet sub ip̄o. q̄ male ponit mēbr̄z diuisionis acc̄is
dentis in sc̄da diuisione eius. ¶ Ad p̄mū d̄r qz esse in subiecto in ap
p̄itudine semp̄ pueniat accidenti. tamen esse in subiecto in actu nō semper
conuenit sibi simpliciter. sed solum q̄ diu durat in esse. Ideo potest se
parari a subiecto p̄ter ei⁹ corruptōem. ¶ Ad sc̄dū d̄r. qz licz om̄e acc̄is
potest aliquo mō separari a suo subiecto et abesse. nō tñ qdlibet p̄t facit se
pari. Ideo nō om̄e acc̄is d̄r inseparabile negatiue sic qz nullo mō sepetur a
subiecto. sed bene p̄uatiue. qz nō facilliter separatur. ¶ Ad tertium dicitur
qz idē acc̄is in sp̄e bñ est sepabile et inseparabile respectu diuersorum subie
ctorum. nō tamen respectu eiusdem subiecti. Ideo ista mēbra nō cōm
cidunt in eodem accidente in numero. ¶ Ad quartū d̄r lz acc̄is diuisus
in sc̄da diuisione dicatur cōmune p̄ causalitatē nō tamen p̄ p̄dicatōnem.
Ideo verificatur de accidente pprio. quia illud est cōmune per causalitatem
tem nō tamen per p̄dicatōnem nec p̄uertitur cum acc̄idēte cōmuni. q̄s
est mēbrum diuisionis. quia illud dicitur cōmune per p̄dicatōnem.

Ad quintum dicitur qz licz accidens quod est proprium speciei sit p̄
dicabile distinctum ab accidente non tamen accidens proprium indiui
dūi de quo solum est hic ad propositum. Sed tale bene continetur sub
predicabili accidentis.

¶ Cōmune est omnibus quinqz p̄dicabilibus de
pluribus predicari. Differunt autem quia ge
nus de pluribus predicatur q̄s alia. et ideo differt
ab alijs. Differētia vero differt a genere in eo qz predica
tur in quale. genus vero in quid. Item differētia differt a spe
ciez a proprio qz differētia p̄dicatur de pluribus differenti

• Tractatus secundus

huius specie illa autem non differt enim ab accidente. quia accidens suscipit intentionem et remissionem. Differentia vero non suscipit magis neque minus. Differt autem species a genere. quia genus continet species et non continetur ab eis. Species autem differt a differentia. quia ex pluribus differentis bene constituitur una species. ut iste differentie rationale mortale coniunguntur ad constitutionem huius speciei hominis. Species vero non coniungitur speciei ut gignat aliam speciem. quodam enim particularis equa cuiusdam particulari asino permisceatur ad multam generationem. Sed non equa et asinus in compositum. Species autem differt a proprio quia species natura potest esse proprium proprium vero posterius est specie. Preterea quorum termini et definitiones sunt differentes ipsa sunt differentia. Genus species et proprium sunt differentia. Species autem differt ab accidente. quia species predicatur in quodam. accidens vero in quale. vel quod se habet Species etiam natura potest esse accidens. Dicitur enim accidens natura posterius esse suo subiecto. Proprium autem differt ab accidente. quia proprium de una sola specie predicatur cuius est proprium. Accidens vero de pluribus speciebus et accidens primo inest indiuiduis. et per posterius generibus et speciebus. non enim homo aut animal currit nisi quia sortes vel plato currit. Proprium autem primo peruenit speciei. et per speciem peruenit indiuiduis. Item genus differentia species proprium equaliter participantur ab omnibus de quibus predicatur. accidens vero non. sed suscipit intentionem et remissionem. Item genus differentia species proprium uniuoce predicantur. accidens autem non predicatur uniuoce sed denominatiue. Predicari autem uniuoce est predicari secundum unum nomen et rationem unam secundum illud nomen sumptam. ut homo secundum unum nomen predicatur de sorte et platone. ut sortes est homo. plato est homo. et ratio eius secundum illud nomen est una. ut animal rationale mortale et ob hoc ens

Petri hyspani

nō potest esse genus. quia licet fm vnum nomen predicatur
nō tamen fm vnam ratōnem. Ratio enim entis fm q̄ dici-
tur de substantia est ens per se. fm autem q̄ dicitur de alijs
nouem predicamentis est eius in alioz sic predicatur fm di-
uersas ratōnes. z ideo non predicatur vniuoce. sed potius
equiuoce aut multipliciter. Predicari aut equiuoce est p̄di-
cari vno noīez ratōnibus diuersis fm illud nomen sumptis
vt canis vno nomine p̄dicatur de cane latrabili fidere celesti
et pisce marino. Nō aut fm illud nomen ratio est eadem om-
nibus sed alia z alia. Denominatiua dicunt quecunq̄ ab
aliquo solo casu sunt differētia z fm illud nomē habent ap-
pelatōem. vta grāmatica grāmaticus. a fortitudine fortis.
Vnde grāmatica et fortis p̄dicantur denominatiue. z ergo
accidens denominatiue dicitur predicari.

Post q̄ autor determinauit in speciali de quinq̄ predicabilibus z ab-
solute hic p̄sequēter determinat de his compatiue compando ip̄a inter
se fm puenientiam z differentiam ip̄orum. Prius em̄ habet vnumq̄d̄
q̄ cognosci fm se q̄ per respectum ad aliud. z quia puenientia est vt ha-
bitus. differētia vero vt p̄uatio. Ideo anteq̄ ip̄e cōpet ip̄a fm differen-
tiam ostendit puenientiam ip̄orum. Dicens q̄ cōmune est omnibz quin-
q̄ p̄dicabilibus de pluribus predicari. Et ratio est. quia hoc est de ratio-
ne predicabilis in cōmuni. scz predicari de multis. Ideo in hoc omnia pre-
dicabilia conueniunt sed ad videndum de differentijs eorum. ¶ Scien-
dum primo q̄ genus differt ab omnibus alijs in generali in hoc qd̄ p̄es-
dicatur de pluribus q̄ quodcūq̄ aliorum. Et etiam quia genus est prin-
cipium aliorum predicabilium. est em̄ principium differentiarum que in-
choantur in potestate generis z etiam specieruz que sub ipso sunt. Et qz
propriū causatur a specie. accidens vero ab indiuiduis quorum genus
est p̄ncipium. ergo etiam est p̄ncipium proprii z accidentis. Et sic ē p̄ns-
cipium aliorum predicabilium. quod nulli aliorum conuenit. Sed in spe-
ciali genus p̄mo differt a differentia. qz genus se habet vt determinabile
differentia vero vt determinans. Scđo differt a specie. qz genus p̄dicat̄
tur de pluribus differentibus specie. Species vero solū de differentibz nu-
mero. scz de indiuiduis. Tertio differt a p̄rio. qz gen⁹ nō p̄dicat̄ p̄uersi-
tibiliter. p̄rium vero p̄uertibiliter. Quarto vero ab accidente differt ge-
nus. quia genus predicatur essentialiter. Accidēs aut̄ accidentalit̄ p̄dicat̄
¶ Sciendum secūdo q̄ differētia in generali differt ab omnibz alijs p̄di-

Tractatus secundus

tabilibus per hoc quod est diuisiua generis et facit differre essentialiter quod nulli aliorum puenit. sed in speciali primo differt a genere per hoc quod ipsa predicatur in eo quod quale est. quia dicit essentialiter rei per modum qualitatibus Genus vero predicatur in eo quod quid est. quia dicit essentialiter rei per modum substantie. et per hoc etiam differt differentia a specie. sed secundo modo differt a proprio et a specie. quia ipsa predicatur de multis speciebus. sed species et proprium solum predicantur de indiuiduis vnius speciei et hoc intelligendum est de differentia generica. et non de differentia specifica. Tercio differt ab accedente. quia accedens suscipit magis et minus. Differentia vero non eo quod est prius existit in indiuisibili cum sit vltimus actus spiritus qui est spiritus in aliquo determinato gradu entis. ¶ Sciendum est tertio quod species in generali differt ab alijs per hoc quod ipsa subiicitur respectu aliorum predicabilium scilicet generi et differentie secundum predicationem accidentalem. Et hoc nulli aliorum puenit sed in speciali primo differt a genere. quia genus pertinet omnes species sub se eo quod est totum vniuersale respectu suarum specierum. sed species non pertinet genus quia pars non pertinet toti. Secundo differt a differentia quia ex pluribus differentijs fit vna differentia. sed ex pluribus speciebus non fit vna tertia species. quia ex duobus entibus completis existentibus in actu non potest fieri vnum tertium. Due autem species sunt entia completa in actu. Tercio differt a proprio. quia species naturaliter prior est proprio cum sit causa eius. et causa naturaliter preedit suum effectum. Item diffinitiones speciei et proprii differunt vt prius paruit. ideo species differt a proprio. Quarto differt ab accidente. quia species naturaliter prior est accidente. et etiam predicatur in eo quod quid est. Accidentes vero in eo quod quale. ¶ Sciendum quarto quod proprium differt ab omnibus alijs predicabilibus in generali. quia predicatur puerisim. quod nulli aliorum conuenit sed in speciali primo differt a genere specie et differentia per differentias prius positas. assignando differentias aliorum predicabilium a proprio. Secundo differt ab accedente quia proprium de vna sola specie predicatur eo quod psequitur propria principia speciei. Accedens vero de pluribus. Item proprium primo inest speciei et per speciem indiuiduis. Accedens primo inest indiuiduis et postertus inest speciebus eo quod fluit a principijs indiuidui. Ex quo satis patet quomodo accedens differt in speciali ab omnibus alijs predicabilibus quia posite sunt differentie aliorum ab ipso tamen in generali differt dupliciter ab alijs. Primo quia accedens suscipit magis et minus. alia vero non. sed equaliter participantur a suis inferioribus. Secundo quia alia predicantur vniuoce. accedens vero denominatiue. Et ad declarationem huius differentie diffinit vniuoce predicari equiuoce et denominatiue. Unde predicari vniuoce est predicari vno nomine et vna ratione de multis. vt homo predicatur vno nomine et vna ratione de sorte et platone. Predicari equiuoce est predicari vno nomine et diuersis rationibus. vt homo predicatur de homine viuo et mortuo. Sed denominatiue est predicare vno nomine tantum. et non ratione. vt album predicatur denominatiue de sorte et platone vno nomine sed non vna ratione. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. Genus non differt ab alijs predicabilibus per hoc in quo conuenit cum ipsis sed conuenit cum ipsis in hoc quod est de pluribus predicari. ergo non differt ab alijs per hoc quod predicatur de pluribus.

Petri hyspani

Secundo sic. omne supius actu z intellectu in suo inferiori p̄tinet. sed sp̄s est inferius. ergo p̄tinet suum genus. ergo male dicit q̄ genus cōtinet spe-
cies z nō p̄tinet ab eis. Tercio sic. Et duobz entibz ex̄tībz in actu non
potest fieri vnū tertium. s; due dñe sunt duo entia in actu. ergo ex duobz
differentijs non potest fieri vna alia differētia. Quarto sic. Non cē in
subiecto est propriū substantiē z tñ predicat de multis sp̄ibz sc; de oibz
sp̄ibz substantiē. ergo p̄prium non predicatur de vna sola sp̄e. Quinto
sic. Vñe vñe debet predicari vniuoce de multis. sed accidens est vñi vñi
versale. ergo p̄dicat vniuoce z nō denotatiue. ¶ Ad p̄mū d; q̄ de plu-
ribz. vno modo accipitur absolute z positīue vt tñ valet sicut de multis.
et hoc modo genus puenit cū alijs p hoc qđ predicat de pluribz vel de
multis. Alio modo capīt p̄partē z sic differt ab alijs p hoc qđ predicat
de pluribz q̄ alia p̄dicabilia. Ideo non est idē in quo genus puenit cū
alijs in quo differt ab alijs. Ad secūduz d; q̄ licet sp̄s p̄tineat genus
sicut totū essentialē suas ptes vel sicut inferius suū supius. sc; quo ad p̄-
potestatis eius non tamen sicut totum vniuersale suas ptes sic q̄ p̄tineat
genus h̄m totū potestātē z cōitātē eius. Ad terciū d; q̄ licet ex duobz
entibz ex stentibz in actu inq̄rum entia sunt in actu nō fiat vñi tertiu. tñ
inq̄rum vñi est in potentia ad alterū ex duobz entibz in actu potest fieri
vñi terciū. Modo duorum differētiarū vna potest se habere in poten-
tia respectu alterius. per hoc q̄ differētia superior constituit vnum genus
quod est distinguibile z determinabile p differētiā inferiorem. Ad t̄m
men est intelligēdū q̄ differētia inq̄rū h̄mōi est z inq̄ruz ē vltim⁹ actus
sp̄s sit in potentia ad aliam sp̄m. Sed inq̄rum se habet vt actus confu-
sus speciei inferioris z est constitutiua generis illius speciei. Ad q̄rtū
dicitur. q̄ si propriū capiat communicer pro omni proprio generis vel
speciei sic potest predicari de multis speciebz. q̄ propriū generis predicat
de ip̄o vt est in multis speciebz. sed q̄ tale cōmune est in multis speciebus
ideo non habet nomen propriū simpliciter sed accidet cōmunis. Sed si
capitur soluz pro proprio speciei specialissime. vt hic capīt de vna sola sp̄e
cie predicatur. Ad quintū dicit q̄ si capiatur vniuoce predicari genera-
liter pro omni illo quod h̄m vnum significatum predicatur de multis. sic
omne vniuersale debet predicari de multis vniuoce. Et hoc modo acci-
dens vniuoce predicat. quia accidens dicit totum esse accidentale sui sub-
iecti. sed si capiatur vniuoce predicari specialiter pro predicari vno nomi-
ne et vna ratione essentiali de subiecto. sic accidens non predicatur vni-
uoce nec rēgitur hoc ad esse vniuersalis hoc modo vniuoce predicari de
multis. Et hec est de secūdo tractatu

¶ Sequitur tertius tractatus.

in medio serpenti
in quo est maximum serpentis unde dicitur deo et
in loco sicut aqua sicut in orbe quo sanctus baptizatus
baptizatus jesus in aqua sic et ego sanctus et baptizatus
per

Tractatus tercius

Cognoscendū pre

dicamenta quedam sunt necessario pre
mittenda sine quorum cognitione ne
quaquam potest haberi cognitio predica
mentorum. et ideo distinguimus cum are

stotele triplicem modum predicandi. Eorum que predicā
tur. quedā sunt vniuoca quedā equiuoca quedā denotatiua.

Iste est tercius tractatus predicamentorum magistri Petri hispani. In
quo postquam in precedenti determinauit de dicibili incomplexo in ratione vniuer
salis predicabilis. Nunc persequetur determinare de dicibili incomplexo sub ratione
ordinabilis in genere secundum sub et supra. Cuius ordinis ratio est. quia ordinatio
secundum sub et supra est ordinatio in recta linea predicamentali. in qua genus ordi
natur supra speciem et species sub genere et supra individua. et sic de alijs. Et
quia talis ordinatio fit secundum rationes vniuersaliū et predicabilium. Ideo oportuit
primo determinare de dicibilibus incomplexis quantum ad rationes vniuersaliū
quia secundum rationes ordinabiliū in genere secundum sub et supra quod fit in isto tractatu.
quia ordinare nescit quod rationes ordinabiliū ignorat. et incipit iste liber. liber
predicamentorum. quia inter dicibilia incomplexa predicamenta sunt principaliora. et a
principaliori pre subiecti sepe fit denotatio scientie. Ideo pruenienter deno
minat iste liber a predicamentis. **S**ciendū est primo quod predicamenta que sunt
genera generalissima dupliciter considerantur. Uno modo in quantum sunt prima
principia formalia diuersitatis rerum. et hoc modo de ipsis non potest aliquid denotare.
Nec de ipsis sub tali ratione est scia sed solū intellectus. Alio modo considerantur
per reductionem ad aliquod cōe. Et hoc dupliciter. Uno in quantum reducuntur
ad ens et sunt pres entis. Et hoc modo considerantur de ipsis in metaphysica que
considerat ens in quantum ens. Alio in quantum reducuntur ad dicibile incomplexū
ordinabile in genere secundum sub et supra. et sub tali ratione considerantur in logica. Lo
gicus enim non considerat res absolute. sed in quantum referuntur ad rationem dicibi
lis et predicabilis. ut in ipsis aliquod scde intentiones fundant. **S**ciendū secundo
quod huius tractatus subiectū est ens dicibile incomplexū ordinabile in gene
re secundum sub et supra. put stat sub voce talē ordinē scate. Ociū enim dicibile
eo quod solū hic considerantur res ut referuntur ad dici. Et dicitur incomplexū ad dif
ferentiam subiecti primi tractatus quod est dicibile complexū. scilicet enūciatio. Et dicitur
ordinabile in genere ad dīam subiecti libri predicabilium quod est dicibile
incomplexū sub ratione vltis. et non sub ratione ordinabilis in genere. Et non est
predicamentum subiectum huius tractatus. Quis sit principalior pars eius
quia non omnia hic considerata principaliter considerantur sub ratione predica
menti sed sub ratione dicibilis incomplexi ordinabilis in genere. Et per hoc patet
que sit causa materialis huius tractatus. Subiectum enim attributionis
et materia circa quam idē sunt sicut dictum est prius. Et per hoc etiam habet

Petri hispani

causa finalis. qz finis intrinsecus huius tractatus est perfecta cognitio sui sub
iecti sicut in alijs scientijs speculatiuis finis intrinsecus. est perfecta cognitio
sui subiecti attributis. S; finis extrinsecus est perfecta cognitio enunciatōis q
fit ex dicibilibz incōplexis et etiam argumētatōis et generalr acq̄sitiō oim
sciaz. Causa at̄ formalis ē modus pcedendi q̄ est diffinitiuus diuisionis
pbatiuus et exemploz positiuus. Forma vero tractatus ē diuisiō eius p
capitula et capituloꝝ p ptes. Unde huius tractatus sunt tñ tres ptes
pncipales. In pma tradunt antepdicamēta. In scda predicamēta. Et in
tertia postpdicamēta. ¶ Sciendū tertio. q̄ antepdicamētum est docu
mentum pcedens spēalem determinatōnem predicamētorum imediate
ordinatum ad cognitōnem eoz habēdam. Dicit̄ imediate ordinatū
ad cognitōnem eoz habēdam. qz licet diffinitōes p̄dicabilium valeant ad
cognitōnem p̄dicamētoꝝ tñ nō ordināt̄ imediate ad cognoscēdū ip̄a p̄dic
amēta s; vltia. Et s; tria antepdicamēta in genere scz diffinitio diuisiō et re
gula. Et septem in specie. scz tres diffinitōes. due diuisiones. et due regule.
Quay sufficiētia patet. quia oīe antepdicamētū valet ad cognitio
nem p̄dicamētoꝝ habēdam. ergo valet ad cognoscēdū cōuenientiam
vel dīam vel ordinē. Si primū hoc est tripliciter. vel valet ad cognoscē
dum reductōnem p̄dicamētoꝝ in suū commune equocū qd̄ est ens. et
sic est diffinitio equiuocorum. vel valet ad cognoscēdū reductōnem dicibi
lium vnius generis ad suum genus generalissimū. et sic diffinitio vniuoc
orum. vel valet ad cognoscēdū cōuenientia et reductōnem omnium p̄dic
amētoꝝ accidētis in suum subiectum. qd̄ est substantia. de qua dicun
tur denotatiue. et sic est diffinitio denotatiuozū. si valet ad cognoscēdum
dīam hoc est duplr. vel docet dīam eozū que ponūt̄ in genere ab alijs
sic est pma diuisiō. vel docet dīam eozū que ponūt̄ in diuersis generibz.
et sic est diuisiō scda. Si valet ad cognoscēdū ordinem dicibilium. in re
cta linea predicamēti ali hoc est dupliciter. vel hoc est respectu vnius cō
ordinatōis. et sic est pma regula. vel diuersariū. et sic est secūda regula. Et
ista antepdicamēta pmittēda sunt ante vera predicamēta. qz sine eoz
cognitōne non potest haberi cognitio p̄dicamētoꝝ. ¶ Sciendum quat
to. q̄ ad cognoscēdū antepdicamēta auctor ponit vñā diuisiōnem modo
rum p̄dicandi sic. Eozū que predicantur. quedam sunt equiuoca. quedaz
sunt vniuoca. quedam denominatiua. Cuius diuisionis ratio est. quia
oīe quod predicatur. vel predicatur tanq̄ multa vel tanq̄ vñum si p̄
mum sic est equiuocum. si secūdum. hoc est dupliciter. quia vel predica
tur nomine tñ. et sic est denotari vñū vel noīe et rōe simul. et sic est vniuocū
Et de his tribus videbitur in spēali. et est illa diuisiō analogi in sua ana
logata. quia per prius dicitur de vniuoca predicatione. secūdo de denomi
natiua. tertio de equiuoca. ¶ Contra predicta arguitur primo sic.
Vñue id de quo est scientia debet habere principia per que cognoscit̄
eur. sed predicamēta non habent principia per que cognoscit̄ur. ergo de
ip̄is non est scientia Vñoz patet. quia sunt prima prima rerum princ
pia. ¶ Secundo sic. Logica non habet considerare de rebus reali
bus cum logica sit scientia rationis et non realis. sed predicamēta sunt
res reales. ergo male hic determinatur de ip̄is.

Tractatus tertius

Tertio sic. Prima principia sunt simpliciter per se nota et quo ad nos. sed predicamenta sunt prima principia. ergo sunt per se nota et quo ad nos. ergo ad cognoscendum predicamenta non sunt aliqua necessaria premissa. **Quarto sic.** In libro predicabilium determinat sufficienter de modis predicandi. ergo in hoc tractatu non debet determinari de ipsis quare hic male distinguit triplicem modum predicandi. **Quinto sic.** Debra dunsios mis coincidunt. ergo diuisio est insufficiens. **Ans pater.** quia homo vniuoce predicatur de sorte et platone. et equiuoce de hoie viuo et mortuo. et sic idem est vniuocum et equiuocum. **Ad primum dicitur.** quod licet predicamenta non habeant principia formalia et vniuoca. eo quod sunt prima tamen habent principia effectiua et analogia. ideo de ipsis vt reducunt ad vnu compositum potest esse scilicet talia principia. **Ad secundum dicitur.** quod licet logicus non consideret principaliter de rebus secundum se acceptis. tamen considerat de rebus vt stant sub intentionibus primis vel secundis ex quibus fiunt argumentationes. Ideo in logica prouenerunt determinat de ipsis predicamentis. **Ad tertium dicitur.** quod licet prima principia complexa sunt per se nota simpliciter et quo ad nos. vt omne totum est maius sua parte. Non tamen prima principia incomplexa sunt enim talia nobis difficillima ad cognoscendum sicut sunt decem predicamenta. Ideo antepredicamenta necessario sunt premittenda. **Ad quartum dicitur.** quod licet in hoc tractatu non debeat determinari de modis predicandi quoniam predicabilium in speciali tamen potest de ipsis determinari in generali ad ostendendum quoniam genus predicet de suis inferioribus. et accidentia de prima substantia. **Ad quintum dicitur.** quod licet homo potest accipitur per omnia significatis eius predicet equo. tamen potest accipitur per vnu tamen scilicet fructo predicet vniuoce. Ideo non est vniuocum et equiuocum secundum eandem acceptionem eius. sed secundum diuersas rationes eius. Ideo membra non coincidunt.

Quiuoca dicuntur quorum solum nomen est commune et ratione substantie secundum illud nomen est diuersa. vt animal significat animal verum et pictum et nomen solus eis est commune. et secundum illud nomen ratio substantie est diuersa. Dicimus enim de leone picto in pariete. Ecce terribile animal et de leone viuo idem dicimus equiuoce. de statuis regum dicimus. Isti sunt tales reges et de his que adhuc regnant dicimus. Isti sunt tales reges sumendo nomen regis equiuoce.

Postquam auctor primum diuisionem dicibilium per vniuoca et equiuoca et denotatiua. hic primum ponit diffinitiones membrorum. Et primum diffinitionem equiuocorum. Cuius ratio est. quia illa valet ad cognoscendum reductionem predicamentorum ad vnum commune quod est ens quod dicitur equiuoce de ipsis. Et diffinitio valet ad cognoscendum reductionem omnium dicibilium eiusdem generis in suum genus generalissimum. Et diffinitio denotatiuorum valet ad cognoscendum reductionem predicamentorum accidentium ad substantiam de qua dicuntur.

Petri hyspani

denominatiue. Et qz reductio omnium pdicamentorum ad ens prior est alijs. Ideo puenienter diffinitio equiuocorum pcedit alias. z qz reductio dicibilium ad suum genus pcedit reductioem accidentium ad substantiam. Ideo diffinitio vniuocorum pcedit diffinitioem denominatiuorum. Ideo sic ponitur diffinitio equiuocorum Equiuoca dicuntur zc. vrs In q diffinitioe ponit dicuntur. i. sunt dicibilia. ad explicandu gen⁹ diffinitio qd e dicibile z no ponit sunt qz h no plderant pdicamenta iquatu s⁹ entia s⁹ i⁹ p⁹u dicibilia sunt Et totu residuu ponit ad d⁹az vniuocoz z denoiati uoz qz vniuoca no hnt solu nome eoe. s⁹ cu hoc r⁹doz Denoiatiua po no pdicant fm ratonem. ¶ Sciendu est primo. q duplicia sunt equiuoca. scz equiuoca equiuocata. z equiuoca equiuocata Equiuocum equiuocans est vnum nomen diuersis ratonibus plura significans sicut hoc nomen animal diuersis ratonibus significat animal viuum z animal depictum. Sed equiuoca equiuocata sunt diuerse res diuersis ratonibus per vnum nome importate sicut animal viuum z animal depictum Hec autem diffinitio solum datur de equocis equiuocatis. z no de equiuocis equiuocantibus. quia equiuoca equiuocata solum habet nome comune. Et per hanc diffinitioem potest haberi diffinitio equoci equocantis. quia sicut equoca equocata sunt diuerse res habentes vnum nomen z diuersas ratones. Ita equiuocum equocans est nome comune diuersis ratonibus plura ficans. z quia equoca equocata sunt plures res p vnum nome significare. Ideo dicit ad designandu illam pluralitate diffiniuntur in plurali numero. ¶ Sciendu scdo. q adhuc duplex est equocum equocans z sicut equocu equocatu. scz equocu a casu z equocum a p⁹silio quod dicit analogum. Unde equoca a casu sunt illa que fcantur p idem nomen comune diuersis ratonibus sumpt⁹ no habentib⁹ ordinez inter se nec ad aliquod pncipium nec finem z dicitur a casu. qz casual⁹ accidit q idē nome imponitur ad fcaudu plura z differētia a casu qz imponēs ipm ad fcaudu in scda impositioe eius no habuit respectuz ad p⁹num eius fcatu s⁹ a casu accidit q tale nome p⁹us habuit aliud fcatum sicut equus fcat idē qd equale z etiam fcat quoddā animal z imponēs ipm ad vnum fcatum fcaudu no habuit respectu ad aliud. Et p hoc potest diffiniri equocum equocans a casu. vñ equocu equocans a casu est vñ nomen comune eque plura ficans. Szequocu equocans a p⁹silio est vñ nome fm p⁹us z postea r⁹us plura ficans z dicit a p⁹silio qz sicut in p⁹silio vnus sequitur dictum alterius. Ita in tali nomine ateribuntur vna fcatio p respectum ad aliam sicut animal pmo fcat animal viuum z ex p⁹sequenti p similitudine fcat animal pictum. Sed equiuoca equiuocata a p⁹silio sunt res diuerse fm p⁹is us z postea fcare p idem nome diuersis ratonibus. habētes tame ordinem inter se z ad vnum pncipium vl finem sicut hoc nome ens dicitur de substantia z accide⁹te. z sanum de vrina de medicina z dieta z de v⁹tr⁹o qz equiuoco scz a casu z a p⁹silio intelligitur diffinitio equiuocorum. zc. ¶ Sciendum est tercio q nomen comune dicitur dupl⁹. Vno mo fm vocem que comunitas est ad plura fcata. sicut sortes dicitur nome comune ad hunc sortem z alium. Alio modo dicitur nome comune fm suum fcatum quod est comune ad plura supposita sicut fcatum hominis cōs

volens quid
scire nihil est
sufficere

Tractatus tertius

munus est ad oia supposita hominis. et sic nullus terminus singularis dicitur
communis cum suum fecum sit discretum. Nec autem sumitur nomen commune
ne primo modo per illo quod est commune secundum vocem per respectum ad plura fecata
et non secundo modo. quod si sic acciperetur. tunc nullus terminus singularis diceretur equus
noce de multis. cum non sit nomen commune comitate sui fecati. Unde equoca equocata
ex quo sunt diuersae res sunt diuersa fecata eiusdem vocis. Itaque habent nomen commune
primo modo. ¶ Sciendum quoque quod ratio substantie dicitur dupliciter. Uno modo per diffini-
tione quod dicitur vere substantie quod est per se et hoc modo non capit habere. quod sic in acci-
dentibus non est equoca. cum non habeant rationem substantie secundum modum. Alio modo accipit
generaliter per quicquid diffinitione substantiali. id est essentiali. quod aliquid modo explicat essen-
tiam rei capiendone substantiam per essentiam. et isto modo ratio substantie equocorum est diuer-
sa. Cuius ratio est quod quicquid habent diuersas formas quibus fecantur per unum nomen sub di-
uersis preceptibus habent diuersas diffinitiones secundum tale nomen. sed equoca equoca-
ta sunt diuersae res. et secundum diuersas formas habent diuersos preceptus speciales quod
bus fecantur per unum nomen et non fecantur per unum preceptum eorum. Itaque secundum nomen eorum
ratio substantie est diuersa. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. Canis est quoddam
equocum ad canem latrabile piscem marinum et sydus celeste et tamen non habet unum nomen
in eodem. Cum ipsum sit nomen commune. ¶ male dicitur quod equoca habent nomen commune.
Secundo sic. verba sunt equoca et tamen in ipsis non est unum nomen commune. Tercio
sic. equoca a philosopho habent unam rationem communem communitate proportionis et ana-
logie et tamen sunt equoca. ¶ male dicitur quod equoca habent solum nomen commune. tenet pro-
portio quia istis equocis ultra nomen est ratio communis. Quarto sic. Canis
latrabilis et piscis marinus sunt equoca equiuocata et tamen non habent solum nomen
in eodem sed perueniunt in ratione substantiali corporis animati et habent unam rationem eorum
¶ male dicitur quod equoca habent solum nomen commune et ratio substantie secundum illud nomen
est diuersa. Quinto sic. unius rei est tamen una forma. sed fecatio est forma
nois et sic unius nois est tamen una fecatio et per consequens unum fecatum. sed si equoca ha-
beant unum nomen commune habent etiam unam rationem quod fecatur per tale nomen.

¶ Ad primum dicitur quod hoc nomen canis sit equocum equocatis non tamen equocum
equocatum iam de equocis equocatis solum datur hec diffinitio. Ad se-
cundum dicitur quod si nomen capiatur formaliter per noie quod fecat per modum qualis
tatis siue per modum habitus et dicitur ut est per orationis distincta contra ver-
bum sic in verbis non reperitur nomen sed si capit generaliter ut est nota mentis. id
signum illius quod in mente percipitur sic verbum dicitur nomen. Ideo dicitur aristoteles
primo per hermeneias. quia secundum se dicta noia sunt. et hoc secundo modo capitur in
diffinitione. Ad tertium dicitur quod si equoca a philosopho habeant rationem communem secundum
modum non tamen secundum rem quia unitas analogie non est unitas secundum rem sed secundum mo-
dum tantum. Ideo illa quae habent unitatem proportionis sunt diuersa secundum
rem et simpliciter. Ad quartum dicitur. quod licet canis latrabilis et piscis
marinus tamen habeant unam rationem. putantur peruenire in corpore animato non tamen ut
perueniunt in hoc nomine canis. Ideo rationes eorum sumptae secundum illud nomen
sunt diuersae. et ideo dicitur in diffinitione secundum illud nomen et non secundum nomen.

¶ Ad quintum dicitur quod si fecatio sit forma accidentalis nois non tamen essentialis. Le-
gitur sicut eiusdem rei prout est plures forme accidentales. Ita unius nominis prout
est plures fecationes. et forma essentialis nominis est debita articulatio siue
debitus modus proferendi. Materia vero eius est ipsa vox.

Petri hyspani

Vniuoca dicuntur quorū nomē est comune et ra-
tio substantie fm illud nomen est eadē. vt hoc no-
men animal ē comune homini leoniz bouiz simi-
liter ratio substantie fm illud nōmen est eadem. vt homo est
animal. bos est animal. et homo est substantia animata sen-
sibilis et bos est substantia aiata sensibilis et sic nomē est cō-

mune eis et ratio fm illud nomē est eadē. nihil em̄ aliud ē hō
fm q̄ est aīal q̄ substantia animata sensibilis et similiter bos

Postq̄ autor posuit diffinitionem equocorum. Hic sequenter ponit
diffinitionem vniucorum. dicens. Vniuoca dicuntur 2c. v. 3. In qua diffi-
nitione ponit dicunt. id est sunt dicibilia loco generis diffiniti. qd̄ est dicibi-
le et nō ponitur sunt. qz hic nō considerant vniuoca sub ratione entis. sed sub
ratione dicibilis. Et totū illud quod sequitur ponit ad differentiam aliorum
vt statim declarabit. Et caput nomē generaliter pro voce significatiua que
est nota mentis et nō spectat prout est pars orationis distincta a verbo.
qz in verbo reperiunt vniuoca sicut in nomine. ¶ Sciendum est pmo. qz
duplicita sunt vniuoca. scz vniuoca vniucata. et vniuoca vniucata. vni-
de vniucati vniucata est nomē cōe fm vnā rationem cōem attribuit hōi et asino
seu plura fecit vt hoc noīe aīal fm vnā rationem cōem attribuit hōi et asino
no q̄ fecit vniuoce p̄ ipm. Sed vniuoca vniucata sunt diuerse res fm
rationem cōem p̄ vnū nomē imperitate. vt hō et asinus fm vnā rationem cōem
important p̄ hoc nomē aīal. Nec aut diffiniunt vniuoca vniucata que
sunt plures res et diuerse p̄tente sub eodem noīe. Ideo ad denotandum
ista pluralitatem hic diffiniunt vniuoca in plurali numero. ¶ Sciendū est
secundo qz vniuoca differunt a multiuocis et diuersiuocis. qz multiuoca sunt di-
uerse voces vni rei attribuite q̄ vocant a grammatice synonyma. vt entis mu-
cro gladius. Sed diuersiuoca sunt diuerse voces diuersis rebus attribui-
te. et de istis nō determinat hic sicut de vniuocis et equocis. qz nō valent
ad cognoscendum reductionem p̄dicamentorum in aliquod vnum p̄ dica-
mentorum nec necessario inquirunt ad inquisitionem eoz et in ipis nō requi-
ritur vnum nomē comune sed plura nomina vniuoca. nec habent vnum
nomē cōe fecans p̄ceptū vnū cōem in quo pueniunt. Vniuoca autē et cō-
uoca hnt vnū nomē cōe. Ideo in diffinitionibz eoz ponit quoz nomē cōe
est ad differentiam multiuocoz et diuersiuocoz. ¶ Sciendū tertio. qz vni-
uoca differunt ab equiuocis. qz equocū hz plura fecata formalia. ideo dicit
equocum quasi formati plura vocans. Et licet equocum a consilio et pre-
ter rationis noīs nō equaliter vocet oīa sua fecata. sed fm p̄as et posterius. tri-
er pre vocis seclusa ratione se habet equaliter ad oīa fecata sua. Sed vniuo-
cum habet tantū vnum fecatum formale et immediatum Ideo dicit vniuo-
cū quasi vnū vocans sicut aīal immediate vocat aīalitate. et qz vniucata
pueniunt in vno fecato formali qd̄ est forma cōis fecata per nomē equiuo-

Tractatus tertius

cū. et ista forma cōmunis habet vnam ratōnem essentialē. Ideo vni-
uoca vniuocata habent eandē ratōem substantiē sumptā fm illud nomen
cōe. Ideo illa ptecula ratio substantiē est eadē puenienter ponitur ad diffe-
rentiam equiuocōz. ¶ Sciendū quarto. qd vniuoca et denominatiua sic
inter se differunt. qd vniuoca vniuocata essentialit̄ includūt fcatū forma-
le nominis vniuoci vniuocantis in quo pueniunt. Ideo p̄pria ratio illius
fcati est ratio cōmunis et essentialis vniuocōz. Ideo vniuocū nomine et
ratōe dicit̄ de vniuocatis. sed denotiatiua nō includūt formalit̄ et essen-
tialit̄ fcatum formale ipsius denominati sed accidētāl̄ tm̄. Ideo ratio
illius fcati nō est ratio denotiatiua. vt cū albū p̄dicat̄ de hoīe hō est des-
nominatū et albū denominatiuū. et qd homo et equus includunt solū acci-
dētāl̄ formale fcatum albi quod est albedo. Ideo ratio illius signifi-
cati nō est ratio eorum denominatiuorum. Et ideo p̄ hanc pteculā ratio
substantiē est eadem. differūt vniuoca a denominatiuis. Et p̄ hoc patz qd
ista diffinitio sufficiēt̄ explicat naturā vniuocōz faciens ipā differre ab
omnibz alijs. ¶ Contra p̄dicta arguitur p̄mo sic. Omne nomē vniuocū
habz tm̄ vñ fcatum. sed vniuoca vniuocata sunt res diuerse et nō sunt
vñ fcatum. ergo vniuoca vniuocata nō impozant̄ p̄ idē nomē. Ses-
cundo. homo et asinus sunt vniuoca vniuocata respectu aīalis. et tamen
ipōz nō est vna ratio substantiē sed habēt diuersas diffinitōes cū differāt
specie. ergo rō substantiē vniuocōz nō est eadem. Tercio sic. Albedo et
nigredo dicunt̄ vniuoca et tñ nō habent eandē ratōem substantiē cū sint
accidētia. ergo p̄tra diffinitōem vniuocōz. Quarto sic. equocum dicit̄
quali equalit̄ plura vocans. sed aīal equalit̄ vocat hoīem alimū et equum cū
spēs equalit̄ p̄tinent sub suo genere. ergo male ponitur exemplū qd animal
sit vniuocū ad hominē et ad equum. Quinto sic. Ratio aīalis fm vñ
quodqz aīal ē altera et altera. vt p̄ p̄mo de anima. ergo male dicit̄ qd hō et
asinus pueniunt in vna ratōne animalis. ¶ Ad p̄mum dicit̄ qd si vni-
uoca vniuocata p̄siderēt̄ fm se et suas ratōnes formales et p̄prias eorū
sic nō fcat̄ p̄ vñ nomē cōmune. s̄ fcat̄ p̄ nomina specialia. s̄ si cōsi-
derēt̄ quantū ad naturā cōmunē vniuocā in qua pueniunt ex p̄sequē-
ti impozant̄ p̄ vñ nomē cōmune vniuocū tanqz fcata materialia eius.
scz noīs vniuoci. et illa natura cōmunis ē suum significatū formale et im-
mediatū vniuoci vniuocantis. Ad scōm dicit̄ qd si homo et asinus cō-
siderēt̄ fm p̄prias ratōnes eorū. sic habēt diuersas diffinitōnes p̄prias.
sed si p̄siderēt̄ vt pueniunt in animali. sic bñ habēt vnam diffinitōnem
cōmunē que sumit fm formā cōmunē in qua pueniunt. Ad tertium
dicit̄ qd si capiatur substantia p̄prie p̄ntē p̄ se sic albedo et nigredo nō ha-
bent eandē ratōem substantiē. s̄ si capiatur generalit̄ p̄ essentia sic capitur
in ista diffinitōne. sic bene habēt eandē ratōem substantiē cōmunē. Ad
quartū dicit̄ qd s̄ hoc nomē animal ex p̄sequēti vocet plura equalit̄. vt scz
plures spēs fcatas. nō tñ p̄mo et immediatē plura vocat et equalit̄. s̄ tñ
vñ p̄prium fcatū. adeo aīal est vniuocū et nō equiuocū. Tñ vniuocū ex
p̄te vocis immediatē plura fcat. Aliter d̄ qd animal equalit̄ vocat homi-
nem et equū si cōmpent̄ in ordine ad animal. licz vñ p̄cedat aliud per
cōparatōem ad seīnitē. Ad quintū d̄. qd si aīal p̄sideret̄ fm esse qd h̄

Tractatus tertius

rita p dicitur est denominatiuū z abstractum conueniāt in pncipio vocis et
 differāt in fine. Defectu cuius studiosus non dicitur denotatiue a pte. qd
 non pueniūt in pncipio vocis. ¶ Sciēdum tertio. qd triplicia sūt denotati
 ua qdam sunt fm vocē em que hnt puenientiā in pncipio z drām in fine
 cū noie abstracto. z tñ non importāt naturā alienā a denotato z sic hō et
 humanus dicunt ab hūanitate. Alia sunt denotatiua fm rē em. z nō fm
 vocē in qbr. s. forma pceret naturalr puenit cū forma abstracti et tñ nō ē
 puenientia in pncipio dcois z differētia in fine. z sic studiosus dicit denotati
 ue a pte. Alia sunt denotatiua fm rē z vocē sūt. vt sunt illa quibus
 pueniūt ille res p dicitōnes prius posite. sicut albu z nigrū. que sūt vera de
 notatiua. z solū de illis datur pns diffinitio denotatiuoz que qdē in plus
 tali diffiniūt ad denotandū multitu dīe formaz. accidentalit a quibz
 denotat substantia. ¶ Sciēdū qtro. qd denotatiū z denotans siue pceretuz
 et abstractū duplr pueniūt z duplr differūt. Primo pueniūt in re scata
 qz scāt eandē formā essentiatr sicut albedo z albu scāt formā albedinis
 Albu em vt dicit Aristot. in p dīcāmētis. solū qūratē scāt Scdo pueniūt
 in pncipio dcois. vt albedo z albu illa puenientia in pncipio dcois scāt
 puenientiā eoz in pncipali scato. qz q nō pueniūt in pncipio dicitōis nō
 idē scāt. sicut albu z dulcedo Sz drnt. pmo in mō scandi. qz pceretū scāt
 formā cū cadētia z inherētia ad subiectū. Ideo dicitur qd qd scāt formā
 et subiectū eius sicut albu scāt albedinē inherētiē subiecto. sz abstractuz
 scāt formā fm se z sine inherētia siue cadētia ad subiectū z scāt substan
 tiue z p modū p se stāis. et inde dicitur abstractū quasi ab alio tractū. qz fm
 modū eius scādi scāt formā cū pccisione subiecti designādo ipām essen
 tiam vel formā sine subiecto. Et inde est q nō pōt verificari vel p dīcari
 de suo subiecto. Scdo differūt in finali terminatōe vocis. et ista drā scāt
 drām q est in mō scādi. Id in diffinitōe denotatiuoz pueniūt dicitur q solo
 casu drnt solū drnt ab ipis in cadētia vocis et in mō scādi. Et in h expli
 cātur due drne denotatiui z denotantis. Et subiūgit. z fm illud nomen
 hātēr appellatōem ad explicādū puenientiā eoz in pncipio scato z in pnc
 ipio dcois. vñ ordīne nature pceretū hz appellatōem. i. denotatōez a suo
 abstracto. qz ab ipō recipit suū scātū. Ex quo pzy intellectus huius diffi
 nitōis ¶ Contra p dēā arguit primo sic. In nulla bona diffinitōe dicitur
 ponit vltē sumptū. sz in ista diffinitōe ponit vltē vlt sumptū. sz que
 cūqz. ergo diffinitio est mala Scdo sic. albu z nigrū sunt denotatiua. et
 tñ non differūt solo casu. sz etiā pncipali scato. ergo male dicitur q differūt so
 lo casu Tertio sic. denotatiuū z abstractū differūt in modo scandi. ergo
 nō differūt solo casu Quarto sic. Solo casu studiosum est denomi
 natiuū pteutis. qz p dīcāt denotatiue de suo subiecto. et non hz hoc nisi
 q fm illud nomē hz appellatōem Quinto sic. Abstractū denotat siue
 deriuat a pcereto. sicut iusticia a iustus. et abstractum hz appellatōem a
 pcereto z non ecōtra. ergo male dicitur q denotatiuū fm illud nomē abstracti
 habeat appellatōem ¶ Ad p mū dicit. qd quēcūqz in ista diffinitōe
 non tenet vniuersalr. sz indiffinitr. vt em valet sicut illa. Ad scdm dicit. qd
 licet albu z nigrū nō differūt inter se solo casu. tamē respectu abstractoz

Petri hyspani

sey albedinis z nigredinis solo casu differunt Et sic intelligit q̄ denotant
na solo casu differūt a suis abstractis Ad tertium dī. q̄ negatur cōse-
quentia. et causa est. quia cum dicat solo casu non solū intelligit de cadētia
votis. sed etiam in cadētia que est in modo faciendi p̄ceteri z abstracti Et
etia trum ad modos efficiendi quip̄ illos modos faciendi impozitūtur.

Ad q̄rū dī. q̄ licet studiosum sit denominatiū respectu virtutis p̄
rem tñ. nō ē p̄m rem et vocem simul. Modo de talibz datur diffinitio.

Ad qñtu dicit. q licet fm formatem vocis que a gramatico pncipa-
liter cōsiderat abstracū denoietur siue deriuat a cōcreto. scz a genitio ei-
tamē fm ordinem nature. scz denoietorē 2 significatōis cōcretū denoia-
tur fm deriuat ab abstracto. qz abstractum importat formā fm se. Ec-
concretū importat eā sub cadentia ad subiectum.

Quin que dicuntur. quedam dicuntur cum complexione. ut homo currit. quedam sine complexione.

ne. vt homo, vel currit.

¶ Postq̃s autoz posuit in speciali tria antepredicamenta. scz tres diffini-
tiones que valēt ad cognoscendū redactōem dicibulum et cōuenientī
am eorum in aliquod vnū. Sic consequēter ponit duas diuisiones ad
ad cognoscendum distinctionem et diffiniōnem eorum que ponūt in
predicamento ab his que non ponuntur in predicamento. Et quia opor-
tet prius distinguere illa que ponūt in predicamento ab his que nō po-
nuntur in predicamento q̃s distinguere ea que ponūt in predicamento
ideo autoz ponit p̃mo hanc diuisionem que valet ad cognoscendum ea
que ponūt in predicamento ab his q̃ nō ponuntur in predicamento et
p̃mo. p̃mo. que dicuntur quedā dicuntur cum complexione. vt est oratio.

Alia sine complexione. vii terminum per sepositi qui dicuntur incompleti. Cuius diuisionis ratio est. quia omne quod dicitur aut exprimitur per vocem complezam sine compositam ex pluribus vocibus significatiuus. et sic dicitur sine complexione. ¶ Sciendum primo. quod dici tripliciter acci-

fic dicitur sine complexione ¶ Sciendū primo. q̄ dici tripliciter acci-
pitur. Uno modo generaliter. vt tantum valet sicut deriuari ab alio. vt
cum dicitur dialectica dicit̄ a dia. id est diriuatur. Secundo modo prout
tantum valet dici predicari. vt cum dicitur. Predicabile est qđ apum.
natum est dici. id est predicari de multis. Tercio dici tantum valet sicut
proferri vel exprimi per vocem significatiuam. Et isto modo sumitur in
proposito. et per hoc patet quid sit diuifum in ista diuisione. Est enim di-
cibile quod est significabile et potest dici per dictionem que est vox signi-
ficatiua. ideo tantum valet dicere eorum que dicunt̄ sicut dicibulum que
per vocem exprimunt̄ ¶ Sciendū secūdo. qđ pplexio dupliciter acci-
pitur. Uno modo generaliter pro quacūq; cōpositione duorū ad inuicem

per vocem exprimunt. ¶ Sciendum secundo. q. plexio dupliciter acci-
pitur. Uno modo generaliter pro quacūq. cōpositione duoz ad inuicem
sive duaz rez. sive dictionū sive litterarū 2 syllabarū vel fratū 2 modi signi-
ficadi. 2 isto modo non accipit hic. Alio modo accipit spēaliter solū p pōne-
scā cōplexione plurimū vocum fratruarū. 2 isto modo sumitur hic. idēo

Tractatus tertius

complexio ut hic inuenitur est compositio ex pluribus vocibus significatiuis. Et dici cum complexione est significari vel exprimi per vocem complexam siue compositam ex duabus vocibus significatiuis. Et dici sine complexione est scari per vnā solam dictionem ¶ Sciendum tertio q̄ duplex est ppositio. scilicet distans in qua extrema copulantur p copulā p̄bale sicut in qualibet orōne pfecta Et dicitur pplexio distans q̄ extrema illi complexions accipiunt ab aia distincte et tanq̄ distincta entia. et postea vnū rur ad iūctō p copulā p̄bale q̄ est nota ppositio facte ab intellectu. Vel etia dicitur distans eo q̄ inter duo extrema ei⁹ mediat copula p̄balis. Alia est complexio indistans cui⁹ extrema pponuntur sicut determinatio et suū determinabile. sicut fit in orōne pfecta. ut dō hō albus. Et dicitur indistans q̄ extrema talis ppositio p̄bale designatur et pprehendunt ab aia. ut vnū in alio. vel etia q̄ inter extrema eius nō mediat copula p̄balis ¶ Sciendū q̄ro q̄ illa q̄ dicuntur cū pplexione possunt dupliciter p̄siderari. Vno mō inq̄ntū habēt pplexionē ex plurib⁹ vocib⁹ et iporāt pceptū pplexū. et isto mō pplexio nō ponitur in p̄dicamēto nisi p suas pres. et ille pres sint de diuersis p̄dicamentis. ut si hō est albus. tale dicibile fm suas pres reponit in diuersis p̄dicamentis. Et si ille pres sint de eodē p̄dicamēto. ut aial rōnale. tale dicibile fm suas pres ponit in eodē p̄dicamēto. Et q̄ non est tantū vnū dicibile sed plura. ideo simpliciter loquēdo dicitur q̄ dicibile pplexū non est reponibile in p̄dicamēto. Scdō mō p̄ p̄siderari illud q̄ dicitur cū pplexione. scilicet dicibile pplexū inq̄ntū sumit ad circūloquēdū vnū incōplexū et isto mō bene ponit in p̄dicamēto loco vnus cōplexi q̄ circūloquitur sicut q̄ diffinitio ponit loco diffinitū ad circūloquēdū ipm diffinitū. Si tñ caperet diffinitio inq̄ntū includit genus et differētiā. hoc modo nō ponit in p̄dicamēto p modū vnus sed p modū pluriū. et fm suas pres. scilicet generis et differētie. et sic dicibilia pplexa ut sunt pplexa nō ponuntur in p̄dicamēto. Incōplexa vero ponuntur in p̄dicamēto. Per hanc ergo diuisionē cognoscimus quō differūt dicibilia pplexa et incōplexa. ideo hec diuisio valz ad cognoscēdū dīam eorū que ponuntur in p̄dicamēto ab his que nō ponuntur in p̄dicamēto. ¶ Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. Omne dicibile est p̄dicabile cum idem sit dici et p̄dicari. sed omne p̄dicabile erit incomplexum. ergo omne dicibile erit incomplexum. et sic nulla dicuntur esse cum cōplexione. Scdō sic. Vnūq̄q̄ habet dici et significari eo modo quo habet esse. scilicet oēs ens hz esse incōplexū et esse vnū. ergo omne dicibile est incōplexum. ¶ Tertio sic. Lapis est vnū dicibile. et tñ nō est cōplexū cum nō p̄tineat plures voces. nec incōplexū. cū includat plura scata. ergo male dicitur q̄ dicibilia quedā dicunt cū pplexione quedā sine pplexione ¶ Quarto sic. Membra huius diuisionis nō sunt opposita. q̄ pplexū et incōplexū in eodē conueniūt. q̄ diuisio est insufficientis ¶ Quinto sic. oēs ppositi ex voce et mō p̄cādī est pplexū. sed oēs dicibile hz modū p̄cādī et vocē. ergo nulla dicuntur sine pplexione. ¶ Ad p̄mū dicitur q̄ si capiat dicibile. pur est aptū natū p̄dicari sic omne dicibile est p̄dicabile. Sz si capiat. pur est aptū natū exprimi et significari p dictōem siue p vocē p̄cadiuā. ut in pposito sumit. sic nō oēs dicibile est p̄dicabile. Ad scdū dicitur q̄ licet omne ens fm se sit vnū et incomplexum. tamen in ordine ad aliud cum quo est compositum vel componibile

Petri hispani

potest dici plexu. licet hoc sibi pueniat per respectu ad intellectum spon-
tem et diuidentem qui actualiter facit talem plexione que pns est in res-
bus s'm aptitudine. Ad tertium dicitur q' licet canis materialiter et ex pre-
votis sit vnu dicibile. tñ formaliter ex pte scaroꝝ non est vnu dicibile sed
plura. Non tamē debet dici dicibile complexum. q' illa scata inter se non
habēt aliquā vnionē vel ppositiōnem. nec se habēt vt determinatio et deter-
minabile. Ad qrtū dicitur q' licet cōplexum materialiter et incōplexū con-
ueniunt in vno eo q' incōplexū est pars materialis pplexi. tamē si formali-
ter accipiunt quātū ad formas pplexi et incōplexi opponūtur sicut dictus
est in pmo tractatu. Ad qntū dicitur q' licet cōpositum ex voce et modo
scandi habeat pplexione generaliter acceptā. non tamē habet cōplexios-
nem p'prie dictam que est ex plurib' vocibus significatiuis. de qua solum
hic est ad propositum.

Sed priusq' alterum membrum huius diuisionis subdiui-
datur. distinguendi sunt octo modi essendi in qui necessarij
sunt ad sequentem diuisione cognoscendam. et ad ea que po-
stea dicentur. Primus igitur modus essendi in est quādo ali-
quid dicitur in alio. sicut pars integralis in suo toto. vt digi-
tus in manu. et paries in domo et similia. Secundus mo-
dus essendi in. est sicut totum integrale est in suis partib' si-
mul sumptis. vt domus in pariete. recto et fundamento.
Tertius modus est sicut species in genere. vt homo in ani-
mali vt vnuquodq' inferius in suo superiori. Quartus mo-
dus essendi in. est sicut genus in specie. vt animal in homine
et quodlibet superius in suo inferiori. Quintus modus
essendi in dicitur. sicut forma in materia. Et iste quintus mo-
dus subdiuiditur. quia quedā est forma substantialis. vt ani-
ma est forma substantialis hois. Quedā est forma accidenta-
lis. vt albedo hominis. Et prima harū dicitur proprie inesse
sicut forma in materia. vt anima in corpore. Alia autem di-
citur esse in alio sicut accidens in subiecto. vt albedo in pa-
riete. Sextus modus essendi in est aliqd esse in sua causa
efficiente. vt regnū in regente. Septimus modus essendi
in est aliqd esse in sua causa efficiente. vt forma
accidentalis in materia. Et iste septimus modus
essendi in subdiuiditur. quia quedā est forma
accidentalis in materia. vt albedo in pariete. Quedā
est forma substantialis in materia. vt anima in corpore.

Colum integrali vt
p' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'

Quod est in p'prie
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'
t'mp' r'mp' t'mp' r'mp' t'mp'

Forma substantialis
vt anima in corpore
Forma accidentalis
vt albedo in pariete
Forma substantialis
vt anima in corpore
Forma accidentalis
vt albedo in pariete
Forma substantialis
vt anima in corpore
Forma accidentalis
vt albedo in pariete

Trattatus tercius

in. est sicut aliquid est in suo fine. vt virtus in beatitudine.

Octauus modus essendi in. est sicut aliquid est in suo continente. vt vinū in vase locatus in loco. Nos aut octo modos essendi in. distinguit Aristoteles quarto phisycorū Boetius aut assignat nouē. qz subdiuidit quintū. vt dictū est. vñ? In sunt pars totum species genus et calor igni. Rex in regno res in fine locoqz locatum.

Postqz posuit pma diuisione anpredicamentalem. hic consequenter vult determinare de alia. Et qz illa diuisione nō p̄t p̄fecte cognosci nisi p̄cognos cansmodi essendi in. ideo pus qz ponat alia diuisione diuidit esse in alio p̄ octo mōs qui in istis p̄libz p̄tinent. In sunt totū p̄s spēs genus calor igni Rex in regno. res in fine. locoqz locatū. quoz sic habet sufficientia. Quia oē qd est in aliquo vel puenit realr cū eo in quo est. vel differt realiter ab eo. Si p̄mū hoc est duplr. qz vel est i alio p̄ modū p̄tis. vel p̄ modū totū? Si p̄ modū p̄tis hoc est duplr. aut p̄ modū p̄tis integralis. z sic est p̄m^o modus. aut p̄ modū p̄tis subiectiue. z sic est tercius modus. aut per modū totius. hoc est duplr. vel p̄ modū totius integralis. z sic est scd^o modus. vel p̄ modū totius vñs z sic est quartus modus. Si differt ab eo in quo est realiter. hoc est duplr. qz vel est in ip̄o actualr vel virtualr. Si p̄mū hoc est duplter. vel id qd inest dat esse alteri cui inest. et facit vñū esse cū eo. z sic est quintus modus quo. s. forma est in materia. Vel suscipit esse ab eo in quo est. z distinguit in esse ab eo in quo est. z sic est octau^o modus quo locatū est in loco. Si sit in alio virtualiter tñ hoc est duplr. quia vel est in aliquo q̄tum ad p̄tutē p̄ductiua qua p̄ducitur. Et sic est modus quo effectus est in cā efficiente. vel est in alio solū virtualr q̄tum ad bonitatē eius. z sic est septimus modus quo effect^o hz esse in suo fine. Nō est tñ hec diuisione vñū anpredicamentū. qz nō imediate ordinat ad cognitionem p̄dicamentoz s̄z ad cognitionem vñius diuisionis antep̄dicamentoz s̄z. ex p̄sequenti tñ valet ad cognitionem p̄dicamentoz. scd̄ur.

¶ Sciendū primo. qz diuersimode p̄es s̄z in toto integrali z totū in integrale in suis p̄tibz. qz p̄es s̄z in toto p̄ modū materie z p̄ponit ip̄m totū. materialiter et actualr vñiunt z p̄tinetur ad inuicē p̄ formā totius sub qua vñiunt. Sed totū integrale est in suis p̄tibz p̄ modū forme cū sit vñs ens z p̄tens suas p̄es ad inuicē. Unde cū totū habeat rōem actus. respectu suaz p̄tū. z p̄ponit ex ip̄is z actus est in eo cuius est actus. Ideo p̄uenienter totū d̄r esse in suis p̄tibz p̄iunctim acceptis. Et distinguitur solū rōne ab ip̄is p̄iunctim acceptis. s̄z realr distinguit ab ip̄is diuisim acceptis. Sicut fortēs realiter distinguunt a manu ei⁹ p̄ hoc qz includit alias p̄es que a manu realiter distinguunt. z s̄līr q̄libet alia p̄e diuisim accepta. ¶ Sciendū est scd^o. qz diuersimode spēs est in genere. z genus in sp̄e. qz

Petri hyspani

spēs est in genere potestatiue solū z nō actu. qz p̄tinet sub eo s̄m totā cōs-
tātē eius. Et s̄lt̄ intelligendū est de qualibet p̄e subiectiua respectu sub-
iecti. S̄z genus est in sp̄e actu z intellectu. qz nō p̄t̄ intelligi spēs nō in-
telligendo genus. Et etiā est in sp̄e s̄m cēntiā z s̄m p̄e sue p̄t̄is. s̄z non
s̄m totā cōstātē eius. et p̄ hoc habet d̄nā tertij z quarti mōi. Et s̄z spēs
et gen⁹ s̄nt idē realiter q̄ntū ad cēntiā. nō t̄n p̄ter hoc sequit̄ q̄ idē eodē
mō sit in seipso eo q̄ genus z spēs distinguunt s̄m diuersos modos eēndi.
quare nō est incōueniēs sub illis diuersis mōis vñū esse in alio. ¶ Sciēdū
tertio. q̄ forma substantiālis dat esse simplr materie in qua sustinet qz sibi dat eē.
qz forma substantiālis dat esse simplr. S̄z forma accidentālis dat esse s̄m qd suo
subiecto. qz dat esse acc̄ntale in ḡne cause formalis. z caput eē a suo subiec-
to in triplici genere cause. s̄. cause efficiētis. materialis. z finalis. Scdō dif-
ferūt. qz forma substantiālis non p̄supponit esse in actu sui subiecti. s̄z esse in
potentiā t̄n. Forma vero accidentālis p̄supponit esse p̄pletum z in actu sui
subiecti. Tercio differūt. qz destructa forma substantiāli destruit illud in q̄
est. nō autē destructa forma acc̄ntali alicui⁹. p̄ter h̄ q̄nt⁹ mod⁹ a Boerio
p̄uenient sub diuidit̄. ¶ Sciēdū q̄ro. q̄ aliqd diuersimode ē in cā sua effi-
cientē z in sua cā finali. qz res est in cā sua efficiente. p̄ hoc q̄ ip̄m efficiens
h̄z p̄tē p̄ductiua q̄ p̄t̄ p̄ducere effectus. sicut domificator h̄z p̄tē p̄-
ductiua q̄ p̄t̄ p̄ducere domū. Unde in efficiente p̄ naturā nō est cognitio
sui effect⁹. s̄z i agere s̄m p̄positū est cognitio effect⁹. z sic effect⁹ est in sua cā
efficientē q̄ntū ad eius s̄ltitudinē p̄ quā cognoscit̄. sicut domus in mente
artificis s̄m suā s̄ltitudinē p̄ quā cognoscit̄ domus. ad cuius imaginē ip̄a
p̄ducit̄. Sed res est in suo fine accidentāliter t̄n. s̄. quātū ad suā bonitatem.
qz tota bonitas ordinat̄ in finē. Et sic tota bonitas p̄tinet in suo fine. sicut
bonitas securus p̄tinet in sectōne z bonitas equi in equitatōe.

¶ Contra p̄dicta arguit̄ p̄mo sic. oē p̄tētū excedit ab eo a quo p̄tinet. s̄z
totū integrale nō excedit a suis p̄tibz s̄z p̄tinet ip̄as. s̄z nō p̄tinet a suis p̄-
tibz. z p̄ p̄tis nō est in ip̄is. Scdō sic. Unū oppositōz nō est i alio. s̄z mate-
ria z forma opponūtur cū materia sic potētia et forma actus. s̄z forma nō
est in materia qd est p̄tra q̄ntū modū. Tercio sic. effect⁹ essētiāl̄ z rea-
liter differt a suo efficiente z a suo fine cū ille due cause s̄nt extrinsece. s̄z res
nō est in efficiente nec in fine. Quarto sic. locus z locatū distinguunt eēn-
tiāl̄ z materiāl̄. qz locus est in locatē z nō in locato. s̄z locatū nō h̄z eē in
locante s̄z extra ip̄m. Quinto sic. aliqd est in tpe sicut aliqd est in loco. et
tū ille modus eēndi in nō p̄nūrat̄ inter istos mōs. s̄z insufficienter ponū-
tur octo modi eēndi in. ¶ Ad p̄mū d̄r. q̄ licet totū integrale s̄m se
sumptū z eē actuale nō excedit a suis p̄tibz. t̄n excedit q̄ntū ad esse potēti-
ale z s̄m rōez eo q̄ eē potētiāle sibi p̄uenit ex suis p̄tibz in q̄b p̄mo rep̄it̄.

¶ Ad scdū d̄r. q̄ s̄z materia z forma quātū ad suos modos eēndi oppo-
nūtur. s̄z q̄ntū ad modū actus z potētiē. nō t̄n s̄m suū esse. qz p̄ idē esse s̄lt̄
existit in toto p̄posito. s̄z forma bñ est i materia cui dat esse. Ad tertij
d̄r. q̄ licet effectus nō sit eēntiāl̄ z actuāl̄ in sua causa efficiente z finali. t̄n
est bene accidentāliter in ip̄is z virtualiter vt prius dictum est.

¶ Ad quartū d̄r. q̄ licet locatū nō sit in loco p̄ inherētā cū sibi nō in-

Tractatus tertius

hereat. tñ est in ipso per pñentia. qz in eo pñet z circūdat. Ad qñez dicit. qz licet esse in tempore non enūret hic distincte z formaliter. tamen enumerat hic equivalenter. qz pñet sub octauo modo. qz vterqz modus essendi in. scz in loco z in tpe est esse in alio. vt in mēsurā extrinseca zc.

Erum que sunt quedā dicunt de subiecto in subiecto vero nullo sunt. vt genera et species substantie et differentie earum que oia dicunt substantie vniuersales. Extēso hoc noie substantia. vt homo animal rationale. Dicit de subiecto prout hic sumit est superius dici de inferiori. vt animal dicit de hoīe. et homo de sorte. et color de albedine. Et esse in subiecto sumit est esse in alio. sicut accidens est in subiecto. Alia vero neqz de subiecto dicunt neqz in subiecto sunt. vt indiuidua substantie. Alia dicuntur de subiecto et sunt in subiecto. vt genera et species aliorū nouē predicamentorum dicunt de inferioribz. et sunt in subiecto sicut accidēs in subiecto. vt color dicit de albedine vt de inferiori. et est in corpe vt in subiecto. Alia vero in subiecto sunt et de subiecto nullo dicunt. vt hec scientia est in aīa vt accidēs in subiecto et nō dicit de aliquo inferiori. z iste color est in subiecto vt in corpe. z nō dicit de subiecto. oīs em̄ color in corpe est.

Postqz auctor pñit distinctōem modoz essendi in. qui valēt ad cognoscendū scđam diuisionē aī predicamentale. Hic pñter ponit illā scđam diuisionē dicens. qz dicibileū quedā dicunt de subiecto z nō sunt in subiecto. qdā vero nō dicunt de subiecto nec sūt in subiecto. alia vero sunt in subiecto z dicunt de subiecto. alia vero sūt in subiecto de subiecto vero nullo dicunt. Cūqz diuisionis rō est hec. qz oēs ens dicibile vel est substantia vel accidēs. Si substantia hoc est duplr. vel est substantia vlis. z sic est primū mēbrū. vel pñcularis. et sic est scđm. Si accidēs hoc est duplr. vel accidēs vlis. z sic est tertiu mēbrū. vel pñulare. z sic est quartū mēbrū. Et in hac diuisione subdiuidit scđm mēbrū pñme diuisionis aī predicamentalis. scđm dicibile incōplexū. nō tñ diuidit h dicibile incōplexū in tota cōitate eius. sed soluz dicibile qd est ens reale. ideo Are. ponit in textu pñdicamentoz in hac diuisione eoz q sūt z nō eoz q dicunt. **S**ciēdū pmo qz dici de subiecto z ēē in subiecto sic int se dñt. qz dici de subo vt h sumit ē aliqd sup? dici de inferiori. Vñ supius eo qz dicitur coruz esse inferioris sui pñdicat de suo inferiori.

Petri hyspani

Et capitur hic subiectū nō pro subiecto accidentis. sed p inferiori vel sub
iicibili alicuius superioris. Sed esse in subiecto est esse in alio vt accidens in
subiecto. Accidens vero est in subiecto tanq̃ forma inherens ⁊ adueniens.
ei post eius esse p̃pletū. Ad hoc em̃ q̃ sit accidens requirit ipsū habere ens
p̃pletum ad qđ cadat ⁊ cui inhereat. ⁊ sic capit hic subiectū p subiecto acci
dentis qđ est indiuiduū de genere substantie. et ppter hoc diuersimode capi
tur subiectū. dicēdo q̃ aliqua dicuntur de subiecto. ⁊ alia sunt in subiecto. qz
in primo capitur pro inferiori. in secūdo vero pro ente p̃pleto quod est subiec
tum accidentis. ¶ Sciendū secūdo. q̃ in primo membro huius diuisionis
dicif q̃ aliqua dicuntur de subiecto ⁊ nō sunt in subiecto. p qđ intelligit suba
vniuersalis. illa em̃ habet q̃ sit substantia. ⁊ q̃ sit vniuersalis ab alio ⁊ ab alio
inq̃tuz substantia nō est in subiecto. quia p̃p̃riū substantie est in subiecto nō
esse. eo q̃ est ens p se ⁊ non in alio. sed inq̃tum est vniuersalis dicif de subie
cto. qz habet inferiora sub se. In secūdo vero membro dicif q̃ quedā non di
cuntur de subiecto nec sunt in subiecto. et p hoc intelliguntur substantie parti
culares. ille inq̃tum sunt substantie nō sunt in subiecto inq̃tum vero parti
culares nō dicuntur de subiecto. qz non habent aliqua inferiora sub se. ⁊ sic p
illos duos modos habet differentia inter substantias vniuersales ⁊ particula
res. ¶ Sciendū tercio q̃ in tercio membro huius diuisionis cum dī. Alia
sunt in subiecto ⁊ de subiecto dicuntur intelliguntur accidentia vniuersalia. il
la em̃ inq̃tum accidentia sunt habent esse in subiecto. qz omne accidens est
in subiecto. Unde p̃p̃rium esse eius est inherere subiecto. sed inquātuz sunt
vniuersalia dicuntur de subiecto. scilz de suis inferioribz. Sed cum in quarto
membro dī q̃ aliqua sunt in subiecto ⁊ de subiecto nō dicuntur. p hoc intelli
guntur accidentia particularia que inq̃tū sunt accidentia sū in subiecto. inq̃
tum vero particularia nō dicuntur de subiecto. qz non habent inferiora sub se
et omniū istorum membrorum exempla satis patent in textu. ¶ Sciendū
quarto q̃ accidentia particularia ⁊ substantie particulares diuersimode par
ticularisunt ⁊ indiuiduantur. qz substantia particularis indiuiduat p mas
teriam signatā que est p̃ncipiū indiuiduarōis. ⁊ sic ille substantie indiuidu
antur p aliquid de suo genere. Et qz differūt a suis sp̃ibz per p̃ncipiū indi
uiduationis. adeo talia indiuidua de genere substantie per aliquid de suo ge
nere differūt a suis vlibz. Sed accidentia particularia indiuiduantur p indiui
duationem sui subiecti. qz capiūt vnitatem vel pluralitatē ab vnitatem vel plu
ralitate materiali sui subiecti. ⁊ subiectū non est de suo genere. ideo nō indi
uiduātur p aliquid sui generis. nec differūt a suis vlibz sicut sube indiui
duat. Unde ex p̃dictis p̃z q̃ p hanc diuisionē cognoscit dīna eoz que ponūt
tur in p̃dicamentis sube ab his que ponūtur in p̃dicamentis accidentiū. Et nā
cognoscit dīna eoz q̃ ponūtur in eodē p̃dicamento penes vlt ⁊ particulare. et
p hoc p̃z ad qđ sit vltis ista diuisio. Contra p̃dicta ar. p̃mo sic illud qđ
dī subiecto est in subiecto. qz dici de p̃supponit esse in ergo nulla dicuntur de
subiecto q̃ nō sunt in subiecto. Secdo sic. omne subiectū p̃us est illo cui⁹ est
subiectū. sed inferius nō est p̃us suo superiori. q̃ nō est subiectū sui superioris. ⁊
sic dici de subiecto nō est dici de suo inferiori. Tercio sic. aliq̃s hō est suba
particularis. ⁊ tamen dī de subiecto. scilz de suo inferiori. vt dicēdo sortes est
aliquis hō. ibi aliq̃s homo est sup̃us ad sortes. q̃ male dī q̃ substantie particula

Tractatus tertius

res nō dicuntur de subiecto nec sunt in subiecto. Quarto sic, omne qd est in subiecto, vel est in eētia subiecti vel in eē eius, sed accēs vlt uō est in eētia subiecti, cū nō sit de eētia subiecti, cū esse rei aliene nature nō pmisceatur. go accētia vltia nō sunt in subiecto. Quinto sic, oīs forma cōicabilis dē de subiecto hoc est de inferiori, h accētia picularia sunt forme cōicabiles, cū oīs forma sit cōicabilis. illa accētia dicuntur de subiecto. Ad p̄mū dē qd si capiat semp eodē mō subiectū, tūc vey est qd qd dē de subiecto hoc est de inferiori est etiā in subiecto, i. in inferiori, sed capiēdo diuersimode subiectum vt capis in istis mēbris, tūc nō oē qd dē de subiecto, i. inferiori est in subiecto supple sicut accēs est in subiecto. Ad scdm dē qd licz subiectū accēs nā ruraliter sit p̄us illo cui? est subiectū, nō tū subiectū alicui? supioris, z isto capis hic subiectū in definitōe dici de subiecto. Ad tertiū dē qd licz aliq̄s hō p̄dicatōe sp̄i z p̄siderādo ipm ex pte nature p̄tracte dē de sorte vt de inferiori, nō tū p̄dicatōe indundui, z p̄siderādo ipm ex pte signi p̄trahētis naturā. Si hoc mō dicēdo sortes est aliq̄s hō p̄dicatur idē realiter de seipso z nō aliq̄s supius de suo inferiori. Ad q̄rtū dē qd licz accēs nō sit de eētia sui subiecti tan p̄ p̄ncipiū illi? eētie, tū p̄m̄herentia dē esse in eētia sui subiecti ex p̄sequēti vt est in toto p̄posito z sub eē totius, sed tū p̄mo z p̄ se nō inheret essentie vel eē sed toti cōposito, licet q̄q̄s rōne materie z q̄q̄s rōne forme. Ad q̄ntū dē qd hō oīs forma p̄m̄ se accepta sit cōicabilis non tū forma recepta in materia z indunduata p̄ subiectus eius est cōicabilis, ideo p̄ accēs p̄ticulare i eo qd p̄ticulare ē nō ē cōicabile nec dē de suo subiecto, g z

Vando aut̄ alterū de altero p̄dicat vt de subiecto, q̄ cūq̄ de eō qd p̄dicat dicuntur oīa de subiecto dicunt, vt sortes est homo, hō est aīal, ergo sortes est aīal. Diuersoz generū z nō in balternatim positoz diuersē sunt spēs et dñe vt aīalis et scientie que sunt diuersa genera. Dñe em̄ aīalis sunt rōnale z irrōnale Diuidit̄ em̄ p̄ has dñicias, vt aīalium aliud rōnale aliud irrōale. Dñe aut̄ scientie sunt naturale morale z fermocinale. Diuidit̄ em̄ p̄ has differentias, vt sciaz alia naturalis, alia moralis, alia fermocinalis

Postq̄ posuit supius duas diuisiones antep̄dicamētales valentes ad cognoscendū dñas dicibilū inter se tam ordinabilū in p̄dicamento q̄ nō ordinabilū. Hic p̄sequēter ponit duas regulas antep̄dicamētales valentes ad cognoscendū ordinē eoz que ponitur in p̄dicamento. Prius em̄ oportet cognoscere dñas eoz que ponitur in p̄dicamento ab his q̄ non ponitur in p̄dicamento, et que ponitur in diuersis p̄dicamentis qd docet p̄ duas diuisiones p̄cedentes q̄ cognoscere ordinē eoz que sunt in p̄dicamento. Et q̄ p̄us est cognoscere ordinē dicibilū respectu vnius p̄dicamēti, qd docet p̄ primā regulā q̄ cognoscere ordinē eoz respectu diuersoz p̄dicamen

De Petri hispani

Petri hispani

torū qd sit p secundam regulam Ideo pueniēter preponit pma regulā que
talis est. Quādo alterū rē. vt supra. ¶ Sciendū pmo. q in hac regula p
lud qd p dicitur siue per p dicitur intelligit supius habens modū p dican
dū alius
cuius predicabiliū. Et per subiectum intelligit inferius alicuius superioris
Ideo sensus regule est. Quā aliquid supius p dicitur de suo inferiori quecuqz
p dican
t essentialiter de isto superiori. etiam p dican
tur de illo inferiori. Cuius
rō est. qz supius actualiter includitur in suo inferiori. ideo quecuqz sunt eēn
tialiter in tali superiori z de illo p dican
tur. sunt etiā actualiter in suo inferiori
et de illo p dican
t. etiam si p mū supius p dican
tur essentialiter de tali inferiori
et si accidentaliter p dican
tur p mū supius sua superiora etiā accidentaliter p d
ican
tur. Et p hoc pz q ista regula valet ad cognoscendū ordinē dicibilium
in vna linea p dican
tali. Et isto mō omnia dicibilia superiora alicuius gene
ris sunt superiora suar spēs z que p dican
bilia possunt de se inuicē p dican
t.

¶ Sciendū secūdo q arguendo p istā regulam debent obseruari due p dican
tiones. Prima est. q in pma p pōne sit directa z ordinata p dican
tio siue ibi sit ef
fentialis p dican
tio siue accidentalis. Opōrtz etiā aliquid p dican
tū p mū ordinē
alicuius qnqz p dican
taliū. Secūda est. q in secūda p pōsitione sit essentialis
p dican
tio z directa. Defectu cuius hic non arguitur p illam regulā. hō est
animal. aīal est asinus. ergo homo est asinus. qz in secūda p pōsitione non est
essentialis p dican
tio. qz inferius nō p dican
tur essentialiter de suo superiori
quod tñ requiritur hic. scz q superius essentialiter p dican
tur de suo inferiori
ri. ppter hoc qz reducendo talem argumentationem ad syllogismūz secūda
p pōsitione sit maior in prima figura Et ita semper debet esse vniuersalis ac
tualiter vel virtualiter. si autem non esset essentialis p dican
tio staret ma
iorem non esse vniuersalem nec formaliter nec virtualiter. Et tenet etiā ista
regula negatiue. supposito tamen q pma p pōsitione sit affirmatiua. qz debet
fieri minor in pma figura. z q in secūda p pōsitione p dican
tū negetur essen
tialiter de p dican
to prime. Unde bene seqūtur. sortes est homo. homo non
est asinus. ergo sortes non est asinus. qz secūda p pōsitione debet fieri maior z
in pma figura. vt nullus hō est asinus. ¶ Sciendū tercio. q secūda regula
ante p dican
talis est. diuersorū generum rē. vt supra. Cuius rō est. quia
spēs z dñe alicuius generis essentialiter descendūt a suo genere. z dñe eā
dem essentialitā cū ipso. sed diuersa genera cōtentialiter differūt. ergo spēs z dñe
diuersorū generū etiā differūt cū includant essentialitā oppositas illoz diuerso
rū generū. ideo opōrtz q diuersorū generū sint diuersę spēs z differentie. Et
per hoc pz q ista regula valet ad cognoscendū quomodo in diuersis p dican
tamentis debent ordinari diuersę spēs z quomodo essentie p dican
tamentoz
sunt impermixte. ¶ Sciendū quarto q genera subalternatim posita dicū
tur quoz vnū essentialiter sub alio p tinet. sicut corpus z aīal. p oppositū illa
nō dicūt subalternatim posita quoz nō vnū p tinet sub alio. vt sunt substan
tia z quantitas. Et in hac regula dīz nō subalternatim positorum ad diffe
rentiā generū subalternatim positorū. qz ipsoz possunt esse eādē spēs z dif
ferentie. sicut spēs aīalis sunt spēs corporis z substantie. licet nō sint imedia
ter respectu illoz generū. z similiter differētie aīalis ex psequēti sunt differē
tie corporis z sube. Sz genera nō subalternatim posita nec pmo nec p se nec
ex psequēti possunt habere easdē spēs z dñas ppter causam p dican
tam.

22 q.

Tractatus tertius

Contra predicta ar. pmo sic. sortes est hō. z hō est spēs. ergo sortes est spēs. z tñ ibi arguit p pma regulā. q̄ zc. Secdo sic. nō sequitur. hō est albus albus est accns. ergo hō est accns. z tamē arguit ibi seruādo p dīcōes prime regule. ergo nō est sufficiens Tercio sic. suba z q̄ritas sunt diuersa genera z nō subalternatim posita. z tñ corpus est spēs vniuersalis. q̄ ptra secūdā regulā Quarto sic. aial z scia sunt diuersa genera nō subalternatim posita et tñ ipoz est eadē dñia. scz rōnale q̄ est dñia aialis z scie que diuidit p scis entia reale z rōnale. q̄ diuersoz generū z nō subalternatim positoz non sunt diuersē spēs z dñie. Quinto sic. intellectus est dñia hoīs z etiā angelī. z tñ hō z angelus nō p̄tinent sub eodem genere sed sub diuersis. qz hō p̄tinet sub suba corporea. z angelus sub suba incorporea. q̄ diuersoz zc. est eadē dñia. Ad p̄mū dī. q̄ ibi nō arguit p pma regulā. qz in scda p̄pōne hō est spēs nō est essentialis p̄dicatio. qz scdē intentiōes nō essentialiter p̄dicant de p̄mis. sed solū accidentaliter. qz dicit respectus accidentales qui accidunt p̄mis. et s̄r diceret de ista hō est suba. suba est genus. q̄ hō est genus.

Ad scdm dī q̄ albus in p̄dicato p̄me z in subiecto scdē differēter tenet. qz in p̄ma tenet p̄teritiue ad subiectū p̄m q̄ dicit totū esse accidentale eius. In secūda vero tenet sub rōne p̄p̄ia eius. z nō inq̄ritum dī respectū ad suū subiectū. ideo in secūda nō subijciat aliquid de p̄dicato p̄me formaliter accepto. sed p̄mittit fallacia accidentis Ad tertiū dī q̄ corpus nō est spēs substantie z q̄ritatis capiēdo ip̄m vniūce. sed equiuoce. qz p̄t est substantia p̄tens accipere tres dimensiones. scz longitudinē latitudinē z p̄funditatē. tunc est spēs sube. Cum ergo actualiter importat illas tres dimensiones. tūc est spēs q̄ritatis. scz p̄tine. z sic corpus equiuoce dī substantia z quantitas Ad quartū dī q̄ rōnale nō est eadē differētia animalis z scientie simpliciter et formaliter. qz non tenetur vniūce sed equiuoce. Nam p̄m q̄ dicit formaz qua possumus uti rōne. sic est dñia aialis. sed p̄m q̄ dicit scientia que est de ente rōnis. sic est differētia scientie. Ad quintū dī q̄ intellectus equaliter nō reperitur in homine z in angelo. Nec intellectus hoīs z angeli sunt in equali gradu perfectionis. cum intellectus angeli cōtialiter sit p̄fectior intellectu hominis. ideo intellectus dī de ip̄is analogice z nō vniūce. ideo non est eadē differētia que dī dī p̄fectiora q̄ dī dī.

Quia que p̄m nullā p̄plexionē dicuntur singulū eorum aut scire suba. aut qualitatē. aut quantitatē. aut ad aliquid aut agere. aut pati. aut ubi. aut quādo. aut situm esse. aut habere. Est em̄ substantia ut exemplariter dicat. ut homo equus q̄ritas. ut bicubitum tricubitum. ad aliquid. ut duplū triplū qualitas ut albedo nigredo. ubi ut in loco esse. quādo ut herisuisse. cras fore. situm ut sedere iacere. habere ut calciatū esse armatū esse. agere ut secare vire. pati ut secari vri

Uniusquisque magna p̄dicatos filia p̄tente
scans in t̄plo Rodie infusata p̄tando fatigat
in t̄plo v̄p̄is colunt omnia dñi p̄tenda

Petri hispani

Postquam autor determinauit de antepdicamentis que necessario valent ad cognitionem pdicamentorum. Hic psequenter incipit determinare de pdicamentis. Et quia cognitio generalis et pfusa pcedit cognitionem in nobis distinctam et determinatam. ideo prius determinat de ipis in generali quam in speciali. pmittebat talē diuisione. Eorum que dicuntur fm nullā pplexione. i. dicibilibus incoplexorum singulū eorum aut fecit subam. aut qualitatez. et sic de alijs pdicamentis. Et de omnibz his exempla patent in textu. Unde p3 q ista diuisione non est antepdicamentorum. qz nō pcedit determinatōem pdicamentorum. sed determinat de ipis pdicamentis in generali distinguendo ipsa et exemplis. cando de quolibet. ¶ Sciendū pmo. qz dicibile incōplexum dupl'r accipit. Vno mō generaliter p omni illo qd fecit p vocem incōplexā quomodo accipiebatur in pma diuisione antepdicamentorum. et sic nō accipit hic. cū dicitur. Eorum que dicuntur. qz hoc mō multa sunt dicibilia incōplexa que nō reponuntur in pdicamento. sicut noia ficta. vt chymera qd depēdet a rōne nostra. taliter omne nomen nō fecans vlē vel particulare qd depēdet a rōne nostra. Talia em nō sunt in pdicamento. Et ideo Buridanus minus bene posuit pdicamentū signū ad reponendū in eo omnia signa et entia rōnis. Alio mō caput spēcialiter p dicibile incōplexo ordinabile in genere fm sub et supra putat stat sub voce talē ordinē fecante. et illo mō dicibile incōplexum diuidit in p3 senti diuisione. et omne tale aut fecit subam aut qritatē rē. Et dicitur notanter putat stat sub voce. qz hic nō psideant res sub rōne entis. sed putant stat sub vocibz per quas res fecantur et vt sub vocibz res ordinantur. ¶ Sciendū est secūdo qz ad hoc qd aliquid sit ordinabile in genere quatuor pdictōes requiruntur. Prima est qz tale dicibile sit vnū formaliter et vniocū. qz si esset equocū. essent plura dicibilia. et posset ordinari in diuersis pdicamentis. et per hoc p3 qz equiuoca vt equiuoca sunt nō ordinantur in pdicamentis. Secūda est qz sit incōplexū. qz si esset pplexū fm diuersas eius ptes posset poni in diuersis pdicamentis vel diuersis locis eiusdem coordinatōis. sicut patz in diffinitione in qua genus ponit in recta linea pdicamentali. Differentia vero talis est in qua genus ponit in recta linea pdicamentali. Differentia vero talis est taliter. et ppter hoc complexa nō ponuntur in pdicamento fm qz pplexa sunt sed fm diuersas partes vel inq̄tum sumuntur p vno incōplexo. Tercia conditio est qz tale dicibile sit ens reale et qz habeat certū ordinem in rebz. ppter hoc entia rōnis vt chymera vel negatōes non ponuntur in genere. Quarta conditio qz tale dicibile sit vlē vel particulare. qz coordinatio fm sub et supra sit fm rōnem vlis vel particularis. sicut vlē ponit supra et particulare sub. et ppter hoc deus nō est in pdicamento. qz nō est vlē. cū nō possint esse plures dii. nec particulare. eo qz nō hz aliqd supius vniocū. ¶ Sciendū tercio qz huius diuisionis sic habet sufficiētia. qz omne dicibile incōplexum ordinabile in genere. vel dicitur ens per se. vel ens in alio. Si pmo sic est suba. Si scdm h est dupl'r. vel dicitur ens absolutū vel ens respectū. Si absolutū hoc est dupl'r vel psequitur subam grā matere. et sic est qritas. vel forme et sic est qualitas. Si sit ens respectū hoc est dupl'r. vl' sumit a respectu sube ad aliqd extrinsecū. vel econtra a respectu alicuius extrinseci ad subz. Si pmo hoc est dupl'r vel dicitur respectū pmi sube ad suū totū et ad locū simul et sic est situs. vel dicitur simpliciter respectū sube ad aliqd extrinsecum. et hoc est tripl'r. vel qz orit a tota materia. et sic est actio. vel a materia et sic est passio. vel a toto pposito. et sic est ad

Tractatus tertius

aliquid. Si vero dicat respectu alicuius extrinseci ad subam. hoc est dupliciter. qz vel illud extrinseci est adiacens et applicatum simul. et sic est habitus. vel adiacens tñ hoc est duplr. vel adiacet rei fm q est in motu. et sic est qñ. vt fm. q est in qere. et sic est. vbi. Et p hoc pz q sunt decē pdicamēta. Sciendum. qto q pdicamentū est gen^o generalissimū alicui^o coordinatōis. vel est ipsa tota coordinatio alicui^o pdicamēti. Et dr pdicamentum a pdicari et metior metiris. qz est mēsurā illorū q sunt in tali genere vel sub ipo. et in se colligit oia dicibilia eiusdē generis. Et sic pz ex definitōe pdicamēti q pdicamētuz pē sumi duplr. et vtroqz mō sunt decē pdicamēta. qz si sumat pmo mō. p genere generalissimo tñ sunt. x. pdicamēta. Et qz coordinatōes pdicamentales distinguūtur fm genera generalissima q sunt pma pncipia formalia illa tñ. ideo si sumat scdo mō. p coordinatōe. sic iterū solū erūt decē pdicamenta.

Contra pdicta at. pmo sic. ens est dicibile incōplexū. et silt res. aliquid. vñ verū bonū. que sunt trāscēdētia. et tñ nō ponūtur in pdicamēto. cū ens sit cōius quoliter pdicamentoz. Gilla diuisio nō valet. Secdo sic. de^o est in pdicamēto et nō in aliquo istoz. Gilla diuisio nō est bona. Aliis pz. qz oīe ens pnculare dicibile incōplexū ponit in pdicamēto. sed deus est qdā pnculare. qz est vñ ens in numero. sed ens in numero et pnculare idē sunt. G. deus est in pdicamēto. Tercio sic. gen^o et spēs sunt dicibilia incōplexa. et tñ nō sunt in aliq pdicamēto. G. rē. Quarto sic. isti termini incōplexi oīo et ppo sunt dicibilia incōplexa et ordinā. ut in genere. qz ppo est spēs oīōis re mota. et tñ nō sunt in aliq istoz pdicamētoz. Quinto sic. materia est dicibile incōplexū et ens vocalez sibi pueniūt alie pdictōes pdicabilitū ordinabilū in genere. et tñ nō ponit in aliq istoz pdicamētoz. G. insufficienter hic enumerant pdicamēta.

Ad pmiū dr. q. licz ens ex pte vocis sit aliq dicibile incōplexū. nō tñ ex pte fcatōz est vñ dicibile. sed multa. qz ipm in cōi accepsum nō est vñuocū. ideo nō ponit in aliq vno pdicamēto. sed fm fcatā eius ponit in diuersis pdicamētis. Et silt vñm est de alijs trāscēdētibz. Ad scdm dr q. licz de^o sit vñ ens in nūero. qz indiuisibilis. nō tñ est vñ pnculare. qz pnculare dr pte alicui^o totū. de^o aut sub nullo pncet. et licz vnū in numero et pnculare in aliquo sunt idē scz materialr. tñ differunt formatr vē dictū est.

Ad terciū dr q. licz gen^o et spēs de materiali fcatōe eoz. dicūt aliq qd ens reale. tñ qñ ad fcatā formalia importāt entia ratiōis. qz importāt respect^o accitales a qbz sumūt sede intentōes. et illi respect^o sunt entia rōnis et nō entia realia. Ideo gen^o et spēs nō ponūt p se in pdicamento. Ad qruoz q illi termini oīo et ppo sunt dicibilia incōplexa ex pte vocis. tñ ex pte fcatōz sunt pplexa. et qz hic pñsiderant p respectū ad rē fcatā ideo ppo et oīo et alia siltia q importāt dicibilia pplexa nō sunt in pdicamēto. ideo male pō suit buridan^o vñdecimū pdicamētū ad reponēdū in eo entia rōnis. licz etñ in illis sit ordo rōnis nō tñ ordo realis seu ordo rerū. qñs oīe esse in veris pñdicamētis. et Gille sede intēōes solū hūt modū generis et spēi. Ad qntuz dr q. licz materia sit ens reductiue in pdicamēto et p modū pncipij. tñ quia nō est ens ppletū s. ps eius. ideo p se nō ponit in pdicamēto. sed reductiue in pdicamēto sube p modū pncipij substatie materialis.

Ita habetis dicēdū est de vnoquoqz pdicamētoz pmo

[Handwritten notes in a cursive script, likely a commentary or continuation of the text above. The text is dense and difficult to decipher due to the cursive style and fading. It appears to be a marginal note or a separate entry related to the main text on predicaments.]

Petri hispani

de suba cum sit prior alijs. Substantia aut diuidit p pnam
et secunda. Prima substantia est que pprie pncipaliter z maxi-
me substatre dz. Vel pma substantia est que neq in subiecto
est neq de subiecto dz. vt aliquis hō aliq equus

Postq̄ autor determinauit de decē p̄dicamentis in generali. Hic p̄ter
incipit determinare de ipis in sp̄ali. z q̄ suba est p̄or accitibz natura. definit
tione. z tpe. vt dz. vij. Metaph. z est cā oim accitū in triphet genere cause
sz materialis. efficientis. z finalis. z cā naturalr p̄cedit suū effectū. ideo p̄us
determinat de suba q̄ de accitibz. ipam pmo diuidēs p pnam z secūdā. Cu
ius diuisionis rō est. qz oim suba vel pmo z p se substat accitibus. vt suba
pncipalis. z sic est pma suba. vel nō substat accitibz pmo z p se sed ex p̄se
quenti. vt suba vltis. z sic est secda suba. Et p hoc p̄s q̄ nō sunt ponēde terciē
sube vel q̄rte. eo qz ois suba aut est vltis. vel pncipalis. z oēs vltis sube se
cūdario substat accitibz p hoc qz sunt in p̄mis. pncipales p̄o sube pmo z p
se substat. ¶ Sciendū pmo. qz suba p̄siderat triplr. vno mō vt ē pma z p̄n
cipalior ps entis. z sic est de p̄sideratōe metaphysici. Secdo vt est gen⁹ ge
neralissimū z pncipiū oim sc̄iar. ad qd oēs alie sube reducūtur. Tercio
vt est subiectū p̄mū accitū. z istis duobz modis p̄siderat hic a logico. Prim
cipaliter tñ vt est subiectū accitū q̄ distinguitur inter se fm diuersos mo
dos p̄dicandi de pma suba. Ideo hic pueniēter diuidit p pnam z secūdā in
q̄tū est subiectū accitū. z diuersimode substat ipis q̄ diuidat sub rōne ge
neris. sed in suas spēs. ¶ Sciendū secdo. qz nomē sube duobz modis sumit a
rebr. Vno mō a p se essendo. z sic sumit a p̄rio esse sube qd est esse p se z ab
solutū. z hoc mō suba vniuoce dz de oibz substantijs z est gen⁹ ipoz. Alio
sumit a substando. z sic sumit ab esse respectiuo sube que est in potentia ad
substandū accitibz. z isto mō substantia p̄us dz de substantijs particularis
bus que p̄mario substant accitibz q̄ de substantijs vltis. que secūdario sub
stant. Et qz hic diuiditur substantia in quārum habet substatre accidentibz.
et hoc modo dicitur per prius de primis substantijs q̄ de secundis. ideo hec
diuio est analogi in sua analogata. Et hec est ratio quare substantia p̄us
diuiditur q̄ definitur. quia equiuocū p̄us est diuidendū q̄ definitū.
¶ Sciendū est tercio. qz vno modo definitur prima substantia sic videlicet.
Prima substantia est que pprie pncipaliter z maxime substatre dz. In qua
definitione p illud relatiuū que intelligit suba loco generis definiti. Et ponit
pprie ad dñam accidentiū in quibz vnū accidens aliquo modo substat alte
r. sicut superficies albedini. hoc tamen non est pprie nec tanquā subiectū pnci
pale z per se subsistens. sicut prima suba. Deinde ponit pncipaliter ad dis
ferentiā secunday subay q̄ minus pncipalr z secūdario substat accitibz. scilz
in q̄tum sunt in p̄mis substantijs. Tercio ponit maxime ad dñam sp̄em
de genere sube. qz adhuc pncipalr substat q̄ sua genera. sed adhuc p̄mie sub
stantie pluribz substat q̄ ille spēs. qz q̄buscūqz substat spēs eide substat pri
ma suba seu indiuiduū. z vltra hoc ipsi sp̄ci substat. Et ponit substatre ad ex
plicandū modū vel esse quo ipsa substantia est receptiua accitū pmo z p se

Tractatus tertius

¶ Sciendum quarto quod aliter definitur prima substantia. Prima substantia est que neque est in subiecto neque de subiecto dicitur. ut aliquis homo aliqis equus. In qua definitione intelligitur sub loco generis definiti. Deinde ponitur neque in subiecto est ad diuisionem accidentium que omnia sunt in subiecto. Deinde ponitur neque de subiecto dicitur ad diuisionem secundarum substantiarum. quod licet ille non sint in subiecto tamen dicitur de subiecto. Prima enim substantia habet quod sit substantia. et quod prima ab alio et ab alio. In quantum enim est substantia sibi spectat non esse in subiecto. quod hoc est commune omnibus substantiis. sed in quantum est prima non habet inferiora sub se. Ideo non dicitur de subiecto. et per hoc differt a secundis substantiis. Et in ista definitione exemplificatur per indiuiduum vagum. ut aliquis homo. aliqis equus. magis quam indiuiduum determinatum. quod indiuidua determinata per diuisiones indiuiduales sunt in se ipsa et ab arte relinquenda. quod etiam sunt generabilia et corruptibilia et variabilia. sed indiuiduum vagum est indeterminatum et quodammodo vix ratione naturae communis quam importat. ut aliquis homo aliqis equus. et per hoc per diuisionem substantie et definitionem substantie prime. Contra predicta arguitur primo sic. ubi est equus literas ibi non est prima nec secundum. sed substantia dicitur equaliter de omnibus substantiis. cum sit genus ipsorum. ergo male diuiditur per primam et secundam. Secundo sic vniuersum membrum diuisionis predicat de alio. quod secunda substantia predicat de prima. ergo prima et secunda non opponitur. et sic diuisionem non datur per opposita. Tercio sic. materia prima principaliter substantia quam prima substantia. quod substantia forme substantia. et prima substantia solum substantia accidentibus. et tamen non est prima substantia. ergo definitio mala. Quarto sic. omnis passio conueniens multis conuenit ipsis ratione alicuius superioris communis in quo conueniunt. sed substantia est passio communis omnibus primis substantiis. ergo conuenit ipsis ratione alicuius superioris. sed superius non est nisi secunda substantia. Ideo substantia per prius et principaliter conuenit secundis substantiis quam primis. Quinto sic. definitio prime substantie datur per negationem. ergo non sufficienter explicat naturam definiti. **¶** Ad primum dicitur. quod licet substantia que dicitur a per se essendo dicatur equaliter de omnibus substantiis et vniuocum. non tamen ut dicitur a substantando. et hoc modo hic definitur. Ad secundum dicitur. quod licet prima substantia et secunda secundum id quod sunt non opponantur. et secunda substantia predicetur de prima tamen secundum rationes prime et secunde opponitur. et sic sunt membra huius diuisionis. Ad tertium dicitur quod licet materia prima proprie et principaliter substantia respectu forme substantialis. non tamen respectu accidentium. sed totum compositum primo substantia accidentibus et materia et forma ex consequenti in quantum sunt in eodem composito. et de tali substantia dicitur. quod licet substantia per prius conueniat secundis substantiis sicut cause a qua procedit talis passio. non tamen conuenit ipsis tamquam subiecto. sed hoc modo per prius conuenit prime substantie que est subiectum et compositum per se substantia. Ad quartum dicitur. quod licet in definitione secunda prime substantie ponitur due negationes. tamen ponitur ad explicandum aliquam affirmationem. explicat enim quod prima substantia est prima in substantando. per hoc quod non est in subiecto. et quod est vniuersum in essendo. per hoc quod non dicitur de subiecto in se. non etiam prima pars est affirmatiua.

Petri hyspani

Secunde substantie sunt species in quibus sunt prime substantie et harum specierum genera ut homo est animal. Est enim aliquis homo in homine qui est species et homo in animali quod est genus. Individua dicuntur prime substantie quia primo substant alijs. Genera vero et species dicuntur secunde substantie quia secundo substant. Aliquis enim homo dicitur grammaticus et currens et animal et substantia. ergo homo dicitur grammaticus currens animal et substantia. Item ea que dicuntur de subiecto omnia predicantur nomine et ratione. ut homo predicatur de sorte et platone. Eorum vero que sunt in subiecto in pluribus quidem neque nomen neque ratio predicatur de subiecto ut hec albedo. vel hoc album. In aliquibus autem nomen nihil prohibet predicari de subiecto. Ratio nam vero predicari de subiecto est impossibile. ut album predicatur de subiecto. Ratio vero albi nunquam de subiecto predicatur.

Postquam autor superius determinavit de primo membro divisionis substantie scilicet de primis substantiis. Nunc postea determinat de secundo membro scilicet de secundis substantiis dicens quod secunde substantie sunt substantie viles que sunt genera et species in quibus sunt prime substantie ut homo et animal et dicuntur substantie viles secunde eo quod tales substantie secundario substant et non primo et per se ut substantia peculiaris. Cuius ratio est. quia cum actus fluat immediate a principiis proprijs individui primo et per se inest individuo sed substantie viles non includunt principia individui. Ideo non primo substant accidentibus sed solum ex consequenti inquantum habent esse in primis substantiis. Individua autem dicuntur prime substantie quia primo substant alijs. ut aliquis homo dicitur grammaticus. animal vero et substantia ex consequenti. Sciendum primo. quod substantie viles considerantur dupliciter. Uno modo quantum ad esse essentie et quantum ad hoc quod est esse per se. et hoc modo sunt priores substantiis peculiaribus eo quod cause formales ipsarum dantes ipsis esse nomen et rationem. Alio modo considerantur quantum ad esse existentie et quantum ad hoc quod est substantie accidentibus. et isto modo substantie peculiare precedunt viles. Cuius ratio est. quia substantie viles non habent esse existentie. nec substantie accidentibus nisi ex parte et secundum esse quod habent in primis substantiis. Ideo substantie viles quantum ad existere et substantie accidentibus precedunt secunde substantie. Sciendum est secundo. quod secunde substantie diversimode sunt in primis. et prime in secundis. Prime enim sunt in secundis potentialiter et specialiter.

Tractatus tercius

in sicut ptes totius vltis sunt in toto vlti et inferius in suo superiori. sed secū
 de sube sunt in pms actu et intellectu qz sunt de essentia pma substantia
 rum. Et solū habent esse extrīe in pms substantiis nō tñ capiūt illud esse ext
 rīe a pms in genere cause formalis. sed in gñe cause efficiētis et finalis ca
 piūt ipm ab extrīsecis causis sicut a pma causa a et natura sed in gñe caus
 se formalis hñt esse a seipsis qz sunt forme quedā et nō hñt esse ab alia causa
 formali. Et in genere cause materialis quodā mō esse illud capiūt a pms
 que sunt materia in qua respectu sedaz substantiaz. Sciendū tercio q ea
 que dicūt de subiecto scz supiora aliquoz inferiorz et ea que sunt in subie
 cto sicut accidētia diuersimode pdicant de suis subiectibz. qz supiora pdi
 cant de suis inferioribz noie et rōne. Et causa est qz illud dī pdicari fm nos
 men cur? nomē de aliquo pdicat seu verificat. Et illud dī pdicari rōne cur?
 diffinitio vel essentia includit cēntialiter in alio. Sed omē supius fm nomē
 eius verificatur de suo inferiori et includit essentialiter i suo inferiori. et etiaz
 diffinitio cōuenit cēntialiter suo inferiori. Ideo omē supius cēntiale pdicat
 tur noie et rōne de suis inferioribz. et sic pdicat vniuoce. sed accidētia aliqua
 nec noie nec rōne pdicant de subiecto. vt albedo nigredo. Alia vero noie
 pdicant sed nō rōne. vt albū nigrū. et sic solū pdicant denoiatiue de suis sub
 iectis. Sciendū quarto. q duplex est accidens. qz quoddā est accidēs ab
 stractū qd importat formā accidentāle fm se et nō fm inherentiā ei ad sub
 iectū vt albedo. et tale accēs nullo mō pdicat de subiecto. qz omē qd de alio
 pdicat debet dicere totū esse illū de quo pdicatur. sed accidens abstractū
 nō dicit totū esse subiecti sui. sed importat formā accidentālem euz precisione
 sui subiecti et sine inherentiā ad ipm. Ideo nō pdicat de subiecto noie nec
 rōne. Aliud est accidens cōcretū qd importat formā accidentāle cū inhes
 rentiā ad ipm subiectū et tale pdicat noie non rōne. Qui? rō est. qz pdicari
 rōne est pdicari essentialiter includi in rōne alterius. modo accēs cōcretū
 nō includit cēntialiter in rōne subiecti sui. ideo nō pdicat de ipso fm rōnem
 et per hoc cognoscit dī hñt scz substantiaz. et accidentiū respectu pme sub
 stantie. Secūde etiā sube pdicant vniuoce de ipsis. accidentia vero denoiat
 iue tñ. et per hoc cognoscit quid sit esse in subiecto et dici de subiecto que in
 diffinitōne pme substantie ponebantur. Contra predicta arguitur pri
 mo sic. Secūde substantie secundario substant accidentibus. sed substā
 tie vniuersales non substant accidentibus cum accedens sit solum in indiuis
 ible quia fluit a principiis indiuidui. ergo substantie vniuersales nō sunt
 secūde substantie. Secūdo sic. Substātie vltis sunt priores particulari
 bus. et p prius sibi cōuenit rō substantie scz esse p se qz indiuiduis. ergo sub
 stātie vltis dicūtur pme et nō ipse pculares. Tercio sic. Gen? general
 issimū dī de subiecto scz de suis inferioribz et tñ nō pdicatur rōne cum non
 habeat diffinitōem. ergo non omē supius pdicat nomie et rōne de suo inf
 eriori. Quarto sic. Dis forma dans alteri esse dat etiā sibi nomē et pdica
 tur noie de ipso. scz accēs abstractū ē forma dans esse suo subiecto. q fm suū
 nomē pdicabit de subiecto. Quinto sic. de quocūqz pdicat definitū et dif
 finitio eius et per consequens ea que sunt in subiecto predicantur nomine et rō
 ne simil. Ad primū dicit q licet substantie vniuersales non substant acc

Petri hyspani

identibus primo et per se tamen substant secundario ut sunt in primis et acci-
dens conueniens primis substantijs etiam conuenit secundis ex consequenti
in quibus sunt in primis ut cum dicitur fortis est albus ex consequenti dicitur ho-
mo albus et animal et substantia. Ad secundum dicitur quod licet substantie vni-
uersales sunt priores primis quibus ad esse essentie et quibus ad esse per se
tamen sunt posteriores quibus ad actus substanti accidentibus. Ad ter-
cium dicitur quod licet genus generalissimum non habeat proprie definitiorem quiddita-
tiua quam predicet de suis inferioribus tamen includit essentialiter in ratione suo-
rum inferiorum et etiam definitio notificans essentia eius conuenit ipsis. Item
predicatur nomini et ratione de suis inferioribus. Ad quartum dicitur quod licet
omnis forma designata per modum totius det nomen suo subiecto et predi-
cetur nomine de ipso non tamen forma designata per modum partis cum illa
non dicat totum esse subiecti modo accidentia in abstracto designata per
modum partis significantur. Ad quintum dicitur quod licet definitio acci-
dents concreti predicetur de suo subiecto denominatiue sicut suum acci-
dens non tamen predicat de eo essentialiter. Ideo non predicat de suo subiecto ve-
rario vel diffinitio. Diffinitio enim conuertibiliter et essentialiter conuenit suo
subiecto.

Item secundarum substantiarum species est magis substan-
tia quam genus. quia species est propinquior prime substantie
quam genus et etiam quia pluribus substantiis quibuscunque enim
substant genus eiusdem substantiis species. et cum hoc species substant
ipsi generi. Sed species specialissime equaliter substant et
qualiter sunt substantie. ut homo equus et similia. His vi-
sis dicendum est de comitatibus et proprietatibus substantie.

Postquam autor determinauit de primis substantijs et secundis. scilicet secundum seipsas de
finitio et expando ipsas ad inuicem. Hic oportet pariter ipsas secundas subas inter se di-
ces quod secundum substantiarum species est magis substantia quam genus. Cuius assignat duas causas
Prima est quod secundum substantiarum illa est magis substantia quam propinquior est prime substantie. Cum
in omni analogia inter media sequentia primum illud est propinquius primo quam
magis precipitat eandem analogi sed species est propinquior prime substantie quam ge-
nus quod ordinatur inter primam substantiam et suum genus. Item species est magis substantia quam
genus. Secunda ratio quod secundum substantiarum illa est magis substantia quam pluribus substantiis
secundum diuersos modos substantiandi. Sed species pluribus substantiis substant quam genus
quia substant accidentibus communibus ut subiectus inhesionis. et cum hoc
substant ipsi generi. et ut inferius superiori. Genus autem non substant ut in-
ferius superiori. Item species est magis substantia quam genus. Sciendum
primo quod substantia dupliciter consideratur. Uno modo quibus ad suum esse
proprium quod est esse per se ut dicitur a per se essendo. et sic una substantia non
potest dici magis vel minus substantia quam alia Secundo modo quibus ad esse esse

Tractatus tertius

sentiale quod est in potentia ad substantiū alteri et hoc modo vna suba p̄t
 dici magis suba q̄ alia. sed q̄a tale esse potentiale ad substantiū alteri non
 est p̄p̄riū esse sube sed q̄ p̄sequitur suū esse p̄p̄riū. Ideo ip̄a in suo p̄prio esse
 non intenditur neq̄ remittit̄. Ideo p̄pter hoc nō debet dici suscipe magis
 et min⁹ sicut etiā dicit̄ in vna p̄p̄rietate ei⁹. Sciendū scđo. q̄ specie esse p̄
 p̄p̄riū q̄ p̄me sube intelligit̄ dupl̄r. Vno mō q̄ sit p̄p̄riū q̄ p̄me sub
 stantie q̄ p̄m ad esse eius p̄p̄riū q̄d ē esse per se. et hoc mō ip̄a nō est p̄p̄riū
 q̄ genus. q̄a in esse subali p̄me sube genus et spēs sunt idem essentialiter. et
 sunt in actu simul. et faciūt vñ essentialiter cū indiuiduo et nō insunt magis
 et minus cū esse substantiale in indiuiduū p̄sistat. Ideo q̄m ad tale esse spēs
 ei⁹ nō ē p̄p̄riū q̄ p̄me substantie q̄ genus. Scđo mō q̄ sit p̄p̄riū q̄ p̄me sube
 q̄ p̄m ad modū substantiā alijs. et hoc mō spēs est p̄p̄riū q̄ p̄me sube
 q̄ genus. q̄ genus h̄z ēē indeterminatū et confusum. spēs vero h̄z
 esse determinatū p̄ d̄m specificatū nō ē m̄ numer⁹ sed ē m̄ specie. et p̄ma sub
 stantia habet esse determinatū ēē m̄ numerū et sic ad istū modū spēs ē p̄p̄riū
 p̄me sube et etiā spēs substantat acc̄tib⁹ et etiā suis sup̄iorib⁹. Genus autē vt
 genus est solū substantat acc̄tib⁹ et nō sup̄iorib⁹. Ideo ad hoc q̄d ē substantare a
 lijs. species magis cōuenit cū p̄mis substantijs q̄ genus. Sciendū scđo sub
 stantie. Quā rō est. q̄a ille scđo sube que equaliter appropinquant p̄mis sub
 stantijs et equaliter h̄nt substantare suis acc̄tib⁹ sunt equaliter scđe substa
 ntie. Sed omnes spēs specialissime equaliter appropinquant p̄mis substan
 tijs. et sicut species specialissime equaliter p̄ueniunt et p̄sistunt sub gene
 re p̄ suas d̄as. Ita etiā omnes equaliter et immediate sub se cōstituūt indiuidua
 et sic ut spēs specialissime sunt equaliter sube. Et licet in analogia membra
 subordinata nunc equaliter suscipiunt rōnem analogi. tamē membra non
 subordinata inter se que solū ordinata sunt in tercio p̄nt equaliter suscipere
 rōnem sui superioris. Modo diuerse spēs specialissime nō sunt subordina
 te inter se. Ideo licet suba sit quoddā analogū nō tamē est incōueniens q̄
 equaliter dicant̄ sube. Sciendū quarto. q̄ oēs p̄me sube dicunt̄ equalit̄
 ter substantie. Et fortis nō est magis suba q̄ plato nec ecōtra. Quā rō ē
 q̄a illa dicūt̄ q̄ sube q̄ ēq̄ p̄mo substantat acc̄tib⁹. s̄z oēs p̄me sube ēq̄ p̄mo sub
 stant acc̄tib⁹. ē equaliter d̄nt dici substantie. et licet vñ indiuiduū q̄nq̄ sub
 stet plurib⁹ acc̄tib⁹ q̄ aliud. tamē eque p̄mo substantat. Modo substantia
 nō dicit̄ magis suba p̄pter numerū illoꝝ q̄bus substantat. sed ē m̄ hoc q̄ habet
 plures modos substantandi. et p̄fectiores q̄ alie sube. Cōtra p̄dicta arguit̄
 p̄mo sic. Omnis substantia est ens p̄ se. sed genus et spēs non sunt entia p̄ se.
 quia solū habent esse in alio sc̄z in p̄ma suba. ē gen⁹ et spēs nō sunt sube. et
 sic vñ nō est magis suba q̄ aliud. Scđo sic. Gen⁹ substantat plurib⁹ acc̄tib⁹
 bus q̄ spēs. q̄ substantat oib⁹ acc̄tib⁹ plurū specieꝝ eius. Spēs autē substantat
 solū acc̄tib⁹ vnus specie. sicut aīal substantat acc̄tib⁹ oīm aīalū homo vero
 substantat solū acc̄tib⁹ hoīm. ē genus est magis suba q̄ spēs. Tercio sic.
 Genus p̄ prius cōuenit p̄me sube q̄ spēs. q̄a fortis ē m̄ naturā prius est
 aīal q̄ homo. ē genus p̄p̄riū ē p̄me sube q̄ spēs. et p̄ p̄is male dicit̄ q̄
 species est sibi p̄p̄riū. Quarto sic. genus et indiuiduū in hoc p̄ueniūt

Petri hyspani

¶ Virūq; est indeterminatū z quodāmodo infinitum. qz indiuidua varian-
tur in infinitū fm potentia. z etiā genus habet de se esse p̄sum. ergo gen⁹
magis puenit cū p̄ma suba q̄ spēs. ergo est sibi p̄pinquius. Quinto sic.
vna spēs spēalissima est p̄fectior q̄ alia. sicut homo est p̄fectior ceteris spēs
animalis. ergo semp vna species spēalissima est prior alijs. z per cōsequens
nō sunt equaliter substantie. Ad p̄mū dī. q̄ licet spēs z genus sint in alio
sicut superius in inferiori. nō tū sunt in alio sicut accidens in suo subiecto.
modo id quod est in alio sicut superius in suo inferiori potest esse ens per se
et etiam substantia. quia per vnū z idem esse sunt superius z inferius in ip̄s
so. Unde cum substantia dicat ens per se. ibi per se nō dicit negationem eē
in illo cui dat esse. sed solum dicit negationem entis p̄pleti qd sit causa ma-
terialis in qua ip̄s per cuius existentiam habeat esse. Ad secūdū dici-
tur. genus quātum ad numerū accidentiū plurib; substat q̄ species. non ta-
men plurib; substat quātum ad plures modos substādi alijs q̄ species.
quia species substat alteri vt subiectum accidentib; z vt inferius superiori.
Ad terciū dicitur. q̄ licet fm viam generatōis genus prius p̄currat ad
esse substantie prime q̄ species. nō tamen est p̄pinquius prime substātie q̄
rum ad modum essendi eius. nec etiā q̄tum ad modum substādi alijs. s;
species illo modo est p̄pinquior prime substantie q̄ genus. Ad quar-
tū dicit. q̄ licet indiuiduū sit indeterminatū q̄tum ad conditiōes acci-
dentales eius que variantur in infinitū. tamen quātum ad esse substantiale
est determinatū cum illud esse sit fm vnū in numero. genus autē non est hoc
modo determinatū. Ad quintū dicit. q̄ licet spēs spēalissima vna sit p̄-
fectior alijs quātum ad gradum perfectionis sue nature. z fm hoc dicatur
prior perfectione alijs speciebus. tamen quātum ad p̄pinquiorē prime sub-
stantie. et quātum ad modum substādi suis accidentib; vna non est p̄-
fectior alia. sed hoc modo omnes species spēalissime de genere substantie
equaliter dicuntur substantie secunde.

¶ Omnis est diuina substantie in subiecto nō esse quia
esse in subiecto conuenit solum accidenti. hoc p̄t in
p̄mis substantijs per definitionem prime substan-
tie. In secūdis autem patet inductione et syllogismo. Indu-
ctione sic homo nō est in subiecto. equus non est in subie-
cto. leo non est in subiecto neq; animal. et sic de singulis. er-
go nulla secūda substantia est in subiecto. Syllogismo sic. ni-
hil eorum que sunt in subiecto predicant nōie z rōne de sub-
iecto. sed omis secūda suba predicat nōie z rōne de subiecto
ergo nulla secūda substantia est in subiecto. Hoc autē nō est p̄-
p̄m substantie. sed etiā dīne cōpetit. et hoc intelligit de diffe-

Tractatus tercius

rentijs substantie. Nec est instatia de partibz substantie q sunt
in suo toto. et ideo vident esse in suo subiecto. qz aliud e mo-
dus essendi in. vt accidens est in subiecto. et aliud sicut pars
est in suo toto. vt prius patuit

Postqz autor determinauit de substantia fm se qstum ad esse substan-
tiale. hic psequetur determinat de ppietate eius. Cuius ro est. quia ee
substantiali rei precedit ppietates eius. cum tale esse sit causa illaru ppieta-
tum. pmo ponens illam ppietate substantie dicens. q comune est omi sube-
in subiecto non esse. Cuius ro est. qz nullu ens p se est in subiecto p cuius ee
substat. qz tuc no esset ens p se sed in alio. Unde esse in alio solum conuenit
accidentibz. sed omis suba est ens p se. cu hoc sit definitio eius. Ideo pmiu-
ne est omi sube in subiecto no esse. ¶ Sciendu pmo. q p hoc qd dicitur in subiec-
to no esse non intelligit pura negatio. sed ista negatio fundat in affirmatio-
ne et dat intelligere affirmatiuem. scz q ppium est omi substantie esse ens p
se et no esse in subiecto. Unde in tali esse duo sunt fm ronem. scz esse per se
quod est modus essendi substantie. et negatio modi essendi accidentis q est
esse in alio. Et licet esse p se non sit ppietas substantie. qz non psequit esse co-
plectu ipsius substantie. sed est ipm mer esse. tamen negatio modi essendi acci-
dentis bene ponitur ppietas substantie. qz psequitur fm ronem esse substantie.
licet no distinguat realiter a tali esse. Et p hoc patz q hec ppietas no co-
uenit chy mere nec entibz ronis. qz licet talia no sint in subiecto tamen non
habent esse quod supponitur in ista ppietate. ¶ Sciendum est secundo
q ista ppietas conuenit tam primis substantijs q secundis. De primis
pater per suam definitionem. De secundis probatur inductione et syllogis-
mo. que probationes satis clare habentur in textu. ideo pretermittuntur hic.
Aliter etiam probatur. quia esse in subiecto vt accidens est in subiecto est ee
in alio. sicut forma sibi inherens et adueniens post eius esse completu. sed se-
cunde substantie non adueniunt primis post earum esse completum. cuz sine
cause formales primarum substantiarum dantes eis esse substantiale. ideo
secunde substantie non sunt in subiecto. ¶ Sciendu est tercio. q substantia
dupliciter capitur. Uno modo generaliter pro omni illo quod importat es-
sentiam vel naturam de genere substantie. et hoc modo substantia compre-
hendit substantias completas et differentias substantiales. Et si hoc mo-
do sumatur hic substantia. illa ppietas est ppium substantie quarto mo-
do. Alio modo capitur substantia specialiter pro substantia completa que
est substantia fm rem et modum simul. per hoc q importat essentiam sub-
stantie et proprium modum essendi. Et sic solum continet substantias per-
fectas que ponuntur in recta linea predicamentali. Et hoc modo hec ppi-
etas est propria substantie secundo modo. conuenit em omni substantie. sed
non soli. quia puenit differentijs substantialibz. que non sunt substantie fm
hunc modum. quia non important proprium modum essendi substantie sz
qualitatis. ¶ Sciendum est quarto. q licet partes substantie que sunt in
suo toto aliquo modo videantur esse in subiecto sicut accidens non tamen

Petri hyspani

sunt in suo toto sicut accidens in subiecto suo. quia aliud est modus essendi in quo partes sunt in toto. et quo accidens est in subiecto. Unde tripliciter differunt. Primo modo. quia pars integralis est de compositione et per sectione sui totius et requiritur ad esse completum eius. accidens vero non sed consequitur esse completum sui subiecti. Secundo modo. quia per separationem partis a toto aliquo modo destruitur totus. sed accidens potest separari praeter subiecti corruptionem. Tercio modo. quia pars integralis potest manere separata a suo toto naturaliter. accidens vero non nisi fuerit supernaturaliter. quia secundum naturam accidens est semper in subiecto subsistens. Et per hoc patet prima proprietas substantie. **C**ontra predicta arguitur primo sic. proprium est substantie in subiecto non esse. ergo male dicitur quod illud est ei commune. Secundo sic. Ista proprietas non conuenit omni substantie necque soli. ergo nullo modo est sibi propria. Antecedens patet pro prima eius parte. quia forma substantialis est substantia. quae tamen est in subiecto cum sit in materia. Et secunda pars antecedentis probatur. quia accidens quandoque non est in subiecto. ut in sacramento altaris ubi accidentia subsistunt sine subiecto. et sic antecedens est verum. Tercio sic. Illud quod est in ente completo et in actu est in subiecto. sed secundae substantie sunt in ente completo et in actu scilicet in primis. ergo secundae substantie sunt in subiecto. Quarto sic. omne qualificans aliud est in illo quod qualificat ut in subiecto. sed differentia substantialis qualificat essentiam generis. ergo est in ipsa sicut in subiecto. et sic male dicitur quod haec proprietas conuenit differentiis. Quinto sic. differentia substantie est substantia. ergo ista proprietas non conuenit alijs a substantia per hoc quod conuenit ipsi differentie. ergo male dicitur in textu quod non esse in subiecto conuenit alijs scilicet differentiis. Sexto arguitur sic. ex non substantiis non fit substantia. sed ex differentia cum genere suo fit substantia. ergo differentia est substantia et per consequens male dicitur quod ista proprietas conuenit alijs a substantia. scilicet differentie. **A**d primum dicitur. quod licet non esse in subiecto sit proprium substantie in communi et secundum se considerate. non tamen est proprium substantie diuise et multiplicatae per sua inferiora. Ad secundum dicitur quod licet forma substantialis sit in materia tanquam in illo quod recipit ipsam. tamen non aduenit materie post eius esse completum. sed dat sibi esse in actu. ideo non est in ea ut accidens in subiecto. Et ad probationem secundam dicitur. quod licet accidens supernaturaliter quandoque sit sine subiecto secundum actum. tamen est semper in subiecto secundum aptitudinem. substantia vero non est in subiecto nec actu nec aptitudine. Ad tertium dicitur. quod licet secunda substantia sit in prima ut principium eius. non tamen aduenit sibi post eius esse completum. ideo non est in prima substantia ut accidens in subiecto. Ad quartum dicitur quod differentia non aduenit generi post eius esse completum. sed complet et perficit suum esse determinando ipsum ad certam speciem. Ad quintum dicitur quod licet differentia substantie sit substantia secundum rem. quia importat essentiam substantie. non tamen est substantia secundum modum et rem simul. quia importat illam sub modo qualitatibus. Ad sextum dicitur quod ex non substantiis simpliciter non fit substantia. tamen tene ex non substantiis secundum modum. ex substantia tamen secundum rem fit substantia sicut est differentia.

Tractatus tercius

Item omnibus secundis substantiis et differentiis earum con-
uenit uniuoce predicari. Nec enim omnia predicantur de primis
substantiis nomine et ratione. quare uniuoce predicantur. Item omnis pri-
ma substantia facit hoc aliquid. id est indiuiduum unum numero. Sed se-
cunda substantia videtur facere hoc aliquid sub appellationis figura
eo quod est in prima substantia et etiam de essentia eius. non tamen signi-
ficat hoc aliquid. sed potius quod est commune. Nec enim
illud quod facitur per secundam substantiam est unum numero sicut illud
quod facitur per primam substantiam.

Postquam autor determinauit de prima proprietate substantie. Nunc sequen-
ter determinat de secunda dicens. quod omnibus secundis substantiis et differentiis
earum conuenit uniuoce predicari de primis. Cuius ratio est. quod predicari uniuoce est
predicari uno nomine et una ratione. sed omnes secunde substantie et ratione earum uno nomine et
una ratione predicantur de primis substantiis. et includuntur essentialiter in ratione
primarum substantiarum. ideo omnibus secundis substantiis et differentiis earum conue-
nit uniuoce predicari de primis. Et ubi notatur de primis substantiis ad diuersam
accidentium uniuersalium. que licet predicentur uniuoce de suis inferioribus. tamen de pri-
mis substantiis predicantur denotatiue et non uniuoce. Sciendum primo quod pres-
dicari uniuoce accipitur triplex. Uno modo communiter per omni illo quod est unum signi-
ficatum predicatur de multis. et sic primus sub se denotatiue predicatur. et sic acci-
dens predicatur de primis substantiis uniuoce. ut album de sorte et platone. Alio
modo accipitur minus contraiter solus pro illo quod predicatur uno nomine et una ratione de
multis. siue hoc sit ratio quid dicitur siue descriptiua. et sic prius tene predi-
cat uniuoce de primis substantiis. ut dictum est in predicabilibus. Tercio sumitur per
prius ut solus conuenit illi quod predicatur per unum facit quod inest essentialiter sub
iecto suo. et ratio est essentialis subiecti. et hoc modo prius et accens non predicantur
uniuoce de primis substantiis. et hoc solus conuenit secundis substantiis et earum dif-
ferentiis. et sic caput in proposito. et sic patet quod si capiat substantia generaliter pro
omni substantia vel completa vel incompleta. tunc hec proprietas est propria quanto magis
modo. sed si capiat substantia solus pro substantia completa que importat substantiam
sub modo substantie sic est propria secundo modo. quod conuenit omni et non soli. Sciendum
duo secundo quod tercius proprietas subiecti est quod omnis prima substantia facit hoc aliquid. Cuius
ratio est. quod hoc aliquid est indiuiduum per se subsistens in specie completa. sed omnis
prima substantia est indiuiduum completum in specie. aliter enim non esset prima substantia que dicitur
recte ponitur sub specie per se subsistens. quod omnis particularis substantia est per se subsistens
ergo omnis prima substantia facit hoc aliquid. Et ad rationem eius quod est hoc aliquid
quid tria requiruntur. Primo quod sit indiuiduum. ideo nullus uniuersalis est hoc
aliquid. Secundo quod sit per se subsistens. ratione cuius nulla accidentia significat
hoc aliquid. nec etiam secunde substantie. quia per se non subsistit sed in primis
Unde subsistere est sub suo proprio esse stare. Tercio requiritur. quod tale indiui-

Petri hyspani

dui sit in specie cōpletū. ppter hoc anima rōnalis a corpore separata nō est hoc
aliquid qz licet sit indiuiduū z subsistens per se non tamē est in specie cōm-
pletum cū sit pars speciei humane. Et sūt hec tria requirunt ad suppositū
qđ idem dicit sicut hoc aliqd. z pmiū importat cū dicit hoc. Hoc em̄ est pro
nomen demonstratiuū rei singularis z scđm importat p hoc qđ dicit aliqd
Aliquid em̄ dicit quidditatē substantie. Sed terciū puenit sibi scz qđ sit p
se subsistens ex cōicātōne illoz duoz. z per hoc patet qđ pma substantia hā-
bet qđ significet hoc a pncipio indiuiduatōis eius. quod est materia qđ de se
est hec z indiuisa. z qđ fecerit aliqd habet a forma speciei quā includit. Sci-
endū terciō qđ licet scđa suba non significet hoc aliquid eo qđ nō est indiuidu-
um sed vltis. tamē videt fecare hoc aliquid ppter hoc qđ inest pme substantie
essentialiter. z est eadem cū ipa pma suba realiter. Scđo ppter figurā ap-
pellatōnis qđ eadē res qñqz noīatur noīe prime sube. z qñqz noīe scđe sub-
stantie. sicut fortes qñqz vocat sub noīe fortis. qñqz sub noīe hoīs. Et sic p
hoc nomen hō qñqz vocat hō in cōmuni. z qñqz homo in particulari sub
eadē formatōne vocis que est figura appellatōis. Sciendū quarto qđ oīs
scđa suba significat quale quid sicut pma substantia hoc aliqd fecit. Cui
rō est. quia quale quid dicit forma substantialis cōicabilis pluribus. que
in gētum forma est dicit qualis sūt modū quia aliquo modo qualificat id
cuius est forma. z in gētum substantialis est dicit quid. Quid dicitur em̄. p
prie substantia importat. Sed oīs scđa substantia importat substantiale
formā cōmunicabilem multis. ideo queliter significat quale quid. Et hoc
patet de genere quod importat essentia qualificabilem per differentias ei
et ratione essentie dicit quid. z rōne huius quod est esse qualificabile dicit
quale. similiter differentia dicit essentia qualificantē. Species vero dicit es-
sentiam qualificatam per differentia. z per hoc patet scđa ratio z terciā
ppietas substantie. Contra predicta arguit primo sic. Prima substantia
vniuoce predicat de seipsa. quia non predicat equiuoce nec denominatiue. qđ
non est pmiū scđis substantijs vniuoce predicari de pmiis substantijs. Se-
cundo sic. Differentia substantie non habet genus z differentia. quia differe-
tie non est differentia. ergo non habet rōnem. z sic non predicat nomie z rō-
ne de pmiis substantijs. z p pms nec vniuoce. Tercio sic. Idem nō fecit se
ipm. sed pma substantia est hoc aliquid. ergo non significat hoc aliquid.

Quarto sic. hoc album significat hoc aliquid. z tamē non est pma sub-
stantia. ergo fecare hoc aliquid nō est pmiū sube. Antecedēs patz qđ significat
hoc quia est indiuiduū. z fecit aliquid. pbat. quia significat aliquid vlt
nihil. sed non significat nihil ergo aliquid. Quinto sic. Idem significat
per primā substantiā z scđam. sed prima substantia significat hoc aliquid
ergo z scđa. z sic nō solū fecit quale quid. Ad pmiū dicit qđ licet p dicit
tione impropria prima substantia de seipsa p dicitur. tamē nō p dicit dōne pro-
pria. quia predicatōne p pta denotatur p dicitū in se subiecto. sed idem to-
taliter nō est. pprie in seipo. Ideo nō p dicitur p dicitōne. pprie dicta de se
ipso. Ideo dicit Aresto. qđ a prima substantia nulla erit p dicitio. Ad scđ-
cundū dicit qđ licet differentia non habeat diffinitōnem quidditatis. tamē
ipsa est essentialiter in diffinitōne prime sube inclusa. z hoc sufficit ad predi-
candū ipam vniuoce. Ad terciū dicit qđ licet prima substantia accepta

Tractatus tertius :

Handwritten text:

guernatgi
vettione
mari melle
denn mich ya
ach Hinför
Hugant
estori una
qui fuit frō
mich nram
tam yest
maly ch

pro re subiecta intentioni nō significet hoc aliquid. tamē ipa accepta p̄ intentione concretā rei bene significat hoc aliquid. ⁊ sic considerat a logico d̄ considerat res que per voces important. Ad quartū dicitur q̄ si capiat aliquid transcendens vt conuertit cum ente hoc albus fecit hoc aliquid. Sed si capiat in proposito non significat hoc aliquid. licet bene significet hoc quale. album em̄ solam qualitatem significat. Ad quintū dicit q̄ licet p̄ma substantia ⁊ secūda dicunt idem p̄m̄ essentiam. hoc tamē est sub diuersis modis essendi quia secūda substantia dicit illud sub esse cōmuni. p̄ma vero sub esse particulari. Ideo nō oportet q̄ si prima substantia significet hoc aliquid q̄ etiam secūda cū isti modi significandi sumant a diuersis modis essendi.

Item substantie nihil est contrarium. sed hoc non est. p/ prium substantie. quia non conuenit soli substantie sed etiaꝫ quantitati ⁊ quibusdam alijs. Item substantia non suscipit magis neqꝫ minus. Non enim dico qꝫ vna substantia non magis substat qꝫ alia. sed dico qꝫ vnaqueqꝫ substantia sꝫm es se suum non intenditur neqꝫ remittitur vnde album quan/ doqꝫ est magis album quandoqꝫ minus album. Sortes ve ro nō est magis homo vno tempore qꝫ alio tempore nec ma/ gis homo qꝫ plato.

Postq̃ posuit terciā proprietatem substantie hic consequenter ponit quar-
tam dicens q̃ substantia nihil est cōtrariū. Cuius ratio est. quia contraria
sunt forme actiue ⁊ passiue sub eodem genere maxime a se inuicem distan-
tes que ab eodem subiecto mutuo se expellunt actu vel apertitudine. Sed
nulla substantia est in subiecto vt dictum est. ergo nulle substantie ad se in-
uicem contrariant. Et hec proprietat non est ppria quarto modo ipi substan-
tie quia cōuenit alijs scz quantitati ⁊ multis alijs. Sciendū primo q̃ cō-
trarietas dupliciter accipit. Vno modo generaliter vt se extendit ad cōs-
trarietate pfectā ⁊ inspectā. ⁊ isto mō cōtrarietas cōtinet priuationes ⁊ habitus
oppositō nem ⁊ etiā continet sub se repugnantias duarū differentiarū que es-
contrario diuidunt aliquod genus que quodāmodo dicunt contrarie sū
qđ dicit q̃ in vnoquoq̃ predicamento est vna prima contrarietas scz diffe-
rentiarū que immediate diuidunt aliquod genus. Alio modo capis contra-
rietat specialiter solū pro contrarietate perfecta que est repugnantia forma-
rum actiuarū vel passiuarū eiusdem generis que mutuo se expellunt ab eo-
dem subiecto. Et talis contrarietas solum reperitur qualitates de ter-
tia specie qualitatū. Sciendū secūdo q̃ si capiat substantia generaliter p
omni illo qđ ponit per se vel reductiue in p̃dicamento substantie siue ponat

Petri hyspani

ut substantia completa et perfecta in recta linea predicamentali ut genera et species vel indiuidua. Siue ponat reducere tanquam principium diuisiui generis et constitutiui speciei sicut sunt differentie siue ponat ut principium speciei de tali genere. ut materia et forma que ponitur in genere substantie siue ponatur ut via ad substantiam siue ad terminum in genere substantie ut generatio vel corruptio. vel ut negatio vel priuatio aliquorum de tali genere hoc modo in substantia reperitur contrarietas imperfecta quia ibi reperitur repugnancia diuersarum que imperfecte contrariantur. Et ibi reperitur oppositio forme et priuationis. et contrarietas formarum naturalium que aliquo modo se expellunt ab eodem subiecto. quia generatio et corruptio aliquo modo contrariantur licet imperfecte. Sed si capiatur substantia specialiter solum pro completa substantia que est substantia secundum essentiam et modum essendi simul. que est in recta linea predicamentali. sic in substantia non reperitur nec perfecta nec imperfecta contrarietas. Et quia hoc modo accipitur hic substantia. ideo bene dicitur quod substantie nihil est contrarium. eo quod nulla talis substantia est in subiecto. Et per hoc patet intellectus huius proprietatis. Sciendum tertio circa quintam proprietatem substantie que est quod substantia non suscipit magis et minus et ratio est. quia suscipit magis et minus est aliquid intendi et remitti secundum suum proprium esse. Et quia esse substantie totum simul acquirit et consistit in indiuisibili. ideo substantia non suscipit magis neque minus. Et hec una substantia quantum ad esse accidentale eius scilicet quantum ad actum substantie dicitur magis substantia quam alia ut prima quam secunda tamen quantum ad suum proprium esse scilicet esse per se una non dicitur magis substantia esse quam alia. Sed non intenditur nec remittitur secundum suum proprium esse nec suscipit magis neque minus. Sciendum quarto quod intendi est aliquid in suo esse successiue perfici ut aliquid est album. et efficitur albus ibi albedo perficit in suo proprio esse. et talis augmentatio perfectionis vocatur intentio. quia ibi illa forma tendit ab esse imperfecto ad esse completum. sed contra remitti est aliquid imperfectum in suo esse. Et illa imperfectio dicitur remissio forme. vel dicitur iterata remissio ad suum esse imperfectum retro suum esse perfectum. Pro quo tamen considerandum quod dupliciter aliquid potest suscipere intensionem et remissionem. Uno modo secundum maiorem vel minorem permutationem contrarii ut aliquid dicitur albus quod nigrum est impermixtus. Alio modo fit intentio vel remissio secundum maiorem vel minorem radicacionem forme in subiecto. que radicatio consistit in actionem contrariorum que magis vel minus disponit subiectum ad susceptionem talis forme. Et quia substantia non est in subiecto nec habet contrarium. ideo nullo istorum modorum potest suscipere magis et minus. siue intensionem et remissionem capiendo substantiam per substantiam completam. Et hec proprietas est eodem modo propria sicut precedens. Contra predicta arguitur primo sic. Ignis et aqua contrariantur. tamen sunt substantie ergo substantie est aliquid contrarium. Secundo sic. Omne quod corruptum fit a suo contrario corrumpitur. et habet contrarium. sed multe substantie corrumpuntur. ergo substantia habet contrarium. Tercio sic. Elementa ut ignis et aqua sunt substantie et tamen in mixto intendunt et remittuntur ergo substantia suscipit magis et minus. Quarto sic. Rationale est substantia et tamen suscipit magis et minus.

Quinto sic. Ignis
¶ iii

Tractatus tertius

lux ē magis lux q̄ ignis flamma z ignis flāma magis q̄ ignis carbo. cū q̄ ignis sit suba cōpleta sedetur q̄ suba suscipit magis z min⁹. Ad p̄mū d̄z q̄ ignis z aqua s̄m accēs p̄rariant s̄z s̄m suas qualitates que sūt calidus frigidū siccum z humidū. nō tamē cōtrariant s̄m se z suas formas subales. de qua p̄rarietate solū est hic ad p̄positū. Ad sc̄m d̄z. Om̄e q̄d corrūpit per se z nō per accēs corrūpit a suo p̄rario z h̄z p̄rariū. Modo suba que corrūpit ab alio corrūpit solum per accidens. sicut ignis per aquam corrūpit. Vel om̄e quod corrūpit a suo cōtrario per se vel per accidēs corrūpit. Modo substantia bene habet p̄rarium p̄ accidens licet nō per se. tō nō oportet q̄ om̄e quod corrūpit debeat per se habere p̄rariū. Ad tertium dicit q̄ licet elementa in mixto s̄m suas qualitates intendant z remittant nō tñ s̄m esse essentielle. ideo nō suscipiunt magis z minus. Ad q̄rtum dicit q̄ rōnale dupliciter considerat. Uno modo q̄tum ad formam quā importat s̄m se z sic nō suscipit magis z minus. Secundo modo ut ē p̄ncipium op̄atōis. z hoc modo adhuc dupliciter cōsiderat. Uno modo ex parte forme eius. z sic nō suscipit magis z minus. Alio modo ex parte materie que magis z minus potest esse disposita ad talem op̄atōnez rōnis. Et sic ex parte materie rōnale q̄tum ad op̄atōnes eius suscipit magis z minus. sed hoc est s̄m accētia sua z sic illa s̄m suū p̄prium esse nō suscipiunt magis z min⁹ intensionē z remissionē. Ad quintū d̄z q̄ ignis lux q̄tū ad esse substantiale non est magis vel minus ignis q̄ ignis flamma. sed solus q̄tū ad accidentia eius ut sunt raritas z densitas luciditas z sic de alijs. Ideo s̄m p̄prium suum esse non suscipit magis z minus.

Item p̄prie p̄prium est substantie cum sit vna z eadē numero s̄m sui mutationem esse susceptible contrariorū. ut idem homo aliquando est albus. aliquando est niger. aliquando est calidus aliquando est frigidus. aliquando prauus aliquando studiosus. Neq̄ est instantia de oratione. quia licet hec eadem oratio sortes sedet aliquando est vera aliquando falsa. tamen hoc non est s̄m sui mutationem sed rei. ut q̄ sortes currit vel sedet. Et ideo nota q̄ verum z falsum sunt in rebus. ut in subiecto. z sunt in oratiōe ut in signo. Unde equiuocatur modus essendi in. cum dicit verum z falsum esse in rebus z in oratiōe. Similiter equiuocatur susceptible cū dicit res est susceptible veri et falsi. z oratio est susceptible veri et falsi. Sicut enim equiuocatur susceptible cum

Petri hyspani

dicitur vna hominis vel animalis est susceptibilis sanitatis
et animal est susceptibile sanitatis. Nec enim suscipit sanita-
tem quia significat eam illud vero quia est subiectum eius.
Et ita hec proprietates non conveniunt orationi sed soli substantie

Postquam autor posuit quintam proprietatem subiectionis. Hic prius posuit sextam et
ultimam dicens quod maxime proprium est substantie cuius sit una et eadem numero
sibi sui mutationem susceptibilem esse contrariis. Cuius ratio est quia omnia contra-
ria sunt forme accidentales cui substantia non habeat contrarium ut dictum est. Sed ista
la accidentia sunt in substantia ut in subiecto et etiam contraria sunt circa idem in nume-
ro a quo mutuo se expellunt ut patet per definitionem eorum ergo substantia manens
eadem numero est susceptiva contrariis sicut idem homo est quicquid niger quicquid
albus aliquando calidus aliquando frigidus et sic de aliis contrariis. Sciendum primum
est quod contraria non possunt recipi in eodem subiecto in numero sine aliqua mu-
tatione subiectionis. Ideo substantia non potest sine aliqua mutatione recipere contraria. Talis
autem mutatio non est ipsorum contrariis tanquam subiecti quod mutat cum illa contraria
sint termini mutationis. Ideo illa mutatio est subiectionis tanquam subiecti que quidem
substantia manet eadem et una sub utroque contrariis. Ideo in ista proprietate bene
dicitur substantia sibi sui mutationem esse susceptivam contrariis et licet substantia sibi
sui esse substantiale non mutetur sed maneat sub utroque contrariis tamen mutatio
sibi convenit sibi esse accidentale suum quod capit ab ipsis contrariis. Sciendum se-
cundo quod hec proprietates subiectionis conveniunt omnibus substantiis tam primis quam secundis
licet diversimode quia prima substantia est per se primo susceptiva contrariis et secundis
de substantie suscipiunt contraria ex consequenti per hoc quod habent esse in primis per hoc
etiam quod fortes est albus et niger. Ideo ex prius homo fit albus vel niger. Et simili-
ter corpus vel substantia. Et sic ista proprietates conveniunt soli et omni substantie quia
nulla essentia manens eadem numero est susceptibilis contrariis sicut eadem
linea in numero non est recta et curva. Similiter nec aliqua eadem qualitas su-
scipit contraria nec eadem actio in numero potest esse bona et mala et sic de aliis
accidentibus. Et sic ista proprietates conveniunt omni substantie et soli et semper sibi apertum
dinem et sic est sibi propria quarto modo. Sciendum tertio est quod licet eadem ora-
tio quicquid sit vera quicquid falsa. Et per hoc videatur manens una numero esse suscep-
tiva contrariis tamen sibi non conveniunt hec proprietates propter duas rationes. Prima
est quia ipsa eadem numero non suscipit contraria sibi sui mutationem sed sibi
mutationem rei significate. Unde veritas orationis est adequatio eius ad rem
significatam. Et falsitas est inadequatio eius ad rem significatam. Sed talis
adequatio vel inadequatio mutat per mutationem rei significate et non per
mutationem orationis sicut hec oratio fortes currit est vera forte currite illo
vero sedente est falsa propter mutationem rei significate. Secunda ratio est quia
oratio non est susceptiva veri et falsi per modum subiecti sed tamen per modum signi-
ficati. Et in ista proprietate intelligitur quod substantia sit susceptibilis contrariis tanquam sub-
iecti ipsorum adeo oratio non est susceptibilis contrariis ut hic accipit susceptibi-
le contrariis. Sciendum quarto quod verum et falsum sunt in oratione ut in signo
sibi quod oratio est signum adequatum vel inadequatum propositionis extremorum que

Tractatus tertius

compositio est ex parte rei intellecte. Et sunt in rebus vt in subiecto. Cuius
causa est quia veritas est rei entitas et est passio entis. sed passionis entis
sunt extra etiam in rebus vt in subiecto. Cuius etiam signum est si nullum intelli-
gat significatum huius orationis sortes sedet. et non intelligens perfert eam. Illa
propositio erit vera sorte sedente. Et etiam veritas non est in oratione vt in subies-
cto ergo relinquitur quod sit in rebus vt in subiecto. et per hoc patet quomodo ve-
rum et falsum sunt in rebus. et in oratione. Ideo equiuocat modus essendi
in cum dicitur quod verum et falsum sunt in rebus et in propositione cum dicitur utraque
illoz esse susceptiua contrarior. vt cum dicitur quod res est susceptibilis veri et falsi
si. Et etiam oratio quia oratio est solum susceptibilis tanquam signum et res vt sub-
iectum. Et per hoc patet intellectus huius proprietatis. Contra predicta arguitur
primo sic. Deus est subiectum cum sit ens per se et tamen non est susceptibilis contrario-
rum cum in eo non sit contrarium nec accidens aliquod. ergo non omnis substan-
tia est susceptiua contrarior. Secundo sic. Angeli sunt subiecta et tamen non sunt
susceptiui contrarior cum sint forme simplices. Sicut neque celli. Et ista proprietates
non conueniunt omnibus substantijs. Tercio sic eadem superficies suscipit album et
nigrum que sunt contraria. Non solum subiecta sunt susceptibilis contrarior

Quarto sic duo contradictoria non possunt verificari de eodem sine sui muta-
tione. sed verum et falsum se habent vt contradictoria respectu propositionis
tamen eadem oratio non potest esse vera neque falsa sine sui mutatione. Quinto
sic. Illud quod semper fecit idem non fecit quicquam velle et quandoque falsum sed vna
oratio semper idem significat vt hec oratio sortes videt semper significat
sortem videre siue videat siue non. ergo eadem oratio non fit quandoque verum
et quandoque falsa per mutationem rei. Ad primum dicitur quod licet deus sit
substantia capiendū substantiam pro ente per se tamen si capiat substantiam
specialiter pro omni ente per se vniuersali vel particulari vt capit in pro-
posito sic deus non est substantia. Ad secundum dicitur quod licet angeli non suscipiunt
contraria materialia siue naturalia que sunt qualitates actiue et passiue tan-
quam bene suscipiunt contraria in genere moris quia natura eorum est mutabilis
de bono in malum secundum eorum primam institutionem. Et etiam susceptibiles
sunt scientie et ignorantie. Et etiam celum suscipit contraria de genere situs
et de genere vbi vt sursum deorsum. ante et retro. Etiam suscipit aliquas qui
licet contrarias vt rarum et densum. Ad tertium dicitur licet eadem superficies
suscipiat contraria tanquam subiectum quo non tamen tanquam subiectum
quod datur eis existentiam quod facit substantiam. Ad quartum dicitur quod si capiat
generaliter mutatio pro quacumque mutatione siue veritatem in aliqua forma
absoluta vel respectiua contradictoria possunt verificari de eodem sine
sui mutatione. Sed si capiat mutatio solum pro variatione in aliqua forma ab-
soluta sic contradictoria non bene verificantur de eodem sine sui mutatione
Hoc verum et falsum sunt forme respectiue et non absolute. Ideo bene
verificantur de propositione per mutationem rei sine mutatione orationis. Ad
meum semper significat ipsum ad equate. Ideo non semper est vera etc.

Quantitatis aliud continuum aliud discretum. Quan-

Quantitas est continuum et discretum. Continuum est quod non potest dividi in partes sine fine. Discretum est quod potest dividi in partes sine fine. Continuum est quod non potest dividi in partes sine fine. Discretum est quod potest dividi in partes sine fine.

Petri hyspani

titas continua est cuius partes copulantur ad eundem termi-
nū cōmunem. vt partes linee copulant ad punctum;

Postq̃ autor superius determinauit de substantia que est primū predi-
camentū. Sic cōsequenter determinat de predicamentis accidentiū. Et p̃
mo de quantitate. Cuius ratio quia predicamenta accidentiū ordinantur
inter se s̃m q̃ propinquius se habent ad substantiam. Sed inter omnia p̃
dicamenta accidentiū quantitas inest immediatus substantie materiali. et
cetera predicamenta accidentiū insunt substantie mediante quantitate. eo
q̃ alia accidentia mediante quantitate in substantia materiali acquiruntur
per motū vel primū; vel ex cōsequenti. Sed substantia materialis nō subij-
citur motui nisi per quantitatē. Ideo alia accidentia mediante quantitas
te acquirunt in subiecto. Ideo quantitas conuenienter preponit alijs acci-
dentibus. Sciendum primo est q̃ licet quantitas dicatur vniuoce de
omnibus quantitatibus quia predicatur de ipsis s̃m vñ nomen et vnā
rōnem que est q̃ quantitas est ens mensuratiū substantie. Tamen quia
quantitas non habet diffinitionem quidditatiā et a priori. adeo non diffi-
nitur quidditatiue. Et etiam diffinitio non posset notificare quantitatem
discrete q̃tum ad diuersos modos quibus mensurat substantiam. Sed
isti modi sufficienter notificantur per diuisionem. Ideo quantitas cōueni-
enter diuidit ante diffinitionē. Unde si diffiniret talis diffinitio parum noti-
ficaret ipam. Ideo ipa magis notificatur a posteriori per diuisionem. sicut
alia genera generalissima que quandoq̃ magis notificantur et facilius per
diuisionem q̃ per diffinitionem. Et magis distincte cognoscitur q̃tum ad
suas species. Sciendum secūdo q̃ quantitas in textu sic diuidit. quan-
titatis aliud continuū aliud discretū. Cuius diuisionis ratio est. quia om-
nis quantitas est mensura substantie vel ergo mensurat ipm s̃m q̃ habet
partes separatas ab inuicem. et sic est discreta quantitas. vel s̃m q̃ habet par-
tes continuas ad inuicem non separatas. et sic est quantitas continua. Unde
in quantitate discreta partes sunt ab inuicem distincte. Et in quantitate cō-
tinua partes copulant ad vñ terminū cōmunē qui est finis vnus partis
et principium alterius. Unde in hac diuisione dicitur quantitas in singu-
lari numero. et non plurali. Ad ostendendū vnitatem generis predicamētis
talis. Et ponit aliud et non alia ad ostendendū q̃ illa diuisio non est diuisio
generis in species specialissimas sed in genera subalterna. Unde sensus di-
uisionis est. Generū quantitas aliud continuū aliud discretum. Et mas-
gis ponitur aliud q̃ alterum ad ostendendū diuersitatem essentialem quā
titatis continue et discrete. Sciendum tercio q̃ iste due species quantita-
tis scz continuū et discretum possunt dupliciter considerari. Vno modo
cōpando eas ad quantitatem in cōmuni. Et hoc modo vna non est prior
altera imo quantitas eque primo et vniuoce predicatur de ipsis. Alio mo-
do compando eas inter se et hoc s̃m dupliciter quia possunt considerari or-
dinem cognitionis et quo ad nos. et sic quantitas continua precedit
quantitatem discretam. quia per diuisionem continui causat quodāq̃mō

Tractatus tertius

numerus et cognoscitur a nobis. Alio modo comparantur secundum ordinem nature et simplicitatis. Et hoc modo discreta precedit continuam quia unitas que est principium quantitatis discreti simplicior est puncto qui est principium quantitatis continui. Et hoc quia unitas non habet positionem in continuo sicut habet punctus. Et per hoc patet ordo istarum specierum inter se et ad suum genus. Sciendum quarto quod in divisione quantitatis ponitur continuum ante discretum et determinatio de ipsis preponitur discretum continuo et hoc facit ad ostendendum duplicem ordinem illarum specierum inter se. Per hoc enim quod in divisione continuum preponitur discretum ostenditur ordo istarum specierum secundum ordinem cognitionis nostre et quo ad nos sed determinando de ipsis discretum preponitur continuo quod ostenditur quod ordine nature discretum precedit primum et sic patet ordo quantitatis inter alia predicamenta et quare prius dividitur quam diffinitur. Patet etiam declaratio divisionis et ordinatio suarum specierum inter se et ad suum genus. Contra predicta arguitur primo sic. Omne predicamentum accipitur habere unum modum denominandi primum substantiam cum predicamenta distinguantur secundum diversos modos predicandi de prima subiecta. Unde illa que non habent modum eundem predicandi de prima subiecta semper sunt in diversis predicamentis. Sed quantitas habet unum modum predicandi de prima subiecta quia quantitas continua denominat eam quantam et discreta denominat eam quotam ergo quantitas non est unum predicamentum. Secundo sic. omne genus dicitur equaliter de suis speciebus sed quantitas non dicitur equaliter de suis speciebus. Tercio sic. In omni genere est unum minimum quod est metrum mensura omnium illorum que sunt in tali genere sed in quantitate sunt duo minima scilicet unitas punctus. Et quantitas non est unum genus. Quarto sic. Omne uniuersum debet prius diffiniri quam dividi sed quantitas est quoddam uniuersum. Prius debet diffiniri quam dividi. Quinto sic. Omne continuum est discretum cum omne continuum sit unum in se et diuisum ab alijs. Et continuum et discretum coincidunt et sic non sunt membra divisionis. Ad primum dicitur quod licet secundum vltimum non habeantur unum modum denominandi primum substantiam per quantitatem tamen secundum rem quantitas habet unum modum commune denominandi primum substantiam quod omnis quantitas dat subiectum esse quantum et sic denominat substantiam quantam licet illud denotatum quantum quo ad nos sit appropriatum quantitati continue eo quod habemus aliud denotatum proprium quantitatis discreti scilicet quotum. Et sic omnis quantitas denominat substantiam mensurabilem vel mensuratum. Ad secundum dicitur quod licet comparando illas species inter se discreta sit vno modo prior continua tamen respectu ad suum genus equaliter se habent et sic quantitas dicitur uniuersum de ipsis. Ad tertium dicitur quod licet unitas et punctus sint minima respectu aliquarum specierum quantitatis tamen nullum eorum est simpliciter minimum respectu totius generis quantitatis quia nullum illorum est commune principium omnium specierum eius sed essentia quantitatis in commune est minimum in illo predicamento. Ad quartum dicitur quod omne uniuersum cum quod potest melius notificari per diffinitionem quam per diuisionem prius debet diffiniri quam dividi tamen quantum facilius et magis distincte notificatur per diuisionem quam per diffinitionem prius dividitur quam diffinitur et sic est de quantitate. Ad quintum dicitur quod licet continuum et discretum materialiter in vno coincidunt et habent diversas rationes non tamen coincidunt formaliter secundum vnam rationem. Unde aliquod subiectum in ipsum partes eius copulantur per unum terminum commune dicitur continuum sed in ipsum est distinctum et separatum ab alijs indiuiduis dicitur discretum

Petri hyspani

et sic habz mēsurari quantitate discreta sed respectu termini cōmunis ad quem partes copulantur dicitur primum.

Est autē discreta quantitas vt numerus et oratio. vñ due sunt species eius. nō em̄ est in numero aliquis terminus cōmunis ad quem partes numeri copulantur. vt in decē quinqz et quinqz aut tria et septem ad nullum terminum copulantur sed semp discreta sunt. Est autē numer⁹ multitudo ex vnitatibz aggregata silt in oratōne syllabe nō copulant ad aliquem terminū. sed vnaqueqz est separata ab alia.

Postqz auctor posuit diuisionē quātitatis hic pñr determinat de mēbris ei⁹ scz de quātitate p̄tinua et discreta. Et qz ordine nature quātitas discreta p̄or ē p̄tinua cū sit simplicior. iō pñr determinat de ip̄a qz p̄tinua qz tñ p̄tinua ē nobis notior qz discreta. Ideo notificat discretā p̄ abnegationē ei⁹ qd puenit p̄tinue scz p hoc qd ē habere p̄es qz p vñū terminū cōem copulant ad inuicē. Vñ sic diffinit. quātitas discreta est illa cuius p̄es nō copulant ad aliquē terminū cōem sz remanēt ab inuicē discrete et separate. Et diuidit in duas spēs scz in numez et ordē. Cui⁹ rō ē qz oīs quātitas discreta vñ p̄es p̄manētes vel successiuas. Si p̄mū sic ē numerus. si scdm sic ē orō. Sicut autē numer⁹ causat ex diuisione p̄tinui p̄manētis sic oratio causat ex diuisione p̄tinui successiuī scz tpis mēsurantis p̄ardem vocis. ¶ Sciendū est primo. qz numer⁹ ē multitudo ex vnitatibz aggregata. Et ponit multitudo loco generis. Et dicit ex vnitatibus aggregata scz ex vnitatibz de genere quātitat⁹ ad denotandū qz numer⁹ ē multitudo formalis qz ex talibz vnitatibz. Surgit ad differētiā multitudine materialis sicut est multitudo subiectoz habentiū tales vnitates et est talis numerus quātitas discreta. Et qz sit quātitas p̄es. qz omnis mēsurā substantie est quātitas sed p numez mēsuramus substantiā. sicut p numez denariū mēsuramus decem canes vel hoīes. ergo numer⁹ est quātitas et qz sit discreta p̄es. qz p̄es eius nō copulantur ad aliquem terminū cōmunem qui sit finis vnius p̄is et principium alterius. Sed omnes vnitates in numero remanent diuise et discrete inter se. Cum que libet possit indifferentē separari ab alia. ¶ Sciendū scdm. qz causa formalis numeri est vñio suarum vnitatum sub forma discretōnis que puenit ab vltima vnitare numeri que dat sibi nomen et ratōnem. vt denarius capit formam et speciem numeri denarij a decima vnitare et licet sic vniatur ille vnitates sub forma discreti tamen nō vniuntur per copulationem ad aliquem terminū cōmunem. Sed causa materialis in qua numeri sunt res numerate in quibus est numerus vt in subiecto. vt denarius est subiectiue in decem cambus vel lapidibus. Causa autē finalis eius est certificatio vel mēsuratio substantie accepte fm suas p̄es separatas et discretas. Et eius cā efficiēs ē causa efficiēs substantie quātū ad suū formale et

Tractatus tertius

quantum ad actū numerādi est aīa numerās. Et capis hic numer⁹ non p numero numerato q̄ est res numerare sicut canes ⁊ lapides. Nec p numero numerāte effectiue q̄ dī aīa numerās s; p numero numerāte forma liter q̄ ē quātitas formāl exis in rebo numerat⁹. ¶ Sciendū tertio q̄ orō capis triplr. Vno mō p voce plata ⁊ sic est de tertia sp̄e qualitatīs. Alio mō capis p voce cōplexa vt fcatina est cōplexi ⁊ sic est ens ratōis quantū ad suū esse formale qd̄ est ordinatio ⁊ habitudo ad fcauduz ⁊ sic nō ponit in aliquo p̄dicamēto. Tercio sumit p mēsurā sonoz litteraz ⁊ syllabaz existentū in voce plata fm quā mēsuraz vna syllaba formāl dī breuis ⁊ alia longa. Et dictio mēsurat p platōnes suaz syllabaz ⁊ syllabe p sonū litteraz. Et isto modo capis hic oratio p ista mēsurā sonoz vocis prolata. ¶ Sciendū quarto q̄ talis mēsurā vocis prolata ē quātitas discreta. Et q̄ sic quātitas patz. qz omne accidens mēsuratūm sui subiecti est quātitas sed oratio est mēsuratua sui subiecti quod ē vox prolata. ergo est quātitas ⁊ q̄ sic discreta patz. quia partes eius non cōpulantur ad aliquem terminum cōmunem qui sit principium vnius parīs ⁊ finis alterius. Unde in voce prolata vna syllaba nō est principū vnus ⁊ finis alterius. sed omnes syllabe sunt discrete ⁊ distincte ab inuicem et licz sine distincte tamē capiunt formā vnus discreti per aggregatio- nem ⁊ p ordinem eaz inter se ⁊ sic aliquo modo vnū ē ⁊ differt oratio a numero qz licz vtrūqz incipiat ab vno indiuisibili tamē in numero illud in diuisibile qd̄ est p̄ncipiū s; ipa vnitas resumit pluries cū psequenti ad certificandū ipm subiectū vel numez. sed in oratōe illud primum in diuisibile nō resumitur cum sequentibus qz sunt pres nō pmanētes ⁊ per hec satis patent species quātitatis discrete. ¶ Contra p̄dicta arguit pri- mo sic. Multitudo nō est quātitas s; relatio cū multū sit de genere rela- tionis sicut est paucū s; numer⁹ ē multitudo. s; nō est q̄titas. Secdo sic. Vis sp̄s h; aliqd̄ vnū indiuidū in nūero s; nūer⁹ nō h; aliqd̄ indiuidū vnū in nūero. Cū null⁹ p̄cularis numer⁹ h; vnū subiectū in nūero s; in duobus est sicut decē vnitates ex qbus est denari⁹ numerus sicut in decē canibus. ergo numerus non est species quātitatis discrete. Tercio sic. Omne compositum ex indiuisibilibus est indiuisibile. sed numerus si est ex indiuisibilibus. ergo nō est multitudo aggregata ex vnitatibus. quia vnitates sunt indiuisibiles. Quarto sic. Omnis quātitas est mēsurā substantie. sed oratio nō est mēsurā substantie sed est mēsurā vocis. ergo oratio nō est quātitas. Quinto sic. Vox prolata est continua qz passionēs vocis sunt cōtinuitas. melodia. ⁊ dearticulatio sonozum q̄ mē- sura vocis est continua ⁊ per psequens nō est quātitas discreta ⁊c.

¶ Ad p̄mum dicit q̄ si capiatur multitudo vel multum relatiue. vt opponitur paucis sic est in genere relatōis. sed si capiatur absolute vt op- ponitur vni sicut multitudo opponitur vnitati sic multitudo est in genere quātitatis. Ad scdm dicit q̄ licet numerus nō habz vnū subiectū simpliciter. tamen habet subiectum vnū vnitate aggregationis. Et hoc sufficit ad vnitatem indiuiduatōis alicuius numeri. quia sicut non est vnus nisi vnitate aggregationis ita etiam sufficit ad vnitatem indiuidua- lem alicuius numeri q̄ habeat vnū subiectum vnitate aggregationis ⁊

Petri hyspani

realiter est multitudo: Ad tertium dicitur quod licet compositum ex indiuisibilibus sub forma continuatōnis sit indiuisibile. tamen compositum ex indiuisibilibus sub forma discretōnis et aggregatōnis solum indiuisibile nō debet esse. Ideo licet numerus sit diuisibilis tamen bene hoc modo potest componi ex unitatibus indiuisibilibus quod remanet ad inuicem distincte. Ad quartum dicitur quod licet orō nō mēsurat verā substantiā per se primo. tamen mēsurat aliqd quod habet modū substantie respectu ipsius scilicet ipsam vocem. platam quod est subiectum eius. Ad quintum dicitur quod licet in voce sit cōtinuitas et melodia quantū ad eius sonū tamen ibi est discōtinuitas quantū ad figuratōem et formatōem sonorū litterarū et mēsurā huius platōnis dicitur formaliter oratio. Ideo et discreta quantitas.

Quantitatis cōtinue. alia linea. alia superficies. alia corpus. alia tempus. alia locus. Unde quinque sunt species eius. quod autem linea sit quantitas continua patet. quia partes eius copulantur ad aliquem terminum communem puta ad punctum. et partes superficiei ad lineam. et partes corporis ad superficiem.

Postquam autor determinauit de quantitate discreta hic prius determinat quantitatem primum. que est cuius partes copulantur ad aliquem terminum communem. Ipsum primo sic diuidens per quinque species que sunt linea. superficies. corpus. locus. et tempus. Quarum sic habetur sufficiētia. Omnis quantitas primum mēsurat substantiam secundum aliquam extēsiōem. vel ergo secundum extēsiōem duratōnis et sic est tempus. vel secundum extēsiōem magnitudinis et hoc est dupliciter. vel mēsurat extrinsece. et sic est locus. vel intrinsece et hoc est dupliciter vel secundum unam dimensionem et sic est linea. vel secundum plures dimensiones et hoc est dupliciter. vel secundum duas et sic est superficies que mēsurat secundum longitudinem et latitudinem. vel secundum tres et sic est corpus quod mēsurat secundum tres dimensiones scilicet longitudinem latitudinem et profunditatem. Et quia ille tres species scilicet linea superficies corpus mēsurant intrinsece alie vero extrinsece. Ideo de ipsis prius dicendum est quam de alijs. ¶ Sciendum est primo. quod linea est longitudo sine latitudine et profunditate cuius extrema sunt duo puncta. Cuius ratio est. quia linea intelligitur causari ex fluxu puncti in longum. Ideo linea a fluxu puncti habet longitudinem sed punctus non debet intelligi fluere nec in latum nec in profundum. Ideo linea est sine latitudine et profunditate quod debet intelligi sine latitudine et profunditate ipsius linee et nō superficiei vel corporis. quia nō potest esse linea quin sit in corpore. Ideo nō potest esse sine latitudine et profunditate corporis quia fluxus puncti semper a puncto incipit et terminatur in punctum. Ideo extremitates linee sunt duo puncta. et per hoc patet quod in linea punctus est materiale eius habet enim modum materie in hoc quod substat suo fluxui. Et fluxus eius est forma substantialis linee quia ipsam formalem constituit per hoc patet etiam ratio quod linea est diuisibilis solum secundum longitudinem.

Tractatus tertius

rudinem qz ipsa nō habz diuisibilitatē a pūcto. cū sit indiuisibilis. 7 flux⁹
 eius puncti solū vnā dīmentione causat scz longitudinē. ¶ Sciendū scz
 cūdo qz superficies est longitudo cū latitudine sine pfunditate cuius extre-
 mitates sunt due linee. Cui⁹ rō ē. qz superficies imaginariē causat ex fluxu
 linee in latū. Et ideo superficies habet longitudinē a lineaz a fluxu linee in
 latum habet latitudinē. Et qz linea nō potest intelligi fluere in pfundum
 Ideo superficies est sine pfunditate 7 qz fluxus incipit a linea 7 in lineā ter-
 minatur. Ideo superficies que a tali fluxu causat habz extremitates q̄ sunt
 due linee. ¶ Sciendū tertio qz corpus est longitudo cū latitudine 7 pfun-
 ditate cuius extrema sunt due superficies. Cuius rō est. qz corpus imagi-
 nariē causat ex fluxu superficie in profundū. Et ideo a superficie hz longitudo
 dinem 7 latitudinē 7 a fluxu superficie hz pfunditatē. Et qz ille flux⁹ ab
 vna superficie incipit 7 ad aliā terminat Ideo extremitates corpis sunt due
 superficies 7 p hoc ptz qz superficies habz duas dīmentiones. 7 corpus tres.
 scz longitudinē latitudinē 7 pfunditatē Et qz in toto sunt nisi tres dīme-
 siones scz longitudo latitudo 7 pfunditas. Ideo corpus hz oēm dīmens-
 sionem 7 est vndiqz diuisibile. ¶ Sciendū quarto qz sicut in linea pūctus
 est pncipium materiale linee 7 fluxus puncti est pncipium formale. 7 sic
 etiā in superficie linea se habet vt pncipium materiale 7 fluxus linee vt pnci-
 pium formale sic etiā in corpore superficies se hz vt materiale pncipiu flux-
 us vero superficie se hz vt pncipium formale. Et de qualibet hāz species-
 rum pbat. Primo qz sit quātitas qz quālibet quātitas est mensura substā-
 tie. Et qz sit pūctus pbat. qz quātitas pūctus est cuius ptes copulātur
 ad aliquē terminū cōm q̄ est pncipium vnius ptes 7 finis alterius sed cu-
 iuslibet istarū species ptes copulant ad vnū terminū cōm sicut ptes li-
 nee copulant ad punctū q̄ est pncipium vnius ptes linee 7 finis alterius
 qz vbiqz cadit diuisio linee cadit supra punctū Partes superficie copu-
 lant ad lineam. qz vbiqz diuidat superficies erit p lineā q̄ terminat am-
 bas ptes eius 7 ptes corpis terminant ad superficie corpis. qz corpus p su-
 pficiem habet diuidi. Et hic caput terminus cōis vt est cōis in terminā-
 do 7 nō in p̄dicando. 7 sic p̄z declaratio istaz species. ¶ Cōtra p̄dicta
 arguitur pmo sic. Vna spēs opposita alteri nō est de p̄stitūōne alterius
 nec intelligit nec includit in alia. sed linea in superficie includit 7 in corpore.
 ergo nō est distincta ab ipis Secūdo sic. Perfectū 7 impfectū nō variāt
 spēm. sz linea 7 superficies se habent ad corpus sicut pfectū 7 impfectū. er-
 go nō distinguunt spē a corpore. 7 sic nō sunt quinqz spēs quātitatis p̄ci-
 pue. Tercio sic. Corpus est spēs substātie. ergo nō est quātitatis spēs
 Quarto sic. Illud qd copulat ptes linee ad inuicē se hz p modū for-
 me respectu linee. qz copulare 7 terminare sunt actus ipsius forme. sz pun-
 ctus nō est pncipiu formale ipsius linee sz materiale. Ideo ptes linee non
 copulant ad punctū Quinto sic. Omnis terminus est indiuisibilis. qz
 si esset diuisibilis posset diuidi. 7 sic vna ps terminaret aliā 7 sic nō termi-
 naret nisi gratia ptes. sz superficies nō est indiuisibilis. ergo nō est termin-
 cōis ad quē ptes corpis copulant. ¶ Ad p̄mū dī qz linea inducatur
 materialr in superficie 7 in corpore nō tū includit formalr tanqz p̄tens vel
 se tenens ex p̄forme corpis vel superficie. Vñ nō est incōueniēs qz spēs

Petri hyspani

distinctay formali q vna pcurrat materiali z virtuali ad pstitutōem al
terius sicut binarius est materialr de pstitutōe ternarij. Ad scōm dī.
q lz pfectum z impfectū fm esse tm nō variāt spēm. tamē pfectum z im
pfectum fm essentia bene variant spēm mō superficies z linea fm pfectio
nem essentialē distinguunt a corpore. ideo ab ipso corpore differūt. Ad
terciū dī. q lz corpus acceptū fm potentiā p subiecto trine dimensionis
sit spēs substantie. tamē corpus capiti p actuali dimensione vt capis hic
nō est substantia sed quātitas. Ad quartū dī q si plderet punct⁹ vt est
pīnuās z copulās pres linee inter se. sic lz modū forme respectu linee. et
hoc mō solū ē punct⁹ in potētia z nō in actu Sed si plderet vt suo fluxu
causat lineā sic est pīncipium materiale respectu linee. Ad qntum z vl
timum dī q lz superficies sit diuisibilis fm longitudinē z latitudinē suam
est tamē indiuisibilis fm pfunditatē z respectu pfunditatis est termin⁹
corpis. Ideo eo modo quo est terminus est indiuisibilis zc.

Partes autem temporis ad nunc. vt preteritum et futu
rum ad presens. Partes autem loci ad eundem terminum
copulantur ad quem corporis pticula.

Postq̄ auzor determinauit de linea superficie z corpore q mēsurāt sub
stantiā intrinsece. hic pīr determinat ipse de alijs quātitatibz pīnuis que
mēsurāt substantiā extrinsece. scz de loco z tpe. z inde sumit ratio huius
ordinis. Potest etiā sumi alia ratio qz lz capiēdo quātitatē sub rōe mē
sure vt plderat a logico z mathematico temp⁹ z loc⁹ sunt spēs quārita
tis p se distincte ab alijs tm si plderet quātitas quantū ad suā diuisibili
tatem z sub ratōe entis. vt in metaphysica plderatur tunc locus z tem
pus nō sunt species quantitatē p se distincte ab alijs. Hoc em modo lo
cus nō distinguitur a superficie. Tempus etiam habet esse diuisibile soluz
a motu. Ideo in qnto metaphysice inter quātitates p se nō enumerantur
locus z tempus. Ideo iste due spēs impfectius habent ratōnem quantē
tatis. Ideo post alias puenienter numerantur. ¶ Sciendum primo. q
tempus tripliciter potest capi. Uno modo pro quacunqz mensura durat
ionis. siue distinguat realr a mēsurato siue nō. Et hoc mō tēpus sub se
pīnet eternitatē que est mensura rei carentis pīncipio z fine scz pīme caus
se. Et euiternitatē que est mensura rei habentis pīncipium z carentē
fine vt sunt angeli z tempus proprie dictum quod est mensura rei haben
tis pīncipium z finem vt sunt omnia corruptibilia. Secundo modo ca
pītur tempus minus generaliter pro mensura duratōnis que est realiter
distincta a mēsurato z sic solum continet euiternitatē z tempus prope
dictum z nō eternitatē cum ipa nō distinguatur realiter ab eterno. Cū
in deum nullum cadat accidēs. sed omnia sunt sibi essentialia Tercio mo
do capītur proprie solum pro mensura duratōnis rei corruptibilis z spect
aliter motus. Et hoc modo diffinitur tempus. Tempus est numerus
motus fm pīus z posterius. z sic in pposito sumitur tempus z etiam pue
accipitur scōdo modo. scz pro mensura duratōnis que est quantitas distin
cta a mēsurato. ¶ Sciendū scōdo. q motus z etiā duratio rez pducitay

Tractatus tertius

habetur mensurari per aliquam quantitatem et certificari quo ad nos eo quod aliquae res dicuntur equalis durationis et alie inequalis. Quale enim et inaequale accipiuntur secundum quantitatem sed motus et talis duratio non mensurantur per aliam speciem quantitatis quam per tempus ut probatur inductiue in omnibus alijs speciebus. ergo habetur mensurari per tempus. et sic tempus est quantitas. Sed quia mensura rei continue debet esse continua. quia debet esse proportio mensurae ad mensuratum. sed motus est continuus et etiam duratio esse rei. Igitur tempus est quantitas continua. Sed aliter sic probatur in textu quia partes temporis ad unum terminum communem copulantur ut praeteritum et futurum copulantur ad nunc praesens quod est finis praeteriti et principium futuri. et tempus est quantitas continua. Unde sicut in linea punctus est tota substantia lineae. et fluxus suo causat lineam et copulat partes eius. Ita etiam in tempore nunc est tota substantia vel essentia temporis. Et fluxus suo de priori in posterius causat tempus et copulat partes eius ad inuicem et ad videndum de loco. ¶ Sed etiam tertio. quod locus accipitur tripliciter. Uno modo physice pro superficie corporis continens secundum quod in eo est virtus generatiua et seruariua locati in se ipsa a corporibus celestibus. Et hoc modo sic diffinitur. Est superficies corporis continens immobilis primum etc. Alio modo mathematice vel logice solum per superficiem corporis continens sine ista virtute generatiua locati et conservatiua quae est quedam quantitas in predicamento quantitatis et hoc modo capitur hic et diffinitur sic. Est superficies corporis continens mensuratiua locati sicut superficies aeris circumscribit lapidem dicitur locus lapidis et superficies potest considerari dupliciter. Uno modo respectu corporis continens in quo est subiectiue et quod mensurat intrinsece secundum duas dimensiones terminum. Et dicitur superficies. Alio modo respectu corporis continens quod mensurat extrinsece secundum tres dimensiones. et sic dicitur locus. ¶ Sciendum quarto quod sicut per longitudinem latitudinem et profunditatem mensurat locatum intrinsece sic etiam mensurat extrinsece secundum tres dimensiones loci in quo suscipitur. ut vinum extrinsece mensurat secundum longitudinem latitudinem et profunditatem superficiem vasis et caui in quo suscipitur. Et per hoc habetur quod locus est quantitas quae est mensura substantiae et quod sit continua praeter quod partes eius copulantur ad eundem terminum communem ad quem partes corporis locati copulantur quod sicut partes corporis locati copulantur omnes ad centrum eius sic etiam omnes partes loci. quod est idem centrum locati intrinsecum et extrinsecum loci et sunt aequales diametri. praesentia a superficie quae est locus aut a superficie locati usque ad centrum eius. et diametri loci et locati ad idem centrum copulantur et ille diametri dicuntur partes loci non essentiales eius. quia ille partes in superficie eius sunt sed dicuntur partes continencie loci et etiam licet partes corporis in quantum est corpus copulantur ad superficiem. tamen partes ut est locatum copulantur ad centrum. Et etiam partes loci. ¶ Contra praedicta arguitur primo sic. Motus localis primi mobilis in quo est tempus subiectiue per prius est continuus quam sit tempus quod dat ipsi continuitatem et tamen ille motus non est species quantitatis. ergo a maiori tempus non est species quantitatis. Secundo sic. omne illud quod partes copulantur ad eundem terminum communem habet plures partes simul. sed tempus non possunt esse plures partes simul. ergo partes eius non copulantur ad eundem terminum communem et sic non est quantitas continua. Ter-

Petri hyspani

io sic. Numerus nō est quātitas p̄tinua sed discreta sed tempus est nū-
merus motus. ergo nō est quātitas p̄tinua. Quarto sic. Sup̄ficies z
locus idem dicunt essentialiter seu realiter. Igitur nō sunt species distin-
cte. ergo locus male ponit̄ alia species a sup̄ficie. Quinto sic. Om̄e qđ
mensurat̄ fm̄ tres dimēſiones z includit̄ ipas est corpus sed locus habz
longitudinem latitudinem z p̄funditatem z mēsurat̄ fm̄ ipas. ergo loc⁹
nō est species distincta a corpore. ¶ Ad p̄mum dicit̄ qđ licet motus lo-
calis fm̄ esse sit p̄tinuus nō tamē fm̄ essentiam eius que est vbi. Et quia
res ponitur in genere fm̄ essentiam suam. Ideo motus nō est quātitas
sed tempus est p̄tinuum fm̄ esse z essentia simul. licet effectiue cāpiat con-
tinitatem a motu. Ideo magis ponit̄ in genere quātitatis q̄ motus

¶ Ad scđm dicit̄ qđ licet plures p̄tes t̄pis nō p̄nt esse s̄l̄ in p̄manētia. t̄n
p̄nt esse plures in succēſſione z in fieri quod sufficit ad hoc qđ copulent̄ ad
vnum terminū cōmūne. ¶ Ad tertium dicit̄ qđ licet tempus sit numer⁹
materialis z numerus numeratus nō t̄n est numerus formalis. Ideo nō
est quātitas discreta. ¶ Ad quartū dicit̄ qđ si locus z sup̄ficies p̄siderētur
materialr̄ quantū ad id qđ sunt dicant̄ idē esse materialr̄ si t̄n p̄siderētur
formalr̄ quantum ad suos modos mēsurādi sic sp̄e distinguuntur z nō
sunt idem quia sup̄ficies mēsurat̄ intrinsece z fm̄ duas dimēſiones
tantum. ¶ Ad quintū dicit̄ qđ licet locus habeat tres dimēſiones fm̄ cō-
tinentiam eius. tamē fm̄ essentiam habet duas tantum. scz longitudinē
et latitudinē z solū illud est corpus quod fm̄ essentia hz tres dimēſiones.

¶ Prima cōmunitas est. Quātitati nihil est contrarium. vt
bicubito. tricubito. vel sup̄ficie i nihil est contrarium. quia cō-
trarietas p̄mo inest qualit̄ibus nō omnibus sed q̄busdā
quātitas nō est qualitas quare sequitur qđ contrarietas non
est in quātitate. Item quātitas nō suscipit magis neq̄ mi-
nus Non enī vna linea est magis linea q̄ alia. nec numerus
ternarius est magis numerus q̄ binarius. z sic de alijs. Itē
p̄prium est quātitati fm̄ eam equale vel inequale dici. vt
vnus numerus ē equalis vel inequalis alteri numero. z vnū
corpus est equale vel inequale alteri corpori. z vna linea est
equalis vel inequalis alteri linee.

¶ Postq̄ autor superius determinauit de quātitate fm̄ se z quātū ad
suas species. Sic p̄ſequenter determinat de ipa quātū ad suas p̄p̄ies-
tates que fluunt ab ipa considerata per inclināōnem ad materiaz z ad
sua inferiora enumerans tres p̄p̄ietates eius. quarū p̄ma est. Quātitati
nihil est p̄trarium. Cuius ratio est. quia illud nō habet p̄trarium quod in

Tractatus tertius

materia pcedit omnem pparietatem. Sed quantitas in materia siue in substantia materiali pcedit omnia pparia. ergo quantitas nō habet contrarium. Vnōqz patz quia pparia recipiuntur in materia p motum et mutacionem. quia ab eodem subiecto mutuo se expellunt sed substantia non subijcitur motui nisi per quantitatem. quia omne quod mouetur oportet esse diuisibile et ptenum. sed substantia nō est diuisibilis nisi per quantitatem. ergo per eam subijcitur motui. Hanc etiaz pparietatem probat pbs inductiue in textu declarando ipam in diuersis speciebus quantitatis exemplariter. ¶ Sciendum est pmo q quantitas consideratur dupliciter. Vno modo fm simplicem essentiam eius vel sub ratione mensure. vt consideratur a mathematico vel logico. et sic in quantitate non est motus vel pparietas perfecta nec imperfecta nisi capiatur pparietas pro repugnancia duarum differentiarum. Vnum genus pdiuidentium. Alio modo pconsideratur vt est terminus rei naturalis prout dicitur in scdo de anima q omibz uiuentibz positus est certus terminus augmenti vel decrementi ab anima. Et sic in ea repitur pparietas accepta generali p qcuqz repugnancia pfecti et imperfecti et isto modo pconsideratur in naturalibus et nō in logicis et hoc modo in ea est motus ad quem sufficit talis pparietas fm pfectum et imperfectum. qz nō semp oportet motum esse inter illa que ppariantur fm suas formas. vt patet de motu qui fit de minus albo ad magis album. Et per hoc patz q nō habere pparium vt capitur contrarium pro ppario pfecto puenit omni quantitati sed nō soli q puenit substantie. ideo est sibi pparia scdo modo. ¶ Sciendū scdo q quantitatis scda pparietas est q quantitas nō suscipit magis et minus. Cuius ratio est qz recipe magis et minus est aliquid pfici in suo proprio esse specifico. sed quantitas nō potest magis et minus pfici in suo proprio esse specifico. qz esse eius in indiuisibili pstitit vt patz in numeris. quia in ipis addita vel subtracta unitate de necessitate variatur species numeri. Ideo in ipis pparium esse speciei non potest variari fm magis pfectum et minus pfectum. Similr patz de quantitate p continua qz in ipa remota vel addita aliqua parte quanti. quantūqz qz pua sit variatur species quantitatis pconsiderate sub ratione mensure. quia ex hoc oritur inequalitas mensure. ergo diuerse species quantitatis. ideo quantitas nō potest magis vel minus pfici remanente eadem spē. ¶ Sciendū tertio q maius et minus et magis et minus ab inuicem differunt. qz maius et minus attendunt fm maiorem et minorem additionem prium quantitatis et acquirunt p augmentationem et diminutionem. Sed magis et minus dicunt intentionem et remissionem forme fm q est in subiecto. id ē maiorem vel minorem pfectionem forme. et fiunt fm additionem vel remotionem forme in subiecto. Et ideo licz quantitas suscipiat maius et minus extensiuē per augmentationem vel diminutionem. nō tamen oportet eas suscipere magis et minus intensiuē. Et hec pparietas est sibi pparia scdo modo. quia puenit omni sed nō soli. ¶ Sciendū quarto q pparietas quantitatis est q pparium est quantitati fm eam equale vel inaequale dici vt fm duas longitudines duo corpora dicuntur equalia vel inaequalia et fm duos numeros due res numerate dicuntur equalēs vel inaequales. Cuius ratio est. qz equalia sunt q sibi inuicē supposita nō excedūt

Petri hyspani

neq; excedunt. z inaequalia quoz vnū excedit aliud. sz excessus sumit ex pte
re mēsure. z mēsurā sumit ex pte q̄ritatis z solū fm ipam. ergo omni q̄ri
tati puenit z soli fm eam equale vel inaequale dici. Item equalitas est re
rum differentīū eadē q̄ntitas in specie. z inaequalitas est rez differentium
diuersa q̄ntitas. Ideo equalia sunt res diuerse eiusdē q̄ritatis in spē. Itē
solū fm q̄ritatē dī equale vel inaequale. z illa p̄prietas est ipī q̄ritati p̄p̄a
quarto modo. Contra p̄dicta arguit primo sic. Omnis motus est
de p̄rario in p̄rariū sed in q̄ritate est motus. s. augmētatio z diminutio
ergo in q̄ritate est p̄rarietas. z sic habet p̄rarium. Secūdo sic. Loc⁹ sur
sus z locus deorsum p̄triant. z tamē sunt q̄ritates. ergo q̄ritati aliqd
est p̄rariū. Tercio sic. q̄ntitas magis z minus pficiť fm esse q̄ritatis.
q̄ habet p̄fectius esse in quaternario q̄ in binario. ergo ipa suscipit magis
et minus. Quarto sic. fm equalitatem aliqd dī equale vel inaequale fm
inequalitatē. tñ equalitas z inaequalitas sunt relatōes. ergo nō puenit soli
q̄ritati fm eā equale vel inaequale dici. Quinto sic. fm p̄tutē duo hōi
mines q̄ p̄nt portare equale pondus dicūtur equales. z tñ virtus non est
q̄ntitas. ergo non est p̄p̄iū q̄ritati fm eā equale vel inaequale dici.
Ad primū dī. q̄ licet in q̄ritate p̄siderata fm esse physicū sic motus
et p̄rarietas imperfecta. Tamē in q̄ritate p̄siderata sub rōne mēsure non
est motus neq; etiam contrarietas. z solū isto modo p̄siderat in logica.
Ad scđm dī. q̄ si locus sursum z locus deorsum p̄siderent fm suas eēntias
vel rōne mēsure non p̄triant. sz si p̄siderent q̄tum ad suas qualitates
et influentias que sunt in illis locis diuersis bene p̄triant. sz illo mō nō
sunt in genere q̄ritatis. q̄ hoc mō non dicunt simplices formas de p̄dicta
mento q̄ritatis. sed importat q̄ritatē sub qualitatibz. Ad certū dī. q̄
licet q̄ntitas posset magis et minus pfici in suo esse diuersaz spēz. eo q̄
vna spēs est p̄fectior alia. tñ non p̄r magis z minus pfici in proprio eē vni
us speciei. qđ tñ requirit ad susceptōem magis et minus. Ad quartū dī.
q̄ licet fm equalitatē aliquid dicat equale formaliter. non tñ effectiue. sz
hoc solū puenit q̄ritati. Unde in illa p̄prietate hec p̄positio fm dicit circū
stantiā cause efficientis p̄pinque z non cause formalis. Ad quintū dī.
q̄ licet aliquē dicant equales vel inaequales fm virtutē. hoc tñ non est p̄o
prie sz similitudinarie tñ. imo magis debet dici siles vel dissiles fm suā vir
tutē. sed fm q̄ illa p̄tus p̄siderat p̄ respectū ad obiectū habet modū q̄rit
tatis et mēsure. Ideo similitudinarie aliqui dicunt equales fm p̄tutem
eo modo quo ipsa est quantitas fm quādā similitudinē zc.

X Aliquid vero talia dicunt quecumq; hoc ipsuz qđ
sunt aliorū dīcūt r̄l quomodolibet aliter ad aliud. vt
duplum dimidiū duplū. et dimidiū dupli dimidiū. pater filiū
pater. filiū patris filiū. et maius minore maius. et minus
maioze minus vel sub habitudine alterius casus vt similis si
mili similis. vicinus vicino vicinus. Relatiōz tres sunt

Tractatus tertius

Species. Quedam dicuntur fm equiparatiōem. vt quęcunq;
eodem noīe dicuntur. vt similis simili similis. vicinus vicino
vicinus. equalis equali equalis. Alia fm suppositionē di
cunt. vt duplū triplum. qz ista supraponuntur alijs. sicut do
minus seruo supraponit. Alia vero fm suppositōez. vt ser
uus dño supponit. z fili⁹ p̄ri z dimidiū duplo. z sic de alijs

Postq; autor determinauit de scdo p̄dicamēto. s. de q̄ntitate. Nūc cō
sequēter determinat de tertio scz relatione. Cuius ordinis rō est. qz oēs acci
dens respectiū cognosci habet p acciēs absolutum in quo fundat. z per
hoc inest substantie. Sed relatio est acciēs respectiū z fundat in q̄ntitate.
Et qz plures relatiōes fundant in q̄ntitate. q̄ in quocunq; alioz p̄dicamē
mentoz. qz in ea fundant generaliter omnes p̄portōes nūeror. vt duplū di
midii triplum quadruplum zc. Et oēs p̄portōes quātitatū p̄tinuarum
et ideo relatio maxime hz cognosci p q̄ntitates. **E**t licet ordine nature q̄li
tas delectet p̄cedere relatiōes cum qualitas sit acciēs absolutū. z relatio
sit acciēs respectiū tñ ordine doctrine relatio cōueniēter ponit post q̄n
titatē z añ qualitātē. p̄pter eā iam dictā. **S**ciēdū primo. qz p̄dī
camēta acciētū distinguunt fm diuersos modos p̄dicandi de p̄ma sub
stantia. et qz ad aliqd hz vñ sp̄ialem modū denoiandū p̄mā substantiā
quā denoiat in hoc qd est ad aliud se habere. s. fm mutuā dependētiā
vnius ad alterū. **I**ō p̄ueniēter ponit vñ p̄dicamētum ab alijs distin
ctum. z cōueniēter noiat p̄ ad aliqd q̄ p̄ relatiōem vel relatiū. Cui⁹ rō
est. qz relatio dicit essentiā relatiōis fm se sine respectu ad terminū eius.
vel ad suū subiectū. cum sit nomē abstractū. **I**deo fecit eam vt p̄ceptam
tñ. z nō fm suū esse. Relatiū vero importat cēntiā relatiōis p̄ respectū
tum ad suū subiectū materiale cū potentia referibilitatis. z nō importat ter
minū illius depēdētie. sed ad aliquid. importat illam essentiā q̄rū ad de
pendentiā eius p̄ hoc qd dicit ad. hec em̄ p̄pō ad. dicit depēdētiā ad ali
quem terminū. et cū hoc importat terminū illius depēdētie p̄ hoc qz dicit
aliquid. z qz illa duo p̄ueniūt formaliter nature huius p̄dicamēti. s. de
pendētiā et terminū depēdētie. **I**deo natura huius p̄dicamēti meli⁹
notificat q̄rū ad suū esse formale noīe ad aliqd q̄ per relatiū qd dicit illā
essentiā p̄ respectū ad suū subiectū materiale. vel per relatiōem q̄ dicit illā
essentiā vt p̄cepta tñ. **U**nde res hz noīari eo mō quo facili⁹ z p̄fecti⁹ no
tificat. quare hoc p̄dicamētū p̄ueniēt a platone p̄mo noīatus est noīe
ad aliquid quod sic diffinitur. **A**d aliquid talia dicuntur quęcunq; hoc
ip̄m qd sunt alioz dicunt vel quolibet aliter ad aliud. **S**ciēdū qz se
cundo qz duplicia sunt relatiua. Quedam sunt relatiua fm esse. que solū
habent esse huius generis. Alia sunt relatiua fm dici. que habēt esse alte
rius generis a relatione. z vltra hoc habent respectū accidentalem ad
ad aliud per quod dicunt relatiua fm dici. vt scientia que habet esse abso

Petri hyspani

lulum de genere qualitatũ & vltra hoc importat respectum ad seibile:

Et propter relatiua fm esse ponit pma pars huius diffinitio nis quecumq; hoc ipm quod sunt alioz dicunt quoz totum esse pfectũ est respectuum. Et propter relatiua fm dici ponit scda pars sez quolibet aliter ad aliud. i. aliq; mō ad aliud referunt. Et in hac diffinitioe ponit dicunt et non sunt. qz h considerant relatiua non in seipm entia sunt. sz in quārum dicibilia sũ & ponitur talia & non hec vel illa. ad denotandũ q; relatiua sp fundant in aliq; accēte absoluto p qd substantie pueniūt. Tale em relatiuum est denotatiuum accētis absoluti. Et p hoc prz q; si capiatur ad aliquid generalr. vt comprehendit relatiua tam fm esse q; fm dici hec diffinitio est pueribilis cum diffinitio. Sed si capiat spē aliter pro relatiuis fm esse que tm ponuntur in isto pdicamēto. sic non est pueribilis cū ipō ad aliquid. Ideo pmo modo debet hic capi ad aliquid. vt ē vnũ analogũ ad relatiua & nō vt est genus generalissimum coꝝ que sunt in genere relatiōis.

¶ Sciendum tertio q; relatiũ diuidit̃ in tres species. quia quedā sunt relatiua equiparantie. quedā suppositiois. quedam suppositiois. Quoz sic habetur sufficientia. qz oīe relatiũ dicit respectũ ad alterũ. Vel ergo dicit respectum rerũ equaliũ. et sic est relatiuum equiparantie. vel inequaliũ. et hoc est duplx. vel dicit respectũ excedentis siue maioris ad minus. & sic sũ relatiua suppositiois. Vel dicit respectũ excessiue minoris ad maius & sic sunt relatiua suppositiois. ¶ Sciendũ q̃rto q; relatiua equiparantie sunt q; eodem nomine nominant̃. et hoc prouenit ex eo q; vtrũq; ipoz importat relatiōem eiusdem spēi que fundat̃ super eandē formā in specie. vt vicini & vicini. similis & similis. Et relatiũ superpositionis est quod fm suum fundamentũ ponitur supra suum cor relatiuum vt pater q̃rum ad suum fundamentũ qd est generatio actiua ponit̃ supra filiũ & dñs suus p̃ra seruũ. Sed relatiũ suppositiois est qd fm suũ fundamentũ ponit̃ sub suo correlatiuo. vt filius q̃rum ad suũ fundamentũ quod est generatio passiuā ponit̃ sub patre et seruus sub domino.

¶ Contra p̃dicta arguit̃ pmo sic. Partes substantie scientia & habitus non sunt relatiua. tamē aliquo modo referunt̃ ad aliud. ergo illa diffinitio cōuenit alijs a diffinitio. ¶ Secundo sic. Paternitas est ad aliquid. & tamē non refert̃ aliud. qz non dicit paternitas filij paternitas. ergo illa diffinitio non conuenit oib; relatiuis. Tertio sic. Pater et pater eodem noīe nominant̃. & tamen non sunt relatiua equiparantie sed suppositiois. ergo male dicitur q; relatiua equiparantie sunt que eodē noīe nominant̃.

¶ Quarto sic. Dēs species eiusdem generis equaliter sub suo genere cōtinentur & vna nō ponitur sup aliam. ergo species relationis nulla est suppositio vel suppositio. ¶ Quinto sic. Eozũ que supra se inuicem ponitur vnũ predicatur de altero. sed vna spēs relationis nō potest predicari de alia. ergo vna relatiua nō ponitur supra et alia sub. ¶ Ad p̃mũ dicitur. q; licet partes substantie scientia & habitus et multa alia non sunt relatiua fm esse. tamen sunt relatiua fm dici. pro quo habent quendam respectum ad aliud. vt partes substantie ad suum totum. scientia ad seibile. habitus ad habentem. Vnde hic diffinitur ad aliquid generaliter pro relatiuis fm esse et fm dici. ideo hec diffinitio non conuenit alijs.

Tractatus tertius

Ad secundū dicit. q. licet paternitas in abstracto non referat actualiter ad aliud. tñ bene refert aptitudinaliter et actualiter in pcreto. Ad tertū dicit. q. licet pater et pater sunt relatiua respectu suoz correlatiuoz. non tñ inter se. Ideo non sunt relatiua equipantie. qz non referunt inter se sub eodē noie. Ad quartū dicit. q. si ille spēs relationis plderent formalit̃ et fm̃ suas essentias. sic vna non ponit supra aliā. sed si cōsiderent materia liter et q̃tum ad sua fundamenta. sic vna est supra aliā. Ad quintū dicit. q. licet eoz que ponūtur sub et supra fm̃ ordinē dicibilis et subieibilis vnum predicetur de alio. non tamen in illis que ponitur sub et supra fm̃ ordinē cause et effectus sue p̃ncipij et p̃ncipiati. et hoc modo solum ista relatiua ponūtur supra seinuicem.

Post hec autem sequitur cōitates relationis. Prima est q. cōtrarietas est in relatione. vt virtus est contraria vicio. um vtrūq; eorum sit ad aliquid. hoc aut non conuenit omni relationi. Duplo em̃ nihil est contrarium. neq; triplo. Itē relatiua suscipiunt magis et minus. vt simile dicit magis et minus simile. et similiter ineq̃uale. Sed hoc non cōuenit omnibus relatiuis. Duplum em̃ nō dicitur magis et minus duplum neq; triplum neq; pater.

Postq; autor determinauit superius de relatione fm̃ se ponēdo diffinitōnem et diuisionē eius per suas spēs. hic psequēter determinat de ip̃is fm̃ p̃prietates suas. Et inter ipsas primo ponit duas cōitates relatiuoz quarū prima est. Cōtrarietas est in relatione sicut p̃tus et viciū p̃trariatur. et tñ sunt relatiua fm̃ dici. licet sint simplr de prima specie qualitatis. Virtus em̃ dicitur relatiue ad virtuosum. et viciū dicitur respectu viciosi. Ideo in relatiuis inuenit̃ p̃trarietas. ¶ Sciendū est p̃mo q. duplicia sunt relatiua. vt p̃tus dictū est. scz relatiua fm̃ esse et fm̃ dici. Unde in relatiuis fm̃ esse non repitur p̃trarietas. Cuius rō est. qz p̃traria sunt forme actiue et passiue q̃ mutuo se expellūt ab eodem subiecto. vt p̃z in diffinitione eoz. Sed relatiua fm̃ esse non sunt forme actiue et passiue. nec sua acione se expellunt ab eodem subiecto. qz forme actiue et forme passiue sunt forme absolute. Ideo relatiua fm̃ esse non possunt habere p̃trarium. ¶ Sciendūz secūdo. q. relatiua fm̃ dici duplr p̃siderant. Vno mō formaliter inq̃tuz relatiua sunt. Et fm̃ respectū que addūt formis alteri⁹ generis. Et isto modo in relatiuis fm̃ dici adhuc non est p̃trarietas. Ratio est. qz relatiua fm̃ dici non p̃trariant respectu eoz ad que referunt sed respectu alioz. sicut p̃tus non p̃trariatur virtuofo ad quem refert. nec viciū viciofo. sz virtus et viciū p̃trariātur inter se. ergo relatiua fm̃ dici inq̃tum relatiua sunt non p̃trariant. Alio modo p̃siderant materialiter et ex p̃te suozū fundamentozum. et illo modo aliqua relatiua p̃trariant fm̃ dici. Ratio est

Petri hyspani

qz aliqua fundantur in qualitatibus p[er]trarijs quas important. Ideo rati-
one illarum qualitarum quādoq[ue] p[er]trariant. Et qbus p[er] q[ue] habere cō-
trarium nō puenit omnibus relatiuis nec solis Ideo nō est aliquo modo
p[ro]prium ip[s]is relatiuis cum om[n]e p[ro]prium pueniat om[n]i vel soli sed est com-
munitas que puenit plurib[us] relatiuis s[ecundu]m dici. eo q[ue] p[ro]p[ri]a posita est diffini-
tio ad aliqd a platone pueniēs relatiuis tam s[ecundu]m esse q[ue] s[ecundu]m dici. Ideo h[abent]
ponunt cōitates vtriq[ue] illo[rum] relatiuo[rum] pueniētes. ¶ Sciēdū tertio. q[ue] se-
cūda p[ro]p[ri]etas relatiuo[rum] est q[ue] relatiua suscipiunt magis z minus. Qui-
rō ē. q[ue] suscipit magis z min[us] est aliqd manēs idē in sp[ecie] in suo esse essentia
li intēdi vel remitti. S[ed] hoc puenit aliquib[us] relatiuis. vt simile manens
idē in sp[ecie] d[icitur] magis z minus simile. z etiā dissimile z inequale. ergo relati-
ua aliqua suscipiūt magis z minus. hoc tñ nō puenit relatiuis in quantū
relatiua sunt. s[ed] s[ecundu]m respectū quem habēt ad sua correlatiua. sed hoc con-
uenit ip[s]is ratōe suoz fundamentoz z vt sunt in subiecto. q[ue] intēdi z res-
mitti puenit forme s[ecundu]m esse quod habet in suo subiecto s[ecundu]m quod magis
et minus p[er]ficitur. ¶ Sciēdū q[ue] h[ec] cōmunitas a liter puenit relati-
tiuis q[ue] p[re]cedens. q[ue] p[re]cedēs puenit relatiuis s[ecundu]m dici. hec autē conuenit re-
latiuis s[ecundu]m dici. z aliqbus relatiuis s[ecundu]m esse. quia simile dissimile z inequa-
le bene suscipiunt magis z minus. que tamen sunt relatiua s[ecundu]m esse. q[ue] t[ame]n
hec cōmunitas nō puenit om[n]ib[us] relatiuis s[ecundu]m esse nec etiam solis.
quia conuenit qualitati. Ideo nō est propria aliquo modo ip[s]i relatiui. s[ed]
est quedam cōmunitas solum pueniens aliquib[us] specieb[us] relatiuo[rum]. s[ed] z
illis quozum fundamenta intēdūt[ur] z remittuntur. augentur vel dimi-
nuuntur manente eadem specie relatiōis. z p[er] hoc patēt due cōmunitates
relatiuo[rum]. ¶ Cōtra p[re]dicta arguitur p[ri]mo sic. Nulla relatiue opposita cō-
trariant. cū p[er]trietas z oppositio relatiua sint sp[ecies] oppositōis distincte
s[ed] plura relatiua relatiue inter se opponunt. ergo nulla relatiua p[er]trariant

Secūdo sic. Vbi est p[er]trietas ibi est mot[us]. s[ed] in relatiōe nō est motus vt
d[icitur] q[ue]nto p[er]physico[rum]. ergo in relatiōe nō est p[er]trietas. Tercio sic. Nulla
forma indiuisibilis suscipit magis z minus. s[ed] ois relatio est forma indi-
uisibilis cū sit simplex respectus relatiui ad correlatiuū. ergo nulla relati-
ua suscipiūt magis z minus. Quarto sic. Sicut equale fundat[ur] in vna
quātitate in sp[ecie]. sic etiā simile in eadē qualitate. s[ed] equale nō suscipit ma-
gis neq[ue] min[us]. s[ed] nec simile. Quinto sic. Relatiua nō suscipiūt magis
neq[ue] min[us] nisi ratōe suoz fundamentoz. s[ed] quātitas in qua fundat[ur] ineq[ua]le
nō suscipit mag[is] neq[ue] minus. s[ed] male dicit[ur] in textu q[ue] ineq[ua]le suscipiat ma-
gis z minus. ¶ Ad p[ri]mū d[icitur] q[ue] l[et] nulla relatiua p[er]trariant respectu suoz
rum correlatiuo[rum]. q[ue]b[us] relatiue opponunt. tñ bñ p[er]trariant respectu alio[rum]
s[ed] suoz p[er]trario[rum]. sicut virtus relatiue opponit[ur] virtuoso. z tñ p[er]trariatur
vicio. Ad scōm d[icitur] q[ue] vbi est contrarietas p[er] se ibi est motus sed in res-
latōne nō est contrarietas per se sed per accidēs tantum. z sic eo modo q[ue]
ibi est cōtrarietas est ibi etiam motus s[ed] p[er] accidēs. Ad tertium dicit[ur]
q[ue] l[et] ois relatio s[ecundu]m se z quātū ad respectū quē h[ab]et ad correlatiuū sit indiui-
sibilis tamē s[ecundu]m esse eius in subiecto qd potest variari s[ecundu]m magis z min[us]
p[er]fectū aliqua bñ est diuisibilis. z p[er] hoc potest suscipere magis z minus.

Ad quartū d[icitur] q[ue] l[et] simile fundat[ur] in vna qualitate in specie. tamen illa

Tractatus tertius

qualitas potest intendi et remitti manens eadem in specie. ideo simile suscipit magis et minus. sed equale fundat in eadem quantitate in specie. que non potest augeri vel diminui. intendi vel remitti. manens eadem in specie. Ideo equale non potest suscipere magis et minus nec est simile de equali et simili.

Ad quintum dicitur. quod licet quantitas non suscipiat magis et minus. potest tamen augeri vel minui. Et propter tale maiorem vel minorem quantitatem qua fit maior vel minor recessus ab equali in inequale potest suscipere magis et minus.

Tem omnia correlatiua dicuntur ad conuertentiam ut pater filij pater. filius patris filius. Item relatiua sunt simul natura. Simul enim sunt. duplum et dimidium pater et filius. Item relatiua posita se ponunt. et precepta se perimunt. ut si duplum est. dimidium est. et e contra. si dimidium est. duplum est. et e contra.

Postquam autor posuit duas conditiones relatiuorum que non sunt ipsis aliis modis proprie. hic prius ponit alias conditiones que sunt ipsis aliis modis proprie. quarum prima est quod relatiua dicuntur ad conuertentiam. Et ratio est. quia illa que ad se inuicem referuntur secundum mutuam dependentiam eorum dicuntur ad conuertentiam. sed omnia relatiua ad sua correlatiua referuntur secundum mutuam dependentiam. ut dicendo pater filij pater. et e contra. filius patris filius. ibi pater refertur secundum dependentiam eius ad filium et filius ad patrem et similiter in omnibus aliis relatiuis. ergo omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam. ¶ Sciendum est primo. quod conuertentia dupliciter accipitur. Uno modo per uersionem aliquorum duorum secundum existendi consequentiam. Et isto modo in relatiuis bene est conuertentia. ut dicendo pater est. ergo filius est. et e contra. filius est. ergo pater est. Sed isto modo non sumitur in hac proprietate. quia non puenit conuertentia hoc modo solum relatiuis. sed etiam multis alijs. sicut subiecto et proprie passioni. Et alio modo sumitur conuertentia ut est mutua dependentia relatiui et correlatiui inter se. Et hoc modo sumitur in hac proprietate. Ideo dicitur ad conuertentiam est aliqua referri inter se secundum mutuam dependentiam. Et differre conuertentia a uersione et conuertibilitate. quia conuertentia est passio relatiuorum. Conuersio uero que est debita transpositio predicati et subiecti. et e contra est passio propositionum. Sed conuertibilitas est passio terminorum conuertibilium. Et sunt termini conuertibiles illi qui de se inuicem mutuo uniuersaliter et absolute firmatiue verificantur. eo quod habent equalia supposita. ut homo et risibile. ¶ Sciendum secundo quod conuertentia relatiuorum nunquam fit in recto casu. Ratio est. quia inter relatiuum et correlatiuum semper est transitio vel diuersitas. sed talis diuersitas non significaret in recto casu sed significaret identitatem eorum. ut dicendo pater est filius. et talis locutio esset falsa. Sed illa conuertentia semper fit in obliquis. quia soli obliqui fecant per modum termini. recte uero per modum principij. Et potest fieri in omnibus obliquis. ut facillime daretur exemplum in omnibus. cum hoc sit differenter in relatiuis secundum esse et in relatiuis secundum dici. quia in relatiuis secundum esse fit conuertentia referendo utrumque ad

Petri hyspani

aliud sub habitudine eiusdē casus. vt maius minore maius. z ecōtra Sz
in relatiuis fm dici qñqz fit sub habitudine eiusdē casus. vt inter materi
am z formam. Quādoqz vero sub habitudine diuersor casuū. vt hic sci
bile scientia scibile. z ecōtra. scia scibilis scientia. Et p hoc patz qz dici ad
puerrentiam conuenit omnibus relatiuis. licet differenter. z etiam solis z
semp. Ideo hec pprietas est sibi pprie ppria. z hoc capiēdo ad aliquid ge
neralr tam pro relatiuis fm esse qz fm dici. quia si capiatur specialr soluz
pro relatiuis fm esse est sibi scdo modo ppria. ¶ Sciendū tercio qz alia p
prietas relatiuoz est qz relatiua sunt simul natura Quis ratio est. quia
illa que posita sunt se ponūt. et pempta se perimunt fm esse z intellectum
sunt simul natura. Illa em sunt simul natura que sunt simul naturali in
telligentia. Itē qz vnum nō potest intelligi sine altero. nec ante aliud sed
simul intelligunt. nec est ibi prioritas fm intellectu. Sed relatiua fm esse
se ponunt. qz esse relatiui est esse respectiui ad correlatiui. Ideo fm esse
posito vno in esse oportet aliud poni. Et silr posita se ponunt fm intellē
ctum. quia nō potest intelligi esse relatiui quod est dependens ad correla
tiuum nisi intelligatur illud correlatiuum a quo dependet. ergo posita se
ponunt fm intellectum. z similiter pempta se pimunt. ergo sunt siml nati
tura. sz in natura relatiōis. qz simul ponūtur fm rem z intellectum sub
forma relatiōis z etiam sunt siml natura. i. naturali intelligentia. ¶ Sci
endū quarto. qz relatiua triplr psiderantur. Uno modo quātum ad sua
subiecta z ad sua fundamēta. z sic vnum relatiui bñ pcedit aliud. vt pa
ter filiū. Scdo inquantū hñt depēdētiā inter se. z vñ terminat depen
dētiā alterius z sic vñ adhuc pū est alio. z quodāmodo notius z pos
nitur in diffinitōe alterius. eo qz vñ terminat aliter. Tertio psiderantur
quātū ad hoc qd est esse sub forma relatiōis. z sic sil ponunt vt qzito po
nit pater sub paternitate. ponit filius sub filiatiōe. Et hoc mō sunt siml
natura fm esse z intellectu sil. vt dicitur in ista pprietate. z hec pprietas est
eodem modo ppria sicut pcedens. ¶ Contra pdscta arguit primo sic
Conuertentia est mutua dependentia relatiuorum inter se. sed scientia et
scibile que sunt relatiua nō habent mutua dependentiā inter se. quia sci
entia licet dependeat a d scibile tamē scibile nō habet dependentiam ad sci
entiam. ergo nō omnia relatiua dicunt ad puerrentiam. Scdo sic. he
ne sequit. si homo est risibile est. Et ecōtra. si risibile est homo est. ergo hō
et risibile dicunt ad puerrentiā. z tñ nō sunt relatiua. ergo dici ad puerre
tiam nō solum puenit relatiuis. Tertio sic. Causa z effectus sunt rela
tiua. z tamē causa fm naturam pcedit effectum. ergo relatiua nō sunt sil
natura. Quarto sic. Vnum relatiuoz ponit in diffinitōe alterius. er
go vnum est pū alio. ergo relatiua nō sunt simul natura. Quinto sic
Illa que opponuntur inter se posita se nō ponunt cum vnum oppositum
destruit aliud. Sed relatiua opponunt ad inuicē. ergo male dicitur qz pos
ita se ponunt. z pempta se pimunt. Sexto sic. Materia z forma sunt
relatiua z tamen nō dicuntur ad puerrentiam. ergo relatiua nō zē.
¶ Ad pūm dicitur. qz si scibile psideretur materialr quantum ad id
qd est. sic nō habet depēdētiā ad scientiam. sed si psideret formāl quant
cum ad ratiōem scibilis sic habet respectum vel depēdētiā ad scientiā.

Tractatus tertius

Et dicitur cum ea ad puerteriam. Et sicut est de sensibili et sensu. Ad secundum dicitur quod si capiatur puerteriam ut est puerterio aliquorum secundum existendi consequentiam sic homo et risibile bene dicuntur ad puerteriam. Sed non puerterunt capiendū puerteriam ut est mutua dependētia relatiui et correlatiui. ut capit hic et proprie.

Ad tertium dicitur quod si consideretur causa et effectus materialiter quantum ad id quod sunt. sic non sunt sicut natura. sed si consideretur formaliter quantum ad relationes cause ad effectum. vel effectus ad causam sic sunt relatiua et sunt simul natura. Et similiter diceretur de patre et filio. domino et seruo et multis alijs. Ad quartum dicitur quod licet unum relatiuorum ut terminat dependētia alterius sit aliquo modo plus alio. ut ponitur in diffinitione alterius. tamen quantum ad hoc quod est esse sub forma relationis unum non precedit aliud. Ad quintum dicitur quod licet relatiua respectu eiusdem subiecti opponantur et posita se non ponant sed tamen respectu diuersorum subiectorum non opponuntur et sic posito uno in uno subiecto. ponitur aliud in alio subiecto. et sic in diuersis posita se ponunt. Ad sextum dicendum quod materia et forma non dicuntur relatiua secundum esse sed secundum dici.

Tem alia diffinitio relatiuorum est. Ad aliquid sunt quibus hoc ipsum esse est ad aliud quodammodo se habere et hec est propria diffinitio relatiuorum. Item proprium est relatiuorum quod si quis diffinitive nouerit unum relatiuorum diffinitive noscet et reliquum. ut si diffinitive nouerit quid sit duplum diffinitive noscet cuius est duplum. Necesse est enim in utroque rationibus utriusque.

Postquam autem posuit diffinitionem et proprietates ad aliquid contra sumptum ut se extendit ad relatiua secundum esse et secundum dici. hic prius ponit aliam diffinitionem ipsius ad aliquid specialiter accepti. ut solum pertinet relatiua secundum esse que est propria diffinitio ad aliquid. ut est unum predicamentum ab alijs distinctum. Et dicitur est ab Aristotele corrigendo primam diffinitionem a Platone positam quod non est verorum relatiuorum. Et est hec diffinitio talis. Ad aliquid sunt. quorum hoc ipsum esse est ad aliud quodammodo se habere. In cuius prima parte intelligitur genus diffinitum. scilicet dicibile. Et ponitur quibus hoc ipsum est ad aliud se habere. ad differentiam substantie accidentium absolutorum et relatiuorum secundum dici. quorum totum esse non est ad aliud se habere. Deinde ponitur quodammodo. id est specialiter modo. quod esse relatiui est ad aliud tanquam ad terminum cum quo dicitur ad puerteriam. ¶ Sciendum est primo quod accidens absolutum et accidens respectuum sic inter se differunt. quod accidens absolutum solum habet dependētia ad suum subiectum et non ad terminum. Ideo ad suum esse sufficit suus subiectum et etiam diffinitum per tale subiectum. sed accipit respectuum ad suum subiectum habet dependētia in quantum est accidens. et ad suum correlatiuum in quantum est relatiuum. et ideo ad esse relatiui requiritur esse subiecti. et esse sui correlatiui et habet diffinitum per ista duo. Ideo bene dicitur in hac diffinitione quod esse relatiui est ad aliud se habere. Et licet relatio sit inter duo extrema tamen non est in utroque

Petri hyspani

tanq̃ in subiecto s̃z est in vno subiectiue. et in alio vt in termino. vt pater-
nitas est in patre subiectiue. Et in filio vt in termino. Et filiatio est in fi-
lio subiectiue. z in patre terminatiue. ¶ Sciendum sc̃do q̃ duplex est rela-
tio. quedā est relatio realis. q̃dam est inter extrema realiter distincta. Et
a quibz ip̃a realiter est distincta z ad hanc relatiōem tria requirunt. Pri-
mū est q̃ habeat extrema realia defectu huius relatio que est inter entia
rationis vt relatio generis ad sp̃em nō est relatio realis. Sc̃dm est q̃ ex-
trema realia realiter differūt. Defectu cuius relatio yderitatis nō est re-
latio realis. Tertiū est. q̃ relatio talis sit realiter distincta ab vtroq̃ extre-
mō. qz si esset eadē realiter cū suo fundamento haberet esse absolutū sui
fundamenti. z nō diceret realiter q̃tum ad suū esse respectiū. sed q̃tum
ad suū esse absolutū. qz a p̃fectioni res capit denotatiōē. Ideo nō est rel-
latio realis nec suum totum esse esset ad aliud. Defectu cuius relatio cre-
atoris ad creaturā non est relatio realis. qz in deo non est accidēs. Alia est
relatio rōnis que potest fieri tribz modis. Primo q̃ sibi abest vna ip̃arū
cōditionū z illa relatiua que dicūt relatiōem realem sunt relatiua s̃m esse
Alia vero dicūt s̃m dici z solū de his que dicūt verā relatiōem realem que
ponūt in hoc p̃dicamēto data est p̃ns diffinitio. z p̃ hoc differat ab alia
diffinitione ad aliquid. ¶ Sciendum tercio q̃ ex ista diffinitōe autoz
in textu ponit vnā proprietatē relatiuoz que talis est. Si q̃s diffinitē nos-
uerit vnū relatiuozū diffinitē noscit reliquum. Cuius ratio est. qz vnūq̃
qz diffinitē cognoscit eo modo quo habet esse cū diffinitio sit oratio indi-
cans qd est esse rei. sed esse vnus relatiui est ad aliud. vt dēū est. ergo non
potest distincte cognosci nec diffiniri nisi p̃cognoscat suū correlatiū. ergo
si quis diffinitē cognoscit vnū oportet diffinitē cognoscere reliquū cū nul-
lum eoz possit sine altero cognosci. Ideo necesse est in diffinitōibz vtrozū
qz relatiuoz sua correlatiua poni. ¶ Sciendū q̃to q̃ in diffinitōe relati-
ui nō ponit suum correlatiū tanq̃ pars essentialis eius. Cū relatiū z cor-
relatiū sint realiter z essentialiter distincta. sicut pater z filius. sed ponitur
in eius diffinitione tanq̃ terminus dependentie ip̃ius relatiui. qz talis de-
pendentia non p̃fecte cognoscit nisi cognoscat terminus eius. Et termi-
nus ponit loco differentie. qz in relatiuis sumit d̃rā respectu talis termini.
Unde diffiniendo relatiū ponitur dependentia pro genere correlatiui
eius pro d̃rā. vt d̃do paternitas est depēdētia vel relatio patris ad filium
et p̃ hoc p̃z intellectus vltime p̃prietatis relatiuoz. ¶ Contra p̃dis-
cta arguit p̃mo sic. p̃tes substantie non sunt vera relatiua. tñ ip̃is p̃uenit
ista diffinitio. cum esse ip̃az sit ad aliud quodāmodo. ergo diffinitio non
est bona. Secundo sic. Omne accidēs h̃z dependentiā ad suum subiec-
tum. qz esse eius est ad aliud quodāmodo se habere ergo ista diffinitio cō-
uenit oibz accidentibz z non soli diffinito. Tercio sic. Vnūq̃qz habet
diffiniri z cognosci eo modo quo h̃z esse. sed relatiū h̃z esse separāt a suo cor-
relatiuo. ergo p̃t diffinitē cognosci non cognoscendo correlatiū. Quar-
to sic. Loco diffiniri licet ponere suam diffinitōem. ergo si in diffinitione
ponat correlatiū loco illius correlatiui poterit poni diffinitio eius in qua
ponit relatiū. ergo idē poterit poni in diffinitōe sua. qd est inconueniens.
ergo male d̃z q̃ relatiū d̃z diffiniri p̃ suū correlatiū. Quinto sic. vnūq̃qz

Tractatus tertius

potest diffiniri p genus et differētiā sed relatiua habet genus et differētiā intrinsecā ergo verū relatiū potest diffiniri p suū genus et p suā dīam sine suo correlatiuo. ¶ Ad p̄mū dicit q totū esse p̄m substantie non est ad aliud vt intelligit in hac diffinitione licet vltra suū esse substantiale importent quēdā respectū ad op̄atōnes totius a quo respectu capiunt noīa p̄p̄ia. Ideo ipsis non puenit ista diffinitio. Ad scdm dī q licet totū esse cuiuslibet accidentis sit p dependētiā ad subiectū tñ illud ēē non se habet ad aliud tanq̄ terminū cū quo dī ad puerrentū nisi in veris relatiuis. qd tñ ponit in hac diffinitione p illā p̄iculā quodāmodo. Ad tertium dī q licet relatiū habeat esse sep̄atū a suo correlatiuo. tñ illud esse non est absolutū sed respectiū in ordine ad suū correlatiū. Ideo h̄z cognosci et diffiniri p ip̄m. Ad quartū dī q licet in absolutis loco diffinit et liceat ponere diffinitōem. nō tñ in respectiuis. Ideo in diffinitione relatiui loco correlatiui non p̄t poni sua diffinitio. Cuius ratio est. qz diffinitio correlatiui explicat ip̄m vt est dependēs ad relatiū. Et ip̄m ponit in diffinitōe correlatiui tanq̄ terminus dependentie sui relatiui. Ideo diffinitio non explicat ip̄m eo modo quo ponit in diffinitōe alterius. Ad qm dī q licet relatiū habeat dīam. tñ illa dīa nō est absoluta s̄ respectiua et dependēs ad terminū extrinsecū. Ideo ip̄a nō p̄t p̄fecte notificare relatiū nisi apponat terminus dependentie eius etc.

Qualitas est f̄m quā quales esse dicimur. vt f̄m colorem colorari et f̄m iusticiā iusti

¶ Postq̄ autor determinauit de predicamento ad aliū uid. Hic consequenter intendit determinare de predicamento qualitatis ip̄am sic diffinit. Qualitas est f̄m quā quales esse dicimur. vt f̄m albedinē dicimur alibi. in qua diffinitione subintelligit forma accidentalis q se habet vt genus diffinitū. Et dat intelligi p illud relatiū quā. Deinde ponit f̄m quā quales esse dicimur ad differētiā oīm aliorū predicamentorū. qz nullū aliorū predicat in eo qd est quale simplr. vt facilliter pbaret inductiue. Substantia em̄ predicat in eo qd est quid. q̄ritas in eo quod est q̄ritum vel quorum. Et cetera predicamēta in hoc q est se habere ad aliud cū sint respectiua. Id sola qualitas denotat substantiā qualē simplr et in hac diffinitione p̄p̄o f̄m dicit circūstantiā cause formalis. ¶ Sciendū p̄mo q in hac diffinitione ponit dicimur f̄m Albertū nō ad denotandū q solū hōi pueniat qualitas. s̄ ad denotandū q hō est susceptiuus pluriū qualitātū q̄ quecuq̄ alia substantia. Homo em̄ p̄positus est ex substantiā corpali et sp̄iali. et ideo sibi pueniūt qualitates rez corpaliū et sp̄ialiū. Sed substantie sp̄iales solūm suscipiūt qualitates sp̄iales. Et substantie corpales alie ab hōie solū suscipiūt qualitates corpales et nō sp̄iales. Ideo hō ceteris animalibz et plurimū qualitātū susceptiuus. Sed tamē posset dici et facilius q in hac diffinitione nō intelligit solū nos hōies. s̄ etiā nos substantie. Ita q dicimur nō referi ad hōiem tñ. s̄ ad substantiā in cōi. et per hoc multa argumenta solunt. ¶ Sciēdum scdo q oīs forma accidentalis h̄z denotare p̄mam substantiā f̄m esse qd ip̄a dat p̄me substantie. et qz qualitas dat esse quale

Petri hyspani

Idco h3 denotare substantiā qualē. Et p illuz modū denotandi distinguit
ab alijs accidentib3. z licet quale psequat qualitatē vt effectus eius forma
lis. z sic posterius ipa fm naturā tñ fm ordinē doctrine z quo ad nos qle
pus est q3 qualitas. q3 p ipm pgnoscamus qualitatē Ideo puenienter no
tificat q3 qualitas p quale. z licet inferius qle p qlitatē diffinit. tñ h est a priori
simplr. z hic diffinit qlitas p qle a posteriori simplr. z a priori q ad nos Ad
em est incoueniens idē fm diuersas p3deratōes esse prius z posterius no
tius z ignotius ¶ Sciēdu3 tertio. q3 qualitatē quatuor sunt spēs. P3ia
est habitus et dispō. Sc3a naturalis potētia vel impotētia. Tertia ē pas
sio z passibilis qualitas. Quarta est forma z circa hoc aliqd p3tans figu
ra. Quarū sic habet sufficiētia. q3 ois qualitas qualificar substantiā. vel
ergo se tenet ex pte materie z sic est forma. z circa hoc aliqd p3tans figura
que qualificar substantiā fm quātitatē vel materiā eius. licz effectiue oriāt
a forma substantiā. vel tenet se ex pte forme hoc ē duplr. vel qualificar sub
stantiā imēdiatē. v3 mediātib3 naturalib3 potētiā. si scdm. sic est habit3 et
dispō. que pmo determināt z disponūt potētiā. et ex cōsequēti subiectū
eius. si imēdiatē determinat substantiā. hoc est duplr. vel est pncipiū de3
terminatū opandi vel indeterminatū. si primū sic est passio z passibilis q
litas. si scdm. sic est naturalis potētia vel impotētia Potētia enim est
indeterminata de se s3m ad modū operandi. sed determinat per suos
habitus ¶ Sciēdu3 q3to. q3 diuisio qlitatis ē diuisio generis in suas spēs
q3 qualitas dicit cēntialiter de ipis spēs. vñ duplr p3 fieri diuisio generis
Uno mō p3species imēdiatas eius z tūc solū fit per duas species eo q3 fit
per differentias formales formaliter oppositas. que solum sunt due sub
vno genere. et solum duas species propinquas sub ipō constituunt Alio
modo potest fieri diuisio generis per suas species eius remotas. z hoc qū
species eius propinquas sunt nobis inōminate. z tunc nō oportet diuisio
nem generis fieri per duas species. tñ. sed potest fieri per quatuor vel plu
res fm e3gentiam multiplicatōis eay. Et hoc modo fit hec diuisio qua
litis. ¶ Contra p3dicta arguit primo sic. Differentia substantia3
lis. vt rationale non est qualitas et tamen fm ipsam dicimur quales. et
go ista diffinitio conuenit alijs a diffinito. Sc3o sic. Omne accidens
predicatur in quale cum non predicetur in quid. ergo fm quodlibet acci
dens dicimur quales. ergo ista diffinitio cōuenit cuilibet accidenti.

Tertio sic. Similitas est qualitas. et tamen fm ipsam non dicimur
quales. ergo ista diffinitio non conuenit omni qualitati.

Quarto sic. Hec diuisio qualitatē fit fm diuersos modos essendi in
substantia. sed illi modi sunt accidentales. ergo illa diuisio est subiecti in ac
cidentia zc. Quinto sic. Habitus est vnum predicamentum ab alijs
ergo male ponitur vna species qualitatē ¶ Ad p3mū dicitur. q3 li
cet differentia substantialis predicetur in eo quod est quale non tamē in
quale simpliciter. quod solum dicit qualitatē accidentalem. vt capitur
in ista diffinitione. Nec etiam talis differentia est forma accidentalis.
quod intelligitur hic loco generis.

¶ Ad secundū dicitur. q3 si
capiatur quale generaliter pro quocūq3 esse accidentali. sic omne acci
dens predicatur in eo quod est quale. Sed si capiatur specialiter p3esse ac

Tractatus tertius

cidentalē qđ psequit substantiā gratia forme. z nō habet aliū modū spē-
cialē denotandi substantiā q̄ in quale. sicut habet cetera p̄dicamēta. sic pre-
dicari in quale solū puenit qualitati. z hoc mō sumit in presenti diffinitio-
ne Ad tertiu dicitur p. humilitatē equi nos in spē non dicamur qua-
les tñ nos in genere hñ dicimur quales. s. nos substantie. Ad q̄rtū dicitur. q.
licet illi modi essendi spēz qualitatis in subiecto sint accidentales s̄m modū
non tñ sunt accidentales s̄m rem. s. magis sunt eēntiales. Ideo ista non est
diuisio subiecti in accētia Ad q̄ntū dicitur. q. si capiat habitus ut est cor-
porū z eoz que circa corpus sunt adiacētia. sic est predicamentū a qualita-
te distinctū sed si capiat habitus p qualitate que disponit potētiā ad ope-
ratōem ut in p̄nt sumit. sic nō est vnū p̄dicamentū. s. est vna spēs q̄litas

Qualitatis quatuor sunt species. Prima est habitus
et dispositio. Differt autem habitus a dispositione
quia habitus est permanentior et diuturnior. ut sunt vir-
tutes et scientie. Scientia enim difficillime est mobilis ni-
si forte grandis permutatio fiat. vel ab egritudine vel ab ali-
quo huiusmodi circa scientē. similiter est de virtute Iusticia
em̄ vel castitas nō cito vel de facili pmutatur. Dispōnes ve-
ro dicunt que de facili permūtant. ut calor frigiditas. egritu-
do sanitas. Unde habitus p̄nt dici dispōnes et nō econuer-
so. Illi autē qui habitus habent quodāmodo sunt dispositi
vel melius vel peius ad ea q̄ habet. dispōnes aut nō sunt ha-
bitus. vñ habit⁹ p̄t sic diffiniri. Habit⁹ est qualitas diffi-
culter mobilis.

Postq̄ autor p̄misit diffinitōem z diuisionē qualitatis. Nūc p̄nt des-
terminat in spēali de spēs eius. quaz p̄ma est habitus z dispō. Cui⁹ rō
est. qz habitus z dispositio pueniūt tam substantiis spūalib⁹ q̄ corporalib⁹.
s. passio et passibilis qualitas que est tertia spēs qualitatis. et forma circa
hoc aliqd constans figura que ponitur quarta spēs solū pueniūt substan-
tiis corporalib⁹. Itē pueniūt habitus z dispō p̄cedūt duas spēs p̄dictas.
Itē habitus qualificat z determinat naturālē potētiā ad op̄atiōem. Itē
p̄fectius habet rōem qualitatis q̄ naturalis potētiā vel impotētiā. z sic
pueniēt p̄cedit naturālē potētiā vol impotētiā que ponit scda spēs q̄l-
tatis. Sciēdū p̄mo. q. habitus tripl̄r accipit. Vno⁹ ut opponit
p̄uatiōi sicut visus opponit cecitati. z sic quilibet forma hñs p̄uatiōem si-
bi oppositā siue sit substantiā siue accēntialis dicitur habit⁹ Scdo mō caput ha-
bit⁹ ut ē corpor⁹ z eoz q̄ circa corpus s̄ adiacētia. z sic est vnū p̄dicamentū.

Petri hyspani

ab alijs distinctum. et istis duobus modis non capitur hic habitus in po-
sito. Tercio modo capitur habitus ut est qualitas perfecte dispositiva sui sub-
iecti ad operationem sicut scientia disponit intellectum hominis. et ex consequenti hominem
ad cognoscendum ea de quibus est scientia. et quia perfecte disponit subiectum ad ope-
rationem. Ideo dicitur averrois. quod habitus est quo quis operatur dum vult. et
istomodo ponitur hic habitus et est species qualitatis. ¶ Sciendum est secun-
do quod dispositio dupliciter accipitur. Uno modo generaliter per quatuorqua-
litate que disponit potentiam sui subiecti ad operationem siue perfecte siue im-
perfecte. et hoc modo dispositio sub se continet habitum et dispositionem proprie dictam et
hoc modo capitur in textu. cum dicitur quod omnis habitus est dispositio. sed non eadem.
¶ Notetur etiam modo capitur a Tullio cuius dicitur. quod habitus est dispositio perfecti ad
optimum. et ab aresto. cum dicitur quod virtus est dispositio ad felicitatem. Secundo modo capi-
tur proprie dictam per qualitate que imperfecte disponit potentiam sui subiecti ad
operandum. et isto modo distinguitur per habitum sicut imperfectum per perfectum
et sic capitur cum dicitur quod habitus et dispositio sunt de prima specie qualitatis. et cum dicitur quod
habitus differt a dispositione. Unde nomen dispositionis est eadem ad habitum et dispo-
sitionem proprie dictam. Sed quia alteri istorum est proprium nomen impositum scilicet ha-
bitus. Ideo alteri quodammodo appropriatur nomen dispositionis. ¶ Sciendum
tertio quod habitus et dispositio proprie capta inter se conveniunt et differunt. Unum
conveniunt in hoc quod dicunt eandem formam secundum essentiam et utriusque dispo-
nunt naturalis potentiam sui subiecti ad operationem. sed differunt in hoc. quia habitus dicitur
illam formam secundum esse perfectum et radicatum in subiecto et sic disponit perfecte ad
operandum. Ideo habitus dicitur diuturnior et permanetior dispositio. Et dicitur qualitas
non de facili mobilis. eo quod habet esse perfectum et radicatum in subiecto. Et
dispositio dicitur eandem formam sub esse imperfecto et imperfecte disponit subiectum ad
operandum. Ideo diffinitur quod est qualitas de facili mobilis a subiecto. Ex quo
patet quod habitus et dispositio dicuntur una et eandem formam solum differentem secundum esse
perfectum et imperfectum. Et quia perfectum et imperfectum secundum esse non variant speciem
ideo convenienter ponitur una species et copulantur coniunctione copulativa. sed quia perfec-
tum et imperfectum sunt diversi modi essendi quos dicuntur habitus et dispositio. ideo
convenienter duobus nominibus nominantur. et melius quam uno solo nomine sicut antiqui habent
speciem nominaverunt applicationem. ¶ Sciendum quarto. quod sub hac specie qualitatis
generaliter reponuntur omnes qualitates disponentes subiectum ad operandum
mediate per se naturali ut sunt omnes habitus. Unde ipsorum habituum quidam
sunt corporales. ut sanitas robur elegantia. et sic de alijs similibus. Alii sunt
spirituales. et istorum aliqui sunt morales qui disponunt appetitum sensitivum vel intelli-
ctuum. ut sunt iusticia temperantia fortitudo etc. et sunt de vicibus oppositis illis
contrariis. Alii sunt intellectuales qui disponunt prompte et facili intellectum ad
cognoscendum intelligibilia. ut sunt sapientia scientia intellectus prudentia et
ars. et istorum habituum. aliqui sunt naturaliter acquisiti. ut scientia ab homine ac-
quiritur. alii sunt infusi. ut fides spes charitas. alii sunt precreati ut species et ra-
tiones rerum in mentibus vel spiritibus angelorum. et sic patet quod sit prima species qui
liberatis. et que qualitates in ipsa reponuntur. ¶ Contra predicta arguitur
primo sic. Diversa nomina important diversas formas. quia nomen imponitur
a forma. sed habitus et dispositio sunt diversa nomina. ergo important diversas
formas. et non sunt una species. Secundo sic. Quicunque dicunt eandem spe-

Tractatus tercius

ciem important eundem modum eundem cum unus spiritus sit unus modus essendi. sed habitus et dispositio non dicunt eundem modum essendi. sed diuersos modos. ergo male ponitur una species qualitatibus. Tercio sic. nullum ens in anima ponitur in predicamento. sed solum ens extra animam. Scia autem est ens in anima. ergo male ponitur sub prima specie qualitatibus. Quarto sic. risibile est qualitas de facili mobilis. et tamen non est habitus. ergo diffinitio habitus non conuenit solum diffinitio. Quinto sic. Naturalis inclinatio intellectus ad sciendum est dispositio. et tamen non est de facili mobilis a subiecto. ergo male dicitur quod dispositio est de facili mobilis a subiecto. Ad primum dicitur. quod diuersa natura non semper habeant diuersas formas. sed quandoque dicunt diuersos modos eundem eiusdem forme. et sic est in proposito. et licet capiendum formas generaliter per omni illo quod habet modum forme. et determinatis aliud. omne nomen imponatur a forma. non tamen capiendum formam specialiter per formam realem. Ad secundum dicitur. quod licet habitus et dispositio dicant diuersos modos accidentales unius forme. tamen bene dicunt unum modum eundem essentialem quod est dispositio sui subiecti ad operationem. Ad tertium dicitur. quod licet scientia sit ens in anima. ut in subiecto. tamen non est ens in anima. ut in cognoscere. sic quod solum habet esse in apprehensione anime. Et isto modo capitur ens in anima. cum diuis dicitur contra ens reale. Unde scientia quod non solum est in apprehensione anime potest tamen dici ens extra animam. quia habet aliud esse quam in apprehensione anime. Ad quartum dicitur. quod in diffinitione habitus presupponitur quod sit qualitas acquisita disponens potentiam ad operationem. et hoc modo non conuenit risibili. Ideo non conuenit ista diffinitio. Ad quintum dicitur. quod licet naturalis inclinatio intellectus ad scientiam sit quedam dispositio passiva et quodammodo subiectiva. non tamen est dispositio formalis. de qua dispositione solum est ad propositum.

Secunda species qualitatibus est naturalis potentia vel im potentia aliquid faciendo vel patiendi ut sanatiuus dicitur qui habet naturalem potentiam ut nihil ad aliquibus accidentibus egritudinem inferentibus patitur. Et egrotatiuus dicitur qui habet naturalem impotentiam aliquid patiendi. Durum autem dicitur habere naturalem potentiam resistendi sectioni. Et molle naturale impotentiam. quia cito secatur. Cursores et pinguillatores dicuntur simul de ista specie. non quia exercent actus suos. sed quia habent naturalem potentiam hoc faciendo.

Postquam auctor determinauit de prima specie qualitatibus. hic praeter determinat de secunda scilicet de naturali potentia vel impotentia que conuenienter ordinatur post primam. quia licet via generationis naturalis potentia praecedat habitum et dispositionem. eo quod habitus qualificat et determinat siue perficit naturalem potentiam. et inest substantie mediante naturali pos

Petri hyspani

rentia. sicut scin qualifcat intellectum z inest homini p intellectuy. tamen
via pfectionis habitus precedit naturalem potentia. Qd q habitus pfe
rior est naturali potentia. eo q perfectius disponit substantiam ad ope
randu Ideo bene sequitur pma. z etiam precedit duas vltimas. qz ille so
lum conuenit substantijs corporalibz. Nec aut conuenit tam substantijs cor
poralibz q spualibz. Ideo conuenienter ponitur scda species qualitat

¶ Sciendū est pmo q naturalis potentia est proprietat substantie qua
ip a potens est naturalr ad faciliter operandū. z ad resistendū contrarijs
sicut sanatiuum est proprietat substantie qua potest faciliter exercere su
as operationes. et etiam potest per hoc resistere contrarijs z nociuis Et
dicit talis qltas naturalis. qz a natura indita est z radicata in pncipijs
naturalibz rei. scz materia z forma Et dicit potentia ex eo q est vigor for
me supra materiam ad exercendū suas opatōnes naturales Et contra
naturalis impotentia est ppietas substantie qua ip est impotēs ad aliqd
faciliter opandū et resistendū contrarijs z dicitur hec qualitas natura
lis. non qz cauletur a natura rei. sed qz fundatur in pncipijs naturalibus
ipius rei. Et dicit impotentia. eo q negat vigorē forme in ordine ad ope
rationes naturales ¶ Sciendū secūdo. q naturalis potentia in subiec
to causat ex victoria forme supra materiam. et est talis victoria vel domi
nium quādo materia totaliter est disposita fm exigentiam forme. sic q nō
habet dispōnes contrarias impediētes ppias actōnes ipius forme. sed
forma potest faciliter z libere exercere in natura tales opatōnes. Sed
ecōtra naturalis impotentia prouenit ex victoria z dñio materie supra for
mam que est quādo materia habet dispōnes ptrarias dispōmbz ipius
forme per quas forma impedit ad faciliter operandū z resistendū contra
notia ¶ Sciendū tertio q naturalis potētia vel impotentia possunt
duplr cōsiderari. Uno modo inq̄tum cōueniunt in vno genere superior
ri ipm immdiate circūloquentes eo q tale genus est nobis innotiatum. et
isto modo faciunt vnam spēm qualitatis nō specialissimā sz subalternam
alio modo considerantur fm ppias eēntias ipaz compandū ipsas inter
se. et isto modo sunt diuerse species z ab inuicē distingere. qz semp differūt
eēntialr z ppter hoc pūgunt p pūctōez distūctiūā que distūgit z separat
gnificata terminoz. z ppter hoc puenientius noiant duobz noibz ad expli
cādū hāc diuersitatē quā noiant vno solo noie sicut antiq fecerūt q hāc
spēm aptitudinē appellauerūt. tū hic ponunt ista duo loco sui gñis. primi
qd circūloquūt z euz hoc p ista noia diuersa explicat diuersitas istaz spēz
¶ Sciendū quarto. q sub hac spē generalr reponūtur oēs aptitudines vl
inclinatōes qbz substantia naturalr inclināt ad opandū vel resistendū suis
ptrarijs z qbz naturalr ipedit a suis opatōibz. Ideo sub hac spē reponūt
omnes potētie anime vegetatiue que sūt nutritiū. augmētatiū z gene
ratiū. Et potētie aie sensitiue. vt sunt qnqz sensus exteriores z qnqz in
teriores. q sunt sensus cōis imaginario. estimatiua. fantasia memoria. et
potentia motiua fm locū z etiā appetitiua. et etiā potētia aie intellectiue
vt rō intellectus z volūtas. Hic etiā reponūtur aliquę naturales inclina
tōes q noiant noibz pūctū vl habitū. eo q inclināt ad siles opatōes sicut
ipī habit⁹ vt aliq dicunt naturalr iusti vl liberales. qz hūc naturales incli

Tractatus tertius

natūem ad opa iusticie vel liberalitatis. et sic iusticia rē. similiter nomina
habicuum possunt equiuoce poni in prima specie qualitatū et in secūda
Cōtra p̄dicta arguit p̄mo sic. Potentia materie ad formā est natū
ruralis potentia. et tñ non est qualitas. ergo male dicit q̄ naturalis potē
tia est spēs qualitatū Secūdo sic. nullū ens respectū est qualitas. cū qua
litas sit ens absolutū. s; naturalis potentia est ens respectū. qz potentia
sq̄ respicit actū. ergo non est spēs qualitatū. Tercio sic. nulla priuatio
est spēs. sed naturalis impotentia dī priuatōem naturalis potētie. ergo na
ruralis impotentia non est spēs qualitatū Quarto sic. ois impotentia
est p̄tra naturā vel p̄ter naturā. ergo nulla impotentia est naturalis. er
go naturalis impotentia non est vna spēs Quinto sic. naturalis poten
tia et impotentia differūt essentialr. ergo sunt diuersę spēs. ergo male pos
sunt vna spēs ¶ Ad primū dī. q̄ licet potentia materie ad formam
sic quedā naturalis p̄tētia ad esse naturale. Tamen non est potētia que
p̄sequit totū p̄positū substantiale et de tali potentia ad opandū solū est hic
ad p̄positū Ad secūm dī. q̄ licet naturalis potentia q̄rum ad p̄prietatez
nois potētie dicat respectū ad actū rōne cuius dī relatiū fm̄ dicit tñ q̄rū
ad id qd̄ est. est ens absolutū. et est quedā q̄litas disponens subiectum ad
opandū Ad terciū dī. s̄līr. q̄ licet naturalis impotētia q̄rū ad rōem et
impōem nois dicat priuatōem naturalis potētie. tñ q̄rum ad rē fecit
et q̄rū ad id q̄ est dicit vnā qualitātē p̄positūā que p̄teritā naturalis po
tētie. Ad quartū dī. q̄ licet impotētia possit aliquo modo dici inatu
ralis vel p̄tra naturā. eo qd̄ impedit p̄prias opatōnes ipsius nature. tñ
bñ dicit naturalis eo q̄ se tenet circa p̄ncipia naturalia rei et respectu opes
rationū nature. et hoc modo dī h̄ naturalis impotētia. qz non dī naturalis
eo q̄ intendat a natura rei vel etiam p̄ferat ad talem naturā. Ad q̄ns
tum dī. q̄ licet naturalis p̄tia et naturalis impotentia inter se sunt diuer
se spēs fm̄ q̄ ad seinuicē p̄gant. tñ vt circūloquūtur aliq̄d sup̄ius bñ po
sunt vna spēs subalterna qualitatū. vt p̄us dictum est.

Tertia species qualitatū est passio et passibilis qualitas
vt ille qualitates que efficiūt in sensibus passionēs. vt in gu
stu dulcedo amaritudo et similia. Et etiā ille qualitates sunt
in hac specie que ab aliquibus passionibus generantur. vel
facile vel difficile mobilibus et permanentibus siue em̄ ni
gredo ab aliqua passione naturali generetur siue ab egritu
dine siue ab estu qualitas passibilis dicitur

¶ Postq̄z autor determinauit de secūda specie qualitatū. Hic conse
quenter determinat de tertia que est passio et passibilis qualitas que spēs
cies conuenienter ponitur tertia. Quia sequitur primā et secundam p̄pos
pter causas prius dictas. Et ponitur immediate post secundam et an
te quartam eo q̄ in secūda specie reponuntur naturales potētie anime

Petri hyspani

In hac autē spē reponitur ille qualitates q̄ sunt obiecta potētiapate. et qz obiecta cognoscūt p potēas a posteriori et pōne p obēa a priori. idē pueniēt p^o naturalē potētiā vti potētiā imēdiatē dēfīniat de passiōe et passibili q̄litate an q̄sponat q̄rta spēs q̄litaris. Et l3 obiecta q̄rta ad rōnes suas q̄dāmō pces dant potētiās. sicut actiū pcedit passiū. tū q̄rta ad hoc q̄ est denominare subām qualē naturalēs potētiē q̄ fluūt a p̄ncipijs naturalibz sube et denos mināt intrinsece potēs sunt suis obiectis q̄ causant in subiecto per aliqd ex trīsecū. ideo nō optuit ponere istā spēm an scdām. ¶ Sciendū p̄mo q̄ passio et passibilis q̄litas inter se pueniūt et differūt. Conueniūt in hoc q̄ dicunt eandē q̄litate q̄ inferit a passiōe et inferit passiōē. Sz differūt p̄mo. qz passio ē illā q̄litate sub eē impfecto et nō pmanēt in subiecto. sicut rufedo. pueniens ex verēcūdia. sed passibilis q̄litas ē illā q̄litate p̄m esse pfectū radicatū et pmanēs in subiecto. sicut est rufedo q̄ puenit a natura. Scdō differūt. qz passio nō denoiat subām simp̄r q̄lē. sed magis denoiat subiectū eē passum rōne cui⁹ ē passio. sicut rufedo. pueniēs ex verēcūdia nō denoiat hominē simp̄r rufetū. sed denoiat ip̄m eē passum. sed passibilis q̄litas denoiat suū subiectū simp̄r q̄lē. eo q̄ h3 esse pfectū in subiecto. et h3 dīna puenit ex pces dēni. ¶ Sciendū scdō q̄ passio vti hic sumit est q̄litas cūo trāsīens inferens vel illata a passiōe. sicut rufedo inferit a passiōe verēcūdie. et palloz a passiōe timoris. Et d3 passio qz causat a passiōe vel causat eā. etiā qz denoiat suū subiectū fuisse passum et h3 silem modū essendi cū passiōe. qz h3 esse cūo trāsīens et nō radicatū in subiecto. Sz passibilis q̄litas est q̄litas inferens vel illata a passiōe pmanēs in suo subiecto. sicut est albedo vel nigredo naturalis. et nō d3 passibilis q̄litas. eo q̄ aliqd pariat tanq̄ subiectū passiōis. sed qz inferit a passiōe vel inferit sensibz passiōē. ideo p̄iungit passiōi vel vt eā vel vt ei⁹ effect⁹. rōne cui⁹ ē passibilis q̄litas. ¶ Sciendū tercio. q̄ passio et passibilis q̄litas dicūt eandē spēm q̄litaris. cū importāt eandē qualitātē p̄m essentia spēs. sicut est eadē eēntia rufedinis. q̄ p̄mo h3 eē impfectū in subiecto et est passio. et postea h3 esse pfectus. et d3 passibilis q̄litas. Et ppter ista duo p̄iungunt p p̄iūctōem copulatiuā. h3 qz importāt illā formā sub diuersis modis essendi. qui modicēndi p̄ idē nomen sufficienter explicari nō p̄t. ideo noiatur ista spēs diuersis noibz melius q̄ vno nomie. sicut hanc spēm antiq̄ noiauerūt noie casus. eo q̄ qualitates h̄mōi spēs causant in subiecto ab aliis quo extrinseco et p modū casus. pducūtur. ¶ Sciendū quarto. q̄ sub hac spē reponūtur omēs qualitates sensibiles generaliter. quarū aliq̄ p̄tinet ad corpus. aliq̄e p̄o ad aīam. Ad corpus autē p̄tinet oēs qualitates que sunt obiecta q̄nq̄ sensui exteriori. vt color sonus odor et sapor. calidum et humidus siccū grane et leue. et alie qualitates tāgibiles. qz oēs iste qualitates inferūt passiōes sensibz. vt ira gaudium timor et c̄is sunt qualitates p̄ncētes ad aīam que causant in appetitu ex aliq̄ passiōe. In hac etiā spē reponūtur aliq̄ qualitates q̄ occulte inferūt passiōes corpi vt aliq̄e influētie celestes et occulte virtutes herbaz et aliquoz lapidū. sicut est p̄rus adamāntis. que attrahit ferrū. vel qualitas veneni que inficit hominē. et p̄ hoc pars de tercia spē qualitaris et q̄ qualitates sub ea p̄tinent. Contra p̄dēa autē p̄mo sic passio est vniū p̄dicamētū. h̄ nō est spēs qualitaris. Scdō sic. oīs qualitas denoiat subām qualē vt dictū est. sed passio nō denoiat subām qualē. h̄ nō est

Tractatus tercius

Spēs qualitatīs Tercio sic. omne passibile est aptū natū pati. sed nulla q̄
 licas est apta pati. cū nulla qualitas possit esse subiectū passionis. ¶ nulla q̄
 litas est passibilis. z sic passio nō ponit sub hac spē qualitatīs Quarto sic
 q̄cūq; dicūt eandē spēm sunt in equali gradu pfectōis. sed passio z passibilis
 lis qualitas nō sunt equalis pfectōis. ¶ nō dicūt eandē spēm. Quinto
 sic albedo z nigredo sunt passibiles qualitates. z tū nō inferūt passionē sen
 sib. qz nō tangūt visum. ideo nō agūt in ipm. neq; pūt in eo causare passio
 nes. ¶ male dicit q̄ passibiles qualitates inferūt sensib. passioēs. Ad p̄mū
 dicit q̄ passio vt effect⁹ illatioq; actōis bene est p̄dicamētū distinctū a quali
 tate. sed tū passio q̄ est qualitas sensibilis z h̄z esse imperfectū in subiecto z cū
 to transiens nō est p̄dicamētū. sed est vna spēs qualitatīs. Ad scdm dicit
 q̄ licet quēlibet qualitas q̄ dicitur qualitas sū eētiā z eē p̄fectū simul denomiēt
 subā qualē. nō tū qualitas q̄ solū h̄z eētiā qualitatīs z eē imperfectū solus
 denotat sū q̄d. eo mō quo h̄z esse in subiecto. z sic est de passione vt dcm est
 Ad terciū dicit q̄ aliqd dicitur dupl̄r passibile. vno° tanq̄ subiectū passiois. z tale
 tene dicit aptū natū pati. Alio mō dicit aliqd passibile a cā vel ab effectu ei⁹. scz
 qz causat passionē vel causat a passione. z sic passibile hoc mō nō est aptū
 natū pati. z isto mō dicit aliqua qualitas passibilis z nō pmo mō Ad quar
 tū dicit q̄ licet passio z passibilis qualitas nō sint eq̄lis pfectōis q̄tū ad mō
 dum eēdi. tū q̄tū ad eētiā sunt in equali gradu pfectōis. ideo vnā
 spēm importāt. nō tū spēalissimā sed subalternā. qz in suis inferiorib; in ea
 dem spē spēalissima pueniūt. z q̄q; in eodē indiuiduo. vt q̄ vna qualitas
 pmo h̄z esse passionis z p̄ radicatōnem in subiecto efficit passibilis qualitas
 Ad q̄ntū dicit q̄ licet albedo z a. ij. colores nō agūt corporaliter vel infes
 sūt corporale passionem visui. tū sibi inferūt passionē spūale z p̄ficiūt z agūt
 in ipsum intentionaliter. z per hoc differūt ab alijs obiectis alioz sensuū. q̄
 agūt corporaliter in sensum. vt qualitates tangibiles in tactu.

Quarta vero species qualitatīs est forma et circa hoc ali
 quid p̄stans figura. vt dispositio corpis. vt triangulatio qua
 drangulatio rotūditas curuitas rectitudo.

Postq̄ autor posuit terciā spēm qualitatīs. Hic p̄sequenter determī
 nat de quarta. que dicitur forma et circa hoc aliquid constans figura. Et ras
 tio ordinis est. qz post naturalē potentiam oportuit ponere terciā spēm qua
 litatīs. sub qua p̄tinent obiecta naturalia potentiari naturalū que est pass
 sio z passibilis qualitas. ideo oportuit hanc spēm poni vltimā. z etiam p
 pter hoc q̄ qualitates triū spēmū precedentū se tenent ex parte forme. hec
 aut ex parte materie. Et qz qualitas a toto genere cōsequitur subā gratia
 forme. ideo ille qualitates que se tenent ex parte forme p̄fectius habent ratio
 nem qualitatīs q̄ forma z figura. Ideo hec spēs cōuenienter ponit vltimo
 loco ¶ Sciendū pmo. q̄ forma z figura inter se pueniūt z differūt. In hoc
 em pueniūt q̄ dicūt eandē qualitatē sū essentiaz. scz qualitatē que est ter
 minatio q̄tatis in substantia. pmo em terminat q̄tatem. z ex p̄sequenti
 subā. Sed differūt in hoc. qz talis terminatio q̄tatis p̄t comparari ad

Petri hispani

Forma subest in qua est et ad quantitatem quam immediate terminat. Et si forma
tionem eius ad formam subest quam terminat dicitur forma. quia ipsa causatur circa quanti-
tatem per se generatam in forma. Et per preparationem ad quantitatem quam ter-
minat vocatur figura. Illi actus forme est determinare illa que sunt ad intra
et actus figure est depingere ad extra finem terminatorem quantitatis. Et hoc
per quod forma et figura cum dicant eandem entitatem puenienter ponitur una spe-
cies. et bene coniungitur per coniunctionem copulatiuam. et quod differunt ratione adeo ad ostē-
dendum illam diuersitatem puenienter duobus modis notatur. ¶ Sciendum secun-
do quod forma potest capi dupliciter. vno modo generaliter per quodcumque entia dante.
aliquid esse formale. et sic est superius ad omnes formas subales et accidentales. et
hoc modo non capit hic. Alio modo specialiter per figura terminatiua quantitatis. et sic
capitur in proposito. et talis qualitas terminans quantitatem magis dicitur forma quam ques-
tibus alia species qualitatis. propter hoc quod in speciebus nature illa forma sequitur formam
essentialiter. et est scaturiens et notificatiua illius forme subalis. sicut cognosce-
mus formam hominis vel equi per figuras eius et distinguimus species corporis ab
inueniem per tales figuras. Unde quecumque differunt specie etiam differunt forma et
figura. et que in specie pueniunt eodem modo figurantur. ut homo in omnibus suis
is indiuiduis habet figuram erectam sursum et aliquo modo similem figu-
ram in capite manibus et pedibus. ¶ Sciendum tertio quod figura potest capi duobus
pliciter. vno modo materialiter per quantitatem terminatam vel figuratam. et sic est
titas. et sic non capit hic. Secundo capitur formaliter per figuratorem vel ter-
minationem quantitatis. ut sunt triangulatio quadrangulatio. et sic figura est
qualitas circa quantitatem positam. et sic capit hic. et quia quantitas est circa
hoc aliquid. scilicet circa indiuiduum completum de genere substantie. adeo talis
figura vel forma terminans quantitatem est constans circa hoc aliquid.
¶ Sciendum quarto quod sub hac specie generaliter reponitur omnes figu-
re corporales et superficiales. quarum quedam sunt nature naturales sunt que cau-
santur a natura rei ex formis naturalibus corporum. ut figura bipedalis
in homine. quadrupedalis in equo. Alię vero sunt artificiales. que scilicet cau-
santur ab arte. ut figura domus vel scamini. Unde omnia artificialia sub
ista specie reponuntur. et etiam sub ista specie reponuntur passionēs linee. ut rec-
tum et curuum. longum breue et sic de alijs. et aliquę passionēs numeri. que si-
bi conueniunt per similitudines corporales. ut quadratum bicubitum tri-
cubitum. Et per hoc patet quid sit quarta species qualitatis. Contra
tra predicta arguitur primo sic. nullum superius ad qualitatem est species
eius. sed forma est quoddam superius ad qualitatem. quia conuenit omni-
bus speciebus eius. ergo non est species eius. Secundo sic. figura est quod-
dam quantitas que termino vel terminis clauditur. ergo non est species qua-
litatis. Tercio sic. omnis terminus est eiusdem predicamenti cum suo ter-
minato. sicut differentia terminans genus est eiusdem predicamenti cum ipso.
sed figura est terminans quantitatem. ergo est de predicamento quantitatis et non
qualitatis. Quarto sic. illud quod patet et includitur intra hoc aliquid non
est circa hoc aliquid. sed figura patet in hoc aliquid. cum sit in eo ut in subiecto
ergo non est positus circa hoc aliquid. Quinto sic. forma domus est figura
et tamen non est circa vnum indiuiduum. sed patet in quadam multitudine lignorum. et
lapidum. ergo male dicitur quod hec qualitas est figura positus circa hoc aliquid.

Tractatus tertius

Ad primū dicitur quod si capiatur forma per omni illo quod dat esse rei est quiddam superius ad qualitatem sed si capiatur per qualitatem que dicitur terminatorem quantitatis secundum existentiā forme subalis non est superius ad ipsam. et hoc modo capit hic. Ad secundū dicitur quod licet figura capta materialiter sit quantitas non tamen figura capta formaliter ut dictum est. Ad terciū dicitur quod licet terminus intrinsecus et essentia sit eiusdem predicamenti cum suo termino non tamen terminus extrinsecus modo forma est terminus extrinsecus quantitatis ideo non ponitur in eodem predicamento cum ipsa.

Ad quartū dicitur quod licet figura pertineat intra hoc aliquid tamen hoc non est secundum perfunditatem eius sed secundum suā superficiem que aliquo modo intrinsece circumdat hoc aliquid ideo bene dicitur quantitas circa hoc aliquid. Ad quintū dicitur quod licet sub forma domus sit multitudo indiuiduorum scilicet lignorum et lapidum tamen omnia illa indiuidua per aggregationem et ordinem eorum se habent per modum unius indiuidui suscipientis talem figuram vel dispositionem. Ideo illa figura est circa hoc aliquid.

Qualia vero dicuntur quod secundum hec denotatiue dicuntur vel quod dāmodo aliter ab his ut a grammatica grammaticus a iusticia iustus. Vel que dicuntur ab aliquo qualitate non denotatiue eo quod nomen non est impositum ipsi qualitati ut cursor pugillator. Et nota quod cursor et pugillator dicuntur dupliciter uno modo dicuntur cursor et pugillator ab arte currēdi et pugillandi. et sic sunt in prima specie quantitatatis quia iste artes sunt habitus. Alio modo dicitur cursor non quod habet artē currēdi sed quod habet naturalem potentiam ad actū currēdi et pugillator pugillandi. Et isto modo dicuntur qualia ab istis naturalibus potentiis scilicet non denotatiue eo quod nomina sunt imposita istis naturalibus potentiis a quibus dicuntur qualia et sic cursor et pugillator sunt in secunda specie quantitatatis. Alia autem dicuntur qualia non denotatiue non quoniam nomen non est impositum qualitati sed quoniam quale non participat illud nomen ut studiosus a virtute et sic sunt tres modi sumendi quale a qualitate.

Postquam autor determinauit de qualitate in cōi et quantitate ad suas species hinc consequenter determinat de quali quod est eius denotatiuum. Ratio ordinis est quod quantitas dat esse formale quali et est origo ipsius ideo prius definita est qualitas a posteriori per quale tanquam per suū effectū quod quale est proprius effectus et formalis ipsius qualitatis et quod causa naturaliter precedit suū effectū ideo prius determinatum est de qualitate quam de quali. Sciendū primo quod quale et qualitas in se pueniunt quod dicunt eandem essentiam et ideo pueniunt in peccato. Sed differunt quod qualitas dicitur illam secundum se et non secundum inherentiā ad subiectū quale pro impositat illam

Petri hispani

essentia cum inherencia ad subiectum. ideo differunt quale et quantitas. quia quantitas est abstractum. quale pro preterito eius. et quia dicitur eandem essentiam. ideo reponunt in eodem predicamento. et sic quantitas est genus generalissimum et predicatur in abstracto. ita etiam quale predicatur in preterito de suis inferioribus si solum sua inferiora de quibus preterit dicatur accipiantur in preterito. ut albi est quale vel nigrum est quale. ¶ Sciendum scilicet quod preteritum dupliciter consideratur. vno modo secundum respectum quem habet ad suum subiectum et secundum tale respectum non ordinatur in predicamento. quia hoc modo non est genus vel species sed accipitur. Alio modo consideratur secundum respectum quem habet ad sua inferiora quorum est species. et secundum tale respectum ordinabile est in genere secundum subiectum supra. et per se reponitur in predicamento. Unde licet respiciat suum subiectum. tamen ille respectus non tollit ab eo respectum essentiali ad sua superiora. quorum est species vel inferiora quorum est genus. Ideo non impedit ipsum per se poni in predicamento. et licet etiam preterit subiectum. eo quod fecit formam cuius inherencia ad subiectum. tamen non fecit subiectum de suo principali fecit. quia ut ponitur superius albi solum qualitatem fecit. et quia vniuersum quod reponitur in predicamento secundum essentiam quam importat. quia preteritum de essentia sui abstracti. ideo ponitur in eodem predicamento cum suo abstracto. ¶ Sciendum tertio. quod quale sic definitur. qualia pro dicitur quod secundum hec denotatiue dicitur. vel ab aliquo qualitate non denotatiue. In quo definitur de loco generis subintelligitur dicibile. Dicibile enim habet modum generis respectum omnium predicamentorum. Deinde ponitur que secundum hec denotatiue dicuntur ad denotandum qualia que secundum veram denotationem dicuntur ab aliquo quantitate. sicut grammaticus a grammatica. et iustus a iusticia. quod dicitur denotatiue secundum hec. secundum quantitates superius positas. Deinde ponitur vel ab aliquo qualitate non denotatiue. ad denotandum quantia quod dicuntur a quantitate non secundum veram denotationem. ut studiosus a virtute. ¶ Sciendum quarto. quod tribus modis dicitur quale non denotatiue. vno modo quando qualitas habet esse imperfectum in suo subiecto. ut quando habet esse remissum in suo subiecto quod non sufficit denotare suum subiectum. sicut caliditas in aqua tepida. vel quando inest transcendenter et non permanet in subiecto ut pallores ex timore. vel quando inest in subiecto solum secundum preteritum que non sufficit ad denotandum totum subiectum. ut est albedo in dentibus ethiopis quod non sufficit denotare totum. His autem tribus modis quod sumuntur ex preterito rei quale non sumitur a qualitate. Alio modo sumitur quale a qualitate non denotatiue ex parte vocis. quando scilicet ipsum sum quale non habet denotationem secundum denotationem sui abstracti. sic quod puenis at cum ipso in principio et differat ab eo in fine. quod tamen requiritur ad denotationem. Et hoc contingit dupliciter. vno modo quando qualitati a qua sumitur quale non est nomen impositum. ut cursor pugillator. quando dicitur a naturali potentia cursandi vel pugillandi non dicitur denotatiue. quia illi naturali potentie non est nomen impositum. sed quando dicitur ab arte cursandi vel pugillandi. et sic fit in prima specie qualitatis. et tunc bene dicitur denominatiue. Alio modo quando qualitati a qua sumitur quale est nomen impositum. sed tamen qualis non sumitur secundum nomen abstracti. ut dicitur studiosus a virtute. et propter istos vltimos modos qualis ponitur vltima pars in definitione. Contra predicta arguitur primo sic. In predicamento quantitatis non ponitur definitio concreti quantitatis vel denominatiui eius. ergo a simili non debet hic poni definitio denominatiui qualitatis. Secundo sic. omne quod definitur debet accipi per modum vnius. sed quale non capitur hic per modum vnius.

Tractatus tertius

sed p modū pluriū cum ponat in plurali numero. ergo hic male definitur
Tercio sic. sile dicitur ab aliqua qualitate denotatiue. sibi puenit hec definitio
et tñ nō est quale sed ad aliqd. ista definitio nō puenit soli definito. Quar
to sic. omne quale sumit ab aliqua qualitate. et ista qualitas est natura deno
minās. et quale est denotatiū eius. s nullū quale sumit ab aliq qualitate nō
denotatiue. Quinto sic. nulla bona definitio dicitur dari p disiunctiōem. qz dī
uisio nō fecit aliqd determinate. sed vnū p disiunctiōem ad aliud. et definitio
debet dicere determinatū esse definiti. sed ista definitio dat p disiunctiōem. s
nō est bona. Ad pñm dicitur. qz licet in qritate sint duo vera denotatiua. scilz
qritum et quortū. tñ vtrūqz eoz semp eodē mō dicitur denotatiue a qritate. sed q
le nō dicitur eodē mō a qualitate. sed qñqz sic et qñ nō. ideo ad ostendendū hanc
diuersitatē qualitū magis hic oportuit determinari de quali qz de pcreto qz
ritatis. Ad sedm dicitur. qz licet qle nō sumat p modū vnus in numero. s p
modū pluriū. cū bene sumit p modū vnus in genere et hoc sufficit ad hoc q
definiat et hic ponit in plurali numero ad denotandū pluralitatē qualitū
Ad tercū dicitur qz licet sile dicat effectiue ab aliqua qualitate. nō tñ formaliter
et hoc intelligit hic cū dicitur qz quale dicitur a qritate. Ad quartū dicitur. qz licet qua
le sumat ab aliqua qualitate fm rem. nō tñ fm rem et vocē simul. in aliqbz
vero aliqua dicuntur nō denotatiue. Ad quintū dicitur. qz licet nulla definitio
fm se totā debeat dari p disiunctiōem. qz nihil determinate notificat. tñ bene
p dari p disiunctiōem qritum ad aliquas pres eius ppter aliquā diuersitates
inferiōz definiti. et sic est in ista definitiōe in qua ponit determinate illa ps. qz
lia dicuntur que dicuntur ab aliqua qritate et ponitur disiunctio inter istas pres
denotatiue vel nō denotatiue ppter diuersos modos qualitū.

Est autē pparietas in qualitate. vt albedo ppariatur
nigredini. et sicut iusticia iniusticie. Hoc autē nō est
ppriū qualitati. qz nō cōuenit omni qualitati. Figura
em̄ nō habet aliqd ppariū neqz mediū colores. vt rubedo bla
uedo. Et sciendū qz si vnus ppariōz fuerit fuerit quale. reli
quū erit quale. vt iusticia est qualitas. ergo iniusticia. iustum
est quale. ergo iniustum. Itē qualitas suscipit magis et minus
Dicūt em̄ iustus magis et minus. et albo. et grāmaticus. sed h
nō est propriū qualitati. qz quadratum nō suscipit magis neqz
min⁹ neqz circulus neqz qdrangulatio neqz circulatio Item
ppriū est qritati fm cā simile vel dissimile dici. vt albus albo si/
mils dicitur. et iustus iusto. albo autē nigro dissimils dicitur.

Post qz autor determinauit de qritate et quali qritum ad suū esse eēntia
le. hic pter assignat tres pparietates. quar pma est. qz in qritatibz repit cō

Petri hyspani

trarietas. **Quo** rō est. qz oēs forme repugnātes q̄ mutuo se expellūt ab eodē
dem subiecto inter se p̄trariant. sed aliq̄ sunt q̄litates inter se repugnātes re
spectu eiusdē subiecti a quo mutuo se expellūt. sicut virtus et viciū repugnāt
ad invicem respectu eiusdē subiecti. vt iusticia et iniusticia et multe alie q̄lita
tes de p̄ma sp̄ci qualitatis. et sicut alie de tertia. vt calidū frigidū humidū
et siccū. et qualitates secūde que causant ab istis p̄mis q̄litatibz. vt graueles
ue albū nigrū. et sic de alijs. ergo qualitatibz inest p̄trarietas. ¶ Sciendū p̄
mo qz p̄trarietas qualitātū dupl̄r accipit. vno mō cōiter p̄ quacūqz repug
nantia qualitātū q̄ se expellūt ab eodē subiecto p̄pter repugnantia quā h̄nt
ad invicē. et sic repitur p̄trarietas in qualitatibz p̄me sp̄ci et etiā tertia. Alio
mō sumit p̄prie p̄ repugnātia qualitātū actiuarū et passiuarū q̄p actōes p̄hy
sicā et p̄prie se expellūt ab eodē subiecto. sicut calidū et frigidū ab eodē corpore
et hoc mō solū repitur p̄trarietas in qualitatibz tertia sp̄ci. Ille cū sole sunt
actiue et passiue. sed hic p̄mo mō sumit et nō puenit. qualitatibz sede sp̄ci. qz
p̄traria fiūt successiue in eodē subiecto qd nō puenit naturali potētie. quia si
subiectū sit naturaliter potēs ad vnā opatiōem nō p̄t esse naturaliter impo
tens ad eā. sicut etiā multe alie qualitates q̄rte sp̄ci nō p̄trariant. sicut trian
gulario quadrāgulario et cū. Et p̄ hoc p̄ qz habere p̄trariū nō puenit om̄i
q̄litati. nec etiā soli. cū pueniat actōi et passiōi. et sic non est p̄trariū aliquo mō
p̄prie. sed est qdā cōitas in qua pueniūt plures sp̄es q̄litaris. ¶ Sciendū ses
cūdo. qz si vnū p̄trarioz fuerit q̄le reliquū erit q̄le. **Quis** rō est. qz cōtraria
sub eodē genere posita sunt. h̄ q̄le est vnū gen⁹. q̄ si vnū p̄trarioz fuerit q̄le
et de genere qualitatis. reliquū erit q̄le et erit in genere q̄litaris. vt si iustum
erit quale. iniustum erit quale. et licz p̄traria sū suas formas specificas habet
ant repugnātia et nō pueniāt in vna forma tñ nō h̄nt repugnantia s̄p̄i for
mā sui generis. sed semp in genere pueniūt. Rōne cuius semp requiritur eadē
subiectū qd est p̄portionatū forme sui generis. adeo si vnū p̄trarioz fuerit q̄
le. reliquū ponit sub eadē qualitate. sicut due sp̄es sub vno genere. ¶ Scien
dū tertiō. qz secūda p̄prietas qualitatis est qz q̄litas suscipit magis et minus
Quis rō est. qz aliq̄ qualitates sū esse sū p̄prie intendūtur et remittūtur
et magis et minus p̄ficiūtur sū p̄prie esse qd h̄nt in subiecto. vt qualitates p̄
me sp̄ci et sede intendūtur et remittūtur sū maiore et minore radicatiōem in
suo subiecto. vt virtus scia et multe alie. et qualitates de tertia sp̄e intendūt
et remittūt sū p̄mixtiōe p̄trarij cū p̄trario. vt calidū dī magis et min⁹ calidū
dū. sū qz magis et min⁹ p̄mixcet cū frigido. et pauce q̄litates quarte sp̄em
tendūt et remittunt sicut figure nō intendunt nec remittunt. s̄ curuū et rec
tū p̄nt suscipe magis et min⁹. et sic suscipe magis et min⁹ nō puenit oī q̄lita
ti nec etiā soli. vt dē est in p̄cedēti cōitate. et nō ē intelligēdū qz q̄litas sū
suā eēntiā et in abstracto suscipiat magis et min⁹. s̄ sū ē qd h̄z in subiecto.
et sic designat p̄terito. ¶ Sciendū q̄rto. qz scia p̄prietas ē p̄prie ē q̄litaris sū eā
sile vel dissile dici. cui⁹ rō ē. qz silitudo ē rerū dīcētū eadē q̄litas in sp̄e sp̄es
lūtima. qz idē accūs i nūero diuersi subiecti. nec nō p̄t. nec sufficit qz sit eadē
q̄litas i ḡne. qz sic albū et nigrū eēnt silita. s̄ requit qz sit eadē q̄litas i sp̄e sp̄es
lūtima. Et dissilitudo ē rez dīcētū diuersa q̄litas i sp̄e. sicut albū et nigrū di
cunt dissilia. q̄ sile et dissile dīcitur sū q̄litate capiēdo sū vt dicit circūtan
tiā cause efficiētis et nō formalis. illo mō puenit om̄i q̄litati soli et semp. vt
posz inductiue p̄bati p̄ exēplā. q̄ ista p̄prietas ē sibi p̄prie quarto mō.

Tractatus tercius

Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. om̄ia p̄raria sub eodem genere ponit̄
tur. sed qualitas non ponit̄ sub eodem genere respectu alicuius alterius res
spectu cuius diceretur p̄raria. cum sit generalissimū. ergo qualitas nō ha-
bet p̄rarium. Secūdo sic. mediū p̄rarioz vtrūq; eoz p̄rariat. cū mor-
poteſt fieri ab ipſo ad vtrūq; extremoz. vt de rubro in albu z nigrū. ḡ male
dicit̄ q̄ nullus medius color h̄z p̄rariū Tercio sic. p̄raria inter ſe maxi-
me diſtant. ergo nō pueniūt in genere. ergo ſi vnū p̄rarioz fuerit quale reli-
quū non erit quale. Quarto sic. vna albedo nō eſt magis albedo q̄ alia
nec vna nigredo eſt magis qualitas q̄ alia. z ſic de alijs qualitatibz. et ſic q̄
itates nō ſuſcipiūt magis z minus Quinto sic. ſpēs eſt ſimilitudo omniū
ſuoz indiuiduoz. ḡ indiuidua eiꝝ de ſpē dicunt̄ ſimilia p̄ formā ſui ſpē. ḡ non
ſolū puenit qualitati ſm̄ eam ſimile vel diſſile dici Ad p̄mū dicit̄. q̄ li-
cet qualitas in cōi accepta z in genere non ponat̄ ſub aliquo genere. nec illo
mō habeat p̄rariū. cū vt eſt in ſuis ſpēbz que ad inuicē p̄rariant bene habz
p̄rariū z ponitur ſub genere Ad ſcōm d̄. ſi mediū p̄rarioz p̄ſideretur
vt mediū. ſic nō habet p̄rarium. quia non maxime diſtat ab extremis. ſed
ſi p̄ſideretur inq̄tum eſt participatiū vtriuſq; p̄rarioz. ſic p̄rariatur
vtrūq; extremoz. licet p̄rarietate imperfecta. vt rubrum inq̄tum parti-
cipat aliquid de nigro contrariatur albo z inq̄tūz habet aliquid de albo
contrariatur nigro. ſed p̄mo modo intelligitur hic q̄ media non contrari-
entur extremis. Ad terciū dicitur. q̄ licet p̄raria maxime diſtent ſub eo-
dem genere. nō tamen maxime diſtant ſimpliciter. ideo ſi vnum eſt quale
aliud poteſt eſſe quale Ad quartū dicitur. q̄ licet albedo z alie qualita-
tes in abſtracto non ſuſcipiant magis z minus. tamen bene ſuſcipiūt in cō-
creto. vt album dicitur magis et minus album Ad quintū dicitur q̄
licet ſpecies ſit eſſentialis ſimilitudo ſuozum indiuiduozum que non eſt ſi-
militudo proprie dicta. ſed magis p̄prie dicitur idemitas. Et etiam nō eſt
ſimilitudo accidentalis que proprie dicitur ſimilitudo z de qua eſt hic ad p̄-
poſitum. Ideo indiuidua ſubſtantie non dicuntur ſimilia ſimilitudine acci-
dentali. ſed hoc ſolū conuenit qualitatibz.

Actio eſt ſm̄ quam in id qđ ſubijcitur agere dicimur
vt ſecans aliquis dicitur agere eo qđ ſecat Unde ſe-
ctio eſt actio. et ſm̄ ſectōem agit ſecans in eo qđ ſe-
cat. z p̄cuſſio eſt actio Itē p̄p̄iū eſt actioni ex ſe inferre paſſio-
nem Recipiūt autē agere z pati cōtrarietatem. calefacere eſt
eſt cōtrariū ei qđ eſt frigidum facere. Et delectari eſt con-
trariū ei qđ eſt triftari. Recipiūt agere et pati magis z mi-
nus. Calefacere eſt magis z minus dicitur. z caleſcere d̄ ma-
gis et minus. et ſimiliter delectari z triftari.

Petri hyspani

Postq̄ autor determinauit de quattuor p̄ncipalibus p̄dicamentis. in q̄
bus reperiunt quattuor simplices modi p̄dicandi. Sic p̄ter determinat de
alijs p̄dicamentis minus p̄ncipalibus quoz modi p̄dicandi fundant in mos
dis p̄dicandi p̄cedentijs. z q̄ actio immediate causatur a qualitate. q̄ p̄cedit
a suba mediate naturali potentia. Et passio immediate causat ab actōe. id
immediate post qualitatē z ante passionē determinat de p̄dicamento actōis
ipsam sic diffiniens. Actio est zc. Sciendū primo. q̄ in hac diffinitōe loz
eo generis subintelligit forma accidentalis que aliquo modo datur intelligi p̄
illud relatiuū quā. z totū residuū ponit ad dñtiam oim alioz p̄dicamentoz
et ponit fm quā agere dicimur. ita q̄ fm dicit circūstantiā causē formālis z
non efficientis q̄ fm qualitatē vel formā substantiālē tene dicimur agere
effectiue. z debet intelligi nos sube. z non solū nos homines in specie. z licet
actio z agere idem sunt realiter z fm essentia. vt qualitas z quale tñ diffes
runt sicut abstractū z cōcretū. Ideo tene diffinit actio p̄ agere tanq̄ p̄ suū
effectū nobis notiorē ipā actōe. dicit etiam vltimo modo in id qd̄ subij
citur. id ē in ipm̄ patiens. Actio em̄ agentis semper fit in patiens dispositū
Sciendū secūdo. q̄ actio dupliciter accipit. Vno mō specialiter vt distin
guat p̄ra factionē. a qua differt hoc modo. q̄a actio importat opatōnem q̄
non transit in rem opatam vbi scz p̄ter opatōnem nō est res opata. sicut
equitare nauigare z sic de alijs. sed factio noiat opatōnem que transit in rē
opatā. vbi scz p̄ter opatōnem est res opata. vt sunt edificatio nauific
catio z sic de alijs. Alio mō caput generaliter vt se extendit ad factionē. p̄
p̄rie acceptam. Et illo mō sumit in hac diffinitōe z est vñ p̄dicamentū
ab alijs distinctū. Sciendū tercio. q̄ p̄rie p̄rium actōis est ex se inferre
passionem. Et rō est. q̄a actio est processus virtutis agentis in patiens. vt
calefactio que fit ab igne est p̄cessus caloris in hoc qd̄ calefacit. Passio ves
ro est receptio forme p̄cedentis ab agente in patiens. vt receptio caloris
ignis in id qd̄ calefit vocatur passio. ergo cōuenit actiōi ex se inferre pass
sionē z q̄a hoc cōuenit omni soli z semper. Ideo d̄ sibi p̄rie p̄rium. Et li
cet aliqua passio inferat passionē. hoc tamē nō est ex se ipā immediate. sed me
diante actione. Sciendū quarto. q̄ ipius actōis z etiā passionis sūt que
cōitantes. quaz p̄ma est. q̄ actio z passio recipiūt p̄rarietate. Cur? rō est q̄
alique actiones causant immediate a qualitatibz cōtrarijs. z immediate cau
sant qualitates cōtrarias. vt calefacere frigidificare immediate causant cal
loze z frigore z immediate causant caliditatem z frigiditatem. z sic alique actō
nes inter se cōtrariant. z eadem rōne alique passionēs. vt frigidificari. Alia cō
munitas est. q̄ actio z passio suscipiūt magis z minus. Cur? rō est. q̄ alijs
que actiones z passionēs causant a qualitatibus que in agendo qñq̄ inten
dunt z remittunt. ideo actiones z passionēs intendunt z remittunt. vt cas
lefacere intendit per intensionem caloris calefacientis. z tene dicuntur ille
due p̄prietates cōmunes. q̄a nulla illaz cōuenit omni actioni vel passioni
neq̄ etiā soli cū cōueniāt p̄ se p̄mo aliquibz q̄litatibz. sed in illis cōtrarijs
cōueniūt multe species actōis z passionis. Contra p̄dicta arguit p̄ris
mo sic. fm securum dicimur agere in id qd̄ secam? z tamē securis nō ē actō
ergo illa diffinitio cōuenit alijs a diffinito. Secūdo sic. creatio est actio. z
et tamē non fit in id qd̄ subijcitur. q̄ in creatōe nihil p̄supponitur. sed res fm

Tractatus tertius

se totā simul, pducit, ergo male dicit q actio sit in id qd subijet. Tercio sic. Omne principii pcedit principiatū, sed actio nō pcedit passionē cum simul sint actio z passio, vt calefacere calefieri, ergo nō cōducit actioni ex se inferre passionem. Quarto sic. Contraria sunt forme actiue z passiue, sz due actiones nunq sunt forme actiue z passiue, qā sic agerent mediāre actōne, z sic actioni pueniret alia actio qd est incōueniens, ergo actio non habet cōtrariū. Quinto sic. Nulla simplex forma suscipit magis z minus, cū forma vt habet: Gilbertus sit cōpositiōi cōtingens simplici z inuariabili essentia cōsistens. Illud aut qd est inuariabile nō intendit neq remittitur sed ois actio z passio sunt forme simplices. G actio z passio nō suscipiūt magis z minus. Ad p̄mū dī qd fm securim dicuntur agere effectiue z instrumentali ter nō tñ formaliter sicut intelligit de actōne. Ad scdm dicit q licet creatio sit actio fm modū nō tñ fm rem que sit in p̄dicamēto actōnis eo q ipa nō est actio a creante distinctū, nec est ens limitatū z terminatū ad aliquod certū gen⁹ sed est p̄ma causa, z hoc est intelligendū de creatōne actiua, qā creatio passiua est accidens creatū z de genere relatōnis. Ad tertium dī q licet actio sit fil tpe cū passio ne, tñ fm naturā pcedit passionem sicut causa pcedit effectū. Ad quartū dī q licet contraria que p se p̄mo cōtrariant sint p se forme actiue z passiue, vt sūt qualitates cōtrarie nō tamē oportet de his que ex cōsequenti cōtrariant z p aliud sz per qualitates qd inferunt vel a quibz inferunt, z solū actio hoc modo habet contrariū. Ad quintū dī q licet ois forma sit inuariabilis fm essentiā suā z in abstracto, z sic nō suscipiat magis z minus, tñ aliqua est variabilis fm eē in subiecto vt designat in cōcreto z hoc modo actio z passio suscipiūt magis z minus.

Passio est effectus illatioq actionis vt calefieri infer tur ex calefacere. Propriū autē passionis est p̄mo inferri ex actione. Item passio non est in agente sed in patiente. De reliquis vero que dicta sunt modo sufficiant. Que sequuntur de alijs quattuor predicamentis non sunt dicta a petro hispano.

Postq̄ autor superius determinauit de actōe que est causa passionis, hic p̄ter determinat de passione que est effectus p̄rius actōnis, ipam p̄mo sic definiens. Passio est effectus illatioq actionis, vt calefieri efficit z inferri a calefacere. In qua definitōne ponit effectus loco generis. Effectus enim cōuenit generaliter omnibz entibus creatis que reponunt in p̄dicamēto. Deinde ponit illatio ad eā effectus permanentis qui nō solū hz esse in fieri sicut ipa passio sed etiam in facto esse. Deinde ponit actōnis ad dīam ipius actionis que licet sit effectus z illatio respectu qualitatū a qua causat, non tamē respectu actōnis. Sciendū p̄mo q in cōi duplex est effectus. Unū quidā est permanens qui non solum habet esse in fieri, sed etiam in facto esse vt domus vel scammū. Alius est effectus successiuus qui solum habet esse

Petri hyspani

in fieri et nunquam in facto esse. ut equitatio nauigatio. Effectus autem dicitur genera-
liter tam de effectu permanenti quam successiuo. Illatio autem solum dicitur effectus suc-
cessiuus qui solum habet esse in fieri. et in quadam illatione solum quod inferitur ab alio
Et ideo effectus est quoddam superius ad illationem ratione cuius effectus in hac
definitione ponitur illationi tanquam superius eius et sic subiungitur illatio mis-
sus commune tanquam pertrahens ipsum. Sciendum secundo. quod passio pluribus mo-
dis capitur. Uno modo pro accidente proprio alicuius subiecti. ut risibile di-
citur propria passio hominis. Secundo modo capitur per conceptum anime vel affec-
tum ut cum dicitur quod voces sunt note vel signa earum passionum que sunt in anima
id est conceptum non vel affectum anime. Tercio modo capitur per motum appeti-
tus sensitui. ut passio ire vel timoris amoris vel gaudij. Quarto modo su-
mitur per dolorem vel penam que violententer infertur alicui. ut passio christi. Quinto
modo capitur per qualitatem sensibili que habet esse imperfectum. et est inferens
vel illata ab aliqua naturali potentia. et sic est una species qualitatis. Sexto
modo capitur ut est immediatus effectus actionis. et est susceptio forme ab
agente in patiens. et hoc ultimo modo sumitur hic passio. et est unum predicamen-
tum ab alijs distinctum. Sciendum tertio. quod ipsius passionis hic assignantur
due proprietates. Prima est quod propria est passioni inferri ab actione. Cuius ratio
est quia passio est receptio forme fluentis ab agente in patiens que immedia-
te infertur ab actione agentis et hoc est propria propria ipsi passioni. Secunda est
quod passio non est in agente subiectiue sed in patiente. Cuius ratio est. quod sus-
ceptio forme que causatur per actionem recipitur subiectiue in patiente quod
subiicitur passioni. ergo passio que nominat talem receptionem est in patiente
te. Et quia accidens habet predicari denominatiue de subiecto in quo est.
ideo passio predicatur de patiente in hoc quod est aliquo modo se habere ad
ipsum agens. sed non denominat ipsum agens patienti. quia non est in eo subiecti-
ue. Sciendum quarto. quod passio de qua est hic ad propositum dupliciter capitur.
Uno modo materialiter per formam que fluit ab agente in patiens. Alio modo
formaliter per receptionem illius forme. ut cum dicitur fortis calefit ibi est calor
fluens ab agente siue ab igne in sortem. Et ibi est receptio caloris in sortem
que est formaliter passio accepta. et utroque modo passio est in patiente ut in
subiecto. Et similiter actio dupliciter accipitur. Uno modo capitur materialiter
per illam formam que fluit ab agente in patiens. Alio modo formaliter per fluxum
illius forme. et si capitur actio materialiter ipsa est in patiente ut in subiecto
Sed si capitur formaliter est subiectiue in agente et non in patiente. Ratio
est quod omne illud in quo est actio formaliter capta agere dicitur. si patientes non dicitur age-
re. Si in eo non est actio capta formaliter. Si enim esset in patiente patientes se diceret age-
re. Contra predicta arguitur primo sic. Nullum primum principium
est effectus alicuius. sed decem predicamenta sunt decem prima rerum prin-
cipia. ergo passio cum sit predicamentum est unum primum principium. ergo
non est effectus. Secundo sic. Effectus et illatio idem sunt. ergo superius
flue addit unum illorum in definitione. Tercio sic. Eorum que sunt idem realiter
unum non est causa alterius. sed actio et passio unum et idem sunt realiter cum
utrumque sit forma fluens ab agente in passum que est eadem realiter. ergo
passio non est effectus illationis actionis. Quarto sic. Omne proprium
consequitur esse completum sui subiecti. sed inferre ex actione non consequitur

Tractatus tercius

esse completū actionis cū sit pductio eius. ergo inferri ex actione nō est propriū passioni. Quinto sic. In omni illo qđ patitur est passio subiectiue sed omne agens physicū in agendo reparatur. ergo in tali agente est passio subiectiue et nō solū in patiente. Ad p̄mū dicit. qđ licet passio sit p̄mū p̄ncipium in genere cause formalis dicibilū sue coordinatōnis. et in tali genere cause nō possit esse effectus alicuius p̄ncipij prioris. tamē in genere cause efficientis bene potest esse effectus actōnis et sube. p̄dicamenta eīm dicitur p̄mā principia rerū. ita qđ nō habent aliqd ante se in genere cause formalis.

Ad secūdū dicit qđ licet effectus et illatio dicant idem s̄m essentiam differunt tamē s̄m suos modos essendi sicut superius et inferius. et vñ illoz cōtrahit aliud quare nullū supfluit. Ad terciū dicit qđ licet actio et passio materialiter capta p̄ forma fluente ab agente in patientem sint idem realiter. tñ si sumant formaliter. scz actio p̄ fluxu forme ab agente. et passio p̄ receptione eius in patiente sic realiter distinguunt. qđ sunt in diuersis subiectis et vnū potest esse effectus alterius. Ad quartū dicit qđ licet inferri ab actōne non sequatur s̄m rem esse cōpletū passionis. tamē sequitur ip̄m s̄m rōnem et modum intelligendo eo modo quo est passio eius. qđ nō est passio realiter distincta a subiecto suo sed rōne. Ad quintū dicit qđ licet in agente physico ea rōne qua patitur sit passio vt in subiecto nō tamē ea rōne qua agit ideo passio non est in ipso vt agens est. sed vt patiens est vñ tale agens in rōne sue forme agit. et rōne sue materie patitur et sic s̄m diuersa agit et patit.

¶ Quando est quod ex adiacentia temporis in re temporaliter derelinquit. vt hodie esse. cras fore. Item duplex est quando. scz simplex et compositum. sicut duplex est tempus. Item tres sunt proprietates quando. Prima est qđ quando nō suscipit magis neq; minus. Secunda est. qđ quādo inibi est contrarium. Tercia est qđ quādo est in illo quod incipit esse in tempore.

Postq̄ autor determinauit de actōne et passione. Nūc p̄ter in breui de terminat de alijs quattuor p̄dicamentis vltimis de quibus Aristo. nullā aut parū fecit mentōem. Et p̄mo de quando qđ ab autore sex p̄ncipiorum sic definit. Quando est qđ ex adiacentia t̄pis in re t̄pali derelinquitur. In qua diffinitōne datur intelligi actiōis p̄ genere diffinitū p̄ illud relatiuum quod. Deinde ponit derelinquit ex adiacentia t̄pis ad explicandū causam p̄inquā ip̄ius quando que est tempus. Quando eīm est esse in t̄pe. sed esse in t̄pe relinquitur immediate per adiacentia t̄pis in re t̄pali. et per hoc differt quādo ab alijs accidentibz quoz nullū immediate a t̄pe causatur. Deinde ponit in re t̄pali ad explicandū p̄mū subiectū ip̄ius qđ. Et in hac diffinitōne ponitur tempus non solū p̄ mensura duratōnis reꝝ corporalū. sed generaliter p̄ omni mensura duratōnis esse rei. vt sub se continet eternitatez et eūm et ip̄e p̄prie dictū. Sciendū p̄mo qđ quando et tempus inter se p̄ueniūt

Petri hispani

in hoc q̄ verūq̄ est ens successiuū. z vnū est imēdiare causa alterius tñ ab
 inuicēz realiter distinguūtur. q̄ oīs cā efficiens extrinseca realiter distinguit
 a suo effectu. Tempus autē est cā efficiens extrinseca respectu qñ. q̄ ab eo re
 aliter distinguit. Unde differūt inter se in duobz. Primo q̄ tēpus est in mo
 tu p̄mi mobilis vt in subiecto. qñ p̄o est subiectiue in re tpali que p̄ tps mē
 surat. Secdo differūt. q̄ tēpus est accidens absolutū z mensurat fm durati
 onem esse rei. Sed qñ est accēs respectiū qd̄ relinquitur in re tpali p̄ respec
 tum ad mensurā sue duratōis que est tps. non tñ est relatiū fm eē. sed fm
 dicti. q̄ totū esse eius nō est ad aliud cū quo dicat ad p̄uententiā. ¶ Sciendū
 dum secdo. q̄ qñ accipit tripl̄r. vno mō capīt interrogatiue. vt si dicat qñ ve
 nit sortes. Alio modo relatiue. vt dicendo sortes venit qñ fuit merdies. et
 istis duobz modis qñ est sine arithemorema qd̄ nō p̄prie fecit ens. sed solū mo
 dum entis. ideo istis duobz modis nō ponit in p̄dicamēto nec est p̄dicamēz
 tum. Tercio mō capīt indefinitē qñ. vt tñ valet sicut aliquñ vel esse in aliq̄
 tpe. z illo mō d̄r ens reale. z sic capīt hic z est vnū p̄dicamentū. cuius genes
 ra sunt esse fuisse z fore. z spēs eius sunt esse vel fuisse in hora vel in die vel
 nūc esse. Individua vero sunt esse in ista hora vel in isto nūc. Et modus ei
 p̄dicandi est p̄dicari de p̄ma suba in hoc qd̄ est esse in tpe. ¶ Sciendū tercio
 q̄ qñ diuidit p̄ quādo simplex z quādo p̄positū. Quādo simplex est qd̄ cau
 sat a tpe simplici vel ab instanti vel nūc. vel a tpe indiuisibili quo ad nos. vt
 est esse nūc esse tñc. Sed quādo p̄positū est qd̄ causatura tpe p̄posito. vt fu
 isse in p̄terito. z fore in futuro. Et licet iste tres spēs scilz eē in p̄senti. fuisse
 in p̄terito. z fore in futuro. nō p̄prie z fm se attribuātur eternitati. eo q̄ in
 eterno nihil est p̄teritū vel futurū. sed sibi omnia sunt simul z nihil acq̄ritur &
 nouo vel dep̄ditur. tñ ipsi eterno p̄ respectū ad tēpus z quo ad existētiāz in
 tpe attribuit esse fuisse z fore. vt dicendo deus est. deus fuit. deus erit. tñ cuz
 attribuūtur eterno nō sunt accētiā realiter distincta ab eo q̄ reponūtur in p̄
 dicamento aliquo. sed est solū ibi modus p̄dicandi huius p̄dicamenti. s̄ ab
 eternitate bene causat qñ reponibile in hoc p̄dicamento. Et p̄ hoc p̄z que sunt
 spēs p̄ quas diuidit quādo. ¶ Sciendū quarto q̄ ipsius qñ due sunt p̄prie
 tates. Prima est q̄ qñ nō h̄z p̄teritū. Cuius rō est. q̄ si haberet p̄teritū ma
 xime p̄ueniret p̄terito z futuro. z hoc nō p̄r dicit. q̄ qñ p̄teritū z qñ futurūz
 simul verificant de eodē. vt dicendo iste h̄o est fuit vel erit. p̄terita vero nūz
 q̄ de eodē verificant. Secūda p̄prietas est q̄ qñ nō suscipit magis z min⁹
 cuius rō est. q̄ qñ imēdiare causat a tpe. z dicit esse in tpe. sed tempus non
 suscipit magis neq̄ minus neq̄ qñ. Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. iunē
 rus z senectus ex adiacētia tps in re tpali derelinquūtur. z tñ senectus nō
 est quādo sed qualitas de secūda spē qualitatē. ergo ista definitio qñ cons
 uenit alijs a definito. Secdo sic. sicut se h̄z albū z albedō. ita esse in tpe z tē
 pus. sed esse albū z albedō realiter idē sunt. q̄ esse in tpe siue qñ z tēpus idē
 sunt realiter. q̄ qñ nō est p̄ncipiū a tpe distinctū. sed p̄ncip̄ sub quantitate
 Tercio sic. nullū est tps simplex cū oīne tps diuisibile sic in p̄es. q̄ nullū
 qñ causat a tpe simplici. z sic nullū est qñ simplex. Quāto. m. q̄ p̄teritū
 es qñ futurū maxime distāt z eidez susceptibili viciū in instanti. z ab eodē
 mat̄no se expellūt. q̄ qñ idē nō potest esse simul p̄teritū z futurū. ergo qñ h̄z
 p̄teritū. ¶ Quinto sic. fuisse in tpe dicit qñ z tñ suscipit magis z minus.

R. 1.

Tractatus tertius

et aliquid de magis et minus fuisse in tpe. ergo qm suscipit magis et minus

Ad p^um d^u q^u scilicet senectus vt d^r natural^{is} impotentia que causat
p^olonga^m t^ransmutatⁱoⁿem que fit sub t^umpe^{re} z motu. z eti^a iuuentus vt d^r natu^r
ral^{is} potentia hoc m^o sunt qualitates sed de sc^oia sp^us qualitat^{is}. z n^o relinquit^{ur}
tur imediat^e z p^o se ex adiacentia t^umpe^{ris} sed p^o alteratⁱoⁿem que sub t^umpe^{re} causat^{ur}
sed si capiant^{ur} vt dict^um diu fuisse in t^umpe^{re} vel par^um fuisse sic aliquo modo impo^r
tant q^ulib^{et} sed hoc n^o est p^{ri}ncipale fear^um ipso^{rum}. Ad sec^und^um d^u q^u lies albedo
et esse albu^m z t^umpe^{re} z esse in t^umpe^{re} h^uic aliqu^a sⁱmilⁱ tudine in denotatⁱoⁿe q^u sicut al^{bu}
bu^m d^r ab albedine ita q^uia t^umpe^{re} n^u in hoc esse distⁱnc^tu^m q^u t^umpe^{re} n^u dat formal^{it}
ter z intrinsece esse in t^umpe^{re} sicut albedo intrinsece z formal^{it}er dat e^{ss}e albu^m.

Ad tercium 82. q. licet ipse qd importat esse z eamam rps sit semp diuisibile. tñ si capiatur generat'r p illo qd dicit essentiaz ipse z nō esse. sic aliqd rep⁹ 82 in diuisibile figur nūc. **A**d q̄rtum 82. q. licet in codē nō sint simul acti p tericiū z futurū. possunt tñ simul dici de eodē. vt pūs dicitur est. z hui acti se expellūt. hoc est inter successiōē eor. z inter transeciōē vel repugnatiā

Ad q̄ntū dī. q̄ licet alī q̄s dicat magis ⁊ minus fuisse in rpe sūm extensio
nē. nō tū sūm intentōem. Ideo p̄ hoc nō suscipit magis ⁊ minus.

¶ Bi est circūscriptio corporis locati a loci circūscrip-
tione pcedens. vt in ecclesia esse. in foro esse. Et di-
uidit̃ vbi. qz quoddā est vbi simplex. et est illud quod
a simplici loco pcedit. vt est locus pūctorum. Et quoddā est
vbi ppositū. et est illud qđ a loco composito procedit. Prop-
terates vbi sunt due. Prima est qđ vbi nihil est ptrariū. Secū-
da est qđ vbi nō suscipit magis neq; minus. hoc est qđ vbi nō
suscipit intentōem neq; remissionem.

Postq̃ autor determinauit de qñ qđ puenit tam subst̃tijs corporeis
q̃ incorporeis. Hic psequenter determinat de vbi qđ pprie solum puenit
subst̃antijs corporeis. qđ a Gilberto porzirano sic definit. Vbi est circūscrip
tio corporis a loci circūscriptioe pueniens. In qua definitōe ponit circūscrip
tio loco generis. qz ipsa se habet p modū generis respectu vbi. Deinde
ponit corpus ad explicandū pprium subiectu ipsius vbi qđ est subiectiue
in corpore locato. et p hoc differt a circūscriptiōe actiua loci. Ultimo ponit a
loco circūscriptiōe pcedēs ad ostendendū ppriam causam et p in quas ipsius
vbi. que est locus circūscribens locatū. Et p hoc differt vbi ab omnibz alijs
p̃dicamentis accidentiū. quoz nullū causat immediate a circūscriptiōe loci
et potest m̃triri in omibz inductiue. ¶ Sciendū pmo q̃ triplex est circūscrip
tio. qđam est circūscriptiō actiua loci. que est actiō ipsius circūscribentis lo
cati. qđam est circūscriptiōe p̃dicamento actiōis. Scđa est circūscriptiō siue circūscri
ptiōe p̃dicamento p̃passiōis. Tercia est cir

Petri hispani

descriptio naturalis que est esse circūdatum vel circūscriptum ipsius locati
 siue esse circūdatum a loco. et hec circūscriptio est ens permanens in locato. 2
 causat a circūscriptōe actiua et passiua. et de tali circūscriptiōe in ista definit
 tiōe est ad ppositum. quia illa est vbi. Et p hoc patz q substantie incorpora
 les z etiā accidentia que nō circūscribuntur a loco nō habent ppie vbi. sed so
 lum corpora que a loco circūscribuntur habēt ppie vbi. ¶ Sciendū secūdo
 q locus z vbi magnā habent puenientiā. qz locus est cā ppinqua ipsius vbi
 rōne cuius potuit in eius definitōe. tamē ab invicem realiter distinguuntur.
 eo q locus est causa efficiens extrinseca ipsius vbi. z talis cā realiter distin
 guit a suo effectu. Unde differunt pmo locus z vbi ex parte sui subiecti. qz
 locus subiectus est in locante. vbi vero in corpore locato. vt cur lapis est in
 aqua superficies aque circūdantis lapidem est locus eius. qui est subiectus in
 aqua circūdante. z esse circūdatū vel esse locatum. qd est vbi lapidis est sub
 iectus in lapide. qz de ipso affirmatiue p dicatur. Differūt secūdo. qz locus
 est mensura extrinseca locati. vbi vero est accidens respectiui locati qd dis
 cit respectū ad talem mensurā. qz vbi ppius non est aliud qz esse in loco vel
 pmensurari a loco. Et per hoc patet tertia differentia q locus est ens abso
 lutum. vbi vero respectiui. ¶ Sciendū tercio. q vbi diuiditur per vbi sim
 plex z vbi ppositum. Vbi ppositum est esse locatū vel esse mensuratiui. qd
 eo pposito. et sic vbi compositū solum causat a loco pposito. s3 vbi simplex
 est qd causatur a loco simplici. z est locus simplex aliquod indiuisibile ipsius
 loci. vt pūctus. Et dicitur tale vbi simplex p similitudinem ad vbi compo
 situm. quia sicut totum locatum circūscribitur a loco z habet pro
 portionem ad ipsum. sic etiam quodlibet indiuisibile locati habet proportio
 nem ad aliquid indiuisibile loci. sicut centrum locati ad centrum loci. tamē
 quia vnū indiuisibile non circūdat pproprie ab alio nec realiter distinguitur
 ab ipso. Rōne cuius dicit ppius q idem sunt loci punctus z locati. ideo vbi
 simplex nō est vbi ppie sed per similitudinem ad vbi compositum. Et qz vbi
 ppositum causatur a loco qui diuiditur per locum sursum z deorsum ante
 et retro deorsum z sinistorsum. ideo vbi compositum diuiditur. per vbi
 sursum. quod est esse sursum. z vbi deorsum z sic de alijs. et p hoc patz que
 sunt genera subalterna ipsius vbi. ¶ Sciendū quarto. q vbi sunt due p
 prietates. Prima est q vbi nō habet ppariū. Cuius rō est. qz vbi immedi
 ate causatur a loco. quia est esse circūscriptum a loco. sed locus cum sit qstis
 tas nō habet ppariū. q eadem rōe neqz vbi. vnde si vbi sursum z vbi deor
 sum essent pparia sequit q cum idem diceretur sursum z deorsum respec
 tu diuersorū q duo contraria verificarentur de eodē. Secūda est q vbi nō
 suscipit magis z minus. Rō est. quia vbi est esse in loco. sed esse in loco non
 intenditur nec remittitur. licet possit augmentari per maiorem extensionē
 loci z locati. ergo vbi non suscipit magis et minus. Contra predicta arg
 guntur primo sic. circūscriptio est actio. cum circūscribere sit agere. sed vbi nō
 est actio. ergo vbi non est circūscriptio. Secundo sic. vbi est sine cathogor
 rema et solum significat modum entis. ergo hic male definitur tanquam
 vnum predicamentum. quod debet esse ens reale. Tercio sic. anima se
 parata a corpore est vbi. ad est alicubi. quia est in aliquo loco. et tamen non
 est corpus. ergo vbi non est circūscriptio corporis.

Tractatus tercius

Quarto sic. omne vbi est circūscriptio corpis. sed vbi simplex nō est circūscriptio corporis. ergo nō p̄tinetur sub genere vbi. z sic vbi male diuidit̄ per vbi simplex z vbi p̄positū. Quinto sic. omnis motus fit de p̄trario in contrariū. sed de vno vbi ad aliud fit motus. q̄ vbi h̄z p̄trariū. Ad p̄mū d̄r q̄ licet circūscriptio actiua sit q̄dā actio. nō tū circūscriptio p̄manēs z neutralis. de q̄ solū hic intendit̄. Ad sc̄dm d̄r q̄ vbi acceptū interrogatiue et relatiue est sine thezema. nō tū qū sumit̄ indefinit̄ vt tū valet sicut aliq̄ cubi. z hoc mō solū hic capit̄. Ad terciū d̄r. q̄ licet aīa separata a corpe sit in loco definitiue z p̄ similitudinē. nō tū est in loco circūscriptiue z p̄prie. ideo solū h̄z vbi s̄m similitudinē eo mō quo ponit̄ in loco esse. Ad quartū d̄r. q̄ vbi p̄prie caprū est circūscriptio corpis. sed nō op̄z hoc de vbi similitudinari accēpt̄. mō vbi simplex est vbi s̄m quādā similitudinē ad vbi p̄positum. Ad q̄ntū d̄r. q̄ licet duo vbi p̄siderata vt maxime distant p̄trariant̄ z vt fiat motus de vno ad aliud. tū si p̄siderent̄ vt solū dicūt esse circūscriptū locati. z p̄ dicant̄ de notatiue de p̄ma suba. hoc modo nō h̄nt repugnantiā p̄trarietatis. nec sub rōne fit motus de vno ad aliud. z q̄ vbi sic a logico p̄sideratur ideo dicitur nō habere p̄trarium.

Positio est q̄dam partū situs z generationis ordinatio vt sessio z statio. et sic d̄ alijs. Itē tres sūt. p̄prietates positionis. Prima est q̄ positio nō h̄z p̄trariū. Secūda est positio nō suscipit magis neq̄ minus. Tercia est q̄ p̄p̄riū est positioni substantie proxime assistere.

Postq̄ autor determinauit de p̄dicamēto vbi qd̄ d̄r simplr̄ esse in loco. Hic p̄sequēter determinat de p̄dicamēto situs qd̄ d̄r modū essendi partū in toto z in loco. qd̄ ab autore sub noīe positōis sic definit̄. Positio est q̄dam partū situs z generationis ordinatio. sicut sedere stare. Sedere em̄ d̄r quādam situatōem partū hoīs in toto z in loco z ordinatōem p̄positōis illaz partū. In qua definitōe situs h̄z sep̄ modū generis. z ponit̄ partū ad ostēdendū subiectū immediatū positōis. Deinde ponit̄ z generatōis ordinatio. q̄ positio d̄r p̄prie ordinatōem q̄ ip̄is puenit̄ p̄ p̄positōem quā h̄nt in toto. Etia illā p̄p̄nem h̄nt generatōe totius si totū ḡnet̄. z si sit ingnabile h̄nt tale ordinē p̄ formā totū q̄ ip̄as p̄tinet̄ z cui subordinant̄. z nō d̄r capiet copulatiue s̄z exp̄positiue. vt tū valet sicut id est zc. ¶ Sciendū p̄mo q̄z sit? z positio realr̄ z cōt̄nentalr̄ pueniāt d̄r tū rōne p̄mo q̄ sit? rep̄t̄ rā in naturalibz q̄ in mathematicis. Positio p̄o si capiat̄ p̄prie solū rep̄t̄ in naturalibz. q̄b̄ est natural ordinatio p̄tū ex p̄p̄ne rei. si tū vtrūq̄ sc̄z sit? z positio cap̄t̄ p̄tū ḡn̄ alr̄. sic h̄ mō p̄uertit̄. s̄z tū adhuc d̄r tū. q̄ situs p̄ pus d̄r ordinē p̄tū ad locū q̄ ad suū totū. z positio ecōuerso p̄ pus d̄r ordinē p̄tū inter se sedo ad totū. tercio ad locū. Iste em̄ triplex ordo p̄tū p̄ positionē importat̄ et p̄ ea que in hoc p̄dicamēto ponūt̄. ideo positio p̄mā substantiā denotat in hoc qd̄ est situs p̄s habere ad inuicē z ad totū z ad locū. q̄re pus dictū est q̄ situs nō dicit simplicē p̄paratōem substantie ad aliquod extrinsecum.

Petri hyspani

Sciendū, secūdo, qd cū positio sit genus generalissimū nō habens supra se
genus vniuocū cōuenienter ponit vnu pōdicamentū. z qd habet vnu spēale
modū pōdicandi de pma suba. scz in hoc qd est se hēre ad aliud p m suas pres
ideo puenienter ponit pōdicamentū distinctū ab alijs. cui? spēs sunt positō
innata z positio acq̄sita ex cōsuetō mō nature. z equalr ponit vltimē qualr sit
sum vel deorsum ante z retro ad dextrū vel ad sinistru. Iste em sunt cōmu
nes dīrctīe vel spēs subalterne positōis. z eius spēs spēalissime sūt. sedere sta
re iacere z sic de alijs. Indundua pō sunt. vt statio sortis vel platōis s; qd
sitium hui? pōdicamentū sub noie pprio nō habem? sed ipm circūloquimur
querendo qualr hoc ponit vel situat. Sciendū tertio. qd positōis tres sūt cō
munitates. Prima ē qd nō hz p̄trariū. Qui? rō est. qd si haberet p̄trariū se
queret qd vni essent plura cōtraria. qd est incōueniens. p̄na tenet. qd si sedes
re z stare sint p̄na eadē rōne iacere erit p̄trariū hui? qd est sedere z etiā sta
re. qd sicut p̄na nō p̄nt simul esse in eodē sic iacere nō p̄t sū esse cū ipse. z sic
vni erūt plura p̄traria. Itē p̄traria sunt forme actiue z passiue. sed positōes
nō sunt actiue z passiue. q̄ ipis nō puenit hēre p̄trariū. Scda cōitas ē Sit?
nō suscipit magis z min? qd nūq̄ dīr magis z min? sedere intensiue licet te
ne quo ad duratōnē z extēsiue z aliqd sū nō dīr magis z min? stare. z sic
de alijs. q̄ positio nō suscipit magis z min? Sciendū quarto. qd tertia p
prietas positōis q̄ ē sibi. ppria quarto mō est qd pprie. ppriū ē positioni qd p
prie sube assitit. z dī illud accūs assistere sube qd noie suo nō dicit eē i sub
iecto. sed p̄ncipaliter dicit cōparatōnē vlt respectū sube ad aliqd extrinsecū. vt
s; ad aliqd. qd sit? vbi habet? que magis dicit respectū ad aliqd assitēs
suo subiecto q̄ inherētā eoz in suo subiecto. z qd inter ista positio nō solum
dī respectū sube ad aliqd extrinsecū scz ad locū. s; etiā respectū p̄m inter se
et ad suū totū. q̄ respect? p̄mior ē q̄ respect? ad extrinsecū solū iō inter oīa
que hoc mō assitūt positio dī p̄mior assitit. Cōtra p̄dicta arguit p̄mo
sic. Positio z sit? realiter idem sūt z p̄uertūt. s; idē nō p̄t diffiniri p se ipm. q̄
male diffinit positio p sitū. Scdo sic. positio z sit? h̄nt denoiare totū z nō
pres vt tot? hō dī sedere vel stare z nō pres ei? q̄ positio nō puenit p̄ibus
sed totū. q̄ male dī qd positio ē situs p̄m. Tercio sic. In celo ē positio vlt s; s
tus. z tū ibi nō ē generatōis ordinarō cū celū sit ingenerabile. q̄ male dī qd
positio ē ḡnatiois ordinarō. Quarto sic. Stare z iacere maxie distāt z se
expellūt ab eodē subiecto in q̄ sūt successiue z sic de vno in aliud sit mot? q̄
p̄trariū z sic positio hz p̄m. Quito sic. Ad aliqd oriū in suba ex p̄re totū
us. positio pō oriū ex p̄re p̄mior positio nō p̄mior assitit sube q̄ relatō.
Ad p̄mior dī. qd si situs z positio capiāt ḡnālī sic p̄uertunt. z quecūq̄ h̄nt
sitū etiā dicūt hēre positōem z cōtra. S; si capiāt positio spēaliter p ordi
ne p̄mior q̄ puenit ex cōpositōne totius. vt hic p̄ncipalr capis situs scz vt su
perius ad positōem. Ad scdm dī. qd situs pueniat totū p̄ncipalr tanq̄
illi qd denoiat p ipm. tū illud puenit ex p̄re p̄mior qd dī ordinē p̄mior inter se
ad totū z ad locū. Tū pres se h̄nt vt subiectū. qd positio puenit totū. Ad
terciū dī qd si capiāt generatio pprie. put ē p̄grellio de nō esse ad esse subies
to supposito sic in celo nō ē ḡnatio. s; si capiāt generalr p quacūq̄ pductō
ne in esse sic in celo est generatio. z sic capis in hac diffinitōne. Ad quartū
dī qd licet iacere z stare per accidens se expellant ab eodem per hoc qd p

Tractatus tercius

motorum localem vnū acquirat et aliud abijcit. nō tñ se expellit p se a tali subiecto. nec p se fit motor de vno in aliud. Ad quintū dī. qz relatio se tenet ex parte totius. et positio ex parte partiu. qā tñ positio imposita respectum ad aliquod intrinsecū nō aut relatio. Ideo positio dicitur p proximum alii. Rere qz relatio.

Habitus est corporum et eorum que circa corpus sunt adiacentia. vt tunicatum esse braccatum esse. et tres sunt species eius. Prima qz habitus suscipit magis et minus. vt eques est armatus pedite. Secunda qz habitus non habet contrarium. Tercia qz habitus semper est in pluribus. scz in habente et habito.

Postqz autor determinauit de predicamento situs qd cōter et vlt conuenit substantijs corporeis. Hic p̄ter determinandū ē de decimo et vltimo predicamento scz habitus qd solū puenit hoi et his q instrumentat subseruiūt hoi et ab auctore sic definit. **H**abit⁹ ē corpor⁹ et eor⁹ q circa corp⁹ sūt adiacentia. In q definitione adiacētia ponit loco gñis. et lz fm vocē et causa ornat⁹ ponatur in vltio loco definitionis. tñ fm intellectū ponit in pmo loco ponit corpus ad explicandū subiectū habit⁹ et causam finalem ei⁹. Deinde ponit et eor⁹ q circa corp⁹ sūt adiacētia ad explicandū cām efficiētē et qdāmodō materiam alē ipsius habit⁹. et p hoc explicatur ea q adiacēt et applicatur corpori fm figurā eius. et p hoc differt habit⁹ ab oib alijs predicamentis. Sciendū pmo qz habitus vt hic definit nō ē res habēs nec habita. sz ē accūs quoddā respectiū mediās inter rem hñtē et habitū sicut esse caputiatū. nō est ens habēs caputiatū. nec ipm caputiatū habitū. sz ē esse accūs tale hoi adueniens ex adiacētia caputij ad caput. Et nō caput hic habit⁹ vt ē qualitas difficulter mobilis nec vt opponit p̄uatiōni. sz p tali accūs respectiū qd ē mediū rei hñtis et rei habit⁹. et lz sic ens respectū. nō tñ ē relatiū fm eē qz sz totū eē n̄ refert ad aliud cū q dicat ad cōuertentiā sub habitudine eius de casus. sz ē relatiū solum fm dici. Sciendū scdo. qz habitus hoc modo acceptus ē vnū predicamentū ab alijs distinctū. Cur⁹ rō est. qā est vnū genus generalissimū et hz vnū spēalem modū predicandi de p̄ma suba. Predicat em de ipa in hoc qd est esse sic vel sic habituatū. Vñ q̄stiuū ei⁹ sub p̄prio ei⁹ noīe nō habem⁹. sed ipm circūloquimur dicēdo q̄liter ē hoc habituatū. Et ei⁹ spēs sunt habit⁹ totius et habitus pris. Exemplū p̄mi vt tunicatū esse armatū esse. de secundo caputiatū esse. calciatū esse. Et iterū armatū esse p̄met sub se plures species spēalissimas vt loricatū esse. galeatū esse. et sic de alijs. et indiuidua sunt armatio fortis. Sciendū tercio. qz ipsius habitus tres sunt p̄prietates. Prima est qz habitus suscipit magis et minus. et rō est. qā suscipe magis et minus est aliquid idem in specie manēs magis et minus accedere ad esse p̄fectū illius speciei. et qz p̄ accessum ad talem terminū recipit magis. et p̄ recessum ab eo suscipit minus. sed hoc cōuenit alicui habitui. sicut aliq̄s dicit magis armatus vel minus. igit armatū esse suscipit magis et minus. Se

Petri hyspani

cunda pprietas est q̄ habitui nihil est cōtrariū. cui⁹ rō est. Quia nullū accēs
 respectiū habet p̄trariū inq̄tum respectiū est sed habitus ē ens respecti⁹
 unū. q̄ nō h̄z p̄trariū vt respectiū est. q̄a nō p̄trariat illi ad qd̄ refert s̄z in
 rōne sui fundamētī mō fundamēta habitus nō p̄trariant. q̄a corpa inter se
 nō p̄trariant. nec illa q̄ circa corp⁹ sunt. vt tunica vel caputiū. q̄ habit⁹ nō
 habet p̄trariū. Sciendū quarto. q̄ ip̄ius habitus vltima pprietas ē. q̄a
 p̄p̄riū est habitui in plurib⁹ existere cui⁹ rō est. q̄a est corpoz z eoz. que circa
 corpus sunt adiacentia. sed in tali adiacentia illa que habent applicant z fi⁹
 gurant s̄m figurā habentis. Rōe cui⁹ dicitur habere z adiacere h̄nti z es
 cōtra ip̄m h̄nt quodā mō applicat z aliquo mō adiacet rei habenti. ideo d̄r
 habere. z ideo in vtroq̄ istoz est aliquo modo adiacentia z applicatio ad alī
 terū. Ideo habitus in plurib⁹ existit tñ nō est pp̄rie in re habita vt in princi
 pali subiecto. sed in habente quod denomiatur vt dicēdo sortes ē rogatus. Et
 istis satis patent definitio species z modus p̄dicandi z pp̄rietates ip̄i⁹ has
 bitus. Contra predicta arguit p̄mo sic. Vltus est habitus. z tñ nō ē ad
 iacentia corpi. ergo zc. Secūdo sic. Tunica est habitus. s̄lt caputiū. et
 tamē nō est adiacentia corpoz. sed est illud quod est supra corpus. ergo con
 tra diffinitōem habitus. Tercio sic. Vbi est adiacentia corpi vel loci
 circūdantis corpus. z tamē nō est habitus. q̄ hec diffinitio conuenit alijs q̄
 diffinito. Quarto sic. Suscipere magis z minus presupponit cōtrariet̄
 tatem. vel habere cōtrariū. sed habitus nō habz p̄trariū. q̄ nō suscipit mas
 gis z minus. Quinio sic. Nullam accidens est in diuersis subiectis. q̄a
 accidentia numerantur z multiplicantur s̄m numerū suoz subiectoz. ergo
 nulli habitui conuenit in pluribus existere cum habitus sit accidens. Ad
 p̄mū dicit. q̄ si capiatur habitus p̄o forma positua que opponitur priuas
 tioni que est carentia forme sic vltus est habitus. sed non est habitus capie
 do habitum p̄o accidente respectiū medio inter rem habentem z rem ha
 bitam. vt hic capitur. Ad secūdū dicit q̄ licet tunica z caputiū dicant ha
 bitus materialiter. non tamen formaliter. sed adiacentia ip̄oz h̄oibus dicit
 formaliter habitus. quia tamen ipsa sunt notiora nobis q̄ illa adiacentia.
 ideo sepe nominantur nomine habitus. licet reponant in quarta specie qualis
 tatis. Ad terciū dicit. q̄ licet vbi dicat adiacentiam loci z locati. nō tamē
 dicit adiacentiam rei habentis z habere qua figuratur z applicatur ad figu
 ram habentis. Unde ad habitum requirunt adiacentia z applicatio simul
 ellius quod aduenit corpoi z in vbi est adiacentia tantū. z hoc modo intel
 ligitur in hac diffinitōe cum subdit eoz que circa corpus sunt. Ad quar
 tum dicit. q̄ licet suscipere magis z minus ex permixtione contrarij cū con
 trario. semper presupponit contrarietatem. non tamē suscipere magis vlti
 nus per accessum vel recessum ad p̄fectā rōnem alicuius speciei nō p̄sups
 ponit eam. z hoc modo habitus suscipit magis z minus quis nō habeat
 cōtrariū. Ad quintū dicit. q̄ licet nullus accidens in numero sit perfecte
 in pluribus substantijs. quia tunc non esset vnū. tamen tene pōt esse com̄
 plete in vna substantia. z in alia imperfecte z incomplete. vt in causa p̄p̄is
 qua. Et sic est de habitu. quia est in habente complete z vt in subiecto z in
 re habita vt in causa.

Tractatus tertius

Item alterum alteri opponi quadrupliciter
Oppositorum enim quedam sunt relatiua. vt pater
et filius duplum et dimidium. Quedam sunt priuatiue op/
posita. vt priuatio et habitus. visus et cecitas. auditus et sur/
ditas. Alia sunt contrarie opposita. vt album nigrum. Alia
sunt contradictorie opposita. vt sedere non sedere.

Postquam autor determinauit de predicamentis. Hic prius determinat de
postpredicamentis. Et ratio ordinis est. quia predicamentum dicit coordinacionem
dicibilium que sub eodem genere sunt. Postpredicamentum vero dicit co/
ordinacionem dicibilium que in diuersis generibus. ergo ratio et sic diffinitur
postpredicamentum. Est coordinatio plurium dicibilium ad diuersa predicamen/
ta reducibilium valens ad plenam noticiam predicamentorum habendam a pos/
teriori. et quia primo oportet cognoscere coordinacionem dicibilium sub vno
genere. quam coordinacionem eorum que sub diuersis generibus reponuntur. ideo co/
uenienter post predicamenta determinat de postpredicamentis. Sciendum primo
quod hic ponuntur quinque postpredicamenta. scilicet oppositio. prius. simul. motus
et habere. quorum sic habet sufficientiam. quia omne postpredicamentum valet ad co/
pleram cognicionem predicamentorum. vel ergo valet ad cognoscendum ea que
sunt in predicamento quantum ad suum fieri et sic est motus. vel quantum ad suum
esse. et hoc tripliciter. quia vel valet ad cognoscendum repugnantiam vel or/
dinem. vel conuenientiam. si primum sic est oppositio per quam cognoscimus di/
uersitatem generum et eorum que ponuntur sub genere. Distincti deinde siue diuer/
sitas in aliqua opposicione semper fundatur. Si valet ad cognoscendum ordinem
sic est prius. Si conuenientiam hoc est dupliciter. vel valet ad cognoscendum
conuenientiam inferiorum in suo superiori. et sic est simul. vel accidentium in
substantia. et sic est habere. Et quia oppositio valet ad cognoscendum diuersi/
tatem que primo inter genera generalissima inuenitur. alia autem postpredica/
menta valent ad cognoscendum ea que sub diuersis generibus ponuntur. Item
inter postpredicamenta prius determinat de opposicione. Sciendum secundo
quod dupliciter accipitur oppositio. Vno modo vt est repugnantia duarum pro/
positionum in qualitate vel quantitate vel in vtroque simul. et sic est passio opposi/
tionis. et de tali opposicione non est hic adpositum. sed de ea tractatur in primo
tractatu. Alio modo capitur per opposicione rerum siue terminorum incomplexorum
et talis oppositio adhuc dupliciter consideratur. Vno modo in quantum dicit
diuersitatem dicibilium que reponuntur in predicamento. et sic in isto tracta/
tu consideratur. Alio modo in quantum valet ad cognoscendum habitum. In his
oppositorum logicalibus. et sic de ipsa terminatur in tractatu de locis dialecti/
cis. Sciendum tertio quod oppositio vt est passio rerum sic solet diffiniri quod
est repugnantia duorum extremorum non permittentium se in eodem
subiecto simul et respectu eiusdem sic ut contrarietas calidi et frigidi que
se non permittunt in eodem subiecto. In qua definitione ponitur repugnantia
loco generis. Ipsa enim est quoddam superius ad repugnantiam materiale et foris

Petri hyspani

malem. Deinde ponit duorum extremorum ad explicandum subiecta vel terminos oppositiōnis que est quoddam ens respectuū. Et dicitur non permittentium se simul in eodem propter contrariam priuatiuam et contradictoriam. Et dicitur respectu eiusdem propter relatiuam que se simul permittunt in eodem respectu diuersorum. Sciendum quatuor quod oppositio diuiditur in quattuor species. scilicet oppositiōne priuatiuam. contrariam relatiuam et contradictoriam. quarum sic habet sufficientiam. Nam omnis oppositio est repugnancia duorum extremorum. vel ergo est inter ens et non ens. Si primum est dupliciter. vel illa extrema se expellunt ab eodem subiecto secundum actum et se permittunt secundum potentiam. et sic est oppositio contraria. vel se expellunt secundum actum et potentiam simul respectu eiusdem. et sic est oppositio relatiua. Si secundum hoc est dupliciter. vel est inter ens et non ens simpliciter. et sic est oppositio contradictoria cuius unus extremus est non ens simpliciter. vel inter ens et non ens secundum quod. et sic est oppositio priuatiua. et sic patet sufficientia oppositiōnis. Contra predicta arguitur primo sic. Quicunque ponitur in eadem coordinatiōne habent inter se conuenientiam. sed ea que ponuntur in diuersis predicamentis non habent conuenientiam inter se ergo male dicitur quod postpredicamentum est coordinatio predicabilium. Secundo sic. homo et asinus habent inter se repugnantiam quia non permittunt se in eodem subiecto et tamen non opponuntur quia non secundum aliquam speciem oppositiōnis. Et definitio conuenit alijs a definito. Tercio sic. omne quod habet species est genus. sed oppositio non est genus. ergo male dicitur quod ipsius sunt quattuor species oppositiōnis.

Quarto sic. Omnia opposita sunt relatiua. quia oppositum semper refertur ad suum oppositum. ergo eis oppositio est relatiua. Et relatiua male ponitur una species ab alijs distincta. Quinto sic. membra huius diuisionis coincidunt. et non est sufficiens. Ans patet. quia albedo et nigredo contrariantur. et si habent oppositum priuatiuam. quia albus dicitur carentia nigredinis. et relinquitur aptitudine ad ipsam et si nigrum includit non albus. quod contradicit albo. Et respondetur. Ad primum dicitur. quod illa que ponuntur in una coordinatiōne sub aliquo uniuoco habent conuenientiam secundum rem et vocem simul. et que simul ordinantur sub aliquo equiuoco habent conuenientiam solum ex parte vocis. et hoc modo accipitur coordinatio in definitiōne postpredicamenti. Ad secundum dicitur. quod licet homo et asinus non habent repugnantiam formalem ad inuicem. tamen virtualiter et materialiter includunt repugnantiam differentie que habent contrarietatem imperfectam. Ideo homo et asinus virtualiter includunt contrariam oppositiōnem vel priuatiuam. et proprie dicuntur disparata.

Ad tertium dicitur. quod licet oppositio non sit genus secundum rem. est tamen secundum modum. et hoc modo etiam dicitur habere species id est modos specierum. que tamen non sunt species secundum rem. quia sunt entia rationis. Ad quartum dicitur. quod si considerentur opposita quantum ad intentionem communem oppositiōnis sic sunt relatiua inter se. sed si considerentur quantum ad res subiectas illis intentionibus sic non semper opponuntur relatiue. sed quicquid priuatiue vel contrarie vel contradictorie. sed quia oppositio accipitur inter ea quantum ad id quod sunt et non ex parte intentionis. Ideo non omnis oppositio est relatiua. Ad quintum dicitur. quod licet albedo et nigredo virtualiter includant oppositiōnem priuatiuam et contradictoriam. tamen formaliter solum habent oppositiōnem contrariam. Ideo alie oppositiōnes formaliter non coincidunt.

Tractatus tercius

Que autem sunt relative opposita dictum est prius in capitulo de relatione. Contraria sunt quecumque sub eodem genere posita maxime a se invicem distant eidem susceptibili vicissim insunt a quo mutuo se expellant. nisi alterum eorum insit a natura. ut albedo in cigno. et nigredo in corvo. Caliditas autem non est in igne ut accidens in subiecto. imo ut substantiale in eo cuius est substantiale. sicut sunt quedam que cadunt in diffinitione alicuius non secundum predicationem sed potius ut principium. ut punctus in diffinitione linee. et unitas in diffinitione numeri. Et iste modus essendi in continetur sub quarto modo secundum quem unaqueque pars diffinitionis est in suo diffinito. Et sic ignis non est subiectum caliditatis sed materia ignis est subiectum eius. Nec enim susceptibilis est caliditatis et frigiditatis. Unde caliditas est in materia ignis. ut in subiecto. in igne vero non ut subiecto. sed ut substantiale ei cuius est substantiale. Ignis est subtilissimum corpus calidum agens super aera secundum totam suam virtutem.

Postquam autor posuit divisionem oppositionis in suas species et modos etc. Nunc consequenter determinat in speciali de illis modis oppositionum. Et quia in oppositione relativa et contraria duo extrema sunt entia. In privativa vero et contraria unum est ens. et aliud est non ens. ideo prius videndum est de relativa oppositione et contraria quod de alijs. et iterum. quia in relativa oppositione utrumque extremorum est ens in actu. licet in diversis subiectis. In contrarijs vero unum est ens in actu et reliquum in potentia. quia contraria ut opponuntur nunquam possunt simul esse in eodem actu. Ideo prius determinandum est de relativa oppositione. de cuius determinatione autor se excusat ex eo quod prius determinatum est de ipsa relativa oppositione. Sciendum primo. quod relativa oppositio est repugnancia relativi et correlativi inter se sicut est repugnancia patris et filij ad simul essendum in eodem subiecto respectu eiusdem. Omnia enim relativa que inter se referuntur hoc modo ad se invicem simul esse in eodem subiecto repugnant respectu eiusdem. Licet in diversis subiectis posita se ponant. Unde que sunt relative opposita dictum est prius. quod idem fecerunt relativa et relative opposita. Relativa autem sunt quorum totum esse est ad aliud quod ambo se habent sicut dictum est prius. Et per hoc differt relativa oppositio ab alijs quod

De contrariis

in ea vni extremū refertur ad aliud. vt dicendo pater filij pater z econtra. et etiam ambo extrema sunt simul in actu. quod nō fit in alijs. vt pater in ductive in omnibus. Album enī non refertur ad nigrū vt dicendo. album nigrū album. neq; visus ad cecitatem. nec sedere ad non sedere. z sic de alijs. nō re lativa oppositio cōuenienter distinguit cōtra alias species oppositōis.

Sciendū secūdo. qd cōtrarietas est repugnantia duoz cōtrarioz inter se. Unde cōtraria sunt que sub eodem genere posita sunt. z maxime a seinuīz cem distant z eidem susceptibili vicissim insunt a quo mutuo se expellunt nī si alterū insit a natura. Unde in hac diffinitōe subintelligit opposita loco generis. Deinde ponit sub eodem genere ad differentiā prauitūoz z cōtra dictōroz. quoz vniū semper est non ens. quod nō ponit sub genere. Deinde ponit z maxie a seinuīz distant ad differentiā mediōz que sunt inter cōtraria que inq̄rum media sunt non contrariantur extremis. sicut rubedo est mediū albi z nigri. z nulli eoz contrariat. Deinde ponit z eidem subiecto vicissim insunt. hoc est successiue ad differentiā relatiue oppositōz que non insunt successiue eidem subiecto cum p̄prio fundamento relatiōis. Deinde ponit a quo mutuo se expellunt p̄pter disparta quibus cōueniūt partes precedentis diffinitōis. sed illa non expellunt se ab eodem subiecto actiō ne p̄pria. z ideo non sunt contraria. Et ponit nisi alterū insit a natura p̄pter contraria q̄ naturaliter insunt suo subiecto. vt calor in igne. q̄ nō pōt expelli ab ipso z est in eo quodā mō vt p̄ncipiū essentiale eius. Sciendū tercio qd ignis pōt dupl̄r cōsiderari. Vno mō s̄m esse suū subale vt ē quoddā cōpo sitū ex materia z forma subali. z sic calor ē sibi access z nō forma substantias lis neq; p̄ncipiū essentiale. q̄a qd vni est substantia nulli est accidens. vt dicit p̄mo physicoz. ideo si calor in igne esset forma substantialis in nullo alio esset accidens. Alio modo cōsiderat ignis. vt est elementum actiū respectu cor porū generabiliū z corruptibiliū. z hoc modo ignis agit mediante calore eius. Calor enī quodā mō dicit p̄ncipiū ignis inq̄rum est actiū. z hoc modo debent intelligi ea que dicuntur in textu. quia nisi sic intelligerent vī derent esse falsa. quia calor non est de essentia ignis nec p̄ncipiū p̄prium diffis itōis eius si cōsideret ignis q̄rum ad esse suū substantiale. si tamē cō sideretur prout est p̄ncipiū actiōis est de eius substantia. Sciendū quar to qd duplicia sunt cōtraria. quedā sunt mediata quedā immediata. Cōtras ria mediata sūt inter que mediat aliqua species sui generis quodā mō p̄ti cipans naturam vtriusq; extremoz. vt inter album z nigrum mediat fuscū et rubrum croceum. que quodā mō participant naturā albedinis z nigredi nis. Sed cōtraria immediata sunt inter que non mediat aliqua species sui ge neris. vt sanum z egrum inter que non est species media. sed necesse ē vni eoz semper esse in subiecto p̄prio. vt sanum z egrum. quia quodlibet animal ē sanum vel egrum. z non est dandum medium in aliquo animali. quia vel est equalitas humorū. z sic est sanum vel unequalitas z sic est egrum. z ista contraria dicuntur immediata per carentiam mediū per participatōem. licet bene habeant medium per abnegatōem de quo ambo extrema vere negāt vt de lapide sūt negant sanū z egrū. Et de istis duob; p̄tarijs intelligit p̄s sententia. Cōtra p̄taria arguit p̄mo sic. Nulla opposita ad seinuīz sequuntur. cū vni destruat aliud. s; relatiua mutuo se sequuntur. quia ad eie

Tractatus tertius

vnus sequitur esse alterius. et inter se inuertuntur secundum existendi consequentiam ergo
relatiua non sunt opposita. Secundo sic. que opponuntur habent oppositōnem
secundum respectum vnus ad alterum. sed relatiua non habent oppositōnem secundum respec-
tum vnus ad alterum. quia ille respectus est forma relationis in qua ambo
conueniunt. ergo nulla relatiua opponitur. Tercio sic. Bonum et malum
opponitur contrarie. et tamen non opponitur sub eodem genere. sed sunt prima
genera. ergo contraria non reponuntur sub eodem genere. Quarto sic. con-
tradictoria plus distant quam contraria. Contraria non maxime distant. Quin-
to sic. calidum et frigidum contrariantur. et tamen non inuito se expellunt ab eodem sub-
iecto. quia simul sunt in tepido. Contra definitōem contrariorum. Ad primum dicitur
quod licet relatiua secundum ad esse in diuersis substantiis consequantur se inuicem et con-
uertantur secundum existentiam. non tamen secundum ad esse in eodem. et respectu eiusdem subiecti
quia sic opponitur. Ideo eo modo quo opponitur non consequuntur se inuicem
et nec conuertuntur. Ad secundum dicitur. quod inter relatiua est duplex respectus.
Vnus est positivus qui est forma relationis in qua relatiua conueniunt. et
secundum talem respectum non opponitur. Alius est respectus repugnantie correla-
tiuorum que repugnant ad esse simul in eodem respectu eiusdem secundum illum res-
pectum habent oppositōnem. Ad tertium dicitur. quod licet bonum et malum non ponantur
sub eodem genere morali. sed sunt diuersa genera in moralibus. tamen bonum po-
nitur sub eodem genere logico. quia ponitur sub prima specie qualitatis. ut
dicuntur habitus bonos vel malos sub eodem genere actionis in quantum dicuntur
actus. et hoc primo modo bonum et malum considerantur in moralibus. sed si consideren-
tur ut sunt passionibus entis sic opponitur priuatiue et non ponitur sub eodem
genere. Ad quartum dicitur. quod licet contradictoria plus distant quam contraria
non tamen sub eodem genere contradictoria maxime distant. Ad quintum dicitur
quod licet calidum et frigidum sunt in tepido secundum esse remissum. non tamen secundum esse
intensum in quo inter se contrariantur.

**Priuatue opposita sunt que habent fieri circa idem sub-
iectum ordine irregressibili tempore determinato a natura.
Ordine irregressibili dico. quia ab habitu in priuationem de-
uenire possibile est. sed non econuerso. Impossibile est enim
a priuatione in habitum regressum fieri. ut visus et cecitas
habent fieri circa oculum. A visu autem deuenire in cecita-
tem possibile est. sed non econuerso.**

Postquam autem determinauit de oppositōne relatiua et contraria in quibus am-
bo extrema sunt forme reales. hic consequenter determinat de oppositōne pri-
uatiua et contradictoria quorum vnus extremorum est ens et aliud non ens. Et quod in
oppositōne contradictoria vnus extremorum est non ens simpliciter. In priuati-
ua vero vnus est non ens secundum quid. Ideo prius videndum est de oppositōne pri-
uatiua quam contradictoria. Inter enim oppositōnes possunt dupliciter considerari

Petri hyspani

Uno modo ex pre repugnantie extremorum quam important. et quia repugnantia per adictioz est maior repugnantia q̄ in alijs. ideo hoc modo per adictio prior est. Deinde p̄uatiua oppositioz contraria. vltimo vero relatiua. Alio modo p̄siderantur quātum ad entitatem extremorum suorum. et illo modo relatiua oppositio prior est. scdo p̄raria. tertio p̄uatiua. et vltimo per adictoria. Et quia hic p̄siderantur oppositōnes ex pre extremorum. Ideo hic vltimo in textu ordinantur. Et cōueniēter ponitur p̄uatiua oppositio ante per adictoria. ¶ Sciendū p̄mo. q̄ p̄uatiua oppositio est repugnantia habitus et p̄uatiōnis siue p̄uatiue oppositōrum. et est habitus forma habitā in aliquo subiecto. sicut visus in oculo. p̄uatio vero est negatio forme in subiecto cum aptitudine ad ipsam. sic cecitas dicit negatōnem potentie visive in oculo et relinquit aptitudinē ad ipsam. eo q̄ relinquit principia remota visus. et alia duo scz habitus et p̄uatiō. que possunt sic diffiniri. P̄uatiue opposita sunt que habēt fieri circa idem subiectum quoz vnum dicit negatōnem alterius cum aptitudine ad ipsum. ¶ Sciendum scdo q̄ aliter diffinitur in textu p̄uatiue opposita. sic scz. P̄uatiue opposita sunt que habent fieri circa idem subiectum ordine irregressibili et tempore determinato a natura sicut visus et cecitas circa oculum. Quis sic potest dari ratio. q̄ p̄uatio dicit corruptōnem habitus et p̄ncipiorum in suo subiecto cū p̄uatio h̄z fieri circa idē subiectū sicut habitus. Et q̄ corruptio p̄supponit illud qd corruptū ē. Ideo p̄uatio p̄supponit habitū. Et habit⁹ naturas litter p̄cedit p̄uatiōem. id h̄nt fieri in eodē subiecto s̄m quendā ordinē. et q̄ corruptis p̄ncipijs habit⁹ nō p̄t fieri regressus in habitū. et p̄uatio d̄t corruptōem illoz p̄ncipioz. Ideo habit⁹ et p̄uatio sunt circa idē subiectum ordine irregressibili. et q̄ aliqd d̄t habere p̄uatiōem cū nō h̄z habitū tpe q̄ deberet habere. Ideo d̄t tempe determinato a natura ratio cui⁹ carul⁹ aū nonū diē nō est cecus q̄uis careat visu. cū nō habeat tempus determinatum a natura. ¶ Sciendū tertio q̄ duplex est p̄uatio. quedam est p̄fecta que negat habitum et propinqua p̄ncipia habitus. et solum relinquit principia remota ipsius. sicut est cecitas respectu visus que negat visum et debitam cōplexionem organi visus. et de tali p̄uatiōne nō potest fieri regressus in habitum. Alia est p̄uatio im̄fecta. que negat habitū cū. et de relinquit p̄ncipia habitus tā remota q̄ p̄pinqua. vt q̄es respectu motus et tenebre respectu lucis. et a tali p̄uatiōne potest fieri regressus in habitum et cōtra. vt post quietem potest fieri motus. sed solum de p̄uatiue oppositis in quibus est perfecta p̄uatio datur illa diffinitio p̄uatiue oppositōis. ideo bene ponit ordinē irregressibili ad differentiā p̄rarioz et per adictioz. ¶ Sciendū quarto q̄ per adictio sic diffinit. Est oppositio cui⁹ s̄m se nō est dare medium. Et ponitur oppositio loco generis. Et p̄nt cui⁹ s̄m se nō est dare medium ad differentiā omnīū aliarum oppositōnum. vbi semp potest rep̄iri medium vel p̄ p̄ncipatōnem vel p̄ abnegatōnem. qd nō p̄t fieri in per adictioz. Quis ratio est. q̄ per adictio ē res p̄gnātia per adictioz inter se. sed inter per adictoria nullum est mediū q̄ per adictoria sunt illa quoz vñ simpl̄ d̄t negatōnem alterius et nihil ponit affirmatiue. vt sunt ens et nō ens sedet et nō sedet. et q̄ inter ens et

Tractatus tertius

nō ens simplr nō potest dari mediū. Ideo in p̄radictōe nō p̄t rep̄iri meſ-
dium. z hoc sibi puenit p se p̄mo z nō p p̄ciparō em ratōe alicui⁹ opposi-
tōis p̄cedentis. Ideo d̄r q sibi puenit fm se. Et p hoc habet intellect⁹
diffinitōnum istaz oppositiōnū. ¶ Contra p̄dicta arguit̄ primo sic. Ra-
tionale z irrationale p̄uatiue opponuntur. similr equale z ineguale. Et ra-
men nō habent fieri circa idem. ergo male ponit̄ diffinitio p̄uatiue opposi-
tōz. Secdo sic illud qd est nō ens nō potest fieri. qz factio terminat̄ ad
esse rei. sed p̄uatio est nō ens. ergo nō habet fieri circa aliquod subiectum.
Tercio sic scia z ignorantia opponunt̄ p̄uatiue. qz ignorantia est p̄uatio
scie. z tamē de ignorantia naturalr potest fieri regressus ad sciam. cum alijs
qui sint p̄mo ignorātes z postea efficiunt̄ scientes p studium. ergo p̄uatiue
opposita nō semp sunt ordine irregressibili. Quarto sic. omnis op-
positio habz duo extrema. sed p̄radictio nō habz duo extrema cuz sit in-
ter ens z nō ens simplr. sed nō ens nō est vnum extremum simplr. ergo
p̄radictio nō est oppositio. Quinto sic. in oppositiōe p̄rariōz imedia-
tōz nō rep̄itur mediū. ergo diffinitio p̄radictōis puenit alijs a diffinitio-
nē. ¶ Ad p̄mum dicit̄. q rationale z irrationale fm modos frandi z intel-
ligendi quibz cognoscunt̄ a nobis. scz vnum p abnegatōem alterius sunt
aliquo mō p̄uatiue opposita. tamē fm id qd sunt nō sunt p̄uatiue opposi-
ta. cum sint forme positue. sed magis habent ratōnem p̄rariōrum. Ec-
eo modo quo p̄uatiue opponunt̄ habet̄ fieri circa idem subiectū licz nō in
sp̄e vel numero. Ad scdm d̄r. q licz p̄uatio nō fiat p se. fit tamē p acci-
dens. scz p corruptōem habitus. qz etiam nō est ens nisi p accidens z fm
quid. Ad terciū d̄r. scia z ignorantia p̄uatiue opponunt̄ p̄uatiue im-
perfecta. sed nō p̄uatiue perfecta. Et solum de p̄uatiue perfecta dat̄
ur ista diffinitio. Ad quartum dicitur. qz nō ens simplr nō sit vnū
extremum fm rem. tamen bene fm intellectum qui concipit nō ens p ab-
negatōnem entis. z sic nō ens bene est vnum extremum oppositiōis cō-
tradictōis. sed non secluso opere intellectus. Ideo sine operatōne intelle-
ctus contradictio nō habz esse complere in rebus nisi fm potentiam. sed
pficitur in actu per intellectum. Ad quintum dicitur. q licz inter con-
traria immediata nō sit medium per participatōnem. est tamen mediūz
per abnegatōnem de quo potest vere negari vtrūqz p̄rariōz imedia-
tōz. z inter p̄radictōria nullum est simplr medium.

Rius dicit̄ quadupliciter. Primo modo z proprie
aliquid dicitur prius altero fm temp⁹. put aliquis
dicitur senior et antiquior altero. sicut homo habēs triginta
annos dicitur prior homine habente viginti annos. Secū-
do modo aliquid dicit̄ prius a quo nō conuertit̄ subsistendi
cōsequentia. vt vnū est prius duobus. Duobus cū existen-
tibus mox cē sequens est vnū esse. vt si duo sunt vnum est. z

Petri hyspani

nō econuerso. Tercio modo dicitur prius secundum ordinem quendam. ut in disciplinis principia priora sunt conclusionibus. et in grammatica littere sunt priores syllabis. Et in oratione premium est prius narratione. Quarto modo dicitur prius quod melius est et honorabilius. Consueuerunt enim plurimi homines honorabiliores et magis dilectos apud se dicere potes. Preter hos quattuor modos iam dictos est unus alter modus positivus. Forū que puerunt secundum essendi consequentiam. et alterum est quodammodo causa alterius. illud quod est causa alterius est prius natura. ut hec res hominem currere puerunt cum hac oratione homo currit. et si hominem currere sit verum. hec est vera homo currit. et econuerso. Res autem est causa orationis vere de se facte et non econtra. ab eo enim quod res est vel non est oratio dicitur vera vel falsa. ergo hec res hominem currere potest hac oratione homo currit.

Postquam autor superius determinauit de positivamento oppositorum quod valet ad cognoscendum distinctionem et diuersitatem dicibilium incomplexorum. ponunt in positivamento. Nunc prius determinat de positivamento positivis. quod valet ad cognoscendum ordinem eorundem dicibilium assignans quinque modos eius qui in his verbis continentur. Tempore natura prius ordine die et honore. Causam causato dicimus esse prius. Et hoc posterius sit unum positivamentum. tamen quod prius et posterius relative opponunt. Ideo et modis dicitur unum totum modus et reliquum. et cognito uno cognoscitur reliquum. Ideo per distinctionem modorum positivis satis habet distinctionem posteriorem. nec erat specialiter determinandum de ipso posteriori. ¶ Sciendum est primo. quod primus modus et secundus sic inter se differunt. quod prius primo modo quod est prius tempore dicitur illud. cuius duratio precedat durationem alterius. siue illa duratio precedat secundum tempus proprie dictum siue secundum tempus capitulum pro eternitate siue eternitate. ut aliquis homo senior altero dicitur prius secundum tempus et durationem eius. Et valet istemodus ad cognoscendum ordinem inter vniuersalia que sunt perpetua. et singularia que sunt corruptibilia et temporalia. vniuersale enim quod simpliciter est. est prius duratione quolibet suorum singularium. cum ab ipsis non accipiat esse. sed sibi dat eam. Sed prius secundo modo quod est prius natura dicitur illud quod non puerunt secundum essendi consequentiam. Vel est illud quod requirit ad esse alterius. et alterum non requiritur ad esse eius. sicut unum est prius duobus. Et dicitur consequentia essendi in qua ad esse unius sequitur esse alterius. ut hic homo est. ergo animal est. Et dicitur conuertere debite talis prius quam sicut ad esse primi sequitur existentia secundi. Ita ad

Tractatus tertius

existentiā se dī sequit̃ existētia p̃mi. vt homo est. ergo r̃sibile est z cōtra. r̃sibile est. ergo homo est. Et valer iste modus generalit̃ ad cognoscendū ordinē sup̃ioris ad inferi⁹. qz om̃e superi⁹ hoc mō est p̃us suis inferiorib⁹.

¶ Sciendū scđo. qz tertius z quart⁹ modi sic inter se distinguunt̃. qz p̃us tertio mō ē qđ ē p̃us ordinē cōpositōis vt doctrine. sicut illd qđ ē simplici us alio. vt p̃ma p̃ncipia sunt p̃ora p̃clusionib⁹ z l̃re syllabis z syllabe dicētib⁹. Et dī tale p̃us ordinē capiēdo ordinē specialit̃ p̃ ordinē cōpositōis vel discipline vbi p̃cedit a simplicib⁹ ad cōposita. z nō capiēdo ordinem generalit̃ p̃ quocūqz ordinē rei vel r̃atōis. z p̃ hūc modū cognoscim⁹ differentiā generis z differētie ad spēm que ex ip̃is cōponit̃. s̃ p̃us quarto mō qđ est p̃us honore dī illud qđ ē p̃fecti⁹ z honorabili⁹ altero. z dī p̃us s̃m viā p̃fectōis. vt hō virtuosus dī p̃us hōie nō virtuosus. z hoc modo om̃e inferius cū sit p̃fectius suo sup̃iori dī p̃us ip̃o. z sic iste modus valet ad cognoscendū ordinē speciez ad sua genera.

¶ Sciendum tertio qz prius q̃nto modo dicit̃ quod p̃uertit̃ s̃m essendi p̃sequentiā. z tamē vnū est causa alterius vt homo z r̃sibile p̃uertunt̃ s̃m existētiā z tamē homo est cā r̃sibilis. z etiā veritas oratōis z res sc̃ata p̃eam que est cōpositio p̃dicati cum subiecto p̃uertunt̃ s̃m esse. z tamē res sc̃ata p̃ oratōem est causa veritatis eius. qz ab eo qz res est vel nō est. oratio dī vera vel falsa quod nō est intelligendū de re subiecti vel p̃dicati. sed de re sc̃ata format̃ p̃ orationem vt est inherētia vel cōpositio p̃dicati cum subiecto. z valer iste mod⁹ ad cognoscendū ordinē differētie ad spēm. z sp̃ei ad accidētia sua propria et differt ab omnib⁹ p̃cedētib⁹ modis. eo qz p̃uertit̃ s̃m essendi p̃sequentiā qđ nō sit in aliquo p̃cedentiū.

¶ Sciendū quarto. qz istoz d̃nqz modoz sic p̃t haberi sufficiētia. qz om̃e p̃us vel sumit̃ s̃m ordinē discipline z cognitionis. z sic est tertius modus. Vel s̃m ordinē rei. z hoc est dupl̃r. vel sumitur ex p̃te esse rei vel ex p̃te p̃sequentii ip̃m esse rei vt sunt p̃fectio z causalitas. S̃p̃mum hoc est dupl̃r. vel sumit̃ ex p̃te esse rei absolute. z sic est scđus modus. vel s̃m duratōem ip̃ius esse. z sic est p̃mus mod⁹. si ex p̃te p̃sequentii esse rei. hoc est dupl̃r. vel sumitur s̃m viam p̃fectōis. z sic est quartus modus. vel causalitatis. z sic est quintus modus.

¶ Contra p̃dicta arguit̃ primo sic. In tpe nec est p̃us nec posterius. qz de tempore nō habemus nisi nunc. in quo nō est prius nec posterius. cum sit indiuisibile. ergo nihil dicitur p̃us tempore.

¶ Secundo sic. Omne superius ē sc̃e cundo modo prius suo inferiori. z tamen superius z inferius p̃uertuntur s̃m essendi p̃sequentiam. quia sicut sequitur inferius est. ergo superius ē. sic z cōuerso. ¶ Contra s̃m modū.

¶ Tertio sic. Omne prius est p̃us s̃m ordinē. ¶ p̃u⁹ ordie nō ē mod⁹ diffict⁹ ab alijs.

¶ Quarto sic. sp̃es ē honorabilior z p̃fectior genere. z tamen nō est prior ip̃o. cū p̃ncipia p̃cedunt p̃ncipiata. ergo male dicitur qz honorabilius z melius dicitur p̃u⁹ quarto modo.

¶ Quinto sic. eozum que sunt simul vnū non ē prius alio. sed ea que conuertuntur s̃m esse sunt simul. ergo ip̃ozum vnū non est prius alio vt dicitur in quinto modo.

¶ Ad p̃mum dicitur qz licet de tempore nō sit nisi nunc in actu. z in facto esse. tamen s̃m successionem et potentiam sunt plures partes temporis. vt p̃teritum z futurum que sunt ex fluxu ip̃ius nunc.

¶ Ad secundum dicitur qz si p̃siderem⁹ superi⁹

Petri hyspani

Sunt sub aliqua natura dicunt esse simul natura. et ideo isti modi non coincidunt. Ad tertium dicitur. quod licet puer et senex nunc viventes sint similiter tempore quantum ad aliquam partem sue durationis. non tamen secundum durationem eorum. sed unus est prius altero. Ad quartum dicitur. quod licet ad esse unius relatiui sequatur esse alterius relatiui illatiue. non tamen sequitur causatiue. et secundum naturam quod tamen effectus sequitur ad suam causam. Ad quintum dicitur. quod licet que opponuntur non possunt simul esse in eodem numero. tamen bene possunt esse in eodem genere. et hoc modo sunt simul illa que diuidunt genus aliquod que sunt simul in natura. que importat per genus.

Notus sex sunt species. scilicet generatio. corruptio. augmentatio diminutio. alteratio. et secundum locum mutatio. Generatio est progressio a non esse ad esse. Corruptio est progressio ab esse ad non esse. Augmentatio est persistentis quantitatis maioremmentum. Diminutio est persistentis quantitatis minoremmentum. Alteratio est mutatio de contraria qualitate in contrariam qualitatem. vel in mediam. ut cum aliquid permutat ab albedine in nigredinem vel in medios colores. Notus secundum locum est mutatio de uno loco in alterum. Notus autem secundum locum sex sunt species siue differentie. scilicet ante. retro. sursum. deorsum. dextrorsum et sinistrorsum. Ad omnes autem has partes fit motus etc.

Postquam autor determinauit de postposita dicametro positus et similiter quod valet ad cognoscendum dicibilia incomplexa. quantum ad suum esse. hic prius determinat de motu quod valet ad cognoscendum ipsa quantum ad suum fieri. Propter enim dicibilia aliqua causantur ab alijs per motum rationis. sicut sunt plures species sub eodem genere. Alia vero per motum reale. sicut accidentia que causantur a substantia. Et primo enumerantur sex species motus que in his premissis continentur. Auger diminuitur corrumpit et generat. Alterat et mutat dum per loca multa vagatur. Peris sex est quod modis dicitur esse motus. Et illarum specierum sic potest haberi sufficiencia. quod omnis species motus fit inter duos terminos. vel ergo illorum terminorum unus est affirmatiuus et alter negatiuus. vel ambo sunt affirmatiui. si primum hoc est dupliciter quod vel terminus ad quem est affirmatiuus. et sic est generatio. vel terminus a quo est affirmatiuus. et ad quem negatiuus. et sic est corruptio. Si ambo sunt affirmatiui hoc est dupliciter. quod vel talis motus fit ad formam respectiuam sic est loci mutatio que fit ad ubi vel fit ad formam absolutam. et hoc dupliciter vel fit ad qualitatem. et sic est alteratio. vel fit ad quantitatem. et hoc dupliciter. vel perfecta et sic est augmentatio. vel ad quantitatem imperfectam sic est diminutio.

Tractatus tertius

¶ Sciendū pmo. q generatio est pgressio de nō esse ad esse. vt cū fit mutatio de nō esse aque ad esse eius p mutatiōem subiecti eius. Et caput hic pgressio nō p motu pgressiuo aialis. s; generalr p quacūq; mutatiōe in qua acquirit forma post formā in aliquo subiecto. Et ponit ibi pgressio loco generis. Deinde ponit de nō eē ad eē. ad explicandū terminū a quo et terminū ad quē generatiōis. Et caput ibi nō eē nō putat gñalr negat eē. s; solū putat negat eē in actu. et relinquit eē in potētia. qz generatio fit a nō esse in actu. eē tñ in potētia ad eē in actu. Et p oppositū Corruptio ē pgressio de eē ad nō eē. et ponit pgressio loco gñis. et ponit ab eē ad nō eē ad dñam aliarū spēz morū. ¶ Sciendū scdo. q augmentatio ē pexistētiā quātitatē maioratio vel additamentū. Rō ē. qz augmentatio ē morū de minori quātitate ad maiore. sed quātitas nō potest fieri maior nisi per additamentū alicuius pti quātitatis. Et p oppositū diminutio est pexistētiā quātitatis minoramentū. Ratio est. qz ipa est morus de maiori quātitate ad minore. Et maior quātitas nō potest fieri minor nisi p remotionem alicuius pti eius. iō ibi fit minoramentū pexistētiā quātitatis Unde in hoc pueniunt augmentatio et diminutio q fiunt ad quantitatem. Sed differunt in hoc. qz vna fit ad quātitatē pfectam. alia ad quātitatē impfectā. ¶ Sciendū tercio q relatio est mutatio a contraria qualitate in contrariam qualitatem vel in mediam. Et ponit ibi mutatio loco generis. Et residuum ponitur ad differentiā aliorū motuum. quorum nullus est ad qualitatem. et nō requirit q qualitates inter quas fit alteratio sint contrarie fm essentiam. sed sufficit q sint p contrarie fm esse pfectum et impfectū Ideo ibi bene ponit vel in qualitatem mediam. quia aliquae qualitates medie nō p contrariantur extremis fm speciem sed tantū fm esse pfectum p impfectum. et in aliqbus est p contrarietas fm spēm. vt inter albedinem et medios colores. ¶ Sciendum quarto. q loci mutatio est mutatio de vno loco in aliū et talis motus extrinsece terminatur ad locum. Intrinsicce vero ad vbi quod causatur a loco et per hoc differt ab alijs. et diuiditur in sex species. scz in motum sursum deorsum ante retro dextrum et sinistru. Ratio illi est. quia morū diuiditur fm diuisionem sui termini ad quē. sed vbi quod est terminus motus localis cōmuniter diuiditur per istas differentiās. igitur motus localis pueniēter diuiditur p istas differentiās. Unde sursum et deorsum si capiantur pro illis locis sunt in pdicamento quantitatis. sed si capiantur vt dicunt esse in talibus locis sunt in pdicamento vbi. et si capiuntur vt dicunt situatiōes in illis locis sunt differentiē positiōis et in pdicamento situs. et hoc vltimo modo nō sunt termini motus localis. sed secundo modo. Et per hoc patet que et quod sunt et quō diffiniunt species ipsius motus. ¶ Contra pdicta arguit primo sic. Omnis motus est cōtinuus et diuisibilis cum fiat in tempore. sed generatio et corruptio nō sunt diuisibiles. cum fiant in instanti tēp. ergo nō sunt species ipsius motus. Secdo sic. quando ex aqua generat aer. ibi est generatio. et tñ ipa fit ab esse aque ad esse aeris. ergo male dicitur q generatio fit a non esse ad esse. Tertio sic. In ebullitiōe lactis est augmentatio. et tamē nō fit additamentū pexistētiā quātitatis. ergo male diffinitur augmentatio. Quarto sic. motus de minus albo ad magis albu est alteratio. et tñ nō fit de quā

Petri hyspani

fate contraria ad qualitatem p[er]traria nec in mediam. q[ui]a album z album non p[er]trariant. ergo male diffinitur alteratio. Quinto sic. Celum moveatur motu locali. z t[ame]n n[on] mutat[ur] de vno loco in aliū. sed sp[iritus] manet in eod[em] loco. ergo p[er]tra diffinitioem loci mutatōis. ¶ Ad p[ri]mū dicitur. q[uod] si capiat[ur] motus specialiter solū p[er] motu successiuo qui fit inter terminos affirmatiuos. sic omnis motus est diuisibilis. et sic generatio et corruptio non sunt motus. s[ed] si capiat[ur] generalit[er] pro omni mutatōe instantanea vel successiua. vt hic capitur. sic generatio z corruptio bene sunt motus.

Ad secundū d[icitur] q[uod] q[ui] ex aqua generatur aer. illa generatio fit bene ab esse aque tanq[uam] a termino extrinseco. s[ed] fit a non esse aeris tanq[uam] a termino p[ro]prio et p[ro]p[ri]o et intrinseco a q[uo] magis de notat[ur] motus q[uam] a termino extrinseco. Ad tertiū d[icitur]. q[uod] licet in tali augmētatōe que fit p[er] ebullitōem vt rarefactōem lactis non fiat additamentum substantie noue. est tamen additamentum p[ro]p[ri]um q[ui]tatis. Ad quartū d[icitur]. q[uod] licet magis album z minus album non cōtrariant[ur] s[ecundu]m essentiam. cū sint eiusdem sp[iritus] t[ame]n p[er]trariant[ur] s[ecundu]m esse cōtrarietate p[er]fecta vel imp[er]fecta q[uo]d sufficit ad motū. Ad quintū d[icitur]. q[uod] licet celū non mutetur s[ecundu]m se totum ab vno loco ad aliū locū. t[ame]n mutat[ur] s[ecundu]m suas p[ar]tes. Ideo sibi attribuit[ur] motus localis.

Habere dicitur multis modis. Primo modo dicitur habere aliquam qualitatem. vt disciplinā vel virtutem. Secundo modo dicit[ur] habere q[ui]tatem. vt magnitudinem. bicubitum. tricubitū. Tercio modo dicit[ur] habere ea q[ue] circa corpus sunt adiacentia. vt vestimentū et tunicam. Aut circa membrū. vt in manu anulū. Et habitus isto modo sumptus est vnū de decē predicamentis et diffinitur sic. Habit[us] est corporū et eorum que circa corpus sunt adiacentia. vt est armatio vel caligatio et similiter fingantur noīa in alijs s[ecundu]m adiacentiam illam. hec e[ss]e dicuntur habere. illa vero haberi. Quarto modo dicit[ur] habere mēbrum. vt manū aut pedem. Quinto modo dicit[ur] habere sicut cōtinēs cōtentū. vt lagena vinū. aut modius grana tritici. Sexto mō dicit[ur] habere possessionem. vt domū aut agrū. Septimo modo dicit[ur] habere uxore[m]. et de hoc mō dicit[ur] Aristoteles. q[uod] iste modus est alie[n]issimus in eo q[uod] est habere propter hoc q[uod] vir habens uxorem etiam habetur ab ea. q[ui]a vinculu[m] matrimonij indissolubi-

Tractatus tercius

liter ligat vtrūq. Et dicitur quod forte alij modi apparebunt in eo quod est habere. Sed qui consueverunt dici. pene omnes enumerati sunt

¶ Postquam autor determinauit de motu. Nunc de ultimo postpredicamento determinat quod est habere. Ratio ordinis est. quia motus valet ad cognoscendum quomodo actus causantur a substantia. Habere vero valet ad cognoscendum reductionem accidentis ad substantiam. et quia illa accidentia prius causantur quam ad aliud reducuntur. ideo conuenienter post motum determinat de postpredicamento habere. ¶ Sciendum est primum quod habere dicitur dupliciter. Uno modo generaliter. ut se extendit ad omnes modos eius. et sic ponitur in diuersis predicamentis reductiue. et secundum hoc ponitur vnum postpredicamentum. Alio modo capit specialiter solum pro tertio modo habere. puta est corporum et eorum que circa corpus sunt adiacentia. et sic est vnum predicamentum ab alijs distinctum. de quo prius determinatum est. et hoc ultimo modo non capitur hic. sed primo modo. ideo conuenienter ponitur postpredicamentum. ¶ Sciendum secundo quod ipsius habere septem ponuntur modi in textu qui in his versibus continentur. Aliter enim vestitum dicitur velut aurum. Contentum membrum possessio dicitur mulierum. Unde per affectum designatur primus modus qui est habere qualiter. qualitas enim afficit substantiam et qualificat eam. Et per quantum designatur secundus modus qui est habere quantitatem. Tertius modus designatur cum dicitur vestitum. qui est habere ea que adiacent corpori. ut vestimenta. siue adiacent secundum partem siue secundum totum. ut tunica. et anulus. in digito secundum partem. Et per membrum designatur quartus modus qui est habere membrum vel partem integram. Et per contentum designatur quintus modus. ut continens habet contentum. vel lagena habet vinum. Et per possessionem designatur sextus modus. Et per mulierem septimus modus. scilicet habere uxorem. Ex his posset haberi numerus et ordo istorum modorum habere. ¶ Sciendum tertio quod primus modus habere scilicet habere qualiter ponitur in predicamento qualiter. quia tale habere dicitur inherentiā qualiter ad substantiam. et talis inherentiā est esse ipsius qualiter. Et similiter habere quantitatem est in predicamento quantitatatis. et habere tertio modo est vnum predicamentum ab alijs distinctum. Et habere membrum siue partem integram est reductiue in predicamento vbi. quia tale dicitur esse in loco continente. Et habere possessionem est in predicamento relationis secundum dici. quia possessor dicitur correlatiue ad rem possessam tanquam dominus eius. Et similiter habere uxorem est in predicamento relationis. Coniunx enim dicitur correlatiue ad mulierem siue ad uxorem. et sunt relatiue equiparantie. Et per hoc patet quomodo habere secundum diuersos modos eius ponit in diuersis predicamentis. ¶ Sciendum quarto quod istorum modorum sic habetur sufficientia. quia in omni habere habet est principium haberi vel igitur est principium eius secundum naturam et voluntatem simul. et sic est quartus modus scilicet habere membrum. Habere enim membrum per naturam et voluntatem applicatur ad operationem. vel est principium eius secundum naturam et voluntatem cum vel secundum voluntatem cum. Si primum hoc est dupliciter. vel est principium alterius ratione materie. et sic est secundus modus. vel

Petri hyspani

ratione formæ. et sic est primus modus. Si secundum voluntatem tamen hoc est dupliciter. vel habet tamen vel habet et habetur simul. Si secundum sic est septimus modus. si primum hoc est dupliciter. vel habitum format ad figuram habetis vel non. Si primo modo hoc est dupliciter. vel habetis circūdat habitum et sic est quintus modus. vel econuerso circūdat ab illo quod habetur. et sic est tertius modus. Et sic patet distinctio modorum habere.

Contra predicta arguitur primo sic. Idem non est predicamentum et postpredicamentum simul. quia oporteret idem esse in diuersis predicamentis et ponit tamen in vno predicamento. sed habere est vnum predicamentum. ergo male ponitur postpredicamentum. Secundo sic. omne quod diuiditur est aliquod totum. sed habere non est aliquod totum. cum non sit vnum. ergo male diuiditur per septem modos. Tertio sic. omne habere mediat inter habentem et habitum sed inter substantiam et quantitatē nihil mediat cum quantitas insit mediantē substantia. ergo non dicitur habere quantitatē. Quarto sic. In omni modo habere habens est principium habitus. sed possessor non est principium rei habitus. nec vir vxoris. ergo male ponuntur sextus et vltimus modus.

Quinto sic. Substantia dicitur habere relationem actionis et passionis et similiter genus dicitur habere species et etiā qualitas habere contrarium et tamē hic non enumerantur illi modi. ergo modi habere hic non sufficienter enumerantur. Ad primum dicitur. quod licet idem vniuoce et eodem modo capiti non sit predicamentum et postpredicamentum. tamē idē secundum vocem equiuoce capiti bene est predicamentum et postpredicamentum. et sic est de habere. vt prius dictum est. Ad secundum dicitur. quod licet habere non sit vnum totum secundum rem. est tamen vnum totum secundum vocem. ideo bene diuiditur diuisione vocis in suas scationes et non alio modo. Ad tertium dicitur. quod licet habere quantitatē non mediat realiter inter quantitatē et substantiam. tanquā accidens realiter distinctum a quantitate. quia idem est realiter cum quantitate. tamē mediat secundum rationem et modum. quia dicitur inherentiā quantitatē ad substantiam. et hoc sufficit. Ad quartum dicitur. quod licet possessor in quantum dicitur relatiue ad rem possessam vel vir respectu vxoris non dicatur principium. tamen secundum hoc quod est. est aliquo modo principium in genere cause formalis. Possessio enim est propter possessorem. et vxor propter virum suum.

Ad quintum dicitur. quod licet reperiuntur plures modi ipsius habere quā septem tamen alij ab istis sunt minus principales et minus vltari. et sufficienter possunt cognosci per istos modos. Ideo sufficienter enumerantur modi principales ipsius habere. Et hec de tertio tractatu.

¶ Sequitur quartus tractatus

Tractatus quartus

Propositio est oratio

affirmativa vel negativa alicuius de aliquo vel alicuius ab aliquo. Terminus est in quem resolvitur propositio. ut in

subiectum et in predicatum.

¶ Hic est quartus tractatus summularum Petri hys in quo postquam per determinavit de predicabilibus et predicamentis. et etiam de primis propinquis scilicet de enunciatione siue propositione. Hic consequenter determinat de syllogismo siue de totali argumentatione. Et quod unumquodque habet prius considerari sibi se ipsum per propositionem ad aliud. Ideo antequam determinet de syllogismo tractat ad materiam probabilem sicut in quarto tractatu et ad materiam philosophicam sicut in sexto tractatu de fallaciis. Per hys in primo tractatu de terminat de syllogismo simpliciter dicto. et sibi sua forma considerato non tractat ad aliquam materiam. Et illo clare patet quod syllogismus simpliciter dictus est subiecti attributio in hoc quarto tractatu et posset probari per dictos philosophos habitas in precedenti. et dicitur: non autem syllogismus simpliciter dictus ad differentiam syllogismorum tractatorum ad aliquam materiam quorum nullus est hic subiectum. Et quod quilibet res habet cognosci per sua principia. ut dicitur Aristotele. primo philosophorum et alibi. ideo antequam per hys diffinit syllogismum prius determinat de aliquibus principibus siue primis principalibus syllogismi. et primo de materialibus primis quod de formalibus scilicet de propositione et termino. ¶ Sciendum primo quod propositio sic diffinitur. est oratio affirmativa vel negativa alicuius de aliquo vel alicuius ab aliquo. In qua diffinitione oratio ponitur loco generis diffinitur. Deinde ponitur affirmativa vel negativa ad explicandum unam differentiam convertibilem cum propositione. et licet affirmativum et negativum sint membra dividenda propositionis. non tamen ponitur in ista diffinitione in quantum sunt dividenda propositionis sed in quantum sunt nobis notiora ipso diffinito. et explicant orationem propositionis sibi esse quod habet in suis speciebus. Dicitur per alicuius de aliquo. id est predicari de subiecto. et hic magis diffinitur propositio per affirmativum et negativum que se tenent ex parte forme quam per universale et particulare que se tenent ex parte materie. eo quod forma magis notificat esse rei quam materia. et diffinitio debet notificare esse rei. igitur etc.

¶ Sciendum secundo. quod propositio dupliciter potest considerari. Uno modo in quantum est signum conceptus mentis vel nuncius nostri intellectus. ad exprimendum conceptum complexum. et sic hoc modo habet rationem enunciationis. et sic sibi convenit scire verum et falsum respectu sui fecit. Et quod in primo tractatu propositio consideratur sub ratione enunciationis. ideo ibi diffinitur per verum et falsum. Alio modo consideratur propositio in quantum est pars propinqua syllogismi. et hoc modo consideratur in presenti loco. Et quod per affirmationem et negationem que se tenent ex parte forme enunciationis maxime habet variari syllogismus. ideo hic convenienter diffinitur propositio per affirmativum et negativum. et sic patet quod diversimode consideratur et diffinitur hic et in primo tractatu. ¶ Sciendum tertio quod terminus

Petri hyspani

sic diffinit. Terminus est in quē resoluū ppositio vt in subiectū z p dicitur
 Quis ratio est. qz terminus est pncipiū materiale cōponens ppositio
 nem. Dicit em terminus a terminādo qz materialr terminat ppositio em
 sed vnūquodqz resoluū in ea ex qb cōponit. ergo ppositio resoluū p ter
 minos. id est diuidit p terminos tanq p suas pres. id bñ dī terminus est
 in quē resoluū ppositio. z intelligit de resolutōe qz sit in voces scatiuas. z
 nō de quacūqz resolutōe. qz logicus solū p siderat voces scatiuas. z nō hī
 p siderare lras z syllabas qā grāmatico p supponunt. ¶ Sciendū quā
 ro qz termin⁹ sit pncipiū z ps pōnis tñ pueniēter diffinit post pōem
 duplici de cā. Prima est qz in diffinitōe termini ponit ppositio. id an diffi
 nitōem termini oportebat notificare pōem ne p ignora pcederet. Scda
 cā est. qz hī via cōpositōis ps pcedat totū z termin⁹ pcedat ppositōez. tñ
 via resolutōis totū pū ē pūb. z qz hīc p siderant termin⁹ z ppositio em
 via resolutōis. id pueniēter sequit pōem. Et quis syllogism⁹ resoluū
 in ppositōem. tñ ipa nō diffinit hīc p syllogismū. nec inquantū ē terminus
 resolutōis syllogismū. id nō opz pū diffinire syllogismū qz pōnem. et sic
 patet diffinitōes pōnis z termini z ordo eoz. ¶ Cōtra p dicit arguit
 pmo sic. Eclūsiō ē orō affirmatiua alicui⁹ de aliquo. z tñ nō est ppositio
 qz nō ponit p alio. Dicit em ppositio quasi p alio ppositio scz p clūsiōne
 inferēda. ¶ Ista diffinitio puenit alijs a diffinito. Scdo sic. Nullū sup
 debet diffiniri p sua inferiora. sz affirmatiuū z negatiuū sunt inferiora p
 positōis. ¶ male ponunt in diffinitōe eius. Tercio sic. hec est ppositio
 nō homo currit. z tñ nec est affirmatiua nec negatiua alicui⁹ de aliquo. qz
 nō homo nē est aliqd. ¶ ptra diffinitōem pōnis Quarto sic. ppositio re
 soluit p elemēta z lras. z tñ lre z elemēta nō sunt termini. ¶ ista diffinitio
 nō puenit soli termino. Quinto sic. ppositio resoluū p copulā verbale.
 et tñ copula verbalis nō est termin⁹. qz tunc essent plures termini in syllo
 gismo qz tres. ¶ diffinitio mala. maior pz. qz pō cōponit ex copula verba
 li. ¶ resoluū p ipam. ¶ Ad pmiū dī. qz clūsiō nō ponat in actu p alio
 tñ apertudie qd sufficit ad hī q dicit ppo Ad scdm dī. qz sup⁹ nō de
 beat diffiniri p sua inferiora ea ratōe qua sunt inferiora eius. tñ bñ diffinit
 p ea inquantū ponunt ad explicandū differētiā pueribile sui supioris. et
 sic ponunt affirmatiuū z negatiuū in ista diffinitōe. Ad tertū dī. qz si
 nō homo capiat vt infinitum est. sic nō dicit aliquid. sed si capiat vt
 virtute intellectus determinat. z sic accipit pro aliquo finito vt puta pro
 asino vel equo. z sic ibi affirmatur aliquid de aliquo. quia nō homo est al
 quid quod nō est homo. Ad quartū dī. qz licz ppositio posset resoluū in
 literas z syllabas tanq in pncipia vocis significatiue. que resolutio nō
 p sideratur a logico. tamen nō resoluū in ipsas tanq in voces significa
 tiuas de qua resolutōe solum hīc intelligitur. Ad qntum dicitur. qz
 resolutio ppositie habet fieri inter partes materiales que remanent resolu
 tione facta. z quia copula verbalis non est pars materialis ppositio nis.
 ideo ppositio ppositie nō resoluū per copulam verbalem. nisi capiat vt
 resolutio generalr pro quacūqz diuisione totū in sua pncipia vel materia
 lia vel formaia indifferenter. sed sic nō capit hīc. sz tñ. resolutōe in pnc
 ipia materialia qd explicat cum dicit vt in subiectū z p dicitū zc.

Tractatus quartus

Dici de omni est quando nihil est sumere sub subiecto de quo
no dicat predicatum. ut ois homo currit. hic cursus predicatur
de omni homine et nihil est sumere sub homine de quo non
dicatur cursus. *Dici de nullo* est quando nihil est sumere
sub subiecto a quo no remoueat predicatum. ut nullus homo
currit. hic cursus remouetur ab omni homine. et nihil est su-
mere sub homine a quo no remouetur cursus.

Postquam autor superius determinauit de principijs materialibus ipsius
syllogismi. scilicet de propositione et termino. Hic consequenter determinat de prin-
cipijs regularibus eius. scilicet de dici de omni et dici de nullo. per quod principia for-
malia ipsius syllogismi regulantur. Et quod dici de omni dicit affirmatio-
nem. et dici de nullo dicit negationem sed affirmatio prior est negatio. ideo
prius determinat de dici de omni quam de dici de nullo. ipsum sic diffinit. *Dici*
de omni est quando nihil est sumere sub subiecto de quo no dicat predicatum.
Cuius ratio est. quod in aliqua propositione est dici de omni quando predicatum
affirmat de subiecto distributo per omnibus suis suppositis. ut in hac pro-
positione ois homo est animal. sed quando predicatur taliter affirmat de subiecto
distributo per oibz suis suppositis. tunc nihil est sumere sub subiecto de quo
no enunciet predicatum ideo per dicta diffinitiones sufficienter explicat dici de omni
Et licet negatio precedat affirmationem in eodem et secundum viam generationis. tamen
simpliciter et secundum viam perfectionis affirmatio precedit negationem. Ideo licet
prius determinandum fuisset de dici de nullo secundum ordinem generationis. ta-
men prius determinatum est de dici de omni secundum ordinem perfectionis.

¶ Sciendum primo. quod dici de omni est per dictio predicati in ordine ad sub-
iectum. quod dici vel predicari est per dictio predicati et non subiecti. et licet distribu-
tio sit per dictio subiecti in ordine ad predicatum. tamen dici de omni seu pre-
dicari de subiecto distributo est conditio predicati. Unde dici de omni et esse
in toto in hoc differunt. quod dici de omni importat habitudinem predicati ad
subiectum quod predicatum dicit de subiecto. sed esse in toto importat habitus-
dinem subiecti ad predicatum. quia subiectum est in predicato. sicut pars
subiectiva in suo toto vult. et similiter dicendum est de dici de nullo in propositione
negativa quod est per dictio predicati in ordine ad subiectum. ¶ Sciendum secun-
do quod duplex est dici de omni. scilicet prioristicum et posterioristicum. *Dici de omni*
prioristicum est. quando in aliqua propositione predicatum secundum modum enuncianti
affirmat de subiecto per quolibet suo supposito. et non requirit ad ipsum vltimas
suppositorum vel terminum secundum rem. sed sufficit quod secundum modum enuncianti sit vltimas
suppositorum de quibus predicatum affirmet sine vere enuncietur sine false. quod
syllogismus simpliciter de quo est ad propositum non perhibetur ad aliquam ma-
teriam certam. ut puta probabile vera vel falsam necessitatem vel contingentem
¶ *Dici de omni* posterioristicum intendit in hoc tractatu. scilicet dici de omni poste-
rioristicum est. quando predicatum secundum rem dicit de subiecto et peruenit sibi per quolibet

Petri hyspani

bet suo supposito et p qualibet differentia rps. vt hō ē aīal. ideo ad tale dī-
ci de omī requirit duplex vltas. scz suppositoꝝ et tpm. qz est pncipiū res-
gulariū demonstratiuoz syllogismoꝝ. sed de illo nō est hic ad propositū.
¶ Sciendum tertio qz dici de omī est quando nihil est sumere sub sub-
iecto a quo nō remoueat pdicatum. vt nullus homo currit. Cuius ratio
est. qz in aliqua ppositōe est dici de nullo quādo pdicatū negat de subie-
cto distributo p signū vlt. p oībus suis suppositis. et qñ nulli supposito in-
est. et qñ taliter negat tunc nihil est sumere sub subiecto de quo fm modū
enunciandi nō remoueat pdicatum p negatōem. ideo dici de nullo bene
explicatur p illam diffinitōem. ¶ Sciendū quarto qz dici de omī et di-
ci de nullo hoc modo sunt pncipia regulatiua syllogismoꝝ. qz per dici de
omī intelligit ista maxima. quicqd dī de subiecto distributo dicit de qñ
bet supposito eius sumptō sub ipso. et per hoc possunt probari omnes syl-
logismi affirmatiui. vt in isto syllogismo. omī animal currit. omīs homo
est animal. ergo omīs homo currit. ibi hoc verbum currit in maiori dicit
de subiecto distributo scz animali. ergo affirmatur de quolibet supposito
animalis. sed quia homo in minori sumitur sub animali tanqz suppositus
eius. ergo hoc verbum currit in pclusionē pdicat de homine similr de dī-
ci de nullo intelligitur ista maxima. quicqd negatur de subiecto distribu-
to negatur de quolibet supposito eiusdem. Et per istam maximam pro-
bantur syllogismi negatiui. sicut p alia affirmatiui. Un oēs syllogismi p-
fecti q sunt directē pcludētes in pma figura directē regulant p dici de omī
et dici de nullo. s; imperfecti ex psequēti inquantū scz reducunt ad pfectos
syllogismos. Un syllogismi dicunt pfecti q nō indigent aliquo pter ea q
posita sunt vt appareant necessarii. Sed syllogismi imperfecti dicuntur q
indigent aliquo pter ea que posita sunt et preter premissas sic positas vt
appareant necessarii. hoc est vt necessario inferant suam pclusionem. vñ
de aliquādo indiget puerione. aliquādo transpositōe pmissaz. et aliquā-
do reductōne p impossibile. vt eaz pclusio appareat ex necessitate sequi.
¶ Cōtra pdicta arguitur pmo sic. In ista ppositōne homo est animal
nihil est sumere sub subiecto scz sub homine de quo nō dicat pdicatū. scz
animal. et tamē ibi nō est dici de omī. Secundo sic. in ista ppositōe oīs
homo currit. aliqd est sumere sub subiecto. de quo nō dicit pdicatū. quia
currit nō dī de adam vel antipō et. Tercio sic. In ista ppositōne. oīs
equus currit est dici de omī. et tamē ibi est aliqd sumere sub subiecto de
quo nō dicit pdicatū. qz potest sumi pes vel caput equi de quo nō dī cur-
sus. igit ptra diffinitōem. Quarto sic. In ista ppositōe fortes nō currit
nihil est sumere sub subiecto a quo nō remoueat pdicatum. et tamē ibi nō
est dici de nullo. ergo ptra diffinitōem. Quinto sic. Nulla regula in-
greditur regulatum nec est de cōpositōne eius. sed dici de omī et dici de
nullo ingrediuntur cōpositōnem syllogismi. qz in omni ppositōne vlt affir-
matiua ē dici de omī. et in vlt negatiua est dici de nullo. ergo nō sunt p-
ncipia regulatiua syllogismoꝝ. ¶ Ad pmiū dīq licz in ista ppositōe hō ē aīal
nihil est sumere sub subiecto de quo nō dicat pdicatum fm rem et in apri-
tudine. tamen nō dicitur fm modum enunciandi et actu de quolibet suo
supposito. ideo ibi nō est dici de omī ppositiū. licz bene sit posterioriū

Tractatus quartus

Ad secundum dicitur quod in ista omnis homo currit ibi homo solum distribuitur per hominibus presentibus ad quos restringitur per verbum presentis temporis. et sub illo non est aliquid accipere de quo non dicitur predicatum. ideo antiphrasim et ad id non pertinet sub hoc subiecto distributo scilicet homo. Ad tertium dicitur quod si pes vel caput equi possint sumi sub equo tanquam pars integralis eius. non tamen tanquam pars subiectiva de qua principaliter intenditur hic. Ad quartum dicitur quod ad dicitur de nullo presupponitur quod possit aliquid sumi sub subiecto et quod a quolibet supposito sub eo contento remoueat predicationem. Modo sub forte qui est subiectum istius propositionis non potest aliquid subsumi eo quod non habet supposita neque presubiectivas. ideo ibi non est dicitur de nullo. Sed tunc queritur quare per hoc dicitur in diffinitione sub subiecto in ablativo casu. cum tamen philosophus in primo posteriorum dicit quando nihil est sumere subiecti. Ad hoc dicitur quod philosophus considerat de omni primo quod diffinitur. tam pro tribus subiectivis quam integralibus. Et ergo dicitur subiecti in genere. qui quidem generis etiam fecit presubiectuales eo quod regit expositiorem. Sed per hoc magis manifeste dicitur dicitur sub subiecto per quod innuit presubiectivas tamen quod facilius possunt cognosci ab ipsis iuuenibus quibus hunc tractatum proposuit. Alia responsio etiam patebit circa primum posteriorum.

Ad quintum dicitur quod si dicitur de omni et dicitur de nullo per accidens ingrediatur compositio nem syllogismi tanquam dispositiones materie eius. non tamen ingrediuntur per se tanquam partes materiales vel formales componentes syllogismum. modo non est inconueniens quod principia regularia alicuius virtualiter et per accidens ingrediatur compositum et compositum eius.

Syllogismus est oratio in qua quibusdam positis et concessis necesse est aliud euenire per ea que posita sunt et concessa.

ut omne animal est substantia. omnis homo est animal. ergo omnis homo est substantia. Hoc totum est oratio in qua quibusdam positis. scilicet duabus premissis. necesse est aliud accidere scilicet conclusionem.

Postquam autor determinauit de principijs materialibus syllogismorum effectibus scilicet de principijs regularis. Consequenter determinat de ipso syllogismo ipsum primo sic diffiniens. Syllogismus est oratio in qua quibusdam positis necesse est aliud accidere per ea que posita sunt. in qua diffinitione oratio ponitur loco generis. Deinde ponitur in qua quibusdam ad differentiam entis in materia in quo licet sunt due premissae virtualiter et primo intellectu argueris. tamen est una formaliter. et in syllogismo debent esse plures formales. Deinde ponitur positus. id est dispositus in modis in figura. ad differentiam inductionis et exemplis aliquarum combinationum inutilium. ubi propositiones non disponuntur in modo et figura. Deinde ponitur accidere. id est sequi ad differentiam fallacie accidentis. quia ibi conclusio non sequitur ex necessitate. et ponitur aliud ad differentiam peritiosis principij statim ubi conclusio non est alia a premissis. Et ponitur postea per ea que posita sunt ad differentiam patalogismorum primo ad causam. ut causas ubi conclusio non sequitur propter premissas positas.

Petri hyspani

¶ Sciendū est pmo q licet syllogismus non sit oratio simplr vnā z cas
thegorica. est tñ vnā ppothetica. z dī vnā ppter tria. Primo propter vni
tatez medij in quo due extremitates vniuntur z pueniunt due premisses
et illud hz rōem efficientis respectu illatōnis pclusionis. Scdo ppter vni
tatem forme. qz d uay pmissay. minor est pprehens z determinas respctū
maioris. z ideo habet vnitatē ille due pmisses p modū actus z potentie rō
ne sūlis dispōnis. Tercio ppter vnitatē finis. qz ille due ordinatur ad vnā
pclusionē inferēdā. z ideo q̄uis nō sp vniat p pūctōem formalr. tamē
pualiter pū vni ppter causas predictas. Sciendum scdo. q in ar
gumētatione duplex p̄t rep̄ri necessitas. s. necessitas cōsequentie z p̄ntis
Necessitas psequētie est necessitas illatōnis que puenit ex necessaria ha
bitudine aūtis ad psequēs. ppter hoc q p̄ns includit in aūte. ideo posito
aūcedente necesse est ponere psequens. siue aūis sit verū siue nō. Sed ne
cessitas psequētis est necessitas p̄pōnis pueniens ex necessaria habitudis
ne suozuz extremoz. vt hic homo est risibilis. vel homo est aīal. Et q̄qz
dicit cālitatē. aūcedentis supra psequēs. z in ista diffinitōe nō intelligitur
de necessitate p̄ntis q scz pclusio sequat necessitate psequētis sed solum
de necessitate psequētie syllogistice ¶ Sciendū tertio q pclusio syllo
gismi non est de essentia syllogismi. Rō qz illud nō est de essentia alicuius
quo remota illud remanet pfectū z ppletū in sua sp̄. sed remota pclusiōe
remanet syllogismus pfectus. qz remanet in debito modo z in debita fig
gura. cum ibi sit dispō triū terminoz in figura. z dispō duay ppositionuz
in modo. ¶ Pclusio non est de essentia syllogismi. ideo in ista diffinitōe po
nitur aliud. z dato q pclusio non sit alia a toto syllogismo. est tñ alia a pre
missis positis. ideo in syllogismo ex p̄us positis se q̄tur aliud ab ip̄is. s. con
clusio ¶ Sciendum quarto. q syllogismus diuidit p syllogismū p̄fctū
et ip̄fctū. Syllogismus p̄fctus est qui euidentem necessitatem pcludē
disicut sunt quatuor modi directe pcludentes in p̄ma figura vbi syllogis
mi h̄t euidentē necessitatem sue illatōis. Sed syllogismus imp̄fctus est
qui non hz euidentē necessitatem sue illatōis. s. ille fit euidentis p hoc q res
ducit ad modos euidentēs p̄me figure sicut sunt oēs alij modi a quatuor
p̄mis modis p̄me figure. qz tñ in oibz istis sequit pclusio de necessitate. s.
non euidenter. ¶ Ideo p̄dicta diffinitio syllogismi puenit tam syllogismo
p̄fcto q̄ imp̄fcto. Et p hoc p̄t q ip̄a est sufficiens ¶ Contra p̄dca
arguit pmo sic. Nullus morus rōnis vel discursus intellectus est oratio
cum non sit vox. sed syllogismus est discursus intellectus. ergo male dī q
sit oratio Secundo sic. ad syllogismū simplr non requiritur q p̄misse cō
cedant. qz siue pcedant siue nō cōclusio sequit necessario. ¶ Male ponit in
diffinitōe positus z p̄fctus. Tercio sic. cōclusio in materia puenit euz
premissis. qz includit ambas extremitates. etiam conuenit cū ip̄is in for
ma. scz copula p̄bali. ergo non est alia a premissis. ergo male dicitur q se
quitur aliud Quarto sic. Illud quod accidit non sequitur de necessitate
cum possit adesse vel abesse. sed conclusio sequit de necessitate in syllo
gismo. ergo male ponitur necesse est accidere aliud per ea que posita sunt.
¶ Quinto sic. oīs syllogismus necessario infert suam pclusionē. z omēs
syllogismi habet equaliter necessitatem concludendi. igit oēs sunt p̄fcti

Tractatus quartus

ergo male diuidit p syllogismū pfectū z imperfectū. **A**d primū dictū q syllogismus non est formaliter ille discursus. s. interior intellectus. s. syl- lum est vox pplexā scās illū interiorē discursum. qui fit in intellectu. ideo bñ dī q est oratio. aliqñ tñ capī p illo discursu capiēdo signatū p signo. et sic non capī in pposito. **A**d secūdū dī q s ad syllogismū simpliciter nō requirāt q pmissis pcedant. qz ille abstrahit a materia vera vel falsa tñ requirīt ad syllogismū dialecticū. et qz p. hyl. hāc diffinitōem sumpsit a Boetio diffiniente in Topicis dialecticum syllogismū. ideo hic posuit in ista diffinitōe. qz qz hoc non requirāt ad syllogismum in cōi. tñ sibi non repugnat in spēali. **A**d tertiū dī. q licet conclusio fm prem cōueniat materialiter cum pmissis. tñ differt ab ipis formatr cū ibi sit alia habitudo predicari ad subiectū. z ex psequēti alia cōpositio eoz qz in pmissis. licet em copula verbalis fm semaneat eadem. tñ ppositio variat p variatōez habitudinis extremoz adinuicē. ideo bñ dictum est q conclusio est aliud a pmissis. **A**d quartū dī. q si capiat accidit vel accidere. put valet. i. p rēte- ter euenit. sic conclusio nō necessario accidit ex pmissis. s. si capiat vt tñ v3 sicut sequitur. illo mō bñ accidit. z sic capī hic. **A**d qntū dī. q licet omnes syl- logismi sint equaliter pfecti qz cum ad necessitatem eozū z quo ad esse nō tamē quo ad euidētiā suē necessitatis z quo ad bene esse

De terminis syllogismi
termini syllogismi
termini syllogismi
termini syllogismi

Omnis em syllogismus cōstat ex tribus terminis z dua- bus proponibus. quarū propositionū prima vocatur maior secūda minor. **E**x tribus autē terminis non pnt fieri due pro- positiones nisi alter illozū terminozum sumit bis. et tunc ille terminus bis sumptus aut subicitur in vna et predicatur in alia et sic est prima figura. aut predicat in vtrāqz et sic est se- cunda figura. aut subicitur in vtrāqz et sic est tertia figura. **H**ozum autem terminozū alter vocat mediū. alter maior ex- tremas. alter vero minor extremas. **S**ecūdū est terminus bis sumptus ante cōclusionē. **M**aior extremas est termi- nus sumptus in maiori propōne cum medio. **M**inor ex- tremas est terminus sumptus in minori ppōne cū medio. **P**ostqz autor diffinit syllogismū pnter ostēdit que et quoz pncipia requirant ad pstitutiōem eius. Et pmo determinat de ptribz materialibz. qz materia via generatōis pcedit formā. ideo ā teqz autor ostēdat pncipia formalia que requirant ad syllogismū. pus ostēdit que pncipia materia lia requiruntur ad ppositionē. **E**st autem duplex materia. scz remota q sunt tres termini ppinqua sunt due propōnes. z hūc duplici materie eoz

De terminis syllogismi
termini syllogismi
termini syllogismi
termini syllogismi

Petri hyspani

respondent duo pñcipia formalia syllogismi. scz modus et figura. quia figura est forma cōmūnis et remota syllogismi. et correspondet tribus terminis quorū est forma. sed modus est forma pñqua syllogismi et correspondet duobus pñcipiis. Modus em̄ dicit ordinatōem duarū ppositionū sicut figura trium terminorum. ¶ Sciendū pmo. q in omni syllogismo requiritur tres termini ad cōpositōem eius. qz in syllogismo ostēditur cōuenientia vel disconuenientia duorū terminorū in cōclusionē. sed hoc non potest fieri p terminos pclusionis. qz sic idem probaret seipm. et hoc esset petere pñcipiū. Ideo pter illos duos terminos pclusionis requiritur tertius terminus ad ostendendū hñdī cōuenientiam vel disconuenientia terminorū in cōclusionē. et per cōsequens omnis syllogismus cōstat ex tribus terminis. Sed q solum requirant tres termini. pñz quia ad unitatem syllogismi requirit unitas mediū. et unitas conclusionis. a quibz syllogismus dicit vnus. et sic in syllogismo requirunt due extremitates cōclusionis. et mediū p quod probat vnio vel separatio illarū extremitatū inter se. et per hoc patet q omnis syllogismus resoluitur in tres terminos tñ cum ex tribus terminis pponatur. ¶ Sciendū scdo. q hñdī termini vocantur mediū. maior extremitas minor extremitas. Mediū est terminus bis sumptus ante cōclusionē. Ratio qz in syllogismo extremitates vniuntur in cōclusionē propter vnionē iporū cū mediō in pmissis. scz mediū in vna ppositione solum vnitur cū vna extremitate. ergo ad hoc q vniatur cum duabus extremitatibz oportet q bis sumatur in ppositionibus qd cōclusionē inferendā. Sed maior extremitas est terminus sumptus cū mediō in maiori ppositione. et dicitur maior extremitas. qz semper sub se continet minorem extremitatem cū semper pñdicatur de minori extremitate in cōclusionē directā. modo pñdicatum cōtinet sub se subiectum sicut totum suam partem subiectuam. et hoc apparet in prima et tertia figura. vbi maior extremitas semper pñdicat de minori. Sed minor extremitas est terminus sumptus cū mediō in minori ppositione. et dicitur minor per respectum ad maiorem in qua cōtinet sicut pars in suo toto. ¶ Sciendū tertio. q duplex est mediū in syllogismis. quia quoddā est mediū pñiunctione quod scz est vñitiuum extremitatum cōclusionis propter vnionem iparū cū ipō in pmissis. et hoc modo reperitur mediū in qualibet figura. Aliud est mediū pñiunctione quod scz fm̄ debitas subiectōnem et pñiunctionem ponitur inter duas extremitates. ita q subiectitur maiori extremitati. et pñdicatur de minori. vt est in prima figura in qua solum huiusmodi mediū habet reperiri. In alijs vero figuris reperitur mediū solum cōiunctionē. et de vtroqz mediō intelligitur pñdicta diffinitio mediū per prius tamē et perfectius de mediō pñiunctione. quia includit mediū cōiunctionē. et cū hoc includit mediū quod est fm̄ ordinem pñdicamentalem positum inter maiorem extremitatem et minorem. ¶ Sciendū quarto. q omnis syllogismus cōstat ex duabus ppositionibus. qz vt dictum est in syllogismo ostenditur vnio extremitatum inter se in cōclusionē propter vnionē earum in pmissis. sed non potest ostēdi tal' vnio nisi sint due pñpōes i qbz mediū bis sumat. fm̄ in omni syllogismo requirāt due pñpōes seu pñpōes. scz q solū due pñpōes requirāt pñz q hñdī vnio

Tractatus quartus

duarū extremitatum cū medio in duabus pmissis. sufficit ad ostenden-
dum unionem extremitatū inter se in cōclusionē. Parū autē ppositionū
prima vocat maior pmissa. 2 scda ppo vocat minor pmissa. qz scda ppo se
habet ad pma vt pprehens 2 determinas eā. 2 sic hz quodāmodo rōem
pris. eo q in minus se habet q pma ppo. cū determinet 2 pprehendat eā
Modo pris est determinare suū rōem. 2 sic pma ppo dī pueniēt maior
pmissa. et scda minor pmissa. Contra predicta arguit pmo sic In
quolibet syllogismo sunt due ppoes. ergo in quolibet syllogismo sūt qua-
tuor termini. pma 2. qz quilibet ppo pstituit ex duobz terminis. Scdo
sic. In syllogismo ex oppositis tū sūt duo tmini. vt hīc oīs hō currit. nullus
hō currit q nullus hō est hō. q male dī q in syllogismo sūt tres termini

Tercio sic In oīni syllogismo sunt due pmissē cū vna cōclusionē. q qdēz
cōclusio est vna ppo. q syllogismus pstat ex tribz ppoibz 2 nō solū ex dua-
bus. Quarto sic. Omnis terminus est aliqd extremū cū terminus dis-
cat a terminādo. igit nullus terminus dī mediū. Quinto sic. In eadēz
ppo ne non pē bis sunt idē terminus cū alio termino. s; syllogismus ē vna
ppo. igit in ipa mediū nō bis sumit ante cōclusionē. Ad pmiū dī. qz
in duabz ppoibz sint quatuor termini fm nūcz. sunt tū tū tres fm spēm
qz idē terminus s; mediū sub eadē rōe in duabz pmissis bis sumit. 2 ma-
net idē terminus fm spēm 2 rōnem in duabz ppoibz. Ad scdm dī. qz li-
cet in syllogismo ex oppositis qui procedit ex pmissis pparijs 2 pparidies
rōijs sint duo termini materiali. sunt tū tres formali. qz vnus hz rōnem
maioris 2 minoris extremitatis q de seipō negat in cōclusionē vt ad lon-
gum hz determinari in scdo Prior. Ad tertiū dī. qz licet cōclusio sit p-
positio. tū ipa nō est de essentia syllogismi. s; tū due pmissē. ideo in syllo-
gismo nō sūt nisi due pmissē seu ppoes formali. Ad qrtū dī. qz licet me-
diū habeat rōem extremi respectū pmissay qz determinat. tū respectu extres-
mitatū quas p iungit dī mediū. igit respectū diuersorū dī terminus 2 me-
diū. Ad qntū dī. qz licet syllogismus sit vna ppo ppothetica p tua-
liter. tū includit plures ppotheticas in qbz mediū bis sumit

D syllogismū autem eligitur modus et figura. Si-
gura est ordinatio trium terminorum fm subiectio-
nem et predicationem. Hec autem ordinatio fit tribus mo-
dis. vt dictum est prius. Et fm hoc tres sunt figure. Prima
figura est. quando mediū subijciunt in vna propositione et
predicatur in alia. vt omne animal est substantia. omnis ho-
mo est animal. ergo omnis homo est substantia. Secunda
figura est. quando mediū predicatur in vtraqz. vt omnis hō est
animal. nullus lapis est animal. ergo nullus lapis est homo. Ter-
tia figura est quando mediū subijciunt in vtraqz. vt omnia

Petri hyspani

homo est animal. omnis homo est substantia. ergo quedam sub

stantia est animal. $\gamma\eta^9$. Prima prius subicit mediū post prē

Dicat ipsum. Altera bis dicit. tertia bis subiicit ipm. Do.

Debita qualitas est. & si vna sit negatiua reliqua

et q̄ritate Debita qualitas est. q̄ si vna sit negatiua renqua
affirmatiua. Debita q̄ritas est. q̄ si vna est particularis

erit affirmatiua. Debita q̄ritas est. q̄ si vna est particularis
reliqua erit vniuersalis.

Postq̃ autoz ostendit que et quot sunt p̃ncipia materialia q̃ req̃runt

ad syllogismū. pñr ostēdit que 2 quor pñcipia formalia requirant ad syllogismū dicens. q ad syllogismū requirunt duo pñcipia formalia. scz mo

gulus. **Modus** vero forma spēalis diffinit ergo figurā dicēs. **Figura** est

ordinatio triū terminoy fm debitā lubiectiōē 2 p̄dicatōem. In q diffini-
tione ponitur ordinatio loco generis. quia puenit tam modo q̄ figure. Et

ordinatio sequitur naturā vltis et particularis. et hoc fm rem vel modū enūciādi

Et ordo fm dedita subiectōem ⁊ p̄dicatōnem. ad explicandū qualiter fiat
ordinatio h̄mōi terminoz. ⁊ capitū figura h̄ similitudine p̄ similitudine ⁊ ad

figura triangularē. qz sicut in triangulo tres linee p̄iungunt in tribz terminis. sic in syllogismo p̄iungunt tres p̄pōnes in tribz terminis. Sci

nis. sic in syllogismo plangunt tres voces in tribus terminis. **Q**uod
dum primo. q. tres sunt figure syllogismoꝝ. Ratio est. qz figura est ordi
natio triū terminoꝝ. scz mediꝝ & duꝝ extremarū. Aut ergo tale medi

natio triū terminorū. scz medij 2 duarū extremitatū. 5. Aut ergo tale media
subijcit maiori extremitati. 2 p̄dicat de minori 2 sic est p̄ma figura. vel p̄
dicat de vtracūq. 2 sic est sc̄da figura. vel subijcit in vtracūq. 2 sic est tertia fi

dicat de vtraz. & sic est scda figura. vel subicit in vtraz. & sic est tertia
 figura. Ex quo patz qd pma figura est. qn idē subicit in maiori & predicat in
 minori. non pōne. Et scda qn idē pōdicat in vtraz. Et tertia figura qn

idē terminus subijciť in vtraq3 pōne. pť3 etiā q mediū pme figure et

potissimū mediū cū sit mediū positōne ⁊ punctione sit. Subiect enim i
vna ⁊ predicat in alia. ⁊ sic est verū mediū. Dedius autē aliarū figurarun

vel solum subijcitur vel solum predicat. Medium tamen quod solum predicat
pungit extremitates ut. Et medium quod se subijcit pungit eas particulariter

ideo pueniēter po nū scda figura i qua mediū in vtraqz p̄dicat ante tertiā.
Nam figure ordinātur fm maiore vel minorem pfectionē sui medij.

¶ Sciendū scđo. q̄ licet sit vna figura in qua mediū subijcit in maiori e
p̄dicat in minori. tñ nō p̄t esse vna figura in qua mediū p̄dicat de maiori

predicare in minoribus non potest esse una figura in qua melius possit de minoribus
extremitate et subiectis minoribus. quia si sit tale habebit rationem totius respectu
maioris extremitatis de qua predicat et habebit rationem partium respectu

maioris extremitatis de qua prestat et habet totum eius respectu
 nois si sibi subijciat. **M**odo maior extremitas respectu minoris extremi-
 tatis se habet vt totū. qm̃ si tale mediū sit totū respectu maioris. erit eti

totū respectu minoris et sic erit totū. et p^s superius et inferius. maius et minus respectu minoris extremitatē qd est impossibile. igit talis dispō figuræ

nus respectu minoris extremitatis qd est impossibile. agit talis obliquo figu-
re est impossibilis Ideo non est ponenda quarta figura in qua fit talis o-

Tractatus quartus

positio sicut posuit Galienus veritatem secundum hanc dispositionem figure potest aliquid concludi conformiter ad illam regulam antipredicamentalem. quoniam alterum de altero ratio. sed ad hoc quod ibi sit necessitas premissarum et syllogismi. secunda propositio debet fieri maior premissa. quod predicatum eius continet medium et minorem extremitatem et sic in ea sumitur maior extremitas cum medio. et est ibi dispositio premissarum transponendo premissas ratione. ¶ Sciendum tertio. quod modus est ordinatio duarum propositionum in debita quantitate et qualitate. et ponitur ordinatio loco generis. Ponitur autem duarum propositionum ad determinatam figure. que est ordinatio trium terminorum. Et ponitur in debita quantitate et qualitate. ad determinatam combinationem inuicem in quibus non est debita qualitas et quantitas. Est autem combinatio inuicem ordinatio duarum propositionum ex quibus non sequitur formaliter aliqua conclusio quod primum quod ambe premissae sunt particulares vel ambe negatiue. Est de inuicem. quod non valet ad aliquid concludendum. et quod in ea sit debita dispositio figure. cum non est debita ordinatio propositionum. ideo ibi non est modus.

¶ Sciendum quarto. quod debita quantitas est. quod si una propositio sit particularis. alia debet esse vniuersalis. quod ex puris particularibus nihil sequitur. ut postea patebit. igitur si una sit particularis reliqua erit vniuersalis non tamen oportet e contra quod si una sit vniuersalis alia sit particularis. quia ambe possunt esse vniuersales. Sed debita qualitas est. quod si una propositio sit negatiua. reliqua sit affirmatiua. quod ex puris negatiuis nihil sequitur. nunquam autem oportet e contra. quod si una sit affirmatiua. reliqua sit negatiua. quod potest fieri. bonus syllogismus ex puris affirmatiuis. Contra predicta arguitur primo sic. Ordinatio est quedam actio cum ordinare est agere. sed figura non est actio. ergo non est ordinatio. Secundo sic. In hac propositione aial rationale est homo est ordinatio trium terminorum secundum subiectum et predicatum et tamen non est in aliqua figura ut patet inductiue in omnibus figuris. ergo definitio figure conuenit alijs a definito. Tertio sic. illud quod predicatur de utraque extremitate ponitur supra ambas extremitates. et similiter quod subijciatur utrique extremitati sub ambabus extremitatibus. sed nullum est tale medium. igitur male ponitur secundum duam et tertiam figure. Quarto sic. Impossibile est modus. et tamen non est ordinatio duarum propositionum. igitur contra definitiorem modi. Quinto sic. quoniam ambe premissae sunt vniuersales affirmatiue in secunda figura. ibi est ordinatio duarum propositionum in debita quantitate et qualitate. et tamen ibi non est modus. ergo definitio. conuenit alijs a definito. ¶ Ad primum dicitur. quod si capiatur ordinatio actiue per actionem ordinantis sic ordinatio est actio. sed si capiatur formaliter per dispositionem formalem terminorum. sic ordinatio non est actio. et sic capit hic. Ad secundum dicitur. quod licet in hac propositione aial rationale est homo sit secundum rem ordinatio trium terminorum. tamen non ordinant per modum trium sed per modum duorum. quod aial et rationale se habent per modum vni termini. modo in figura requiritur quod tres termini ordinant per modum trium. Ad tertium dicitur. quod licet illud quod predicatur de utraque extremitate non sit medium positione. imo est superius positione. tamen est medium positione respectu extremitatum. et sic sicut illud quod subijciatur in utraque extremitate est solum medium coniunctione. licet sit inferius positione. Ad quartum dicitur. quod si capiatur modus ut est adiacens rei determinatio faciens propositionem modalem sic impossibile est modus. sed si capiatur per dispositionem duarum propositionum sicut in proposito accipitur. sic impossibile non est modus. Ad

Petri hyspani

quintū dicitur quod ibi non est debita qualitas quoniam ad modos se habet figura licet
quoniam ad figurā per se videtur sit debita qualitas modo ad hoc quod sit modus
in aliqua figura requiritur quod sit debita quantitas et qualitas per exigentiam
figure in speciali.

Unde tales dantur regule utiles ad quolibet figurā. Et

puris particularibus indifferenter et singularibus nihil sequitur.

Oportet alterā premissarū esse universalem. Item ex puris nega-

tivis nihil sequitur. Unde oportet alterā premissarū esse affir-

mativā. Item si aliqua premissarū fuerit particularis conclusio

erit particularis et non e contra. Item si aliqua premissarū fuerit

negativa conclusio erit negativa. Item in medio nunquam debet poni

in conclusione. Unde Partibus ex puris sequitur nihil suae negationis. Si quod

premissarū sit negativum sequitur conclusio positivā. Si quod

premissarū sit affirmativum sequitur conclusio negativā. Si quod

premissarū sit affirmativum sequitur conclusio affirmativā. Si quod

premissarū sit negativum sequitur conclusio negativā. Si quod

premissarū sit affirmativum sequitur conclusio affirmativā. Si quod

premissarū sit negativum sequitur conclusio negativā. Si quod

premissarū sit affirmativum sequitur conclusio affirmativā. Si quod

premissarū sit negativum sequitur conclusio negativā. Si quod

premissarū sit affirmativum sequitur conclusio affirmativā. Si quod

premissarū sit negativum sequitur conclusio negativā. Si quod

premissarū sit affirmativum sequitur conclusio affirmativā. Si quod

premissarū sit negativum sequitur conclusio negativā. Si quod

premissarū sit affirmativum sequitur conclusio affirmativā. Si quod

premissarū sit negativum sequitur conclusio negativā. Si quod

premissarū sit affirmativum sequitur conclusio affirmativā. Si quod

premissarū sit negativum sequitur conclusio negativā. Si quod

premissarū sit affirmativum sequitur conclusio affirmativā. Si quod

premissarū sit negativum sequitur conclusio negativā. Si quod

Tractatus quartus

secunda est generalis cuiuslibet figure quā adducit Ares. ad oēs pbinatōes inutiles reprobandas ¶ Sciendum scđo. q̄ tertia regula generalis est. si aliqua pmissarū fuerit picularis. pclusio erit picularis. Cuius rō est. qz vt pluries dictū est extremitates vniunt in pclusionē pte vniōis earū cū medio in pmissis. s; cū aliqua pmissa est vniuersalis z alia picularis extremitates in medio vniunt piculariter Quāuis em̄ vna vniat vlt cū medio. alia tñ vniat piculariter cū ipso. z sic etiā cū alia eius extremitate. ergo tales extremitates in pclusionē solū debēt vniiri piculariter. ¶ Ex quo patz q̄ in tali dispōne pmissa vltis z picularis quodāmodo se hnt sicut cā vniuersalis z picularis in naturalib; in quib; effectus assimilāt causē piculari z nō vlt. vt hō genitus assimilāt hōi magis q̄ soli q̄ est vlt generās. ergo simplr in p dca dispōne pclusio debet magis assimilari piculari q̄ vlti ¶ Sciendū tertio. quarta regula est. Si aliqua pmissa fuerit negatiua. pclusio debet esse negatiua. cuius rō est. Quia vniō vel separatio extremitatū in pclusionē sequitur ppter vniōē z separatōem earū cū medio in pmissis. vt supius dictū est. S; qñ vna pmissa est negatiua z alia affirmatiua. tñc due extremitates sepant ab inuicē. hoc modo q̄ vna pmissa cū medio a quo medio alia sepant in pmissa negatiua. ergo oportet illas extremitates separari ab inuicē in pclusionē. igit qñ vna pmissa est negatiua. tñc conclusio etiā debet esse negatiua ¶ Sciendū q̄rto. q̄ quinta regula est. q̄ medium nunq̄ dz intrare pclusionē. cuius duplex est ratio. Prima. qz vlt poneret cū maiori extremitate. z sic pclusio nō differt a maiori pmissa. vlt poneret cū minori extremitate. et tñc iterū nō differret a minori pmissa. z sic vtroq̄ modo pclusio non esset alia a pmissis. qđ est ptra rōnem syllogismi. ergo in syllogismo mediū nō debet poni in pclusionē. Secda ratio est. qz in omni syllogismo dz pcludi vniō vel separatio illarū extremitatū inter se cū illud sit finis syllogismi. Sed si mediū poneret in pclusionē denotaret vniō vel separatio mediū ab aliqua extremitate. z nō extremitatū inter se. et sic nō haberet finis syllogismi. z p pns non debere fieret syllogismus. ¶ Contra p dicta arguit primo sic. Bene sequitur. sortes est aial. sortes est risibile. ergo qđdā risibile est aial. igit ex puris singularib; aliqd sequitur ergo eadē rōne ex puris picularib; aliquid sequitur. Secdo sic. bñ sequitur si nō est hō nō est risibile. s; hō nō est q̄ risibile nō ē. z tñ arguit ex puris negatiuis Tertio sic. qñ aliq̄ cā est maioris pttis. tñc p se sibi magis assimilare effectū. sed pmissa vltis est maioris pttis q̄ picularis. ergo vna pmissa exñte vlti z altera piculari pclusio debet esse vltis. z nō picularis ¶ Quarto sic. qñ vna pmissa est affirmatiua z alia negatiua extremitates nō sepant a medio in pmissis. ergo nec in pclusionē. ergo ptra quartā regulā. z p psequēs nō oportet q̄ si aliqua pmissarū sit negatiua q̄ pclusio sit negatiua Quinto sic. Mediū qñq̄ includit in minori extremitate sicut supius in suo inferiori. s; minor extremitas sp̄ ponit in pclusionē. ergo medium quādoq̄ ponit in pclusionē ¶ Ad pmiū dicit. q̄ ibi nō hñl sequitur nisi p syllogismū expositiuiū. non tamen p syllogismū simplr q̄ fit in aliquo modo z figura Unde syllogismus expositiuius est cuius mediū est singulare singularit̄ tentū. vt hic sortes est aial. sortes est risibile. ergo quodā risibile est aial. cuius pncipium regulatiuiū pro affirmatiuis est

Petri hyspani

Quādoque aliqua duo pueniūt in aliquo singulari singulariter tento. Illa inter se pueniūt. sed pncipiū regulatiū eius p negatiuis est. quādoque du orū vna puenit cū vno singulari a quo aliud discōuenit. illa inter se discōn ueniūt. Ad scdm dī. q nō arguit ex puris negatiuis. qz maior est vna cō ditionalis affirmatiua. nec simplr p syllogismū categoricū arguit. sed per pporhericū. scz a toto pditionali. Ad terciū dī. q licet pposito vls sit ma ioris virtutis in inferendo pclusionē. tñ nō oportz pclusionē magis assilari vls. qz ipsa nō est totalis cō nec ppinqua pclusionis. Sed pmissa picularis ppinquior est z immediatior pclusioni. ideo debet sibi assilari magis. vt pz ex sententia Aresto. pmo pōz. Ad quartū dī. q qū aliqua est negatiua et aliqua affirmatiua. licet extremitates nō pmo z p se ab aliquo separant. taz men bene ex psequenti inq̄tum vna pūgit cū medio in pmissa affirmatiua a quo alia extremitas separat in pmissa negatiua. Ad q̄ntum dī. q licet mediū qūqz fm rem includat in minori extremitate. nō tñ fm rem z voces simul. ideo nō intrat pclusionē formalr. z eo mō quo est mediū in pmissis.

Prima figura nouem habet modos. Primi quatuor con cludūt directe. reliqui vero qnqz pcludūt indirecte. Directe qdem pcludere est maiorem extremitatē predicari de mino r in cōclusiōe. Indirecte pcludere est minorē extremitatem p̄dicari de maiori in pclusionē. Hora duas regulas. quarū prima conuenit tñ p̄me figure quo ad quatuor p̄mos mo dos. et secūde quo ad omēs. Secūda etiā conuenit tñ p̄me figure quo ad eius quatuor p̄mos modos. et terciē figure q̄ ad omēs. Prima regula talis est. Minore existēte negatiua nihil seq̄t. Secūda reglā ē. maiore existēte p̄iculari nihil seq̄t.

Postq̄ autor determinauit de syllogismo in generali ostendēs quid ee ex quibz pncipijs pstat taz materialibz q̄ formalibz. Et que sunt regule ge nerales om̄i figure. Cōsequēter determinat de syllogismo in sp̄ali docens formatiōem om̄iū syllogismoz in qualibet figura. Et pmo in p̄ma figura. eo q̄ syllogismi p̄me figure sunt p̄fectiores alijs. cū in ipsis sit mediū positi one z cōiunctione simul. qz subijct maiorē extremitatē z p̄dicat de minori. eti am pūgit extremitates inter se. In alijs p̄o figuris solū inueniūt mediū p̄ue cōe. Primo igit enumerat modos p̄me figure dicēs. q̄ p̄ma figura nouē hz modos. scz quatuor directe cōcludentes z qnqz indirecte cōcludētes. ¶ Sciendū pmo. q̄ p̄dictoz modoz sufficiētia p̄t sic haberi. qz om̄is mo dus est ordinatio duaz p̄missaz. Aut ergo ambe sunt vles aut p̄iculares. vel maior vls z minor p̄icularis vel econtra. Si ambe sunt vles hoc est quadrupl̄. vel ambe sunt affirmatiue. z sic est barbara z baralipron. v̄ am be sunt negatiue. z sic nihil sequit. v̄ maior affirmatiua. z sic est sapelmo. vel

Trattatus quartus.

contra maior negatiua z minor affirmatiua. z sic sunt celarent z celantes. Si vero ambe sint pticulares hoc est quadrupli. sicut p̄us dictū est. s3 quocūq; mō disponātur penes affirmatiuū z negatiuū semp est p̄binatio inutillis. qz ex puris pticularib; nihil seq̄tur. Si maior sit vltis z minor pticularis hoc est quadrupli. qz ambe sunt affirmatiue. z sic est darj z dabitis. vel ambe negatiue. z sic nihil seq̄tur. vel maior negatiua z minor affirmatiua. z sic est ferio. vele contra. z sic nihil seq̄tur. qz minore existente negatiua in p̄ma figura nihil seq̄tur. Si maior sit pticularis z minor vltis. hoc est quadruplīciter vt p̄us. z quocūq; mō disponātur semp est p̄binatio inutillis. nisi quādo maior est affirmatiua z minor negatiua indirecte p̄cludendo. z sic est fa. p̄mo ¶ Sciendū scđo. qz baralip̄ton celantes dabitis nō distinguūt eēn r̄aliter a barbara celarent z darj q̄tum ad dispōnem p̄missaz in debita q̄s litate z q̄sitate. qz est eadē ordinatio p̄missaz in ipsis. sed cū distinguuntur acc̄t̄aliter a se inuicē s3 ad modū p̄cludendi directe z indirecte. Ideo. ¶ Aristoteles p̄mo p̄or solū distinguēs modos syl̄lmoz q̄tum ad formales dist̄ positionē p̄missaz nō distinguit hos tres modos a trib; p̄cedentib;. S3 boetius z petrus hyl. p̄siderantes nō solum dispōnem p̄missaz. sed etiā diuersos modos p̄cludendi. posuerūt hos tres modos distinctos a trib; dictis. eo qz p̄cludūt directe z aliq̄ indirecte zc. ¶ Sciendū. qz directe cōcludere est maiorē extremitatē p̄dicari de minori in p̄clusionē. Sed indirecte p̄cludere est minorē extremitatē p̄dicari de maiori in cōclusionē. Cuius rō est. qz qū maior extremitas p̄dicat̄ in p̄clusionē de minori. ibi designatur directus p̄cessus rōnis a maiori extremitate incipiens. z fit p̄ mediū ad minorem extremitatē. Et deinde p̄parat̄ minor extremitas ad maiorē in p̄clusionē z in intellectus in tali p̄cessu cum puenit ad minorem extremitatē directe dicit̄ cōparare eam ad maiorē. ideo hic fit directa p̄clusio. Sed quādo minor p̄dicatur de maiori designat̄ indirectus p̄cessus rōnis. qz designat̄ qz intellectus p̄mo accipit maiorē cū mediō. z secūdo minorem cū mediō. z iterum reuertitur ad maiorē extremitatē anteq̄ vn̄iat ipsam cū minore extremitate. z non vn̄iat minorem extremitatē directe z immediate cum maiore post acceptōem ipsius minoris cū mediō. Et sic p̄z causa quare d̄r cōclusio directa vel indirecta. que est cā generalis ad om̄es figuras. ¶ Sciendū quarto qz due regule ponūt̄ p̄ modis directe p̄cludentib; p̄me figure. Prima regula est. minori existente negatiua nihil seq̄tur directe in p̄ma figura. Cuius rō est. qz si minor sit negatiua oportet maiorē esse affirmatiuā z cōclusionem esse negatiuā. p̄pter duas regulas generales p̄positas. z tunc maior extremitas non distribuet̄ in maiori p̄pōne. cū ellz p̄dicatur p̄pōnis affirmatiue. z tñ distribuet̄ in cōclusionē. cū esset̄ p̄dicatum p̄pōnis negatiue. qd̄ semp distribuit̄. z sic argueret̄ a nō distributo ad distributū. qd̄ est arguere a positōe p̄sequētis ad positōem ant̄is. qz nō distributū est p̄sequēs respectu distributi. sicut est hō p̄sequēs ad om̄ē hominē. ¶ Itē in tali dispositione possunt dari termini in quib; om̄i. vt aial hō equus. z in quib; nulli. vt aial hō lapis. ergo minori negatiua nihil seq̄tur directe. Et d̄r directe. qz bene sequitur aliqd̄ indirecte. vt in fa. p̄mo z fr̄esimoz. Secūda regula est. ex maiori pticulari nihil sequitur directe. Cuius ratio est. quia in prima figura ad concludendū directe oportet minorem esse affirmatiuam. vt dicit̄

Petri hyspani

est. et sic mediū non distribueretur in minori cum sit predicatū pōnē affirmatiue. nec in maiori. cum sit subiectum propositionis particularis. et sic tenebitur particulariter in vtracq; premissa et poterit vni. p. diuersis partibus eius cum duab; extremitatib; ex qua vnione non sequitur aliqua conclusio. igitur maiori existenti particulari in prima figura nihil sequitur directe. licet bene indirecte. vt in frisemorum. Item possunt etiam reperiri termini in quib; omni et in quib; nulli. vt patet intuitu. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. Idem est modus et combinatio vtilis duarū premissarum. quia idem est definitum et definitio. sed modus diuiditur per combinationem vtilem. sed in prima sunt tantum quatuor combinationes viles ad concludendum directe. et duo ad concludendum indirecte. ergo tantum sunt sex modi prime figure. Secundo arguitur sic dicendo omnis homo est animal. substantia est homo. ergo substantia est animal. ibi maior extremitas predicatur de minori. et tamen non est directa conclusio. cum ibi sit in directa predicatio. ergo contra definitionem eius quod est directe concludere non est quando minor extremitas se habet vt pars respectu maioris. sed per non predicatur de suo toto. cum non dicat esse ipsius. ergo indirecte concludere non est quando minor extremitas predicatur de maiore. Quarto arguitur sic. bene sequitur. omnis non homo non est risibilis. lapis non est homo. ergo lapis non est risibilis. ergo minori existenti negativa in prima figura aliquid sequitur. quod est contra primam regulam. Quinto sic. bene sequitur. quoddam rationale currit. omnis homo est rationalis. ergo quidam homo currit. Tenet consequentia. quia ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis. ergo maiori particulari sequitur directe aliquid in prima figura. quod est contra secundam regulam. Ad primum dicitur q; licet in prima figura sint tñ due combinationes primo et per se viles ad concludendum indirecte. scilicet sapientino et frisemorum. tamen sunt plures alie viles ex consequenti ad concludendum indirecte. quia combinationes que sunt in trib; primis modis primo et per se valent ad concludendum directe et ex consequenti per conuersionem suarum conclusionū ad concludendum indirecte. Omnis em̄ syllogismus cuius conclusio potest conuerti p̄ inferri in directe puerentem eius et contra. vt patebit. Ad secundū dicitur q; non ē directa conclusio. eo q; ibi sit directa predicatio. sed quia ibi denotatur directus processus rōnis. vt dictum est prius. Ad terciū dicitur q; licet minor extremitas nō dicat sibi rem totum esse maioris. tamen dicit sibi modū inq̄ritus de ipsa enūciatur. qd̄ sufficit ad hoc q; predicetur de maiori. q; hic nihil differt predicari vere vel false. Ad quartum dicitur q; ibi non est formalis ter syllogismus. q; subiectū maioris scilicet nō homo non predicatur de minori. sed homo ibi predicatur. adeo non bene arguitur in prima figura. sed tamen ibi est virtualiter syllogismus inq̄ritum ista lapis nō est homo. equale huius lapis est non hō. et tūc minor est affirmatiua. et arguit in darij. Ad quintū dicitur q; licet in illo argumento sequitur conclusio gratia materie. scilicet ppter conuersionem rōnalis et hominis. nō tamen gratia forme arguendi. quia non tenet in omnib; terminis simili forma arguendi retenta. vt nō sequitur. qd̄dam animal est asinus. omnis homo est animal. ergo quidam homo est asinus. cum antecedens sit verum et consequens falsum.

Tractatus quartus.

Barbara primus modus pstat ex duobus vltis affirmatiuis
vltim affirmatiua directe pcludentibus. vt omne animal est sub
stantia. ois ho est aial. ergo ois ho est suba. Celaretur secun
dus modus constat ex maiore vlti negatiua. et vlti affirmatiua
minore. vltim negatiua directe pcludentibus. vt nullus aial est
lapis. ois ho est aial. ergo nullus ho est lapis

Postquam autor determinauit de modis prime figure in generali. Nunc con
sequenter in speciali determinat de ipsis. et primo de modis directe pcludentibus.
quod de pcludentibus indirecte. Et inter modos directe pcludentes prius determi
nat de modis vltis quod particularibus. Et adhuc inter vltis prius de modo
vlti affirmatiui. qui intelligitur per Barbara. quod de modo vlti negatiui. qui intelligitur per
celaretur. eo quod affirmatio pcedit negationem. Sciendum primo quod barbara con
stat ex duobus vltis affirmatiuis. vltim affirmatiua cōcludentibus directe. vt omne
aial est suba. ois ho est aial. quod ois ho est suba. Et probatur ista pna per regulam di
ctam de ois. quod quicquid dicitur de subiecto distributo. dicitur de quolibet supposito sumpto sub
ipso. sed in isto syllogismo suba dicitur de aiali distributo in maiori. et ho sumitur sub
aiali. quod suba dicitur de ois hoie eo modo quod dicitur de ois aiali in quo pcluditur ois ho. Aliter
sic probatur quod pna formalis est que tenet in oibus terminis pna forma arguendi re
tenta. scilicet pna facta in barbara tenet in oibus terminis pna forma arguendi re
tenta. quod non est dabilis instatia. quod est pna formalis. Sciendum secundo. quod inter
omnes modos oim figurarum iste modus est perfectior. cuius ratio est. quod est vltis et affir
matiuus. in quo enim est affirmatiuus est perfectior oibus negatiuis. Item in eo pclu
ditur vltis affirmatiua. scilicet illa est difficillima ad pcludendum. quia solū in vna figu
ra et in vno modo pcluditur per. ipsa enim non pcluditur in secunda figura. cum ibi solū pcludi
tur negatiue. nec in tertia figura vbi solū cōcluditur pnculariter. nec cōcluditur
in alijs modis prime figure ab isto. ideo solū in isto modo cōcluditur per. Quodlibet
autem alia pcluditur per pcluditur pluribus modis. vt in sequentibus patebit. Sciendum
tercio. quod celaretur secūdo modus pstat ex maiori vlti negatiua. et minori vlti affir
mativa. vltim negatiua pcludentibus directe. Et probatur quod sit bona pna per re
gulam dictam de nullo. vt arguendo sic. nullus aial est lapis. ois ho est aial. quod nullus
ho est lapis. ibi lapis in maiori negatur de aiali distributo et de quolibet concreto
sub ipso. sed ois ho ptenetur sub aiali distributo. quod remouetur lapis ab homine di
stributo. per etiam probatur iste modus per definitiōem pnie formalis. quod tenet in oibus
terminis cōsili forma arguendi retenta. Sciendum quarto. quod in isto modo et in
oibus alijs operibus mediū manere idē cum subiectis in maiori et predicatur in minori
Etiam maior extremitas dicitur manere eadē in predicato maioris. et in predicato cō
cludit ois. scilicet minor dicitur manere eadē in subiecto minoris et in subiecto pconis
quod si variarentur maior et minor. tūc in tali syllogismo eēnt plures termini quod tres
Et finit tria quibet terminus dicitur manere idē. Primo finit vocē. secūdo quodrum ad
fcatitatem quod mediū in maiori et minori non teneatur equoce pro diuersis fcatis
quod tūc non esset vnus terminus sed plures finit rem fcatā. Tercio dicitur manere
adent quo ad supposita pro quibus accipitur. ita quod in maiori non teneatur pro

Petri hyspani

aliquibus suppositis. et per alios in minori. Sed semper debet capi pro eisdem et eque
libera et non teneat magis stricte vel magis ample in una premissa quam in alia
Et similiter dicendum est de extremitatibus. Et per hoc patet intellectus istorum
modorum vniuersaliu. Contra predicta arguitur primo sic. non sequitur omne
animal si est rudibile est asinus. omnis homo est animal si est rudibilis. ergo omnis homo
est asinus. et tamen ibi arguitur in primo modo recte. Secundo sic. non sequitur omne
animal rationale vel irrationale est homo. omnis equus est rationalis vel irrationalis. ergo omnis
equus est homo. et tamen arguitur in barbara. Tercio sic. non sequitur cuiuslibet
hominis asinus currit. omne rudibile est asinus. ergo omne rudibile currit. quia
antecedens potest esse verum persequente existente falso. posito quod omnis homo habeat
vnum asinum currentem et alium quiescentem. et tamen ibi arguitur in barbara
ergo in ipso non est formalis persequentia. Quarto sic. non sequitur nullus
viuens generabitur. omnis homo est viuens. ergo nullus homo generabi-
tur. et tamen ibi arguitur in celarent. ergo non est formalis persequentia. Quinto
sic. non sequitur nullus homo currentem est asinus. omnis homo preter sortem currit. sed
nullus homo preter sortem est asinus. quia conclusio est falsa cum dicat sortem
esse asinum. et premissae sunt vere et possibiles. et tamen ibi arguitur in secundo mo-
do. ergo ibi non est formalis consequentia. Ad primum dicitur quod illa maior
omne animal si est rudibile est asinus. potest esse perditionalis vel de conditi-
onato extremo. si sit perditionalis tunc ibi non est bonus syllogismus in primo
modo. quia ex hypothetico non fit syllogismus categoricus. et si ma-
ior sit categorica tunc illa conditio si est rudibile potest fieri ad subiectum.
et sic maior est falsa. et sequitur conclusio. et est sensus eius. de quocumque verum
est dicere quod sit animal si ipsum sit rudibile. verum est dicere quod sit asinus. vel il-
la conditio fertur ad predicatum. et sic maior est vera. Sed male subsumitur
in minori. quia illa conditio non debet poni cum medio in predicato mino-
ris. cum non ponatur ad medium in subiecto maioris. ideo ibi non arguitur in
primo modo. Ad secundum dicitur quod illa maior. omne animal rationale vel
irrationale est homo potest esse disiunctiva. et sic est vera. sed non est syllo-
gismus categoricus. Vel potest esse de disiuncto subiecto. et hoc dupliciter
ter. quia vel distribuitur totum illud disiunctum rationale vel irrationale. et sic
est bonus syllogismus. sed maior est falsa sicut conclusio. vel distribuitur tamen
prima pars disiuncti. scilicet rationale. et tunc maior est vera. sed non bene argui-
tur. quia plus est predicatum minoris quam sit subiectum distributum in ma-
iori. Ad tertium dicitur quod ibi male subsumitur. quia subsumitur sub asi-
no qui non distribuitur in maiori. et non subsumitur sub homine qui est sub-
iectum distributionis maioris. sed sic debet subsumi. Quinsimiliter hominis asi-
nus currit. omne risibile est homo. ergo cuiuslibet risibilis asinus currit.
Ad quartum dicitur quod ibi arguitur a minus amplo ad magis amplum
cum distribuitur magis amplius per preter hominis qui in minori solus distribuitur pro
hominibus presentibus ad quos restringitur per ipsum presentis temporis. et in conclusione per
presentibus et futuris. ad quos amplius per illud verbum futuri temporis gene-
rabitur. Ad quintum dicitur quod in illo syllogismo male concluditur. quia hec dictio preter
non excipit sortem in conclusione ab eodem predicato sicut in minori. nec est
eadem dispositio subiecti in affirmatiua et negatiua. Ideo sic debet conclusio
dici ergo nullus homo a sorte est asinus

Tractatus quartus.

Darij tercius modus constat ex maiore vli affirmatiua. z minore particulari affirmatiua. particularē affirmatiuā directe pcludentibz. vt omne animal est suba. qdam hō est aīal. ergo q dā hō est substantia. Ferio quartus modus pstat ex maiore vli negatiua z minore particulari affirmatiua. particularē negatiuam directe concludentibz. vt nullū aīal est lapis. qdam hō est aīal. ergo qdā homo non est lapis

Postq̄ autor determinauit de modis vltis pme figure directe pcludentibz. Cōsequenter determinat de modis particularibz directe pcludentibz. s. de darij z ferio. Et pmo definit darij. eo q est modus affirmatiuus z alter negatiu⁹ dicens. Darij tercius modus pstat zc. vt sup̄ in textu arguendo sic. omne aīal est suba. qdā hō est aīal. qdā hō est suba. et pbat sic talis p̄na p regulam dici de omī. qz in illo syllo suba dī de aīali distributo. q̄ dī de q̄tis het p̄nto sub eo. sed aliq̄s hō p̄ntet sub eo. q̄ de ipō p̄dicat suba. Et etiam p̄r p̄bati p̄na p̄ definitōem p̄neformalis. sicut dictū est de alijs modis ¶ Sciendū pmo q ad debite syllogisandū in darij optet q termini debite accipiātur sic q nō fiat variatio terminoz in reiterādo illas extremitates in p̄clusionē vel reiteratōe mediū in p̄missis. z p talē p̄sideratōem circa termin⁹ nos p̄nt cognosci multi paralogismi q̄ sunt apparēter fm istū modū. Et in spiciendū est circa hūc modū ad p̄missas q̄ ille debite disponātur ita q̄ ibi sint due categorice tm̄ tanq̄ p̄res p̄ncipales. qz syllogismus categoric⁹ solū p̄ponit ex duabz p̄pōnibz categoricis. et si in aliquo syllo sint plures p̄missē q̄ due op̄z ipm̄ pmo resoluerē ad duas p̄pōnes q̄ sunt p̄ncipales eius p̄missē. Etia videndū est circa terminos vt debite forment in isto vel in alijs zc. ¶ Sciendū secūdo q ferio quartus modus pstat ex vli negatiua zc. vt supra in textu. Et pbat iste modus p regulā dici de nullo. qz lapis negat de aīali distributo. ergo nihil est sumere sub aīali a quo nō remoueat lapis. et qz hō sumit sub aīali ideo lapis bene negat in p̄clōne de hoīe. Et p̄ intellectu hui⁹ ¶ Sciendū terciō q̄ isti duo modi p̄culares sunt p̄fecti. et q̄tum ad necessitatē pcludendi z q̄tum ad euidentiā eoz. eo q̄ immediate regulant p̄ dici de omī z p̄ dici de nullo. Et q̄tum ad talē p̄fectiōem nō habent p̄fici p̄ alios modos. sed tm̄ q̄tum ad q̄ritatē modi vles sunt aliquo modo p̄fectiores. et q̄tum ad hoc isti modi possunt p̄fici p̄ reduciōem iporum ad modos vles. qd̄ fit hoc mō. qz darij reducit pmo ad camēstres in se cūda figura capiēdo p̄radictoriā sue p̄clusionis cū maiore inferendo p̄radictoriā minōis de darij p̄ p̄clusionē. Etia ferio reducit ad celare vel camēstres. z quia isti modi iterū reduciuntur ad celare p̄ p̄uersionē. ideo isti modi p̄iculares possunt reduci vel p̄bati p̄ modos vniuersales. z nō reduciuntur isti modi p̄me figure ad modos p̄me figure vt p̄ficiantur vel in ipsis iter eoz reduciō. sed vt medianibz ipsis reducant ad modos vniuersales p̄me figure. ¶ Sciendū quarto. q̄ in illis quatuor modis iam habuit p̄me

Petri hyspani

figure pcluduntur quatuor genera pponum. scz vltis affirmatiua. vltis negatiua. pccularis affirmatiua. et pccularis negatiua. inter quas vltis affirmatiua est difficillima ad pcludendū. qz in vno mō solū pcludit scz in barbara. Deinde vltis negatiua. que pcludit in vno mō in pma figura. et hoc directe. Et in duobz modis secūde figure. Deinde pccularis affirmatiua. qz in vno mō pcludit in pma figura directe. et in tribz modis tercie figure. Deinde pccularis negatiua que est facillima ad pcludendū. qz potest concludi in vno mō pme figure directe. et in duobz modis secūde figure. et in tribz modis tercie figure. Sed econtra pccularis negatiua est difficillima ad interimendū. qz interimitur p eius pccadictoria. que est vltis affirmatiua. que solū in vno mō pcludit vt dictū est. et vltis affirmatiua est facillima ad destruendū. qz destruit per eius pccadictoria. scz particularem negatiua. Et p hoc habet or dinatio quatuor modoz pme figure pcludentiū directe. Contra pdicta arguit pmo sic. nō sequitur omne risibile est aīal. tñ hō est risibilis. ergo tñ hō est aīal. et tñ ibi arguit in dārij. qm ipso nō est formalis pna. Secūdo sic hic bene arguit in dārij. omne indiuiduū alicuius spci est asinus. fortes est in indiuiduū alicuius spci. ergo fortes est asinus. Maior pbat. qz omne indiuiduū asini est asinus. q omne indiuiduū alicuius spci est asinus. cuz asinus sic spēs. et tñ in pmo syllogismo nō est pna bona. q ptra tercū modū. Tercio sic. nō sequitur. omne currēs est asinus. aliqz hō pte esse. currēs. q aliqz hō pte esse asinus. et tñ ibi arguit fm tercū modū. Quarto sic. nō sequitur. nullum aīal est spēs. hō est aīal. ergo hō nō est spēs. et tñ ibi arguit in serio. Quinto sic. nō sequitur nullus denarius valet grossum. qdaz francus valet denariū. ergo qdā francus nō valet grossum. et tñ ibi arguit in quarto mō. ergo in ipso nō est formalis pna. Ad pmiū dī qz ibi male pcludit. eo q in maiori hēc dictio tñ excludit respectu risibilis. negādo ipm ab omnibz alijs ab homine. et in pclusionē excludit respectu aīalis negando aīal ab omnibz alijs ab homine. et sic ibi arguitur a negatione inferioris ad negatiōem superioris. et sic pmittitur fallacia psequētis. sed debet cōcludi non ponendo dictionem exclusiua in pclusionē. Ad secūdum dī qz ibi bene arguit in dārij. sed maior est falsa. sicut et pclusio. omne indiuiduū alicuius spci est asinus. Et ad eius pbatōem dī. qz ibi arguit ab inferiori ad superius cū distributiōne superioris. qz indiuiduū asini se habet vt inferius ad indiuiduū alicuius spci. Ideo non sequit. omne indiuiduū asini est asinus. ergo omne indiuiduū alicuius spci est asinus. Ad tercū dicitur. qz ibi male arguitur. qz subiectū maioris scz currēs nō est predicatum minoris. sed potens esse currēs predicatur in minori. ideo ibi nō sunt tres termini tñ sed quatuor. quod requiritur ad hoc qz debite arguatur in aliquo mō. vt dictum est in notabilibus. Ad quartū dicit. qz in isto argumento homo in minori tenetur pro suis suppositis. et in conclusionē pro natura cōmuni. et ideo variatur minor extremitas et non sunt tres termini tñ. nec etiam debite arguitur. imo est fallacia accidentis. quia ibi equivalenter sunt quatuor termini. Ad quintū dicitur. qz ibi non bene arguitur. quia non est idem subiectum maioris et predicatum minoris. quia denarius subijctur in maiori. et valens denarium predicatur in minori. et ideo predicatum minoris in plus se habet qz subiectum maioris. ideo nō valet syllogismus.

Tractatus quartus

Baralipon. quintus modus constat ex duabus vltis affirmatiuis particularem affirmatiuam indirecte pcludentibus. vt omne aial est suba. ois ho est aial. ergo quedam suba est ho. Et reducit ad primum modum prime figure per puerfionem conclusionis per accidens. Celantes sextus modus constat ex vlti negatiua maiore. et minore vlti affirmatiua. vltz negatiua indirecte pcludentibus. vt nullum aial est lapis. ois ho est aial. ergo nullus lapis est homo. Et reducitur ad secundum modum prime figure conclusionem puerfa simpliciter. Dabitur septimus modus constat ex maiore vlti affirmatiua et minore particulari affirmatiua particularem affirmatiuam pcludentibus. vt omne aial est suba. qdam ho est aial. ergo qdam suba est ho. Et reducit ad tertium modum prime figure conclusionem conersa simpliciter.

Postquam autor determinauit de modis prime figure directe pcludentibus. psequenter determinat de modis eius indirecte pcludentibus. et primo de baralipon dicens qd iste modus constat ex duabus vltis affirmatiuis particularem affirmatiuam pcludentibus indirecte. vt omne aial est suba. ois ho est aial. ergo qdam suba est ho. Et probat iste modus reducendo ipsum ad barbara per puerfionem primi modi per accidens. qd quicquid sequitur ad psequens bone pnie sequitur ad eius antis. sed ad conclusionem de barbara que est vltis affirmatiua. sequitur particularis affirmatiua pueruens eius. igitur hec particularis affirmatiua conclusio sequitur indirecte ad premissas de barbara. et qd huiusmodi premissae sunt etiam premissae in baralipon. ideo ex ipsis in baralipon debite inferuntur particularis affirmatiua indirecte. sed iste modus reducit per impossibile ad celarent capiendo contradictonem sue conclusionis per maiorem in celarent. et maiorem premissam inferendo puerfam p trarie minoris de baralipon ad quam sequitur contra dictoria minoris per puerfionem per accidens. ¶ Sciendum primo. qd reducere vnum modum ad alium est ostendere euidenciam psequentie vnius modi per alium modum euidenciozem ad quem reducit. sed per hoc qd conclusio de barbara inferit conclusionem de baralipon per puerfionem per accidens ostendit euidencia modi pcludendi de baralipon et non ipsius barbara. ideo baralipon reducitur ad barbara et non e contra. Similiter vt dictum est capiendo oppositum sue conclusionis cum maiori ad inferendum oppositum minoris in celarent ostenditur sua necessitas pcludendi per impossibile iuxta hanc regulam. Quicumqz ex opposito pntis alicuius pnie inferit oppositum antis est bona pnia. sed ex opposito conclusionis de baralipon cum vna premissa. inferit oppositum in celarent respectu alterius premissae per qd ostendit necessitas huius modi.

Petri hyspani

Sciendū secūdo. q̄ celantes sextus modus cōstat ex maiori vniuersali ne-
gatiua z minori vniuersali affirmatiua vlem negatiua concludentibus in
directe. Et reducitur ad celarent per cōuersionē cōclusionis de celarent sim-
pliciter. q̄a ad illam cōclusionē sequitur per p̄uersionem simplicē vltis negati-
ua cōuertens eius. ergo illa vniuersalis negatiua sequitur ad p̄missas ei⁹ de
celarent. z ille sunt p̄missae in celantes. ergo debite concludunt in celantes
vlem negatiua indirecte. nō autē conuenienter ostendit h̄mōi per conuersionē
nem cōclusionis de celantes. Sed magis ostenderet q̄ ad p̄missas eius se-
quitur cōclusio de celarent. sed per impossibile iste modus reducitur ad darij
capiendo p̄radictoriam sue conclusionis pro minori z minore eius. p̄ma-
iori inferendo p̄uersam contradictorie maioris ad quā sequitur cōradictio-
ria maioris per conuersionem per accidens prioris syllogismi. vt facili-
ter exemplo videri potest. Sciendū tertio. Dabitur septimus modus con-
stat ex vniuersali affirmatiua maiori z minori p̄ti. affirm. particulare affirmati-
uam concludentibus indirecte. vt omne aial est substantia. quidā homo ē aial
ergo quedam substantia est homo. Et p̄batur iste modus reducendo ipsū
ad darij per conuersionem simplicē cōclusionis de darij ad quā sequitur parti-
cularis affirmatiua cōuertens eius. Et illa sequitur ad p̄missas de dabitur
que sunt p̄missae in darij. igit per easdem p̄missas bene inferit in dabitur
particularis affirmatiua indirecte que est p̄uertens cōclusionis de darij. sed
per impossibile reducitur iste modus ad celarent. vt capiendo oppositū p̄ra-
dictorioz cōclusionis. p̄ maiori z maiorem eius pro minori. inferendo cōs-
uersam p̄radictorie minoris eius. quod facilius exemplo deduci potest.

Sciendū quarto. q̄ licet sint tres modi indirecte cōcludentes. correspon-
dentes tribus primis directe cōcludentibus. Et componantur ex eisdem p̄-
missis cum ipis. tamē nullus est modus corrūdens quarto scz ferio. q̄ fiat
ex eisdem p̄missis cū ipo. Cui⁹ rō haberi potest per hanc regulā Boetij.
Om̄is syllogismus inferens cōclusionem que potest cōuertere. potest inferre
indirecte cōuertentē eius. Et ecōtra syllogismus inferens cōclusionē que
non pōt conuertere. non potest inferre indirecte cōclusionem aliquā. Sed cōs-
clusiones in tribus primis modis scz barbara celarent z darij bene possunt
cōuertere. adeo illi tres modi bene possunt concludere indirecte. Sed conclusio
de ferio cū sit particularis negatiua non potest cōuertere in terminis. Itē
p̄missae de ferio non inferunt aliquā cōclusionē indirecte. Et sic non est
aliquis modus indirecte concludens conueniens in p̄missis cum ferio.

Contra predicta arguit primo sic. Omnes modi p̄m̄e figure sunt perfe-
cti. vñ immediate regulant per dici de omni z per dici de nullo. ergo vn⁹ non
reducitur ad aliū. z per p̄sequēs baralipton nō reducitur ad primū modū scz ad
barbara. Secūdo sic. non sequitur. omne album est accidens. ois homo est
album. ergo quoddā accidens est homo. z tamē ibi arguit in baralipton.

Tercio sic. Modus est ordinatio duarū p̄missarū in debita qualitate et
quantitate. sed in celarent z celāres est eadem ordinatio in qualitate z quā-
ritate. Et sicut eadem est qualitas cōclusionis z quantitas. ergo illi modi non
distinguitur inter se. Quarto sic. nō sequitur. nullū currens est homo sup̄
posito q̄ nullus homo existat. omne aial est currens. ergo nullus homo ē aial
Et tamē ibi arguit in celantes. ergo in ea nō est bona p̄na. Quinto sic.

Trattatus quartus

non sequitur. omne animal est individuum. aliquid genus est animal. ergo aliquid in
 diuiduum est genus. et tamen ibi arguitur in dabitur. ergo in eo non est prima format
 Ad primum dicitur quod si omnes modi prime figure sunt perfecti quantum ad dispositio
 nem medij. non tamen quantum ad modum concludendi. quia modi indirecte con
 cludentes non habent evidentem modum concludendi. sed sunt evidentes per reduc
 tionem ad alios modos. Ad secundum dicitur quod album in maiore illius syllogis
 mi accipitur secundum se et ea ratione qua differt a suo subiecto. Et in minori accipitur
 respectu ad suum subiectum in quantum est forma accidentalis eius. Ideo accipitur
 medij sub diversis respectibus eius. ut diversa sibi accidunt. Ideo medius
 variatur in premissis. Et committit fallacia accitio. Ad tertium dicitur quod licet
 celantes non distinguantur essentialiter a celarent quantum ad dispositionem suam.
 premissarum. tamen accidentaliter distinguitur ab ipso quantum ad modum conclu
 dendi. Ad quartum dicitur quod in illo syllogismo. homo in predicato maioris re
 netur per homines existentibus tamen. et in conclusione tenetur tam pro existentibus quam
 non existentibus. quia in conclusione non sumitur cum predicato accidentali contra
 hente ipsum ad supposita existentia sicut in maiori. Ad quintum dicitur. quod
 in illo syllogismo animal in subiecto maioris accipitur pro suis suppositis et in
 predicato minoris pro natura simplici secundum se. ideo ibi variatur medius in
 premissis. et sunt quattuor termini. ergo prima non valet.

*Ph. ponit octavum
 modum prime figure*

*Ph. ponit
 octavum modum
 prime figure*

*Ph. determinat
 octavum modum
 prime figure
 ad modum in
 generali.*

*Ph. ponit
 octavum modum
 prime figure
 ad modum in
 generali.*

Proposito. octavus modus constat ex maiore universalis af
 firmativa et minore universalis negativa. particularem nega
 tivam indirecte concludentibus. ut omne animal est substan
 tia. nullus lapis est animal. ergo quedam substantia non est la
 pis. Et reducitur ad quartum modum prime figure. maiore co
 nversa per accidens. et minore simpliciter et per transpositionem
 premissarum. Frisefimorum nonus modus constat ex maio
 ri particulari affirmativa. et minore universalis negativa. par
 ticularem negativam indirecte concludentibus. ut quoddam animal
 est substantia. nullus lapis est animal. ergo quedam substantia
 non est lapis. Et reducitur ille modus ad quartum modum prime fi
 gure maiorem minore conversis simpliciter et per transpositionem
 premissarum. Unde omnes conclusiones per quas alij modi reducun
 tur ad quattuor primos modos prime figure sciuntur per
 hos versus. Simpliciter verti vult. s. p. vero per acci. D
 vult transponi. c. per impossibile duci.

Petri hyspani

Postquam autor determinauit de modis prime figure indirecte concludentibus habentibus convenientiam in premissis cum modis directe concludentibus. Consequenter determinat de modis indirecte concludentibus scilicet sapelmo et friselmo. Et quia sapelmo est modus vltimus alter vero particularis. ideo prius determinat de ipso dicens. Sapelmo octauus modus constat ex vltima affirmatiua maiore et vltima negatiua minore. particulari negatiua concludentibus indirecte. Et reducit ad ferio maiore conuersa per accidens. et minore simpliciter facta transpositione premissarum. Et probatur eius prima per istam regulam. quicquid sequitur ad consequens alicuius bone consequentie sequitur ad antea eius. sed ad premissas de sapelmo facta conuersione et transpositione premissarum sequuntur premissae de ferio. et ad illas premissas sequitur particularis negatiua. ergo illa sequitur ad premissas de sapelmo. et sic in eo est bona prima. Sciendum primo. quod sapelmo reducit per impossibile ad barbara capiendum contradictorium sue conclusionis per maiorem. et maiorem per minorem inferendo conuersam contrarie minoris. ut sic arguendo in sapelmo. omnis homo est animal. nullus lapis est homo. ergo quoddam animal non est lapis. Et arguitur sic barbara. omne animal est lapis. omnis homo est animal. ergo omnis homo est lapis ad quam sequitur per conuersionem per accidens. quidam lapis est homo qui est contradictoria minoris. et potest etiam reduci ad celarent capiendum contradictorium conclusionis per minorem et minorem pro maiori inferendo conuersam contrarie oppositam maioris sic arguendo in sapelmo. omnis homo est animal. nullus lapis est homo. ergo quoddam animal non est lapis. et sic in celarent. nullus lapis est homo. omne animal est lapis. ergo nullum animal est homo ad quam sequitur per conuersionem per accidens. quidam homo non est animal. Sciendum secundo. quod nonus modus prime figure scilicet friselmo constat ex particulari affirmatiua maiori. et vniuersali negatiua minori. particularem negatiua concludentibus indirecte. Et reducit ille modus ad ferio maiori et minori conuersis simpliciter et per transpositionem premissarum. et per hoc patet quod in eo sit bona consequentia quia ad premissas eius per conuersionem cum transpositione premissarum sequuntur premissae de ferio ad quas sequitur particularis negatiua. ergo eadem sequitur ad premissas de friselmo. ut arguendo sic. quidam homo est animal. nullus lapis est homo. ergo quoddam animal non est lapis conuertendo premissas et transponendo premissas. et arguitur sic in ferio. nullus homo est lapis. quoddam animal est homo. ergo quoddam animal non est lapis. Sciendum tertio. quod ille vltimus modus potest reduci per impossibile ad celarent capiendum oppositum contradictorium conclusionis per minorem et minorem pro maiori inferendo conuersam contradictorie maioris. ut arguendo sic. quisdam homo est animal. nullus lapis est homo. ergo quoddam animal non est lapis. et arguitur sic in celarent. nullus lapis est homo. omne animal est lapis. ergo nullum animal est homo. ad quam iterum sequitur per conuersionem simpliciter nullus homo est animal. que est contradictoria maioris. Etiam potest reduci ad darii. capiendum contradictorium conclusionis per maiorem. et maiorem per minorem inferendo oppositum contradictorium conuersae minoris. ut sic arguendo in darii. omne animal est lapis. quidam homo est animal. ergo quidam homo est lapis. ad quam sequitur. quidam lapis est homo. qui contradicit minori de friselmo. scilicet huic. nullus lapis est homo. Sciendum quarto. quod sapelmo et friselmo valent in omni figura ad concludendum particularem negatiuum indirecte. et quia reperiuntur in omnibus figuris. ideo Aristoteles determinat de ipsis

Tractatus quartus

postq̃ docuit formatō nem syllogismoz in tribus figuris. z reperit in p̃ma figura cum medium subijciatur in maiori z p̃dicatur in alia. z sunt in se-
cunda figura cū mediū p̃dicatur in vtraq̃. z cum subijciat̃ in vtraq̃ sunt in
tercia. z q̃a prius reperuntur in p̃ma figura. n̄ in alijs. ideo pe. hy. cōueniēs
ter. ipos enumerat inter modos p̃me figure nō tñ negat quē in alijs rep̃-
riantur. Cōtra predicta arguit p̃mo sic. cōclusio debet esse s̃ctis alicui pre-
missaz. sed cōclusio particularis negatiua nō est s̃ctis alicui p̃missari de sap-
esmo cū anibē sint vniuersales. ergo male dicit q̃ ibi cōcludit̃ particularis
negatiua. Secūdo sic p̃missis de sapesmo habent maiore cōuenientiam
cum p̃missis de celarent q̃ cū p̃missis de ferio. ergo magis sapesmo res-
ducitur p̃ cōuersionem ad celarent q̃ ad ferio. Tercio sic. in frisesmorum
et in sapesmo est combinatio inutilis. quia ibi sunt termini in quibus omni
ter in quibus nulli. ergo male ponit vnus modus. Quarto sic. in omni syl-
logismo debet fieri subsumptio. sed in frisesmorum nulla fit subsumptio. quia
maior est particularis sub qua nihil potest subsumi. igit̃ non est bonus syl-
logismus. Quinto isti duo modi differūt solū in quāritate maioris. z non
in cōclusionē nec in modo cōcludendi. cū ergo quantitas se teneat ex p̃te ma-
ioris nō variat speciem. z sic isti modi non sunt modi distincti. Ad p̃mū
dicit q̃ licet in omni syllogismo conclusio debet esse similis in qualitate alicui
p̃missari. non t̃mē in quāritate vtriusq̃. d̃rapi. z s̃tendo. p̃mū nō attendit̃
ex parte quantitatis. sed magis qualitaris. h̃z equalitas vel inaequalitas su-
mit̃ ex p̃te q̃ritatis. Ad scōz d̃r. q̃ licet sapesmo z celarent plus cōueniāt
in qualitate z quāritate p̃missaz q̃ sapesmo z ferio. tñ p̃missis de celarent
non possunt sequi ad p̃missas de sapesmo per cōuersionē. eo q̃ maior quē cō-
uersionis affirmatiua nō p̃t cōuerti simpliciter in vlem. sed solū per acci-
dens in particularē. ideo ad illas p̃missas bñ sequunt̃ p̃missis de ferio.

Ad terciū dicit. q. licet cōcludendo directe in fūsefimoꝝ 2 fūsefimo darē
termini in quibz omni 2 in quibz nulli. nō ramen cōcludendo indirecte. et
isti modi solum valent ad cōcludendū indirecte. Ad quartū dicit. q. lz
in fūsefimoꝝ nō fiat actualiter subsumptio. cū virtualiter inq̃tum premisse
eius includunt in premillis de ferio que sequunt ad ipas in quibz fit direct
ta subsumptio. Ad quintū dicit. q. licet quantitas nō variat speciem p̃p
positiōem. tamē variat bene speciem syllogismi vel modū eius. qā variata
quantitate est alia ordinario premissarū in debita qualitate 2 quantitate
et ideo isti modi distinguuntur ab invicem specie.

Equitur de secunda figura cuius tales dantur regu-
le. In secunda figura maiore existente particulari ni-
hil sequitur. Item in secunda figura ex puris affirmatiuis ni-
hil sequitur. In secunda figura semper concludit negativum.

Secunda figura quattuor habet modos. postea

Postea autor determinavit de p^{ma} figura et de modis eius. Hic p^{re}sequē-
ter determinat de secūda figura et de modis eius. Et est secūda figura talis

o/ q' a tunc medm in ulta pmissa
distribueret in p' p'...

1791
 1792
 1793
 1794
 1795
 1796
 1797
 1798
 1799
 1800
 1801
 1802
 1803
 1804
 1805
 1806
 1807
 1808
 1809
 1810
 1811
 1812
 1813
 1814
 1815
 1816
 1817
 1818
 1819
 1820
 1821
 1822
 1823
 1824
 1825
 1826
 1827
 1828
 1829
 1830
 1831
 1832
 1833
 1834
 1835
 1836
 1837
 1838
 1839
 1840
 1841
 1842
 1843
 1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245

Tunc per totam hanc tractationem
 per totam hanc tractationem per totam hanc tractationem

Jakina g. 10 p. 83. c. 1. r. 1. d. 1.

Petri hyspani

quando mediū p̄dicat in vtracq; p̄missis. et in tali dispōne mediū est p̄m̄us terminus. qz ponit supra ambas extremitates cū p̄dicatur de vtracq; et maior secundus terminus zc. mediū positōe. qz ponit sub medio cui subijciat in maiori et ponit supra minore extremitate. qz p̄dicat in cōclusionē. sed minor extremitas est vltimus terminus. qz subijciat medio in minori p̄pōne et maior extremitas in p̄clōne. Ex hoc p̄z qz mediū secūde figure nō est ita p̄fectus sicut mediū p̄me figure. qz est mediū p̄dicatōe t̄m̄ et nō positōne. et est p̄fectus qz mediū tercie figure qd subijciat in vtracq; p̄pōne. et ideo p̄ma figura valet ad p̄cludendū vlt̄er vel p̄riculariter affirmatiue et negatiue. Et sc̄da valet ad p̄cludendū vlt̄er et p̄riculariter et negatiue. Tercia valet ad p̄cludendū p̄riculariter affirmatiue et negatiue. ¶ Sciendū p̄mo. qz p̄pter syllogismos huius figure tres ponitur regule. quarū p̄ma est. qz maiori existenti p̄culari nihil sequitur. Cuius rō est. qz in secūda figura semper cōcludit negatiue vt infra dicet. ergo si maior esset p̄cularis argueret a nō distributo ex p̄te maioris extremitatis que nō distribuit in maiori p̄pōne cū esset subiectū p̄ positionis p̄cularis. et t̄m̄ distribueret in p̄clōne. qz esset subiectū p̄pōnis negatiue. et sic ex parte maioris extremitatis argueret a nō distributo ad distributū. et inde posset puenire qz assis esset verū p̄sequere existere falso. Item in tali dispōne sunt repibiles termini in quib; om̄i et in quib; nulli. Terminū in quib; om̄i sunt hi tres. aīal. hō. risibile. sic arguendo. quoddā aīal non est hō. om̄e risibile est hō. cum istis p̄missis stat hec vltis affirmatiua vera. cērisibile est aīal. Sed termini in quib; nulli sunt hi tres. aīal. hō. lapis. et arguitur vtr̄us. ergo talis dispō p̄missarū est inutilis. ¶ Sciendū secūdo. qz secūda regula est hec. qz in secūda figura ex puris affirmatiuis nihil sequitur. cuius rō est. qz p̄pter vnionē extremitatū in aliquo supiori in quo p̄t vnū p̄dueris p̄tib; eius nō sequitur vnio extremitatū inter se. vt p̄pter vnionē hōs minis et equi in aīali nō sequitur vnio illoz inter se. qz possunt in aīali vnū p̄dueris p̄tib; eius. Sed arguendo ex puris affirmatiuis in secūda figura denotat vnio extremitatū in suo supiori t̄m̄. ideo ex tali vnione et ex talib; p̄missis nō sequitur aliqua p̄clusio. Item ibi sunt dābiles termini in quib; om̄i et in quib; nulli. vt aīal. hō. risibile. et termini in quib; nulli. vt aīal. hō. equus. ergo talis dispō positio nō valet ad inferendū aliquā p̄clōnē. ¶ Sciendū tercio qz in secūda figura semper p̄cludit negatiue. Cuius rō est. qz semper vna p̄missarū in secūda figura d̄z esse negatiua et nō ante affirmatiue. cū ex duab; affirmatiuis in secūda figura nihil sequitur. vt iam dictū est. Modō si aliq; p̄missarū sit negatiua oportet p̄clōnem esse negatiuā. sicut p̄z ex vna regula generali p̄ue posita Ideo in secūda figura semper p̄cludit negatiue. p̄t t̄m̄ in ip̄a p̄clōne vlt̄er et p̄riculariter. ideo q̄uis in tercia figura p̄cludat affirmatiue vlt̄er negatiue. qz in tercia figura solū p̄cludit p̄riculariter. et difficilius est concludere vniuersalem negatiuā qz p̄cularem affirmatiuam. vt p̄us dictū est Ideo p̄pter hoc non sequitur qz tercia figura sit perfectior qz ista. licet in ista solum concludatur negatiue. ¶ Sciendū quarto. qz t̄m̄ quatuor ponuntur modi secūde figure. quod potest p̄bāri per sufficientiam sic. qz om̄is modus secūde figure est ordinatio duarū p̄missarū in quib; idem mediū p̄dicatur in vtracq; vel igitur ante p̄missis sunt vniuersales vel ante p̄cularitates. vel maior p̄cularis et minor vniuersalis vel econtra. Si ante s̄z

Tractatus quartus.

Vniuersales iterum quadrupliciter diuiduntur. vel ambe sunt negative. et sic nihil sequitur propter vnam regulam generalem huius figure. vel ambe sunt affirmatiue. et sic iterum nihil sequitur propter vnam regulam superius dictam. vel maior est negativa et minor affirmatiua. et sic est celare. vel e contra. et sic est eam ostres. Si ambe sunt particulares. hoc est quadrupliciter. et quocumque modo disponant per affirmatiua et negativa semper nihil sequitur. Si vero maior sit particularis et minor vniuersalis hoc potest esse quadrupliciter. et semper nihil sequitur propter regulam supra positam. sed si maior sit vniuersalis et minor particularis hoc est quadrupliciter. vel ambe sunt affirmatiue. et sic nihil sequitur propter secundam regulam. vel ambe sunt negative. et sic iterum nihil sequitur. vel maior est negativa et minor affirmatiua. et sic est tertius modus. scilicet tertio vel e contra. sic est quartus modus. scilicet hoc. et non possunt pluribus modis adinuicem obiri due premissae in hac secunda figura. igitur non possunt esse plures modi quam quatuor iam dicti quos ponit Aristoteles primo priorum. Et sic patent regule huius secundae figure et numerus modorum eius in generali.

¶ Contra predicta arguitur primo sic. medium quod predicatur de utroque extremorum perfectius est illo medio quod subicitur vni et predicatur de alio. quia predicatum perfectius est subiecto. ergo illa figura in qua medium semper predicatur debet poni prima. et sic secunda figura debet precedere primam.

Secundo sic. frisesmorum valet in qualibet figura. ut prius dictum est. et tamen in ipso maior est particularis. ergo in secunda figura maior est extremi particulari aliquid sequitur quod est contra primam regulam.

Tercio sic. quocumque vni tertio sunt eadem illa inter se sunt eadem et inter se conueniunt. sed arguendo ex puris affirmatiuis in secunda figura denotant extrema esse eadem vni tertio. scilicet medio. ergo per hoc sequitur quod extrema in syllogismo sunt eadem et inter se conueniunt. et sic ex puris affirmatiuis aliquid sequitur. quod est contra secundam regulam.

Quarto sic. bene scilicet sequitur aliquod animal est sortis. aliquid hominis est sortis. ergo quidam homo est animus. et tamen ibi arguitur affirmatiue. et per consequens contra tertiam regulam huius secundae figure.

Quinto sic. in celare et eam ostres sunt eadem premissae. scilicet vltima affirmatiua et vniuersalis negativa sed modi distinguuntur ex parte premissarum. ergo illi modi non sunt distincti. et sic non sunt quatuor modi secundae figure.

Ad primum dicitur quod licet medium quod predicatur de utroque sit perfectius secundum se medio quod in vno subicitur et in alio predicatur. tamen non est perfectius in ratione medij. modo figure ordinantur secundum perfectionem medij. ideo medius prime figure est perfectius medio secundae figure.

Ad secundum dicitur quod licet in frisesmorum in secunda figura maiori particulari aliquid sequatur indirecte. non tamen aliquid sequatur directe. et sic intelligitur prima regula huius secundae figure.

Ad tertium dicitur quod quocumque sunt eadem vni tertio singulan et in actu illa inter se sunt eadem. sed illa que sunt eadem in aliquo superiori et in potentia illa non sunt eadem inter se. quia vniuntur in illo pro diuersis partibus. sed arguendo ex puris affirmatiuis in secunda figura denotantur aliqua solum esse eadem in vno superiori in quo conueniunt in potentia et non in actu. ideo non oportet quod illa sint eadem inter se.

Ad quartum dicitur quod licet ibi aliquid sequatur gratia materie eo quod medium est singulare singulariter tenetur. tamen

Petri hyspani

non sequitur aliquid formaliter et per syllogismum perfectum. ibidem est syllo-
gismus expositivus qui bene valet in secunda figura affirmative. Ad qn-
rum dicitur. q. licet in cesare et camestres premisse sunt eodem materialiter.
tamen non sunt eodem modo dispositive. et modi distinguuntur ex parte or-
dinationis et dispositionis formaliter suarum premissarum. ideo isti modi
ab invicem specie distinguuntur. *infinitum*

Cesare primus mod⁹ stat ex maiore vli. negativa & mi-
 noze vniuersali affirmatiua. vlem negatiua; directe pcluden-
 tibo. vt nullus lapis est aial. omis homo est aial. ergo nullus
 ho est lapis. Et redit hie modus ad secundum modum pri-
 me figure maiore puerfa simplr. Et amestres secundus mo-

dus constat ex maiore vli affirmatiua. et minore vli negatiua
 vlem negatiua directe pcludenti b. vt omis hō est aīal. nul-
 lus lapis est aīal. ergo nullus lapis est hōme. Et reducit iste
 modus ad secundū modū pme figure minore et pclusionē con-

^{falsum} ueris simpliciter et per contrapositorem premissarum. ¶ Festino tertius
^{et prima p[ro]p[ositi]o h[ab]et} modus potestatem vltimam negatiua maiori et minore particulari affir-
^{et secunda p[ro]p[ositi]o h[ab]et} matiua particularē negatiua directe concludentibus. vt nullus la-
^{et tertia p[ro]p[ositi]o h[ab]et} pis est animal. quidā homo est animal. ergo quidā homo non est lapis.

et reducitur iste modus ad quartū modū prime figure maioris
re puerſa ſimplr. Baroco quartus modus conſtat ex maiore
re vniuerſali affirmatiua. ⁊ minore particulari negatiua. pri-
cularem negatiuā directe pcludentibꝫ. vt om̃is hō eſt aīal. d

dam lapis nō est animal. ergo quidā lapis nō est homo Et r
ducitur ad prīmū modū prīmē figurē per impossibīle. Re
ducere autem per impossibīle est et oppositū cōclusionis cū
altera prēmīssarū inferre oppositū alterius prēmisse. Su

matur em oppolituz conclusionis. scz omis lapis est hō cū
maiore huius quarti. scz cū ista. omis hō est animal. sic argu
endo. ois hō est al. ois lapis est hō. ergo ois lapis est al

美 年

Tractatus quartus.

Postq̃ au. sup̃ius ostendit que est secūda figura z que sunt regule ei⁹
et enumerauit suos modos in cōi. Hic p̃sequenter in sp̃iali determinat de
ipsis. z p̃us de vltib⁹ q̃ particularib⁹ modis. z inter vlt̃s modos auroz p̃u
mo determinat de cesare dices. Cesare p̃mus modus cōstat ex maiori vlt̃
negatiua z minori vlt̃ affirmatiua. vlt̃m negatiua p̃cludentib⁹ directe. z res
ducit ad celarent maiore de cesare p̃uersa simplr. p̃ quā reductōem sup̃bat
p̃sequencia eius. q̃ ad p̃missas eius sequitur p̃misse de celarent. z ad p̃mis
sas de celarent sequit̃ p̃clusio vlt̃s negatiua. ergo ista eadē p̃elo seq̃tur ad p̃
missas de cesare. q̃ quicqd̃ sequit̃ ad p̃sequēs bone p̃sequēne seq̃tur ad ei⁹
antecedēs. Sed p̃ impossibile reducit̃ cesare ad celarent capiēdo p̃rariuz
p̃clusionis cū maiore inferendo p̃rarium minoris. Vel reducit̃ ad ferio ca
piēdo p̃ractoriū cōclusionis cū maiori inferendo p̃ractoriū minoris
¶ Sciendū primo. q̃ camestres secūdus modus p̃stat ex maiori vlt̃ affir
matiua. z minori vlt̃ negatiua. vlt̃m negatiua p̃cludentib⁹ directe. Et reducit̃
tur p̃ p̃uersionē ad celarent minori z p̃clusionē cōuersis simplr z p̃ transpo
sitiōne p̃missarū. Et eodē mō. p̃bat cōsequētia eius sicut p̃ia p̃mi modi. vt
capiēdo p̃rariū p̃tonis cū maiori p̃t inferre p̃rariā sue minoris in barba
ra. ad quā seq̃tur p̃ractoria minoris arguēdo in camestres. ois homo ē
aīal. nullus lapis est aīal. ergo nullus lapis est hō. z sic arguitur in barbara.
ois hō est aīal. ois lapis est hō. ergo ois lapis est aīal. que est cōtraria mis
noris. ad quā sequit̃. quidā lapis est aīal. sed reducit̃ ad darij capiēdo con
tradictoriū cōclusionis cū minori in camestres ad inferēdū cōractoriū sue
minoris. sed reducit̃ ad barbara capiēdo cōtrariū minoris zc. ¶ Sciendū
secūdo. q̃ tercius mod⁹. scz festino constat ex maiori vlt̃ negatiua. z minore
particulari affirmatiua p̃u zc. z reducit̃ ad ferio maiori cōuersa simplr. ¶ Ubi
reducendo modos scde figure ad p̃mā p̃ conuersionē oportet semp̃ illā p̃e
missam p̃uerti. que p̃t fieri maior in p̃ima figura. z non sequit̃ de minori. q̃
in secūda figura semp̃ mediū p̃dicat̃. ideo ad hoc q̃ subijciat̃ in maiori in p̃i
ma figura op̃z illā p̃missam cōuerti z minor dz manere vt mediū p̃edis
retur in minori. sed p̃ impossibile reducit̃ ad celarent capiēdo oppositū cōs
trictoriū cōclusionis cū maiore eius inferendo p̃ractoriū minoris in ce
larent ¶ Sciendū terciō. q̃ quartus modus scz baroco p̃stat ex maiori vlt̃
affirmatiua z minori p̃riculari negatiua. p̃ricularē negatiua p̃cludentib⁹ di
recte. z non reducit̃ur iste modus ad aliquem modum p̃ime figure p̃ con
uersionē. q̃ vel hoc esset p̃ p̃uersionē maioris que soluz p̃uerti p̃ accidens
in particulari. z sic ambe p̃misse essent p̃iculares ex quib⁹ nihil sequit̃. vel
p̃uertēdo minore z p̃clusionē. sed hoc nō. q̃ veraz esset p̃icularis negat
iua que nō cōuerti in terminis. sed solū p̃ p̃rapositiōem que non valet ad
reductōem syllogiz. q̃ in ea non manēt idē termini. ideo baroco non p̃t res
duci vel probari p̃ cōuersionē. sed p̃ impossibile reducit̃ ad barbara sumēdo
p̃ractoriū sue p̃clusionis p̃ minori cū maiori inferēdo p̃ractoriū mino
ris. ¶ Sciendū quarto. q̃ reducere vnū syllogiz ad aliū p̃ impossibile est ex op
posito cōclusionis cū vna p̃missarū inferre oppositū alterius p̃misse. p̃ quaz
reductōem ostēdit bonitas syllogizmi p̃us facti. p̃ hoc scz q̃ ex opposito cō
sequētis inferit oppositū antecedētis. z reducendo modos secūde figure ad
p̃mā op̃z accipe oppositū conclusionis cū maiori p̃missa. eo q̃ idē sub

celur

Camestres

festino

baroco

Baroco p̃ syllogiz

Petri hyspani

Hecur in maiori z predicat in cōclusionē. z etiam in opposito conclusionis
 in secunda figura. quia opposita sunt eiusdē subiecti z predicati. z id qd subij
 citur in maiori z predicatur in opposito cōclusionis est maior extremitas q
 sic mediū prime figure. z per hoc habetur dispositio prime figure. quia habet
 ta oportet videre qualis z quanta fuerit maior premissa. z oppositū conclu
 sionis ad ostendendū ad quem modū prime figure fiat reductio. z si velis
 scire reductionem modorū tercie figure ad primā per impossibile. oportet cas
 pere oppositū cōclusionis cū minore. qd idem subijcit in utraqz scz in op
 posito cōclusionis. z in minore secūde figure. sicut in exemplo. z minor debz
 poni loco maioris. eo q in ipa predicatur maior extremitas scz id qd erat me
 dium in scda figura z debet inferri oppositū maioris. vñ? Seruat maiores
 variatqz scda minore. Tercia maiore variat retinendo minore. Et habita
 tali dispositione figure ad sciendū ad quē modū fiat reductio oportet scire
 quō disponant in qualitate z quantitate minor z oppositū cōclusionis. et p
 hec possunt reduci omēs modi secūde figure ad modos tercie figure. si qd
 concedat modos tercie figure ante modos secūde figure. z ex illis oibus pa
 ter q sunt quattuor modi secūde figure. z etiam pater reductio ad modos
 prime figure tam per cōuersionē qz p impossibile. Contra p̄dicta arguit
 pmo sic. Non sequitur nullū dextrū ē sinistrū. cuiuslibet hominis oculus est sinis
 ter. ergo nullius hominis oculus est dexter. antecedens potest esse verū cō
 sequente existente falso z tamē ibi arguit in celare. ergo in ipō non est conse
 quentia formalis. Secdo sic. Nō sequitur omne mortuū vel corruptū ē nō
 ens. sed nullus homo est non ens. ergo nullus homo est mortuus vel corru
 ptus. z tamē ibi arguit in camestres. Tercio sic. Mediū nō distribuit
 in camestres in maiore. quia est predicatū ppositōnis affirmatiue vniuersa
 lis z tamen distribuitur in minori. ergo ibi arguit a non distributo in distri
 butū zc. Quarto sic. Nullū animal dum dormit vigilar. sed quidā ho
 mo vigilar. ergo quidā homo nō est aial. z tamē ibi arguit in fessino. Qui
 ro sic. Non sequitur in baroco. ois homo currit. adam non currit. ergo adā nō
 est homo. ergo in eo non est bona cōsequētia. Ad primū dicit. q in illo syl
 logismo oculus nō distribuit in minori. z tamē distribuit in cōclusionē p illā
 regulā. q distributio affirmatiua in obliquo nunqz distribuit terminū in re
 cto sequentē ipam. sed distributio negatiua in obliquo bene distribuit rectū
 sequentē. ideo dicendo. nullus hominis oculus est dexter. ibi oculus distri
 buit. z sic arguit a nō distributo ad distributū. z nō bene concludit. sed debz
 sic cōcludi. ergo cuiuslibet hois oculus nō est dexter. quia ibi oculus nō dis
 tribuit. Ad secūdū dicit. q ibi arguit a minus amplo ad magis ampliū
 cum distributōne magis ampli ex parte hois in minore. quia solū stat p p̄s
 sentibus z p̄teritis. ad quos restringit p participiū p̄teriti t̄pis. Ad ter
 ciū dicit. q ibi nō arguitur ad mediū ipm sepando de aliquo vel aliqd ab
 ipso. quia ponitur in cōclusionē. sed solū arguit ad extremitates. z sic nō ar
 guitur a non distributo ad distributū. Ad quartū dicit. q illa nullū aial
 dum dormit vigilar. qz p̄ esse hypothetica z vera. z tunc ex ipa nō pōt fie
 ri bonus syllogismus categoricus. vel pōt esse categorica z hoc duplici
 ter quia vel illa determinatio dum fertur ad subiectū. z tunc bene arguitur
 quia sicut conclusio est falsa ita z maior. z est sensus. q de quocūqz verū est

dicere q̄ est animal dum dormit. Verum est dicere q̄ non vigilat vel potest
ferri ad predicatum. ⁊ tunc maior est vera ⁊ male subsumitur minor. s; des-
bet subsumi. quidam homo vigilat dum dormit. quia illa determinatio dñi
dormit ponebatur ad medium in maiori premissa. ⁊ sic minor est falsa sicut
conclusio. Ad quintū dicitur. q̄ homo in maiori solum distribuitur p̄ exis-
tentibus ratione illius verbi currit. ⁊ in conclusione distribuitur tam pro
existentibus q̄ non existentibus. ideo ⁊c. Et hec dicra de scda figura sufficiunt
ad propositum nostrum.

S Equitur de tertia figura cuius tales dantur regule.

In tertia figura minore existente negatiua nihil se-
quitur. In tertia figura conclusio debet esse particularis.

Tercia figura sex habet modos.

Postq̃ autor determinauit de secunda figura & p̃ma p̃pter causam dictā
hic p̃sequēter determinat de tertia figura syllogistica. ipam p̃mo sic disti-
nguit. Tercia figura est dispositio triū terminorū in qua mediū subijcitur in
utraq̃. Et in tali dispositione mediū est vltimus terminus & infimus p̃m
veram positōnem terminorū. quia subiectū est posterius p̃dicato. & minor
extremus est mediū terminus positōne. quia ē supra p̃dicatū. cū de ipso
predicet in minori. & sub maiori cū in conclusione subijcitur. & maior extre-
mus est p̃mus terminus positōne. quia ponitur supra minorem. q̃a de
ipsa p̃dicatur in conclusione & supra medium cum predicetur de ipo in ma-
iori. Sciendū p̃mo. q̃ pro modis tercię figure due ponūtur regule.

Prima minor exiſtente negatiua in tertia figura nihil ſequitur. Cuius rō
eſt. quia ſi minor ſit negatiua oportet conſiſtentiā eſſe negatiua. ⁊ maiorem
eſſe affirmatiua. quia ex puris negatiuis nihil ſequitur. ergo maior extremis
tas non diſtribueret in maiore cum eſſet predicatū poſitiue affirmatiue
et tamē diſtribueret in ſoluſione cum eſſet predicatū poſitiue negatiue.
ergo ibi argueret a non diſtributo ad diſtributum. quare antecedens poſſet
eſſe verum cōſequentē exiſtente falſo. Item ibi eſſent reperibiles termini in
quibus omni. vt iſti tres termini. animal. homo. equus. ſic arguendo. **Dis**
homo eſt animal. nullus homo eſt equus. cum quibz ſtat iſta in veritate. om
nis equus eſt animal. Et termini in quibz nulli arguendo ſic. Dis homo ē
animal. nullus homo eſt lapis. cum quibz ſtat iſta in veritate de nullo. nulus
lapis eſt animal. ergo in tertia figura nihil ſequit. Et hec ē pbatio gene
ralis ad oſtendendū omnes cōbinatōnes inutiles nihil concludere. Sci
endū ſcō. q. termini in quibz oī ſunt tres termini ex quibz in aliqua cōbina
tione ſiunt due pmiſſe vere ſm diſpoſitōem talis cōbinatōnis. cum quibz
ſcz pmiſſis ſtat vniuerſalis affirmatiua in veritate compoſita ex extremis
ratibus illaz pmiſſaz. ſed termini in quibus nulli ſunt tres termini ex qz
bus in aliqua cōbinatōne diſpoſitū due pmiſſe vere ſm diſpoſitō nem
talis cōbinatōnis cū quibz ſtat in veritate vna vniuerſalis negatiua conſiſ
tura ex extremis illaz pmiſſaz. ſicu. pater in exemplificatōe iam ſacta
Et ad inueniendū facilius tales terminos ad quālibet cōbinatōnem inuti

Tractatus quartus.

ergo non omnes combinatōnes in quibus reperit̃ur termini in quibus
oi z in qbus nulli sunt inuiles. Ad primū dicit̃ q licet q̃libet conclusio i
specie potest concludi in p̃ma figura z in secūda. non tamē oibus modis q̃s
libet cōclusio p̃r concludi. Ideo q̃uis iste sufficienter possunt concludi q̃ntū
ad numerū cōclusionū. nō tamē q̃ntū ad numerū modorū concludendi.

Ad scōm dicit̃ q licet medium inq̃trum subijcitur extremitatibz habeat
modū materie. tamē inq̃trum vnit̃ z cōtinet ipas actualiter sicut superius
continet sua inferiora habet modum totius z rōnem forme respectu iporū
et hoc modo tenet̃ vnitūū extremorū que sunt superiora ipius. sed particu
lariter t̃m. Ad terciū dicit̃ q licet premisse de felapton transposite inferat̃
particulare conclusionem negatiuā indirecte. non tamē directe. z hoc mō in
telligit̃ in illa maiori. q omnes premisse inferentes aliquā conclusionem d̃s
recte transposite inferunt eandem indirecte. Ad quartū dicit̃ q licet ibi
sequatur conclusio vniuersalis gratia materie nō tamen gratia forme quia
non seq̃tur in omnibz terminis cōsimili forma arguendi retenta. Ad q̃ntū
dicit̃ q licet in omni modo ex terminis syllogismi prius facti vniuers
alis affirmatiua z vniuersalis negatiua possunt inferri tamen ille non sta
bunt in veritate cum premissis compositis ex eisdem terminis. Et hoc res
quiritur ad terminos in quibus omni z in quibus nulli.

Darapti primus modus cōstat ex vniuersali affirmatiua
maiori. et vniuersali affirmatiua minori particularem affir
matiuam concludentibus directe. ṽt omnis homo est substā
tia. omnis homo est animal. ergo quoddā animal est substātia. Et
reducit̃ ad terciū modū primę figure minore cōuersa p̃ acc̃ns

Felapton secundus modus cōstat ex vniuersali negatiua
maiore. z vniuersali affirmatiua minore. particulare negati
uam concludentibus directe. ṽt nullus hō ē lapis. ois hō est
animal. ergo quoddā animal non est lapis. Et reducit̃ ad quar
tum modum primę figure minore cōuersa per accidens.

Postq̃ autor ostēdit que sit terciā figura z posuit duas regulas ei⁹. Hic
p̃nter determinat de modis ipius z anteq̃ in speciali de ipis determinet̃ enu
merat eos in generali dicēs. Tercia figura septē habet modos scz Darapti.
felapton zc. patet hoc p̃ sufficientiā. qz ois modus tercię figure est ordina
tio duorū p̃missarū in debita qualitate z in quātitate in quibz mediū semper
subijcitur. vel ergo ante premisse sunt ṽles vel ante particulares. vel ip̃s
nor vniuersalis z maior particularis. vel maior vniuersalis z minor parti
cularis. Si ante sunt ṽles hoc ē dupliciter. qz vel ante sūt affirmatiue. z sic
est Darapti. vel ante sunt negatiue z sic nihil sequitur vel maior affirmatiua

Da ut hō ē g̃b
Da ut hō ē aī
p̃rigo q̃ntū sit p̃r

72 yf

Petri hyspani

maior et minor negatiua et sic nihil sequitur. vel maior est negatiua et minor affirmatiua. et sic est felapton. Si ambe sunt particulares hoc est quadrupliciter et quocumque modo disponant semper nihil sequitur propter unam regulam prius positam. Si maior est vltima et minor particularis hoc est quadrupliciter. vel ambe sunt affirmatiue. et sic est darapti. vel maior est negatiua et minor affirmatiua. et sic est ferison. Si autem maior sit particularis et minor vltima hoc est quadrupliciter. vel ambe sunt affirmatiue. et sic est disamis. vel ambe negatiue et sic nihil sequitur. vel maior negatiua et minor affirmatiua. et sic est bocardo. vel maior affirmatiua et minor negatiua et sic nihil sequitur. et sic patet quod in tertia figura sunt sedecim combinaciones que cum sex sunt viles et decem inutiles. Sciendum primo quod darapti primus modus tertia figure consistit et. ut supra. Et per ille modus tripliciter probatur scilicet per conversionem. per impossibile. et per syllogismum expositiui. unde per conversionem reducit ad darum minorem conuersam per accidens. quia ad premissas eius sequitur premissa de darum. et ad illas premissas sequitur conclusio eius. ergo eadem sequitur ad premissas de darapti. Et per impossibile reducit ad celarent capiendum oppositum contradictorium conclusionis per maiorem. Et minor est loco maioris inferendo contrarium maioris ex parte contradictorii et potest reduci ad celarent capiendum oppositum contradictorium sue conclusionis per maiorem et maiorem per minorem inferendo contrarium minoris. Et reducendo modos tertia figure ad modos prime figure per impossibile. procedendum est ab opposito contradictorio conclusionis per maiorem. et minorem loco minoris prime figure. et nunc procedendo a contrario. quia tertia figura semper concludit particulariter. modo particularis non habet contrarium. Sed per syllogismum expositiui probatur. quia si ille premissa sunt vere. omnis homo est animal. omnis homo est risibilis. tunc de aliquo singulari homine verificabitur animal et risibile significet. ergo illud singulare. et sit fortis. tunc arguatur sic expositio. fortis est animal. fortis est risibilis. ergo aliquod risibile est animal. Ille due premissae singulares sequuntur ad premissas de darapti et ad premissas illas singulares sequitur particularis conclusio. ergo eadem conclusio sequitur ad premissas de darapti. quia quicquid sequitur ad prius bone prius sequitur ad eius. Sciendum est secundo quod syllogismus expositiui est cum medium est singulariter tenetur. et de isto non determinat auctor eo quod manifestus est ad sensum. sed valet talis syllogismus expositiui affirmatiue in qualiter figura sed negatiue in secunda non valet. quia vel maior esset negatiua vel minor. et sic utroque modo conclusio esset negatiua. et sic cum minor esset particularis argueretur a non distributo ad distributum ex parte maioris que non distribuere in maiori prepositione et tamen distribuere in conclusione dicendo. quoddam animal non est fortis. quiddam homo est fortis. ergo quiddam homo non est animal. sed negatiue. valet in prima figura posita maiore negatiua et minori affirmatiua. ut posset videri per exempla. sed non valet e contra minori negatiua. quia tunc argueretur a non distributo ad distributum ex parte maioris. Sciendum tertio quod felapton secundus modus tertia figure constat ex maiore vltima negatiua et minori vltima affirmatiua particulari negatiua concludentibus directe. et reducit ad ferio minorem conuersam per accidens. et per hoc patet prima eius. sicut probata est de primo modo. Et per impossibile reducit ad barbara capiendum contradictorium sue conclusionis cum minori posita loco maioris inferendo contrarium sue maioris et per prius

Tractatus quartus

*Ag homo qui
domicat ar
na amia f d
p dit*

Contradictoriā. Potest etiā reduci ad cameſtres in ſecūda figura capiēdo
contradictoriū ſue ꝓcluſionis ꝓ maiori. ꝛ maiore ꝓ minori inferendo ꝓtrariū
minoris. ꝛ ꝓ ꝓiſ contradictioni. Potest etiā ſic ꝓbari ꝓ ſyllogiſmū expoſito
ꝓi capiēdo vñ ſingulare ſub medio eiꝝ de quo negat maior extremitas
et minor affirmatur. Et inde inferatur particularis negatiua conclusio ſic
factum eſt in darapti de particulari affirmatiua. Sciendum quatuor
ad reducendū modos tercię figure ad modos prime figure ꝓ cōuerſionem
oportet illam ꝓmiſſam cōuerſi. que ſit minor in prima figura. Cuiꝝ ratio
eſt. quia in terciā figura mediū ſemper ſubiicit. ergo ad hoc qꝫ mediū ſubiici
tur in maiore prime figure. non oportet maiorem cōuerſi. ſed ad hoc qꝫ me
diū ꝓdicetur in minori in prima figura oportet minorem cōuerſi. nō tamē
eſt intelligendū qꝫ ſemper illa ꝓmiſſa que eſt minor in ſecūda figura cōuer
tatur. quia in diſamiſ nō cōuerſi minor ſed maior. Ideo intelligendū eſt
de illa que ſit minor in ꝓma figura. Contra ꝓdicta arguit ꝓmo ſic. In ſe
cūda figura ſunt tñ quattuor modi. ſed terciā figura eſt imperfectior qꝫ il
la. ergo nō habet plures modos qꝫ ſecūda. ergo male ponitur ſex modi eiꝝ
¶ Secūdo ſic. Non ſeqtur in darapti ois homo eſt albus. cūis homo in
qꝫtum homo eſt riſibilis. ergo aliqd inqꝫtum riſibile eſt album. ꝛ tamen ar
guſ in darapti. ¶ Tercio ſic. Modi perfectiores nō reducuntur ad modos
imperfectiores. ſed modi vniuerſales ſunt perfectiores qꝫ particulares. ¶
darapti eſt perfectior qꝫ darꝫ. ꝛ ꝓ ꝓlequē nō reducitur ad ipm. Quar
to ſic. Non ſeqtur nullus homo eſt genus. ois homo eſt aial. ¶ aial non eſt
genus. Et tamē arguit in ſelapton. ¶ In eo nō eſt ꝓia formalis. Quinto
ſic. Darapti ꝛ diſamiſ reducuntur ad darꝫ terciū modū prime figure. ꝛ ſel
lapton ad quartū ſez ſerio. ergo illi modi debent ꝓcedere ſelapton. Et ꝓter
ſeqꝫ male ponit ſecūduſ modus. Ad ꝓmū dicit qꝫ licet terciā figur
ra habeat plures modos qꝫ ſecūda. non tamē ꝓpter hoc eſt perfectior ipſa.
quia figura nō nominatur ꝓfectior ꝓpter pluralitatem modorꝫ eius. ſed eo qꝫ
habet perfectiorem modū cōcludendū. Unde qꝫ terciā figura habet imperfec
torem modū cōcludendū. ideo poteſt pluribꝫ modis cōcludere qꝫ ſecūda
quia pluribꝫ modis poteſt fieri imperfectū qꝫ perfectum. Ad ſecūm dicit
qꝫ ibi male ꝓcludit. qꝫ illa reduplicatio nō dꝫ ponit ꝓcluſiōe ſic qꝫ ſerā ſup
ꝓdicatū vꝫ copulā ꝓcluſionis. qꝫ in ꝓmiſſis nō ſerbat ad maiore extremita
te. ſꝫ dꝫ ſolū ponit cū implicatōe ad ſubiectū ꝓcluſionis. vꝫ dicēdo. ergo aliꝫ
qꝫ riſibile inqꝫtum homo eſt albu. Ad terciū dicit qꝫ iꝫ modi vꝫles ſunt ꝓfectō
res qꝫ modi ꝓriculares in eadē figura directe cōcludentes nō tñ in diuerſ
ſis figuris. ꝛ ideo darapti nō eſt ꝓfectior qꝫ darꝫ rōne figure. Ad quartū
dicit qꝫ aial nō tenet eodē mō in minore ꝛ in conclusiōe. qꝫ in minori tenet
ꝓ natura cōi accepta cōcretue ꝓ reſpectū ad ſuppoſita. In cōcluſione ꝫo te
net ꝫ natura ꝫi ſecū ꝓciſiōe ſuppoſitorꝫ cū ibi ſibi attribuit ꝫec intentio ge
nꝫ. Ad quintū dicit qꝫ negando ꝫiaꝫ. quia iſti modi nō ordinant ꝫm or
dinem modorꝫ prime figure ad quos reducuntur ſed ordinant inter ſe ſim
vꝫle ꝓriculare affirmatiuū ꝛ negatiuū ſicut darapti ꝛ ſelapton. qꝫ ſunt modi
vꝫles. Ideo ꝓcedunt quattuor ſequentes qui ſunt particulares.

Petri hispani

Disamis tercius modus constat ex particulari affirmatiua maiori et vniuersali affirmatiua minore particularem affirmatiua directe concludentibus. vt quidam homo est substantia. omnis homo est animal. ergo quoddam animal est substantia. Et reducitur ad terciū modum prime figure maiore et minore conuersis simpliciter et per transpositionem premissarum.

Dati si quartus modus constat ex vli affirmatiua maiori et particulari affirmatiua minore particularē affirmatiua directe concludentibus. vt omnis homo est substantia. quidam homo est animal. ergo quoddam animal est substantia. Et reducitur iste modus ad terciū modū prime figure minore conuersa simpliciter. *Bo* cardo quintus modus constat ex maiore particulari negatiua et minori vniuersali affirmatiua. particularem negatiua directe concludentibus. vt quidam homo non est lapis. omnis homo est animal. ergo quoddam animal non est lapis. Et reducitur ad primū modum prime figure per impossibile. *Su* matur enim oppositum contradictorium conclusionis cum altera premissarum. et inferatur oppositum alterius premissae. *Homine animal est lapis. omnis homo est animal. ergo omnis homo est lapis. Hec conclusio facta per impossibile in primo modo prime figure contradicit maiori conuertenti. scz tercię figure* Ferison sextus modus constat ex maiori vniuersali negatiua et minori particulari affirmatiua particularē negatiua directe concludentibus. vt nullus homo est lapis. quidam homo est animal. ergo quoddam animal non est lapis. Et reducitur ad quartū modū prime figure minore conuersa simpliciter.

Postquam autem determinauit de modis vltimo tercię figure. Hic prius determinat de modis particularibus. Et primo de affirmatiuis. secundo de negatiuis et inter affirmatiuos primo determinat de disamis. dicens quod constat ex 2. vt supra. Et reducitur ad darij per conuersionem maioris et conclusionis simpliciter et per transpositionem premissarum. Et per hoc probatur bonitas prime. Secundo probatur per syllogismū expositiuium. quia ex illis premissis. quidam homo est substantia. omnis homo est animal que sunt premissae de disamis. sequitur quod de aliquo singulari homine verificabitur substantia et animal et tunc significat illud singulare et sit fortis. Et arguatur sic fortis est substantia. fortis est animal. igitur quoddam animal est substantia premissae huiusmodi syllogismi expositiui sequuntur ad premissas de disamis. Et ad istas premissas sequitur particularis affirmatiua. Et eadem sequitur ad premissas de disamis. Tercio potest probari per impossibile et reducitur ad celarent capiēdo oppositū contradictorium conclusionis per maiorem cum minore inferendo per contradictorium maioris. et in secunda figura reducitur ad festij.

Tractatus quartus

no capiendo oppositū cōtradictoriū cōclusionis de disamis p maiore. & ma
tozem p minore inferendo cōtradictoriū sue minoris. Sciendū primo. q
ad reducendū modos tercie figure ad modos prime figure per impossibile
oportet cape oppositū cōclusionis p maiore retinendo minore & inferendo
oppositū minoris. Qu? rō est qā idē subijciat in cōclusionē syllogismi ter
cie figure & in opposito cōclusionis & p dicat in minorē scz minorē extremitas
Ideo capiendū oppositū cōclusionis cū minore habet dispositio pme figu
re. Item reducere p impossibile in tercia figura est ex opposito cōclusionis
cū minore inferre oppositū maioris. Et acceptis illis ppositōibz ad vidē
dum ad quē modū sit reductio oportet videre quō oppositū cōclusionis &
minor ordinañt in debita qualitate & quātitate. & ad reducendū modos ter
cie figure ad modos secūde figure oportet cape oppositū cōclusionis cum
maiore posita p minore inferendo oppositum minoris. Qu? rō est. quia
idem p dicat in opposito cōclusionis & in maiori in tercia figura. Ideo acce
pris illis ppositōibz habet dispositio secunde figure. in qua idem p dicat in
vtrags. vñ maior debet poni loco minoris. qā ad directe concludendū in se
cunda figura oportet q idem subijciat in cōclusionē & in minori ppositione
scz minorē extremitas sed in tercia figura idem subijciat in maiori & opposito
minoris qd debet inferri p cōclusionē in secūda figura & ad sciendū ad quē
modū sit reductio potest cognosci. ut prius dictū est. Sciendū secūdo. q
dati quartus modus tercie figure constat ex vñ affirmatiua maiori & par
ticulari affirmatiua minori. particularē affirmatiua cōcludentibz. & pbat
tripliciter scz p cōuersionē p impossibile & p expositōnem. vñ p cōuersionē
pbat reducendo ipm ad darij minori de darij cōuersa simplr. Sed p ex
positōnem pōt pbari eodē mō vt pcedens capiendū vñ singulare mediū
de quo ambe extremitates verificant. Sed p impossibile pōt pbari reducē
do ipm ad ferio. capiendū oppositū cōclusionis p maiori & cū minori inferre
cōtradictoriū maioris. Et in secūda figura reducitur ad celare. capiendū cō
tradictoriū cōclusionis p maiori & maiore p minori inferendo contradic
toriū minoris. Sciendū tercio. q bocardo quintus modus constat ex ma
iore particulari negatiua & minori vñ affirmatiua particularē negatiua con
cludentibz directe. & nō pbat p cōuersionē reducēdo ipm ad aliquē modū
prime figure ppter rōnem prius dictā de baroco. Sed pōt p syllogismū ex
positiōnē negatiuū sic pbari capiendū vñ singulare p medio de quo nege
tur maior extremitas & verificet minor. In q quid dispositōne sequit con
clusio particularis negatiua & ipm. pbando p impossibile reducitur ad barbas
ra capiendū ptradictoriū sue cōclusionis cū minori inferendo cōtradictoriū
maioris. Et in secūda figura reducitur ad baroco. capiendū ptradictoriū sue
cōclusionis p maiori inferendo ptradictoriū sue minoris. Sciendū quarto
q ferison sextus modus constat ex maiori vñ negatiua & minori particulari
affirmatiua. particularē negatiua cōcludentibz. & p cōuersionē reducitur
ad ferio minori cōuersa simpliciter. Et pōt etiā pbari p syllogismū exposito
rū sicut modi pcedentes. sed p impossibile reducitur ad darij capiendū con
tradictoriū sue cōclusionis p maiore cū minori inferendo cōtradictoriū ma
ioris. Et in secūda figura reducitur ad camestres capiendū oppositū cōtrad
ictoriū sue cōclusionis p maiore & maiore p minore inferendo ptradictoriū

Petri hyspani

minoris. Et p hoc parēt formatōnes syllogismi tertie figure. ¶ Cōtra
p̄dicā arguit̄ p̄mo sic. Nō sequit̄ alicui hōi inest sanitas om̄i hōi inest al
bedo. ergo quedā albedo est sanitas. z tñ arguit̄ in disamis. Secōdo sic.
Nō sequit̄ a quodā hōie videt̄ equus. ab om̄i hōie videt̄ lapis. ḡ a quodā
lapide videt̄ equus. z tamē arguit̄ in disamis zc. Tercio sic. Nō seq̄
tur in dat̄i. ois hō est natus. quidā hō est nascend⁹. ergo qdā nascend⁹
est natus. Quarto sic. Nō seq̄tur. sortes nō est minor sorte. s̄ totus sor
tes est minor sorte. ergo aliqd minus sorte nō est minus sorte. z tñ arguit̄
in bocardo. Quinto sic. Nō seq̄tur. nullus hō est p̄riū. qdā hō est risi
bile. ergo quoddā risibile nō est p̄riū. z tñ arguit̄ in ferison. ¶ Ad p̄m
mum dicit̄ q̄ bñ arguit̄ in disamis s̄ male p̄cludit̄. s̄ debet sic p̄cludi. alis
cui hōi inest sanitas om̄i hōi inest albedo. ḡ alicui cui inest albedo inest sa
nitas. Ad secundum dicit̄ q̄ male p̄cludit̄ s̄ debet sic p̄cludi. ḡ a q̄
videt̄ lapis ab eodē videt̄ equus. Ad terciū d̄. q̄ nō arguit̄ in dat̄i. q̄
ibi ē variatio mediū quātū ad sua supposita p̄ q̄b tenet̄. q̄ hō in maiori te
net̄. p̄sentiū z p̄teritis ad q̄s restringit̄ p̄ illud p̄ticipiū p̄teriti ip̄is nat⁹
in minore stat. p̄sentiū z futuris ad q̄s āpliat̄ p̄ illud p̄teritū nascendus
Ad quartū d̄. q̄ in isto syllogismo sortes supponit̄ p̄ ip̄o sorte in ma
iore. s̄ in minore supponit̄ p̄ p̄tīb integralib⁹ p̄ q̄b restringit̄ p̄ hoc sign⁹
tot⁹. ¶ Deo mediū nō tenet̄ equalit̄ in minore z maiore. Ad q̄ntum d̄
q̄ risibile in p̄dicato minoris tenet̄ p̄teritiue ad subiectū. In p̄clusionē hō
tenet̄ abstractiē z fin se. eo q̄ subijcit̄ respectū hui⁹ it̄tōis scōe. l. p̄riū. t̄
ibi nō idē simplr ē p̄dicatū minoris z subiectū p̄clusionis nec bñ arguit̄ in
ferison. s̄ ad bñ p̄cludēdū debz sic p̄cludi. ḡ aliqd qd̄ risibile nō ē p̄riū

Syllogismorū concludentiū p̄ticularē negatiuā ta
les dantur regule. Nullus syllogismus p̄cludēs
p̄ticularē negatiuā indirecte potest eam p̄cludere
directe Et cōcludēs directe nō potest cōcludere
indirecte. Item prima figura p̄cludit̄ tria genera p̄positionū
scz vlem. p̄ticularē affirmatiuā z negatiuā. Secūda figura
cōcludit̄ p̄ticularē negatiuā. z vniuersalem negatiuā. Tercia
cōcludit̄ p̄ticularē affirmatiuā z negatiuā. ¶ Barbara cē
larent darij ferio baralip̄ton. Celantes dabitis fapesmo fri
selinozū. Celare camestrēs festino baroco darapti. Felap
ton disamis dat̄i bocardo ferison. In his quattuor versi
bus p̄dicis ponūtur nouēdecim dictōnes nōuēdecim mō
dis deseruiētes. ita q̄ p̄ p̄mā dictōem intelligit̄ p̄mus mō
dus prime figure. z per scōam secundus modus zc. Unde
primi duo versūs deseruiunt omnibus modis prime figure.
Tertius vērō versūs p̄ter vltimā dictōnē eius deseruit
modis scōe figure. ita q̄ p̄mā dictio deseruit primo modo.

Trattatus quartus

et secunda secundo modo. et sic de alijs. Ultima vero dictio
tertij versus cum alijs dictioibus quarti versus deseruit mo
dis tertie figure. Sciendum q per has vocales. scz a. e. i. o.
intelliguntur quattuor genera propositionum ita q per hanc
vocale m. intelligitur vniuersalis affirmatiua et per e vni
uersalis negatiua. et per i particularis affirmatiua. et per o parti
cularis negatiua. Et in qualibet dictione sunt tres syllabe. et
aliud residuum est supfluum vt postea patebit. Et per pma
syllabarum intelligitur maior propositio et per secundam mi
nor. et per tertiam conclusio. verbi gratia. Prima dictio scz ba
ra habet tres syllabas. in qualibet hanc ponitur a. Et
per hoc significat q primus modus prime figure stat ex du
abus propositionibus vniuersalibus affirmatiuis. vniuersales
affirmatiuas directe concludentibus. Et ita intelligit de alijs
dictionibus fm vocales ibi politas. Et sciendum q quattuor
dictiones pmi versus incipiunt ab his consonantibus. b. c.
d. et f. et omnes alie dictiones sequentes Et hoc intelligendum
est q omnes que incipiunt p dictionem inchoata a b. debet re
duci ad primum modum prime figure. et omnes que incipi
unt p dictionem inchoata a c. ad secundum. et per d ad tertium
et per f. ad quartum. Item vbicunq ponitur s. in illa dictione
significat q propositio intellecta p vocalem immediate prece
dentem debet conuerti simpliciter. et propositio intellecta per
vocale immediate pcedere ista hanc. p. debz conuerti p accis. Et
vbicunq ponit m. debet fieri transpositio in pmissis. Est em
transpositio in pmissis facere de maiore minorem et econ
uerso. et vbicunq ponitur. c. q modus intellectus per istas
dictiones in qua ponitur debet reduci per impossibile. vnde
versus. Simpliciter verti vult s. p vero p acci. D vult tra
sponi. c. per impossibile duci. Scilicet maiorem variatq se
cunda minorem. Tertia maiorem variat. seruatq minorem
Ed qz Aresto. in prioribus ostendit conuersiones
in quibus no sequitur conclusio ex pmissis esse in
utiles per inuentem terminorum in quibus no tene
huiusmodi coniunctio. ideo utilis est inuentio talium terminorum
vbicunq fiat inutilis coniunctio contra regulas syllogismo.

De ista parte secundum
de dicta ubi m. p. s.
refert per m. s. et
p. s. f. m. s. v. m. s.
v. m. s. m. s. v. m. s.
to c. n.

De ista parte
De ista parte
De ista parte
De ista parte
De ista parte

De ista parte
De ista parte
De ista parte
De ista parte
De ista parte

De ista parte
De ista parte
De ista parte
De ista parte
De ista parte

De ista parte
De ista parte
De ista parte
De ista parte
De ista parte

Petri hyspani

rum prius assignatas. Accipiendi sunt igitur duo termini
scz due species cum suo genere. vt hō asinus animal. vl duo
termini quorum alter de altero p̄dicatur siue p̄uertibiliter siue
nō. cum extraneo vtriusq. vt homo risibile lapis. vel homo
animal lapis. vl accipiendi sunt duo termini. quorum alter
de altero p̄dicatur siue cōuertibiliter siue nō cum superiore
ad vtrūq. vt homo risibile substantia. vel homo animal sub
stantia. Per hanc em̄ regulam disinctionem cuiusq. generi
applicetur siue substantie siue quātitati siue alicui illorū sem
per inueniuntur termini per quos inutilis cōiugatio demō
strabitur nō tenere. z tales terminos appellat Aresto. in p̄t
oribus terminos in quibus nō est acceptis tribus terminis
facere cōiugationem in qua p̄missa sunt vere z conclusio
falsa manente eadem qualitate z quātitate p̄positionū. Ver
bi gratia. hic est inutilis cōiugatio. nullus asinus est homo
nullū rōnale ē asinus & nullū rōnale ē hō. Et isti sunt termini
in q̄b̄ omni. Contra hāc inutile cōiugationem accipiunt ter
mini in quibus nulli per scdm̄ mēbrum regule. vt homo ri
sibile asinus. z arguitur sic. Nullus asinus est homo. nullū
risibile est asinus. ergo nullus risibile est homo. Ecce p̄missa
sunt vere. conclusio est falsa. seruata eadem qualitate et quan
titate p̄positionum in vtraq. cōiugatione. et vtrobiq. ma
nente eadem figura.

Postq̄ autor determinauit de omnib. modis z figuris in speciali. hic
dñr ad maiorem intellectū p̄cedentiū ponit aliqua notabilia Primo po
nit talem regulam de modis p̄cularib. negatiuis dicens. q. nullus syl
logismus p̄cludens p̄cularem negatiuā directe potest eam p̄cludere in
directe nec econuerso p̄cludens eam indirecte potest eam p̄cludere direc
te. Cuius ratio est. qz p̄cularis nō potest p̄uerti in terminis. Sz solū q
p̄trapositionem in qua p̄uersione nō manent idem termini p̄m̄p̄ositionis
formali. modo oportet q. in syllogismo idem termini maneant. Sed oēs
syllogismi directe p̄cludentes aliquā affirmatiuā vel negatiuā vniuersale
etiam p̄cularem affirmatiuā p̄ p̄uersionē sue p̄clusionis possunt indirec
te inferre p̄uertentē sue p̄clusionis sicut determinat in p̄ma potestate syl
logismi. ¶ Sciendum p̄mo est. q. sex sunt potestates syllogismi. que sunt
naturales p̄p̄terates ip̄orum. Prima est posse plura p̄cludere vt quādo
syllogismus infert vnā p̄clusionē que p̄t p̄uerti etiā p̄t inferre p̄uertentē
eius que sc̄tur ad p̄ncipalem p̄clusionē suam Et si plures p̄p̄ositiones se
quant ad illā p̄clusionē vltra p̄ncipalē p̄t inferre plures p̄clusiones Sc̄da

da p̄m̄p̄ositionē
om̄is est dñr
p̄m̄p̄ositionē

Tractatus quartus

potestas est ex falsis posse concludere verum sed ex veris non nisi verum exemplum primi. vt omnis lapis est aial. omnis homo est lapis. ergo ois hō est aial. Et istis duabus pmissis inferit syllogistice ista pclusio vera. ois homo est animal. Tertia potestas est posse pcludere circulariter aliquam suaz pmissarum quod fit capiēdo pclusionē vnus syllogismi cōuersam cum altera pmissaz inferendo alterā pmissam. Quarta potestas est posse pcludere puerue capiendo oppositum pclusionis vnus syllogismi facti cum vna pmissaz inferendo opposituz alterius pmissae. Quinta potestas est posse pcludere p impossibile capiendo pcontradictōnū pclusionis. cū vna pmissaz manifeste vera ad inferendū vnam manifeste falsam. Ex cuius falsitate sequit veritas pclusionis negare a respondēte sicut negato isto a respondente omnis homo est animal. qz z sic Quidā homo nō est aial. Qis homo est substantia. ergo quidā homo nō est substantia. pclusio est falsa. ergo aliqua pmissaz nō minor. ergo maior ergo illa. Omnis homo est aial fuit vera. qz pcontradictōrie nō possunt sit esse falsae. Sexta potestas ē posse pcludere ex oppositis. vt quādo fit syllogismus ex ppositōnibz contrariis vel pcontradictōriis inferendo negatiōem eiusdem de seipō. z de istis habet in libro prior. ¶ Sciendū scōdo q p cōparatōne figuraz inter se pma pcludit oia genera ppositiōnū scz vniuersale. pticulare. affirmatiuū negatiuū sicut patz in quattuor modis pme figure directe pcludentibz. sed scōda fīgura solum pcludit tria genera ppositiōnū. scz pticulare vniuersale z negatiuū. z nō pcludit affirmatiuū. ppter causam pus dictam in secunda fīgura. Tertia vero etiā solum concludit tria genera ppositiōnum. scz affirmatiuū negatiuū pticulare. z nō concludit vniuersaliter ppter causam dictam in tertia figura. z quia pfectius est concludere affirmatiue et vniuersaliter q vniuersaliter z negatiue z pfectius ē cōcludere vniuersalem negatiuam q pticularem affirmatiuam vel negatiuam. Ideo pma figura perfectior est q secunda. z secunda perfectior q tertia. ¶ Sciendū tertio. Pro declaratiōe trium figurarū q earum sunt decem z novem modi scz nouem prime. quattuor secunde z sex tertia. quorum nominiū numerus z ordo habetur in his versibus. Barbara. celarent. darii. fesrio. baraliptron. Celantes dabitis fapelsmo friseimozū. Celare camestres festiro baroco. darapti Felapton disamis darisi bocardo ferison. Et nota q in qualibet dictōne sunt tres syllabe tantum z non sunt plures. hoc est solum causa metri. vocalis prime syllabe significat qualitatem z quantitatem prime premisse. z scōda vocalis significat scōdam premissam. z tertia conclusionem. Unde sic per a intelligitur vniuersalis affirmatiua per e vniuersalis negatiua. per i particularis affirmatiua. per o particularis negatiua zc. ¶ Sciendum quarto q quattuor modi prime figure sunt fortiores alijs z incipiunt per istos quattuor consonantes. b. c. d. f. que in ipis significant ordinem eorum. Sed alijs reducuntur ad ipsos. Et isti consonantes in alijs modis significant reductōnem eorum. ita q omnes modi incipiētes a b. reducuntur ad barbara z sic de alijs. Itē in predictis modis vbi ponitur s. significatur q ppositio intellecta que significatur per vocalem precedentem debet conuerti simpliciter in reductōe talis syllogismi. z per p designatur q ppositio designata per vocalem immediatā

Petri hyspani

re precedentem debet conuerteri per accidens. Et per m. designatur q. de
bet fieri transpositio premissarum. Et per c. debet fieri reductio per impos
sibile nisi ponatur in capite dictionis. vii. S. vniuersali simplr. verti. p.
vero per acci. Q. vult transponi. c. per impossibile duci. Alij. Neci. sum
pliciter conueritur eua per acci. Alio per contra sic fit conuersio. tota.

¶ Contra p. dicta arguit p. mo sic. Celarent potest concludere p. ticulari
rem negatiuam directe et indirecte. ergo male dicit q. nullus syllogismus
concludens p. ticulari rem negatiuam directe potest eam concludere indirec
te. Seco sic. Nulla pars est vniuersalis cum totum et vniuersale idem
sunt. sed quilibet conclusio prime figure est pars respectu ipsius maioris
premissae. ergo nulla est vniuersalis. et sic prima figura non p. cludit vniuer
saliter. Tercio sic. extremitates vniuntur in conclusione eo modo quo
vniuntur in premissis cum medio. sed in darapti in tertia figura extrema
vniuntur cum medio vniuersaliter. ergo possunt vni vniuersaliter in con
clusionem. et sic concluditur vniuersaliter. Quarto sic. vnitas syllogismi
sumitur ex vnitatem conclusionis. ergo vnus syllogismus habet tm vnam
conclusionem. et sic nullus syllogismus potest concludere plura.

¶ Quinto sic. In omni bona consequentia consequens includit in antecede
nte. sed verum non includitur in falso. ergo ex falso non sequitur verum.

¶ Ad p. m. dicit q. licet celarent ex consequenti concludit p. ticulari rem
negatiuam et indirecte. tm p. mo per se et directe p. cludit vniuersalem negatiuam
tm. Ad scdm dicit q. nulla pars dicitur vniuersalis respectu sui totum
sed bene dicitur vniuersalis respectu suarum partium. Et isto modo con
clusio prime figure bene dicitur vniuersalis respectu suarum p. ticularum. sed dicitur
p. ticularis fm modum respectu maioris premissae. Ad tertium dicit q. licet in
darapti extremitates vniantur cum medio vniuersaliter vniuersalitate mes
dij tanq. cum illo quod distribuitur tamen extremitates non vniuntur
cum ipso ratione sui vniuersaliter. hoc est vniuersalitate extremitatis. quia
nulla extremitas ibi distribuitur ratione cuius nulla potest distribui in con
clusionem. Ad quartum dicit q. licet vnus syllogismi sit tantum vna
conclusio p. ncipalis. possunt tamen esse plures minus p. ncipales que infe
runtur in virtute prime conclusionis. Ideo omnes ille habent semp. mos
dum vnus conclusionis q. rum ad virtutem per quam inferuntur. licet
varientur materialiter fm numerum p. positionum. Ad quintum dicit
tur q. licet verum non incidatur in falso ea p. re qua est falsum. tamen be
ne includitur in falso ratione materie scz terminorum ex quib. constituit
propositio. Et sic in syllogismo bene potest concludi verum materialiter
Et hec de syllogismo dicta sufficiant.

¶ Sequitur quintus tractatus

y iij

Tractatus quintus

Ratio dicit multis

modis. Primo modo. idem est q^d diffinitio vel descriptio vt hic Annuoca dicuntur quarum nomen est comune et ratio substantie fm illud nomen est eade

Secundo modo est quedā virtus anime. Tercio idem est q^d oratio ostendens aliquid sicut sunt propositiones vel rationes disputantiū. Alio modo idem est q^d forma materie. vt in cultello ferrum est materia. dispositio vero inducta in ferro est forma

Alio modo idē est q^d essentia communis predicabilis de plurib^{us}. vt essentia generis speciei vel differentie. Alio modo idem est q^d medium inferens conclusionem. et hoc modo

sumitur ratio in diffinitione argumenti que est talis.

¶ Iste est quintus tractatus Petri hyspani in quo postq^{uam} determinauit in precedenti tractatu de syllogismo simplr et absolute fm suā formā nō tracto ad aliquā materiā spēalem hic p^{ro}pter determinat de syllogismo dyalectico qui est syllogismus tractus ad materiam probabilem. Et ratio ordinis est. quia sicut est in rebus naturalibus. ita est in artificialibus et sicut se habet ordo in realib^{us}. ita se habet in entibus rōnis. Sed in naturalib^{us} et realib^{us}. vnūq^{uodque} p^{ro}p^{ri}us habet cognosci fm se absolute. hoc est fm suā formā simplicem q^{uod} fm contractionem eius ad materiā spēalem. sicut domesticator prius habet cognoscere formā domus fm se q^{uod} illa ipse ap^{er}iet ad materiam. et sic simplex oratio incōtracta precedit p^{ro}positā et p^{ro}teram^{us} q^{uod} syllogismus est ens q^{uod} dā artificiale et rōnis. ideo prius dīceduz erat de syllogismo simplr et absolute q^{uod} se habet p^{ro} modū simplicioris q^{uod} de ipso tracto ad materiam. q^{uod} vt sic habet se p^{ro} modū p^{ro}positi.

¶ Scīdū p^{ri}mo. q^{uod} syllogismus tripl^{ex} p^{ro}trahit ad materiā fm q^{uod} tripl^{ex} est materia. P^{ri}mo em p^{ro}trahit ad materiā necessariā q^{uod} dicit materia naturalis. et sic est syllogismus demonstratiuus. Secūdo modo ad materiam probabilem que est materia contingens sub modo cōtingentis accepta. et sic est syllogismus dyalecticus. Tercio modo ad materiam probabilem apparentem que est quando materia remota inq^{ui}etū habet similitudinē euz materia p^{ro}babili. et sic est syllogismus sophisticus. Et q^{uod} materia necessaria p^{er}fectior est materia p^{ro}babili. et p^{ro}babilis apparenti. ideo syllogism^{us} demonstratiuus p^{er}fectior est dyalectico. et dyalecticus sophisticus. q^{uod} ergo auctor iste non facit mētionē de syllogismo demonstratiuo. q^{uod} est instructor iuz uenū. sed solū dyalectico. et sophisticus. ideo immediate post tractatū de syllo

Petri hyspani

gismo simplr dicto. z ante tractatū de fallacijs ponit tractatus in quo de
terminatur de syllogismo dialectico. ¶ Sciēdū sēdo. q̄ licet ista scia de
noietur a loco ranc̄ a p̄prio subiecto. nō tñ ē p̄p̄iū subiectū huius traca
tus. s̄z denoiat a loco ranc̄ a p̄ncipio sui subiecti. q̄z loc⁹ est p̄ncipiū effecti
uum syllogismi dialectici in quo fundat syllogismus dialecticus. z sub ra
li rōne hic p̄siderat. q̄z ip̄e syllogismus est hic subiectū huius tractat⁹ eo
q̄ ip̄e hic p̄ncipalit̄ p̄siderat. z oia h̄ p̄siderata h̄nt reductōem ad ip̄m. z
sic potest haberi que sit cā materialis huius tractatus z etia finalis que
est p̄fec̄a cognitio syllogismi dialectici. Causa aut̄ efficiens dicta est p̄is
us. s̄z causa sua formalis est duplex sicut et in alijs forma tractandi z for
ma tractatus. Forma tractandi est triplex sc̄z diffinitiva. diuisiua z exem
plorū positiua. s̄z forma tractatus est diuisio huius libri in capitula capis
tulorū in pres. Nam p̄mo determinat de syllogismo dialectico in cōt q̄n
tum ad aliqua eius p̄ncipia. vt sunt argumētatio argumētū z locus. z s̄z
cundo oñdit q̄uo sit syllogismus dialecticus fm diuersos locos sp̄ales.
et q̄z in diffinitōe argumenti ponit ratio. ideo p̄us oñdit multiplicatē
huius nois rō vt sciat q̄uo capis rō in diffinitōe argumētū. ¶ Sciēdū
est tertio. q̄ rō sumit sex modis. Primo mō p̄ diffinitōe rei. sicut in diffi
nitōe equocor̄ dī. z fm illud nomen. rō. i. diffinitio est diuersa Secundo
modo accipit p̄ potentia aie que est intellectus ab eo solum differens fm
rōnem. Et ideo ylaac sic eā diffinit dicens Ratio est aie intellectualis vir
tus faciens currere de cā in causatum. Tertio mō sumit p̄ argumētatiōe
aut orōne ostendere aliquid de aliquo Quarto mō sumit p̄ forma p̄is q̄
est forma materie Quinto modo sumit p̄ forma totius sicut est essentia
generis vt speciei. Sexto mō capis p̄ medio probatiuo p̄clusionis de quo
intelligit in diffinitōe argumētū. Unde isti mōi in his p̄libi p̄rinc̄ur. Dif
finit p̄tus ostēdit forma vel esse. Est mediū rō p̄ q̄d p̄cludit ergo ¶ Sciē
dū quarto. q̄ istorū modorū sic habet sufficientia. q̄z ois rō sumit ab hoc
q̄ est rōcinari. vel ergo sumit p̄ ip̄a rōcinatōe z sic est tertius modus. vel
p̄ p̄ncipio rōcinatōis. z hoc est duplr. q̄z vt est p̄ncipiū effectiui p̄ncipale
rōcinatōis. z sic est secūdus modus. vel est p̄ncipiū instrumētale. z hoc
duplr. q̄z vel sumit formaliter inq̄rum est p̄ncipiū talis discursus. z sic est
sextus modus. vel fm id q̄d est z hoc duplr. q̄z vel est p̄ncipiū p̄plexū. et
sic est p̄mus. vel inōplexū z hoc duplr. vel se habet p̄ modū p̄is. et sic ē
quartus modus. vel p̄ modū totius. z sic est q̄ntus ¶ Contra p̄es
dicta arguit p̄mo sic. oīne quod habet rōnem est rationale. ergo si ratio su
ma tur p̄o diffinitōe cū alius habeat diffinitōem habebit rōem q̄d est
falsum. ergo rē. Sēdo sic. Idē nō p̄r esse p̄ncipiū p̄ueniēre z differēre
respectu eiusdē. s̄z p̄ intellectū hō p̄uenit cū angelis. z p̄ rōez hō differt ab
angelis. q̄ nō s̄z idē intellectus z rō Tertio sic. acc̄ rōis nō est rō. s̄z ar
gumētatio est acc̄us rōis. q̄ argumētatio nō est rō. Quarto sic. Si for
ma materie esset ratio. vel esset rō materie vel p̄posita. s̄z nullū est dicēdū
q̄z ip̄a forma ab vtroq̄ differt rōe. q̄ nō sumit rō p̄ forma materie Qui
to sic. Essentia rei z forma materie z diffinitio idē realit̄ sunt. ergo p̄mus
quartus z q̄ntus modi nō distinguunt. ¶ Ad p̄mū dicit. q̄ sic capiat
rō p̄ p̄rte intellectina anime sic habēs rōem est rōale. nō tñ si capiat p̄o

Tractatus quintus

diffinitione que explicat esse rei sicut sumit in primo modo. et licet assinus hoc modo habeat rationem. non tamen est rationalis. Ad tertium dicitur. quod intellectus sub eadem ratione non facit hominem convenire et differre ab angelo sed secundum diversas rationes. Nam intellectus hominis in quantum est simpliciter apprehensio facit hominem convenire cum angelo. sed in quantum est discursivus facit ipsum differre ab ipso primo modo. intellectus secundo modo vocatur hic ratio. Ad tertium dicitur. quod licet argumentatio non est ratio. ut ratio sumit. intellectus qui essentialiter dicitur ratio tamen vocatur ratio precipue. quia est effectus rationis. Officium enim est precipua similitudo sue cause. Ad quartum dicitur. quod licet forma materie non sit complexa ratio materię vel composita. est tamen ratio virtutis per modum principij formalis. Ad quintum dicitur. quod licet non distinguuntur secundum se. tamen bene distinguuntur secundum rationem. quia ratio in quantum modo sumit per forma totius secundum se. et in primo modo. per ratione explicante formam totius. et in quarto per forma partium. ut dictum est. et sic illi modi ab invicem distinguuntur.

Argumentum est oratio rei dubie faciens fidem. id est. medium probans conclusionem. Conclusio enim debet confirmari per argumentum. Est autem conclusio argumento vel argumentis probata propositio. sed antequam probetur tunc est dubitabilis et est questio. Questio sic diffinitur questio est dubitabilis propositio. Medium autem est quod habet duo extrema.

Postquam auctor posuit divisionem modorum rationis ad eligendum medium de quo est hic ad propositum. quod ponitur in diffinitione argumenti. hic prosequenter determinat de argumento. ipsum primo sic diffiniens. Argumentum est ratio rei dubie faciens fidem. Hanc diffinitionem explicat cum dicitur. id est. medium probans conclusionem que debet confirmari per argumentum. Unde in hac diffinitione ponitur ratio loco generis. Ratio enim dicitur tamen de medio syllogismi simpliciter quod syllogismi demonstrativi et dialectici et argumentum non dicitur de medio syllogismi simpliciter. Deinde ponitur rei dubie faciens fidem ad determinandum medium syllogismi simpliciter. qui non est probativus vel demonstrativus in quantum habet modum. nec facit fidem de conclusionem. sed solum habet necessitatem inferendi conclusionem et non probandi ipsam. Sciendum primo. quod argumentum potest accipi dupliciter. Uno modo pro secunda intentione que attenditur termino probativo alicuius conclusionis. Alio modo pro re subiecta illi intentioni que est ille terminus siue medium probativum conclusionis. Sic autem non diffinitur argumentum per illam intentionem secundum se. vel pro re subiecta tali intentioni secundum se. sed per intentionem preterita rei vel per re subiecta ut substat tali intentioni. Et sic diffinitur per toto composito secundum rationem ex re et intentione ut res se habet per modum materialis. Intentio vero per modum sub quo illud materiale diffinitur. et sic patet quod sit diffinitivum in hac diffinitione. Sciendum secundo. quod medium ratio et argumentum idem sunt secundum rem. sed differunt secundum rationem superiorum et inferiorum. quia dicitur medium in quantum habet duo extrema. et est univocum extremorum secundum aliquem modum sed tale medium dicitur ratio in quantum

Petri hyspani

est instrumentum intellectus vel rationis. ad inferendū aliquā p̄clusionē
 pbando ipam. sed idem d̄r argumentū inquantū habz vim pbatiuā cō
 clusionis. quā addit vltra p̄torem illatiuā. ratōne cuius d̄r quasi arguens
 mentē. qz p̄ illā virtutē aliquo modo cogit mentē ad assentiendū p̄clusio
 ni. z puenit illa virt⁹ pbatiua ppter habitudinē mediū ad extremitates q̄.
 notior est intellectui q̄ habitudo extremitatū inter se. z cū apprehēdit illā
 habitudinē suē puenientiā extremorū cum mediō esse necessariam cogit
 simplr assentire p̄clusioni. z cum ipa cognoscit vt p̄tingens. Intellectus
 assentit pbabili solū. z sic patz quō mediū z ratio se habent p̄ modum su
 perioris ad argumentū. ¶ Sciendū tertio. qz fides accipit duplr. Uno
 modo p assensu vel credulitate intellectus circa aliquod credibile ppter
 auctoritatē z amorem p̄me veritatis. ipam reuelantis. z sic est virtus que
 dam theologica que p argumentū nō acquirit. z sic nō capit in diffinitōe
 argumenti. Alio modo capiffides p assensu z credulitate illatōis alicu
 ius p̄clusionis mediante ratōe pbabili. z sic est credulitas qua intellect⁹
 credit in syllogismo cōclusionem esse veram ppter aliquod argumentū. z
 hoc modo argumentū est ratio faciēs fidem de re dubia. eo qz habz virtu
 tem pbatiuā p̄clusionis p quā facit intellectu p̄clusioni credere que p̄us
 erat dubia. ideo bene d̄r medium pbans p̄clusionē. ¶ Sciendū quarto qz
 questio p̄clusio p̄positio z enunciatio differunt inter se. qz dicit p̄clusio siue
 enunciatio. put argumentū vel argumētis est approbata p̄positio. z tunc
 capitur tanqz certa. sed dicit questio anteqz pbatur z adhuc ē dubia. Est
 etiā questio dubitabilis p̄positio. vel sic. Est p̄positio sumpta cum signo in
 interrogatiuo. sed d̄r p̄positio. put poni potest p̄ alio scz p̄clusionē inferenda
 Et quia argumentum facit cognitōez p̄positōis que p̄ius erat dubia
 et postea cum pbatur dicit p̄clusio. ideo dicit rei dubie faciēs fidē vel me
 dium pbans p̄clusionem. ¶ Contra p̄dicta arguitur p̄mo sic. Idem nō
 diffinitur p seipm. sed argumentū z ratio idem sunt ratōnem accipiendo
 vltimo modo vt hic accipit. ergo argumentū male diffinit. Secōdo mo
 do sic. De re certa bene argumentū fit. vt de ista p̄positōe. deus ē. q̄ ē cer
 tissima. z tamē tale argumentū nō facit fidem de re dubia. Tercio sic.
 Locus dialecticus z syllogismus dialecticus faciunt fidem de re dubia et
 tamē nullum eorū est argumentū. ergo diffinitio illa puenit alijs a diffini
 to. Quarto sic. In illo syllogismo. ois lapis est animal. ois homo est la
 pis. ergo ois homo est aial. Ibi tertia p̄positio est p̄clusior nō est probata
 argumento. vel argumentis eo qz falsum manifestū nō est pbatiū verū.
 qz nō est notius ipo. ergo male diffinitur p̄clusio in textu. Quinto sic.
 Omnis p̄positio est vera vel falsa. sed questio nō est vera vel falsa. vt vtz
 fortes currat nō significat nec verum nec falsum. ergo questio nō est dubi
 zabilis p̄positio. ¶ Ad p̄mum dicitur h̄ ratio z argumentum idēz sint
 materialr tamē differunt p̄m ratōem z ea pre qua differunt ratio est cō
 muniōz z notior argumento. ideo argumentū bene diffinit p ratōem siue
 medium. Ad scōm dicit qz argumentū nō facit fidem de re certa inq̄
 tum certa est sed inquātū ponit sub modo dubij z sub modo questionis
 ideo argumentū semp facit fidez de re dubia siue p̄m rem siue modū hoc
 faciat. Ad tertū d̄r qz locus dialecticus nō facit immediate fidem de re

Tractatus quintus

Dubia sed mediāte argumēto scz inquantū in ipso fundat argumentū z si militer syllogismus dialcticus nō facit fidē ratōe sui. s; ppter virtutēz sui mediū in quo est virtus pbatua. ideo solū argumentūz p se z inmediate facit fidem de re dubia. Ad quartū dī. q in syllogismo dato est conclusio syllogismi simplr nō tamē ibi est conclusio syllogismi pbatui de quo solum hic intelligitur. Ad quintū dī. q licz questio formaliter accepta sub ratōe questionis nō sit vera vel falsa. tñ quantū ad suū materiale esse cui addit signū interrogatiū feat verū vel falsum. Ideo bene dicitur ppositio materialiter vera vel falsa. Et additur dubitabilis ad explicādū formale eius quod est acceptio eius sub modo dubij.

Argumentatio est argumēti per oratōem explicatio. id est oratio explicans argumētū Differt aut argumētū a medio et argumētatiōe. qz mediū dicit eo q bz duo extrema. Argumētū aut addit sup mediū virtutē pbandi conclusionem Argumentatio dicitur totalis oratio composita ex premissis. et conclusione. et in illa manifestatur virtus argumenti. Aliquando tota oratio potest inferre vniuersalem affirmatiuā. Aliquando nō nisi particularem affirmatiuam. aliquando vniuersalē negatiuā. Aliqñ picularē negatiuā. z sic manifestat tota virtū argumētī. cū ostendit supra quā conclusionē potest ipm argumētū vel supra quā nō potest quod quidez fit in argumentatōne. vt supra patuit.

Postq̄ autor determinauit de argumento quod est pncipium argumentatōis. Nūc psequenter determinat de argumētatiōe ipam pmo sic diffiniens. Argumētatio est argumenti per oratōem explicatio. in qua diffinitōne ponitur explicatio loco generis. z ponit argumenti per oratōem ad differentiā oratōis que est explicatio diffinitī. z ad differentiā oratiōnum categoricaz z hypothericaz quibus nō puenit explicare virtutēz argumenti. z huius diffinitōis sic potest dari ratio. qz argumētatio dicit tota oratio que est cōposita ex pmissis z conclusione. sed in tali oratōne manifestat virtus argumenti. quia talis oratio infert conclusionem affirmatiuam vel negatiuam. z in hoc explicatur q medium eius habeat virtutēz pbandi z inferendi conclusionē vniuersalē affirmatiuā. vel vniuersalē negatiuam. aut picularē affirmatiuā aut negatiuā. z in hoc manifestat q in illis argumentatōnibus medium habet virtutē pbandi z inferendi conclusionem. ¶ Sciendū pmo. q argumentatio z argumentum sic inter se differunt. qz argumētū est medium habens virtutē inferendi z pbandi conclusionem. sed argumentatio est orō explicās talē virtutē ipius mediū. Et

Petri hyspani

tunc enim diffinitio explicat diffinitum ipsum resoluendo per sua principia. scilicet genus
 et differentiam. Ita similiter argumentatio explicat virtutem eius ostendendo
 quod medium habet puenientiam ad maiorem extremitatem et minorem et quod
 extremitates habent puenientiam cum medio per quam puenientiam con-
 gnoscit virtus medij qua possunt vntri extremitates inter se. et per quam
 potest inferri et probari conclusio. ¶ Sciendum secundo. quod argumentatio dupliciter ac-
 cipitur. Vno modo per omni oratione in qua est antecedens prius et medium illati-
 uum conclusionis. et hoc modo extendit se ad quolibet modum argumentationis
 Alio modo accipitur specialiter per argumentatione probatiua cuius medium habet
 virtutem probatiuam et illatiuam respectu conclusionis. et in diffinitione preposita
 diffinitur argumentatio probatiua. et non diffinitur argumentatio cõter accepta per
 quolibet argumentatione illatiua conclusionis. Cuius ratio est. quod sicut syllogismus
 in hoc libro non habet considerari in tota eius cõitate. sed hic consideratur specialiter de
 syllogismo dyalectico quod est probatiuus. sic similiter argumentatio non habet considerari
 in sua cõitate sed solum probatiua. ¶ Sciendum tertio. quod argumentationis quatuor
 sunt species. scilicet syllogismus. inductio enthymema et exemplum. quarum sic ha-
 bet sufficiencia in omni argumentatione procedit ab antecedente in prius. vel ergo sic
 processus a parte vel a toto. si a toto hoc est dupliciter. vel in antecedente sunt due
 pmissæ dispositæ in modo et figura. et sic est syllogismus. vel est vna pmissa et tunc
 sic est enthymema in hoc enim pueniunt enthymema et syllogismus. quod in vtroque
 est processus a toto ad partem. siue ab vltimo ad particulare. et si fiat processus a par-
 te ad totum. hoc est dupliciter. vltimum fit ex singularibus ad vltimum. et sic est inductio vel ab
 vno singulari ad aliud. et sic est exemplum. ¶ Sciendum quarto. quod illa diuisio argu-
 mentationis non est diuisio generis in suas species. quod diuisum non puenit equale
 de illis quatuor. secundum prius et posterius. et ratio est. quod argumentatio dicitur ab eo
 quod est arguere mentem ad consentiendum conclusioni quam inferit. et hoc per se primo pue-
 nit syllogismo. et non alijs speciebus argumentationis illis enim solum puenit in quatuor
 in ipso est aliquid in virtute syllogismi. et sic alie species argumentationis a syllogismo
 principiantur eodem argumentationis mediante syllogismo specialiter quantum ad illati-
 uam conclusionem. sed quantum ad probatorem quicquid varietur modus probatōis in syllo-
 gismo et in alijs et inde puenit quod alie species argumentationis omnes reducuntur
 ad syllogismum. et per hoc satis patet diffinitio et diuisio argumentationis.
 ¶ Contra predicta arguitur primo sic. Argumentum et argumentatio differunt sicut
 aut abstractum et concretum. quod pueniunt in principio dictōis et differunt in fine. sed
 abstractum non est explicatio concreti nec e contra. ergo argumentatio non est explica-
 tio argumenti. Secundo sic. syllogismus procedens ex manifeste falsis est argu-
 mentatio. cum sit sub vna specie argumentationis. et tamen non est explicatio
 argumenti. quod in eo non est medium habens virtutem probandi conclusio-
 nem. ergo male ponitur diffinitio argumentationis Tercio sic. argumē-
 tatio est quasi arguens mentem. sed tota oratio cõposita ex premissis et
 conclusione non arguit mentem. quod hoc solum puenit antecedenti. ergo male
 dicitur argumentatio est oratio totalis cõposita ex pmissis et conclusione.
 Quarto sic. in primo topico sufficenter enumerantur species argumentationis
 vbi tamen solum ponuntur due species argumentationis. scilicet syllogismus et inductio. et
 ergo male ponuntur hic quatuor. Quinto sic. specierum oppositarum vna

Tractatus quintus

nō reducitur ad aliam sed omnes alie species a syllogismo reducunt ad syllogismum. ergo nō sunt species a syllogismo distincte. Ad p̄mū dicitur q̄ licet argumentatio et argumentum pueniant in principio. et differant in fine nō tamen in re significata pueniunt. q̄ argumentū fecit mediū argumentationis. sed argumentatio fecit orationem compositam ex p̄missis et p̄clusionis. ideo nō solū differunt ut abstractū et p̄cretum. ratione cuius vnū potest esse explicatio alterius. Ad scđm dicitur q̄ h̄ syllogismus p̄cedēs ex manifeste falsis sit argumentatio illatiua capiendo argumentationem cōmuniūter. nō tñ est argumentatio p̄batiua de qua solū datur ista diffinitio. Ad tertium dicitur q̄ tota oratio cōposita ex p̄missis et p̄clusionē bñ arguat mentem. nō tñ p̄m quālibet p̄em eius. sed solū p̄m aliquā eius p̄t sc̄z rōe antedentis et hoc capiēdo totū collectiue. sc̄z p̄fecto q̄ si capiat totum distributiue ut est idē q̄ quelibet p̄s argumentationis. tñ nō arguit mentē. s̄z vna p̄s tantū. Ad quartū dicitur q̄ aresto. p̄mo topicorū sub syllogismo p̄phendit enthymema et sub inductione p̄phendit exemplū eo q̄ vtrobiq̄ p̄cedit a singularibz vel a singulari. ideo exemplū dicitur inductio im̄fecta. Ad q̄ntum dicitur q̄ licet alie sp̄s argumentationis a syllogismo. quantū ad virtutē inferendi reducantur ad syllogismū. nō tñ quantū ad suam formā arguēdi nec sp̄ quantū ad virtutē p̄bandi. idē p̄m diuersos modos arguēdi conuenienter a syllogismo distinguuntur.

Argumentationis quattuor sunt species. sc̄z syllogismus inductio enthymema et exemplum. Diffinitio autē syllogismi dicta est prius. Inductio est a singularibz sufficiēter enumeratis ad vniuersale progressio. ut sortes currit. plato currit. et sic de singulis. ergo omnis homo currit.

Postq̄ autor determinauit de argumentatione in cōi tam diffinitue q̄ diuisiue. hic p̄t determinat de speciebus ei⁹. et q̄ diffinitio syllogismi sufficiēter posita est in quarto tractatu. et p̄ illā diffinitōem p̄t diffiniri syllogismus simpliciter dicitur remota illa p̄cula p̄cessis. et etiā syllogismus dialectice app̄posita illa p̄cula. ut sic. Syllogismus ē orō in qua q̄busdā positis et concessis necesse est aliud euenire p̄ ea q̄ posita sunt et p̄cessa. Ideo autor se excusat de determinatōe syllogismi. eo q̄ diffinitio eius p̄us data sit. idē insuper alias sp̄s argumentationis p̄us determinat de inductione q̄ post syllogismum est p̄fectior alijs. ¶ Sciendū ē p̄mo q̄ inductio est progressio a singularibz sufficiēter enumeratis ad v̄lē. ut sortes currit. plato currit. et sic de alijs. q̄ tñ. In qua diffinitōne ponit progressio loco ḡn̄is. et capit s̄lūndū nariē p̄ s̄lūndū ad motū. progressiū aīalis. q̄ sicut ille sit p̄ponēdo pedes pedis. sic iste mot⁹ rōis sit capiēdo vnū singulare post aliud idē hic capit progressio p̄ motū rōis. Deinde ponit a singularibz ad dīnam syllogismū et enthymemat⁹ q̄ p̄cedūt ex v̄libz ad singularia. Et subūgit ad v̄lē ad dīnam exemplū q̄ p̄cedit ab vno singulari ad aliud. Et q̄ diffinitōe p̄z q̄ inductio et descēsus aliq̄ mō opponunt. q̄ descēsus ē ab v̄lē ad p̄culare. ut oīs hō

Petri hyspani

currit. \bar{g} fortes currit. Sz ecotra. inductio fit a singularibz ad vlt. ¶ Sciendū scdo q singularare capit duplr. Vno mō p omī indīduo determinato. Alio mō p quocūqz inferiori alicuius superioris. z hoc mō spēs alicuius pnt dici singularia gñis. qz licz nō sint singularia simplr. sunt tñ singularia in respectu z hoc mō capit singularare in ista diffinitōe. z etiā vlt capit generaliter p quocūqz superiori. z nō sufficit q sit pcellus ad vlt infinite capruz qz hic nō ē pzie inductio. fortes currit. plato currit. \bar{g} hō currit. Sz debz fieri pcellus ad vlt vltter centum quod est vniuersale fm rem z modum simul inferendo ipsum a singularibus sufficienter enumeratis. vt concludendo. ergo omnis homo currit. ¶ Sciendū tertio. q duplr fit inductō pmo modo enumerando aliqua singularia tantū z nō omnia. vt dicendo sic. fortes currit z plato currit. ergo omnis homo currit. z hoc modo inductio nō est necessaria psequentia. qz hoc modo antecedēs potest esse verū psequēte existente falso. sed est. pbabilis tantū. Alio modo enumerando omnia singularia simul. z hoc duplr. Vno modo enumerādo omnia singularia in ppria forma cum illa pricula z nō sunt plura. Alio modo enumerādo aliqua in ppria forma. z pphendēdo alia simul sub illa clausula. z sic de alijs. Et vtrqz illorū modorū inductio est psequentia necessaria. z tamē nō est formalis sed materialis tantū. qz tener gratia habitudinis materialis tantū. s. ppter habitudinē singulariū ad vniuersale eorum ppter quaz habitudinē psupponitur vna propositio in inductōe per se nota que rectetur i mente ex qua cum antecedente inductōis fit syllogismus. reducendo inductōnem ad syllogismum. ¶ Sciendum quarto. q inductio sic reductur ad syllogismū. qz in omni pclusionē inductōnis sunt duo termini quorū subiectum fit minor z pdictarum maior extremitas in syllogismo et singularia que ponunt in antecedēte in syllogismo accipiuntur pro medio. vt illa inductio. fortes currit. plato currit z sic de alijs. ergo omnis homo currit. reductur ad syllogismum. Omne quod est fortes vel plato z sic de alijs currit. omnis homo est fortes vel plato z sic de alijs. ergo omnis homo currit. z debent capi illa singularia disiunctiue. z nō copulatiue. qā nō possunt copulatiue verificari de suo vniuersali. sed disiunctiue tantūz ¶ Cōtra pdicta arguitur pmo sic. inductio ē motus ratiōis vel intellectus tū sit argumētatio. sz motus intellectus nō fit a singularibus. qz intellectus nō cognoscit singularia. sed solum vniuersale. quod est obiectum eius. ergo inductio non fit a singularibus ad vniuersale. Secundo sic. In argumentatōe probatiua antecedens debet esse notius consequente. sed singularia nō sunt notiora vniuersali cum sint infinita. ergo inductio non fit a singularibus ad vniuersale Tercio sic. hec est bona inductio. omnis homo currit. omnis equus currit. z sic de alijs. ergo omne animal currit. z tamen ibi nō arguit a singularibus. ergo ptra diffinitōnem. Quarto sic harguit a singularibus ad vniuersale. fortes currit. plato currit. z sic de alijs ergo oīs equus currit. z tamē nō est bona pñā. Quinto sic in omī syllogismo sunt tñ tres termini. sz in inductōe sunt plures termini q̄ tres. ergo inductio nō reductur ad syllogismū. ¶ Ad p̄mū sz. qz intellectus nō cognoscat singularia directe. tñ bñ. cognoscit ea reflexe p hoc q intellectus reflectit ad sensus q singularia cognoscunt. sz cognoscit vltā solum directe

Tractatus quintus

tanq̃ p̃prium obiectū eius. Ad scđm dī. licz singularia nō sūt notiora ip̃o vlt̃ simplr. sūt tamē notiora vlt̃ quo ad nos. z lz ip̃a sūt infinita quo ad nos. aliqñ tñ aliqua possunt nobis eē nora q̃b̃ enumeratis illa q̃ sūt nobis nora z p̃phēdēdo alia sub illa p̃icula z sic de alijs sic bona induc̃tio. Ad tertium dicit q̃ licz ibi nō arguat a singularibz simplr. tamen bñ arguit a singularibz in respectu. quia ista omnis equus currit. quodā modo est singularis ad istam. omne animal currit. z hoc sufficit ad inductionē. Ad quartū dī. q̃ ibi nō arguit a singularibz ad universale illorum singulariū enūciator. qđ requiritur ad induc̃tōez Ad q̃ntum dī. q̃ lz in induc̃tōe sūt plures termini q̃ tres. tñ capiunt p̃ modū triū in syllogismo. q̃ oīa singularia q̃ ponunt in antecedēte inductionis in syllogismo sumunt p̃ medio. z pro vno termino tantum.

Enthimema est syllogism⁹ imperfectus. id ē oratio in qua nō omnibus p̃missis positis inferitur festinata cōclusio. vt omne animal currit. ergo omnis homo currit. In hac enim argumentatione includit̃ hec p̃positio. omnis homo est animal. que si poneret̃ p̃fectus esset syllogismus Aristotiles em̃ sic diffinit enthimema. Enthimema est ex ycotibz et signis. ycos idem est quod p̃positio pbabilis. signum vt hic sumit̃ idē est qđ demonstratiua seu necessaria p̃positio vel pbabilis et hoc inferendo. signū vt hic sumit̃ dicit necessitatem illationis. ycos aut̃ dicit pbabilitatem ipsius p̃positionis in se. fm̃ quā pbabilitatē p̃positio dicit̃ vera. vnde licz in enthimemate sit tantū vna p̃positio inferens z alia illata. tamē fm̃ q̃ inferens p̃positio apparet om̃ibus esse vera vel pluribz. sic dicitur ycos q̃ iam apparet pbabilis vt quilibet diligit diligētem se. fm̃ aut̃ q̃ ip̃a infert p̃clusionē de necessitate. sic est signū. z sic eadē p̃positio est ycos z signū fm̃ aliud z aliud Si q̃s obijciat q̃ enthimema nō debeat sic diffiniri. Enthimema est z ycotibz z signis cū tñ sit vna p̃positio inferēs que ē ycos z signū fm̃ diuersa. Ad hoc sic dicendū ē. q̃ lz sit vna p̃positio inferēs actu. tñ hz in se virtutē duarū p̃positionuz. q̃ hz in se virtutē p̃p̃riā z illius q̃ subintelligit̃. z sic est vna fm̃ substantiā. z due fm̃ virtutē. z iō dicit̃ plurali numero ex ycotibz z signis. Sciendū q̃ om̃e enthimema debz reduci ad syllogismū In enthimemate em̃ sūt tres termini sicut in syllogismo. z duo illorū sūt in p̃clusionē. z sūt maior extremitas z minor extremitas. alius aut̃ nō ponit̃ in p̃clusionē et est mediū. illarū aut̃ extremitatū altera sumit̃ bis. z altera

Petri hyspani

semel. Ex extremitate ergo tantū semel sumpta et ex medio si
at vna ppositio fm exigentiā modi et figure. et sic habet syl/
logismus. verbi gratia. in hoc enthymemate omne animal currit.
ergo ois hō currit. hō et currit sunt due extremitates. et animal ē
medium. sed illa extremitas scz homo sumpta est tm̄ semel.
ex ipa ergo et medio fiet vna ppositio. s. omnis hō est animal. et
tūc pfect⁹ erit syllogismus. sic omne animal currit. omnis homo
est animal. ergo ois homo currit. Exemplum est. quādo
vnum particulare pbatur p aliud propter aliquod simile re
pertum in ipis. vt leodienses pugnare cōtra tongerēses ma
lum est. ergo mechelīnenses pugnare contra louaniēses ma
lum est. quia vtrobiq; est pugnare affines cōtra affines.

Postq; autor determinauit de syllogismo et inductione que sunt pnci/
pales species argumentationis. Deic psequēter determinat de exemplo
et enthymemate que sunt reducibiles ad alias. s. exemplū ad inductionem
et enthymema ad syllogismū. et qz enthymema pfectius est exemplo. Ideo
pmo determinat de enthymemate ipm pmo sic diffinit. enthymema ē
syllogismus imperfectus. In qua diffinitione ponit syllogismus loco gene
ris. capiēdo syllogismū generaliter vt se extendit ad syllogismū pfectū
formaliter in modo et figura. et ad pfectum syllogismū virtualiter tantū
et ponitū imperfectus ad differētiā perfecti syllogismi formaliter cōpos
fiet ex duob; pmissis. et psequenter explicat hanc diffinitōem cum dicit. En
thymema est oratio in qua nō omnib; pmissis positis sed tantū vna infer
tur festinata conclusio. id est infer festināter. vt omnis homo currit. ergo so
res currit. posita maiore tantū et psupposita minore infer conclusio. Ideo
bene est festinata. ¶ Sciendū pmo. q in enthymemate ponunt due pres
misse fm intellectū et fm vocē tantū vna ponit et alia tacet que retinetur
in mente et inquantū ibi sunt due pmissae fm intellectū dicit syllogism⁹ p
fectus et ea pte qua deficit vna pmissa tantū fm vocē dicit imperfectus. quia
vna ppositio tacetur que retinetur in mente. et dicit enthymema ab en qd
est in. et unus mens. et monos. id est vnū. quasi tenēs vnā in mente. et opz
illam que retinetur in mente esse necessariā et pbabilem et q psupponatur
tanq; vera. Et ppter hoc diffinit aristoteli. enthymema qd est ex pcoribus et
signis. ycos em̄ est ppositio probabilis et ibi capitur signum pro ppositio
ne necessaria. vt omne animal currit. ergo omnis homo currit. minor psup
ponitur. scz omnis homo est animal que est ppositio necessaria. et est signū
ex quo patet q consequentia enthymematis nō tenet gratia forme argu
endi sed gratia materie tantū. qz ibi supponit veritas alicuius pmissarū.
¶ Sciendum secūdo q enthymema potest reduci ad syllogismum. qz in
ipso sunt due extremitates in conclusione. quaz maior extremitas est predi
catum. et minor subiectum. et ibi ponitur medium quod nō intrat conclusio
nem. Et ponitur in antecedēte cum altera extremitate. et formando vnā
pmissam ex tali medio cum extremitate nō posita in antecedente fit syllo

Tractatus quintus

gismus perfectus. et si medium in antecedente ponitur cum subiecto conclusionis ibi est minor premissa et deficit maior. ut omne risibile est homo. ergo omne risibile est animal. et si medium ponatur cum predicato conclusionis quod est maior extremitas tunc deficit minor et ibi est maior premissa. ut omne animal currit. ergo omnis homo currit. Et si tale medium subijciatur maiori extremitati et predicetur de minori. enthymema reducitur ad primam figuram. et si predicetur de utraque. fiet reductio ad secundas. et si subijciatur in utraque. fiet reductio ad tertiam figuram. ¶ Sciendum est tertio quod exemplum sic diffinitur. est processus ab uno particulari ad aliud particulare probandum propter aliquod simile in ipsis repertum. ut sortes est risibilis. ergo plato est risibilis. quia uterque est homo in quo habent similitudines. In qua diffinitione preteritus ponitur loco generis. deinde ponitur ab uno particulari ad differentiam syllogismi et enthymematis. Et ponitur ad aliud particulare ad differentiam inductionis que est ad uniuersale. Et ponitur propter aliud simile in ipsis repertum ad ostendendum unde venit probatio in exemplo. quia ipse peruenit propter similitudinem duorum singularium ad inuicem. quia quicquid peruenit uni singulari in quantum est simile alteri etiam peruenit alteri singulari. ut risibile peruenit sorti in quantum est homo et in quantum est similis platoni. ideo etiam risibile peruenit platoni. ¶ Sciendum quarto. quod ad reducendum exemplum ad syllogismum. oportet primo per inductionem imperfectam ostendere maiorem extremitatem que est predicatum conclusionis de illo communi in quo perueniunt duo singularia. et per idem commune ostendit in syllogismo maior extremitas de alio singulari quod est minor extremitas. ut arguendo sic. sortes est risibilis. ergo omnis homo est risibilis. ibi est inductio imperfecta et ultra. omnis homo est risibilis. plato est homo. ergo plato est risibilis. in hoc syllogismo ponitur homo per medium et est illud commune in quo assimilatur minor extremitas et suum simile scilicet sortes quod ponitur in antecedente. ideo aliter diffinitur exemplum. Est argumentatio que per simile minoris extremitatis ostendit maiorem extremitatem de medio. et per medium maiorem de minori extremitate. et oportet maiorem extremitatem notiori modo conuenire primo singulari quam medio. et quod notius insit medio quam minori extremitati. ratione cuius totus processum vocat exemplaris. Et per hoc patet quid sit enthymema et exemplum. Et quo modo reducuntur ad syllogismum. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. enthymema et syllogismus opponuntur inter se. ergo enthymema non est syllogismus. Secundo sic. In primo posteriorum dicitur quod enthymema est fere syllogismus. non est imperfectus. Tertio sic. hic est imperfectus syllogismus. omnis asinus currit. ergo omnis homo currit. quia posita ista maiore scilicet omnis homo est asinus erit syllogismus in barbara. Sed tamen non est bona consequentia. ergo male dicitur quod enthymema est bona consequentia et reducatur ad syllogismum. Quarto sic. Unum particulare simile alteri non est magis notum alteri. sed omnis argumentatio preedit a magis noto ad minus notum. ergo in exemplo unum singulare non probatur per aliud. Quinto sic. Non sequitur sortes est risibilis. ergo omnis homo est risibilis. et tamen ibi arguitur in modo reducendo exemplum ad syllogismum ostendendo maiorem extremitatem de medio in quo perueniunt plura singularia. ergo exemplum non est argumentatio reducibilis ad syllogismum cum ibi non sit bona consequentia

Petri hispani

¶ Ad p̄mū dī. q̄ licet enthymema non sit syllogismus p̄fectus formaliter in modo et figura. est tñ virtualiter syllogismus p̄fectus et formaliter imperfectus. q̄ deficit in vna p̄missa. et q̄ est perfectus virtualiter. eo q̄ ibi sunt due p̄missae s̄m intellectum arguentis. qui tacet vnā p̄missam quam p̄supponit esse p̄ se notā Ideo dicit fere syllogismus. Ad scōm dī. q̄ licet enthymema nō sit syllogismus p̄fectus in modo et figura. tñ est p̄fectus virtualiter licet sit imperfectus formaliter. inq̄tū sibi deficit vna p̄missa tñ virtualiter est p̄fectus cū ibi sunt due p̄missae s̄m intellectū.

Ad certū dī. q̄ ista p̄missa que supponit in enthymemate requirit q̄ sit vera et hoc non fit in isto argumēto. oīs asinus currit. ergo oīs homo currit Ideo ibi non est enthymema. et licet ibi sit syllogismus imperfectus formaliter. non tñ virtualiter est p̄fectus. q̄d requirit ad rōem enthymematis

Ad q̄rtū dī. q̄ licet s̄m rem vnū p̄dicare non sit notius altero s̄m q̄d scilia sunt. tñ quo ad nos vnū p̄t esse notius altero et ideo vnū p̄t probare aliud. Ad q̄ntū dicit. q̄ licet in reducēdo exemplū ad silem in ista re ductione imperfecta non sit cōsequētia necessaria. tñ est p̄babilis. q̄ probabile est q̄ si maior extremitas p̄ueniat vni singulari eo q̄ id p̄tinet sub medio q̄ ista maior extremitas etiā illi medio p̄ueniat

¶ Argumentū aut per locum cōfirmat. Ideo danda est diffinitio loci. put locus hic sumit. Locus est sedes argumenti vel id a quo ad p̄positā questionem

cōueniēs trahitur argumentū. Quid aut sit questio dictū est Et sciendū q̄ p̄pō questio cōclusio s̄m substantiā idem sunt. differunt aut s̄m rationes diuersas em̄ habent ratiōes siue diffinitōes vt prius patuit. s̄m em̄ q̄ dubitabilis est. est questio. put iam vero probata est per argumētum est conclusio. put ponit p̄ alio in p̄missis est p̄pō. q̄ p̄pō dicit s̄m q̄ ē in p̄missis ad p̄bandū cōclusionem Enūciatio autē est. s̄m q̄ p̄t esse vel non esse. vt sortes currit. sortes nō currit. Habito de diffinitione loci. sequitur diuisio ipsius loci. Locus autem diuiditur in locū maximā. et in locū differentie maxime. Locus maxima idem est quod maxima. Maxima est p̄pō qua non est altera prior neq̄ notior. vt omne totum est maius sua parte. Item de quocūq̄ predicat species de eo dem predicatur genus. Locus differentie maxime est illud quo vna maxima differt ab alia. vt iste maxime. De quocūq̄ predicatur spēs et genus. et de quocūq̄ predicat diffinitio et diffinitum. Differūt p̄ terminos ex quibus cōponunt Vna em̄ componitur ex genere et specie. altera ex diffinitione et diffinito. Unde isti termini simplices dicuntur differ

Tractatus quintus

rentie maxime. Et sciendū q̄ tam locus maxima q̄ locus differe-
rentie maxime dicitur locus. q̄ utrūq̄ p̄fert firmitatē et ro-
bur argumētati. Unde p̄portionaliter sumit hic locus
ad locū in rebz naturalibus. q̄ sicut ille seruat res in esse sic
similiter hic locus p̄firmat argumentum

Postq̄ autor determinauit de argumētatiōe et argumento. Nēc p̄se-
quenter incipit determinare de loco qui diffinit p̄ argumētum. Et p̄ quē
locū p̄firmat argumētū ip̄m sic diffiniens. Locus est sedes argumēti v̄t
id a quo pueniēs elicit argumētū ad p̄positam questionē p̄bandā Cuius
rō est. q̄ locus est necessaria habitudo terminoz ad inuicē. vel est p̄pō ne-
cessaria q̄ est p̄ se nota p̄pter talē habitudinē terminoz inter se. s̄z in tali ha-
bitudine terminoz vel in p̄pōne p̄ se nota q̄ sit ex illis terminis p̄firmatur
mediū p̄bās et inferens p̄clusionē q̄d mediū d̄r argumētū. et etiā elicitur
p̄tus argumēti ad p̄positā p̄clōem p̄bādā ex illa habitudine terminoz
vel ex illa p̄pōne p̄ se nota. Ideo locus bñ d̄r sedes argumēti vel id a quo
pueniēs elicit argumētū. et p̄ma p̄s p̄ncipalis puenit loco maxime. Se-
cūda vero p̄ncipalis puenit loco d̄ne maxime q̄uis tñ q̄libet pars poss̄
comperere cuilibet loco quia in vtroq̄ p̄firmatur argumētum et etiā ex
vtroq̄ potest argui ad quālibet questionem.

Sciendum primo. q̄ hic non capitur locus proprie pro superficie
icorpois p̄tinentis que est mensura locati sicut capitur in predicamentis
s̄z cap̄t r̄assumptiue p̄ habitudine terminoz vel p̄pōe p̄ se nota q̄ est aliq̄
modo p̄firmatiua et generatiua argumēti sicut locus d̄r p̄seruatiuus loca-
ti. Dicit etiā talis locus dialectice sedes non p̄prie. s̄z methapho. et trans-
sumptiue p̄ similitudinē ad sedē reale. q̄ sicut in sede reali sedēs p̄firmat et
q̄scit. ita argumētū p̄firmat et q̄scit in loco dialectico. q̄ cū intellect⁹ du-
bitat de p̄tute illatiua et p̄batiua argumēti et regit habitudinē terminoz
vel p̄pōnuz p̄ se notari vbi p̄firmat illa habitudo tñ intellectus q̄scit et
nō āplius dubitat de illa p̄tute p̄badi p̄clusionē p̄ argumētū ¶ Sciendū
secūdo. q̄ locus diuidit in locū maximā. et locū d̄ne maxime q̄ sic inter se dif-
ferūt. q̄ locus d̄rā maxime d̄r habitudinē terminoz in qua fundat argu-
mētum. et illa h̄itudo terminat et p̄firmat argumētū implicite tñ et imp̄-
fecte. et maxima d̄r p̄pōem q̄ explicite et p̄p̄te terminat argumētū. v̄t ar-
guendo. sortes est hō. q̄ sortes est aīal. si probet p̄ locū a sp̄e ad genus non
terminat p̄fecte argumētū. q̄ adhuc p̄t dubitari qualis est habitudo sp̄ei
ad genus. sed cū addit illa maxima de quocūq̄ verificat sp̄es et gen⁹ ibi
terminat explicite argumētū. Et p̄ hoc habet sufficientia illoz mēbroz
q̄ oīs locus p̄firmat argumētū. vel ergo p̄firmat explicite et sic est locus
maxima vel implicite et sic est locus d̄rā maxime. Ex q̄bz p̄t. q̄ locus d̄rā
maxime via generatiōis est p̄or q̄ locus maxima. et tñ posterior via p̄fecti-
onis. et d̄r locus maxima p̄ p̄pōem. et sic nō est in eo grua locutiua. q̄ maxima
tenet substantiue et nō adiectiue ¶ Sciendū tertio. q̄ locus maxima est idē
q̄ ip̄a maxima. et maxima est p̄pō q̄ nō est altera p̄or seu notior. v̄t oē totū
est maius sua pre. et rō est. q̄ in tali p̄pōe que est p̄ se nota est ordinata ha-

Petri hyspani

bitudo terminorum inter se. scilicet cognitis illis statim intellectus apprehendit habitudinem illorum terminorum et cognoscit proportionem necessariam que fit ex illis terminis. sed illa non notificat per aliam proportionem quam per suos terminos. ideo nulla est notior ea. Et vocatur maxima. quia licet sit pura in quantitate est tamen maxima in virtute et gradu circutudinis. quia potest certificare plures alias proportiones. Aliter dicitur dignitas. quia seipsam dignificat ut ab intellectu cognoscatur. Aliter dicitur consuetudo animi preceptio. quia ab intellectu multorum facilliter percipitur. Ideo illas sic diffinitur hic maxima est consuetudo animi preceptio quam quilibet audientia probat. Sciendum quoque quod locus divina maxime est quam una maxima differt ab alia. ut sunt termini maxime habentes necessariam habitudinem inter se. ex qua pervenit necessitas ipsius maxime ut ille maxime. De quocumque predicatur species et genus. De quocumque significatur diffinitio et diffinitum. Differunt tamen per suos terminos et illi termini in quantum habent habitudinem ad invicem vocantur loci divine maxime. Unde dicuntur loci in quantum ab ipsis elicuntur argumentum vel in ipsis confirmatur et dicuntur divine maxime in quantum per se faciunt differre unam maximam ab alia. Contra predicta argumentum primo sic. argumentum est medium argumentationis. sed medium non confirmatur in premissis argumentationis. ergo locus maxima non est sedes argumenti.

Secundo sic. argumentum et locus idem sunt ut in illo argumento. hoc currit. quod animal currit. ibi est argumentum. quia ibi est medium probans conclusionem. et est etiam locus in quantum in ipso est species. quia dicitur locus a specie et locus non differt a specie. sed ideo non confirmatur seipsum. ergo locus male dicitur sedes argumenti. Tercio sic. locus dicitur divine maxime est pars loci maxime et in eo continetur. ergo membra divisionis loci coincidunt. Quarto sic. hec est maxima. omne totum est maius sua parte et aliqua est certior ipsa. ista de quolibet esse vel non esse de nullo ambo simul. ergo contra diffinitionem loci maxime. Quinto sic. omnis locus est habitudo. ut patet in diffinitionibus omnium locorum. sed tamen termini maxime non sunt habitudo. ergo male differunt loci dicitur maxime.

Ad primum dicitur. quod licet argumentum quantum ad suum esse materialiter loquendo est medium terminus argumentationis non confirmatur per maximam tamen quantum ad virtutem probandi conclusionem bene confirmatur per maximam per quam precepte explicatur virtus argumenti et manifestatur intellectui. Ad secundum dicitur. quod licet locus et argumentum sint idem materialiter differunt tamen formaliter. ut in exemplo dato. homo in quantum habet virtutem probandi conclusionem dicitur argumentum. et in quantum est species et habet habitudinem ad genus dicitur locus. et in ista habitudine sedet et confirmatur virtus que dicitur argumentum. et sic locus et argumentum formaliter differunt.

Ad tertium dicitur. quod licet in loco maxima includatur materialiter locus eius differetia maxime. tamen pars materialis eius non tamen formaliter ut pertinet ad formam maxime. Ideo locus maxima et locus differetia maxime non coincidunt formaliter. Ad quartum dicitur. quod licet aliqua maxima sit simpliciter notior ista. omne totum est maius sua parte. tamen nulla est notior ista in suo genere. hoc est que fit ex eisdem terminis et in eodem genere terminorum. quia ex talibus terminis nulla est immediatior ipsa.

Ad quintum dicitur. quod licet per vocem termini maxime non sint habitudines tamen secundum se per se ipsas habitudines que sunt subiecta. ut in philosophia in rationibus sedis et

Tractatus quintus

tales significant habitudines res inter se. vt genus fecit habitudinē suā
perioris ad inferiora et species et cōuerso.

Item locus differētia maxime diuiditur p locū intrinsecū
extrinsecū et mediū. Locus intrinsecus est. qū sumitur argu
mētū ab his que sunt de substantia rei vt in diffinitōe. vt
si dicat. animal rationale mortale currit. ergo hō currit. Lo
cus extrinsecus est qū sumitur argumētum ab his que om
nino sepata sunt a substantia rei. vt ab oppositis vt si quer a
tur vtrū sortes est albus. et probatur. sortes nō est niger. er
go sortes est albus. Locus medius est. quādo sumit argu
mētū ab his que partim cōueniūt cū terminis in q̄stione po
sitis. et partim differūt ab eis sicut vinuoca et denotatina q̄
dicuntur plūgata. vt si querat. vtrū iusticia sit bona. et pbat
sic. iustum est bonū. ergo iusticia est bona.

¶ Postq̄ autor determinauit de loco in cōt tam diffinitive q̄ diuisione. et
posuit diffinitōem loci maxime et diuisionē maxime. Sic p̄r sub diuidit locū
diuisionē maxime in intrinsecū extrinsecū et mediū. Cuius ratio est. qz ois lo
cus diuisionē maxime importat habitudinē termini inferentis ad terminū illa
rum. vel ergo ille terminus inferens simplr cōuenit cū termino illato. et sic
est locus extrinsecus. vel differt ab eo et hoc dupliciter. vel discōuenit sim
pliciter. et sic est locus extrinsecus. vel p̄rim cōuenit et p̄rim discōuenit. et
sic est locus medius. ¶ Sciendū p̄mo. q locus intrinsecus est qū su
mit argumētū ab his que sūt de substantia rei. hoc est. qū terminus inferens
est de essentia vel de esse termini illati. vt posita ista questione. vtrū sortes
est aīal. Et ar. sic. sortes est hō. q̄ sortes ē aīal ibi sumit argumētū ab illo
termino illato. s. aīal. Et dicitur locus intrinsecus qū t̄min⁹ inferens ē intrinsec⁹ termino
illato vel ē. et sic est intrinseca habitudo int̄ illos terminos eo q̄ habitudo
vni⁹ termini ad alterū nō distinguit realit̄ a termino. cui⁹ est habitudo nec
semp oportet ad talē locū q terminus inferens sit de essentia vel diffinitī
one termini illati sed sufficit q sit intrinsecus p̄m aliquē modū essendi.

¶ Sciendū est. scdo. q locus extrinsecus est qū sumitur argumētum
ab his que sunt sepata a substantia rei qū terminus inferens est simplr ex
trinsecus et discōueniens cū termino illato. vt sic arguendo. sortes est al
bus. ergo sortes nō est niger. Iste ē terminus inferens. s. albus est totaliter
extrinsecus termino illato scz niger. Et propter hanc cām talis locus vo
catur extrinsecus. et licet illa habitudo localis in illo loco sit quodāmodo
extrinseca termino inferenti. tū est intrinseca in ordine ad terminū illatū
et est habitudo negatiua tū inter hos terminos.

Petri hyspani

Bill. 189.

BB i

Tractatus quintus

tum dicitur quod si homo est animal primum pueniatur. scilicet in secundo. et primum differat scilicet secundum modum secundum quod dicitur in ibi homo non inferat animal in illo argumento inquarum est pueniens et differens simul. sed sub ratione puenientie tantum. ideo ibi est solus locus intrinsecus.

Item locus intrinsecus diuiditur per locum a substantia. et per locum a cocomitantibus substantia. Locus a substantia est. quando sumitur argumentum ab his que sunt de substantia terminorum in questione positorum. Et ille locus diuiditur per locum a diffinitione a descriptione et a nominis interpretatione.

Postquam autor promissit diuisionem loci et diffinitiones membrorum eius. Nunc sequenter subiungit unum membrum ipsius. scilicet locum intrinsecum dicens. Locus intrinsecus diuiditur. etc. ut supra. Cuius diuisionis ratio est. quod in omni loco intrinsecus terminus inferens aliquo modo idem est in substantia cum termino illato. ut si de tota substantia termini illati pueritiliter. vel de aliquo cocomitante illam substantia et non de pueritiliter secundum se tota. si primum sic est locus a substantia. si secundum sic est locus a cocomitantibus substantia. ¶ Sciendum primo quod locus a substantia est quando terminus inferens de pueritiliter tota substantia termini illati. ut arguendo a diffinitione ad diffinitum et non oportet ad tale locum quod terminus inferens explicet substantia termini illati. quod locus a diffinitione ad diffinitum est locus a substantia. et tunc diffinitum non explicat naturam diffinitionis neque descriptum descriptionis. Ideo non oportet quod terminus inferens dicat explicite substantia alterius scilicet illati. sed sufficit quod dicat pueritiliter totam substantiam eius. id est sic diffinitum. Locus a substantia etc. ut supra. et capitur ibi substantia quod est idem cum illo quod de pueritiliter tota substantia reuocatur capitur in diffinitione loci intrinseci alius non differret diffinitio loci intrinseci a diffinitione loci a substantia. ¶ Sciendum secundo quod locus a cocomitantibus substantia est quando sumitur argumentum ab his que sunt de substantia reuocatur cum terminus inferens puenit cum termino illato sed non pueritiliter. ut arguendo a parte ad totum. et e contra. et a causa ad effectum. et e contra. In talibus enim terminus inferens de aliquo modo idem cum termino illato sed non pueritiliter. et non oportet in tali loco quod terminus inferens sit unum in essentia cum termino illato sed sufficit quod includatur in eo secundum aliquem modum essendi in et faciat unum cum ipso in ratione inferentis. et per respectum ad attributum quo inferat terminum illatum. ¶ Sciendum tertio quod locus a substantia diuiditur per locum a diffinitione a descriptione et locum a nominis interpretatione. Cuius ratio est. quod in loco a substantia unus terminorum semper dicitur explicatorem alterius. licet non semper terminus inferens a quo denominatur locus dicat explicite totum esse alterius. sicut dictum est. vel ergo talis explicatio sumitur ex principis essentialibus rei. vel a proprietatibus eius. Si primum sic est locus a diffinitione. Si secundum hoc est dupliciter vel sumitur ab illis proprietatibus in quantum ab ipsis sit interpretatio vel sumitur ab ipsis secundum se. Si primo modo sic est locus a nominis interpretatione. Si vero secundo sic est locus a descriptione. Diffinitio enim explicat esse rei per essentialia. et de scriptio per accidentalia. et interpretatio explicat ipsum per proprietates a

Petri hispani

Quibus nomē imponitur. et quādoq; vocatur quid nominis. ¶ Scien-
dum quarto. q. diffinitio dupliciter considerat. Uno mō quantū ad essen-
tiā eius. put dicitur pncipia essentialia diffiniri et sic est medium syllogismi
demonstratiui. et ab eo sumitur syllogismus demonstratiuus et nō dyale-
cticus. Alio mō considerat inquantū sumit sub intentione eī diffinitionis. et
hoc dupliciter. q. quādoq; sumit p respectū ad p̄dicata q notiori modo
veniunt diffinito q̄ diffinitioni. et hoc modo sumitur ab ea locus sophis-
ticus. et arguit p fallaciam petitionis pncipij. Alio modo sumitur respec-
tu p̄dicatoz. que notiori modo conueniunt diffinitioni q̄ diffinito. et hoc
modo ab ea sumit locus dyalecticus. et sic consideratur hic. Et sic patz diui-
sio et sub diuisione loci intrinseci. ¶ Contra p̄dicta arguit pmo sic. Locus a
causa efficiēte est locus intrinsecus. et tamen nō est a substantia. vt patet
in textu. nec a cōcomitantibus substantiam. quia causa efficiens nō cōco-
mitatur suum effectum. s. est sibi extrinseca. ergo nō sufficienter diuidit lo-
cum intrinsecum. Secundo sic. arguendo a genere ad speciem est argu-
ere a substantia terminoz in questione positorum. et tamē ibi nō est locus
a substantia. ergo p̄ra diffinitōem loci a substantia. Tercio sic illa q
cōcomitantur substantiam rei sunt extra ip̄a. ergo quādo sumit argumen-
tum a cōcomitantibz substantiā ibi est loc⁹ extrinsecus. q̄ male ponit loc⁹
a cōcomitantibz substantiā eē locū intrinsecū. Quarto sic. ab eodē nō su-
mit locus dyalecticus et sophisticus cū inter se opponunt. s. a diffinitione su-
mitur locus sophisticus. q̄ ab ip̄a nō sumit loc⁹ dyalecticus Quinto sic
Locus a diffinito et a descripto sunt loci a substantia et nō ponit in ista di-
uisione. q̄ insufficientes. ¶ Ad p̄mū dī. q. h̄c cā efficiēs s̄m se sit extrinseca
suo effectui tñ s̄m virtutem ei⁹ ē aliquo mō sibi intrinseca. et aliq mō facit
vniū cū ip̄o s̄m quā vnitatē se h̄z vt termin⁹ inferēs respectu sui effectus
in ordine ad illa p̄dicata bonū malū. Ad scdū dī. q. licz gen⁹ sit de sub-
stātia sp̄ci p modū pncipij nō tñ dī illā totā substantiā pueribilibz. iō argu-
endo a ḡne ad sp̄m nō arguit a substantia rei eo mō quo intelligit in diffi-
nitōe loci a substantia. Ad terciū dī. q. h̄ aliqua q̄ cōcomitant substantiā
rei nō sint intrinseca essentiali. tñ dicunt intrinseca s̄m aliquē modū essen-
tiā. qd̄ sufficit ad locū intrinsecū. Ad quartū dī. q. ab eodē eodē mō ac-
cepto nō sumitur locus sophisticus et dyalecticus. licet bene ab eodem dis-
uersimode accepto. et sic est de diffinitione que facit locum dyalecticū et lo-
cum sophisticum. Ad quintū dī. q. licz in hac diuisione loci a sub-
stantia nō ponat explicite locus a diffinito et a descripto. tñ subintelligit p
locū a diffinitione et a descriptione et locus ab interpretato p locum ab inter-
pretatione. q. oia illa habent se correlatiue. et sub loco a descriptione p̄tinet
locus a diffinitione causali que datur p causas extrinsecas ip̄ius diffinitū.

Diffinitio est oratio indicans quid est esse rei p essen-
tialia Locus a diffinitione. est habitudo diffini-
tionis ad diffinitum et continet quattuor argumen-
ta et quattuor maximas. Primo subiiciendo diffinitionē
affirmatiue. vt animal rationale currit. ergo homo currit.

Tractatus quintus

Locus a diffinitione maxima. Quicquid predicat de diffinitione et de diffinito. Secundo predicando diffinitionem affirmative. ut sortes est animal rationale mortale ergo sortes est homo. Locus a diffinitione maxima. De quocumque predicatur diffinitio et diffinitum. Tertio subiiciendo diffinitionem negative. ut animal rationale mortale non currit. ergo homo non currit. Locus a diffinitione maxima. quicquid remouetur a diffinitione etiam remouetur a diffinito. Quarto predicando diffinitionem negative. ut lapis non est animal rationale mortale. ergo lapis non est homo. Locus a diffinitione maxima. A quocumque remouetur diffinitio et diffinitum e conuerso. Locus a diffinito continet tot argumenta et tot maximas sicut locus a diffinitione. Primo subiiciendo diffinitum affirmative. ut homo currit. ergo animal rationale mortale currit. Locus a diffinito maxima. quicquid predicat de diffinito et de diffinitione. Secundo predicando diffinitum affirmative. ut sortes est homo. ergo sortes est animal rationale mortale. Locus a diffinito maxima. De quocumque predicatur diffinitum et diffinitio. Tertio subiiciendo diffinitum negative. ut homo non currit. ergo animal rationale mortale non currit. Locus a diffinito maxima. Quicquid remouet de diffinito et etiam de diffinitione. Quarto predicando diffinitum negative. ut lapis non est homo. ergo lapis non est animal rationale mortale. Locus a diffinito maxima. A quocumque remouet diffinitum et etiam diffinitio. Et sciendum quod locus debet semper denominari a termino inferere et non ab illato. ut quando diffinitio est inferens. est locus a diffinitione quando vero diffinitum est inferens est locus a diffinito.

Postquam autor promissit diffinitionem loci a substantia. hunc per determinat de modis eius et primo de loco a diffinitione que est perfectior omnibus alijs et hic incipit de terminare in speciali de syllogismo dyalectico ostendendo quod in periculis reformatur secundum diuersos modos loci. Et quia locus a diffinitione presupponit cognitionem diffinitionis id promittit diffinitionem diffinitionis dicens. Diffinitio est oratio indicans quod est esse rei per substantialem. Et dicitur oratio quod est quiddam complexum includens diuersa principia diffinitionis. scilicet genus et differentiam quod quidem complexum est oratio imperfecta et scilicet quod est esse rei. quod explicat principia essentialia rei. scilicet species ex quibus constat tota quidditas species. scilicet genus et differentiam que dicitur totum esse essentialiter a prima potentia usque ad ultimum actum et solum hic diffinitio diffinitio pro-

Petri hyspani

diffinitione quidditativa que est diffinitio simpliciter et non per diffinitionem causa
 li que datur per causas extrinsecas diffiniti. nec pro diffinitione descriptiva
 vel pro diffinitione quid nois. ¶ Sciendum primo quod locus a diffinitione
 est habitudo diffinitionis ad diffinitum suum. et illa habitudo est habitudo iden-
 titatis et convertibiliter. quia diffinitio dicit idem essentialiter et convertibiliter
 cum diffinito suo. Et inde puenit quod quicquid affirmatiue vel negatiue veri-
 ficat de diffinitione eodem modo et de diffinito et e contra. et pter istum locum
 quatuor argumenta et quatuor maximas. Primo subiiciendo diffinitionem
 affirmatiue. Secundo predicando affirmatiue. Tertio subiiciendo diffinitionem
 negatiue. Quarto predicando diffinitionem negatiue. Quorum exempla
 et maxime habentur satis in textu. Et istorum causa redditur propter habitudinem
 prius habitam diffinitionis ad diffinitum. Sciendum secundo. quod licet diffini-
 tio fecit idem essentialiter cum diffinito. differunt tamen secundum rationem accidentalem quia
 diffinitio dicit principia diffiniti que naturaliter precedunt diffinitum. et dicuntur
 sub modo plurium. Diffinitum vero sequitur illa principia et habet per modum unius
 propositi ex illis principijs. et arguendo a diffinitione ad diffinitum oportet argu-
 ere ab ipsa diffinitione eo modo quo est eadem. et puenit cum diffinito et non ea-
 pre qua differt ab ipsa. quia sic non arguitur ab ea in quantum diffinitio est. Et si
 similiter arguendum est a diffinito ad diffinitionem. et ideo non sequitur aial. ronal-
 le est oratio. ergo homo est oratio. quia ibi arguitur a diffinitione ea parte qua
 differt a diffinito et non in quantum puenit. Et sic pmititur fallacia accidentis
 Et si non sequitur hoc est diffinitum. ¶ aial. ronale est diffinitum. et sic de multis
 alijs sicut dicitur in eadem predictam. Sciendum tertio. quod locus a diffi-
 nito est habitudo ipsius diffiniti ad diffinitionem. Et pter quatuor argu-
 menta sicut locus a diffinitione. Primo subiiciendo diffinitum affirmatiue.
 Secundo predicando ipsum affirmatiue. Tertio subiiciendo diffinitum negatiue.
 Quarto predicando ipsum negatiue. Quorum modorum exempla et maxime satis
 patent in textu. Ratio quare tenent similiter sicut locus a diffinitione est
 quia sicut diffinitio dicit idem essentialiter et convertibiliter cum diffinito. Et ideo si
 cur propter identitatem capiunt illi quatuor modi arguendi a diffinitione ad diffi-
 nitum. Sic etiam capiunt quatuor modi arguendi a diffinito ad diffinitionem
 nem. quia verumque habet similem habitudinem ad reliquum. Sciendum quarto. quod
 locus semper denotatur a termino inferente et non a termino illato. Cuius ratio
 est. quia locus est habitudo affirmatiua argumenti per quam accipitur probatio pre-
 sequentis et termini illati. Sed illa habitudo affirmatiua argumenti et per
 probatiua presequentis est in termino inferente. scilicet in medio et non in illato. Et
 cum in antecedente ponitur diffinitio erit locus a diffinitione. Et cum diffinitum pos-
 nitur in antecedente erit locus a diffinito. Non tamen denotatur locus a termi-
 no inferente materialiter sed formaliter capto sub illa intentione cuius que est
 terminus inferens. Ideo hic fortis est homo. ergo fortis est aial. ¶ Quia hoc
 quodammodo sit diffinitum. non tamen ibi esse locus a diffinito vel ab homine.
 quia homo non est inferens sub ratione hominis vel diffiniti. sed sub ratione speciei. ideo
 dicitur locus a specie. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. Unusquisque ca-
 pit denotationem a suo ultimo actu sed differentia est ultimus actus dif-
 finitionis et ab ipsa diffinitio redditur convertibilis cum diffinito. ergo sicut
 differentia predicatur in quale. ita et diffinitio. ergo diffinitio non significat

Tractatus quintus

quid est esse rei. Secundo sic, aial rationale currit, ergo homo currit. Ibi est petitio principij, ergo non cōuenienter arguitur a diffinitione ad diffinitum nec iste locus tenet subiiciendo diffinitōnem affirmatiue.

Tertio sic. Hic est locus demonstratiuus, homo est aial rationale, ergo homo est risibilis, ergo p̄dicando diffinitōnem affirmatiue non est locus dialiecticus s; demonstratiuus.

Quarto sic, eadem est habitudo medians inter diffinitōnem et diffinitum, et e contra, sicut est eadez via de sursum et deorsum et e contra, ergo cū locus sit habitudo terminum ad terminum sequitur q̄ locus a diffinitōne et a diffinito non sunt loci distincti. Quinto sic. Unū quodq; denominatur a fine, sed terminus illatus in loco, se habet vt finis, ergo locus debet denominari a termino illato.

Ad p̄mū dicitur, q̄ licet differentia predicetur in quale non tamē diffinitio, et ratio est, q̄ solum illud predicatur in quale quod dicit actus qualificantem potentiam precedentem ip̄m, sicut dñā qualificat genus quod determinat, ergo cum diffinitio dicat totum esse speciei a prima potentia vsq; ad vltimū actum non presupponit aliquam potentiam quas qualificet, ideo non predicatur in quale, nec differentia est proprie vltimus actus ipsius diffinitōnis, sed aggregatio et esse vniūm generis et differentie. Ad secundū dicitur, q̄ si in toto illo argumento consequens sit notius respondentem q̄ antecedens, tunc est petitio principij, vel si illud predictū currit notius dicatur de diffinito q̄ de diffinitione in ordine ad ip̄m respondentem, sed si e contra in ordine ad respondentem antecedens sit notius consequente, tunc ibi est locus dyalecticus, quia in loco dyalectico nō oportet semper procedere a notioribus simpliciter, sed a notioribus respondentem, nec est inconueniens q̄ in eodem argumento respectu diuersorum respondentium sit locus dyalecticus, et petitio principij si antecedens vni sit notius, et consequens alteri. Ad tertium dicit, q̄ si in illa ratione ostendatur conclusio sequi propter habitudinem ip̄orum principiorum hominis, scilicet aialis rationalis ad illam passionem que est risibile ibi est bona demonstratio, et ostenditur passio subiecti per propria principia eius. Sed si ostendatur illa conclusio virtute habitudinis diffinitōnis inq̄tuz diffinitio respectu diffinitum, vt illa habitudo fundatur in illa intentione cōmuni diffinitionis, ibi est locus dyalecticus. Ad quartū dicit, q̄ licet a diffinitione ad diffinitum et e contra sit eadem habitudo materialiter est tamen diuersa formaliter inq̄tū sumitur virtus probatiua in diffinitione, et inq̄tū sumitur virtus probatiua in diffinito. Ad quintū dicitur, q̄ licet in illis que dicunt causalitatem finis, a fine fieri denominatio, non tamen in his que dicunt causalitatem efficientis, sed ibi sumitur denominatio ab efficiente. Modo locus dicit causalitatem efficientis, et illud efficiens est terminus inferens, ideo locus denominatur a termino inferente, et non a termino illato.

Descriptio est oratio significans esse rei per accidentalia, vt animal risibile est descriptio hominis, vel sic. Descriptio est oratio cōstans ex genere et proprio, vt ani-

Petri hyspani

malrisibile. Locus a descriptione est habitudo descriptio-
nis ad descriptum Et continet quatuor argumenta et quatuor
maximas. sicut locus a diffinitione. et formant hic eodem
modo argumenta et maxime sicut ibi. nisi quod ibi ponitur diffi-
nitio et diffinitum. hic vero descriptio et descriptum ponit.

¶ Postquam autor determinavit de loco a diffinitione et a diffinito. Hic
consequenter determinat de loco a descriptione et descripto. Primo diffi-
niens descriptionem dicit. Descriptio est oratio quid est esse rei significans
trans per accidentalia. et dicitur oratio. quia descriptio componitur ex plu-
ribus. quorum unum contrahit aliud. et est quoddam complexum. ut ani-
mal risibile. et oratio ponitur loco generis diffinitionis. Deinde ponitur esse
rei per accidentalia. ad differentiam diffinitionis que significat esse rei per
essentialia. Et ratio huius potest esse. quia illud quod significat esse rei
per ea que consequuntur ens in specie completum explicat ipsum per acci-
dentialia cum omnia preterita completum esse in specie sunt accidentalia. sed
descriptio est huiusmodi. ergo descriptio explicat esse rei per accidentalia
ergo etc. ¶ Sciendum primo. quod duplicia sunt accidentia. Quedam
sunt communia que consequuntur principia individui. Alia sunt propria
que consequuntur principia speciei. Descriptio autem debet dari per ac-
cidentia propria et non debet dari per communia. nisi in quantum plura ac-
cidentia communia accipiuntur loco unius proprii secundum quod utrunque res-
tringit alterum et per hoc faciunt unum convertibile cum diffinito. ut
gressibile et bipes est convertibile cum homine eo quod unum contrahitur
ad alterum. et e contra. et ideo illud aggregatum equivalet uni actui prop-
rio. Quis ibi sint plura accidentia. et sic debet intelligi quod descriptio signi-
ficat esse rei per accidentia propria. vel communia appropriata. vel melius
us dicitur per accidentalia. quod per accidentia. quia quandoque descriptio
datur per inferiora superioris. et quandoque per modos essendi que non sunt
pura accidentalia. sed dicuntur accidentalia. quia habent modum acciden-
tium ¶ Sciendum est secundo. quod descriptio aliter sic diffinitur. est ora-
tio constans ex genere et proprio. ut animal risibile est descriptio homi-
nis. et includit genus et proprium eius. Aliter autem ponitur genus in
diffinitione et in descriptione. quia genus consideratum ut est principium
essentiale et formale speciei ponitur in diffinitione quid durativa. Sed ge-
nus consideratum ut est causa efficiens proprii quod fluit ex genere ponit-
ur in descriptione. et capitur dupliciter descriptio. Uno modo genera-
liter pro quacunque oratione que explicat esse rei per accidentalia. siue sint
propria siue appropriata. siue sine cause extrinsece diffiniti. ex quibus fit
diffinitio causalis. et sic diffinitur prima sui diffinitione. Alio modo capi-
tur solum pro illo quod fit ex genere et accidente proprio. et hoc modo de-
scriptio capitur in secunda diffinitione. ideo diversimode dantur de ipsa
sue diffinitiones.

Tractatus quintus

¶ Sciendū est tertio. q. descriptio facit locū a substantia. qz dicit idem eē
tialiter z puerbiliter cū descripto. z quicqd verificatur de vno z de alio
et etiam de quocūqz verificat descriptio z descriptū. et ecōtra ppter puer
tibilitatē eoz. et licet descriptio explicet esse rei p accidentalia. que pcomi
tant substantiam rei. tñ ipsa accipit z supponit pro eadez essentia cū suo de
scripto. vt dicendo aīal risibile currit ibi aīal risibile supponit p eisdē sup
positis. z p eodē in substantia sicut homo i deo ipsa facit locū a substantia.

Sciendū quarto. q. locus a descriptione est habitudo descriptōis ad
descriptū. que quidē habitudo est puerbilis et tenet quatuor argumen
ta. z quatuor maximas. pmo subijciendo descriptōem affirmatiue. Secō
predicando affirmatiue. Tertio subijciendo negatiue. Quarto predican
do negatiue. Exēpla z maxime accipiunt sicut in loco a diffinitōe solum
mutādo diffinitōem in descriptōem z diffinitū in descriptū. Sz locus a
descripto est habitudo descriptōis ad descriptū. z tenet quadrupliciter
sicut precedēs z eodē mō formant argumēta et maxime eius sicut in loco
a diffinito. **¶** Contra predicta arguit primo sic. Si descriptio diffi
niet hoc esset p aliā descriptōem cū nō habeat diffinitōem quidditatiuā
et iterū illa descriptio p aliā. z sic de alijs. z sic esset processus in infinitū qd
est incōueniens. ergo descriptio nō diffinit. Secō sic. Illud qd fcat acci
dentia rei non fcat esse rei. sz descriptio q dat solū p accidentia tñ fcat acci
dentia rei. ergo male dī q fcat esse. Tertio sic. ois descriptio dī dari per
accidentalia. sz genus z ppiū ambo sunt essentialia spēi. qz genus est de
eēntia spēi. z ppiū imediate psequit essentia spēi. q nulla descriptio dī da
ri p gen^{us} z ppiū. Quarto sic. homo est aīal risibile. q homo nō est lapis
est habitudo descriptōis ad descriptū. et ecōtra. z tñ ibi non est locus a de
scriptōne. sed a disperatis. q tra diffinitōem illoz locoz. Quinto sic.
Non sequit aīal risibile pponit ex genere z ppiū. q homo zc. et tñ est loc^{us}
a descriptōe. q locus a descriptōne non tenet subijciendo descriptōez affi
rmatiue. **¶** Ad pmiū dicit. q descriptio sub illa intentiōe incōplexa
diffinit p diffinitōem descriptiuam z illa diffinitio nō habet vlterius diffi
niri p aliam. eo q est aliqd pplexū. ideo non oportet pcedere in infinitū
in descriptōe. Ad scdm dī q licet descriptio solū data p accidentia fcat
accidentalia de suo formali fcatō. tñ de materiali fcatō iporat eē rei sub
stantiale. qd p illa accidentia explicat a posteriori. et etiam supponit p sub
stantia rei. Ad tertium dicit. q lz genus z ppiū sint essentialia spēi in
qrum respiciūt eēntiaz eius. tñ pnt dici accidentalia inqrum genus est cā
effectiua ppiū. Et ppiū psequit totū eē pplexū spēi. qz etiā genus z dīna
nō causant ipm ppiū nisi post eē pplexū spēi. id genus psequit esse spēi ali
quo modo. vt est causa ppiū. Ad quartum dicit. q lz in illo enthymema
re sit habitudo descriptōis ad descriptū inter terminos antecedentis. tñ nō
inter terminū inferētem z illatū. qz aīal risibile est terminus inferēs cuz sit
mediū z lapis terminus illar^{um}. z inter illos non est habitudo descriptōis
ad descriptū. vel ecōtra. Ad quintum dī. q ibi arguitur a descriptōne
non ea pte qua puenit cū descripto. sed ea pte qua differt. Ideo ibi cōmī
tetur fallacia accidentis

Petri hyspani

Interpretatio est duplex. Quedā em̄ est que nō con-
uertit cū interpretato suo. vt ledens pedē est interpre-
tatio huius noīs lapis. Alia est que cōuertit cū inter-
pretato suo vt amator sapientie est interpretatio huius noīs
philosophus. et hoc modo sumit hic. et diffinitur sic. Inter-
pretatio est expositio vnius noīs minus noti per aliud nomē
magis notum vel per integram oratōem. Locus a noīs in
interpretatione est habitudo interpretatōis ad interpretatū
et continet tot argumēta et tot maximas sicut locus a diffi-
tione. Primo subiiciendo interpretatōem affirmatiue. vt ama-
tor sapientie currit. ergo philosophus currit. Locus a noīs
interpretatione Maxima. Quicquid predicatur de interp-
tatione et de interpretato. vel sic a parte predicati. vt sortes
est amator sapientie. ergo est philosophus. Locus a noīs
interpretatione Maxima. De quocūq; predicat interpretati-
o et interpretatum Negatiue sic a parte subiecti. vt amator
sapientie non currit. ergo philosophus nō currit. Locus a no-
minis interpretatione Maxima. Quicquid remouet ab in-
terpretatione et etiā ab interpretato. A parte predicati sic. sor-
tes nō est amator sapientie. ergo non est philosophus Locus
ab interpretatōe. Maxima. A quocūq; remouet interpreta-
tio et etiā interpretatū Et eodē modo intelligit de interpre-
tato sicut de diffinito.

Postq; autor determinauit de loco a descriptōe ad descriptū. et econ-
tra. hic psequēter determinat de loco ab interpretatōe ad interpretatum.
Primo sic distinguēs mōs interpretatōis Quedā em̄ est interpretatio nō
uertibilis cū interpretato. Et itē talis est duplex. Quedā em̄ est q̄
est in plus et excedit suū interpretatū. vt ledēs pedē est interpretatio huius
noīs lapis. Et de plurib; verificat q̄ lapis. et qdā est excessiua ab interp-
tato q̄ de pauciorib; verificat q̄ interpretatū. vt pfecte factū est interp-
tatio huius noīs pfectū. et de pauciorib; dicit q̄ pfectū Perfectū em̄ dicit de deo
et creaturis. sed pfecte factū dicit de creaturis tū. Alia est interpretatio
uertibilis cū interpretato. vt amator sapientie est interpretatio huius noīs
phs. Dicit em̄ phs a philos qd est amor. et sophos qd est sapientia. qua-
si amator sapientie ¶ Sciendū pmo. q̄ ab interpretatōe nō uertibilis
li nō sumit locus a substantia. eo q̄ ipa nō sit idē cōuertibiliter cū interpre-
tato quod requirit in quolibet loco a substantia. sed ab ea sumitur locus so-
phisticus arguendo affirmatiue ab interpretatōe ad interpretatū que
est cōmunior ipso. sed ab interpretatōe cōuertibili ad interpretatū sumit
tur locus dialecticus et erit locus a substantia. qz talis interpretatio dicit

Tractatus quintus

realiter et conuertibiliter idem cum suo interpretato. et de ista est hic ad propositum. et diffinitur sic. Interpretatio est expositio vnius nominis minus notum per aliud magis notum.

¶ Sciendum secundo. quod etymologia translatio. et interpretatio sic inter se differunt. quia etymologia est expositio vnius dictionis per alias dictiones eiusdem ydeomatis. ut sol dicitur quasi super omnia lucens. et luna quasi luce nitens aliena ubi exponitur nomen latinum per alias dictiones alias. Et translatio est mutatio sermonis de vno ydeomate in aliud. ut cum mutatur grecum in latinum. ut kyríos grece est dominus latine. Sed interpretatio fit quando exponitur vna dictio per alias dictiones eiusdem ydeomatis vel diuersorum. et sic interpretatio ut hic sumitur est quoddam superius ad etymologiam et distinguitur per translationem in qua non fit expositio. sed mutatio vnius sermonis in alium sermonem extrinsecum vel extraneum. et ideo secundum translationem sumitur locus extrinsecus. et ab alijs sumitur locus intrinsecus qui generaliter dicitur ab interpretatione ad interpretatum. ¶ Sciendum est tertio. quod locus ab interpretatione est habitudo interpretantis ad interpretatum. Et tenet quatuor argumenta et quatuor maximas. primo scilicet subiungendo interpretatum affirmatiue. secundo negatiue et tertio predicando affirmatiue. et quarto negatiue. Capiunt exempla et maxime eodem modo sicut et in precedentibus. Sed locus ab interpretato est habitudo interpretati ad interpretatorem et tenet etiam quatuor modis sicut locus ab interpretatione. et ratio est hec. quod interpretatio et interpretatum conuertuntur. ergo vtriusque ad alterum est eadem habitudo quod ipsum ad hoc quod est formare argumenta et maximas penes affirmationem et negationem subiectam et predicatam. ¶ Sciendum quarto. quod preter istos locos a substantia hic positos sunt adhuc alij modi minus principales reducibiles ad ipsos. scilicet locus a synonymo ad synonymum. ut tullius currit. ergo marcus currit. et locus differentie proprie ad speciem et contra. ut ratio male currit. ergo homo currit. et contra. et locus a specie ad proprium. et contra. ut homo est. ergo risibile est. Et locus ab exponente ad expositum. vel contra ut hic homo currit. et nihil aliud ab homine currit. ergo enim homo currit. Unum nota quod locus a synonymo ad synonymum et a specie ad proprium. et contra reducuntur ad locum a diffinitione vel diffinitio quia terminus inferens idem dicitur essentialiter et conuertibiliter cum termino illato. et inde sumitur prout perbatina in loco a diffinitio vel diffinitio. Sed locus a specie ad proprium reducitur ad locum a descriptione. eo quod proprium se habet in descriptione sicut vltima differentia descriptiva ad ipsum descriptum. Sed locus ab exponente ad expositum reducitur ad locum ab interpretatione. unde generatur in omni loco a substantia terminus inferens et terminus illatus conuertuntur inter se et propter conuertibilitatem sumuntur omnes loci et maxime a substantia. Et posset poni vnus locus generalis. scilicet locus a conuertibilibus in quo contineretur generaliter omnes loci a substantia. et posset argui quatuor modis per illum locum et formari possent quatuor maxime. ut quicquid verificatur de vno conuertibile et de reliquo. Et de quocumque verificatur vnum conuertibile et de reliquo. et quicquid negatur de vno et de alio. et de quocumque negatur vnum et reliquum. et per hoc ponuntur argumenta et maxime locorum a substantia

Petri hyspani

¶ Contra predicta arguitur primo sic. Sicut diffinitio se habet ad diffinitum. ita interpretatio se habet ad interpretatum. sed omnis diffinitio est conuertibilis cum diffinito. ergo omnis interpretatio est conuertibilis cum interpretato. ¶ Secundo sic. Bene sequitur. Aer non est ledens. ergo non est lapis. ergo ab interpretatione conuertibilis sumitur bonus locus dyalecticus et contra. Etiam bene sequitur corpus est lapis. ergo est ledens pedem. et sic de alijs. Tercio sic. dicendo intelligere est idem quod intus legere. est interpretatio. et tamen ibi non est expositio nominis. sed verbi. ergo contra diffinitionem interpretationis.

¶ Quarto sic. In diffinitione est expositio unius nominis per aliud vel per plura. et tamen diffinitio non est interpretatio. ergo ista diffinitio conuenit alijs a diffinito. ¶ Quinto sic. Non sequitur rusticus est amator sapientie. ergo est philosophus. et tamen ibi arguitur ab interpretatione ad interpretatum. ergo iste locus non tenet predicando interpretationem affirmatiue. ¶ Ad primum dicitur. quod licet sicut diffinitio explicat diffinitum. ita interpretatio interpretatum. sed tamen interpretatio que est quedam diffinitio quid nominis non semper sumitur a proprietate conuertibili cum interpretato. sicut diffinitio semper fit ex differentia conuertibili cum specie. ideo non oportet quod omnis interpretatio sit conuertibilis sicut quelibet diffinitio. ¶ Ad secundum dicitur. quod bene sequitur. aer non est ledens pedem. ergo non est lapis. sed non per locum substantia. sed per locum a superiori ad inferius negatiue. et si arguitur affirmatiue est fallacia consequentis. ut quando interpretatio excedit interpretatum ipsa se habet ut species et interpretatum. ut genus. et sic possunt formari loci a genere ad speciem et contra. ¶ Ad tertium dicitur. quod si capiatur nomen specialiter ut est dictio significans per modum permanens. sic ibi non est expositio nominis. sed si capiatur generaliter. puta est nota meritis. ut capitur in presenti diffinitione sic est expositio nominis. quia hoc modo hic verbum sub nomine continetur. ¶ Ad quartum dicitur. quod licet diffinitio ex consequenti dicat expositionem nominis diffiniti. non tamen primo et per se. Ipsa enim primo explicat esse rei significate per nomen et ex consequenti explicat nomen quantum ad suam significationem. Contra vero interpretatio primo explicat nomen. et ex consequenti significatum. et pro eodem supponit cum interpretato. ¶ Ad quintum dicitur. quod licet rusticus appetat vel desideret sapientiam. non tamen amat ipsam. Est enim desiderium. vel appetitus rei absentis. et non habere. Sed amor est dilectio vel appetitus rei habite. et ideo quia rusticus carens scientia non habet tales dilectionem in scientia habita. quare non est amator sapientie.

¶ Sequitur de locis a concomitantibus substantiam qui sunt quando sumitur argumentum ab his que consequuntur terminos in questione positos. Et videtur. quod alius est locus a toto. alius a parte. alius a causa alius ab effectu. alius a generatione. alius ab usibus. alius

Tractatus quintus

a cōmuniter accidentibz. Locus a toto diuidit̃ sicut ipsū totū. Est enī quo ddā totūz vniuersale. aliud integrale. aliud totū in q̃titate. aliud totū in mō. aliud totūz in loco. aliud totū in tpe. Et s̃m hoc multiplex est locus a toto. qz aliū est locus a toto vniuersali. aliū a toto integrali. et sic de alijs. et sic diuiditur locus a tpe. Totū vniuersale vt hic sumitur est quodlibet superius et substantiale sumptū in ordine ad suū in inferius in linea predicamēti. vt aīal ad hoīem et hō ad sortem. Pars subiectiua dicit̃ quodlibet inferius sub toto vniuersali sumptū. Locus a toto vniuersali siue a genere est habitudo ipsius totius vniuersalis ad suā ptem subiecti/ uam siue ad suā spēm. et est semper destructiūz p̃dicādo totū. vt lapis non est aīal. ergo lapis non est hō. Maxima a quocūqz remouet̃ genus siue totūz vniuersale. ab eodem re/ mouet̃ spēs siue pars subiectiua. Locus a spē siue a pte sub/ iectiua est habitudo ipsius ad genus siue ad suū totū vni/ uersale. et est sp̃ destructiūz. et tenet duo argumēta et duas maximas. Primo subiūciendo spēm affirmatiue. vt hō cur/ rit. ergo animal currit. Locus a specie siue a pte subiectiua Maxima. Quicquid p̃dicat̃ de spē siue pte subiectiua. hoc etiam p̃dicat̃ de genere siue de toto vniuersali. Secūdo pre/ dicādo spēm affirmatiue. vt sortēs est homo. ergo sortēs est aīal. Maxima. De quocūqz p̃dicat̃ spēs siue pars subiecti/ ua. de eodem p̃dicat̃ genus siue totū vniuersale.

Postq̃ autor determinauit de loco a substantia. hic p̃n̄r incipit deter/ minare de locis a p̃comitātibz substantiā. q̃ est qñ sumit̃ argumētū ab his que p̃sequūt̃ terminos in questione positos. p̃mo enumerās octo spēs ei⁹ vel modos que sunt locus a toto. locus a pte. locus a causa. locus ab effectu. locus a generatione. a corruptiōe. ab vlibz. et a cōiter accētibz. et lo/ corum descriptio satis patet inferius. et inter istos locos autor prius des/ terminat de loco a toto et de loco a pte qui sunt p̃iūcti. qz vnus p̃gnoscat̃ p̃ alium ratione cuius hic ponit diuisionem totius. Sciendū est p̃mo qz totū diuiditur per totū vniuersale. totū integrale. totū in q̃ritate. to/ rum in modo. totū in loco et totū in tpe. quoz sic habetur sufficientia. quia omne totū p̃tinet sub se suas pres. vel ergo continet sub se suas pres in actu vel in potētia. si in potētia hoc est dupl̃r. vel dē totā essentiā sue pris vel dē tñ p̃tē. si p̃mū sic est totū vlt. si scđm sic est totū in mō. Si vero p̃t̃ neat suas pres in actu. h̃ est dupl̃r. qz vel tale totū sumit̃ p̃ modū vni⁹ in diuisi. et sic est totū integrale vel p̃ modū diuisi et multiplicari p̃ sua inferio.

Petri hyspani

ra. et hoc dupl'r. vel importat noialiter. et sic est totū in q̄tate. vel aduerbis aliter. et hoc dupl'r. vel habet partes in successione. et sic est totū in tpe. vel in pmanencia. et sic est totū in loco. et q̄ totū et pars opponuntur et correlatiue dicitur. ideo tot sunt modi partū quot sunt modi totius. et etiam sex sunt loci a pre sicut sex sunt a toto. et inter istos pmo determinat de loco a toto vniuersali. rōne cuius pmo ponit definitōem totius vniuersalis.

¶ Sciendū secūdo q̄ totum vniuersale est supius essentialē ad suam partem. et non capitur hic superius pro genere vel specie solum que ordinatur supra sua inferiora in recta linea predicamentali. Sed capitur hic generalit'r pro quocūq; superiori qd̄ predicatur de plurib; inferioribus. siue tale sit ens rōnis siue ens reale siue ens vniocū siue analogum. Et dicit tale superius totum. eo q̄ in suo ambitu p̄inet sua inferiora tanq; partes eius. Et dicit vniuersale inq̄tum est vñ in multis. Sed pars subiectiua dicit inf'r r'us respectu superioris. sicut spēs respectu generis. et indiuiduum respectu sp̄ci. et generaliter om̄e minus p̄mune respectu magis p̄munis. quod predicatur essentialiter de ipso. Et dicit pars subiectiua quia subijcit suo totum rōne subiecti. ¶ Sciendū tercio. q̄ locus a toto vniuersali ad suā partem subiectiuam est habitudo ipsius ad suam partem. Et nō tenet iste locus affirmatiue. Cuius rō est. q̄ totū vniuersale est p̄munius sua parte. ideo nō oportet q̄ si aliquid verificetur de ipso s̄m q̄ est in pre eius. q̄ p̄ hoc verificet de ipso s̄m q̄ est in alijs partib; ut non sequit' asinus est animal. ergo asinus est homo. Ideo nō valet iste locus p̄structiue. sed bene destructiue. et p̄met duo argumenta et duas maximas pmo subijcēdo negatiue. ut animal non est lapis. ergo et. Maxima. Destructo toto vniuersali destruitur quelibet eius pars. Secūdo predicando negatiue. ut lapis non est animal. ergo lapis non est homo. Maxima. Remoto toto vniuersali remouet' ps subiectiua eius. ¶ Sciendum est quarto. q̄ locus a parte subiectiua siue a specie est habitudo eius ad suū totum. et non tenet iste locus negatiue. quia ad negationem speciei non sequitur negatio generis. quia ipsa destructa genus potest permanere in alijs speciebus. Sed tenet affirmatiue duob; modis. Primo subijcēdo partem affirmatiue. ut homo currit. ergo animal currit. Maxima. Quicquid predicatur de specie. et de genere. Secūdo predicando eam affirmatiue. ut fortes est homo. ergo fortes est animal. Maxima. De quocūq; predicatur species. et suū genus. Cuius rō est. quia genus est superius essentialē. quod actu et intellectu cōtinetur in suo inferiori. ideo quicquid verificatur de suo inferiori oportet necessario q̄ verificetur de superiori eius quod in eo includit. et de quocūq; verificet inf'r et superius in eo contentum actualiter. Et per hoc patent loci a toto vniuersali et a parte subiectiua. Contra predicta arguitur pmo sic. superius essentialē est pars sui inferioris. sicut genus est pars speciei. ergo tale vniuersale nō dicitur totum vniuersale. et sic male hic definitur totum vniuersale. Secūdo sic. quicquid predicat de aliquo superiori etiam predicatur de suo inferiori. ut patet p̄ regulam antepredicamentalem. Quando alterum de altero predicatur et. ergo arguendo a superiori ad inferius bene tenet iste loc' cōstructiue. Tercio sic. non sequitur animal non currit. ergo homo nō currit. quia asino quiescente et homine corrente antecedens erit verū et confes

Tractatus quintus.

quens falsum. ergo arguendo a genere ad spem siue a toto vniuersali ad suam partem non tenet negatiue. ergo iste locus non tenet destructiue. Quarto sic bene sequitur homo non est albus. ergo animal non est albus. quia ex opposito consequens sequitur oppositum antecedentis. vt omne animal est album. ergo omnis homo est albus. et tamen arguitur a parte subiectiua ad suum totum negatiue.

Quinto sic non sequitur. sortes incipit currere. ergo incipit moueri. et tamen arguitur a specie ad genus affirmatiue. ergo locus a specie non tenet affirmatiue. Ad primum dicitur. quod superius essentialiter finis quod contractum est in suo inferiori bene est pars essentialis eius. sed finis quod accipitur in sua communitate sic dicitur totum vniuersale respectu ipsorum. Ad secundum dicitur quod in predicatis essentialibus et per se quicquid dicitur de superiori et inferiori est. sed in predicatis accidentalibus non oportet propter causam prius dictam. Ideo locus a genere non tenet in omnibus predicatis constructiue. et licet teneat in aliquibus hoc non est solum virtute habitudinis generis ad speciem. sed virtute alterius habitudinis. scilicet generis ad aliud predicatum quod essentialiter sibi conuenit. et ideo predicatur de suis inferioribus in quibus superius actualiter includitur. Ad tertium dicitur. quod ibi non arguitur destructiue a toto vniuersali. eo quod negatio non negat animal. sed negat illud predicatum currit de animali particulariter accepto. ideo ibi arguitur affirmatiue et non valet consequentia. Ad quartum dicitur. quod ibi arguitur affirmatiue et non negatiue. quia ibi homo non negatur sed affirmatur album de homine. ideo non est bona consequentia. Ad quintum dicitur. quod ibi arguitur a specie ad genus negatiue. eo quod incipit includit negationem. vt patet in expositione eius vt instanti valet dicere sortes incipit currere. sicut sortes modo non currit. sed incipit currere post hoc currere.

Notum integrale est quoddam compositum ex partibus habentibus quantitatem. et pars eius dicitur pars integralis. Pars integralis est que cum alijs partibus constituit totum. Locus a toto integrali est habitudo totius integralis ad suam partem. Et est constructiue semper. vt domus est. ergo paries est. Locus a toto integrali Maxima. Posito toto integrali ponitur et quilibet eius pars. Locus a parte integrali est habitudo ipsius ad suum totum. et est semper destructiue. vt paries non est. ergo domus non est. Locus a parte integrali Maxima. Destructa parte integrali destruit et suum totum.

Postquam autor determinauit de loco a toto vniuersali. Hic consequenter determinat de loco a toto integrali. primo ipsum sic definiens. Totum integrale est quoddam compositum ex partibus habentibus quantitates. In qua definitione intelligitur ens loco generis. et ponitur compositum ad differentiam

Petri hispani

partium simplicium. Et ponitur ex partibus habentibus unitatem. ad differentias totius vniuersalis et totius potestatiui et aliorum totorum quorum nullum tale ponitur sub tali ratione ex partibus quantitatiuis. Unde in hoc differunt totum vniuersale. integrale. et potestatiuum. quia totum vniuersale est totum secundum essentiam in qualibet parte eius. Totum vero integrale nec est totum secundum essentiam nec secundum virtutem in qualibet eius parte. Et totum potestatiuum secundum totam eius essentiam adest cuiuslibet eius parti. non autem secundum eius virtutem. ut anima rationalis respectu anime vegetatiue. sensitiue. et intellectiue.

¶ Sciendum primo quod duplex est totum integrale. scilicet homogenium. et eutrogenium. Totum homogenium est quod est eiusdem nature in omnibus suis partibus et quelibet pars suscipit predicatorem totius. ut est aer terra. et sic de alijs. ut quelibet pars aeris est aer. et quelibet pars terre est terra. Et dicitur homogenium ab hominis grece quod est vniuersum latine. et genios natura. quasi vniuersum nature in omnibus suis partibus. Sed totum eutrogenium vel etrogenium est quod est diuerse nature in omnibus suis partibus. et non potest predicari de qualibet parte eius. ut homo habet partes diuersarum naturarum. ut sunt carnes. sanguis. ossa. Et non potest predicari de ipsis in recto. Et dicitur eutrogenium ab etron vel ethe ron grece quod est varium latine. et genios natura. quasi diuerse nature in omnibus suis partibus. et de qualibet intelligitur predicta definitio.

¶ Sciendum secundum do. quod pars integralis est pars quantitatiua proponens totum integrale. et quod dicitur vocatur pars integralis materialis. et pars quantitatiua secundum diuersas rationes. Dicitur enim materialis in quantum includit partem materie ipsius propositi. Et dicitur quantitatiua. eo quod includit unitatem. et est proposita ex materia et quantitate simul. Et dicitur integralis ex eo quod ex ipsa integratur et perficitur suum totum. et sic sunt eadem partes secundum substantiam que dicuntur materiales quantitatiue et integrales. Et tales partes adhuc distinguuntur. quia quedam sunt partes principales totius. ut sunt ille sine quibus propositum non potest esse et de necessitate requiruntur ad esse totius. ut tectum et fundamentum respectu domus. Alię sunt minus principales que non sunt necessarie ad esse propositi. sed tamen ad bene esse. sine quibus totum potest existere. ut fenestre et ostium in domo. Et definitio intelligitur de omnibus partibus. Sed locus a parte integrali solum sumitur a partibus principalibus. Et sicut arguendo a toto ad partes oportet arguere ad partes principales.

¶ Sciendum tertio. quod locus a toto integrali est habitudo ipsius ad suam partem integram. et tenet affirmatiue. ut domus est ergo partes est. Maxima. Posito toto integrali ponitur quelibet pars eius. Cum ratio est. quia totum integrale ponitur ex suis partibus integralibus. et ille necessarius requiritur ad esse totius. ergo posito ipso toto ponuntur partes eius. sed ille locus non tenet destructiue. quia partes totius integralis secundum esse sunt priores suo toto. nec ab eo suscipiunt esse. Et destructo toto non oportet destruere partes eius.

¶ Sciendum quarto. quod locus a parte integrali est habitudo ipsius ad suum totum et tenet negatiue. ut partes non est ergo domus non est. Maxima. destructa parte integrali destruitur ei totum. quia destructo priori destruitur posterius quod ab eo suscipit esse. sed totum integrale est posterius suis partibus et ab ipsis sumit esse. et non tenet ille locus affirmatiue. Cum ratio est. quia posito priori quod est in potentia ad posterius non est necesse ponere posterius. sed partes sunt in potentia ad totum integrale et preedicit ipsum. adeo posita parte non sequitur positio totius.

Tractatus quintus

Contra predicta arguitur primo sic. hec ozo aial ronale est quoddā totū integrale. et tñ nō pponit ex partibz q̄ritate habentibz. ergo p̄ra definitionē totius integralis. Secdo sic. nō seq̄tur. domus valet centū libras. ergo paries et fundamentū. ergo locus iste nō tenet affirmatiue. Tercio sic. totū integrale dat esse suis partibz. q̄ vnit et actuat suas partes. ergo destructo toto integrali destruitur sue partes. ergo locus a toto integrali bene valet negatiue. Quarto sic. nō seq̄tur. pes sortis nō est. ergo sortes nō est. ergo locus a p̄te integrali nō tenet negatiue. Quinto sic. bene seq̄tur pars aque est. ergo aqua est. sicut pars panis est. ergo panis est. et tñ ibi arguitur a parte integrali ad suū totū. ergo tenet affirmatiue. Ad primū dicitur q̄ illa oratio nō d̄ totū integrale p̄prie et s̄m veritatē. sed tñ s̄m similitudinē. eo q̄ integrat ex pluribz vocibz fecitūis. et eo mō quo ponit totū integrale cōponit ex partibz q̄ritatem habentibz s̄m similitudinē. et eo mō d̄ de pluribz alijs entibz rōnis. que h̄nt modū totius integralis. Ad secūdū d̄ q̄ locus a toto integrali solū tenet p̄prie q̄tum ad existentia totius et p̄tis respectu huius verbi est secdo adiacentis. et nō in p̄p̄sitiōnibz de est tercio adiacente. ideo nō bene arguitur per istū locū. domus valet centū libras. ergo paries. nec econtra argueret a parte integrali. paries valet centū libras. ergo domus q̄uis ibi sit bona p̄sequētia. et tenet p̄ locū a minori ad maius. et nō in habitu d̄ne ad totū. Ad terciū d̄. q̄ totū integrale bene dat esse totius ad esse cōe suis p̄tibz. sed nō dat ipsis esse p̄p̄iū partiū. ideo toto destructo nō est necessē q̄ partes destruat s̄m p̄p̄iū esse ipsaz. Ad quartū dicitur q̄ locus a p̄te integrali solū tenet arguendo a partibz p̄ncipalibz. mō pes sortis nō est pars p̄ncipalis eius. ergo ibi nō debite arguitur p̄ locū a parte integrali. Ad q̄ntū d̄ q̄ licet bene seq̄tur. pars aque est ergo aqua est. hoc tñ nō est p̄pter habitū d̄ne partis integralis ad suū totū. sed p̄pter habitudinem partis subiectiue ad suū totū v̄le. q̄ in quolibet toto homogenio partes nō sunt solum q̄ritatiue. sed etiā partes subiectiue. eo q̄ de illis p̄dicatur totum vt superius de inferiori. et etiā totum homogeniū s̄m esse q̄ritatiuū suū est totū integrale. sed s̄m eius essentia que verificat de omnibz partibz eius est totū v̄le. et sic potest ibi sumi loc⁹ a toto vniuersali vel a toto integrali. similiter a parte subiectiua vel a parte integrali.

Totū in quātitate est v̄le sumptūz vniuersaliter. vt ois homo et nullus homo. Pars in quātitate est quodlibet inferius p̄tentū sub illo toto vniuersali vniuersaliter sumpto. Locus a toto in q̄ritate est habitudo ipsius ad suam partē. et est constructiū et destructiū. Constructiue sic. omis hō currit. ḡ sortes currit. Locus a toto in quātitate maxima. Quicquid p̄dicatur de toto in q̄ritate etiā de qualibet eius parte. v̄l sic Si vniuersalis est vera quelibet eius particularis erit vera

Petri hyspani

Destructiue sic. nullus homo currit. & sortes non currit. Maria. quod mouet de toto in quantitate & de qualibet eius parte. vel sic. Si vniuersalis sit falsa quilibet eius particularis erit falsa. Locus a partibus in quantitate est habitudo omnium partium in quantitate simul sumptarum ad suum totum. & tenet constructiue & destructiue. Constructiue sic. ut sortes currit. plato currit & sic de alijs. ergo omnis homo currit. Locus a partibus in quantitate. Maxima. Quicquid predicatur de partibus in quantitate simul sumptis & de suo toto. Destructiue sic. sortes non currit. plato non currit. et sic de alijs. ergo nullus homo currit. Maxima. Quicquid remouet a partibus in quantitate simul sumptis & ab eius toto. vel si quilibet singularis non est vera sua vltima non erit vera.

Postquam autor determinauit de loco a toto integrali. Nunc prius determinat de loco a toto in quantitate. primo diffiniens totum in quantitate. quod est totum vltimum vltimum sumptum. vel sumptum cum signo vltimo. ut ois homo. ibi homo est totum in quantitate non secundum se sed secundum quod distribuitur per illud signum ois ratione cuius tenet vltimum. quia si secundum se sumat est totum vltimum. & cum sumit vltimum est totum in quantitate. In hoc enim dicitur illa duo tota. quia totum vltimum importat illam naturam vltimum per modum vniuersalis & in eo. et totum in quantitate importat illam naturam per modum plurium & in quantum diuisa est & multiplicata per sua inferiora. ut cum dicitur ois homo importat naturam diuersam et multiplicatam per sua inferiora. Ex quo patet quod dicendo ois homo illud aggregatum ex signo vltimo & termino eo non est proprie totum in quantitate. sed terminus communis distributus qui vocatur totum in quantitate per similitudinem ad quantitate communem quia sicut communis est diuisibile in partes. quare quilibet suscipit predicationem totius. ut linea diuiditur per plures lineas. Sic tale totum multiplicat per plures partes de quibus secundum se potest verificari. Patet vltimo quod pars totius in quantitate est singulare vel inferius preteritum sub aliquo vltimo distributo. Sciendum primo. quod locus a toto in quantitate est habitudo ipsius ad suam partem. Et tenet affirmatiue & negatiue. Affirmatiue sic. Ois homo currit. ergo sortes currit & plato currit. & sic de alijs. Maxima. Quicquid predicatur de toto in quantitate. & de qualibet parte eius. Vltimum ratio est. quia totum in quantitate simul actualiter includit omnes suas partes. sicut ois homo includit sortem & platonem & alios homines. eo quod est actualiter diuisum in ipsos. ideo posito toto in quantitate necessario ponitur omnes partes eius. ideo tenet affirmatiue. Negatiue sic. nullus homo currit. ergo sortes non currit. plato non currit. & sic de alijs. Maria. quod negat de toto in quantitate negat de oibus eius partibus. & eadem ratio sicut prius. Sciendum secundo quod dupliciter potest argui affirmatiue per locum

Tractatus quintus.

a toto in quantitate. Uno modo ponendo ipsum in subiecto ut prius dictum est. Alio modo ponendo ipsum in predicato. ut bene sequitur sortes videtur omnem hominem. ergo sortes videtur platonem. et sic de alijs. et etiam predicando in recto totum in quantitate ut hic. sortes est omnis homo. ergo sortes est plato et sic de alijs. Quod illa predicatio sit falsa in qua predicatur vltimum vltimum sumptum. cum aliqua talis potest alicui esse probabilis. Ideo semper ipsam potest formari syllogismus dyalecticus. Unum generaliter loquendo quocumque modo ponatur totum in quantitate ponitur omnes partes eius. Et remoto ipso remouentur sue partes siue in predicato siue in subiecto siue affirmatiue siue negatiue. Sciendum tertio. quod locus a partibus totius in quantitate est habitudo ipsarum partium ad suum totum in quantitate. et tenet affirmatiue sic. sortes currit plato currit. et sic de alijs. ergo omnis homo currit. Quarta. politis partibus totum in quantitate ponitur et ipsum totum. Et ratio est. quia ad esse totius in quantitate. sufficit actualiter positio et unio suarum partium sufficienter enumeratarum. et tenet negatiue. sic sortes non currit. plato non currit et sic de alijs. ergo nullus homo currit. Quinta. destructis omnibus partibus totius in quantitate destruitur et ipsum totum in quantitate. eo quod ipsum totum actualiter includit omnes suas partes. Sciendum quarto. quod dupliciter potest argui a partibus totius in quantitate. Uno modo enumerando unam partem tantum. et sic non tenet iste locus affirmatiue. nec etiam valet negatiue arguendo ad suum totum remanens sub forma totius. licet bene valet ad destruendum totum quantum ad totalitatem ipsam. ut bene sequitur. sortes non currit. sed non omnis homo currit. et quia in consequente non manet totum in quantitate. Ideo ibi non bene arguitur a parte totius in quantitate. sed equius valenter est locus a specie. quia sortes est ut inferius ad hominem. Alio modo potest argui cum sufficienti enumeratione partium capiendo eas sub nominibus proprijs cum illa particula. et sic de alijs. vel non sunt plura talia. si sunt in certo numero. et si non sunt in certo numero dicitur capi aliquid sub numero finito comprehendendo quodlibet sub ista particula. et sic de alijs. Et sic iste locus tenet affirmatiue et negatiue. ut dictum est. Contra predicta arguitur primo sic. Totum vltimum et totum in quantitate sunt diuersa tota sed vltimum vltimum sumptum est totum vltimum. quia est superius essentialiale. ergo non est totum in quantitate. et per consequens male ponitur definitio totum in quantitate. Secundo sic. destructa una parte totius in quantitate destruitur et ipsum totum. Et tamen destructa una parte non oportet destruere alias. sed destructo toto non oportet destruere quolibet eius partem. sed locus a toto in quantitate non tenet negatiue. Tercio sic. non sequitur omnis homo currit. sed ad hoc currit. cum quis sit verus et prius falsum. sed locus a toto in quantitate non tenet affirmatiue. Quarto sic. arguendo a partibus totum vltimum ad vltimum fit peritio principij. quia ibi petitur vltimum in suis partibus. sed partibus in quantitate ad eius totum non est locus dyalecticus affirmatiue vel negatiue. Quinto sic. non sequitur sortes non est totum in quantitate sed locus a parte totum in quantitate et negatiue. Ad primum dicitur quod vltimum vltimum sumptum semper est eentia sit totum vltimum. non tamen semper esse sub quo accipitur. quia accipitur sub modo plurium. et non sub modo vni. quod tamen requiritur ad totum vltimum. Ad secundum dicitur quod destructa una parte totius in quantitate bene destruitur totum quantum ad rationem totius. sed non arguitur negatiue ab ipso remanente toto. quod tamen requiritur arguendo per istum locum. et nullo modo teneatur sub modo totius. bene tenet negatiue ad quolibet partem eius. Ad tertium dicitur. quod in isto puncto. omnis homo currit. homo solus distribuitur quod ad priores modo ad hoc non est de partibus. non est pars illius totius. ut arguitur a toto ad partem. Ad quartum dicitur. quod prius arguendo a parte

De ri hyspani

Ad totū i q̄ritate respectu p̄dicari qd notiori mō cōuenit toti q̄ p̄ribus
sit petitiō p̄ncipij. s̄ arguēdo respectu p̄dicari qd notiori mō cōuenit p̄ribus
bus q̄ toti ē bon⁹ loc⁹ dyaletic⁹ siue illū p̄dicatū p̄ueniat notius p̄ribus sim
pliciter vel solū q̄ ad nos siue sit in p̄dicatis essentialib⁹ siue accētib⁹. v̄t h̄
est bon⁹ loc⁹ dyaletic⁹. sortes ē suba. p̄lo ē suba. z̄ q̄s. q̄ ois h̄ō ē suba. si an
tecedēs sit notius r̄idēt q̄ p̄ris. Ad q̄ntū d̄r. q̄ ibi arguit a p̄rib⁹ totius
in q̄ritate. ea p̄te qua differūt a suo toto. z̄ nō ea parte qua cū ip̄a conueniūt
unt. ideo non valet cōsequētia.

Totum in modo est vniuersale sumptum sine determina
tione. vt homo. Pars in modo est vniuersale sumptum cum
determinatōne nō diminūente. vt homo albus. Et eodē mo
do sumit argumētū in hoc loco sicut i loco a genere ad spēm.

Postq̄ autor determinat de loco a toto in q̄ritate. Nōc p̄nt determi
nat de loco a toto in modo. rōne cui⁹ sic diffinit. Totū in mō qd ē v̄le sum
ptū sine determinatōne. vt h̄ō p̄ se sumpt⁹ d̄r totū in mō. Cui⁹ rō ē. q̄ h̄ō
p̄ se sumptus sine determinatōne ē totū respectu sui sumpti cū determinat
tione modificante. hoc em̄ in cōi se extendit ad oia supposita. cū aut̄ d̄r. h̄ō al
bus. ibi h̄ō modificat p̄ illā determinatōem alb⁹. z̄ solū sumit p̄ vna parte
suoz suppositoz. z̄ p̄t etiā dari vna alia rō. q̄ v̄le sumptū sine determinatōe
fm̄ se ē sine mō. Itē p̄t dici totū i mō. i. sine mō capiēdo in p̄uatiue. s̄ alia
rō potior ē. q̄ si dicere totū i mō p̄uatiue t̄m tūc totū v̄le possit dici totū in
mō. Itē meli⁹ d̄r totū i mō respectu sup̄ius vel sui inferioris modificati.
v̄n in hac diffinitōne ponit qd ē sumptū sine aliq̄ determinatōe ad d̄r̄z p̄t
in mō q̄ sumit cū determinatōe. Sciēdū p̄mo q̄ ps in mō ē v̄le sumptus
cū determinatōe nō diminūente vel ps subiectua alicui⁹ sup̄ioris sumpta cū
determinatōne p̄hēre t̄m. vt h̄ō alb⁹ ps i mō respectu hois. z̄ etiā respectu
aialis. Cui⁹ rō ē. q̄ v̄le sumptū cū determinatōne p̄hēte restringit ad stā
dū p̄ vna p̄te suoz suppositoz. si illa determinatio sit p̄hēns t̄m ad supposi
ta. Itē v̄le sic acceptū ē ps respectu sup̄ius accepti sine determinatōe z̄ p̄
oib⁹ suis suppositis. z̄ etiā ē ps respectu sup̄ioris sup̄i sine determinatōe. vt
h̄ō alb⁹ ps aialis. q̄ solū p̄tinet p̄tē suppositoz ei⁹. z̄ in p̄dicta diffinitōne
ponit v̄le loco q̄ z̄ sumptū cū determinatōe ad d̄r̄m totius in mō. z̄ ponit
nō diminūente ad d̄r̄m dicti fm̄ qd ad simplr. qd sumit cū determinatōe di
minūente. Sciēdū scdo. q̄ triplex ē deteriano. q̄ qdā ē deteriano p̄hēs t̄m
q̄ nō p̄uat rōnē illi⁹ cui adiūgit. vt alb⁹ ē deteriatō hois. z̄ d̄r. h̄ō alb⁹ z̄ non
collit rōnē ei⁹. Alia ē deteriano p̄uas q̄ totalit̄ p̄uat rōem ei⁹ cui adiūgit
vt cū d̄r. h̄ō mortuus. ibi mortu⁹ p̄uat rōez hois. Alia ē deteriatō dimi
ens q̄ nō simplr p̄uat rōem illi⁹ cui adiūgit. s̄ p̄t tollit z̄ p̄t relinq̄t. sic est
inopinabile. imaginabile respectu entis dicēdo ens opinabile. ibi opinabi
le d̄r̄m rōnē entis q̄ faciūm teneri i cōi. vt extēdit se ad ens reale. z̄ ad
ens i app̄hēsiōe. z̄ sic p̄t remouēt z̄ p̄t ponit rō entis p̄pleri. Et d̄r̄t iste
res deteriatōnes. q̄ due v̄l̄ie faciūt d̄m fm̄ qd. q̄libz em̄ deteriatō d̄mi
nuēs inq̄r̄tū diminuit rōem illi⁹ cui adiūgit. z̄ ec̄ p̄uas faciūz sophisticuz
a dicto h̄ō ad d̄m simplr. iō nō sc̄t h̄ō ens ē opinabile. q̄ ē ens. z̄ sic de m̄
tis alijs. S̄z deteriatō p̄hēs t̄m q̄ nullo⁹ diminuit facit partem in modo

Tractatus quintus

quidē pars vocat quāq; dictū ēz qd. capiēdo dictū fm qd. generaliter p. oī dicto sumptō cū aliq. determinatōne. z sic totū in mō quāq; dī dictū sum pliciter. Sciēdū tēcio. q. loc⁹ a toto in mō ē habitudo ipsius ad suā prē et tenet nega. arguēdo sic. lapis nō ē hō. q. lapis nō ē hō albi. Maxia destru cto toto i mō destructo quibz ps ei⁹. L⁹ rō ē qz destructo supiori qd ē pū? fz naturā suis inferioribz necario destruit sua inferiora. sz totū in mō ē super⁹ respectu sue pris qre ipō destructo destruit qliter ps ei⁹. iō ille loc⁹ tenet ne gatiue. sz nō affirmatiue. qz posito supiori nō oportet ponere inferius. sicut prius dictū ē in loco a genere. Un̄ iste locus eodē mō tenet sic loc⁹ a genere et locus a prē sicut loc⁹ a specie. Sciēdū qtro. q. loc⁹ a prē in mō est habi tudo ipsius ad suū totū. Et t3 affirmatiue duobz modis. Primo subijciēz do prē affirmatiue. vt hō albi currit. q. hō currit. Maxia. qdā p dicat de parte in modo z de suo toto. Cur⁹ rō ē. qdā qdā p dicat de inferiori etiaz de superiori. z totū in mō ē supius ad suā prē z actualiter in ea p̄tinet q. alio p̄dicando partē in mō affirmatiue. vt fortes ē hō albi. q. fortes ē hō. Maxia de quocūq; p dicat ps in mō z suū totū ppter rōne iā dictā. sed iste loc⁹ nō tenet nega. qz ad negatōem inferioris nō sequitur negatio superioris. sz bñ sequitur hō albi nō currit. q. hō nō currit. qz ibi nō destruit ps in mō p nega tione sz tū cursus negat de ipō. Contra p̄dicta arguit pmo sic. vlt sumptō sum sine determinatōne ē totū vlt. sz totū in mō nō ē totū vlt cū sint diuersa tota. q. totū in mō nō ē vlt sumptō sine determinatōne. Secdo sic. oīe to tū ē maius sua prē z plura p̄tinet. sz hō nō p̄tinet plura q. hō albi. q. hō nō est totū in mō respectu hoīs albi. z sic vlt sumptō sine determinatōne nō ē totū in mō. Tercio sic. hō albi ē pars in mō. z tū sumit cū determinatōne diminuit. qz albi p̄trahit hoīem z diminuit rōne eius. qz facit ipm solū te nen p albis. z sic ē determinatio diminuit. q. p̄tra definitōem partis in mō. Quarto sic. in oī loco z p̄ia formali p̄is actualiter includit in ante. sed pars in mō nō includit actualiter in suo toto. q. loc⁹ a toto ad partē nō valet. Quinto sic. bñ sequitur lapis nō ē hō risibilis. q. lapis nō ē hō. cū arguit ibi a prē in mō negatiue. Ad p̄mū dī. q. vlt sumptō sine determinatōne pōt ad duo cōpari. Uno mō ad partē eius p̄stituta p̄ dīam essentialē. z sic dī totū vlt. Alio mō pōt cōpari ad prē p̄stituta p̄ dīam accidentalē. z sic dicit totum in modo. Totū em̄ cū dicat relative ad partē habet variari formalit ter fm variatōnem partis licet remaneat idē materialiter. Ad scdm dī citur q. licet homo non plura q. homo albus contineat quantum ad signifi catum tamen plura quantum ad supposita ideo quantum ad ambitum suppositōz est pars integralis hoīs albi fm modū. Ad tēciū dicit q. al bus bene diminuit suppositōnem hoīs. non tamen diminuit rōnem for malem hoīs. quia homo albus est animal rōnale sicut homo. Ad q̄r tū dicit q. in omni loco z generaliter in omni p̄ia formali p̄sequens actu corinetur in antecedente. sed non semper terminus illatus continet in terz mō inferente. Ad quintū dicit q. homo risibilis est pars in modo res pectu hoīs. quia licet risibile posset dici determinatio hoīs q̄tum ad modum intelligendi. non tamen vt determinatio contrahens ipm quo ad supposita quia non facit ipm ten. n̄ t̄m p̄o vna parte suoz inferioruz. Ideo nō facit partē i mō respectu hoīs. sz bñ facit respectu aialis vlt alter⁹ cōiōz

Petri hyspani

Totum in loco est dictio comprehendens omnem locum aduerbialiter. ut vbi nuscq. Pars in loco est dictio comprehendens aliquem locum aduerbialiter ut hic ibi. Locus a toto in loco est habitudo ipsius ad suam partem. Et tenet constructiue et destructiue. Constructiue sic. dens est vbiq. ergo dens est hic. Maxima. Quicunq. competit totum in loco et quelibet eius pars. Destructiue sic. cesar est nuscq. ergo cesar non est hic. Maxima. Quicquid remouetur a toto in loco et a qualibet eius parte. Locus a parte in loco est habitudo ipsius ad suum totum. et est semper destructiue. ut cesar non est hic. ergo non est vbiq. Locus a parte in loco Maxima. Quicunq. non competit pars in loco nec eius totum.

Postq. autor determinauit de loco a toto in modo. Nunc consequenter determinat de loco a toto in loco ipm sic diffiniens. Totum in loco est dictio. ut supra. Et ponit dictio loco generis. Totum em in loco considerat no fm esse sui reale sed inq. tum dicibile et per dicti onem importat. ideo bn dicit dictio. Deinde ponit cophendens omne locu ad dntiam totius in tpe. et ponitur aduerbialiter ad dntiam totius in q. tate. qd qnq. importat omne locus noialiter. ut dicendo. ois locus vel in omni loco. et per oppositu definit pars in loco est dictio parte loci cophendens aduerbialiter. ut hic vel ibi. Sciendum pmo q. totu in loco et etia pres eius important esse in loco. sed dupli. ceter pt aliqd esse in loco. Uno mo fm potentia tm. ut vlt dicit vbiq. fm aptitudine. eo q. habet aptitudine ad esse in suis singularibus. p quoliter lo. co et p quoliter tpe. Alio mo aliqd dicit in loco fm actu sicut singulare dicit actualiter esse hic et nunc fm actu. Adhuc dupliciter dicit aliqd esse in loco. Uno mo pmo et p se. sicut deus dicit esse vbiq. repletue pmo et per se. Secundo mo dicit aliqd esse in loco p suas pres sicut mundus est in loco fm omnes suas partes. vn arguendo a toto in loco ad eius parte vele contra oportet eodem mo alicui attribuere parte in loco. sicut sibi conuenit totu. ut si totu conueniat in aptitudine tm. debet silt ps inferri fm aptitudine tm.

Sciendu secundo. q. locus a toto in loco est habitudo ipsius ad sua parte et tener affirmatiue et negatiue. Affirmatiue sic. dens est vbiq. ergo dens e hic. Maxima. posito toto in loco in aliquo subiecto. ponit queliter pars ei. Quia ro est. q. totu in loco simul et actualiter includit omnes suas partes et ideo ipo posito in aliquo subiecto ponit queliter eius pars. nec est necesse ponere constantia partis. qa si aliqua pars loci no habeat exntia. tuc ipa no

Tractatus quintus

erit pars totius in loco. q̄a non erit in ip̄o actualiter cōtenta. sed tenet negatiue sic. cesar est nullus. ergo cesar nō est hic. **Maxima.** destructo toto in loco destruit̄ quēlibet pars eius. **Quia** eadem est rō sicut maxime p̄cedentis

Sciendū tertio. q̄ locus a parte in loco est habitudo ipsius ad suū totū. Et tenet affirmatiue et negatiue. Affirmatiue sic. deus est hic et ibi. et sic de alijs. ergo deus est vbicq̄. **Maxima.** positis partibz totius in loco sufficienter enumeratis ponit̄ et ip̄m totū. **Quia** rō est. q̄a totū in loco nō est nisi sue partes simul et actualiter sint posite. ergo rē. Negatiue sic. cesar non est hic nec ibi et sic de alijs. ergo cesar ē nullus. **Maxima.** destructis partibz totius in loco. destruit̄ et ip̄m totū. Sciendū quarto. q̄ dupl̄ cōtingit arguere a partibz totius in loco. Vno mō arguendo a partibz sufficienter enumeratis ad totū. Et hoc mō locus a parte in loco tenet affirmatiue et negatiue sicut p̄ius dictū est. Alio mō arguendo ab vna parte t̄m et nō ab oibz simul sumptis. et hoc mō nō tenet affirmatiue sed solū negatiue. et hoc mō dicit̄ in textu. q̄ iste locus ē semp destructiuus. vt arguendo sic. cesar nō est hic. ergo non est vbicq̄. **Maxima.** cui nō conuenit pars in loco nec ip̄m totū hoc tamen modo nō arguitur a destructione partis ad destructionem totius in loco s̄m illud qd ē q̄ ibi nō destruit̄ totū i loco simpliciter. et s̄m om̄es suas partes. sed ibi solū arguit̄ a destructione totius in loco q̄ntum ad totalitatem eius. et q̄ destruit̄ s̄m suā totalitatē ideo non remanet totū in loco. id nō p̄prie arguit̄ hoc modo a parte in loco ad suū totū. Contra p̄dicta arguit̄ p̄mo sic. nullus locus est dictio cōprehendens om̄ē locū. sed totū in loco est locus vel esse in loco. ergo male dicit̄ q̄ est dictio cōprehendens om̄ē locū. Secūdo sic. locus a toto in loco tenet in habitu dine vniuersalis vniuersaliter sumpti ad suā partē. sed habitudo vniuersalis vniuersaliter sumpti ad suā partem est locus a toto in quantitate. ergo male dicit̄ arguit̄ ab isto loco. Tercio sic. non sequitur. mundus est vbicq̄. ergo mūdus est hic. ergo loc⁹ a toto in loco nō tenet affirmatiua Quarto sic. non sequitur. sortes non est vbicq̄. ergo sortes nō est hic. ideo locus a toto in loco nō tenet negatiue Quinto sic. non sequitur aliquod corpus est hic aliqd̄ ibi. et sic de alijs. ergo quoddam corpus est vbicq̄. q̄a aīis est verū et consequens falsum. et tamē ibi arguit̄ a partibz in loco sufficienter enumeratis. ergo iste locus nō tenet affirmatiue. Ad p̄mū d̄r q̄ licet locus s̄m suū esse reale nō sit dictio. tamē s̄m esse dicibile pōt esse dictio. et hoc mō intelligit̄ q̄ totū in loco vt est quoddam dicibile sit dictio. Ad scōm d̄r. q̄ quis locus a toto in loco q̄ntum ad virtutem confirmatiua argumēti nō distinguat̄ essentialiter a loco a toto in quantitate. q̄a vtrōbz est virtus confirmatiua argumēti. et habitudo vniuersalis vniuersaliter sumpti. Ideo **Aristo.** non distinxit locū a toto in loco a loco a toto in quantitate. tamē ab eo distinguitur accidentaliter q̄ntum ad modos sciendū. p̄prie. q̄a totū in quantitate dicit̄ modū permanentis. et nōialiter. et totū in loco adverbialiter sub mō fluxus et fieri quīs s̄m rem sit permanentis. Ad terciū dicit̄ q̄ mundus non est vbicq̄ s̄m se totū. sed s̄m suas partes. ideo ibi male cōcludit̄. sed dicit̄ sic cōcludi. ergo aliqua pars mundi est hic. et aliqua ibi. et sic de alijs Ad quartū dicit̄. q̄ in antecedente negat̄ totū in loco. et sic nō remanet sub esse totius in loco. Id nō arguit̄ a toto in loco. s̄ equaliter. arguit̄ a negatiue vnius

Petri hyspani

partis in loco ad negationem alterius partis determinare. ut hic fortes non est in aliquo loco. ergo fortes non est hic. Ad quintū dicitur: quod partes antea verificant de corpore per diuersis suppositis. et sic in antea corpus habet plures suppositiones determinatas. et in parte habet unam tantum. ideo arguitur a pluribus suppositionibus ad unam determinatam. et committit fallacia figure dictionis. et subiectus antecedentis non tenet eodem modo in consequente sicut in antecedente. ideo non bene arguitur a parte in loco ad suum totum.

Totum in tempore est dictio comprehendens omne tempus aduerbialiter. ut nunc. heri. cras. exempla autem sumatur hic sicut a toto in loco.

Postquam autor determinauit de loco a toto in loco. Hic quereret determinare de loco a toto in tempore. ad cuius cognitionem primo diffinit totum in tempore dicens. Totum in tempore est dictio comprehendens omne tempus aduerbialiter. siue sit affirmatiua ut semper. siue negatiua. ut nunquam et contra. Pars in tempore est dictio comprehendens partem temporis aduerbialiter. ut nunc hodie et sic de alijs. Et iste due diffinitiones eodem modo debent intelligi et exemplificari. ut diffinitiones totius et partis in loco.

Sciendum primo quod locus a toto in tempore est habitudo ipsius ad partem. Et tenet affirmatiue et negatiue. Affirmatiue sic. deus est semper. quod est nunc. Maxima. posito toto in tempore in aliquo subiecto necessario ponitur quilibet eius pars. Cuius ratio est. quia totum in tempore actualiter includit omnes suas partes sicut quod importat tempus distributum per omnes suos partes. ideo posito toto ponitur quilibet eius pars. Sed negatiue sic. chimera est nunquam. quod non est hodie. Maxima. remoto toto in tempore ab aliquo subiecto remouetur quilibet eius pars. Et sic arguendo per istum locum magis proprie arguitur ponendo totum in tempore a parte predicati et non a parte subiecti. eo quod per hoc determinare partem in oratione et partem subiecti se habet ex parte predicati nisi cum implicacione ponatur a parte subiecti. Sciendum secundo quod locus a parte in tempore est habitudo ipsius ad suum totum. Et tenet affirmatiue et negatiue. arguendo a parte tempus sufficienter enumeratur ad suum totum. Affirmatiue sic. fortes fuit heri predicte et sic de alijs. quod fortes fuit semper. Maxima. positis partibus in tempore sufficienter enumeratis ponitur ipsum totum in tempore. quia totum nihil superaddit suis partibus. Negatiue sic. antequam non fuit heri nec predicte. et ceteris. quod antequam nunquam fuit. Maxima. remotis partibus in tempore sufficienter enumeratis remouetur et totum eius. et si arguitur per istum locum ab una parte tantum. et non ab omnibus. tunc solus est negatiue et non affirmatiue. et tunc arguitur a destructione partis ad destructionem totum. Quod ad totalitatem eius. ut hic fortes non est nunc. quod non est semper. Sciendum tercio quod propter ista supius posita requiritur alia quod ad principia tota reducuntur. scilicet totum copulatiuum. disiunctiui. potestatiui. successiui. collectiui seu aggregatiui. Totum copulatiui est in quo plura copulantur per coniunctionem copulatiui. ut fortes currit et plato disputat. Et pars eius est aliquid istorum quod inter se copulantur. Totum disiunctiui est in quo plura coniunguntur per disiunctionem. ut forte currit vel plato disputat. Totum potestatiui est quod proponitur ex pluribus ueritatibus vel potestatis vel plura continentibus per partem. ut alia rationalia totum per actum respectu vegetari sensitiui et intellectui. et alia in eo sit totum uel respectu vegetari sensitiui et intellectuui. sicut quaternarius numerus est totum potestatiui respectu ternarij

Tractatus quintus.

et binarij. qz continet in virtute sub se omnes numeros inferiores. Totum
 successiuu est qd coponit ex partibz successiuis que nō possunt esse sūc sicut tē
 pus et motus. Et totū aggregatiuū seu collectiuū est qd vna voce singu
 lari plura singularia abinuicē distincta importat. sicut ppl's gens et societas
 Et pars eius est aliqd istoz ex quibz coponit vt homo respectu ppli et sic de
 alijs. Sciendū quarto. q totū copulatiuū potestatiuū et collectiuū redu
 cuntur ad totū integrale. eo q ab istis totis ad suas partes eodē mō tenet lo
 cus dyalecticus sicut locus a toto integrali scz affirmatiue tū nō negati
 ue et cōtra. Locus a partibz tenet destructiue tū et nō cōstructiue. vt ar
 guendo a toto copulatiuo. sortes currit et plato disputat. ergo sortes currit
 et a toto potestatiuo sic arguit. quaternarius est. ergo binarius est. et aia rō
 nalis est. ergo aia sensitiua est. Sexta posito toto potestatiuo ponit eius
 quēlibet pars. Et a toto collectiuo sic. populus est. ergo homo est. et econtra
 posset argui a suis partibz. Sz totū disunctiuū et totū successiuū reducunt
 ad totū vlt. qd ab ipis eodem mō tenet locus sicut a toto vlt scz negatiue
 tū. vt arguendo a toto disunctiuo. vt sortes nō currit vel plato non dispu
 tat. ergo sortes non currit. et a toto successiuo. vt nō est dies. ergo nō est me
 ridies. et cōtra. locus a partibz eodē mō tenet scz affirmatiue tū. vt facili
 ter pōt haberi in textu. Contra p̄dicta arguit p̄mo sic in oī tpe et semper
 idem sunt. sicut vbicqz et in oī loco. sed in oī tpe et totū in quātitate. ergo etia
 semper est totū in quātitate. et nō totū in tpe. et sic male diffinit totum in tpe
 qd est dictio cōprehendens omne tps adverbialiter. Secūdo sic hic ē los
 cus a toto in tpe. deus est semper. igit est in oī tpe. et tū ibi nō ponit pars in
 tpe cū nō sit adverbii pars tps significans. igit p̄tra definitōem loci a to
 to in tpe. Tercio sic. non seqtur vlt est semp. ergo vlt est nunc cū aīis sit
 verū et p̄ns falsum. qz vlt est vbicqz et semper et nō est hic. et nunc. sed solum
 singulare. ergo locus a toto in tpe nō tenet affirmatiue. Quarto sic. par
 tes totius in tempore non p̄nt simul esse. ergo locus a parte totius in tem
 pore nō valet affirmatiue ab oībus simul sumptis. Quinto sic. adā nō
 fuit nunc. ergo nūq̄ fuit. nō seqtur. ergo locus a parte in tpe nō valet nega
 tiue ab vna parte tū ad suū totū Ad p̄mū dī. q licet semper et in omni tē
 pore sint idem sū rem sc̄atam. differunt tū in modo significandi et forma
 liter. qd semper importat tempus distributū sub modo fluxus et fieri. et in
 omni tpe importat idem tempus distributū p oībus partibz eius sub mo
 do permanentis sue habitus et quietis. Et per hoc distinguit totū in quā
 titate a toto in tempore. licet non realiter. Ad scdū dī. q licet in illo ar
 gumento nō ponat formaliter pars in tpe. ponit tamē virtualiter et sū rē
 significatā. qd in omni tpe includit virtualiter ipm nunc. Ad tercū dī
 citur. q licet vlt sit semp et vbicqz in aptitudine nō tamē in actū. et eo modo
 quo dicit semp esse. tene dicit esse nunc scz sū aptitudinem sed illa aptitudo
 reducitur ad actū in suis inferioribz successiue. Ad quartū dī. q licet
 partes tps non p̄nt sūc esse sū reale. sicut p̄teritū nō p̄t esse simul cū
 futuro. tamē p̄nt esse simul cū apprehensione aīe que copulat p̄teritū et futu
 rum cū p̄nti. et sic sū p̄nt accipi partes tps. Ad quintū dī. q ibi nō tene
 arguit. qd arguēdo ab vna parte tū destructiue oportet arguere ad destruc
 tionem totius q̄sum ad rōnem totius. ita q in p̄ntē sibi p̄ponat negatō

Petri hyspani

remouēs totalitatē eius q̄ nō fit in isto argumento. sed' debet sic inferri.
adam nō est nunc. ergo nō est semp. z sic bene sequitur.

Ausa est ad cuius esse seq̄tur aliud fm naturā. Et dī
uidit̄ in causam materialē formale efficientē z finalez

Postq̄ autor determinauit de locis a toto in pre. hic p̄r determinat
de locis a causa z effectū. Et qz locus a cā in cōt. ē habitudo cause ad effe
ctum. z locus ab effectū est habitudo effectus ad causam. Ideo priusq̄
autor determinauit de loco a cā in speciali. p̄us determinat de causa in ge
nerali diffinitue z diuisione ipam p̄mo sic diffiniens. Causa est ad cuius
esse seq̄tur aliud p naturā. In qua diffinitōe intelligit̄ ens p genere. Ens
cū diuidit̄ p causam z effectū. z est superius ad utrūq̄ fm modū. Deins
deponit ad cui⁹ esse seq̄tur aliud ad differētiā effect⁹ sequētis ad eē caus
se ad cuius esse nihil sequit̄ sub ratōne effectus. z ponit fm naturā ad ex
plicandū modū quo effectus sequit̄ causam. Et econtra p̄r diffiniri effe
ctus sic. Et ens cuius esse seq̄tur ad aliud p naturā. ¶ Sciendū p̄mo.
qz seq̄tur caput dupl̄. Uno mō vt dī ordine z depēdentiā vnus ad alte
rum. Et hoc itēz dupl̄. qz vno modo dī depēdentiā in esse vnus res ab
alia sicut quilibet effectus fm suū esse depēdet a causa. z hoc modo debet
hic capi seq̄tur in ista diffinitōe vt dī ordinem vnus rei ab alia fm esse.
Alio mō caput vt dī ordinem z depēdentiā psequētie siue illatōis vnus
ab alio. sicut psequēs seq̄tur illatiue ad aīcedēs. z depēdet ex illo illatiue.
Et solū accipit̄ hic vt dī illatōem psequētie. qz in argumētatiōe aīis nō
est cā psequētis. lz tñ sit cā illatōis eius. ¶ Sciendū scđo. qz ad ratōem
cause nō requirit̄ qz cā pcedat suū effectū semp fm tēpus. lz qñqz pcedit
eū fm tempus. vt domificator pcedit domū fm tempus. qñqz vero pce
dit ipsum fm naturā tñ z sī est tempe cū eo. vt hō est causa risibilis. z tñ
pcedit ipm fm naturā tñ z est siml̄ tpe cū eo. ideo ad explicā dū quō effe
ctus debet sequi causam. z causa debet pcedere effectum. Ideo in diffini
tione cause ponit̄ fm naturā. z etiā ad differētiā istoz quoz esse vnus seq̄
tur ad esse alterius fm ordinē. z tñ vnū nō dependet ab alio fm naturā
vt esse vnus diei nō depēdet ad esse alterius. ¶ Sciendū tertio. qz cā di
uiditur p causam efficientē materialē formale z finale. Cuius diuisionis
ratio est. qz ad oēm causam seq̄tur effectus. vel ergo talis cā est intrinseca
suo effectui. vel extrinseca. Si p̄mū hoc est dupl̄. vel est ac tu dans esse. z
sic est causa formalis. vel potētia recipiens esse. z sic est causa materialis.
Si extrinseca. hoc ē iterū dupl̄. qz vel ē id a quo res fit. z sic est causa effi
ciens. vel est illud ppter qd res fit. z sic est finis. Et sumit̄ ista diuisio non
fm diuersitatē rez. sed fm diuersos modos formales causandi. qz idē rea
liter fm diuersos modos causandi z respectu diuersoz qāqz habz ratōez
respectu pluriū causarū. Et nō est diuisio generis in suas spēs. sed analogi
in sua analogata. qz causa p̄us z posterius dī de causis. ¶ Sciendum
quarto qz cause p̄r quadrupl̄ p̄siderari. Uno mō fm ratōem causandi
et sic finis est p̄ma. efficiens scđa. tertia materia. z quarta forma. qz in cau
salitate rei finis mouet intentōem agentis ad pducendū aliqū effectum.

Tractatus quintus

Et efficiens motū a fine mouet materiā qua disposita vltimo introducitur forma effectus. Secūdo mō considerant vtrū concurrūt ad ppositiōem effectus et sic materia ē pōr. scđo forma. tertio efficiens. et quarto finis. Tertio considerant vtrū dant eē actuale effectui. Et sic forma est pōr. deinde efficiēs. et quarto finis. et vltimo materia. Quarto mō considerant vtrū hñt eē existētie p qđ nobis notificant. Et sic cā efficiēs est pma. scđa materia. tertia forma. quarta et vltima finis. et hoc mō considerant fm q nobis notificant. et ab ipis sumitur locus dyalecticus. ideo isto mō in textu ordinant. et pūs determinat de causa efficiente qđ de alijs. ¶ Contra pdicta arguit pmo sic. aliud ē diuersitatē essentialē cum sit relatiuū diuersitatis substantie. Sed effectus cause format nō differt essentialit̃ a sua causa. qz puenit essentialit̃ euz ea. ergo male diffinit. cā est ad cuius esse sequit̃ aliud. scilicet effectus. Secūdo sic. cā et effectus sunt sūt natura cū sint relatiua. ergo effectus nō sequitur causam fm naturā. Tertio sic. posita cā sūt ponit effectus. ergo cā nō pcedit effectū. Et sic ad esse cause nō sequit̃ aliud. Quarto sic. forma et finis coincidunt. vtrū dicit scđo physicoz. ergo forma nō ē causa distincta a fine nec mēbra diuisionis sunt opposita. Quinto sic oīs cā pcedit suū effectus s; finis nō pcedit suū effectū s; sequitur. qđ nō ē cā. et sic male ponunt qrtuor cause. ¶ Ad p̃mū dicit qđ lz aliud p̃prie sumptū vtrū est relatiuū diuersitatis substantie dicat diuersitatē essentialē. nō tñ aliud cōiter capiti. qz vtrū ē quācūq; diuersitatē siue essentialē siue accidentalē. Et hoc mō sumit in diffinitōe cause. Ad scđm dicit qđ lz cā et effectus fm intentiōes cause et effectus dicant correlatiue. tñ si considerent materialit̃ fm id qđ sunt non sunt simul natura nec dicunt correlatiue. Ad tertium dicit qđ posita causa totali ponit eius effectus sūt tempore. nō tñ sūt fm naturā. qz cā naturaliter pūs habet esse et intelligi qđ effectus et hoc sufficit ad rationē cause qđ pcedat effectū fm naturā. Ad quartū dicit qđ lz forma et finis coincidunt materialit̃ fm rem. et etiā efficiens cū ipis. nō tñ coincidunt formaliter quantū ad suos modos formales causandi. et hoc modo ponunt cause se ab inuicem distincte. Ad qntum dicitur qđ licet finis fm suū eē reale sequatur effectum. tamē fm esse intentiōis agentis sub quo puenit s; biratio cause finalis pcedit suū effectum. ideo eo modo quo est causa naturaliter pcedit suū effectum.

Causa efficiēs est. a qua pmo fit motus ad hoc qđ fiat aliquid. vtrū domificator est p̃mum mouens et opans vtrū fiat domus. et faber vtrū fiat cultellus. locus a causa efficiēte est habitudo ipsius cause efficiētis ad suū effectū. et est cōstructiuus et destructiuus. Cōstructiue tenet sic. domificator est bonus. ergo domus est bona. locus a causa efficiēte Maxima. si cā ē bona ipm quod fit bonū est. Destructiue sic Domificator nō ē bonus. qđ domus nō ē bona. Loc⁹ a cā efficiēte maxima. cui

Petri hyspani

ius cā efficiēs nō ē bona. ipm qđ sit nō est bonū. z econuerso
tenet locus ab effectu ad causam efficientem.

Postq̃ autor superius determinauit de causa in cōtā diffinitue qđ dī
uisione hīc p̃r vult determinare de locis a causa. z p̃mo de loco a cā efficiē
ente. qz est notior ceteris. ratōne cuius ipam sic diffinit. Causa efficiēs est
a qua p̃mo fit motus vt res fiat. In qua diffinitō ne subintelligit causa lo
co generis diffinita. Et ponit a qua p̃mo fit motus ad differentiā aliarū
causaz quaz nulla causat motum siue pducēdem effectus. sed hoc conue
nit efficienti sicut patz in pductōne effectus. Finis em̃ ratōne sue bonita
ris trahit z mouet appetitum agentis ad pducendū effectum z efficiens
sic tractum a fine disponit materiā ad pductōnem forme. z p̃mo causat
motum quo pducit effect⁹. ¶ Sciendū p̃mo. q locus a causa efficiēte ē
habitu do ipi⁹ ad suū effectū. z tenet affirmatiue negatiue. Affirmatiue sic
Domificator est bonus. q̃ domus est bona. Maxima Cuius causa effici
ens bona est. ipm quoq; bonū est. que maxima debet intelligi de bonitate
efficientis inquantū efficiens est. z nō de bonitate moris. vel de bonitate
ipius fm se. Et similiter debet intelligi de bonitate effectus. ita q si efficiē
ens sit bonum in ratōne cause efficientis. z vt pducit effectum. etiaz effe
ctus erit bonus bonitate forme eius. nō aut loquendo de bonitate finis.
qz si domificator sit bonus artifex z pfecte operetur fm artē eius. z careat
materia bona. dom⁹ nō erit bona bonitate finis sz tm bonitate forme que
puenit ab efficiēte. Negatiue tenet sic. domificator nō est bon⁹. q̃ dom⁹
nō est bona. Maxima cui⁹ efficiēs malū ē. ipm quoq; malū ē. effect⁹ em̃
appropriat cause. ¶ Sciendū scdo. q duplex ē cā efficiens. scz in actu z in
potētia. vt respectu domus domificator est cā in potētia. z domificās est
causa in actu respectu domus z q̃libet itez diuidit. qz qdaz est vniuoca q
pducit effectū simile sibi in specie. vt hō generās hōiem est causa vniuoc⁹
ca z agens vniuocum. aliud est efficiens equocuz q uod pducit effectum
sibi dissimilem in specie. vt sol generans hōiem est agens equocum. Un
de arguendo a causa efficiente in potentia ad suū effectum debet argui
ab eē cause in potentia ad esse in potētia respectu effect⁹ z nō ad eē in actu
vt domificator est. ergo domus potest esse z arguendo a causa efficiente
in actu oportet argui ab eē eius ad fieri ipius effect⁹ z arguēdo a cā vni
uoca tenet iste loc⁹ respectu oim p̃dicatoz q pueniūt ipi cause a tota spē.
vt plato est risibilis. q̃ fortes ab eo genit⁹ ē risibilis. sz arguēdo a cā equo
ca solū tenet respectu hoz p̃dicatoz bonū z malū. z eē z fieri. ¶ Sciendū
tertio. q loc⁹ ab effectu cause efficiētis ē habitudo ad suā cām. Et tenet
iste loc⁹ affirmatiue. sic dom⁹ ē in fieri. q̃ domificās ē. Maxima. post
eo effectu p̃p̃inquo cause efficiētis ponit ei⁹ cā efficiēs. Et p̃r argui respec
tu hoz p̃dicatoz bonū z malū. Negatiue sic tenet domus nō est bona. q̃
domificator nō est bonus. Maxima. Cuius effect⁹ nō est bonus ipsuz
quoq; nō ē bonū. qđ debet sic intelligi. q effect⁹ nō est bon⁹ quātū ad pfe
ctōem forme ei⁹. Et q efficiēs nō ē bonū iqtū efficiēs z pducēs talē effectū
sicut pus dictū ē. ¶ Sciendū quarto. q efficiēs dupl se hz ad effectum.
q qnq; efficiēs requirit quantū ad fieri tm ipius effectus. z nō quantū ad

Tractatus quintus

esse. vt domificator respectu domus requiritur quantum ad fieri. et non quantum ad esse. quoniam requiritur efficiens quantum ad fieri et quantum ad esse. et quantum ad conservandem in esse. vt respectu dici sol est causa quo ad fieri et quo ad esse. et deus est causa vltima quo ad esse omnium creaturarum et fieri et arguendo ab effectu cause efficientis quod requiritur quo ad fieri et non quo ad esse effectus non sequitur esse cause in presenti. sed in preterito et non ad fieri effectus sequitur esse ipsius cause. Et arguendo ab effectu ad efficiens requiritur ad fieri et ad esse sit se sequitur affirmatiue ab esse effectus ad esse cause. vt bene sequitur. dies est. ergo sol est supra nostrum horizontem. Et quoniam est habitudo necessaria cause ad effectum etiam sequitur negatiue a negatione effectus ad negationem cause. sed quoniam est habitudo proportionis non tenet negatiue. vt non sequitur. fortis non est. ergo deus non est. Et isti diuersi modi arguendi non sumunt ab efficiente in quantum efficiens est. sed in quantum est tale vel tale efficiens. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. causa efficiens est de consideratione physici cum sit causa motus. ergo non est de consideratione logici. Secundo sic. efficiens non mouet nisi moueat primo a fine. ergo finis est a quo primo fit motus et non efficiens. Tercio sic. causa efficiens est extrinseca effectui. ergo in loco a causa efficiente terminus inferens est extrinsecus termino illato. ergo iste locus est extrinsecus. ergo male ordinatur inter locos intrinsecos. Quarto sic. Non sequitur. deus est bonus. ergo latro est bonus. Non sequitur locus a causa efficiente non valet affirmatiue.

Quinto sic. Non sequitur domus est. ergo domificator est. cum antecedens sit verum et consequens falsum. ergo locus ab effectu cause efficientis non tenet affirmatiue. ¶ Ad primum dicitur. quod licet causa efficiens in quantum est causa motus rerum naturalium et principium cognoscendi ipsas sit de consideratione physici. tamen in quantum ab ipsa sumitur locus dyalecticus. per habitudinem ad suum effectum ipsa est de consideratione logici. Ad secundum dicitur. quod licet a fine primo fit motus intentionalis. tamen non realis de quo solum hic intelligitur. Finis enim non mouet intentionem agentis motu proprio dicto. sed tantum per similitudinem. sicut pomum mouet puerum ad persequendum eius. Ad tertium dicitur. quod licet causa efficiens secundum rem sit extrinseca effectui. tamen secundum virtutem et secundum similitudinem est aliquo modo intrinseca sibi. Et hoc sufficit ad causandum locum intrinsecum. quia hic sumitur argumentum ab efficiente ex ea parte qua conuenit cum effectui. Ad quartum dicitur quod ibi non arguitur a causa efficiente ad suum effectum. eo quod latro nominat vicium cuius deus non est causa efficiens. et licet deus sit causa hominis. non tamen est causa vicio eius. sed bene sequitur. deus est bonus. ergo homo latro secundum humanitatem est bonus. sed bonitatem entis licet non bonitatem moris. ¶ Ad quintum dicitur. quod non sequitur. quia arguitur ab esse effectus ad esse cause que non requiritur quantum ad esse. sed quantum ad fieri et respectu talis cause non tenet iste locus ab effectu arguendo respectu huius predicationis.

Materia enim est ex qua cum alio aliquid fit. et est duplex. Que dam enim est permanens et quodammodo transiens. permanens vt in cultello ferrum. Transiens vt in pane farina et aqua et diffinit etiam sic materiam

Petri hyspani

teria. Materia est ens tñ in potentia. Locus a causa materiali. est habitudo ipsius ad suū effectū. 7 ē constructiuus 7 destructiuus. Constructiue sic. ferrū ē. ergo arma ferrea pñt eē. Maxima. posita cā materiali possib ile ē eius effectū poni. Destructiue sic. ferrū nō ē. ergo arma ferrea nō pñt eē. Loc⁹ a cā materiali maxima. remota cā materiali pmanēte remouet 7 eius effect⁹. Loc⁹ ab effectu cause materialis pmanētis maxima. posito effectu cause materialis pmanētis ponit eī cā. Loc⁹ ab effectu cause materialis transeūtis tenet constructiue. vt vitrū vel panis ē. g filix vī farina fuit. Materia em̄ transiēs nō manet. s3 transfert in aliā materiā. Locus ab effectu cause materialis trāseūtis maxima. posito effectu materie transeuntis necesse est ipam materiā p̄fuisse.

Postq̄ autor determinauit de loco a cā efficiēte. hic p̄r determinat de loco a cā materiali. rāōe cui⁹ p̄mo sic diffinit materiā. Materia ē ex qua cum alio scz cū forma fit aliquid scz totum cōpositum ibi ponit causa loco generis. 7 residuū ponit ad differētiā aliarū causarū. vñ ex fine 7 efficiente nō fit totū cōpositū cū ille cause nō sint intrinsece. 7 ex forma nō fit totum cōpositum tanq̄ ex materia ex qua. sicut intelligit in ista diffinitione. Ipsa em̄ est p̄ma potētia ex qua p̄mo originat totū cōpositū. s3 aliter sic diffinit. Materia est que tantū est ens in potētia. qz materia de sua natura non h3 esse in actu sed in potētia tñ. ¶ Sciendū p̄mo q materia capit dupl̄r vno mō specialr vt est p̄mū subiectū forme substantialis. 7 sic est ps cōpositi de gñe substantie. Alio mō capit cōiter p omī illo ex quo p modū potētie cōponit aliud. siue p omī illo qd cōcurrit ad cōpositōem alterius tanq̄ potētia recipiēs esse. 7 sic regitur tam in artificialibz q̄ in naturalibz. 7 tā in rebz corporeis q̄ spūalibz. 7 hoc modo capit hic. 7 diuidit. quia quedam est materia pmanens 7 qdam transiens. Permanens est illa q sub p̄pria forma 7 specie remanet in suo effectu. vt in cultello ferrum. Trāsiēs est illa que sub p̄pria sp̄e 7 rāōe nō remanet in suo effectu. sed ab vna sp̄e transit in aliam. vt in pane farina. 7 filix in vitro. 7 lutū in lateribz. ¶ Sciendū scdo q locus a causa materiali est habitudo ipsius ad suū effectū. et semp tenet affirmatiue in qualibet materia transeunte vī pmanēte vt farina 7 aqua sunt. ergo panis p̄t esse. Maxima posita causa materiali ponitur eius effectus p̄m potentia. sed iste locus tenet negatiue in materia pmanēte. vt ferrū nō est. ergo arma ferrea nō sunt. Maxima. remota materia pmanēte remouet ei⁹ effect⁹. s3 in materia transeunte nō tenet negatiue. vt nō sequitur filix nō ē. g vitz nō ē eo q talis effect⁹ p̄t eē nō existente.

Tractatus quintus

talimateria q̄ nō ē pmanēs in suo effectu. si enī destruat materia transiens
p toto tpe pterito sequit̄ destructio effect⁹. vt dicēdo filix nō ē nec fuit. ¶
Vitz nō ē vl nō fuit. ¶ Sciendū tertio q̄ locus a cā materiali solū tenet
affirmatiue arguendo ab eē materie ad posse eē effectus eius z nō ad eē
in pñti. Cuius rō est. qz arguēdo a cā ad effectū ab eē cause debet inferri
eē effectus eo mō quo ponit̄ in tali cā. sed esse effectu ponit̄ in materia i po
tentia tantū z nō in actu eo q̄ materia est ens in potentia. tñ. iō arguēdo
arguēdo affirmatiue a materia arguit̄ ab esse eius ad posse eius in futuro
ipsius effectus. z hoc modo potest argui nō solum a materia ex qua. sed a
materia in qua z circa quā eo q̄ oīnis materia potētiālr cōtinet esse sui
effectus. vt bene sequitur corpus est. ergo album potest esse. scibile est. ergo
scientia potest esse. ¶ Sciendū quarto. q̄ locus ab effectu cause materia
lis est habitudo ipsius ad suam causam materiale z in qualibz materia
tenet locus affirmatiue. z in materia pmanēte arguit̄ ab eē effectus ad eē
cause in pñti. vt cultellus ē ergo ferrū est. qz posito effectu materie pmanē
tis necessario ponit̄ sua materia. que remanet in effectu. Sed in materia
transiente tenet arguendo ab esse effect⁹ ad nō esse in pñti ipsius cause. ¶
ad fuisse in pñti. vt vitz ē ergo filix fuit. z iste locus nō tenet negatiue.
qz destructo posteriori nō oportet destruere prius sed effectus posterior ē
sua causa materiali. ideo destructo effectu nō destruit materia. ¶ Contra
pdicta arguit̄ pmo sic. diffinitio materie puenit forme. qz ex materia z for
ma fit aliqd. scz totū cōpositū. iō diffinitio nō ē bona. Scdo sic. oīs ma
teria ē in actu p formā cū oīs materia sit sub forma. ¶ materia nō ē ens i
potētia tñ. Tertio sic. materia requirit̄ in toto cōposito tā ad eē qz ad
fieri. ergo oīs materia est pmanēs z nulla transiens. Quarto sic nō se
quitur lapis ē lignū. ¶ dom⁹ pte ē. qz ad possibilitatē dom⁹ nō sufficit possi
bilitas materie eius. sz requirit̄ possibilitas efficiētis. iō si nō esset domifica
tor aīis posset eē vtz pñte existēte falso. ¶ locus a cā materiali nō tenet
affirmatiue. Quinto sic. nō sequitur cultellus ē. ¶ ferrū est. qz pte ē cultel
lus ex alio metallo. ¶ locus ab effectu cause materialis pmanētis nō tenet
affirmatiue. ¶ Ad pñm dī. q̄ si capiat̄ ex generali vt dī habitudinem
cuiuscūqz cause sic ex forma z materia fit totum cōpositum. sed si capiat̄
ex speciali vt dicit̄ habitudine potētie ex qua primo fit cōpositum. sic est
causa materialis ex qua primo fit cōpositum z nō dicitur fieri ex forma et
sic tenetur in diffinitione materie. Ad secundum dicitur. q̄ licet materia
fm q̄ est actuata p formam sit ens in actu. tamen fm naturam eius est
ens in potentia tantū. quia de sua natura nō includit actū aliquē. Ad
tertium dicit̄. q̄ licet omnis materia aliquo modo maneat in effectu fm
suam essentiam psum. nō tamē remanet sub pñia specie z ratioe quam
prius habebat anteqz fieret cōpositum quod tamen requiritur ad hoc
vt dicatur materia pmanens. Ad quartum dicitur. q̄ licet ad esse ma
terie nō sequatur possibilitas effectus que attenditur in ordine ad omnes
suas causas. sequitur tamen possibilitas que se tenet ex parte cause mate
rialis. ideo posita causa materiali fm potētiā passiuā materie ponit̄
eius effectus. Ad quintum dicitur. q̄ ibi nō arguitur a causa materia
li ad suum effectum. qz cultellus in cōmuni nō est effectus ferri sed cultel

Petri hyspani

luc ferreus. ideo bene sequitur cultellus ferreus est. ergo ferrum est.

Forma est quod dat esse rei et preseruat eam in esse. Locus a causa formali est habitudo ipsius cause formalis ad suum effectum. et tenet constructiue et destructiue. Constructiue sic. albedo est quod album est. Locus a causa formali. maxima. posita causa formali ponitur et eius efficitur. Destructiue sic. albedo non est quod album non est. Maxima remota causa formali remouetur et eius effectus. Contra vero est de effectu cause formalis.

Postquam autem determinauit de loco a causa materiali. hunc determinat de loco a causa formali. quod quidem forma secundum viam generationis materiam sequitur ipsam primo sic diffinitur. Forma est quod dat esse rei et preseruat eam in esse. in quod diffinitio subintel ligit causa loco generis. et dicitur quod dat esse rei ad determinatam materiam quod non dat esse rei simpliciter et in actu. Materia enim est recipiens esse ipsius compositi. Et forma est datus esse et si sit sub forma substantiali dat esse substantiale. et si sit forma accidentalis dat esse accidentale. Deinde ponitur et preseruat eam in esse. ad determinatam cause efficientis et finalis quod solum requirunt quantum ad fieri ipsius rei et non quantum ad esse. hanc forma secundum re quirit quantum ad esse. ¶ Sciendum primo. quod duplex est forma. quidam est forma partis quod actuat partem ipsius compositi. scilicet materiam. ratione cuius dicitur forma partis. Alia autem est forma totius quod est esse totius compositi resultans ex unione forme partis cum materia. et dicitur forma totius eo quod informat ipsam totum quantum ad omnes partes componens ipsum. ut anima est forma partis et informat ipsum corpus quod est materia ipsius animati. et esse animati resultans ex unione anime et corporis est forma totius et quilibet istarum diuisibilis. quod quidam est forma compositi et quidam propria ut respectu hominis forma totius compositi est anima. et humanitas est forma propria. scilicet forma partis compositi est anima et anima rationalis est forma partis propria. et de qualibet istarum formarum potest intelligi diffinitio forme prius datus et effectus. ¶ Sciendum secundo. quod locus a causa formali est habitudo ipsius ad suum effectum. et tenet affirmatiue sic. albedo est quod album est. Maxima. posita causa formali ponitur eius effectus. Locus ratio est. quod causa formalis habet idem esse cum suo effectu. et per idem esse existunt causa formalis et suus effectus. ut homo et anima eius habent idem esse. ideo posita causa formali in esse oportet poni suum effectum. et contra. posito effectu ponitur forma eius. quod effectus forme non potest esse sine forma eius. et etiam destruitur forma destruitur eius effectus et contra. et tenet negatiue sic. albedo non est. ergo album non est. Maxima. remota causa formali remouetur eius effectus. ¶ Sciendum tertio. quod locus a causa formali tenet tam in forma accidentali quam essentiali et tam in forma partis quam in forma totius. dicitur tamen arguatur a causa formali propria et non tenet arguendo a causa formali compositi ut non sequitur anima. ergo homo est. hanc bene sequatur anima non est. ergo homo non est. et tamen hoc non est. propter habitudinem forme ad suum effectum scilicet per locum a toto vltimo. Et tenet etiam iste locus respectu hominis predicari esse et non respectu predicatoris particularium. et licet forma conuertatur per se esse cum suo effectu. non tamen suscipit eandem denominationem

Tractatus quintus

cū suo effectu nec ecōtra. Effectus em̄ nō semp̄ suscipit denominatiōem
p̄uenientē ip̄i forme. ¶ Sciendū quarto. q̄ locus ab effectu cause forma
lis est habitudo ip̄ius ad suam causam. ⁊ tenet affirmatiue ⁊ negatiue. et
eodem modo formantur maxime ⁊ argumenta in ip̄o sicut in loco a caus
sa formali ponendo effectum pro termino inferente ⁊ causam pro termino
illato ⁊ arguendo per istum locum oportet eodem modo attribuerē esse
cause formali sicut suo effectui. ita q̄ si effectus habeat esse p̄manens de
bet inferri esse completum de ip̄a forma. ⁊ sic solū in esse successiuo ⁊ ī trā
situ sicut aliquis dicitur rubeus ex verecundia in transitu debet eodē mo
do poni cā eius. ⁊ similiter de alijs modis essendi. ⁊ tunc sp̄ valebit locus
ab effectu cause formalis ad suā causam. ¶ Cōtra p̄dicta arguit p̄mo sic
Causa p̄ma dat eē om̄i creature ⁊ p̄seruat eā in eē. ⁊ tū nō ē cā formalis cre
ature h̄ efficiēs creature. tō diffinitio forme p̄uenit alijs a diffinitio Se
cūdo sic. Quāritas p̄r eē sine quāto. ⁊ albedo sine albo. vt in sacramento
altaris qualitas ē sine subiecto. q̄ nō sequit quāritas ē. q̄ quātū ē. q̄ loc⁹
a cā formali nō tenet affirmatiue. Tercio sic. nō sequitur generatio nō est
q̄ generatū nō ē. ⁊ tū generatio est forma denomināis aliqd esse genitū. q̄
loc⁹ a cā formali nō tenet negatiue. Quarto sic. Nō sequit sol ē calid⁹
ergo in sole est caliditas. q̄ antecedens est verū ⁊ p̄sequens falsum. ergo
locus ab effectu cause formalis nō tenet affirmatiue. Quinto sic. non
sequitur Homo nō est. ergo anima rationalis nō est. q̄ homine mortuo res
manet anima rationalis. ⁊ tamē ibi arguit ab effectu cause formalis ad su
am cām formale. q̄ iste locus nō tenet negatiue. ¶ Ad p̄mum dicit q̄
licet p̄ma causa dat esse extrinsece ⁊ effectiue om̄i creature. nō tamen in
trinsece ⁊ formaliter sicut intelligit hīc de causa formali. Ad scdm dicit
q̄ si ponat quāritas sine quanto. vel albedo sine albo vt in sacramento al
taris vbi accideria existunt sine subiecto tunc quāritas nō est causa for
malis ip̄ius quantū. nec albedo albi. nec tūc arguit a causa formali ad suū
effectū. vñ quāritas nō h̄ ibi suū effectū q̄ dare eē quātū. Ad tert
ium dicit q̄ licet generatio quantum ad denominatiōem habeat modum
forme respectu geniti. nō tamē est forma dāns sibi esse s̄m rem. sed est mu
ratio ⁊ via ad esse geniti. ideo nō arguit ibi a causa formali. Ad quart
um dicit q̄ licet sol sit calidus effectiue pro q̄ efficit calorem in istis infer
oribus. nō tamen est formaliter calidus. ⁊ eo modo quo est calidus. etiam
hoc modo in ip̄o repetitur caliditas. ⁊ quia est calidus effectiue. ideo calidi
tas est in ip̄o. vt in causa efficiente. Ad q̄ntum dicit q̄ quando anima
separa est a corpore nō existente hōie. tunc ip̄a nō est causa formalis homi
nis in actu. sed s̄m potentiā tantū. q̄ nō dat sibi esse in actu. sed s̄m potē
tiam tantū. ideo ibi nō arguit ab effectu ad suam causam formalem.

Finis ē grā cui⁹ aliqd fit. Loc⁹ a cā finali ē habitudo ip̄i
us ad suū effectū. ⁊ ē constructiue ⁊ destructiue. Constructiue
sic Beatitudo ē bona ergo virtus ē bona. Locus a causa fi
nali. Maxima. cuius finis bonus est ip̄m quoq̄ bonū est.

Petri hyspani

Destructiue sic. Pena non est bona ergo peccatum non est bonum. Locus a causa finali. Maxima. cuius causa mala est ipm quoq; malum. E conuerso autem est de loco ab effectu cause finalis.

Postq; autor determinauit de loco a causa formali. hic psequēter determinat de loco a causa finali. eo q; causa finalis fm suum esse reale mediāte forma acqritur rōne cuius pmo diffinit finē dicens. Finis est grā cuius sit aliquid z ratio est. qz illud qd trahit z mouet intentionem agentis ad pducendū effectū est gratia cuius aliqd sit. sed finis mouet z trahit appetitum agentis ad pducendū effectum rōne cuius dicitur finis. qz finit z terminat intentionem agentis. Ideo finis est gratia cuius sit aliquid. z in hoc differt a ceteris causis. qz nulla aliarū causarū terminat intentionem agentis. s; solum id qd habet rōnem finis. ¶ Sciendū primo. q; finis potest dupliciter considerari. Uno modo pro termino duratiōis alicuius rei. vt mort dicitur finis hoīs. qz finit duratiōem vite sue. z sic finis non est causa nec ita capitur hic. Alio° capitur finis pro illo quod finit intentionem agentis in pducendo effectum z est bonū psequēs ipm effectū. z hoc modo est causa et sic capitur hic. et sic distinguit. qz quidā finis est quo quis ordinat ad ulteriozē finem psequendū. At respectu pcedentiū dicitur finis. z respectu sequentiū que imediate ipm psequuntur dicitur finis quo. vt pecunia acq̄sita per multa media dicitur finis eoz. z vt valet ad alios fines dicitur finis quo. Alius est finis gratia cuius qui ultimo est acquisitus. et est causa mediorū pcedentiū. z vtriq; istoz finium cōuenit diffinitio finis. cū ambo pnt dici finis gratia cuius mediorū pcedentiū vt pecunia acq̄sita p multa media dicitur finis illoz mediorū. sed vt valet ad alios fines dicitur finis quo vnde idēz materialiter potest dici finis quo z finis gratia cuius respectu diuersorum

Sciendum scdo. q; locus a causa finali est habitudo ipsius ad suū effectū z tenet affirmatiue sic. beatitudo est bona. ergo virtus est bona. Maxima. cuius finis bonus est. ipm quoq; bonū est. cuius rō est. qz bonitas rei sumit ex bonitate finis. z eadē est bonitas finis z mediorū ordinatozū in finē. z sic est bonus media sunt bona. sed tenet negatiue sic. Interfectio hoīs est mala. ergo gladius est malus. Maxima. cuius finis malus est ipm quoq; malū est. sed ptra locus ab effectu. cā finalis est habitudo ipsius ad suā causam. z tenet affirmatiue z negatiue. z pōt argui p ipm capiēdo argumenta z maximas supius positas. ¶ Sciendū est tertio. q; finis p̄ casu p̄i dupl̄r. Uno mō materialiter fm illud qd est z non per respectū ad media quozū est finis. Alio modo p̄siderat formaliter in rōne finientis. z sic importat respectum ad media ad ipm. z hoc modo bonitas finis rōne finientis includit bonitatem eozū que ordinant in ipm. z arguendo p locum a cā finali nō sufficit q; finis fm se sit bonus ad inferendū bonitatem effectus. sed requirit q; sit bonus in rōne finientis seu finis. qz solū illo modo habet rōnem cause finalis. Sciendū quarto. q; effectus cause finalis est mediū ordinatum ad aliquem finē. vt p̄tus ordinat ad beatitudinē

Tractatus quintus

sed duplicia sunt media ordinata in finē. qz quedā sunt media ordinata p se. alia vero ordinata p accidens. Media p se ordinata sunt illa sine qibz finis acquiri nō potest. sicut est virtus respectu beatitudinis. Media vero p accidens sunt illa sine quibz finis acquiri potest. vt inebriatio respectu sanitatis. que quādoqz accidentaliter est mediū acqrendi sanitates. q tñ acquiri p̄r absqz inebriatōe. z locus ab effectu cause finalis solū tener in me dijs p se z non p accidens. nō em sequit inebriatio est mala. ergo sanitas ē mala. ¶ Contra predicta arguit p̄mo sic. nullū malū est finis. cū finis habeat rōem boni cū est appetibilis ab efficiente. z tñ aliqd malū est gratia cuius aliquid fit. vt interfectio innocentis. ergo ista diffinitio cōuenit alijs a diffinitio. Scđo sic Non sequit elemosina est bona. ergo furari ad dandū elemosinā est bonū. z tñ arguit a cā finali affirmatiue. ergo zc.

Tertio sic Non sequit sectio non est. ergo securis non est. qz aīa potest esse verū psequente exīte falso. ergo locus a cā finali non tener negatiue.

Antecedens pz. qz illius psequente aīa p̄r esse verū p̄nte existente falso

Quarto sic. bonitas finis non depēdet a bonitate mediorū. ergo ad bonitatē mediorū non sequitur bonitas finis. z sic locus ab effectu cause finis nalis nō tener affirmatiue Quinto sic. non sequit homo est malus ergo beatitudo est mala. z tñ arguit ab effectu cause finalis ad cām finalem qz hō pductus est ppter beatitudinē acqrendā. ergo talis locus nō tener negatiue ¶ Ad primū dicīt. q licet nullū malū sub rōe mali sit finis. tamē malum inq̄rū est apparens bonū habet rōez finis. et appetibilis z gratia cuius aliquid fit. ergo hec diffinitio non cōuenit alijs a diffinitio. Ad scđm dī q licet elemosina fin se sit bona. tamē elemosina ex furto non est bona. qz non est acq̄sita p debita media. Ad tertium dicīt. q locus a causa finali non tener respectu huius p̄ dicari esse z nō esse. sed solū respectu horūm p̄dicatozū bonū et malū. qz finis z effect⁹ eius solū habet conuenientiā q̄rum ad bonitatē cū eadē sit bonitas finis z effect⁹ eius. nam finis q̄rum ad esse est extrinsecus effectui. Ad quartum dicīt. q bonitas finis nō dependet ex bonitate mediorū in genere cause finalis. tamen effectiue depēdet ab ip̄is. z dato q nō causaret ab ip̄is. tñ illatiue posset se qui ex bonitate mediorū eo q media capiunt bonitatē a fine ¶ Ad quintum dī. q beatitudo solū est cā finalis hoīs p̄uosi qui ordinatur ad ipm et non viciosi qui recedit z deuiat a beatitudine. ideo ibi non arguitur ab effectu cause finalis.

Generatio est progressio a non esse ad esse. Locus a

generatione est habitudo ipsius generationis ad su

um generatum. et est constructiue et destructiue Con

structiue sic arguitur. generatio domus est bona. ergo do

mus est bona. Locus a generatione maxima. Cuius gene

ratio bona est. ipsum quoqz bonum est. Destructiue sic. Ge

neratio latronum est mala. ergo latro est malus. Locus a ge

Petri hyspani

neratōe Maxima. cuius generatio mala est ipm quoq; gene-
ratū malū est. Econuerso at est de loco a gnate. Corruptio est
pgressio ab eē ad nō esse. Locus a corruptione est habitudo
corruptōis ad corruptū. et est pstructiū? et destructiū? Lō
structiue arguit sic Corruptio antichristi est bona. ergo anti-
christus est mal? Locus a corruptione maxima. Cuius cor-
ruptio bona est. ipsum quoq; corruptū malum est Constru-
ctiue sic. corruptio domus est mala. ergo domus est bona.
Maxima Cuius corruptio mala est. ipm quoq; bonum est
econuerso est de loco a corrupto.

Postq; autor determinauit de loco a cā z effectu. hic pñr determinat de
loco a generatōe z corruptōe. z pus de loco a generatione. qz generatio
habet se vt habitus. corruptio vero vt puatio. Ratione cuius pmo diffi-
nit generatōem dicēs. Generatio est pgressio a nō esse ad esse. et capit hic
pgressio generalr p mutatōe in cōi z nō specialiter p motu. pgressiue aīa
lis. Et ponitur pgressio loco generis. Et ponit de nō esse ad esse ad ex-
plicandū terminos generatōis. qz nō esse est terminus a quo. z esse termi-
nus ad quē modo omnis motus z mutatio hz cognosci p suos terminos
et potissime p suū terminū ad quē a quo capit spēm. et ponūtur illi termi-
ni ad pñm aliaz spēz motus. ¶ Sciēdū pmo. q generatio dupliciter
capit. Vno^o gñaliter p quocūq; mutatōe de non esse ad eē. siue sit ad eē
substantie siue accētis. z hoc puenit tam substantijs q; accidentib;. Et
sic generatio substantie est generatio simpliciter dicta. generatio vero acci-
dentis est generatio fm quid. Alio modo capitur specialiter prout est
mutatio de non esse substantie ad esse substantie. z sic solū repit in substan-
tijs. Nec autē accipitur generaliter tam pro generatōe substantie q; acci-
dentis. z ab utroq; tenet locus a generatōe. z vtriq; conuenit diffinitio
generatōis pus posita. licet p pus pueniat gñatōni substantie q; accētis.
¶ Sciēdūz scdo. q locus a generatōe ē habitudo gñatōis ad suū genera-
tum. Et tenet affirmatiue sic. gñatio domus ē bona. q domus est bona.
Maxima Cuius gñatio ē bona. ipm quoq; bonū est. Et rō ē. qz gñatio
intrinsece terminat ad eē geniti. Ideo si gñatio sit bona ex pte eē geniti opoz-
tet q genitū sit bonum. z ecōtra si genitū sit bonū. gñatio erit bona. z si sit
malū erit mala eo q dicūt vnū z idē esse. sz dñt. qz gñatio importat ipsuz
esse in fieri. genitū pō in facto esse. Sz tenet negatiue sic. gñatio larronis ē
mala. ergo latro est malus. Maxima. cuius generatio mala est ipm quo-
q; malum. z pportionabiliter p diffiniri locus a gñatio qui tenet sicut lo-
cus a generatione producendo generatum.

Sciēdū tertio. q corruptio est progressio de esse ad non esse. vt corrup-

Tractatus quintus

pro sortis est pgressio de suo esse in nō esse eius. et capit hic pgressio in cōi
pro mutatiōe que ponitur pro genere. Deinde ponit de esse ad non esse.
qz esse est terminus a quo corruptionis. z non esse est terminus ad quem.
et ab illo nō esse corruptio capit suā spēm z dñm. et qz non esse rei est op
positum ipsi esse rei. ideo corruptio que essentialiter importat non esse est
quodāmodo opposita rei que corrūpitur. Et inde est qz arguit respectu
diuersorū predicatorū a corruptione ad corruptū. licet in loco a generatiōe
sp arguat respectu eiusdem p̄dicari in antecedente z cōsequente

¶ Sciendū quarto. qz locus a corruptione est habitudo ipsius ad corrup
tum. z tenet affirmatiue z negatiue. affirmatiue sic Corruptio antichristi
est bona. g antichristus est malus. Maxima Cuius corruptio bona est
ipm quoqz malum est. Cuius ratio est. qz corruptio z corruptū opponunt
inter se ex p̄nti z p accidēs sicut ens z nō ens. modo si vnū oppositorū
sit bonū reliquum erit malū Sed negatiue sic corruptio domus est mala
ergo domus est bona Maxima Cuius corruptio mala est. ipm quoqz bo
num est. qz corruptio nō dī mala nisi inq̄tū opponit bono z ē corruptiua
boni. Sed locus a corrupto est habitudo ipsius ad suā corruptiōem. z te
net affirmatiue z negatiue sicut in loco a corruptiōe Et in eo sūt formant
argumenta z maxime sicut in loco a corruptione

¶ Contra p̄dicta arguit primo sic. Generatio domus p̄t esse domo
non existēte. Si generatio domus sit bona non sequit qz domus est bona.
cum domus nondū sit. ergo non sequit affirmatiue p locum a generatiōe
generatio domus est bona. ergo domus est bona ¶ Secundo sic. Nō se
quit. latro est malus ergo generatio eius est mala. qz potest stare qz habes
at p̄fectam generatiōem. ergo locus a generatione non tenet negatiue.

Tertio sic. corruptio opponitur corrupto. et tenet locus a corruptione
rōne disconuenientie corruptionis ad corruptum et non gratia conueni
entis. ergo ille locus est extrinsecus cum terminus inferens sit extrinsecus
termino illato. z ita h male ordinatur inter locos intrinsecos.

¶ Quarto sic. Non sequitur. corruptio christi fuit bona. ergo christus
fuit malus. cū aī sit verū z p̄sequēs falsum. ergo locus a corruptiōe non
tenet affirmatiue Quinto sic. Non sequit antichristus non est bonus.
ergo corruptio antichristi non est bona cū aī sit verū z p̄sequēs falsum. z

tamē ibi arguit negatiue a corrupto ad corruptiōem. ergo ille locus nō te
net negatiue ¶ Ad p̄mū dicit. qz quādo generatio domus vel cuius
cunqz rei precedit genitū ipsum. ipsa non est bona nisi bonitate finis. et in
aptitudine tñ. qz solum habet bonitatem in actu ab esse geniti. et eo mō
quo ipsa est bona in aptitudine etiam geniti. z sūt quando genitū in actu
est bonū. generatio est bona in actu. eo qz genitum includit esse quod est
terminus intrinsecus generatiōis. rō cuius ipsa potest dici bona

¶ Ad secundū dicitur. qz licet homo malus possit habere generationem
perfectam q̄rum ad bonitatem forme z modi generatiōis. tñ nunq̄ p̄
habere bonā generatiōem ex p̄te op̄atiōis. z finis. z de illa solum hic in
telligitur. ¶ Ad tertium dicitur. qz licet locus a corruptione simplici
ter est extrinsecus. qz tenet gratia disconuenientie termini inferentis cum

termino illato quod sufficit ad locum extrinsecū. z habet reducti ad locum a

Petri hyspani

per adlectione oppositis. tñ ppter puenientia generatōis z corruptiōis iste locus enumerat inter locos intrinsecos. Ad quartū dī. l3 corruptio xpī fuerat bona p accūs. z quo ad nos. nō tñ fuit fm se bona z inquinatū fuit destructiua vite xpī. iā in rōe corruptiōis z p respectū ad corruptū nō fuit bona. Et in illis locis debet argui de bonitate vel malicia q̄ puenit per se corruptiōi vel corrupto. z nō de bonitate vel malicia q̄ puenit eis p accūs. Ad qntū dī. q̄ psequētia nō valet qz nō ponit ipm corruptū in añ cedē re. qz illa negatiua antip̄us nō ē bon⁹ de se nihil importat. Sed bene se q̄retur antip̄us est malus. ergo corruptio eius est bona in aptitudine

Sus vt hic sumit est opatio rei siue exercitiū ipi⁹
 v vt equitare equi z secare securis. Locus ab vsib⁹
 est habitudo ipsius opationis ad id cuius est opa-
 tio siue vsus. z est constructiuis z destructiuis. Constructi-
 ue arguitur sic. equitare est bonum. ergo equus est bonus.
 Locus ab vsibus. Maxima. cuius vsus bonus est. ipsum
 quoq; bonū est. Destructiue sic. occidere hominē malus est
 ergo occisor malus est. Locus ab vsibus. Maxima. cuius
 vsus malus est. ipm quoq; vsitatū malū est. Ecōtra de loco
 ab vsitato. Cōmuniter accidētia sunt duplicia. Quedā em̄
 sunt q̄ aliquādo se psequunt z aliquādo nō. vt comptus et
 adulter. z ab his nō sumit locus dyaleticus s3 sophisticus.
 Alia sunt quorū vnū semp sequit ad aliud. vt penitere sequi-
 tur ad deliquisse. z ab his sumitur locus dyaleticus. z tenet
 cōstructiue z destructiue. Cōstructiue sic. iste penitet. ergo
 deliquit. Locus a cōmuniter accidētib⁹. Maxima. si cōmu-
 niter accidentiū posterius inest. z p̄mum insuit. Destructi-
 ue sic. iste nō deliquit ergo nō penitet. Locus a cōmuniter
 accidentibus. Maxima. si cōmuniter accidentiū prius nō
 inest. z posterius non inest.

Postq; autor determinauit de loco a generatōe z corruptōe. hic p̄r de
 terminat de locis ab vsib⁹ z cōmuniter accidētib⁹. ratōne cuius primo
 diffinit vsum dicens. Vsus est opatio siue exercitiū ipius rei sicut secare
 est vsus securis z equitare equi. Cuius ratio est. quia vsus est quo vtens

Tractatus quintus

videtur re vtitata vel instrumēto. ideo dicit vsus ab vto vteris. sed opatio
 et exercitium ipsius rei est illud quo agens pncipale vtit suis instrumētis
 vt secare est quo hō vtit securi. id vsus dicitur vtiēter opatio siue exercitium
 rei. ¶ Sciendū pmo. qd vsus p̄t capī dupl̄r. Vno mō specialr solū p opā
 tione rei in qua agens pncipale vtit suis instrumētis. Alio mō generalr
 p quacūq; opatōe alicui rei ad quā ipa res ordinat̄ r hoc mō hic accipit̄
 vñ vsus p̄t cōpari ad duo. Vno mō p respectū ad vtiēte. Alio mō p re
 spectū ad re vtitatā cui dicitur vsus. vt secare qd ē vsus securis p̄t cōpari ad
 hōiem vtiēte ipa securi z ad ipam securim. Vñ p cōparōem vsus ad rez
 vtitatā sumit̄ locus dyalecticus qd dicitur ab vsib; z nō p cōparōez ei⁹ ad ipm
 vtiēte. eo qd vsus hz maiorē vtiētiā cū re vtitata q̄ cū re vtiēte. Nō
 em̄ se q̄tur equare est bonū. qd hō equans est bonus. nec cōtra. ¶ Sciē
 dum scdo. qd locus ab vsibus est habitudo vsus ad vtitatā. z tenet affir
 matue sic. Secare est bonū. ergo securis est bona. Maxima cuius vsus
 est bonus. z vtitatum est bonū. Ratio est qd om̄e ens pductū est ppter suā
 opatōem z denominat̄ bonum ppter bonitatē sui op̄is. qd illa est bonitas
 sui finis in executōe. ideo si vsus seu opatio rei sit bona z vtitatū erit bo
 num. z tenet negatiue sic. Decidere malū est. ergo occisor est malus. Ma
 xima. Cuius vsus malus est z vtitatū est malum. z dicitur iste locus ab
 vsibus in plurali z nō ab vsu in singulari. eo qd vnius rei bene sunt plures
 vsus siue opatōes a qbus potest argui vt dicendo. equitare est bonū. r as
 here aratū est bonum z sic de alijs vsibus equi. ergo equus est bon⁹. Nō
 tamē oportet in quolibet argumēto ponere plures vsus. Sz locus ab vsu
 tato est habitudo ipsius ad suū vsū. z tenet affirmatiue z negatiue sicut
 locus ab vsu. ¶ Sciendū tertio. qd duplicia sunt cōmunē accidentia. qd
 dam em̄ sunt q̄ in p̄tingēt z nō se psequunt̄. vt in hōie bonū magnū
 forte z alia. Alia sunt q̄ semp z necessario se psequunt̄ cōuertibiliter. vt
 in hōie risibile z flebile. z in brutis habere cornua. z nō habere dentes in
 supiori mādibula. Alia vero se psequūt̄ necessario. sz nō puerbiliter. vt
 delinquere z penitere. Vñ talia dicunt̄ cōmuniter accidentia. qd simul plus
 ra talia accidunt vni. vnde a cōmuniter accidentib; q̄ necessario se conse
 quunt̄ sumit̄ locus dyalecticus. Nō aut̄ ab alijs q̄ p̄tingēt se psequunt̄
 qd sumit̄ locus sophistic⁹. ¶ Sciendū quarto qd locus a cōmuniter acci
 dentib; ē habitudo vnius cōmuniter accidentiū ad reliquū z in accidenti
 b; q̄ se inuicē psequunt̄ puerbiliter tenz affirmatiue z negatiue ab vtro
 q; ad alterz. vt risibile est. ergo flebile est. Maxima. posito vno cōmuniter
 accidentiū psequentū se puerbiliter ponit̄ z reliquū. Negatiue sic. Risibi
 le nō est. q̄ flebile nō est. Maxima. destructo vno cōmuniter accidentiū
 puerbiliter destruit̄ z reliquū. z in his q̄ se psequunt̄ necessario z nō puer
 biliter tenet iste locus affirmatiue a posteriori ad pus. vt iste penitet. er
 go peccauit. Maxima. si vñ cōmuniter accidentiū posterius inist opoz
 ter p̄mum inuisse. sed arguēdo a p̄ori ad posterius. tener negatiue z non
 affirmatiue. qd posito p̄ori nō oportz posterius poni negatiue. sicut iste nō
 peccauit. ergo nō penitet. Maxima. destructo p̄iori cōmuniter accide
 ntium destruitur z posterius. ¶ Contra p̄dicta arguitur primo sic. In
 telligere vel velle est operatio hominis. z nō est vsus. ergo diffinitio non

Petri hyspani

comenit soli diffinito. Secundo sic. Vfus vel operatio res est causa finalis ipsius rei. quod est gratia cuius res fit. Quia unumquodque productum fit propter suam operationem. ergo locus ab usu est locus a causa finali. ergo male ponitur iste locus ab alijs distinctus. Tercio sic. Non sequitur. equitare est bonum. ergo equus claudus est bonus. et ibi arguitur ab usu ad vilitatem affirmatiue. sed iste locus non tenet affirmatiue. Quarto sic. non sequitur deus penituit. ergo peccauit. quia antecedens est verum cum ipse dixit. penitet me fecisse hominem. et consequens falsum. ergo locus a communiter accidentibus non tenet affirmatiue. Quinto sic. Non sequitur. beata virgo non peccauit. ergo non penituit. et similiter de multis sanctis. ergo locus a communiter accidentibus non tenet negatiue a priori ad posterius. ¶ Ad primum dicitur. quod si capiatur vtilis proprie operatione qua vtens vritur re operata. sic intellectus hominis non est vtilis eius. sed si capiatur generaliter pro quacunque operatione rei ad quam res ipsa ordinatur. tunc aliquo modo potest dici vtilis. et isto modo capitur hic. Ad secundum dicitur. quod licet vtilis rei finem esse in intentione agentis sit causa finalis respectu rei. tamen finem esse in executione est effectus et operatio rei vilitate. et hoc modo sumitur locus ab vtilibus quod puenienter distinguitur a causa finali. Ad tertium dicitur. quod equitare in communi non est vtilis equi claudi vel ceci. sed est vtilis equi in communi. ideo non bene arguitur ab usu ad vilitatem sed debet sic argui. equitare equi claudi est bonum. sed equus claudus est bonus et prius est falsum sicut et ante. Ad quartum dicitur. quod si capiatur penitentia proprie ut est penitentiam agere pro peccato commisso voluntarie sic deus non penituit. sed si capiatur finem similitudinem put est dolere de aliquo. sic deus penituit et hoc modo non sumitur hic sed primo modo. Ad quintum dicitur. quod licet beata virgo et multi alij non peccauerunt in propria persona. tamen peccauerunt per parentes eorum ratione quorum penituerunt.

Equit de locis extrinsecis Quid autem sit locus extrinsecus dictus est prius. Locorum autem extrinsecorum. alius est ab oppositis. alius a maiori. alius a minori. alius a simili. alius a proportionem. alius a transumptionem. alius ab auctoritate. Item oppositorum quattuor sunt species. scilicet relatio contrarietas priuatio et contradictio. Relatiue opposita sunt quorum alterum sine altero non potest esse Locus a relatiuis est habitudo unius relatiuorum ad aliud. et est constructiuus et destructiuus. Constructiue sic. pater est ergo filius est. et filius est ergo pater est. Locus a relatiuis. Maxima. posito vno relatiuorum necessario ponitur et reliquum. Destructiue sic. pater non est. ergo filius non est et e converso. Maxima. remoto vno relatiuorum. remouetur

Tractatus quintus

et reliquum. Locus vero a relative oppositis tenet solū de/
structiue sic sortes est pater platonis. ergo nō ē filius eius

Postq̃ autor determinauit de locis intrinsecis. Hic p̃r determinat
determinat de locis extrinsecis. Locus rō ē. qz loc⁹ ē habitudo termini infe/
rentis ad terminū illatū. sed locus intrinsecus ē p̃fectiorem habitudinē
duorū terminorū q̃ extrinsecus. Ideo locus intrinsecus prius ponitur. et qz
opposita iuxta se posita magis elucescūt et de vno habet clarior cognitio p̃
iuxta positōem alterius. et locus intrinsecus et extrinsecus opponuntur ideo
post locos intrinsecos pueniēter aut immediate determinat de locis extrin/
secis. Et p̃supposita diffinitōe loci extrinseci prius posita diuidit locū ex/
trinsecum p̃ locū ab oppositis a maiori. a minori. a p̃portionē. a trāsumpti/
one. et ab auctoritate. quorū diffinitōes et differentie satis patebunt inferi⁹
¶ Sciendū p̃mo. qz locus extrinsecus est. qñ terminus inferēs est extra
substantiaz termini illati. Et ratōne dicitur illoz terminorū sumit virtus
p̃batiua argumenti. sed in locis ab oppositis veriori mō terminus inferēs
est extra substantiā termini illati. Ideo inter istos locos extrinsecos pri⁹
determinat de locis ab oppositis. qz illi verius p̃ncipant ratōnem loci ex/
trinseci. Et est locus ab oppositis habitudo vnius oppositorū ad reliquū
Ideo habz diuidi p̃m diuisionē oppositorū et ratōne ipsaz oppositionū. ra/
tione cuius diuidit hic oppositiōem in quattuor spēs. s. i. oppositiōem relati/
uam. p̃trariā. p̃uariā. et p̃radictoriā. Locus diuisionis sufficiētia et diffi/
nitōes mēbroz satis patēt in post p̃dicamētis. et eodē mō sumunt q̃tuor
spēs oppositorū. qz qdā sunt relatiua. qdā p̃traria. quedā p̃uariā. qdā cō/
tradictoria. Et inter ista tria determinat p̃mo de relatiuis et de loco sumit
pro ab ipsis. ¶ Sciendū scđo. qz relatiua sunt quorū totū esse est ad aliud
se habere et esse vnius totū refertur ad aliud et econtra et p̃nt dupl̃r p̃sider/
ari. Vno mō inquantū referunt inter se et sū ponunt in eē et stant sub for/
ma relatiōis. et hoc mō sunt sū natura. Et sic ab ipsis sumit locus a rela/
tiuis et nō locus a relative oppositis. Alio modo p̃siderant inquantū hūc
inter se repugnantia ad esse simul in eodē subiecto respectu eiusdē. et hoc
mō dicunt relatiue opposita. et ab ipsis sumit locus a relatiue oppositis
¶ Sciendū tertio. qz locus a relatiuis est habitudo vnius relatiui ad res/
liquum. Et tenet affirmatiue sic. pater est ergo filius ē. Maxima. posito
vno relatiuorū ponit et reliquū. Cuius rō ē. qz totū esse vnius relatiui ē ad
aliud se habere. ergo ad hoc qz vñ relatiui ponat et habeat cōporez suū
correlatiui esse ad qd̃ refert. ideo posito vno necessario ponit et reliquum.
Negatiue sic. pater nō est. ergo filius nō ē. Maxima. destructo vno rela/
tiuorū destruit et reliquū. Relatiua em̃ posita se ponunt et p̃mpra se peri/
munt. ¶ Sciendū quarto. qz locus a relatiue oppositis sic. sortes est pater
relatiue oppositorū ad reliquum. Et tenet affirmatiue sic. sortes est pater
platonis ergo nō est filius eiusdē. Maxima. posito vno relatiue oppo/
sitorū in aliquo subiecto ab eodem remouet reliquū. eo qz relatiue opposita
nunq̃ p̃mutur se in eodē subiecto respectu eiusdē inquantū opposita sunt
Sic locus nō tenet negatiue a negatiōe vnius relatiue oppositorū de
vno subiecto ad affirmatiōem alteri⁹ qz nō sequitur. sortes nō est filius platonis

Petri hyspani

ergo est pater eius. et iste locus a relative oppositis est simpliciter extrinsecus. quia ibi sumit virtus probativa ratione discouemencie termini inferentis cum terminis non illato. et locus a relatiuis secundum aliquos ponit extrinsecus. eo quod unum relatiuum non est extrinsecum alteri. Sed secundum aliquos ponit intrinsecus. eo quod terminus inferens inferit terminum illatum ratione puenientie eorum in eis et sub forma relationis. et hoc reduci ad locum a diffinitione. quia unum relatiuum est de diffinitione alterius. et ut dicunt ponit hic solum ratione puenientie relatiuum et relative oppositorum. et utraque pars est satis probabilis. ¶ Contra predicta arguit primo sic. In omni loco dyalectico terminus inferens debet inferre terminum illatum. sed unum oppositorum non inferit aliud. sed importat destructionem alterius. ergo nullus est locus ab oppositis quod est contra diuisionem loci extrinseci. Secundo sic. Maius dicitur relative ad minus. et simile ad simile. ergo locus a maiori et minori et a simili sunt loci a relative oppositis et sic diuisione predicta est insufficientis.

Tercio sic. in loco dyalectico est habitudo antecedentis ad consequens. et termini inferentis ad terminum illatum. sed antea et consequens sunt relativa inter se. ergo omnis locus est a relative oppositis. et sic male ponit locus distinctus ab alijs. Quarto sic. Non sequitur pater sortis non est filius sortis non est. ergo locus a relatiuis non tenet negative. prout tenet quia pater in compositis et filius diuinitatis correlatiue. et sic arguit a relatiuis. Quinto sic. non sequitur. sortes est pater platonis. ergo non est filius hominis et ibi arguit a relative oppositis affirmatiue. ergo iste locus non ualeat affirmatiue. ¶ Ad primum dicitur. quod unum relatiuum oppositorum non inferit aliud affirmatiue sed negative. eo quod unum includit negationem alterius. id posito uno in aliquo subiecto destruitur aliud respectu eiusdem subiecti. Ad secundum dicitur quod licet maius dicatur correlatiue ad minus sile ad simile. tamen in loco a maiori. et minori et a fili non sumit virtus probativa ratione oppositorum. sed ratione maioris tamen. vel minoris tamen vel similitudinis ideo isti loci distinguunt a relatione oppositis. Ad tertium dicitur. quod antea et consequens secundum istas intentiones dicuntur relative inter se. sed non dicuntur relative secundum id quod sunt. quod tamen requiritur in loco a relative oppositis. id non omnis locus dicitur a relatiuis. Ad quartum dicitur. quod pater sortis non dicitur correlatiue se habere ad filium sortis. sed tamen dicitur se correlatiue habere ad filium in compositis. non tamen dicitur relative ad filium acceptum cum determinatōe specialis sicut pater in compositis et iste filius non dicitur correlatiue inter se. ideo ibi non arguitur per locum a relatiuis. Ad quantum dicitur. quod ibi non arguitur per locum a relative oppositis. quia sortes in antecedente et prout non dicitur pater et filius respectu hominis accepti pro eodem supposito determinato. sed ad relative opposita requiritur quod semper fiat perceptio respectu eiusdem. ideo bene sequitur a relative oppositis. sortes est pater hominis. ergo non est filius eiusdem.

Contrarietas est contrariorum oppositio. ut albi et nigri. Contrariorum quedam sunt mediata. ut album nigrum inter que sunt medij colores. Quedam vero immediata. ut sanum egrum circa aialem. Locus a contrarijs est habitudo unius contrariorum ad reliquum. et tenet constructiue et de-

EE in

Tractatus quintus

structiue. Constructiue sic. hoc animal est sanū. ergo non est egrum. Locus a contrarijs **Maxima**. posito vno contrariorū remouetur et reliquum Destructiue tenet tñ in contrarijs immediatis cum constantia subiecti. vt hoc animal non est sanum. ergo est egrum. Locus a contrarijs immediatis. **Maxima**. remoto vno contrariorū immedie oppositorum ponitur reliquum subiecto manente. Que autem sunt priuatiue opposita dictum est prius Locus a priuatiue oppositis est habitudo priuationis ad habituz. vel habitus ad priuationem. et tenet constructiue. vt iste est videns ergo nō est cecus vel est cecus ergo non est videns Locus a priuatiue oppositis **Maxima**. posito vno priuatiue oppositorū circa aliquod subiectum ab eo remouetur reliquus. Destructiue non tenet nisi cum constantia subiecti et cum tempore determinato a natura. Catulus em̄ non dicitur videns neq; cecus ante nōnum diem. Et puer nō dicitur edentulus ante tempus determinatum a natura.

Postq̄ autor determinauit de locis a relatiue oppositis Nōc p̄sequēter determinat de locis a contrarijs et de loco a priuatiue oppositis. Et p̄ cognitione loci a contrarijs p̄mo diffinit contrarietate et diuidit contraria. Unde contrarietas est contrariorū oppositio vel repugnātia albi et nigri. Contraria vero sunt forme absolute sub eodem genere maxime repugnātes. q̄ se mutuo expellūt ab eodē subiecto. vt albu et nigrū. Et contrariorū quedam sunt mediata inter que cadit aliquod mediū eiusdē generis participans. rationem vtriusq; extremorum. vt inter albu et nigrum sunt rubeus et alij medij colores. Alia sunt immediata inter que cadit mediū eiusdē generis et necesse est semper alterū eorum de subiecto verificari. vt sanum et egrum sunt contraria immediata propter carentiam medij per principatū. licet bene habeant mediū per abnegatōnem. q̄ de lapide potest vtrūq; vere negari. et ab vtriusq; sumitur locus dialecticus.

¶ Sciēdū est p̄mo. q̄ locus a contrarijs est habitudo vnius contrariorū ad reliquum. et tenet affirmatiue sic. sortes est sanus. ergo nō est eger. **Maxima**. posito vno contrariorum in aliquo subiecto ab eodē remouetur reliquum. Cuius ratio est. quia contraria se destrunt mutuo.

Petri hyspani

et se expellunt ab eodem subiecto. eo qd vnum importat negationem alterius. ideo posito vno in aliquo subiecto necessario remouetur reliquum. et non solum valet affirmatiue iste locus arguendo ab vno contrariorum tm. sed etiam arguendo a pluribus ponendo plura contraria in antecedente et consequente. vt iusticia est bona. ergo iniusticia est mala. iusticia est virtus ergo iniusticia est viciu. et propter hoc iste locus vocatur a contrariis in plurali numero. ¶ Sciendum est secundo. qd locus a contrariis immediatis tenet negatiue duabus conditionibus obseruatis. Prima qd posita constantia subiecti. defectu cuius non sequitur. adam non est eger. ergo non est sanus. Secunda qd arguatur respectu subiecti determinati. defectu cuius non sequitur. iste lapis est et non est eger. ergo est sanus. quia lapis non est determinatum subiectum illorum contrariorum. sed posita constantia subiecti determinati semper valet negatiue. vt animal est et non est egrum. ergo est sanum. Maxima. destructo vno contrariorum immediate in subiecto determinato immediate existente ponitur reliquum. eo qd respectu eiusdem subiecti semper necessario est inesse aliquod illorum contrariorum. sed in contrariis immediatis iste locus non tenet negatiue nisi posita constantia subiecti determinati cum abnegatione vnius contrariorum et omnium intermediorum. vt hic. corpus mixtum est et non est album nec medio colore coloratum. ergo est nigrum. Maxima remoto vno contrariorum immediatis et omnibus intermediis a subiecto determinato necesse est ponere reliquum. ¶ Sciendum tertio. qd priuatiue opposita sunt que habent fieri circa idem subiectum ordine irrefragabili et tempore determinato a natura. vt visus et cecitas circa oculum. Et intelligitur hec diffinitio de priuatiue oppositis perfecta priuatione in quibus. scilicet priuatio negat habitum et principia habitus simul et non de illis que opponuntur priuatione imperfecta. in quibus scilicet priuatio negat habitum et derelinquit principia habitus. vt sunt motus quies scientia et ignorantia. quia in istis potest fieri regressus de priuatione in habitum vt de quiescente fit regressus ad motum. Et priuatiue opposita communiter sumpta sic diffiniunt. sunt quorum vnum dicit negationem alterius cum aptitudine ad ipsum. Cuius ratio est. quia priuatiue opposita sunt habitus et priuatio est carentia forme siue habitus in subiecto apto nato ad ipsum habitum vt cecitas respectu visus. Sciendum quarto. qd locus a priuatione oppositus est habitudo priuationis ad habitum. Et tenet affirmatiue sic. fortes est videns. qd non est cecus. Maxima. posito habitu in subiecto remouetur priuatio eius. eo qd vnus eorum ipse importat negationem alterius et tenet negatiue. posita constantia subiecti determinati et determinato tempore a natura in quo debet esse habitus. vt fortes est et non est videns et aptus natus est videre. ergo est cecus. Maxima destructo vno priuatiue oppositorum in subiecto apto nato et tempore determinato a natura necessario ponitur reliquum. Sed non sequitur. antichristus non est videns. ergo est cecus. quia non ponitur constantia subiecti determinati ad suscipiendum habitum vel priuationem. Nec sequitur. puer est notiter natus ergo est edentulus. qd non ponitur tempus determinate ipsius habitus. que tamen

Tractatus quintus

condiciones requirunt ad debite arguendū p locuz a pūatiue oppositis.

Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. Aliqd est aīal medio modo se ha
bēs inter sanū et egrū qd dicit neutrū. ergo est aliqd mediū p p̄ciparōem
inter sanū et egrū. Scdo sic. posito scuto. p media p̄realbo et p media p̄
te nigro. Non sequitur hoc scutū est nigrū ergo nō est albū. qz simul est albū
et nigrū. ergo locus a p̄rarijs immediatis non tenet affirmatiue. Tercio
sic. nō sequitur hoc lignū est et nō est sanū. ergo est egrū et tñ lignū est subiect
tum determinatū cū sit vnū ens in nūero. ergo locus a p̄rarijs immedia
tis nō tenet negatiue. Quarto sic. nō sequitur hō mouet. ergo non quiescit
qz homo in nauī mouet et quiescit et tñ ibi arguit a p̄uatiue oppositis af
firmatiue. Et iste locus illo mō nō valet. Quinto sic. non sequitur dormi
ens nō est videns ergo est cecus. dato qz ponatur oēs p̄ditiōes p̄ius possi
te. ergo locus a p̄uatiue oppositis non tenet negatiue politis illis circū
starijs. **A**d primū dicit. qz p̄siderent sanū et egrū q̄tum ad disposi
tiones p̄cedentes sanitatē et egritudinē vel q̄tum ad op̄atōes sequentes
sic inter sanū et egrū simplr datur mediū qd dicit neutrū sed illud nō est eius
dem generis p̄rini cū extremis. Sed si p̄siderent formaliter vt sanū dicit
adeq̄rōem hūoz et egrū inadeq̄rōem inter ip̄a nō est mediū. qz inter egle
et ineguale non p̄t dari mediū. ideo immediata dicunt. **A**d secundū dicit qz
scutū p media p̄realbū et p media p̄te nigrū nō est simplr albū nec sum
plicit̄ nigrū. sed est vnū coleratū sub rōne colorati. id ē nō est falsū et p̄se
quens. **A**d tertium dicitur. qz ibi nō arguit respectu subiecti determina
ti. qz licet hoc lignū sit determinatū in nūero nō tñ est subiectū determina
tū illorū p̄riorū sanū et egrū. **A**d q̄rtū dicit. qz licet hō motus in nauī mo
ueat fm motū alterius et p actū nō tñ mouet motu p̄prio. s̄ q̄tū ad mo
tum p̄rini quiescit q̄ta opposita motui p̄prio. **A**d q̄ntū dicit. qz si ca
piat nō videns vt negat actū videndi sic dormiens est nō videns. et sic vt
dens nō opponit p̄uatiue cecitati vel ceco. sed si capiat vt negat habitum
visus et vt opponit ceco sic est falsum qz dormiens sit non videns. qz actu
habet habitum potentie visus. et nō bñ arguit p illū locū sed sicut aīus est
falsum ita et p̄sequens. s̄ p̄mo mō sunt verā s̄ nō arguit p istū locum.

Contradictio est oppositio cuius fm se non est dare me/
dium. Locus a p̄radictorie oppositis est habitudo vnūs
p̄radictorie oppositorum ad reliquū. vt sortem sedere est ve
rum. ergo sortē nō sedere est falsū. loca p̄radictorie opposi
tis maxima. Si vnū p̄radictoriorum sit verum reliquum
erit falsū. Sūt at̄ alia opposita q̄ dicunt̄ disparata q̄ nō sunt
opposita fm aliqd genus predicte oppositionis. sed sunt di
uersa. vt hō et asinus. Et a talibus sumitur hic argumentū
sortes est bō. ergo nō est asinus. maxia. de q̄cūqz dicit vnū dispa

Petri hyspani

torum abstractiue ab illo eodem remouetur et reliquum. Dicitur notate abstractiue. qz si cōcretiue sumerent tunc nō sequeretur. quia nō sequitur hoc est albu. ergo nō est quātum. sed bene sequitur hoc est albedo. ergo nō est q̄ntitas

¶ Postq̄ autor determinauit de locis a cōtrarijs et p̄uatiue oppositis hic p̄r determinat de locis a p̄radictorijs et de locis a disparis. Et ad cognoscēdū locū a p̄radictorijs p̄mo diffinit p̄radictōem dices. Cōtradictio est oppositio cuius s̄m se non est dare mediū. Cuius rō est. q̄a p̄dictio ē p̄dictoriōz oppositio. s̄ in p̄dictorijs vnū est ens simplr et aliud ē nō ens simplr. qz vnū ē simplr negatiōez alteri? sicut hō et nō hō s̄ inter ens et non ens non potest dari mediū. qz om̄e qd̄ apprehendit aut est ens aut aliud ab ente. Ideo in p̄radictiōe nō potest dari mediū. Et hoc cōuenit sibi s̄m se et m̄s̄um est p̄ma oppō et p̄ncipalis et nō p̄ p̄cipatōem ab aliqua oppōne p̄ori. ideo p̄ hoc ip̄a differt ab alijs.

¶ Sciendum p̄mo q̄ duplex est p̄radictio. qz qd̄a est p̄radictio modoz enūciandi vel p̄ponum et de p̄pōibz p̄radicentibz satis dictum est in p̄mo tractatu. Alia est p̄radictio terminoz seu rez de qua determinariū est in postpredicamentz. vt sunt termini p̄radictoriōz quozū vnus dicit simpliciter negatōem alterius. vt hō et nō homo. sedet et non sedet. et sic de s̄ilibz. et s̄m vtrāqz p̄radictōem sumitur locus dialecticus et vtrūqz p̄uenit diffinitio p̄posita. Sed in p̄radictiōe p̄pōm debet argui respectu hōrum p̄dicatōrum verū et falsum. In alia aut̄ arguit ab affirmatiōe vnius p̄radictoriōz ad negatōem alterius de aliquo subiecto vel econtra.

¶ Sciendum secundo. q̄ locus a p̄radictorijs est habitudo vnius contra dictoriōrum ad reliquum. Et tenet affirmari. arguendo sic. sortes curre? re est verū ergo sortem non currere est falsum. Maxima. si vnū p̄radictoriōrum sit verum reliquū eozū erit falsum. Et in terminis p̄radictorijs aguitur sic. sic. sortes est homo. ergo sortes non est nō homo. Maxima. p̄posito vno p̄dictoriōz in aliq̄ subiecto ab eodē remouet reliquū. Cuius rō est. qz vnū p̄radictoriōz importet negatōem alterius. Ideo non p̄nt de eodem verificari. Et tenet negatiue ist̄ locus formādo argumenta et maximas p̄ oppositū ad precedentes. Et non solū valet iste locus in simpliciter p̄sequentia. s̄ etia valet in p̄ntia in cōtrario que est q̄n in aliqua cōsequentia ex ante sequit̄ p̄sequēs et ex opposito p̄ntis infert̄ opposituz anteis. vt hic si homo est aial est. ergo si non est aial non est hō. sed p̄ istū locū nō valet p̄ntia in ipso q̄ est q̄n in aliqua p̄sequentia ex opposito antecedentis infert̄ oppositū p̄sequentis. s̄ ista p̄sequentia solū tenet in alijs oppositis a cōtradictorijs vt bene sequit̄. si iusticia est p̄rus est. ergo si iniusticia est viciū est vel iniusticia est virtus ergo iniusticia est viciū. ¶ Sciendū est tercio. q̄ disparata sunt illa que de se inuicem verificari non possunt. vt homo et asinus. Et dicuntur disparata a dis qd̄ est diuersum et separatus ra. tū quasi de uersa entia ab inuicem separata. Ratione cuius non possunt de se inuicem verificari. qz in vera predicatione requirit̄ predicatuz inesse subiecto. et ge

Tractatus quintus

neraliter omnia eo modo quo nō pnt de se inuicē verificari dicuntur disparata et si aliqua vno modo verificant de se inuicē z alio mō nō illo modo q̄ de se inuicē nō verificant sunt disparata vt qualitas z q̄ritas in cōcreto de se inuicē verificant dicēdo quale est q̄ritū z in abstracto non p̄ficant de se inuicē. z q̄ in abstracto sunt disparata ¶ Sciendū quarto q̄ locus a disparatis est habitudo vni⁹ disparatorū ad reliquūz. Et tenet affirmatiue sic. sortes est homo ergo non ē alius. Maxima cuiusq̄ cōuenit vni⁹ disparatorum ab eodē remouet reliquū. Et rō est. q̄ disparata non pnt de se inuicē verificari vt de eodē tertio vere predicari. q̄ si vere p̄dicarēt de vno tertio possent aliquo modo de se inuicē predicari. sed non tenet iste locus negatiue. quia non sequit. sortes nō ē alius. ergo sortes est equus.

¶ Contra predicta arguitur p̄mo sic. Inter esse z non ēē que sunt contradictoria est cōtradictio media z etiam relatio illarum extremitatū. ergo inter p̄radictoria potest dari medium. ergo male dicitur q̄ in p̄radictione non est medium. Secūdo sic. Non sequitur pluuia cras esse est verū. igitur non esse pluuia cras est falsum. q̄ nullum illorū. scz cras pluet et cras nō pluet est verū vel falsum. ergo locus a p̄radictorijs non valet negatiue arguendo in p̄pōitibz contradictorijs. Tercio sic. Non sequit homo est animal. ergo non homo est non animal. et tamen ibi arguitur bñ a terminis contradictorijs. ergo ille locus nō tenet affirmatiue in terminis p̄radictorijs. Quarto sic. omnia opposita cōtinentur sub aliqua specie cū nihil est in genere oppōitis quin sit in aliqua specie eius. sed disparata sunt opposita. ergo p̄tinentur sub aliqua specie oppositorū. z sic hic male se p̄parantur ab alijs oppositis. Quinto sic. Non sequit Ille homo est pater. ergo nō est dñs. z tamē ibi arguitur a disparatis affirmatiue. quia pater z dñs sunt spēs relatiōis ab inuicē distincte. ergo iste locus nō tenet affirmatiue. ¶ Ad p̄mū dicitur. q̄ licet interesse z non esse z omnia cōtradictoria sit mediū fm rōem. vt cōtradictio z relatio mediā inter ipa extrema tamē inter ipa non est medium fm rē de quo verificetur vnum extremorū. Ad secūdū dicitur. q̄ eodē modo quo potest esse verum cras pluuia esse. sic eodē est falsūz cras pluuia non esse. q̄ nullūz est de terminare verū q̄ sunt de futuro contingēti. sed si vñ ponitur verū inde terminare. reliquū ponit falsum indeterminate. z sic potest ibi valere locus a cōtradictorijs. Ad tertium dicit. q̄ in illo argumēto termini cōtradictorijs subiiciunt sed arguēdo p̄istū locū debet semp p̄dicari. ideo nō arguit p̄ istū locū a p̄radictorijs. Ad quartū dicit. q̄ licet disparata p̄ru aliter includat aliquā oppositiōem eo q̄ sunt diuersa. Et oīs diuisio vt dīstinctio fm boetiū in oppositiōe fundat. nō tñ sunt opposita formaliter q̄sum ad suas p̄prias rōnes. Ad quintū dicitur. q̄ licet pater z dñs in abstracto z fm suas essentias sint spēs disparte. tñ in concreto. z fm esse in subiecto nō sūt termini disparati. q̄ illo modo nō semp dispart. vt hic sumitur disparatio siue separatio

Aius vt hic sumitur est quod superponitur alicui in virtute et potentia. Vinus est quod ei supponitur. Locus a maiori est habitudo ipsius maioris ad mi

Petri hyspani

nus. et est semp destructiuus. vt rex non potest expugnare castrum ergo nec miles. Locus a maiori maxima. Si illud qd magis videtur inesse non inest. nec id quod minus videtur inesse inest. Locus a minori est habitudo minoris ad maiorem et est semper constructiuus. vt miles potest expugnare castrum ergo et rex. Locus a minori maxima. Si id quod minus videtur inesse inest et id quod magis videtur inesse inest. Similitudo est rerum differentium eadem qualitas. locus a simili est habitudo vnius similium ad reliquum. et tenet constructiue et destructiue. Constructiue sic. sicut risibile inest homini. ita hinnibile inest equo. sed risibile inest homini vt proprium ergo hinnibile inest equo vt proprium. Locus a simili maxima de similibus idem est iudicium. Destructiue sic. sicut risibile inest homini. ita hinnibile inest equo. sed risibile non inest homini vt genus ergo nec hinnibile inest equo vt genus. maxima de similibus idem est iudicium. Proportio est rerum differentium eadem habitudo. locus a pportione est habitudo vnius proportionabilium ad reliquum. vt sicut se habet rector navis ad nauem ita se habet rector scholarium ad scholas. sz in nauis regenda eligendus est rector non sorte sed arte. ergo in scholis regendis eligendus est rector non sorte sed arte. Maxima. de pportionabilibus idem est iudicium. differt aut iste locus a loco a simili. qz in loco a simili sumit ppatio fm similitudine inherente. vt sicut risibile inest homini. ita hinnibile inest equo. in loco aut a pportione non attendit similitudo inherente. sed ppatio habitudinis. vt sicut se habet rector navis ad nauem. ita se habet rector scholarium ad scholas.

Postqz autor superius determinauit de locis ab oppositis. Nunc consequenter determinat de locis a maiori. a minori. a simili. et a pportione. qz habet inter se aliquam puenientiam. Et ad cognoscendum locum a maiori et minori. primo explicat quid sit maius et minus. Et maius potest capi dupliciter. Vno modo proprie. vt est illud qd supraponit alteri in potentia vel virtute qm ad operationem aliquam. vt rex supraponit militi. Et econtra. minus est qd supponit alteri in virtute vel potentia qm ad aliquam operationem. vt comes supponitur regi. Alio modo capitur maius qd excedit alterum in potentia vel virtute qm ad verificationem locutionis. eo qz habeat maiorem habitudinem ad aliquod extremum ppositionis et magis sibi videtur conuenire qz alteri. Et econtra minus

Tractatus quintus

est quod supponit alteri in virtute vel potentia quodrum ad verificationem locutionis. eo quod minus videtur convenire cum aliquo extremo propositionis quam ipsum maius sicut miles minus convenit cum illo antecedente. sed debellare civitatem quam rex. et hoc ultimo modo capitur hic maius et minus. ¶ Sciendum primo. quod locus a maiori est habitudo maioris ad minus et tenet negative tamen. ut rex non potest debellare civitatem. sed nec miles. Maxima. si illud quod videtur magis inesse non inest ergo nec illud quod minus videtur inesse inest. Et contra. locus a minori est habitudo minoris ad maius. Et tenet affirmative tamen et non negative. ut bene sequitur miles potest debellare civitatem. ergo et rex. Maxima. si illud quod minus videtur inesse inest et illud quod magis videtur. Et in isto loco potest argui tripliciter. Primo comparando duo subiecta ad unum predicatum. ut rex debellare potest civitatem. ergo castrum. Tertio comparando duo subiecta ad duo predicata. ut miles potest debellare castrum. ergo rex civitatez. Et similiter variantur argumenta tripliciter in locis a maiori et minoris similitudinis et a proportionibus. Sciendum secundo. quod similitudo est rerum derivativa eadem qualitas et non sufficit eadem qualitas in genere. quod sic album et nigrum esse similia nec requiritur eadem qualitas in numero. quia res differentes numero habent diversas qualitates in numero. quia accidens materialiter variatur secundum numerum sui subiecti requirit eadem qualitas in specie. sicut duo alba dicuntur similia in specie et non capitur similitudo proprie pro similitudine accidentali que est rerum differentius eadem qualitas accidentalis. sed generaliter capitur tam per similitudinem accidentalem quam essentialiter quod definitio ne per dicta patet. ubi tamen est similitudo ibi est dissimilitudo. quod similitudo est rerum derivativa et res differentes habent dissimilitudinem inter se. ¶ Sciendum tertio. quod locus a simili est habitudo unius simili ad reliquum. et tenet affirmative et negative. Affirmative sic. sicut animal inest homini sic filiter equo. sed inest homini. ut genus ergo inest equo ut genus. Maxima. de similibus idem est iudicium et ratio est. quod quicquid unius simili convenit in quodrum simile est etiam convenit alteri. quod si sibi non conveniret esset dissimilitudo. Et per istum locum semper debet argui a similibus in quodrum similia sunt et in quodrum dissimilia Negative sic. sortes non est hinnibilis. igitur nec plato. Maxima. quicquid remouetur ab uno similibus in quodrum similia sunt remouetur et ab altero. Sciendum quarto. quod proportio est rerum differentium respectu alicuius eadem comparatio vel habitudo. sicut est comparatio duorum ad quatuor et trium ad sex. ibi enim est similitudo. sicut est comparatio duorum ad quatuor et trium ad sex. ibi enim est similitudo. milis comparatio. quod utrobique comparatur medietas ad suum totum. Et locus a proportionibus est habitudo unius proportionabilium ad reliquum. Et tenet affirmative sic. sicut se habent quatuor ad duo ita sex ad tria. sed quatuor sunt dupla duorum. ergo sex sunt dupla trium. Maxima de proportionabilibus similitudo est iudicium. Et tenet negative sic. sicut se habent duo ad tria ita quatuor ad sex. sed duo non sunt dupla trium. ergo quatuor non sunt dupla sex. Et per istum locum potest argui a transumpta. proportionibus hoc modo sicut se habent duo ad quatuor ita tria ad sex. igitur sicut se habent duo ad tria ita quatuor ad sex. sed duo excedunt medietatem trium. ergo quatuor excedunt medietatem sex. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. non sequitur

Petri hispani

deus nō p̄ peccare. ergo hō non p̄ peccare. z tñ ibi arguit a maiori negatiue. Secūdo sic. nō sequit̄ fortes p̄ portare decē libras. ergo potest portare centū. vel potest trahere parū nauem. ergo z magnā. z tñ arguit a minori affirmatiue. Tercio sic. similitudo nō est qualitas sed rela°. ergo nō est rez differentia eadē qualitas. Quarto sic. nō sequit̄. sicut oculus est in corpore ita intellectus est in aīa. sed oculus est pars integralis corporis. ergo intellectus est pars integralis aīe. z tñ ibi arguit affirmatiue p̄ locū a sibi. ergo nō valet locus a simili. Quinto sic. sicut se h̄z sonus ad auditū ita color ad visum. sed sonus percipitur ab auditu in tenebris. ergo color a visu percipitur in tenebris. z tñ ibi arguit p̄ locum a p̄porione affirmatiue. ergo iste locus nō valet. Ad p̄mū dī. q̄ ibi nō arguit a maiori ad minus negative. quia q̄uis deus excedat hominē q̄tum ad virtutē operandi. nō tñ q̄tum ad cōuenientia z habitudinē cū illo extremo peccare. adeo nō est maius in virtute q̄tum ad verificatōem locutōis respectu illius extremi. q̄ sibi nō videt magis inesse q̄ homini. eo q̄ nullo mō sibi inest. Ad secūm dī. q̄ ibi nō arguitur a minori. q̄ ibi nō arguit ab illo qd̄ videt minus inesse. vel qd̄ h̄z minore apparenā virtutis. Ad terciū dī. q̄ licet similitudo nō sit formaliter qualitas q̄ dī qualitas materialiter. q̄ qualitas est materia z fundamentū eius. q̄ est eius p̄mū vel p̄mū fundamentū. Ad quartū dī. q̄ ibi nō arguit a sibi in q̄tum similia sunt. adeo nō arguit p̄ locū a sibi. unde in hoc pueniūz oculus z intellectus. q̄ vtrūq̄ dī pars. sed in hoc differūt z habēt dissimilitudinē q̄ oculus est pars q̄ratua z integralis. intellectus vero est pars potestatiua. vñ nō sequit̄ h̄z similitudinē in aliquo. ergo h̄z similitudinē in isto. et sic ibi nō arguit p̄ locum a sibi. Ad q̄ntū dī. q̄ ibi nō arguit iter p̄porionabilia in q̄tum h̄z p̄portōem. sed in q̄tum h̄z disparatōem. q̄ sonus et color in hoc h̄z p̄portōem q̄ vtrūq̄ est obiectū vnius sensus. sed habent disparatōem z dissimilitudinē in mō quo sentiuntur ab ipsis sensibz. q̄ color nō diffundit ad visum nisi p̄ mediū illuminatū. sonus vero diffundit sine lumine p̄ mediū qd̄ p̄t facilius diuidi z rarefieri. sicut p̄ aerē ignē z aquā.

Transumptio est duplex. quedam em̄ est quando dictio vel oratio vnū significans transsumit ad significandū aliud propter similitudinē aliquā in eis repertā. vt hec dictio ridere transsumit ad scāndum florere cum dicit pratus ridet. Similiter oratio transsumitur cū dī litus aratur. i. opus p̄dit. sicut solet dici cum quis inuānū laborat. et hec transumptio pertinet ad sophistā. Alia est quādo hominē magis notum sumit p̄ nōc̄ minū notū. vt si debeat p̄bāri q̄ philosophus nō inuidet z fiat transumptio ad hoc nomen sapiens. et ista transumptio pertinet ad dyalecticū. Locus a transumptione est habitudo transumptōis ad transumptum. vt sapiens non inuidet. ergo phus non inuidet. Maxima. Quicqd̄ alicui puenit sub nomine magis notū eidem cōuenit sub notū

Tractatus quintus

mine minus noto. Differt autem iste locus a loco a nois interpretatione. quia in loco a nois interpretatione accipitur definitio siue expositio nois. ut si exponatur hoc nomen plus pro hoc quod est a maior scientie. In loco autem a transsumptione non accipitur expositio siue descriptio nois. sed pro vno noie minus noto accipitur aliud nomen magis notum per quod facilliter per barum propositum. *Autoritas* ut hic sumitur est iudicium sapientis in sua scientia. Unde iste locus solet denominari a rei iudicio. *Locus* ab autoritate est habitudo autoritatis ad aliud quod per eam probatur. et tenet constructivum solum. ut astronomus dicit celum esse volubile. ergo celum est volubile. *Locus* ab autoritate maxima. Unicusque expro in sua scia credendum est.

Postquam autor determinavit de locis a maiori a minori a simili a proportionis. Nunc consequenter videndum est de locis a transsumptione. et ab autoritate. Et per cognitionem loci a transsumptione primo dividitur transsumptio in duas. quia duplex est transsumptio. Quod a transsumptio est quando dictio vel oratio proprie unum fecans transsumit ad secundum reliquum propter similitudinem in ipsis repertam. ut videre propter fecit actus oris et transsumitur ad secundum idem quod florere. pro eo quod ubique est similitudo lenitie. Secunda est. quando res fecata sub noie minus noto transsumit pro noie magis noto. ut si ponatur sapiens pro plus. Et differunt istae due transsumptiones. quia in prima sumitur una vox pro diversis rebus. In secunda vero sumuntur diverse voces pro una rebus. Et prima sumitur locus sophisticus. a 2° locus dialecticus. ad de secunda est habet propositum. Sciendum pro quod locus a transsumptione est habitudo unius nois magis noti ad nomen minus notum. et tenet quatuor modis. scilicet subiiciendo nomen magis notum affirmativum. ut sapiens currit. ergo plus currit. Maxima. Quicquid puenit alicui sub noie magis noto puenit etiam sibi sub noie minus noto. Locus ratio est. quia nomen magis notum et nomen minus notum in transsumptione idem dicuntur realiter et pueniunt. Ideo quicquid verificatur de vno etiam de altero. Et de quocumque predicatur unum siue affirmativum siue negativum et reliquum. Secundo predicando affirmativum. Tercio subiiciendo negativum. Quarto predicando negativum. et possunt formari argumenta et maxime sicut in primo modo arguendi. Sciendum secundo. quod si aliquos locus a transsumptione ponitur locus intrinsecus. Locus ratio est. quia nomen magis notum et nomen minus notum important eandem rem essentialiter et pueniunt. et propter illam unitatem et demptitatem rei significare valet consequentia ab vno ad reliquum. ideo terminus inferens in illo loco ratione puenientie et non differentie habet virtutem inferendi terminum illatum. Sed si in boetium et petrum hyspanum ponitur locus extrinsecus. quia licet nomen magis notum et minus notum in transsumptione eandem rem importent. tamen sumitur probabilitas ex parte nois magis noti in quibus est magis notum. et sic magis notum alio non est ex parte rei fecate sed ex parte nois. Ideo terminus inferens fuit quod ab ipso sumitur virtus probativa est.

De trihyspani

extrinsecus termino illato. qz terminus inferens est magis notus q̄ terminus illatus. et sub tali rōne differt ab ipso vt sibi est extrinsecus. Et vtrazqz opimo est pbabilis. ¶ Sciendū tercio. qz autoritas est iudiciū suū dicentis sapientis in sua sciētia experti. vt cū dicitur astronomus iudicat soles esse maiorem tota terra. Nec ppositio sic iudicata vel dicta p astronomū dicitur autoritas eius sic qz omne iudiciū a tali sapiente requirit in tali p̄pōne esse formale autoritatis. Et ppter excellentiam sapientie scz respondentis vel cognitionem alicuius sapientis ppositio ab eo data accipit quādam euidentiā veritatis rōne cuius magis credit ab alijs q̄ si non esset dicta ab eo vel a tali sapiente. et talis credulitas veritatis in p̄pōne dicta notat autoritatem. Dupliciter tamen sumit autoritas. Vno mō pro excellentia cognitionis alicuius sapientis. Alio mō tam pro apparentia q̄ excellentia veritatis quā sumit ppositio p hoc qd dicitur vel iudicatur esse vera a tali sapiente. ¶ Sciendū qz totū qz locus ab autoritate est habitudo autoritatis ad p̄pōnem cui puenit autoritas. et tenet affirmatiue ratiō. vt astronomus dicit solem esse maiorem tota terra. ergo sol est maior tota terra. Maxima. Vnicuiqz experto credendum est in sua sciētia. Cuius rō est. qz si sapiens dicat aliquā p̄pōnem in p̄pōnem sapientis est et expertus in sua sciētia. tūc oportet illam p̄pōnem esse veram. qz si diceret alius quā p̄pōnem falsam in hoc nō esset sapiens vel expertus. sed non tenet iste locus negatiue. qz nō sequitur. Aresto. nō ponit decē ortes celestes. ergo nō sūt decē celi. Contra p̄dicta arguitur p̄mo sic. ab vnitate signati sumit vnitas signi. ergo vnus rei signare nō sunt plura notia eiusdē rei. et sic male ponit secundus modus transumptiōis. Sed sic. nō sequitur. hō est aīal. ergo humanitas est aīal. et tū ibi arguitur a transumptiōe. qz hō et humanitas idē sunt. et hō est nobis magis notū. ergo locus a transumptiōe nō valet affirmatiue. Tercio sic. ppositio nō accipit veritatem ab homine dicente vel iussu dicante ipsam verā. qz ppter nostruz affirmare vel negare nihil mutat in re. ergo ppter autoritatem dicentis nō iudicabitur veritas p̄pōnis. ergo a tali autoritate nō sumit locus dyalecticus. Quarto sic. nō sequitur p̄pōnis dicitur mūdus esse eternū et non incepisse. ergo mūdus nō incepit. et tū ibi arguitur ab autoritate affirmatiue. ergo nō valet affirmatiue. Quinto sic bene sequitur. p̄pōnis dicitur tempus nō fuisse ante motū. ergo tempus nō fuit ante motū. et tamen ibi arguitur ab autoritate negatiue. ergo locus ille bene valet negatiue. ¶ Ad p̄mū dicitur. qz licet ab vnitate signati sumit vnitas formalis inesse ipsius signi. non tamen sumitur vnitas materialis. Ideo possunt esse vni rei plura signa in numero. licet conueniant in vna specie signi significatiua aliquid per modum signi. Ad secundū dicitur. qz licet homo et humanitas significant idē finem essentiam. non tamen sub eodem modo essendi. quia humanitas significat essentiam hominis abstractiue et non per respectum ad sua supposita. homo vero significat essentiam concretīue et per respectum ad supposita. Ideo inter illa duo nomina non est transumptio. cum duo nomina in transumptiōe habeant vnum significatum et sub eodem esse quare ibi non arguitur per istum locum. Ad terciū dicitur qz licet oratio dicitur a sapiente non capit ab eo veritatem. tamen ab eo sumit apparentiā suā veritatis. ratione cuius apparentie efficitur talis p̄pōnitio probabilis et vera alijs hominibz. quia ab ipso sumitur locus dyalecticus

Tractatus quintus.

Ad quartū dicitur qd ibi nō arguitur ab auctoritate. qz Aristoteles non dicit hoc inq̄ntum exptus in sua scientia nec in hoc tenet. Ad q̄ntum dicitur qd ibi nō arguitur negatiue p istū locū. qz hoc verbū dicit importat auctoritatē. et ad hoc qd negat auctoritas oportet qd negat ipm ad arguendū negatiue. qd tñ sit in illo argumento. sed ibi arguit affirmatiue. et est bona p̄na

Equit de locis medijs. Quid autē sit locus medius dictū est. Locoz medior alius a coniugatis. alius a casibz. alius a diuisione. Coniugata et casus differunt sic. qz vniuocū p̄ncipale siue abstractū qd idem est dicitur coniugatum cū suo denotatiuo. vt iusticia et iustū albedo et albū. Casus autē dicuntur ea que cadūt a p̄ncipali. vt iustū et iuste a iusticia. Et dñam hanc designat Aristoteles in secūdo topicoz. Locus a coniugatis est habitudo vnius coniugatorū ad reliquū. vt iusticia est bona. ergo iustū est bonū. Locus a coniugatis Maxima Quicquid puenit vni coniugatorū puenit et reliquo. Et si vnū coniugatorum inest et reliquū. Locus a casibus est habitudo vnius casus ad reliquū. vt iustū est bonū. ergo quod iuste fit beneficit. Locus a casibz Maxima. Quod vni casui puenit cōuenit et reliquo. Et eōuerso sumit argumentū a casibz et a coniugatis:

Postq̄ autor superius determinauit de locis extrinsecis. hic p̄sequenter determinat de locis medijs. Locus rō est. qz mediū per participatiōem p̄supponit cognitiōem suoz extremoz. qz sine illis facilius cognosci non p̄t. sed locus medius est medius p participatiōem respectu loci intrinseci et extrinseci. ideo pueniēter post determinatiōez de locis intrinsecis et extrinsecis autor hic determinat de locis medijs. Et p̄supposita definitione loci medijs autor sic diuidit locū mediū. qz alius est a coniugatis. alius a casibz. alius a diuisione. Et p̄mo de loco a coniugatis ¶ Sciendū p̄mo qd coniugata sunt p̄teritum et abstractū. siue abstractū et suū denotatiuū. vt iusticia et iustus. et dictū rur coniugata quasi sub vno iugo fcatōis posita. qz p̄teritū et abstractū pueniūt in re fcata. nā eandē formā important. vt albedo et albus. Sed differunt in modo fcatū. qz abstractū fcat illam formā sine cadentia ad subiectum. Concretum vero significat illam formam cum cadentia ad subiectum. et de istis dictum est in definitione denominatiuorum. ¶ Sciendū est secūdo qd locus a coniugatis est habitudo vnius ad reliquū. et tenet construetiue. vt iusticia est virtus. ergo iustus est virtuosus. Maxima Si abstractum p̄dicatur de abstracto. et concretum de concreto. Locus ratio est. qz coniugata realiter idē significant. ideo si abstractū de aliquo verificet. optet eētū de alio verificari. Non tñ p̄t in istis argui respectu eiusdē p̄dicati. qz qz p̄teritū et abstractū p̄m dñt et p̄m pueniūt. ideo nō optz vnū et idē p̄dicatū verificari de ambobz sub eodem modo significadi. vt non sequitur

Petri hyspani

iusticia est virtus. ergo iustus est virtuosus. z tenet negative sic iniusticia non est virtus. g. iniustus non est virtuosus. Maxima si abstractum de abstracto negatur z concretum de concreto. Sciendum tertio. q. casus dicunt adiectivum nominis z suum adverbium. vt iustus z iuste. fortis z fortiter zc. Et dicuntur casus a cadendo. q. cadunt ab vno principali. sc. a noie abstracto vt iustus z iuste a iusticia. Et licet inter coniugata vnu cadat ab alio non tñ ambo cadunt vno tercio. sicut est de casibus. ideo licet concretum z suum adverbium pñt dici coniugata qñt ad id a quo sumit nomē vel qñt ad rōnē impositionis nois. q. sunt ambo sub vno iugo scatonis posita. tñ qñt ad id cui nomē imponit non dicunt coniugata sed magis pñe casus noiant. Sciendum quarto. q. loc⁹ a casibus est habiendo vnu casus ad reliquū. z tenet affirmatiue sic iustus est virtuosus. g. q. iuste fit virtuose fit. Maxima si concretum pñcet de concreto et adverbium de adverbio. Negatiue sic fortis non est debilis. g. q. fortiter fit non debilitate fit. Maxima. si concretum de concreto negat. z adverbium de adverbio. eo q. eandem rem important licet diuersimode. Et vocat iste locus a casibus in plurali. q. arguendo pñt locū ponitur plures casus tam in anscedente qñ i pñte z sñt de coniugatis. Contra pñcta arguit pmo sic. Abstractum est causa formalis concreti vt albedo albi. g. arguendo ab abstracto ad concretum est locus a causa formali. z locus a causa formali est intrinsecus ergo iste locus a coniugatis non est locus medius. Secundo sic. non sequitur homo est animal. g. humanitas est animalitas. cū ans sit verū z pñs falsum. g. locus a coniugatis non tenet affirmatiue. Tercio sic. non sequitur cecitas est insensibilitas. g. cecus est insensibilis cū ans sit verū z pñs falsum. g. iste locus tenet affirmatiue. Quarto sic. non sequitur qñtitas non est qualitas. g. qñtum non est quale vel albedo non est dulcedo. g. albu non est dulce. g. locus a coniugatis non tenet negatiue. Quinto sic. non sequitur iustus est liberalis. ergo q. iuste fit liberaliter fit. cū ans posset esse verū pñte existente falso ergo locus a casibus non tenet affirmatiue zc. Ad primum dicat. q. si cōsideret abstractum inqñtū ē forma concreti z sibi dat esse. sic est causa formalis eius z facit locū a causa formali. sed si consideret vt partim cōuenit euz ipso scz in resecata z partim differt ab ipso scz in modo scandi sic facit locū mesdū z a coniugatis. Ad scdm dñ q. duplex est abstractum. q. quoddā ē q. abstractitur a subiecto z inferioribus suis sicut humanitas animalitas zc. Aliud est abstractum q. abstractum a suo subiecto tñ. z non a suis inferioribus vt color vel albedo. z tale abstractum tene pñcat de suis inferioribus. licet non de suo subiecto z arguendo pñt a coniugatis semp debet argui respectu abstracti. quod abstractum a suo subiecto tñ. z non respectu alterius q. abstractum a suis inferioribus q. illud non pñt pñdari de ipso. Ideo ibi non debite arguit pñt locū homo est animal. ergo humanitas est animalitas. Animalitas em designat cū pñtione subiecti z suoz inferioroz. rōne cui⁹ non verificat de hoie. Ad tercū dñ. q. si insensibile negat sensibilitatē cū libz sensus. sic cec⁹ non ē insensibilis. s. si tantūmō negat sensibilitatē sensus vñs sic cecus potest dici insensibilis. z illo modo bñ valet pña. Ad quartū dñ q. arguens do pñt locū negatiue a duobz abstractis oportet illa abstracta esse diuersa tam fm essentiā qñ fm esse. modo qualitas z qñtitas non sunt diuersa fm esse. q. cōueniūt in subiecto. licet tene fm essentiam sunt diuersa. ideo nō

Tractatus quintus.

arguitur per istū locū. Nec etiam sequitur arguendo affirmatiue sit quantū est quale. ergo quātitas est qualitas. Ad quintū dicit q̄ locus a casibz et a coniugatis nō tenet in p̄dicatōnibz p̄ accidens sed solū in p̄dicatōne per se. modo dicendo. iustus est liberalis. ibi est p̄dicatio per accidens. ei go ibi nō debere argui per locum a casibz.

Diuisionum alia fit per negatōnem. vt sortes est homo aut non homo. Alia fit non per negatōnem z hęc fit sex modis. tribus per se z tribus per accidens. Prima diuisio per se est generis in species. vt animalū aliud homo. aliud brutū. Secunda est totius integralis in suas partes. vt domus alia pars est paries alia tectum alia fundamentum. Tercia vero est vocis in significata. vt canum alius latrabilis alius piscis marinus alius fidus celeste. Diuisionū vero per accides. Prima est subiecti in accidentia. vt aialium aliud sanum aliud egrum. Secunda diuisio est accidentis in subiecta. vt sanum aliud brutū aliud homo. Tercia est accidentis in accidentia. vt sanum aliud calidū aliud frigidū. Locus a diuisione est habundō vniūz conditōnē in reliquū. vt si sortes ē aial aut ē al rōnale aut irrōnale. sed nō ē rōnale ergo rōnale. Locus a diuisione. Barba. posito vno membrorum diuidentū in aliquo subiecto remouetur reliquū. z similit̄ in qualibet diuisione. Et hęc de locis dicta sufficiant.

Postq̄ autor determinauit supra de locis a cōiugatis z a casibz. Hic p̄ter determinat de locis a diuisione. rōne cuius sic diuidit species vlt̄ modos eius ip̄am diuisione sic diuidens. quia diuisionū quedā fit per negatōnem. vt dicendo lapis est homo vel non homo. Alia vero per affirmatiōem vt aialū aliud rōnale. aliud irrōnale. Et ille due diuisiones sic inter se differunt. quia diuisio que fit p̄ negatōem sēp fit per duo membra tū. z datur per immediatā. quia datur p̄ contradictoria z inter contradictoria nullū est medium. sed diuisio que fit per affir. quandoq̄ fit per duo membra. z q̄q̄ per plura. nec fit sēp per opposita simplr. licet membra diuisionis in se ineludant quandā oppositiōem nec sēp fit per immediatā. qd̄ pater dicen do coloratorum aliud album aliud nigrum aliud medio colore coloratum.

Sciendum primo. q̄ diuisio facta per affir. iterū diuidit. quia quedam est diuisio per se. alia per accidens. diuisio per se fit tribus modis. qz quedā diuisio generis in species per differentias vt aialū. aliud homo aliud brutū. vel aialū aliud rōnale aliud irrōnale. Alia est diuisio vocis multiplicis in suas scatiōes. vt canū alius latrabilis. alius fidus celeste. alius piscis marinus. alia ē diuisio totius integralis in suas ptes integrales. vt domus diuidit p̄ rectū. parietē z fundamētū. Sciendū secūdo. q̄ diuisio p̄ accidens sūt est triplex. Prima ē diuisio subiecti in accidentia. vt aialium

Petri hyspani

aliud sanū aliud egrū. Secūda est accētis in sua subiecta. vt sanorū aliud hos-
mo aliud brutū. Tercia ē diuīsiō accētis in accētia. vt sanorū aliud nigrū
aliud albū. Sed dicūt iste diuīsiōes p accētis. qz mēbra diuīsiōis nō per
se diuidunt ipm totū. sed hnt diuidere ipm inq̄tū accidūt suis p tribz. z licet
diuīsiō subiecti fm naturā nō seq̄tur causaliter ex diuīsiōe accidentis. sed
magis econtra ex diuīsiōe z diuīctōne subiecti sumit diuīsiō z distinc-
tio partū accētis tñ seq̄tur ex ipa quo ad nos z rōne oppositōis eorū dē
accētis ad inuicem. Sciendū tercio qz locus a diuīsiōe ē habitudo vni-
us mēbroz diuīsiōis ad reliquū. z in diuīsiōe que fit tñ per duo mem-
bra immediate tenet affirmatiue a positōne vnius mēbroz ad negatōnez
alterius. vt sortes est homo vel nōhō. sed est homo. ergo nō est nōhō. vel
equus est aīal rōnale vel irrōnale sed ē aīal irrōnale. ḡ nō aīal rōnale. Ma-
xima. posito vno mēbro diuīsiōis immediate in aliquo subiecto ab eodez
remouet reliquū. z causa ē. qā talia mēbra sunt opposita. Et in tali diuīsiōe
tenet etiā negatiue. vt sortes est rōnalis vel irrōnalis. sed nō est irrōnalis
ergo est rōnalis. Maxima. remoto vno mēbroz diuīctū immediate
rui ab aliquo inferiori eidem attribuit reliquū. Sed in diuīsiōe que dat
per plura mēbra qz duo semper tenet affirmatiue. ab affirmatiōe vni-
ad negatōnem alterius. Sed non tenet semper negatiue. nisi in argumē-
tatione vbi ponitur negatio vnius extremi cum negatōne aliorum ad sol-
lam affirmatiōnem illius qd debet predicari vt hec pars domus est paries
tectum vel fundamentū. ergo si non est tectum vel fundamentum est par-
ies. Sciendum quarto qz mēbra diuīctia hnt diuīsiōis possunt
dupliciter considerari. Vno modo fm rōnes pprias earum. z isto mō sem-
per sunt opposita vel disperata z sic ab ipis sumitur locus extrinsecus scz
ab oppositis vl' disparatis. Alio modo considerant inq̄tū partū conueni-
unt cum diuīso q̄tū ad rōnes cōmunes z partū differunt quo ad rōes
pprias. z isto modo hic considerant z faciunt locum medium vel locum
a diuīsiōe. Et quandoqz in argumentis istius loci ponitur explicite diuī-
siō alicuius totius. quandoqz non explicatur ipa diuīsiō. sed presupponitur
et semper oportet presupponere conuenientiam diuīsiōis cum illo de quo affir-
mantur et negantur diuīctia. Contra predicta arguitur primo sic.
omnis diuīsiō fit per aliquas partes. sed negatio non est pars alicuius. ergo
nulla fit per negatōnem. Secundo sic. Omne totum est compositū
ex partibus per quos diuiditur. quia vniūquodqz componitur ex his i que
resoluitur. sed genus non cōponitur ex suis speciebus cum precedat ipas
ergo nulla est diuīsiō generis in suas species. Tercio sic. Significata vo-
cis accidūt voci cū ipa sit de genere qualitatis z significata qñqz de alio ge-
nere. ḡ diuīsiō vocis in suas significatōnes est diuīsiō per accidens z non
per se. Quarto sic. Accidentia non sunt partes sui subiecti quia non cō-
ponunt ipsum. ergo cum omnis diuīsiō sit totius in suas partes sequitur
qz nulla est diuīsiō subiecti in sua accidentia. Quinto sic. Non sequitur
aīalū aliud rōnale. aliud irrōnale. sed lapis nō ē aīal rōnale. ergo ē aīal
irrōnale. ergo locus a diuīsiōe non valet negatiue. Ad primum
dicitur qz licet negatio formaliter z per se sumpta nō sit pars alicuius diuī-
siōis. in negatio sumpta cum alio inq̄tū sit ex opposito illius quod ipa

Tractatus sextus

negat potest esse membrum diuisionis et sumitur pro parte vni⁹ totius. Ad secundum dicitur quod licet omne totum actuale componatur ex partibus in quas diuiditur non tamen omne totum potentiale quod est adhuc in potentia et hoc modo genus est totum suarum specierum. Ad tertium dicitur quod licet significata accidunt voci secundum se considerare. ut est in genere qualitatibus. Non tamen accidunt voci significative in quantum est significatiua entis. et hoc modo dictio equiuoca est vox significatiua. ideo diuisionis eius per suas significaciones est diuisionis per se et non per accidens. Ad quartum dicitur quod licet omnis diuisionis per se fiat in partes totius non tamen diuisionis per accidens. sed sufficit quod fiat per accidentia que de terminant ipsum totum ad diuersas partes eius. Ad quintum dicitur quod in loco a diuisione oportet ponere affirmacionem diuisionis cum negatione vel affirmacione vnius membrorum diuisionis de subiecto consequentis quod tamen non fit in isto argumento. quia alibi non affirmatur de lapide. ideo non bene arguitur per locum a diuisione. Et hec de locis dyalecticis dicta sufficiant.

Sextus tractatus

Syllogismorum alius

demonstratiuus. alius dyalecticus. alius sophisticus siue litigiosus. Syllogismus demonstratiuus est qui ex p^{ri}mis

veris et immediatis est syllogisatus. aut ex talibus que per aliqua prima vera principium sue cognitionis sumpserunt. Dyalecticus est qui ex probabilibus est syllogisatus. Sophisticus ut diffinitur ab aristotele in elenchis est qui apparet esse syllogismus et non est. aut qui est syllogismus sed non est conueniens rei.

Iste est sextus tractatus magistri Petri. In quo postquam in precedenti de terminauit de syllogismo dyalectico. consequenter determinat de syllogismo sophistico. Cum ordinis ratio est. quia syllogismus dyalecticus fit ex probabilibus simpliciter. Sophisticus vero ex probabilibus apparenter. Et quia probabile simpliciter precedit probabile apparens. ideo oportet syllogismum dyalecticum precedere sophisticum. et sic patet ordo. et quia syllogismus sophisticus est hoc quod principaliter consideratur in hoc tractatu ad quod hic omnia considerata habent reuocacionem. ideo est subiectum huius tractatus. Et licet nomen tractatus de fallaciis non tamen ideo quia fallacia sit eius subiectum. sed quia fallacia est principium syllogismi sophistici. Et enim fallacia locus sophisticus. unde sicut locus dyalecticus est principium syllogismi dyalectici. ita locus sophisticus est principium syllogismi sophistici. Et per hoc habetur causa materialis huius tractatus. Sed causa finalis eius est perfecta cognitio syllogismi sophistici.

Petri hyspani

quātum ad resolutionem eius in suas causas. Sed eius causa formalis est duplex scilicet forma tractandi et modus pcedendi. Et forma tractatus q̄ est diuisio huius tractatus p partes suas. Unde p̄mo determinat de syllogismo sophistico in p̄mum. Secūdo in sp̄ali ostendēdo qualiter fit in singulis fallacijs. ¶ Sciendū p̄mo q̄ ad cognoscendū syllogismū sophisticū in com̄muni supposita t̄m definitōe syllogismi p̄us posita. Aūtor p̄mo diuidit syllogismū in p̄mum p demonstratiuū. dyalecticū. et sophisticū. Cuius diuisionis rō est. quia om̄is syllogismus p̄tractus ad materiam sp̄alem vel fit in materia necessaria. et sic est demonstratiuus. vel fit in materia pbabili simplici ter. et sic est dyalecticus. vel apparenter. et sic est sophisticus. Et non est diuisio generis in species. q̄ nō datur p differentias formales. sed differentias materiales. eo q̄ sumitur ex parte materie ad quam p̄trahitur syllogismus. sicut quādo circulus diuidit̄ p circulum aureū. argenteū. et cupreū. sic etiā est in diuisione subiecti in accidentia. q̄ esse ex auro accidit circulo. Ita hec diuisio syllogismi vel est subiecti in accidentia et nō analogi vel equiuoci. licet syllogismus demonstratiuus sit p̄fectior ex parte materie sophistico et dyalectico. et etiā ex parte finis. q̄ demonstratiuus ordinat̄ ad scientiam. et dyalecticus ad opinionē. ¶ Sciendū secūdo. q̄ syllogismus demonstratiuus est qui ex p̄mis veris et immediatis aut ex talibz que per aliqua p̄ma et vera p̄ncipiū sue cognitionis sumpt̄rūt. In qua definitione ponitur syllogismus loco generis. et totū residuū ponitur ad differentia syllogismi dyalectici et sophistici. et ibi ponitur due partes ad explicandū diuersos modos demonstrationis. Est etiā q̄dam demonstratio p̄pria et possibilia que videt̄ p̄cedit ex p̄missis immediatis et indemonstrabilibz. et illud datur intelligi eūz dicit̄ ex p̄missis veris. Alia est demonstratio que p̄cedit ex p̄missis necessarijs. nō tamē indemonstrabilibz. imo possunt demonstrari per alias p̄ores demonstrationes. vt demonstratio q̄ est vel p̄pter quid. tamē nō possibilia. Et intelligit̄ illud p̄ illam particulam que p̄ aliqua p̄ma et vera r̄c. Et dicunt̄ p̄ma vera que p̄ seipsa et nō p̄ alia habent cognitiōem. vt p̄ma p̄ncipia. q̄ per seipsa cognoscunt̄ et nō p̄ aliqua p̄ora. ¶ Sciendū tercio. q̄ syllogismus dyalecticus est qui ex pbabilibz syllogisat̄. In qua definitione ponit̄ syllogismus loco generis. et ponit̄ ex pbabilibz ad differentiam demonstratiui et sophistici peccantis in materia. qui licet sit syllogisatus. nō tamē ex pbabilibz sed ex apparentibz t̄m est syllogisatus. Est aut̄ pbabile q̄d videt̄ om̄ibz vel pluribz sapientibz vel maxime notis. Et ponitur ille tres partes pbabilis p̄pter tria genera pbabilit̄. q̄ quoddā est probabile quod apparet v̄z om̄ibz. vt om̄is mater diligit filium. Aliud est q̄d videtur pluribz et nō om̄ibz. vt q̄ om̄is homo instruat et corrumpit filium. Aliud est quod solum videtur sapientibz. vt q̄ sol sit maior rota terra. Unde semper syllogismus dyalecticus procedit ex aliqua istaz pbabilium. vt satis visum est in locis dyalecticis. ¶ Sciendum quarto q̄ triplex est syllogismus sophisticus. quia q̄dam est peccans in materia tantūz. quidam in forma t̄m. et quidam in vtro q̄. Peccans in materia t̄m est qui procedit ex p̄missis falsis vel ex aliqua falsa. vt om̄is homo est species. socrates est homo. ergo socrates est species. Peccans in forma t̄m est qui procedit ex p̄missis veris et nō in forma syllogismi veri. vt homo est species. socrates est hō. ergo socrates est sp̄s. Sz

Tractatus sextus

In utroque peccans est qui non est in debita forma syllogismi et peccat ex praesentibus nullis falsis vel aliquo falsa. ut omnis homo est animalis lapis est animalis ergo lapis est homo. Et definitur sic. Syllogismus sophisticus est syllogismus apparens et non existens. Nam si sit peccans in materia tamen et non in forma apparet esse ex probabilibus. et per hoc apparet dialericus. Et si sit apparens in forma. vel in utroque. est apparens syllogismus et non existens. nec etiam est dialericus. Et finem Aristoteles primo topicorum sic diffinit. Est qui ex his que videntur probabilibus. non scilicet autem. et qui ex probabilibus. aut ex his que videntur probabilibus est apparens. ubi per hoc quod dicitur ex his que videntur probabilibus. intelligitur peccans in materia tamen. sed per hoc quod dicitur ex probabilibus peccat in forma tamen. sed per hoc quod dicitur ex his tamen intelligitur peccans in utroque. Contra praedicta arguitur primo sic. syllogismus tentativus est syllogismus. et tamen non enumeratur in ista divisione syllogismi. ergo non est sufficiens. Secundo sic. aliquis est syllogismus falligraphus et non ponitur in ista divisione. ergo divisum excedit membra dividenda. Tercio sic. demonstratio per impossibile. peccat ex falsis. quia capit oppositum conclusionis probande cum una manifeste falsa ad inferendum manifeste verum. et tamen definitio demonstrationis sibi non puenit. et sic non convenit similiter praesentio sub definito. Quarto sic. syllogismus dialericus quique fit ex necessariis. ergo non semper procedit ex probabilibus. Quinto sic. omne illud quod non est existens nullam habet apparentiam. sed syllogismus sophisticus non est existens. ergo non est apparens. cum apparentia presupponit esse. ergo contra definitionem eius. Ad primum dicitur. quod licet syllogismus tentativus ex parte finis distinguatur ab istis syllogismis. non tamen ex parte materie. et quia ista divisio sumitur ex parte materie syllogismi. ideo hic non ponitur tentativus. Unde syllogismus tentativus quandoque procedit ex necessariis quique ex probabilibus. quandoque ex non probabilibus. ex eo quod fit ex his que conceduntur a respondente. que quandoque sunt necessaria. quandoque vero impossibilia. Est enim syllogismus tentativus qui procedit ex his que videntur respondenti esse necessaria. et qui eum in vadit oportet quod ex talibus principiis praecedat. Ad secundum dicitur quod syllogismus falligraphus quia procedit ex principiis alicuius scientie male intellectis aut ex oppositis principiorum. ideo fit in eadem materia sicut syllogismus demonstrativus. et potest intelligi per ipsum. Ad tertium dicitur. quod hic non definitur demonstratio incommuni. que dividitur per demonstrationem ostensivam et ad impossibile. sed definitur pro demonstratione ostensiva tamen. que dividitur in demonstrationem propter quid iterum dividitur in demonstrationem potissimam. et in demonstrationem non potissimam. Et demonstratio quia est. dividitur in demonstrationem procedentem a causa ad effectum. et per demonstrationem procedentem ab effectu ad causam remotam. et ideo demonstratio ad impossibile non continetur sub definito huius definitionis. Ad quartum dicitur quod licet syllogismus dialericus quandoque procedat ex necessariis vel apparentibus sub modo probabilium et contingentium. tamen non fit ex necessariis ut necessaria sunt et in quantum habent necessariam habitudinem ad conclusionem. quia sic esset demonstratio. ideo ille syllogismus semper procedit ex probabilibus vel ex apparentibus tanquam probabilibus. Ad quintum dicitur. quod syllogismus

Petri hyspani

sophisticus nō ē existens simpliciter. sed ēz nō existens talis sicut apparet
qz apparet dyalericus z nō est. sed tamen est syllogismus simpliciter exstēs
sicut etiā auriculi est nō exstēs aurū sicut apparet z tñ est existens.

Disputatio est actus syllogisticus vnus ad alterū ad ali-
quod ppositū ostendendū. Disputationis quatuor sunt spe-
cies. scz doctrinalis. dyalerica. tentatiua. et sophistica. Dispu-
tatio doctrinalis est. que syllogizat ex ppijs principijs vni-
uscuiusqz discipline z non ex his que videntur respondentē.
Et huius disputationis instrumentū est syllogismus demō-
stratiuus. Disputatio dyalerica est que ex probabilibz syllo-
gizat. et est collectiua contradictionū. et eius instrumentum
est syllogismus dyalericus. Tentatiua vero disputatio est
que syllogizat ex his que videntur respondē et necesse est eum
scire qui se simulat habere scientiam. huius autem disputio-
nis instrumentū est syllogismus tentatiuus. Syllogismus
tentatiuus est qui procedit ex his que videntur responden-
ti. Disputatio sophistica est que pcedit ex his que videntur p-
babilia et non sunt. Huius autēz disputationis instrumen-
tum est syllogismus sophisticus

Postqz autor posuit definitiones syllogismi dyalerici z demonstratiui z
sophistici. hic psequenter determinat de causa finali eius ostendendo quo
modo ordinatur ad quinque methas seu fines disputationis sophistice. et qz
mediante disputatione peruenimus ad istas methas. Ideo dicendum est
primo de disputatione qz de methis. Est autem disputatio actus syllogis-
ticus vnus ad alterum ad aliquod ppositum ostendendum. In qua defi-
nitione explicatur causa formalis ipsius disputationis. cū dicitur actus syllogis-
ticus. Accus em habet se vt genus z est forma pmutis ei⁹. z syllogisticus
habet se vt differentia. Et sumit hec differentia ab instrumento mediante
quo fit actus. scz a syllogismo Et per hoc qd dicitur vnus ad alterum scz op-
ponentis z respondentis explicatur causa efficiens disputationis. Et p hoc
qd ēz ad ppositum ostendendū explicatur finis immediatus z ppinquus dis-
putationis. qz in omni disputatione hec requiruntur. scilz opponens qui dispu-
tat. et respondens cū quo disputat. et illud de quo disputat. z actus dispu-
tandi. et instrumentum mediāte quo fit talis actio. Et ista omnia sufficienter
explicant in definitione. vt p3 satis inducitur de predicta definitione

Tractatus sextus.

¶ Sciendū primo q̄ disputatio diuiditur p̄ disputatiōē doctrinalē dy-
alecticā tentatiuā z sophisticā. Quarū sufficiētia sic habetur. quia omīs dis-
putatio fit ad habendū experimentū de habitu generato vel ad generatiōē
nem habitus. Si p̄mū sic est disputatio temptatiua. Si secūdu hoc est du-
pliciter. vel fit ad generatiōem habitus apparentis z sic est sophisticā. qui fit
ad acquirendū apparentem sapientiā. vel fit ad generatiōem veri habitus
Et hoc est dupliciter. vel talis habitus est firmus z sine formidine de oppo-
sito. et sic est disputatio doctrinalis que est generatiua scientie. vel est cū for-
midine de opposito sicut est opinio. et sic est disputatio dyalectica. Et sic patz
quō iste disputatiōes distinguūtur fm̄ suos fines. qz doctrinalis ordinat ad
generatiōem veri habitus. Sed dyalectica ad generandū opiniones. z tēp-
tatiua ad habendū experimentū de scientia respondentis. et sophisticā valet
ad deceptiōem respondentis ad vanā gloriā z sapientiā apparentē. z diffes-
rūt fm̄ suas materias. vt satis patz in suis definitiōibz. Et etiam fm̄ sua ins-
trumenta in quibz fiunt. qz instrumentū disputatiōis doctrinalis est syllo-
gismus demonstratiuus. et dyalectice syllogismus dyalecticus. z temptatiue
syllogismus temptatiuus. et sophisticē instrumentū est syllogismus sophisticus.

¶ Sciendū secūdo. q̄ disputatio doctrinalis est que fit ex p̄p̄is principiis
alicuius scientie. z ex his que videntur respondentī. Cuius rō est. qz dispu-
tatio doctrinalis est generatiua scientie. sed ad generandū scientiam optet p̄-
cedere z arguere a p̄p̄is p̄ncipiis scientie. q̄bz generat siue videt responden-
ti verum siue nō. qz oportz ipm̄ addiscētē credere donec melius sapiat. Et
p̄ hoc differt ista disputatio a dyalectica que procedit ex cōmuni z a tēp-
tatiua z sophisticā. Et doctrinalis disputatio est quidā motus rōnis q̄ or-
dinatur ad sciām tanqz ad suū finem. ideo fm̄ diuisionem scientiarū in quibz
bus est disputatio doctrinalis habet diuidi disputatio doctrinalis in suas
spēs. Sed disputatio dyalectica est que ex p̄babilibus syllogizat. z est collecti-
ua p̄radictionū. Cuius rō est. qz disputatio dyalectica fit ad generandum
opinionē. sed opiniones nō generant nisi ex p̄muni probabilitibz. Ideo taqz
istā disputatio p̄cedit ex p̄babilibz. z qz ex p̄babilibz p̄t argui ad utrāqz par-
tem p̄radictionis. ideo ipsa dicit collectiua p̄radictionū z fm̄ tres fines dia-
lectice. dialectica hz tres spēs. qz quedā est ordinata ad opinionē. quedam ad
exercitatiōem. z quedā ad p̄bie disciplinas. qd̄ iterūz p̄t diuidi fm̄ quatuor
p̄dicata de quibz fit.

¶ Sciendū tercio. q̄ disputatio temptatiua est que
fit ex his que videntur respondentī z necesse est eum scire qui se simulat habere
re sciām Cuius rō est. qz disputatio tētatiua fit ad hñdū experiētiā de sciā
respondentis. sed exp̄ientia seie sumit ex his que vident z sunt p̄babilia. ideo
ista disputatio p̄cedit ex p̄babilibz respondentis. z nō p̄cedit ex necessariis
p̄tingentibz z impossibilitibz nisi inq̄tum sunt probabilia ipsi respondētī. Et
qz in qualibet scientia p̄supponūtur p̄ncipia p̄muniā z ipsis ignoratis neces-
se est p̄p̄ia ignorare. Ideo hec disputatio p̄cedit ex p̄ncipiis p̄muniā q̄ ne-
cesse est scire illū qui simulat se habere sciām. Et diuiditur hec disputatio in
diuersas spēs fm̄ diuersas scientias de quibz disputatur. Sed disputatio
sophistica est que ex apparenter probabilitibz syllogizat. Et rō est. qz disputa-
tio sophisticā fit ad generandum apparentem scientiam que habet genera-
tiōem procedendo ex apparentibz. Et diuiditur in quinqz species fm̄ q̄ fit ad qn

Petri hispani

q̄ methas. videlicet ad redargutōem. 7 sic de alijs. ¶ Sciendum quarto q̄ disputatio rerum potest dupliciter considerari. Vno modo fm̄ id quod est. 7 prout est actus syllogismi ad aliquod propositum ostendendum. 7 isto modo disputatio doctrinalis est perfectior omnibz alijs disputationibus. quia perfectius ostendit aliquid. et ideo est verior actus syllogisticus. Desinde dyalectica. tertio tentatiua. et ultimo sophistica. Alio modo considerat q̄sum ad nominis interpretationem. Dicitur em̄ disputatio quasi diuersorū putatio. et hoc modo sophistica est perfectior omnibz alijs. quia in disputatiōe opponens 7 respondens intendūt simpliciter diuersos fines. quia op̄ponens intendit vincere suū respondentem. 7 respondens intendit nō vinē ab opponente. Et disputatio doctrinalis est vltima. et licet disputatio dīctur prius de vno membro q̄ de alio 7 vna sit perfectior alia. tamē ista nō est diuisio analogi in sua analogata. q̄ disputatio in p̄muni non puenit vni membro per alterū. sed est diuisio generis in suas spēs vel habentia modū specierum. ¶ Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. aliqua disputatio fit per inductionem et est actus inductiuus. ergo male dī in definitione disputatiōis q̄ est actus syllogisticus. Secūdo sic. disputatio sophistica fit ad generandum deceptōem in respondente. ergo nō fit ad ostendendū aliquod p̄positum. et sic definitio disputationis nō puenit cūlibz disputatiōi. Tercio sic. disputatiōes distinguūtur fm̄ suos fines. sed disputatio doctrinalis 7 dyalectica ambe ordinantur ad scientiā. q̄ disputatio dyalectica fit ad acquirendū scientiā p̄hie. ergo iste due spēs non distinguūtur ab inuicē. Quarto sic. disputatio doctrinalis p̄cedit quandoq̄ ab effectu ad causam. sed effectus non est p̄ncipium sue cause. ergo non semper procedit ex p̄p̄ijs p̄ncipijs alicuius scientie. Quinto sic. opinio nō simul habetur de cōtrarijs q̄ nemo potest simul duo p̄traria opinari. sed disputatio dyalectica est generatiua opinionis. ergo determinate fit ad vnā partē p̄tradictionis. et p̄ consequens male dicitur q̄ sit collectiua p̄tradictionū. ¶ Ad primū dicitur q̄ licet aliqua disputatio fiat per inductionem tanq̄ per instrumentū incōpletum 7 imperfectum. nō tamen tanq̄ per instrumentū completum 7 p̄fectum. sed solum per syllogismū. Vel potest dici q̄ ibi syllogismus capī in p̄muni pro argumentatione 7 non specialiter vt distinguūtur ab alijs speciebus argumentationis. Ad secūdū dicitur. q̄ licet disputatio sophistica ex consequenti generet deceptōem in respondente. non tamen p̄tho 7 per se. quia fit ad aliquam conclusionem ostendendam ipsi respondenti. Ad terciū dicitur. q̄ disputationes distinguuntur fm̄ suos fines proprios. modo scientia non est finis proprius disputationis dyalectice. sed opinio. licet ex consequenti ordinetur ad scientiam ad quam opinio disponit. Ad quartū dicitur. q̄ licet effectus non sit p̄ncipium ostendi suarū causarū tamen bene est p̄ncipium cognoscendi. Ideo disputatio procedens ab effectu ad suam causam potest procedere ex p̄p̄ijs p̄ncipijs alicuius scientie. vt patet per disputationem doctrinalem que fit per demonstrationem.

Ad quintū dicitur. q̄ licet disputatio dyalectica nō potest simul 7 semel generare firmam opinionem de duobz contradictorijs. tamen potest p̄babiliter ostendere veritatem partem ad capiendum dubitationem de vtroq̄ cōs contradictoryrum. ratione cuius dicitur disputatio collectiua p̄tradictionum

Tractatus sextus

Syllogismus sophisticus ordinatur ad quinque methas. quae sunt redargutio. falsum. inopinabile. solecismus. et nugatio. Redargutio est praenegati concessio vel preconcessi negatio in eadem disputatione vel argumentationis facta. Unde nisi vel argumentationis hoc quis faciat non propter hoc erit redargutio. Similiter nec in diversis disputationibus. Falsum vel hic sumitur est manifeste falsum. Nam si sophista ducat respondentem ad falsum occultum non propter hoc assequitur suum finem. ¶ Inopinabile est quod est contra opinionem omnium vel plurium vel maxime sapientum. vel matrem non diligere filium. ¶ Solecismus est viciū in contextu partium orationis contra regulas artis grammaticae factum. vel vir mea. ¶ Nugatio est vani et eiusdem inutilis repetitio. vel homo homo currit. Dico autem inutilis repetitio. quia si idem repetatur ad maiorem expressionem laudis. affectus. vel virtutis non esset nugatio. vel deus deus meus. latro latro quid vadis. Isti autem quinque fines ordinantur ulterius ad unum finem principalem qui est apparens sapientia et non existens. Sophista autem ducit ad istos fines suum respondentem. nisi per eos deveniat ad ultimum finem principalem qui est apparens sapientia. Et cum quilibet debet praemeditari suum finem ideo determinatio finium debet procedere determinatio fallaciarum.

Postquam autor determinavit de syllogismo sophistico qui ordinatur ad disputationem sophisticam. et de disputatione sophistica que ordinatur ad quinque methas finem quas distinguuntur. Consequenter determinat de methis. et metha est inconueniens ad quod opponens videtur ducere suum respondentem. Ratio est. quia metha proprie dicta et finem promittit usum dicitur terminus alius cuius spatium. Et dicitur a metior. quia finem tales terminos vel fines spatium mensuratur. ita in disputatione sophistica metha est terminus ultra quem non oportet procedere disputationem sophisticam. sed ille terminus est inconueniens ad quem opponens ducit respondentem. quia habita tali inconuenienti cessat sophistica disputatio. Et dicitur videri ducere respondentem quia opponens sophista non semper ducit respondentem ad inconueniens simpliciter. sed sibi sufficit quod assistentibus videatur. Ratio est. quia per hoc videtur sapiens et habere apparentem sapientiam que est finis eius. ipse enim magis appetit videri sapiens et non esse quam esse et non videri sapiens.

¶ Sciendum primo quod quinque sunt methae. scilicet redargutio. falsum. inopinabile. solecismus et nugatio. Quarum sic potest haberi sufficientia. quod omnis metha est inconueniens conclusum contra respondentem. vel ergo tale

Petri hispani

se tenet ex parte sermonis disputationis. vel ex parte rei. Si secundum hoc est dupliciter. vel ex parte rei absolute & sic est falsum. Vel respectiue. & hoc est dupliciter. quia vel sumitur per respectum ad dicta respondentis vel ad opinionem eorum quos insequitur. si primum sic est redargutio. si secundum sic est inopinabile. Si ex parte sermonis hoc est dupliciter. vel se tenet ex parte substantie orationis. et sic est nugatio. vel ex parte suorum accidentium scilicet sue congruitatis. et sic est solecismus. Et quia metha est inconueniens ad quod opponens ducit respondentem & vnum est manifeste inconueniens scilicet credere duo contradictoria quod fit in redargutione. ideo redargutio inter omnes species est perfectior. deinde falsum. et consequenter alia per ordines.

¶ Sciendum est secundo. q. redargutio est preconcessi negatio vel prenegati concessio vi argumentationis et in eadem disputatione. Et ratio est quia redargutio dicitur a re. quod est iterum. et argumentatio. quia fit cum respondens arguit seipsum. sed hoc est negando preconcessum. vel concedendo prenegatum. Ideo bene dicitur preconcessi negatio. Et dicitur vi argumentationis. quia aliquis sustinendo vnum problemata in disputatione voluntarie concedit contradictoria. sed non est propterea redargutus. Et dicitur in eadem disputatione. quia si in diuersis disputationibus respondens concedat contradictoria. vel neget quod prius concessum est in alia disputatione. propter hoc non reducit ad methas. quia non ducitur ad inconueniens quod apparet ex preconcessis. Et licet concedens duo contradictoria semper concedit aliquod falsum. quia ambo contradictoria non possunt esse simul vera nec ambo simul falsa. tamen non reducit ad metham falsi quia non semper concedit aliquod manifeste falsum. quia ambo contradictoria quandoque sunt obscura. Et propter hoc redargutio differt a metha falsi.

¶ Sciendum tertio q. metha falsi est manifeste falsi pcessio. vt si pceditur aliquod falsum ignem non esse calidum. Et dicit manifeste falsi. q. si pceditur aliquod falsum obscurum non videtur inconueniens assistantibus. Ideo ibi non est metha sophisticæ disputationis. quia per hoc q. opponens sophista qui appetit vt derisapeos non acquirit sapientiam apparentem. ¶ Item inopinabile dicitur qd est contra opinionem omnium vel plurium. vel illorum quos respondens insequitur. Et metha inopinabilis est pcessio alicuius quod est contra opinionem illorum coram quibus fit disputatio. dato q. verum sit. nihilominus tamen ducitur apparenter ad inconueniens & ibi est metha. vel etiam si concedat aliquid contra opinionem doctorum quos insequitur. Et si opinio nem illorum iterum ducitur ad inopinabile apparenter. ¶ Sciendum quartum q. solecismus est vicium in oratione contra regulas artis grammatice factum. Et pertinet ad grammatikum inquit dicit congruitate vel incongruitate orationis sed si q. impedit veritatem propositionis que includit in argumentatione considerat a logico. Et talis pcessio argumentationis est metha solecismi. sed q. omnis metha habet pcludum in paralogismo contra respondentem. et paralogismus est logice considerandus. ergo solecismus illo modo consideratus erit logice considerandus. et barbarismus qui fit in litteris & syllabis et dictionibus corrigiendo videlicet syllabam longam et e contra clauditur sub solecismo & sub metha solecismi si per ea fiunt argumentationes contra respondentem. Sed nugatio est vnus et eiusdem dictiois ex eadem parte inutilis repetitio. vt hoc hoc

Trattatus sextus

currit. Et dicitur ex eadem parte recti. quia si ex diuersis idem repeteretur
 ut in subiecto et predicato non est nugatio. Et dicitur inutilis repetitio. quia
 si eadem ex parte idem repeteretur causa ornatus vel maioris expressionis sen-
 tentie non esset nugatio. dicendo euge euge serue bone ¶ Contra predi-
 ca arguitur primo sic. nullum inconueniens est finis. quia finis habet ratio-
 nem boni. sed metha est finis prius sophistice disputationis. ergo metha non
 est inconueniens sicut dicitur in eius definitione. Secundo sic. non loqui
 vel tacere est una metha disputationis. et non est aliquarum istarum. ergo
 non sunt tria quinq. Tercio sic. ille qui concedit duo contradictoria ita q
 primus nihil negauit ducitur ad redargutionem. et tamen ibi non est pres-
 concessi negatio. ergo contra definitionem redargutionis. Quarto sic.
 Omne manifeste falsum est inopinabile. cum sit contra manifeste verum.
 ergo metha falsi non distinguitur contra metham inopinabilis. sed contine-
 tur sub ea. Quinto sic. solem esse maiorem tota terra est contra opinio-
 nem plurium vel omnium. ergo concedens hoc concedit aliquid quod est in-
 opinabile. et tamen ibi non est metha. cum non sit inconueniens eam con-
 cedere. ergo metha inopinabilis non est opinabilis ¶ Ad primum dicitur
 q licet inconueniens conclusum contra respondentem non habet rationem
 boni simpliciter. habet tamen rationem boni apparentis. quia videtur sophis-
 te esse bonum quando aliquod inconueniens concluditur contra respon-
 dentem. eo q valet ad acquirendam sapientiam apparentem. et hoc sufficit
 ad rationem finis. licet non sit bonum simpliciter. Ad secundum dicitur
 q licet non loqui vel tacere sit metha generalis. non est tamen specialis. et p
 consequens non est distincta ab alijs. quia dum respondens tacet ducitur
 ad eandem metham ad quam duceretur si loqueretur Ad tertium dicitur
 tur q licet respondens concedendo duo contradictoria non negat aliquid p-
 mo. tamen bene ex consequenti. quia concedendo vnum contradictorium ne-
 gat virtualiter alterum preconcessum. Ad quartum dicitur. q licet ma-
 nifeste falsum sit inopinabile. tamen diuersis rationibus dicitur inopinabile et
 falsum. quia respectu rei significate oratio dicitur falsa. et respectu accidens-
 tium orationis dicitur inopinabilis. Etiam aliquid bene est inopinabile qd
 tamen non est falsum. quia cum aliquod falsum sit probabile et opinabile su-
 um contradictorium erit inopinabile et verum. Ideo falsum et inopinabi-
 le sunt methae distincte. Ad quintum dicitur. q si proferatur illa proposi-
 tio coram sapientibus et concedatur non est inconueniens et non est inopina-
 bile. sed si concedatur coram illis quibus est inopinabilis vel coram illis q
 sunt contrarie opinionis. erit inconueniens. et per hoc respondens diceret ap-
 parenter aliquid inconueniens. et ad illud apparenter duceretur

Allacia est idoneitas decipiendi faciens credere de
 ente q sit non ens. et de non ente q sit ens median-
 te fantastica visioe. Fallacie sunt tredecim quarum sex
 sunt in dictioe et septem extra dictioes. In dictioe sunt equocatio
 amphibologia. oppositio. diuisio. accetus. et figure dictiois
 Et septem extra dictioem. scz accidens. scilicet qd ad simplr. igno-

Petri hyspani

rantia elenchi. petitio principii. consequens non causa ut cā
fm plures interrogatōnes ut vnā. Quāt sunt sex in dictōne
pbat arestoteles inductōne ⁊ syllogismo inductiue sic equi/
uocatio fit aliquo istorū sex modorū. amphibologia fit aliq
istorū sex modorū. ⁊ sic de alijs. ergo oīs fallacia in dictōne
fit aliquo istorū sex modorū. Syllogismo sic omīs deceptio
facta ex eo q̄ eisdem dictionibus vel oratōnibus non idem
significamus fit aliquo istorum sex modorū. sed oīs fallacia
in dictione fit ex eo q̄ eisdem dictōnibus vel oratōnib⁹ non
idem significamus. ergo oīs fallacia in dictōne fit aliq̄ isto/
rum sex modorū. iste syllogismus est in primo modo prime fi/
gure. Probatio maioris. Omnis multiplicitas dictōis fit
aliquo istorum sex modorū. sed omīs deceptio facta ex eo
q̄ eisdem dictionibus vel oratōnibus non idem significa/
mus fit ex multiplicitate dictōis vel orōnis. ergo oīs dece/
ptio facta ex eo q̄ eisdem dictōnibus vel orōnibus nō idēz
significamus fit aliquo istorum sex modorū ⁊ hec fuit maior
Probatio minoris. omnis multiplicitas dictōis fit ex eo q̄
eisdem dictōnibus vel orationibus non idem significam⁹
sed omīs fallacia in dictione fit ex multiplicitate dictōis
vel oratōnis. ergo oīs fallacia fit ex eo q̄ eisdem dictōnibus
vel oratōnibus non idem significamus. ⁊ hec fuit minor. et
isti duo syllogismi sunt in primo modo prime figure.

Postq̄ autor determinauit de syllogismo sophistico ⁊ de causa finali ei⁹
sez de disputatōne litigiosa. ⁊ de quinq; methis que omnia ordinantur ad
finem ipsius sophistice sez ad apparentem scientiam. Nec consequenter de
terminat de fallacijs per quas formaliter sunt syllogismi sophistici ⁊ p̄s
usq; in speciali de singulis dicitur fallacijs. Primo ostendit fallaciam in
cōmuni dicens. Fallacia est rē. ut supra. Sciendum primo. q̄ fallacia
accipitur dupliciter. Vno modo passiue pro deceptione illius qui paralogi/
satur sez respondentis. Et tunc sic diffinitur. Est deceptio impti in arte
sophistica propter ignorantiam artis sophistice. Alio modo accipitur pro
principio actu illius deceptōis ut est locus sophisticus in quo fundatur
argumentatio sophistica. Et isto modo capitur in hac diffinitione ⁊ non
primo modo. Vnde sicut locus dyalecticus est sedes argumenti non so/
phistici. vel illud a quo sumitur conueniens argumentum dyalecticum.
Ita similiter fallacia est sedes argumenti sophistici ⁊ illud a quo sumitur
argumentum sophisticum. ⁊ sicut in eodem loco dyalerico plura fundantur
argumenta dyalterica sic in eadem fallacia plures fundantur paralogismi

Tractatus sextus.

Et sicut locus dyalecticus diuiditur per locum maximam et per locum differentie maxime, sic in ipsa fallacia reperitur locus maxima et locus differentie maxime per similitudinem ut patet in fallacia equiuocationis. Prima enim eius est finis quam fiunt paralogismi, quod omnis dictio actualiter una habet tamen unum significatum, et locus differentie maxime in equiuocatione est terminus vel terminus equiuocus. Sciendum secundo, quod in omni fallacia est causa apparentie et causa defectus que latet sub tali causa apparentie sicut in equiuocatione sub unitate uotis latet pluralitas significationis. Causa apparentie est quod facit ad credendum hoc quod non est. Causa defectus est que falsificat creditum, unde ratio ne cause apparentie fallacia habet quod sit ydoneitas decipiendi, quia propter talem apparentiam sequitur apertitudo decipiendi et facit credere de non ente quod sit ens et ratio ne defectus compietur deceptio, licet originaliter ueniat ex causa apparentie. Ideo ille due cause satis patet in diffinitione fallacie. Et dicitur mediante fantastica uisione, quia intellectus purus non permixtus sensui aut fantasie non decipitur, sed per reflectiones ad fantasiam multoties decipitur et est fantastica uisio ut hic sumus cognitio in intellectu reflexi ad fantasiam, et non solum cognitio fantasie. Sciendum tertio, quod in disputatione sophistica duo sunt a quibus potest sumi causa apparentie ad disputandum scilicet res de qua et de quibus disputatur, quare multoties ignozant habitudines vel dictiones vel orationes, per quas fit disputatio. Alio modo ratione dictionis et finis hoc in communi diuiditur fallacia per fallaciam in dictione et extra dictionem. Fallacia in dictione est quando causa apparentie sumitur ex parte dictionis. Et fallacia extra dictionem est quando causa apparentie sumitur ex parte rei. Et diuis fallacia extra dictionem magis est fallacia rei quia res non cadunt in disputationem nec causant deceptionem respondentis nisi per reductionem ad dictiones. Ideo per negationem huius quod est habere causam apparentie in dictione, et relationem ad dictionem, fallacia dicitur extra dictionem et non rei et inter fallacias prius determinat de fallacia in dictione, quia licet res ordine nature semper precedant dictiones non tamen precedunt in disputatione sophistica, quia res non cadunt in disputationem nisi per uoces. Ideo per uoces prius habet causari deceptionem respondentis. Sciendum quarto, quod fallacia in dictione diuiditur per fallaciam equiuocationis amphibologie compositionis diuisionis accentus, et per fallaciam figure dictionis, quarum sufficientia sic habet. Quia fallacia in dictione fit finis aliquod multiplex, vel fit finis multiplex actuale vel potentiale ut fantastici. Si finis actuale hoc est dupliciter, vel fit finis multiplex actuale dictionis incomplete, et sic est equiuocatio vel dictionis complete, sic est amphibologia. Si finis potentiale hoc est dupliciter, vel fit in dictione, et sic est accentus, vel in oratione hoc est dupliciter, vel illa oratio est continue proposita et sic est compositio, vel discontinua, et sic est diuisio. Sed si fiat finis multiplex fantasticum sic est fallacia figure dictionis, et probatur numerus fallaciarum in textu per inductionem que satis clara est, per syllogismum. Quod virtus stat in hoc quod omnis deceptio facta per hoc quod eadem dictio vel oratio plura significat est multiplex et per talem dictionem vel orationem fit aliquid istorum sex modorum, sed omnis fallacia in dictione fit per hoc quod aliqua dictio plura significat, quia fit quando eisdem nominibus vel orationibus non

Petri hyspani

significamus idem ergo omnis fallacia in dictione fit aliquo istorum sex modorum. ergo predicta diuisio est sufficiens. Contra predicta arguitur primo sic. ydoneitas decipiendi est naturalis potentia. sed fallacia non est naturalis potentia cum non sit in predicamento qualitatibus. sed est ens rationis. ergo male ponitur quod fallacia sit ydoneitas decipiendi. Secundo sic. Impossibile est credere de non ente quod sit ens. quia nullus credere potest quod unum contradictorium verificetur de alio cum non possit credere duo contradictoria simul. ergo fallacia non facit credere de non ente quod sit ens. Tercio sic. Omnis fallacia est in illo qui decipitur cum sit deceptio quedam. ergo non est in dictione vel extra dictionem. Quarto sic. Omne argumentum sophisticum fit de rebus et per voces. ergo omnis fallacia et deceptio est in rebus et in dictionibus. et sic nullum est in dictione tantum. Quinto sic. Fallacia amphibologie capit suam causam apparentem ex parte orationis et similiter compositio et diuisio et non ex parte dictionis. ergo male ponuntur fallacie in dictione. Ad primum dicitur. quod licet ydoneitas decipiendi se tenens ex parte intellectus opponentis sit naturalis potentia et realis. non tamen ydoneitas decipiendi que se tenet ex parte rerum vel dictionum. sed est naturalis potentia secundum modum tantum cum sit ens rationis consequens dictiones que sunt signa vel conceptus rerum qui sunt accidentia rationis. et de tali ydoneitate intelligitur quod fallacia est ydoneitas decipiendi et non est in aliquo predicamento. Ad secundum dicitur. quod de non ente capto formaliter sub forma non entis non potest credi quod sit ens vel contra. sed de non ente capto materialiter vere potest credi quod sit ens et de ente quod sit non ens. Ad tertium dicitur. quod si capiatur fallacia ut est defectus paralogismi et deceptio respondens sic est in decepto. sed si capiatur pro loco sophistico qui est principium paralogismi ut hic sumitur sic non est in decepto sed est in rebus secundum suam causam apparentem. Ad quartum dicitur. quod licet omnis fallacia explicatur de rebus in dictione non tamen quelibet sumit suam causam apparentem ex parte rerum sed aliqua ex parte dictionis. et per hoc sumitur hec diuisio. Ad quintum dicitur. quod si capiatur dictio pro voce incompleta tantum ut distinguitur contra orationem sic amphibologia non est in dictione. Tamen si capiatur pro voce significativa que dicendo profertur siue sit complexa siue incompleta. sic amphibologia est in dictione. et hoc modo sumitur hic dictio.

Secundum autem ut vult alexander in commento supra librum elenchorum triplex est multiplex aliud enim est multiplex actuale aliud potentiale et aliud fantasticum. Multiplex actuale est quando dictio vel oratio eadem secundum substantiam et secundum modum proferendi diuersa significat. dictio ut in equocatione ut canis oratio ut in amphibologia ut liber arestotelis. Multiplex potentiale est. quando dictio vel oratio eadem secundum substantiam diuersa tamen secundum modum proferendi

Tractatus sextus

diuersa significat Dictio vt in accentu vt populus cuius prima syllaba potest esse breuis vel longa. et fm hec diuersa significat. Oratio vt in compositione vel diuisione vt quicquid uiuit semper est. Alium enim habet modum proferendi prout est diuisa et prout est composita vt postea patebit. De multiplici fantastico videbitur in fallacia figure dictionis. Et qz multiplex actuale veriori modo est multiplex qz potentiale et potentiale qz fantasticum. ideo prius dicendum est de fallacijs facientibus multiplex actuale qz de alijs. et postea de potenciali. et ultimo de fantastico. Unde prius dicendum est de equiuocatione et amphibologia qz de alijs fallacijs in dictione. quia in equiuocatione et amphibologia e multiplex actuale. et per consequens eade dictio vel oratio fm substantia et fm modum proferendi. In alijs autem non ideo. In his plus e de ydoneitate qz in alijs. Item adhuc prius e dicendum de equiuocatione qz de amphibologia. qz equiuocatio fit in dictione. amphibologia vero in oratione. Dictio autem prior est oratione. Sciedum est qz fallacia dupliciter accipitur. qñqz em fallacia idem est qz causa decipiendi. et qñqz est quod deceptio facta ex illa causa. Et hoc primo modo sumitur hic fallacia.

Postqz autor determinauit de diffinitione fallacie in comuni et de diffinitione fallaciarum in dictione. Quarum ordo et numerus sumitur fm diuersos modos multiplicis. Sic consequenter ad maiorem declarationem illius ordinis et numeri fallaciarum ostendit modos multiplicis. Et e multiplex dictio vel oratio vere vlt apparetur plia significans. et sic ad aliqd multiplex semper requiritur unitas vocis. et pluralitas significatorum. Et dicitur multiplex quasi multa plicans in vnum quia vna voce plicantur diuersa significata diuersimode et fm diuersas species multiplicis. Sciendum pmo qz multiplex diuiditur per multiplex actuale potentiale et fantasticum. Quoz sic habetur sufficientia. quia in omni multiplici est unitas vocis cum pluralitate significatorum. vel ergo habet plura significata simpliciter vel apparenter tm. si secundum sic est multiplex fantastici. Si primum hoc est dupliciter. vel tale multiplex habet actualem unitatem vocis. et sic est actuale vel potentiale tm. et sic est potentiale. Et quia multiplex dicitur quasi vnum multa plicans in se significata et perfectius vnuntur plura significata in multiplexi actuali vbi est actualis unitas vocis qz in potenciali vbi est potentialis unitas tm. Et in potenciali veriori modo vnunt plura significata qz in fantastico vbi sunt plura significata apparenter tm. Ideo istorum multiplexium actuale precedit potentiale. et potentiale fantastici. Et hinc est qz fallacie que causant fm multiplex actuale precedunt alias. Sciedum

De trihyspani

secundo q̄ multiplex actuale est dictio vel oratio vna fm̄ substantiā z modū proferendi diuersa fcans. Exemplum de dictione. vt canis. De oratōe veliter Aristotelis. Unde in dictiōe vel orōne vox se habet vt materia. et modus proferendi se habet p̄ modū forme. Ideo dictio vna fm̄ substantiam z modū pferendi est vna materialiter z formaliter. et q̄ a forma sumitur actualis vnitas rei. ideo talis vox est actualiter vna. z vocatur actuale multiplex q̄ potest simul z in actu omnia sua significata significare. Sicut hoc nomen canis simul dat actu intelligere sua significata. z tamen nō ponit ea copulatiue nec disiunctiue. q̄ si poneret copulatiue tūc ista. canis est. esset equaliter vna copulatiua. z tūc esset simpliciter vera si omnes partes essent vere. et ideo nō distinguenda. sed simplr concedenda. vel aliqua eius pars esset falsa. tunc tota copulatiua esset falsa z esset simplr neganda. et sic iterū nō distinguenda. Sed si poneret ea disiunctiue talis ppositio equaleretur vni disiunctiue. et tūc si aliqua pars esset vera. esset simplr vera z concedenda. et hoc sufficit ad veritatem disiunctiue. vel ante partes essent false. z sic esset simplr falsa. z nunq̄ esset distinguenda. q̄d est p̄ illud quod dicitur in solutione paralogismi mori equiuocationis. Ideo tale multiplex actuale licet ponat omnia sua significata in actu z in pceptu p̄dicto. vt sc̄z vniūtur in vna voce. nō tamē hoc fit copulatiue vel disiunctiue. ¶ Sciendū terciō. q̄ multiplex potentiale est dictio vel oratio eadem fm̄ vocem diuersa tū fm̄ modū pferendi plura significat. Exemplū de dictiōe. vt populus. q̄ quando habet p̄nam longā syl labam significat arbore. et quando habet p̄nam breuem fecat populum seu gentem. de oratione vt socrates currēs necessario currit. quia fm̄ diuersos modos pferendi necessario fertur ad currēs vel ad currit. z sic ibi sunt diuersa fcata fm̄ ppositiōem z diuisionē. et q̄ in tali multiplex est tū vnitas materię z vocis. z nō vnitas forme. sc̄z modi pferendi. z ab vnitate forme sumitur actualis vnitas vocis. Ideo talis dictio vel oratio est tantū potenti aliter vna. z nō actualiter. Ideo vocatur multiplex potentiale. q̄ ibi plura plicantur significata in vna voce que tū est potentialiter vna z nō actualr.

¶ Sciendū quarto. q̄ multiplex fantasticū est dictio vnū fcans que videtur aliud significare. ppter puentiā eius in parte cuz glia dictione. sicut vigere significat simpliciter qualitatem. quia significat habere vigorem. et quia similiter terminatur sicut agere. et agere significat actionem. ergo videri fm̄ apparentiā videtur significare actionem licet non significet. Et dicitur multiplex fantasticum. q̄ talis dictio nō habet fm̄ veritatem plura significata. sed tū habet apparentiam z fantasiam. Dicitur cū fantasia a pho nos quod est apparitio. eo q̄ fm̄ fantasiam multe fiunt apparitiōes. ideo fantasticum idem est q̄d apparens.

¶ Contra predicta arguit primo sic. si cur se habet potentia z actus. ita potentiale z actuale. sed potentia p̄cedit actum. cum aliquid pus sit in potentia q̄ in actu. ergo multiplex potentiale p̄cedit actuale z nō e conuerso. Secūdo sic. vnus signi est tū vnū signi natum. ergo vna oratio vel dictio non potest plura significare. quia ab vnitate signati sumitur vnitas signi. quod tamen est contra definitiōem multiplicis. Tercio sic. diuersitas formarum inducit diuersitatem rerum. sed significatio dictionis vel orationis est eius forma essentialis. ergo omnis oratio vel dictio plura significās est diuersa formaliter. ergo multiplex actuale nō

Tractatus sextus

est vna dictio formaliter et actualiter plura significans. sed est formaliter di-
uerfa. Quarto sic. de rōne multiplicis est pluralitas. sed maior est plura-
litas et actualitas quando dictio est diuerfa fm modum. pferendi et fm sig-
nificata q̄ quando plura sola significat. ergo tale multiplex debet magis dici
multiplex actuale q̄ quando solūmodo est pluralitas significatorum.

Quinto sic. in omni multiplice est pluralitas significatorū. s; multiplex
fantasticum non habet plura significata. ratione cuius non est distinguendū
ergo male ponitur tale multiplex. ¶ Ad primum dicitur. q̄ licet in eodē
potentia precedat actum. tamen in diuersis actus simpliciter precedat potē-
tiam. Ideo actuale pcedit potēiale in diuersis. et sic est in proposito. Ad
secūdum dicitur q̄ ab unitate significati sumit formaliter unitas signi. non
tamen unitas materialis. sed ex parte ipsius vocis que efficitur signum.

Ad tertium dicitur q̄ si dictio consideretur in ratione signi. sic significa-
tio est forma essentialis eius. quia ponit eam in esse signi. Sed si consideretur
dictio in ratione vocis que dicendo proferitur. sic significatio non est for-
ma essentialis eius. sed modus proferendi est essentialis forma eius et signi-
ficatio forma accidentalis. Et hoc modo dicitur dictio vel oratio vna quā-
tum ad talem formam. et sic multiplex actuale potest dici dictio actualiter
vna plura significans. Ad quartum dicitur q̄ ad multiplex non sufficit
pluralitas significatorum. sed requiritur actualis unitas vocis. Ideo licet
multiplex potēiale hēat actuale unitatē fectorū et formā nō tñ actuale unita-
tē vocis. ideo nō d; dici multiplex actuale. Ad q̄ntū d; q̄ s; multiplex
fantasticū nō h; plura fectora f^m rem. tñ tene habet plura significata f^m appa-
rentiam. et hoc sufficit ad hoc q̄ sit apparens siue fantasticum.

Equiuocatio est multiplicitas dictionis eiusdem fm
substantiam et modum proferendi. vt in hoc nomine
canis. ¶ Sciendum est q̄ in qualibet fallacia est du-
plex causa. scz causa apparentie et causa defectus. Causa ap-
parentie in qualibet fallacia est que habet modum ad creden-
dum id quod non est credendū. Causa defectus est que osten-
dit creditum esse falsum. Causa apparentie in equiuocatione
est unitas dictionis eiusdem fm substantiam et modum pro-
ferendi diuersa significantis. Causa defectus siue falsitatis
est diuersitas significatorum. Unitas em̄ predicta in equi-
uocatione mouet ad credendum quod non est. scz unitatē sig-
nificandi. Diuersitas autem ostendit creditum esse falsum.
Equiuocationis tres sunt modi. Sed primo videndum est
quid sit fallacia equiuocationis. Unde fallacia equiuocatio-
nis est deceptio proueniens ex eo q̄ aliqua dictio manens
vna fm substantiam et modum proferendi diuersa significat

Petri hyspani

Primus autem modus prouenit ex significatione vel consignificatione dictionis. Ex significatione dictionis sic paralogisatur: Omnis canis currit. sidus celeste est canis. ergo sidus celeste currit. Solutio vtraque premissarum est duplex. quia hoc nomen canis est multiplex equiuoce significans animal latrabile. sidus celeste. et piscem marinum. Et sic maior vno modo est vera. et alio modo falsa. et similiter minor. Vel sic. Omne expediens est bonum. malum est expediens. ergo malum est bonum. Solutio expediens dicitur equiuoce. Vno modo idem est quod bonum. Alio modo idem est quod necessarium. quod accidit ut minus malum quod oportet fieri ad euitandum magis malum. Unde vtraque premissarum est duplex. quia vno modo est vera. alio modo est falsa. Ex consignificatione paralogisatur sic. iste pannus est de anglia. anglia est terra: ergo iste pannus est de terra. non sequitur. quia prima est duplex. ex eo quod hec prepositio de potest dicere circumstantiam cause materialis. et sic est falsa. vel potest dicere locum et originem et sic est vera. Vel sic in quocumque egritudo ipsum est animal. sed in humorum adaequatione egritudo. ergo humorum adaequatio est animal. Prima est duplex. quia hec prepositio in potest dicere causam efficientem. et sic est falsa. vel causam formalem siue subiectum in quo est. et sic est vera. Similiter dicendum est de minori. vel sic. proprium est qualitati secundum eam simile vel dissimile dici. sed secundum similitudinem dicitur aliquis similis vel dissimilis. ergo similitudo vel dissimilitudo sunt qualitates quod est falsum. immo sunt relationes. Prima est duplex. eo quod prepositio secundum potest dicere circumstantiam cause efficientis. et sic est vera. quia due qualitates eiusdem speciei faciunt unam similitudinem. et sic qualitas est causa efficiens similitudinis. Si autem dicat circumstantiam cause formalis sic est falsa. quia qualitas non est causa formalis similitudinis. Et e converso dicendum est de minore. Similiter omnes sanum est animal. vrina est sana. ergo vrina est animal. vtraque premissarum est duplex. quia sanum dicitur de animali ut de subiecto. et de vrina ut de signante vel indicante de cibo ut de efficiente. de dicta ut de conservante. et alio modo sanitas ad hoc comparatur. et secundum hoc habet

Tractatus sextus.

diuersas significaciones. Ex consignificatione sic paralogi-
satur. quicūq; sanabat san⁹ est. laborans sanabat. ergo laborans
sanus est. Minor est duplex. ex eo q; hoc participium labo-
rans potest dicere presens tempus. et sic est vera. et tunc ē sen-
sus laborans nunc sanabatur. Si autem dicat preteritū sic
est falsa. et sic est sensus. laborans tunc sanabatur. Et ecōuer-
so dicendum est de conelusione. Laborans em̄ equiuocū est
ad laborantem nunc et ad laborantem tunc. Eodem modo
est hic. Quicūq; surgebat stat. sedens surgebat. ergo sedens
stat. Et eodem modo respondendum est sicut responsum fu-
it ad alium paralogismum. Alio modo potest fieri econuerso
quando dictio potest teneri materialiter vel consignificatiue
sicut hic. Deus est vbq;. vbq; est aduerbium. ergo deus est
aduerbium. Dicendū est q; prima est duplex. eo q; hec dictio
vbq; potest teneri materialiter vel consignificatiue. si mate-
rialiter sic est falsa. si consignificatiue sic est vera. sed non seq-
tur conclusio. Secundus modus equiuocationis prouenit ex
transsumptione dictōis. Unde transsumptio vt hic sumitur ē
acceptio dictōis scantis vnū ex impositione ad scandū ali-
ud per similitudinem. Et fm̄ istum modum sic formatur pa-
ralogismus. Quicquid ridet habet os. prātū ridet. ergo pra-
tū habet os. Prima est duplex. eo q; hoc verbum ridet po-
test teneri pprie. et ex impositione vel transsumptiue. si pprie
sic est vera et nō sequitur conclusio. hoc em̄ verbum ridere equi-
uocum est ad ridere et ad florere. q; ridere significat ex prima
impositione risum ab ore emittere. florere em̄ significat p quā-
dam transsumptionem. Florere em̄ et ridere quādam simili-
tudinem habent. q; vtrobiq; denotatur gaudiū. et ideo ride-
re transsumitur ad florere vt vult Aristot. Ideo sumētes ali-
quam similitudinē transferūt. vt quicquid currit habet pe-
des. aqua currit. ergo aqua habet pedes. Vtrāq; premissa/
rum est duplex. quia hoc verbū currit vel tenetur proprie vel
transsumptiue. currere em̄ et labi assimulant in velocitate mo-
tus fm̄ quāz currunt sumitur pprie. sic maior est vera et minor
falsa. si transsumptiue tūc est ecōuerso. Tercius modus p-
uenit ex eo q; aliqua dictio plura fecit pposita. separata ve-

Petri hyspani

ro ad vnum solum. z hec dictio imortale vno modo dicitur quasi non potens mori. Alio mō dicitur quasi potens non mori. z fm hoc format sic paralogismus. omne imortale est perpetuū. sed omne potens nō mori est imortale. ergo omne potens non mori est perpetuū. Utraq; pmissa est duplex. cum hoc nomen imortale sit equiuocū vt dictū est. Itē omne incorruptibile est perpetuū. sed omne potens nō corrumpi est incorruptibile. ergo omne potens non corrumpi est perpetuū. Utraq; pmissa est duplex. eo q incorruptibile vno mō idem est qd non potens corrumpi. Et sic incorruptibile ē perpetuū. z sic maior est vera z minor falsa. Alio mō idem ē qd potens non corrumpi. vt pms homo potuit non corrumpi et in hoc sensu maior ē falsa z minor vera. z sic soluendi sunt paralogismi equiuocationis p distinctionem palogismozum fm equiuocationem vt prius patuit. Recta solutio est manifestatio syllogismi falsi z ppter qd est falsus z hic cōtingit dupliciter scz vel distinguendo vel aliquam premissarū interimendo. Secundo modo respondendū est ad omnes peccātes in materia z ad omnes orationes in vtroq; peccantes respondendum est vtroq; modo scz distinguendo. z aliquam pmissarum interimendo non fm idem sed fm diuersa.

Postq̄ autor determinauit de numero fallaciaz in dictōe z de modis multiplicis valentis ad cognitōem illius numeri. Consequenter determinat de vnaquaq; in speciali. Et prima est fallacia equiuocationis q̄ peccat fm multiplex actuale dictōnis. Ideo etiam prior est alijs que peccat fm multiplex actuale orōnis. Diffinit em sic equiuocationem. Equiuocatio est quādo dictio actualiter fm substantiam z modū proferendi plura significat. vt canis significat animal latrabile piscem marinū z sidus celeste. Et dicit actualiter vna ad differentiam accentus. vbi dictio potentialiter vna plura significat. Et est duplex equiuocatio. scz a casu z a consilio. vt satis dictū est in antepredicamentis. Et fm hanc equiuocationem sumit hic fallacia equiuocationis. Sciendū pmo. q causa apparentie hui⁹ fallacie est actualis vntas dictōnis plura significantis ppter quā vnitatem. creditur mus q sicut dictio est actualiter vna fm vocem q etiam habeat vnū significatum. Et fundatur hec fallacia in hac maxima vnius dictōnis in actu ē tm vnū significatū. Sed causa defectus est pluralitas significatorū eiusdē dictōnis. z fm has causas potest dupliciter diffiniri fallacia equiuocationis. Primo ex parte cause apparentie sic diffinit. Est ydoneitas decipiendi p

Tractatus sextus.

ueniens ex actuali unitate dictōnis plura significantis. Sed ex parte equi
se defectus sic diffinit. est deceptio proueniens ex pluralitate significatorum
eiusdem dictōnis sūm actum. prima diffinitio melior est. quia ibi diffinitur
fallacia in ratione principij syllogismi sophistici. In secūda vero inq̄rū cau
satur mediante syllogismo sophistico. Sciendū secūdo. q̄ fallacie equi
uocatōnis sunt tres species siue modi. Primus modus est. quādo dictio
actualiter vna equaliter plura significat sūm impositōnem eius vt canis. si
militer etiam discere q̄ vno modo significat docere. alio modo docerem
suscipere siue doceri. Et sūm hūc modū sic parologizatur. quicūq̄ discit sūe
sapientes. ignorantes discunt. ergo ignorantes sunt sapientes. Soluit sic
vtracq̄ premissarum est duplex. Nam discere potest capi pro docere vel do
ceri. si in vtracq̄ capiatur pro doceri tunc maior est falsa et minor vera. et se
quitur bene conclusio. sed si in vtracq̄ capiatur pro docere tunc maior est ver
a et minor falsa. Et uterū bene sequitur conclusio et istis duobus modis syl
logismus est bonus. et sicut conclusio est falsa ita aliqua premissarū. sed si in
maiore teneat pro doceri tunc vtracq̄ premissarū est vera et non sequit̄ cons
clusio. sed cōmittit fallacia equiuocatōnis propter diuersitatem mediū. nec
ibi est bonus syllogismus. ex eo q̄ ibi non est unitas mediū sūm rem. Et q̄
ibi non sunt tres termini t̄m. Et sic similiter plura exempla formari possūt
quorū quedā patent in textu. Sciendū tercio. q̄ secundus modus hu
ius fallacie est quādo dictio vna actualiter principaliter vnū significat. et
aliud transumptiue. vt ridere significat principaliter actum ris. et trans
umptiue significat floritōne p̄dicari. Et currit principaliter significat mo
tum velocem animalis progressum et transumptiue significat fluxum
aque. Et sūm hoc sic syllogizatur. Quicquid currit habet pedes. renus cur
rit. ergo renus habet pedes. vtracq̄ enim premissarū est duplex. quia currit
potest capi proprie et transumptiue. si in vtracq̄ premissarū teneatur pprie.
maior est vera et minor falsa. sed si in vtracq̄ teneat transumptiue maior est
falsa. minor vera. istis duobus modis necessario sequit̄ conclusio et bonus
est syllogismus. sed si currit in maiore teneat proprie et in minori transumpti
ue ante premissas sunt vere et non sequitur conclusio. sed cōmittit falla
cia equiuocatōnis. Sed in istis paralogismus quadoq̄ est equiuocatio
medio quod ponit in vtracq̄ premissarum sic vtracq̄ premissarum est distin
guenda. sed quādo equiuocatio est in maiore extremitate. tunc maior est di
stinguenda. et quando in minore tunc debet distinguī minor cū conclusio
Sciendum quarto. q̄ tercius modus sumitur quando dictio simplex
t̄m vnū significat et tamē cōposita significat plura sicut mortale vnū signi
ficat. sed ap̄ri natum mori. et tamen immortale plura significat. quia negatō
ad dicta mori potest negare actū t̄m et relinquere aptitudinem. et sic immorta
le sumit priuatiue vel potest negare actus et potentiam simul. et sic minor
etiam tenet negative. et paralogizat sic. Omne immortale est perpetuū. s̄ om
ne potens non mori est immortale. ergo omne potens non mori est perpetu
um. quod est falsum. Vtracq̄ em̄ premissarum est duplex. quia immortale in
vtracq̄ vel potest capi negatiue vel priuatiue. Si negatiue maior est vera
et minor falsa. Sed si priuatiue tunc est contra et semper est bonus syllo

Petri hyspani

gismus. Sed si in maiore teneat negative. et in minore privatue. utraque premissa est vera. et non sequitur conclusio sed committit fallacia equiuocationis. Et horum modorum sic habet sufficientia. omnis modus equiuocationis. vel si secundum equiuocationem dictionis compositae sic est tertius modus. vel simplicis. et hoc dupliciter. vel talis equiuocatio provenit ex impositione dictionis ad plura significata sic est primus modus. vel ex transsumptione sic est secundus modus. Contra predicta arguitur primo sic. Ista dictio homo est actualiter una plura significans. quia significat sortem et platonem. et ceteros homines. et tamen ipsa non est equiuoca. ergo. Secundo sic. Unitas dictionis plura significantis est causa cognitionis plurium significatorum eius. ergo non est causa deceptionis vel fallacie. Tercio sic diuersitas significatorum se tenet ex parte rei. ergo causa defectus huius fallacie est extra dictionem et non in dictione. ergo est fallacia extra dictionem. Quarto sic arguendo. Omnis canis currit. quedam stella est canis. ergo quedam stella currit. sed solum ex consequenti inquitur sed illa plura conueniunt in alio quo uno. unde hec dictio homo significat primo per se hominem in communi et ex consequenti supposita siue singularia. Ad secundum dicitur. quod unitas dictionis plura significantis respectu cognoscentis impositionem. non solum est causa cognitionis. sed omne ens est causa cognitionis. sed respectu ignorantis diuersas significantes eius bene est causa deceptionis et fallacie. Ad tertium dicitur. quod generaliter omnes fallacie in hoc conueniunt quod habent eam defectum ex parte rei. Sed non dicunt in dictione vel extra dictionem ex parte cause defectum sed in ex parte cause apparentie. que est quicquid in dictione et quicquid in re. ideo licet causa defectus quicquid sit in re non tamen propter hoc fallacia dicitur extra dictionem. sed magis designatur ex parte cause apparentie. Ad quartum dicitur. quod licet canis distribuat pro omnibus suis suppositis tamen quia est terminus equiuocus non potest distribui una distributione pro pluribus suppositis plurium significatorum ex quo unitas distributionis siue suppositionis presupponit unitatem significantis. ideo secundum quod iste terminus potest capi pro diuersis significatis potest etiam distribui diuersimode. iam pro suppositis unius speciei iam pro suppositis alterius speciei. Ad quintum dicitur. quod propositio in qua ponitur analogum non est de necessitate distinguenda. sed quo ad tene esse et quo ad declarationem apud intellectum sicut ad solutio nem paralogismi melius est distinguere aliquam premissarum quam concedere vel negare simpliciter. Et dato quod propositio sit vera in utroque sensu vel falsa adhuc tamen debet distinguere a respondente ne respondens videatur

Tractatus sextus.

tur ignorare equiuocationem dictionis.

Amphibologia ē multiplicitas orōnis eiusdem fm subam z fm modū proferendi diuersa significantis.

Fallacia autē amphibologie ē deceptio pueniens ex ydēpitate orōnis eiusdē fm subam z fm modū pferendi diuersa significantis. Causa apparentie ē ydēpitas orōnis eiusdē fm subam z modū pferendi. Causa falsitatis ē diuersitas fcatōz. Et orō amphibologia ab amphi qd ē dubiū. et bole snia quasi dubia snia. Amphibologie tres sūt modi.

Prim⁹ mod⁹ puenit ex eo q aliqua orō pncipaliter plu/ra fcat vt liber arestotelis Hec em orō ē duplex. vno modo idē ē q liber edit⁹ ab arestotele. alio mō idē est q liber pos sessus ab arestotele. Et format sic paralogism⁹ Quicqd est arestotelis possidet ab arestotele. iste liber ē arestotelis. q pos sident ab arestotele. Vtraqz pmissaz ē duplex vt dictū est.

Secūdus mod⁹ amphibologie puenit ex transumptōe orōnis. Transumptio orōnis ē qn orō pprie ficans vnum transsumit ad significandū aliud ppter aliquā silitudinē re/ pertā in ipis. vt littus arat transsumit ad operā pdi. Et for/ matus sic paralogismus. quicqd aratur aratro scinditur. li/ tus aratur quādo indocilis doceat. ergo qn indocilis doceat littus aratro scindit. Minor ē duplex. qz littus arari fcat p prie terrā scindi. transsumit aut ad opam pdi. Et est silitudo in hoc q qui litt⁹ arat opam pdi z in frustra laborat. Ter cius mod⁹ amphibologie puenit ex eo q aliqua orō cōposi ta plura significat sepata vero vnū solū. vt seculum scit. hec enim oratio est duplex. significat enim q aliquis sciat secu/ lum. vel q seculum habeat scientiam de aliquo. Et ideo ista oratio est duplex ex eo q hoc verbum scit potest ordinari cū hoc quod est seculum a parte ante. z sic est vera. z sic non se quitur conclusio. Similiter hic qd aliqs scit hoc scit. qz hec dictio hoc potest supponere scit vel apponere. Simili/ ter hic. quoscūqz vellē me accipere vellē q acciperēt me pug nātes vellē me accipe. q vellē q pugnātes accipient me. Da tor est duplex qz hec dictio me pōt ordinari cū isto verbo ac

Petri hyspani

capere a pte ante & sic est vera & non sequitur conclusio vel a pte post & sic est falsa et sequitur conclusio. Si ista dictio pugnantia potest supponere vel apponere. Si ista hic quicquid videt aliquis hoc videt. columna videt. ergo columna videt. Maior est duplex ut dictum est in alijs. Si ista hic quicquid sunt epi sunt sacerdotes. asini sunt epi. ergo asini sunt sacerdotes. Utraque premissarum est duplex ex eo quod hec dictio epi potest esse nra & gti casus. Non autem deceptio facta ex diuersitate casus faciat amphibologiam per se. quia casus datus est dictioni ad hoc ut ordinetur cum alia dictione. Sed ordinatio dictionis cum alia dictione facit fallaciam amphibologie & non fallaciam equocationis. Hoc enim patet ab aresto. formante palosissimos amphibologie secundum diuersitatem casus & non equocationis. Sciendum quod aresto. ponit tres modos communes equocationis & amphibologie. Primus modus est. quando dictio vel oratio plura principaliter facit. ut dictio ut canis oratio ut liber aresto. Secundus modus est. quando sic soliti sumus dicere secundum transumptionem. transumptio in dictione. ut ridere. in oratione. ut licet aresto. Tercius modus est. quando compositum plura facit separatim vero unum solum. exemplum in equocatione ut in his dictionibus immortale. incorruptibile. exemplum in amphibologia ut in ista oratione seculum scit. In omnibus enim istis compositis plura facit. separatim vero unum solum. Querit de distinctione istorum trium modorum communium. quorum primus pertinet ad equocationem est quando unum nomen principaliter plura facit. secundus puenit ex transumptione. tertius quando unum nomen compositum plura facit. simplex vero unum solum. ut immortale incorruptibile. Sed nunc obicit. Deceptio pueniens ex connotatione dictionis non continetur ab aliquo istorum modorum in equocatione. Verbi gratia. sicut in hoc sullo. qui cumque sanabat sanus est laborans sanabat. ergo laborans sanus est non continetur sub tercio modo. quia laborans non est dictio composita nec sub secundo. quia hec deo laborans non tenet transumptionem. nec sub primo quia primus modus puenit ex principali facitione sed hec deo laborans non fit principaliter terminus. sed ex consequenti pactione. ergo illa deceptio facta ex connotatione non est sub aliquo istorum trium modorum. Solum deceptio facta ex connotatione dictionis continetur sub primo modo equocationis. Ad hoc quod obicit dicendum quod primus modus

Tractatus sextus.

puenit ex pncipali fcatōne appellata hoc quicqd ex eadē im-
positōne importat p dictōne. sed ex eadē impositōne fcat qli
bet dictio fcatōne z sua accntia. Ille em̄ q̄ imposituit hoc no-
men lapis ad fcatdū lapidē sub tali genere sub tali numero ē
posuit. z sic eadē impositōe iposuit ipositor qz hec dictio labo-
rans importat suū significatū z consignificatōnem. z sic de
alijs. Vel dicendū qz pncipalis fcatio ponit in pmo modo
equiuocatōnis z amphibologie ad remouendū transsum-
ptiōem in eis. quia transsumptio significat p dictōnem nō
pncipaliter. vt ridere non pncipaliter fcat florere sed transsū-
ptiue z p quandā similitudinē. z hec dictio laborans fcat p
sens tempus z pteritū imperfectū. Item quicqz deceptio
facta ex quibusdā accidentibz facit equiuocatōnem z ex qui-
busdā amphibologiam. Solo. qz quedā sunt accntia q̄ con-
sequūtur dictōnem non absolute. sed pnt est ordinabilis cū
alia dictōne sicut casus numerus. quia ordinant dictōnes
ad inuicē p talia accidentia. Vale em̄ dicere hoīes currit.
quia ibi non est debitus numerus nec debitus casus. z dece-
ptio ex talibus accntibz ē deceptio in orōne. z sic ē in amphi-
bologia z non in equuocatōne. Sed sunt alia accntia absolu-
ta que cōsequūtur dictōnem p se. vt tps z genus. z p talia ac-
cidentia non ordinant dictiones inuicem. quia sicut bñ dici-
tur. homo currit ita bene dicitur homo currebat. Unde licet
tps variet manet tñ eadē cōstructio z ideo nō cōstruunt medi-
ante tempore. z sic deceptio ex talibz accidentibz fit in dic-
tione. z ita in equiuocatōne z nō in amphibologia.

Postqz auctor determinauit de fallacia equuocatōnis. que fit fm multis
plex actuale dictōnis. Cōsequēter determinat de fallacia amphibologie q̄
fit fm multiplex actuale orōnis etisdē fm subam. id est materiā z modum.
pferendū id est formā. Est aut amphibologia qñ orō actualiter vna plura
fcat. vt hec orō. liber aristotelis manēs actualiter vna plura fcat p hoc qz
ille gr̄s aristotelis p̄t p̄strui in habitudine cause efficiētis vel possessoris
vel cause finalis. z ppter hoc multiplicitas talis. puenit ex pte orōnis illius
et nō ppter mltitudinē alie suoz terminoz absolute. Et dicitur amphibologia
ab amphi qd ē dubiū z bolos snia qñ dubiosa snia. Snia em̄ appne loqndo
ipsi ē orōnis. z fcatū vocis incōplexe z fm talē amphibologiam sumit vna
fallacia distincta ab alijs p hoc qz hz speciales causas apparetie z defectus
Sciendū pmo qz causa apparetie huius fallacie est actualis vnitas orōis

Petri hyspani

nis diuersa feceris. ppter quā vnitate credū? q̄ sicut talis oratio habz vñ
tatem vocis z modi pferendi ita habeat vñ fecatū z vñuocū sensum. Et
fundat hec deceptio in illa pñā. ois orō actualiter vna fm̄ vocē z modum
pferendi habet cū vñ fecatū siue sensum. Sed cā defectus est diuersitas
significatorū eiusdē orōis. vñ fm̄ cām apparentie describit sic. Oratō am
phibologie est ydoneitas decipiendi. pueniens ex actuali vnitate orōis
plura fecantis. Sed ex pte defectus sic diffinit. Est deceptio pueniens ex
multitudine sensuū eiusdē orōis. Sciendū secūdo. q̄ hui⁹ fallacie ponūt
tres modi sicut fallacie equocationis. Primus modus est. qñ vna orō actu
aliter plura fecat eque pncipaliter. sicut ista orō cōtingit tacentē dicere. quia
tacentē p̄t regi a dicere a p̄t añ rōne suppositi. z est sensus. q̄ tacens dicat.
aut p̄t regi a p̄t post. z sic est sensus. cōtingit dicere aliquē esse tacentem
Sic illa orō cōtingit cecū videre fm̄ qd̄ sic palogisat. quēcūq̄ cōtingit vi
dere p̄tingit h̄re visu. h̄ cōtingit videre cecū. ḡ p̄tingit cecū habere visu. Mi
nor est duplex. qz cecū potest supponere huic p̄bo videre. z sic est falsa z ses
quif p̄clusio. nec cōmittit aliqua fallacia vel p̄t a p̄t post regi. z sic sensus
est. p̄tingit aliquē videre cecū. z sic nō sequitur p̄clusio. qz cecū in minore pos
nebat ex parte mediū. z in p̄clusionē ponit ex parte minoris extremitatis.
Item aliter sic palogisat. quēcūq̄ cōtingit dicere cōtingit loqui. sed
tacentem cōtingit dicere. ḡ tacentē p̄tingit loqui. sic quoscūq̄ vellem me
capere. vellem q̄ illi caperent me sed pugnantes vellem capere. ergo vellem
q̄ pugnantes caperent me. solūt vt prius Sciendū tercio. q̄ secundus
modus hui⁹ fallacie sumit quando oratō vna actualiter p̄t vñ fecat et
transsumptiue aliud sicut litus aratur. p̄t fecat terram scindere aratro.
et transsumptiue significat operā perdere. z ista h̄t lauare laterē. z fm̄ hoc
sic palogisat. q̄cūq̄ lauare laterē habet aquā custodiens mulierē lauat la
terem. ergo custodiens mulierē habet aquā. Vtracq̄ p̄missaz est duplex
quia lauare laterem potest sumi p̄t vel transsumptiue. si p̄t in vtracq̄
p̄missaz tunc maior est verā z minor falsa. si in vtracq̄ transsumptiue tunc
est cōtra z sequitur semp bene cōclusio. Sed si in maiore tenet p̄t z i mi
nore transsumptiue vtracq̄ p̄missaz est vera. sed non sequitur p̄clusio. qz cō
mittit fallacia amphibologie. Sic soluitur iste palogismus. quicūq̄
haurit aquas cribro est iuxta aquam. sed clericus sine libro haurit aquas
cribro. ergo clericus sine libro est iuxta aquam. Sciendum secundo. q̄
tercius modus hui⁹ fallacie sumitur quādo oratio per se sumpta tñ vñ
fecat. z cōposita cū altera plura fecat. vt ista oratō alim sunt tñ vñ signifi
cat. sed qñ sibi additur episcopi. vt alim sunt episcopi plura fecabit. Episco
pi eñ potest esse nri casus z pluralis numeri. etiaz potest esse gri casus z sin
gularis numeri. z p̄struit in habitudine cause formalis vel possessionis z sic
semper plura fecat. z palogisat sic. quicūq̄ sunt epi sunt clerici. sed alim
sunt epi. ergo alim sunt clerici. vtracq̄ p̄missaz est duplex fm̄ q̄ episcopi pos
test esse nri casus vt gri. Sic dicit de ista. Quod aliquis videt hoc videt
fm̄ quam sic palogisat. cur. Quod aliquis videt hoc videt. sed columnam
aliquis videt. ergo colūna videt. maior ē duplex. qz hoc p̄notmē hoc p̄t sup
ponere h̄re p̄bo ē. z tñ sensus ē qd̄ aliq̄s videt hoc ē videt z tñ bñ sub
iūnt minor z sequitur cōclusio. z sicut conclusio est falsa sic etiam maior

Tractatus sextus

vel potest apponi vel postponi illi vero videt. et sic maior est vera et sensus est quod aliquis videt ipse videt hoc vel hoc ipse videt. et sic non sequitur delusio sed committit fallacia amphibologie. Similiter ista. quicquid quod scit hoc scit sed seculum quod scit. et seculum scit. Solutum eodem modo sicut precedens. Unde istorum modorum potest dari sufficientia sicut de modis equocationis. Contra predicta arguitur primo sic. hec oratio canis currit actualiter una pluraliter et tamen ibi non est amphibologia. ergo contra diffinitionem amphibologie.

Secundo sic. amphibologia est dubia sententia. ergo secundum amphibologiam non est fallacia una et specialis. Tercio sic. Oratio habens unum sensum bene habet actualem unitatem orationis et tamen illa actualis unitas non potest causare fallaciam amphibologie. ergo actualis unitas orationis non est causa apparentie huius fallacie. Quarto sic. Una oratio significat tantam compositionem suorum extremorum. sed compositio extremorum positionis tantam una quoniam duorum est tantam una compositio. et sic nulla oratio principaliter significat plura quod est contra primum modum huius fallacie. Quinto sic. Diversorum generum semper sunt diverse species. sed equivoconis et amphibologie sunt diversa genera. ergo habent diversas species. et ideo non habent aliquos modos communes sicut dictum est. Ad primum dicitur quod licet illa oratio canis currit plura significet ex consequenti ratione illi terti mini equivoconis canis. non tamen significat plura primo et per se ratione multiplices orationis quod tamen requiritur ad amphibologiam. Ad secundum dicitur quod non qualiter dubia sententia provenit primo ex multiplicitate orationis. Ideo licet paralogismi huius fallaciae sint dubia sententia non tamen sunt amphibologia. quia illa interpretatio non est convertibilis.

Ad tertium dicitur quod non qualiter unitas actualis orationis ponit causa apparentie huius fallacie sed solum actualis unitas orationis plura significantis. Ad quartum dicitur quod licet duorum extremorum sit tantam una compositio secundum numerum materiale. possunt tamen esse plures respectu secundum duo extrema que sub diversis habitudinibus possunt inter se componi. Ideo una oratio potest habere principaliter plures sensus. Ad quintum dicitur quod equivoconis et amphibologia non sunt simpliciter eadem species sed sunt ad invicem similes. Aliter tamen sunt in equivoconis et amphibologia. quia sunt modi equivoconis. ut sunt in dictione. sed ut sunt in oratione sunt modi amphibologie. Sequitur.

Equitur de fallacijs facientibus multiplex potentiale scilicet de compositione. divisione et accentu. Et prius de compositione quam de alijs. quia paralogismi sunt efficaciores secundum compositionem ad finem sophisticium que est apparens sapientia et non existens. ideo prius dicendum est de compositione quam de alijs. Compositio est eorum que debent dividi falsa unio. Divisio enim est eorum que debent componi falsa divisio. Fallacia compositionis est ydoneitas decipiendi proveniens ex ydeitate orationis unius

Petri hyspani

et eiusdē fm materiā z fm suum magis debitū ptibz fm orōe
positis. Causa apparētie hui⁹ fallacie ē orō diuisa habens
identitatē in materia cū oratōe cōposita. Causa falsitatis si/
ue defectus ē diuersitas sensus cōpositi aut diuisi. Notan/
dū qd qñ orō ē vera in sensu diuisa. z falsa in sensu cōposito.
tūc ē fallacia cōpositōis. Dī tñ orō cōposita qñ determinatio
determinat determinabile illud qd magis aptū natū ē deter/
minari. Silt dī orō cōposita qñ dictōes ordinant fm sitū
magis debitū. Et dī orō diuisa qñ determinās determinat
illud determinabile qd nō ē magis aptū natū determinari.
vel qñ dictōes ordinant fm sitū min⁹ debitū. An sumit hic
orō grā exēpli. Quicqd viuit sp ē in ista oratōe sunt duo de/
terminata. s. hoc verbū viuit z hoc verbū ē. z ē vna determi/
natio. s. sp. si ergo hec determinatio scz sp determinat h ver/
bum ē qd ponit a pte p̄dicati sic dī oratio cōposita. qz tunc
determinatio determinat determinabile qd magis aptū na/
tum ē determinari. qz illud verbū ē ponit in situ determina/
to. s. in p̄dicato. Si autē determinat hoc verbū viuit. sic dī
diuisa. qz determinat illud determinabile qd ē min⁹ aptum
determinari. qz illud verbū viuit nō ponit in situ determinato
ip̄ius p̄bi. z tūc dictōes ordinant fm sitū min⁹ debitū Ist⁹
fallacie duo sunt modi. Prīm⁹ mod⁹ puenit ex eo qd aliqd
dictū p̄t supponere p se toto vel p pte sui. z fm istū modū pa/
logisat sic. quēcunqz possibile ē ābulare possibile ē qd ābulet.
sedentē possibile ē ābulare. g possibile ē qd sedens ābulet. Ad
hoc dicendū qd minor ē duplex qz si hoc dictū sedentē ābula/
re supponit p se toto huic p̄dicato possibile ē. i. sedēs sedēdo
p̄t ābulare. tūc ē cōposita z falsa. sicut etiā ē ip̄ossibile dicere
qd sedēs ābulet. si autē istud dictū supponat p pte sui tūc ē di/
uisa vera z nō seq̄tur oclusio. z ē sensus. sedentē possibile est
ābulare. i. sedēs nūchz potētā vt postea ābulet. Et silt. quē/
cunqz ē possibile scribere. pos. ē qd ip̄e scribat. nō scribentem
scribere ē possibile. g pos. ē qd nō scribat. Dicendū ē ad istūz
palogisimū sicut ad p̄mū. Scdus mod⁹ puenit ex eo qd aliq
determinatio p̄t referri ad diuersa. z penes istū modū palo/
gisat sic. qd cūqz scit lras nūc didicit eas. s. iste antiquus grā.

Trattatus sextus

scit scias & nunc didicit eas. Dicendum quod maior est duplex. quia hec determinatio nunc potest determinare hoc verbum didicit sic est compositum et falsum. et sequitur conclusio. Vel potest determinare hoc verbum scit et sic est diuisa et vera. et non sequitur conclusio. similiter hic quod unum solum potest ferre plura potest ferre. sed quod non plura potest ferre potest unum ferre. ergo quod non potest plura ferre potest plura ferre. Dicendum quod maior est duplex. quia hec determinatio solum potest determinare hoc verbum potest sic maior est falsa et composita. et sic est sensus. quod illud quod non potest ferre unum cum alio potest ferre plura vel potest determinare hoc verbum ferre. sic maior est falsa et composita. et est sensus verus et propositio diuisa vera sub hoc sensu quod potest iam ferre unum solum et ferre non plura potest plura ferre. Similiter tu scis tres homines currere posito casu quod sex currant et nescias de tribus. Hec est duplex. quia hec dictio tantum potest determinare hoc verbum scis vel currere. si determinat hoc verbum currere. sic est composita et falsa. si scis sic est diuisa et vera. et palogisatur sic. tu scis tantum tres homines currere posito casu quod sex currant. sed quicquid scis hoc est verum. & tamen tres homines currere est verum. maxima est duplex. ut iam dictum est.

Postquam auctor determinauit de fallacijs peccantibus secundum multiplex actuale. in quo solum est actualis unitas. Et sequenter determinat de fallacijs peccantibus penes multiplex potestiale. in quo est solum potestialis unitas. dicens vel orationis plura peccatis. ratione cuius fallacie peccantes secundum tale multiplex sunt ipse et ceteros alios. Et inter ista primo determinat de fallacia compositiois dicens primo quod sit fallacia compositiois. unde secundum quod ad propositum sufficit compositio dupliciter accipitur. Uno modo ut est ordinatio primum orationis secundum situm magis debitum et sic compositio est in qualibet oratione composita vera vel falsa. et sic magis debitus quod magis occurreret intellectui et magis puenit dictionibus secundum suos modos peccandi et enunciandi ut quando determinatio determinat suum determinabile eo modo quo nata est ipsum intellectum magis determinare vel inter diuersa determinabilia in ordine ad id quod magis habet determinare. sed e contrario diuisio est ordinatio primum in oratione secundum situm minus debitum. Alio modo accipitur compositio magis specialiter. puta solum repitur in oratione composita falsa et diuisio in oratione diuisa falsa. Et tunc diffinitur sic compositio. est eorum quod deberent diuidi falsa unio. Et diuisio est componendorum falsa separatio. et hoc modo accipiuntur hic compositio et diuisio. ¶ Sciendum primum quod a compositioe secundum modo sumpta denotatur fallacia compositiois et a diuisione fallacia diuisionis. Unde fallacia compositiois est idoneitas decipiendi pueniens ex materialis unitate orationis diuise vere et compositae falsae et ideo talis apparencia est.

Petri hyspani

materialis veritas orationis diuise vere cum composita falsa ratione cuius creditur quod sicut oratio in sensu diuiso est vera sic etiam vera in sensu composito. et sic in palogismo his fallacie ratione diuise vere apparet pluralitas premissarum et ratione compositae false apparet pluralitas consequentie. Sed causa defectus huius fallacie est diuersitas scatorum orationis diuise et vere et compositae false. Ex quibus patet quod palogismi in quibus oratio diuisa est vera et composita falsa peccant secundum fallaciam compositionis. Et contra secundum fallaciam diuisionis. ¶ Sciendum secundo quod huius fallacie duo sunt modi. Primum est quando eadem determinatio diuersimode determinat suum determinabile secundum quem sic palogisat. Omne risibile vel rudibile est asinus. socrates est risibilis vel rudibilis. Ergo socrates est asinus maior est duplex. quia hec conclusio vel potest determinare risibile vel rudibile tanquam preter vnum subiectum apponitur. et sic distinguit inter terminos et sic maior est composita et falsa et bene sequitur conclusio. et sic est sensus maioris quod omne illud quod est risibile vel rudibile est asinus vel de quocumque verum est dicere quod sit rudibile vel risibile de illo verum est dicere quod sit asinus. Sed ille sunt false. vel potest determinare illa tanquam subiecta duarum propositionum. et sic distinguit inter duas propositiones. et sic maior est diuisa et vera et tunc non sequitur conclusio. Sed committit fallacia compositionis. sicut modo posset distinguere qui minor proportioniter arguit. Quocumque habent quattuor unitates sunt quattuor. Sed duo et duo non sunt quattuor unitates. Ergo duo et duo non habent quattuor unitates minor est duplex sicut prius. Similiter arguitur omne possibile potest esse verum. sed dentem currere est possibile. Ergo sedens currere potest esse verum. Solutio minor est duplex. eo quod ille modus possibile potest determinare hoc dictum sedens currere acceptum sub compositione suarum premissarum. et sic est composita et falsa et sequitur conclusio. Alio modo possibile determinat secundum dictum sumptum per materialis suo et sub diuisione suarum premissarum. et sic minor est diuisa et vera et non sequitur conclusio sed committit fallacia. ¶ Sciendum tertio quod in aliqua propositione modali dictum sumit sub compositione quando subiectum dicti et suum materiale similiter et formale sub compositione cum predicato dicti. et sumit sub diuisione quando subiectum dicti secundum suum materiale componitur cum predicato dicti secundum suum formale ab eo diuiditur. Unde nota. quod quando dictum stat sub compositione tunc subiectum potest se toto eo quod tunc subiectum fortis ma secundum quamlibet partem eius que interpretatur ipsum et sic dictum debet continere premissas non pausando inter partes dicti et secundum hoc talis oratio fit composita. et quando stat sub diuisione tunc dictum solum subiectum potest se sua et non per se toto et sic dictum debet premissas. placetne discortina. et facit propositionem modalem distinsam. vnde in propositionibus modalibus de possibili quarum dictum prestat ex terminis oppositis in sensu composito sunt false. et in sensu diuiso sunt vere. et contra est de modalibus que sunt de impossibili. ¶ Sciendum quarto quod secundus modus huius fallacie est quando vna determinatio fertur ad diuersa determinabilia. vel vnum determinabile ad diuersas determinaciones secundum quam sic palogisatur. Quicquid viuunt sunt asini. viuunt ergo asinus species est maior est duplex. quia quod determinatio species potest determinare hoc verbum est. et sic est composita et falsa et sequitur conclusio. Et contra composita. quia determinat verbum principale. sed hoc verbum est vel potest determinare hoc verbum viuunt et sic maior est vera et diuisa et non sequitur conclusio. Similiter hic. omne quod est necessarium est. socrates est. Ergo socrates necessarium est. Maior est duplex. quia necessarium potest determinare secundum est. et sic est composita et falsa et sequitur conclusio. Vel potest determinare primum est. et

Tractatus sextus

sic est diuisa et vera sed non sequitur conclusio. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. Nunc est compositio. homo est animal. et tamen non est falsa unio eorum quod debet diuisi uidi ergo contra diffinitionem compositionis. Secundo sic. unitas orationis compositio sic vel diuisio est unitas realis cum sit unitas vocis. ergo si sit causa apparentie huius fallacie sequitur quod talis fallacia sumit causam apparentie ex parte rei. et sic compositio non est fallacia in dicto. Tercio sic. quando modus determinat dictum per seipso toto et per parte sui ibi est una determinatio et fertur ad diuersa determinabilia. quod per se et totum differunt. ergo primus modus non differt a secundo modo.

Quarto sic. unitus determinacionis est unum determinabile et contra. ergo male ponitur secundus modus huius fallacie. Quinto sic. isti palogismi sunt in illa fallacia per hoc quod coniunctio coniungit inter terminos vel inter propositiones. et tamen ille modus non ponit hic. ergo insufficienter assignant modum di huius fallacie. ¶ Ad primum dicit si compositio capiat per unionem affirmatiua predicati cum subiecto sic est compositio. Sed si capiat per ordinem prius orationis in situ magis debito in oratione composita falsa sicut hic accipitur sic in illa propositione homo est animal non est compositio. nec in illa homo non est asinus est diuisio. Ad secundum dicitur. quod licet unitas materialis vocis sit realis non tamen accipitur hic in ratione rei sed in ratione signi habentis plura significata. Ob hoc in ista fallacia non sumit causam apparentie ex parte rei. Ad tertium dicit. quod modus determinat dictum per se toto. et per parte sui semper refertur ad idem determinabile. licet diuersimode. quod semper determinat idem dictum. sed quandoque secundum se. quandoque secundum suam partem. Ad quartum dicit. quod licet una determinatio in una acceptioe intellectus non possit ferri ad diuersa determinabilia. quod intellectus non potest scire plura intelligere. tamen secundum plures acceptioes intellectus quod sunt a pluribus vel ab uno homine successive eadem determinatio potest ferri ad diuersa determinabilia. Ad quintum dicit. quod licet ille modus non enumeretur explicite in textu. tamen implicite intelligitur in primo modo. unde palogismi facit secundum primum modum reducunt ad primum modum huius fallacie.

¶ De fallacia diuisionis. quod sit diuisio dictum est prius fallacia diuisionis est idoneitas decipiendi. pueniens ex eo quod oratio aliquam composita est per se et diuisa falsa una et eadem nomen secundum materiam. dicitur secundum formam diuersa sciat quod creditur esse per se in sensu diuiso. eo quod veritate habet in sensu composito. Causa apparentie huius fallacie est oratio composita habens identitatem in materia cum oratione diuisa. Vel causa apparentie est idoneitas orationis eiusdem secundum substantiam et situm minus debitu. Causa defectus est diuersitas sensus diuisi a sensu composito. Istius fallacie duo sunt modi. Primus modus puenit ex eo quod aliquam coniunctio potest copulare inter terminos vel propositiones. et secundum istum modum palogisat sic. quod cumque sunt duo et tria sunt duo et sunt tria. quandoque sunt duo et tria ergo quandoque sunt duo et quandoque sunt tria. Ad hoc dicendum quod minor est duplex. quod hec coniunctio et potest coniungere inter terminos vel inter

Petri hyspani

ppositōes. si inter terminos sic est vera et cōposita. et ē sensus
duo et tria sūt iuncta faciūt qñq. si inter ppositōes sic ē falsa et
diuisa. et est sensus. q̄ duo sunt qñq p se. et q̄ tria sunt qñq
p se qd ē falsum. Similr est hic. q̄cunq sunt duo et tria sunt
paria et imparia. quinq sunt duo et tria. ergo quinq sunt pa
ria et imparia. Dicendū q̄ minor est duplex. q̄ ibi p̄t eē co
pulatio inter terminos et sic est vera et cōposita. et est sensus.
qñq sunt duo et tria in siml iuncta. vl ē copulatio inter ppo
sitōes. et sic ē falsa et diuisa. et est sensus. qñq sunt duo et qñq
sunt tria qd est falsum. Similr hic. omē aīal est ratōnale vel
irratōnale. s̄ nō omē aīal ē ratōnale. ḡ omē aīal ē irratōnale.
Dicendū q̄ maior ē duplex ex eo q̄ ista p̄iunctio vl p̄t p̄iungere
inter terminos. et sic ē vera et cōposita. vl inter ppositōes. et
sic ē falsa et diuisa. Similr hic. omē aīal ē sanū vl egrū. vl hic
ois substantia ē corporca vl incorporea vl hic ois linea ē recta
vl curua. vñ oēs iste sunt vere qñ p̄iunctio p̄iungit inter termi
nos et sunt cōposite. s̄ sunt false qñ p̄iunctio p̄iungit inter orati
ones vl ppositōes et diuise. q̄ p̄iunctio p se pmo ē p̄iunctiua
p̄iū oratōis et ex psequēti p̄iungit oratōem cū oratōe. Scds
mod⁹ hui⁹ fallacie diuisionis puenit ex eo q̄ aliq̄ determina
tio p̄t referri ad diuersa. vt hic. quo vidisti hūc pcussum hoc
pcussum ē. s̄ oculo vidisti hūc pcussum. ḡ oculo pcussum est.
Dicendū q̄ minor ē duplex. q̄ iste ablatiuus oculo p̄t deter
minare hoc p̄icipiū pcussum. et sic ē diuisa et falsa. et ē sensus.
tu vidisti hūc pcussum oculo et sequit̄ p̄clusio. vl p̄t determi
nare hoc verbū vidisti. et sic ē cōposita et vera. et tunc ē sensus
tu vidisti cū oculo hūc pcussum. s̄ tūc nō seq̄tur p̄clusio.

Postq̄ autor determinauit de fallacia cōpositōnis. Cōsequēter deter
minat de fallacia diuisionis. q̄ in ista fallacia cōpositōis ē maior cā appa
rentie q̄ in diuisione. eo q̄ maior ē apparētia. q̄ si diuisa ē vera et etiā cōpo
sita q̄ ecōtra maior est ē apparētia q̄ si orō in qua p̄es min⁹ debite ordi
nant̄ sit vera q̄ illa in q̄ magis debite ordinant̄ et ecōtra. mō fallacie ordi
nant̄ ad inuicē fm q̄ hūt maiorē cām apparētie. Sciendū pmo q̄ fallā
diuisionis ē idoneitas decipiēdi pueniēs ex materiali vnitate orōis cōpo
site vere et diuisa falsa. Et ei⁹ cā apparentie ē illa materialis vnitas cō
posita vere. et diuisa false. p̄pter quā credim⁹ q̄ sicut orō ē vera in sensu cō
posito q̄ etiā sit vera in sensu diuiso. cū tū in illo sensu sit falsa. vl etiā p̄pter
illā vnitatē credis q̄ sicut oratio diuisa falsa infert p̄clusionē q̄ etiā cōpo
sita vera inferat eandē p̄clusionē. et sic ratōe cōposite vere sumit̄ probabī

Tractatus sextus

lras apparet pmissas. et ratioe diuise false apparet probabilitas pñe. scz ea
 defectus huius fallacie est diuersitas fcatoy orois coposite et diuise. ¶ Sci
 endu scdo. qz oratio coposita et diuisa inter se differunt dupli. Primo qz in
 oratioe coposita ptes ordinantur fm situm magis debitum. et fm situm in quo de
 virtute sermonis magis accipiunt. sed in oratioe diuisa ptes ordinantur
 fm situm minus debitum. scdo differunt ex mo pferendi. Na oratio coposi
 ta pferit platone prima. et oratio diuisa pferit platone discontinua. discō
 tinuando pdicatu dicti a subiecto ei. et hec differentia scda est signu prime.
 vt dicendo ois ppositio vera est si vera ponat in subiecto. sic oratio est diuisa
 et vera. et debet pferri platone discontinua pausando inter subiectu et pdi
 catu. sz si ponat ex pre pdicatu est coposita et falsa. et debet pferri platone
 prima. ¶ Sciendū tertio qz huius fallacie sunt due spēs siue duo modi.
 Primus est qñ eadē determinatio diuersimode determinat idē determi
 nabile fm quem modū sic palogisat. omne qd est impossibile ē album im
 possibile est recipere albedinē. sed nigrū esse albū est impossibile. ergo ni
 grū recipere albedinē est impossibile. pñs ē falsum. igit. et. Solutio mi
 nor ē duplex. qz illud dictū albū pte esse nigrū diuersimode pte determinat
 ri p hunc modū impossibile. vñ inquantū stat sub copositoe et subiectu
 fm se totū tunc minor est coposita et vera et nō sequitur conclusio. sz cōmittit
 hec fallacia. Alio mo pte determinari vt accipit sub diuisione suay prum
 et subiecti materiale albedinis et sic est diuisa et falsa. et bñ sequitur conclusio.
 et sicut distinguerent iste. sed enī currere ē impossibile. albū esse coloratū
 est necessariū. et sic de pñs orationibz qz in sensu diuiso sunt false. et in sensu
 su coposito sunt vere. sicut hic. qd ē tantū ē et ampli. ē equale alteri sed
 altero maius est tantū ē et āplus. et altero maius est equale. Minor ē du
 plex. qz hec pñctio et pte pñgere inter terminos et determinare illa qz cō
 tūgit tanqz ptes vni. quatitatz. et sic minor ē coposita et vera et nō sequit
 conclusio. vñ pte pñgere inter pñones et determinare ea qz copulat tanqz diuer
 sa pdicata pluriū ppositionū. et sic minor ē diuisa et falsa. et sequitur conclusio. et
 eōtra dicendū ē de maiore. sicut omne aial ē sanū vñ egrū sz nō omne aial ē sa
 nū. ergo omne aial ē egrū. hec pñctio vñ pte pñgere inter terminos vñ in
 ter pñctōes. vt pñs dictū ē. ¶ Sciendū quarto. qz scds modus sumit
 qñ aliqua determinatio pte determinare diuersa. vñ qñ idē determinabile
 determinat a diuersis determinatōibz fm qd sic palogisat. null. hodie na
 tus fuit heri. hō decē annor. ē hodie nat. hō decē annor. nō fuit heri. mi
 nor ē duplex. qz hoc aduerbiū hodie pte determinare nat. et sic ē diuisa et
 falsa et bñ sequitur conclusio. vñ pte determinare hoc verbū ē. et sic ē coposita et
 pñ et nō sequitur conclusio. Est enī hoc mo coposita. qz aduerbiū magis deter
 minat verbū qz pñctiū. sicut hō qz cūqz viroz achilles reliqt centū. i bel
 lo erat centū et āpli. sz qz draginta viroz centū reliqt achilles in bello. qz
 draginta et erat centū et āpli. minor ē duplex. qz ille grūs viroz pte deter
 minare illud adiectiuū centū. sic qz ābo sint grī casus et regeren. a qz dragin
 ta. sic minor ē coposita et vera. et nō sequitur conclusio. Vel pte determinare
 illud adiectiuū qz draginta. vt ābo regant a centū. et sic ē diuisa qz sic dictō
 recta pcedit dictōnem regentē. et falsa et sequitur conclusio. Et sicut pñt solui
 ali palogismi huius scdi modi. ¶ Cōtra pdicta arguit pmo sic in ista falz.

Petri hyspani

lacia sumit eā apparētie rōne vnitas orōis cōposite vere. 2 nō rōne vnitas diuise false. q̄ ista fallacia debet dici fallacia cōpositōis 2 nō diuisiōis cū apparētia 2 pbabilitas suoz palogismoꝝ pueniat ex oratiōe cōposita vera. Secūdo sic. materialis vnitas oratiōis cōposite 2 diuise ē cā apparētie in fallacia cōpositōis 2 diuersitas fcatōꝝ ē cā defect⁹ illius. Ideo si illa material vnitas sit cā apparētie hui⁹ fallacie. hec fallacia habebit eandem cām apparētie cū fallacia cōpositōis qd ē incōueniēs. Tercio sic. mod⁹ pferēdi orationū se tenet ex pte ltrāꝝ syllabaz 2 dictionū. s; in orōe cōposita 2 diuisa eodē modo pferunt lre 2 syllabe 2 dictōes. ergo ille oratiōes. s. cōposita 2 diuisa nō differūt fm modū pferēdi. Quarto sic. cōiunctio h; pungere ptes oratiōis 2 nō oratiōes. vt pz ex ei⁹ diffinitōe. ergo ptra hoc quod d; in secūdo modo hui⁹ fallacie. q̄ ptingit inter terminos oratiōes. Quinto sic. in isto palogismo hui⁹ fallacie. s. quēcūq; contingit dicere ptingit loq; s; tacentē ptingit dicere. q̄ tacentē ptingit loqui. vna determinatio diuersimode p̄t determinare vnum determinabile. 2 tñ ibi nō ē p̄mus mod⁹. Ad p̄mū d; q̄ l; ex pte oratiōis cōposite vere sumat apparētia pbabilitatē pmissaz. tñ ex pte oratiōis diuise false sumit apparētia pbabilitatē psequētie q̄ p̄ncipalior est in palogismo hui⁹ fallacie. Ideo hec fallacia p̄ncipali⁹ denominat ab oratiōe diuisa falsa. q̄ cōposita vera. Ad secūm d; q̄ l; hec fallacia 2 fallacia cōpositōis habent eandē cām apparētie cōm scz materialē vnitatē oratiōis diuise 2 cōposite tñ hñc diuersas cās apparētie speciales. p hoc q̄ cōposita oratio vel diuisa variant penes verū 2 falsū. vt pz ex p̄dictis. Ad terciū d; q̄ licet in oratiōe cōposita 2 diuisa dictōes fm se eodē modo pferant. nō tamē fm vnionē ipaz in oratiōe qz quādoq; diuidunt ab inuicē 2 quandoq; cōponunt. Ad quartū d; q̄ p̄iunctio p̄mo 2 p̄se ē p̄iunctiua p̄tium oratiōis tamē ex psequētib; p̄iungit inter oratiōes. s; qū p̄iungit inter terminos ordinetur in situ magis debito 2 quādo p̄iungit inter p̄positiōes in situ minus debito. Ad q̄ntum d; q̄ l; in eodē palogismo eadem dēterminatio diuersimode determinat idē determinabile. tñ hoc nō fit cū de determinatiōe 2 variatiōe p̄tium oratiōis fm sitū magis 2 min⁹ debitū qz illa oratio de virtute sermonis pōt capi equalit̄. putille actus p̄cedit verbum vel seq̄tur ideo nō est ibi variatio sensus cōpositi 2 diuisi.

Equit de fallacia accent⁹. Accent⁹ ē certa lex 2 regula ad eleuādū vl dep̄mēdū syllabā vniuscuiusq; dictōis. Et iste accēt⁹ diuidit i accētū granē. acutū 2 circūflexū. Granis ē q̄ dep̄mit i fine. Acut⁹ accēt⁹ ē q̄ i fine eleuat vl acuit. Circūflex⁹ ē q̄ acuit 2 dep̄mit sil. vl circūflex⁹ ē q̄ p̄cedit a sublimo 2 p̄cedit i altū. 2 finali tendit in ymū. vt bierlm Fallacia accēt⁹ ē idoneitas decipiēdi. pueniēs ex multiplicitate dictōis eiūsde fm subaz diuerse fm modū pferēdi diuersa fcat⁹. Lā apparētie hui⁹ fallacie ē vnitas dictōis fm materiā vl fm substantiā solū. Lā defect⁹ ē diuersitas fcatōꝝ.

Tractatus sextus

Istius fallacie sunt duo modi. Primus modus puenit ex eo quod
 aliquid dictio potest perferri diuersis accentibus ut hic. ois populus est
 arbor. gens est populus & gens est arbor. Dominus quod maior est duplex
 quia prima syllaba huius dictiois populus potest perferri longa. & sic est vera
 et non sequitur conclusio. vel potest esse breuis & sic est falsa & sequitur conclusio.
 Similiter hic. ois ara est in templo. stabulum porcorum est ara. & stabu-
 lum porcorum est in templo. Dominus est hic sicut prius dictum est. Sicut h
 quicquid habet hamum capit. mulier amat & mulier hamum capit.
 Dicendum quod maior est duplex eo quod hec dictio habet potest perferri
 cum aspiratoe vel sine aspiratoe. si primo sic est vera & non sequitur con-
 clusio. si secundo sic est falsa & sequitur conclusio. vel sic. quoscunque viros
 iustus est pedere dignum est penam pati. si iustos viros dignum est pede-
 re & iustos viros dignum est penam pati. An utraque promissa est du-
 plex. eo quod hec dictio pedere potest perferri media longa vel media
 breui. Secundus modus puenit ex eo quod aliquid vox potest esse dictio vel ora-
 tio ut hic. tu es. quies. sed quies est requies. ergo tu es requies.
 Dicendum quod maior est duplex. eo quod quies potest esse dictio vel
 oratio. si sit dictio tunc est falsa & sequitur conclusio. si oratio
 tunc est vera & non sequitur conclusio. Similiter quicquid fecit de inui-
 te. fecit de coacte. si de fecit vinum in vite. & de fecit vinum
 coacte. Dicendum quod maior est duplex. eo quod inuite potest esse oratio vel
 dictio. si dictio sic est vera & non sequitur conclusio. vel potest esse oratio & sic est
 falsa & sequitur conclusio. Sicut h quicquid habet dilectionem super nam habet dilectio-
 nem dei usurarius habet dilectionem super nam. & usurarius habet dilectio-
 nem dei. Dicendum quod hec dictio super nam potest capi dupliciter. Uno
 modo ut est dictio. & sic minor est falsa & sequitur conclusio. Alio modo
 potest esse oratio. & sic est vera & non sequitur conclusio. Similiter hic
 metuo longas preueniente noctes olidya dormis. unde hec di-
 ctio metuo potest esse dictio vel oratio.

Postquam autor determinauit de fallacia compositionis & diuisionis. hic primum
 determinat de fallacia accentus. Cuius ordinis ratio est. quia fallacie debent
 ordinari secundum suas causas apparentes. sed maior est apparentia in fallacia composi-
 tionis & diuisionis quam in accentu quod patet quia in fallaciis in dictioe sumitur causa ap-
 parente ab unitate vocis multiplicis. sed in fallacia compositionis & diuisionis
 remanent simplices dictiones actualiter eadem. licet variantur orationes.
 ideo in eis est maior unitas vocis multiplicis quam in fallacia accentus. ubi
 variantur dictiones et orationes actualiter. ideo postponitur fallacia accen-
 tus. ¶ Sciendum primo. quod accentus in communi sic diffinitur

Petri hyspani

Est certa lex vel regula ad deprimendū vel eleuandū quilibet syllabā alij cuius dictionis. per hoc quod dicitur certa regula ponitur causa formalis eius et per hoc quod dicitur ad eleuandū vel deprimendū explicatur causa finalis eius et per hoc quod dicitur syllaba explicatur causa materialis siue materia in qua est accentus. quod accentus primo inuenitur syllabis. et per syllabas conuenit de omnibus per dictiones vero orationibus. Et dicitur accentus quasi ad aliud cantus. quod talis mensura eleuationis vel depressionis est quidam cantus ordinatus ad exprimens mentis preceptū. Et diuiditur per accentū acutū. grauē et circumflexum. Cuius diuisionis ratio est quod omnis accentus vel est simplex vel mixtus. Si simplex. hoc est duplex. vel est cum depressione vocis. et sic est grauis. vel cum eleuatione syllabe. sic est acutus. sed si mixtus. sic est circumflexus qui videlicet miscetur ex eleuatione et depressione et horum diffinitiones satis patent in textu. Unde hic non consideratur accentus ut est passio vocis scilicet utine. sicut in grammatica. sed in quantum diuersitas accentus eiusdem dictionis est cum pluralitate significatorum. ratione cuius potest sumi hec fallacia. Sciendum secundo. quod fallacia accentus est ydoneitas decipiendi proueniens ex materiali unitate dictionis diuersitatem finem modum proferendi et finem scata. Et causa apparentie eius est illa materialis unitas de omnis plura scantis. ratione cuius creditur quod sicut illa vox est materialiter una. quod etiam habeat unum accentum et unum significatum. Et per hoc potest sumi maxima fallacie in qua fundant omnes paradoxismi huius fallacie. Sed causa defectus est diuersitas scatarum illius dictionis diuersitatem in modo proferendi. Et per hoc patet quod accentus non est causa apparentie vel defectus. sed promittit causam defectus. quod enim finem plures accentus dictionis habet diuersa scata. ideo diuersitas accentus est diuersitatis de omnis signum. Et licet sint quatuor accidentia de omnis. scilicet ratio tempus spiritus et numerus. tamen ab illis non sumitur vera fallacia sicut per accentum. Unde per numerum et litteram non causatur fallacia. quod variatio numero non manet ydoneitas vocis. sed finem aspiratorem dictionis que designat per tempus finem quod aliqua syllaba habet duo tempora si sit longa. et unum si sit breuis potest causari ista fallacia. Sed hoc est solum in quantum variatio temporis causat variationem accentus. ideo ista fallacia melius denotatur ab accentu quam a tempore. et in omnibus paradoxismis huius fallacie fit variatio accentus. non autem temporis.

¶ Sciendum tertio. quod huius fallacie sunt duo modi. Primus est quando dictionis potentialiter una potest proferri diuersis accentibus finem que sic palogifant. Quicunque vult pedere vult suspendi. sed toror pendens hominem vult pendere. ergo vult suspendi. Solutio ambe premissae sunt duplices. quod pedere potest capi vno modo neutraliter. alio modo actiue. ut veniat a verbo. pendo pendo dis pendere. si in utraque premissarum sumatur neutraliter maior est vera et minor falsa. vel si in utraque sumatur actiue maior est falsa. et minor vera. et istis duobus modis sequitur conclusio. sed si in maiore sumatur neutraliter et in minore actiue utraque premissarum est vera. et non sequitur conclusio. et promittitur fallacia accentus. Et similiter dicetur de isto paradoxismo. omnis populus est arbor. gens est populus. ergo gens est arbor. Etiam distinguendo premissas ratione huius dictionis populus quo ad eius primam syllabam.

¶ Sciendum quarto. quod secundus modus fit quando aliqua vox potest esse dictio vel oratio. ut hic quicunque prestat alicui dat alteri. sed lapis prestat

Tractatus sextus

alienti. ergo lapis dat alteri. Utraque enim premissarum est duplex. quia prestat
 potest esse dictio vel oratio. si sumatur in utraque ut dictio. maior est vera et mi-
 nor est falsa. sed si sumatur in utraque ut oratio est. e converso. et in istis duobus
 modis sequitur conclusio. Sed si in maiore sumatur ut dictio. et in minore ut
 oratio. ambe premissae sunt vere et non sequitur conclusio. Si ista oratio potest
 distinguere metuo longas perunte noctes oledia dormis. quia metuo potest esse
 unum verbum trium. et sic idem est quod timeo. aliquando metuo potest esse dictio pro-
 minalis. ut me et tuo. Alio modo potest esse unum verbum cum una interiectione
 scilicet metu et o. Alio modo possunt esse tres dictiones. scilicet duo pronomen cum
 una interiectione. scilicet me tu et o. Et hoc modo sic palogisat. Quicquid dicit
 metuo longas et dicit se timere. sed dicens metuo perunte noctes oledia
 dormis non dicit se timere. ergo dicens se timere non dicit se timere. Solu-
 tur distinguendo premissas. ut iam dictum est. ¶ Contra predicta argu-
 nit primo sic. accentus est eleuatio vel depressio alicuius dictionis. cum ac-
 tus accentus sit eleuatio vocis et grauis depressio. ergo non est regula ad
 eleuandum syllabam alicuius dictionis. Secundo sic. Omne graue vel acu-
 tum est corpus. nullus accentus est corpus. ergo nullus accentus est grauis
 vel acutus. Tercio sic. nulla fallacia sumitur ab illo quod impedit deceptioem. sed
 accentus impedit deceptioem. quia secundum diuersos accentus alicuius dictionis
 terminari vel diuersos modos proferendi cognoscuntur diuersa. scilicet carae alicuius
 termini vel dictionis. ergo secundum accentum non sumitur aliqua fallacia. Quar-
 to sic. nullus populus est arbor et ibi committitur fallacia equiuocationis. quia
 populus equiuoce significat arbores et collectioem gentis. ergo non est in pri-
 mo modo huius fallacie. Quinto sic. in isto palogismo dicitur quod huius suprema dile-
 ctioem habet maiorem dei. sed auarus habet dilectionem supream. ergo au-
 rus habet amorem dei. ibi suprema variatur secundum numerum litterarum ergo secundum nu-
 merum debet sumi aliqua fallacia. ¶ Ad primum dicitur. quod accentus secundum
 suum materiale bene est eleuatio vel depressio alicuius syllabe. sed secundum su-
 um formale tunc est regula vel mensura talis depressionis vel eleuationis.
 Ad secundum dicitur. quod si capiatur graue proprie et acutus. sic omne graue vel acu-
 tum est corpus. sed si capiatur transumptiue. ut hic accipitur maior est falsa.
 Dicitur enim grauis accutus per similitudinem. quia sicut corpus graue mouetur
 deorsum. ita grauis accutus tendit deorsum. Et sicut corpus dicitur acutum
 quod penetrat sursum. sic accutus dicitur acutus quod penetrat aerem vel eleuationem
 aeris. Ad tertium dicitur. quod licet ex parte cognoscitur ex diuersitate accen-
 tus diuersitate sonorum dictionis diuersitas accutus impedit deceptioem. tamen
 respectu ignorantis ex parte sonorum ex tali diuersitate accutus bene potest causari
 deceptio. Ad quartum dicitur. quod si capiatur generaliter equiuocatio per quatuor plu-
 ralitate sonorum eiusdem dictionis. sic bene est equiuocatio. Sed si capiatur proprie per
 pluralitatem sonorum eiusdem dictionis quod est cum actuali unitate vocis sic causatur
 fallacia equiuocationis. Ad quintum dicitur. quod licet suprema variatur secundum nu-
 merum syllabarum vel litterarum quantum ad scripturam. tamen est maior variatio in pronun-
 tatione ideo dicitur manere eadem vox materialiter.

Equitur de fallacia figure dictionis. Fallacia fi-
 gure dictionis ultimo loco ponitur inter fallacias in di-

Petri hyspani

etione. qz facit multiplex fantasticū. Figura est q termino vel
terminis claudit. termino vt circulus. terminis vt triagulus q
drāgu lus. et silitudinarie h sumit. Fallacia figure dcōis est
silitudo dcōis cū dcōe penes finale terminatōem i pte hō idē
scātes z facit multiplex fantasticū. Est at multiplex fantastitū
qñ aliq dcō st vnū. z videt scare aliud ppter silitudinē quas
bz in pte cū alia dcōe. vt videre st passionē z videt scare acti
onē ppter h q est sile huic pbo agere Causa apparētie fallē ē
silitudo dcōnis in pte cū alia dcōne nō idē scāte Lā defectus
hui⁹ fallacie est diuersitas eorū q vident cōsilia Ista at silitu
do fit tribz mōis. s. voce. scātōe. z suppōe et hz hoc tres sunt
mōi h mōi hui⁹ fallacie. Prim⁹ modus puenit ex sui termina
tione dcōis cū alia dcōe. vt qliscūqz est musa talis est poeta.
sz musa est fei generis. g poeta est fei generis. Dicēdū q non
sequit q si aliq sint eiusdē terminatōes q sint eiusdē generis.
Silt hie. ois aqua ē hūida. flumī⁹ est aq ergo flumī⁹ ē hūida
Dm q nō oportet q si flumī⁹ sit aqua. q g quicqd dicat
de aqua q hoc etiā dicat de flumī⁹ sub eadē terminatōe. vel
sic. ois hō est albu. mulier est hō. g mulier est albu Un in oibz
pdictis palogisimis masculinuz interpretat feim. aut si forme
sic palagisimus. musa et poeta silt terminant. sz musa est fei ge
neris. g poeta. tūc nō est ibi fallacia figure dcōnis. sz fallā pse
quētis a cōiter accidētibz. vt postea prēbit. Scd⁹ modus p
uenit ex mutatōe vni⁹ pnti in aliud. vl qñ vna spēs vni⁹ pnti
mutat in aliā spēm vt h. quideqd heri emisti hodie comedisti
carnes crudas heri emisti. g carnes crudas comedisti. Dōz ē
q nō seqt. qz qd dōt rē de pnto sbe. crudū dōt rē de pnto qli
tatis. et sic pcedit de vno pnto in aliud Silt h. qd dōt heri vi
disti hodie vides. sz vidisti heri albu g albu hodie vides Di
cēdū q nō seqt. qz albu st p modū qlicitatis. qd dōt pō dōt rē de
pnto sbe Silt h. do tibi solū denariū. sz solū denariū nō ha
beo. g do tibi q nō hēo. Dm q hec dcō solū dōt relatōez. qz
vt hz in. ij. elen. solū dōt qñ nō cū alio. et hec dcō qd dōt subām
et sic pcedit a relatōe ad subām. silt ē hic. aliqz dat cito equū
sz nō hz cito equū. g aliqz dat cito qd nō habet. Dm q nō
sequit. quia cito dicit modum actus siue qualitatez. et quid
dicit substantiam. et sic procedit a qualitate ad substantiam

Tractatus sextus

Similiter qñ proceditur ab vna specie vnus predicamentū ad aliā. vt qñ totūq; digitos heri habuisti hodie habes decē digitos heri habuisti. ergo decē digitos hodie habes posito q; vnū omiseris. Dicēdū q; non sequit. q; hec dictio qñ totūq; dicit qñtitatē cōtinuā. et hec dictio decēz dicit qñtitatē discretā Tertius modus pronenit ex diuersa suppositiōne termini. vt hō est species. ergo aliquis hō est spēs. et hec. homo est dignissima creaturarū. ergo aliq; hō est dignissimā creaturā. hic est processus a simplici suppositiōe ad psonalē. Sillr hic. oīs hō est aīal. ergo oīs homo est hoc aīal Si militer hic. aīal est sortes. aīal est plato et sic de alijs. ergo aīal est omnis hō. hic fit processus a plurib; determinatis ad vnā determinatā. Et iste modus solet appellari vniuocus. q; ille terminus vniuocē se habet ad oīa supposita. Unde in qualibet premissarū supponit pro vno in conclusione vero p pluribus. et sic variat eius suppositiō. Et est intelligendū q; in predictis quale quid interpretat in hoc aliquid. i. cōmune vel vniuersale interpretat singulare. Si em̄ aīal est hoc aliquid. si tunc arguit sic. aīal est sortes. aīal est hō. et sic de alijs. g aīal est oīs homo. est bonū argumētūz sicut hic. sortes currit plato currit. et sic de alijs. ergo oīs hō currit. Sillr hic non sequitur qñ fit processus ab imobili suppositiōe ad mobilē. vt oīs homo est aīal. ergo oīs hō est hoc animal. et sic de alijs Nos tres modos ponit Aresto. dicens q; figura dictiōis fit qñ interpretatur nō idēz vel diuersum. vt masculinū femininū vel neutriū. vel econuerso et rursus qd interpretat quale vel qñ iterū qñ cōmune interpretat singulare vel hoc aliquid.

¶ Postq; autor determinauit de fallacijs peccatib; fm̄ multiplex actus ale et porentiale. hic pñr determinat de vltima fallacia indicōne. que peccat fm̄ multiplex fantasticū. scz de fallacia figure dictiōis. Et ad declarandū quid sit fallacia figure dictiōis pmo describit figuram pñre dictā dicens Figura est que terminio vel terminis clauditur. sicut circulus dicit pmo terminio pñre figuram circularē. sicut est circulus. qui vnica linea circulari claudit. d; terminis sicut quadrāgulus triangulus et p talem sicut dñc ad tales figurā d; figura sine illa terminatio sit et pre fecari vel vocis siue modi fecandi. ex quo prz q; fallacia figure dictiōis est similis terminatio dictiōnū ad inuicē pñre quam credimus q; vna dictio idem significet cū alia dictiōe. Et q; non fecat idē fm̄ hāc multiplicatē sumit multiplex fantasticū ¶ Sciēdū pmo q; fallacia figure dictiōis ideo est. y donatas

Petri hyspani

Decipiendi pueniens ex sili terminatōe dictōis cū alia dicitōe. ratōne cui⁹ credit. q. sicut ille dicitōes in silitudine vel sili terminatōe pueniūt. q. etiā pueniāt in scato vel mō scandi. s. cā defect⁹ ē diuersitas scatoz vel mōz doz scandi illaz dictionū in sili terminatōe pueniētū. ¶ Sciendū scdo q. hec fallacia sumit ex terminatōe duaz dictionū inter se. S. sicut illa terminatio fit triplr. videlicet in voce in mō scandiz in scatoe. id ēm hoc tres sumunt modi hui⁹ fallacie quoz p^{ri}mus ē. Quādo ppter silitudine terminatōe dictionū inter se. credit pueniētia illaz in scatoe vel in modo scandi. Exemplū p^{ri}mi vt secare ē agere. ibi ppter silitudine vocis credimus illas dicitōes habere silitudine in scato. scz q. ambe p^{ri}et actōem cū tñ nō sit ita. Exequid⁹ scdi. vt qualis est musa talis est poeta. s. musa est gñis femi. ergo poeta. ibi ppter silitudine vocis credit ēē pueniētia in mō scandi illarū dictionū scz in gñe. Et soluunt tales palogismi negando pñam. q. ppter ealē silitudine vocis nō sequitur pueniētia ipsaz dictionū in scato vt in modo scandi. ¶ Sciendū tertio. q. scdus modus huius fallacie est qñ ppter pueniētiā duaz dictionū in mō scandi credit pueniētia eaz in scato vel in mō scandi. z ēm hunc modū res vnus p^{ri}dicamēti mutatur in re alterius p^{ri}dicamēti. Exemplū. vt quicqd heri vidisti hodie vides. aibū heri vidisti. ergo albū hodie vides. ibi ppter silitudine substantie distribuit p^{ri} quicqd z albi. credit q. sub illo distributiuo substantie quicqd bene substatu mat albū qd imponat qualitatē. ibi mutat res substantie in qualitate quā tum ad subsumptōem sumit si diceret. Quicqd heri emisti hodie comediti. si. crudas carnes heri emisti. ergo crudas carnes hodie comediti. similr. Quādo cūq. comediti fuisti hō decies comediti. s. decies fuisti hō. vbi illud signū qñ cūq. distribuit p re habere se p modū p^{ri}mi z decies p modum discreti. z sub distributiuo p^{ri}mi sumit discretū. z sic mutat vna qñ tas in aliam. Similr hic. quēcūq. diligis est amic⁹ tuus. in arre tuā diligis. s. mater tua ē amic⁹ tuus. ibi ppter silitudine inter illa scata etā cres dicitur q. pueniāt in gñe. Et soluunt isti palogismi negando pñam. quia ppter pueniētiā duoz in re scata. vel in mō scandi nō sequitur pueniētia eoz inter se. ¶ Sciendū quarto. q. tertio mod⁹ sumit qñ ppter silitudine duaz dictionū in scato credit pueniētia eaz in mō scandi. Exemplū p^{ri}mi vt oīe aial ē albū plato ē aial. s. plato ē albū. ibi ppter pueniētiā platōis et aialis in scato credit pueniētia eoz in gñe. silitr. Omnis petra ē alba. lapis ē petra. s. lapis ē alba. silitr. oēs hoies currūt. sortes ē hō. s. sortes currunt. Silitr. h. aial ē sortes. aial ē plato. z sic de alijs. s. aial ē oīs hō. ibi ppter pueniētiā aialis cū aīcedere z pñe credit q. aial habeat eandem suppositōem in aīte z pñe. z in arguit a pluribz determinat⁹ ad vnā de terminat⁹ respectu hui⁹ dicitōis aial. Et soluunt oēs palogismi negando pñam. Nā ppter similitudine terminatōis z scationū in dicitōe nō sequitur pueniētia illaz in mō scandi. Et qñ dicit in scdo mō q. ille modus pueniat ex diuersa suppositōe. tūc p diuersam suppositōem possum⁹ intelligere diuersitatē in mō scandi. ¶ Oētra p^{ri}dicta arguit p^{ri}mo sic. Nulla figura claudit termino vel terminis. s. figura ē termin⁹ quātitatis. s. male dicitur figura ē termino vel terminis claudit. Scdo sic. In circulo nō ē actus termin⁹ s. in pñe in potētia. q. in linea circulari potētia sunt infini

Tractatus sextus

nica puncta. ergo male dicitur q[uod] figura clauditur termino vel terminis. Tercio sic. sicut similis est terminatio dictōis ita et oratōis. scilicet nulla est fallacia figure oratōis. nec dictōis. Quarto sic. res vnius predicamēti nūq[uam] mutat in rem alterius predicamēti. h[uius]modi modus male assignat. Quinto sic. Deceptio pueniēs ex p[ar]te scator[um] aliquar[um] dictionū puenit ex p[ar]te rei. h[uius]modi fallacia extra dictōem. ergo male ponit tertius modus. ¶ Ad p[ri]mum dicit q[uod] figura dupl[iciter] accipitur. Uno modo materiali[ter] p[ro] quantitate terminata. et sic figura nō est terminus nisi forte substantie. Alio modo capit figura formaliter p[ro] modo terminatōis huiusmodi quantitatis. et sic est figura de quarta specie qualitat[is]. et sic bene dicitur terminus.

Ad secundum dicit q[uod] linea circularis nō clauditur termino in actu. scilicet magis superficies circularis cōtenta sub linea circulari clauditur vno termino scilicet linea q[ue] est eius circūferētia. Unde figura semp[er] capitur p[ro] contento siue sit superficies siue corpus et nō p[ro] continente. Ad tertium dicitur. q[uod] oratio nō habet terminatōem p[ri]mo et p[er] se. sed solum ex p[re]sequenti ratiōe p[re]iū. ideo nō ponit fallacia figure oratōis sicut dictōis. Ad quartum dicit q[uod] h[uius]modi res vnius predicamēti ex natura rei nō mutat in rem alterius predicamēti. tū bñ denotat s[ecundu]m modū sciendi. sic q[uod] vn[us] modus sciendi vnt[us] predicamēti mutat in modū alteri[us] predicamēti. Ad q[ui]ntū dicit q[uod] si cōsiderent res s[ecundu]m se et ratōne rez. sic ab ip[s]is sumit fallacia extra dictōes. Scilicet si cōsiderent inquātū p[er] scata. puenit similitudo dictionū sic causant fallaciā in dictōe et sic fit in istis. nec est incōueniēs q[uod] s[ecundu]m diuersas ratiōes diuersę fallacie in istis palogismis peccent penes fallaciā accidētis. scilicet in ratōe cau[sa]le apparet hui[us]modi fallacie. scilicet ratōe alterius. ideo s[ecundu]m diuersas causas apparet idem palogismus est in diuersis fallacijs.

¶ Equit[er] de fallacijs extra dictōnem que sunt septem.

scilicet accidens s[ecundu]m quid ad simpliciter. ignorantia elenchi. petitio principij. consequens. nō causa vt causa. s[ecundu]m plures interrogatōes vt vnam. Differunt autē iste fallacie a fallacijs in dictōne. quia fallacie in dictōne habent causam apparentie ex p[ar]te vocis. Sed fallacie extra dictōnem habent causam apparētie et defectus ex p[ar]te rei et nō ex p[ar]te vocis. et p[ro]pter hoc dicunt[ur] extra dictōnem.

Postq[uam] autor determinauit de fallacijs in dictōne. hic p[ri]mo determinat de fallacijs extra dictōem. Cuius ordinis rō est. q[uia] fallacie ordinant[ur] s[ecundu]m q[uod] h[ab]ent in maiorem et minorem causam apparētie. et magis et p[ro]mptius facilius p[er] causari deceptio respondētis. scilicet magis p[ro]mptius causat deceptio respondētis p[ro]pter ignorantia dictōis multiplex vel ordinis. q[uam] p[ro]pter habitudinē diuersar[um] rez. ideo fallacie in dictōe p[re]cedunt pueniētes fallacias extra dictōem. Et p[ro]pter hoc. q[uia] fallacia in dictōe causat deceptōes s[ecundu]m voces

Petri hyspani

Fallacia vero extra dictōnem causat deceptōnem ex pre rerum Sed in
disputatōne voces pcedunt res. qz res mediantibz vocibus in disputa-
tione accipiuntur. ¶ Sciendū pmo q fallacie inter se differunt 2 pueni-
unt. Un inter se pueniūt eo q oēs fallacie hnt causas defect? ex pre rei. sz
differunt in hoc. qz fallacie in dictōe sumunt causas apparētie ex pre vocē
sz dictōis vel orōis multiplicis. Sz fallacie extra dictōem sumunt ipas
ex pre rei fcare per voces. Unde fm habitudines rez que a respondēte
ignorant p sumt causa ignorantie 2 cā defect? fallacie extra dictōez. Se-
cundo differūt in mō decipiēdi. qz fallacie extra dictōez magis decipiunt
hoiem disputando. 2 nō p se plderādo. qn sz ignorat quis habitudines
rez. sz fallacie in dictōe magis decipiūt hoiem in disputādo 2 nō p seipm
plderando. qz hō p se plderās nō ignorat multiplicitatē dictōis qn cas-
pit eā equoce. Tercio differūt quantū ad solutōnem eoz palogismoz. qz
palogismi fallaciay in dictōe debēt solui p distinctōem alicui? pmissē. ex-
cepta tñ fallacia figure dictōis in qua soluunt palogismi p interemptōez
psequētie vel alicui? pmissay. 2 isti soluunt negando pnam. ¶ Sciendū
scō. q solutio syllogismi ē manifestatio syllogismi falsi. Et diuidit p so-
lutōem apparētē 2 rectā. Solutio apparēs ē manifestatio syllogismi falsi
nō ostendēdo in speciali cām. ppter quā ibi cōmittit talis fallacia. Sed so-
lutio recta est manifestatio syllogismi falsi ostendēdo ppter quid est fals-
sus. Et sic ostendit in speciali in aliquo palogismo. ppter qd est ibi aliq
fallacia. Et syllogismus duplr pte dici falsus Uno mō ppter pmissas. qn
sz aliqua pmissay est falsa. Alio mō ppter illatōem. qn sz syllogismus
formatr nō inferit pclusionē sic simulr pte solui duplr. s. ostendēdo falsitates
pmissay. aut defectū psequētie ¶ Sciendū tercio q pūsqz autor determi-
net in speciali de fallacia extra dictōem. Primo enumerat eas in generalē
dicēs. q sunt septe. s. accidētis fm qd ad simplr. ignorantie elenchī. petitiōis
pncipij. psequētis. fm nō cām vt cām. fm plures interrogatōes vt vnā.
Cuius diuisionis rō est. qz oīs fallacia extra dictōez peccat ptra elenchū
vel ergo peccat in quāritate tantū 2 sic est fallacia petitiōis pncipij. vel in
illatōe 2 hoc est duplr. vel in eodē est apparens psequētia syllogismiv
enthimematis. Si pimum hoc est duplr. vel ibi est apparens cōsequentia
syllogismi ad impossibile. 2 sic est nō causa vt causa. Si vero sit apparēter
psequētia enthimematis. hoc est quadruplr. vel ibi est apparenter loc?
a pre in modo ad suum totum. 2 sic est fm qd ad simplr. vel est habitudo
ptium simul sumptay. 2 sic est ignorantia elenchī. vel ibi est habitudo cons-
uertibilitū. 2 sic est fallacia psequētis. eo q ppter pueritilitatē vnū credē-
tur sequi ad alēp. vel ibi est habitudo totius integralis ad suā prem ap-
parenter tñ. 2 sic est fallacia fm plures interrogatōes vt vnā. ¶ Scien-
dū quarto. q numerus fallaciay extra dictōem ex pre rez. vel diuisionuz
entis sumit. eo q sumit causam apparentie ex pre rei fm diuersas habitu-
dines partium entis. Ideo fm plures diuisiones entis possunt ab inuicē
distingui. vnde prima diuisio entis est in substantiam 2 accidēs fm quaz
sumit fallacia accidētis. Secunda diuisio est in pfectum 2 in impfectuz. p
respectum cuius sumitur fallacia fm quid ad simplr Tercia diuisio est p
oppositum 2 nō oppositum fm quam sumitur fallacia ignorantie elenchī

Tractatus sextus

Quarta diuisio ē p idē z diuersum. fm quā sumit fallacia petitiōis p nētū
pū. Quinta ē p pū z p poster. fm quā sumit fallacia psequētis. Sexta
est p cām z effectū fm quam sumit fallacia fm non causāz vt cām. Septi
ma est p vñ z multa fm quā sumit fallacia fm plures interrogatiōes vt
vñā. Et inter istas fallacias est maior idoneitas decipiendi. z cā apparen
tie in fallacia accidētis q̄ in alijs. Ideo de ipā pmo videndū ē. ¶ Cōtra
p dicit arguit pmo sic. Fallacie extra dictōem causant a rebz. s. res pces
dunt voces. ¶ Fallacie extra dictōem pcederēt fallacias in dictōe. Se
cūdo sic. Fallacia solū causat deceptōem in disputatiōe litigiosa. s. nullū
p se p dicitādo facit disputatiōem litigiosā. ergo male dictum est q̄ fal
lacie extra dictōez decipiūt p se ipm p dicitādo. Tercio sic. Omnes pa
talogismi peccātes in forma. debēt solui p distinctiōez. vt dicit scdo elenchō
rum. ¶ Palogismi extra dictōem cū sint peccātes in forma. debent solui p
distinctionē. z nō negādo p hāc. Quarto sic. Fallacia psequētis ē ps
fallacie accidentis. s. ps nō distinguit ptra suū torū. Ille fallacie nō di
stinguunt. z sic nō sunt septe extra dictōem. Quinto sic. Illa fallacia ē
pma in fallacijs extra dictōem q̄ magis peccat cōtra elenchum. s. fallacia
ignorātie elenchī magis peccat ptra elenchū. ¶ Ipā ē pma inter fallacias
extra dictōem. z nō fallacia accidētis. ¶ Ad p mū dicit q̄ lz ordine natu
re res pcedūt voces. tñ in illo ordine quo cadunt in disputatiōe magis ses
quunt. Ideo nō opz fallacias extra dictōem pcedere fallacias in dictōe
Ad scdm dicit q̄ lz nullus hō sic facit sceter disputatiōem litigiosā. tñ
ignorāter p̄t facere subipsi. z sic seipm decipere in arguēdo z respōdēdo s. s.
bipsi. Ad tertiu dicit q̄ lz palogismi facti extra dictōem pnt solui p dis
tinctionē diuersāz habitudinū rei. nō tñ p distinctiōem alicuius ppositiōis
multiplicis. de qua distinctiōe intelligit. Ad quartū dicit q̄ lz psequens
sit ps materialis. eo q̄ in omnibz palogismis fallacie psequētis reperit est
am fallacia accidētis. tñ nō cōtra. qz in aliq̄b est fallacia accidētis. vbi
tñ nō est fallacia psequētis. ¶ Nō est ps formalis eius. s. ab ea distinguit
formaliter. Ad qntū dicit q̄ negat maior qz iste fallacie nō ordinant inter
se fm q̄ magis peccat cōtra elenchū. s. ordinant fm maiore cāz apparetie

¶ Inter has pmo dicendū est de fallacia accidentis.
¶ Un accēs put hic sumit idē est q̄ extraneū in parte
idē z in pte diuersum. vt hic. hō est spēs. sortes ē hō.
ergo sortes est spēs. Homo em̄ est in pte idē cū spēs. s. qñ su
mit p re vñ z in pte est diuersum a specie. s. qñ sumit p sup
positis. Notandū q̄ in ista fallacia accidētis sunt ista tria. s.
accēs. res subiecta z attributū. Exemplū vt hō est species
sortes est hō. ergo sortes est species. hoc medium hō est res
subiecta. z minor extremitas est accidens. z maior extremitas
tas attributū. Causa apparetie est cōueniēcia aliquorum
duorū in aliquo tercio fm ptem. siue ē pcialis identitas ali
quorum duorū. Causa defectus est diuersitas eorundem.

Petri hyspani

Huius fallacie tres sunt modi. Primus provenit ex eo qd ali-
quid vere predicatur de aliquo subiecto. et propter hoc cre-
ditur vere dici de accidente eius a quo est diversum. Vel qua-
do aliqd primo attribuit rei subiecte in pmissis. et postea at-
tribuit eius accidenti in cōclusionē. vt hic hō est species. sor-
tes est homo. ergo sortes est species. Dicendū qd nō valet. qz
ille terminus species qui est attributum assignatur inesse sor-
ti qui est accidens. eo qd dicit de hoīe quod est res subiecta
Similiter hic sic. aīal ē genus. homo est animal. ergo hō est
genus. Similiter hic. omē es est naturale. statua est es ergo
statua est naturalis. nō sequitur qz naturale vere predicatur
de ere et ppter hoc attribuitur in cōclusionē statue. quod nō
fit vere. Similiter hic. cognosco choruscū choruscus est ve-
niens. ergo cognosco veniēte Dicendū qd nō oportet qd si co-
gnoscas choruscū fm sc. qd propter hoc cognascas ipm sub
illo accidente quod est veniens. Secundus modus puenit
ex p̄ticulari ydēritate aliquorū duorū in aliquo tertio. Vel
quādo aliquod cōmune predicat de aliquibz duobz cum qui-
bus est in pte idem et in pte diversum. et propter hoc illa duo
credunt esse eadem inter se. vt hic sortes est homo. plato est
homo. ergo sortes est plato. Silt hic. hō est animal. equus
est animal. ergo equus est homo. Dicendum qd non oportet
qd si aliqua duo cōueniāt in aliquo tertio. qd propter hoc cō-
ueniāt inter se. Tertius modus puenit quādo ex duobus ali-
quibus diuisim sumptis male inferitur aliquod cōiunctum
fm accidens. vt iste est albus et est monachus. ergo est albo
monachus. Similiter hic. iste canis est pater et est tuus. er-
go est pater tuus. nō sequit. qz licet illa cōueniant in aliquibz
fm ptem tamē fm aliam ptem differunt. Et sciendū qd nō li-
cet inferre ex diuersis cōiunctum. vt habetur scōo. Periber-
menias. quādo diuersa accidentia subīnūicē per accidens
cōuenientia sicut album esse monachū. Similiter quando
duo predicātur quorū fm intelligit in primo vt vniuersale in
suo speciationi. vt iste est homo et est aīal. ergo est homo ani-
mal. qz aīal intelligit in hoīe. sicut album in hoīe albo Sed
in oībus alijs licet ex diuisis inferre cōiunctū Unde notā

Tractatus sextus

dum qd qñ aliqua duo accidentia p̄dicatur de aliquo quorū
prīmū in subiecto est per alterū et non per se. et ex talibus di-
uisim capris non licet inferre cōiunctū vel econtra. vt iste est
albus et est monachus. ergo est albus monachus. Nā albe-
do nō est in subiecto s̄m se. sed s̄m habitū. Similiter ex con-
iunctis nō licet inferre diuisum. quādo ista que cōiunguntur
diminuunt de rōne alterius. vt ille homo est mortuus. ergo
est homo et mortuus. In oibus aut alijs licet ex coniunctis
inferre diuisus. sed illud vltimū argumentum facit fallaciam
s̄m quid ad simpliciter. **Accidens** sic diffinitur ab Aristotele.
Accidens est quod ē extraneū in parte idem et in pte diuer-
sum s̄m accidens fuit palogisimū quādo idē similiter fuerit af-
signatū inesse rei subiecte et accidēti vt homo est spēs. sortes
est homo. ergo sortes est species. homo em̄ s̄m qd sibi conue-
nit esse speciem aliter capitur a modo per quē conuenit sorti
et platoni. quia cōuenit ei esse speciem. vt est essentia quedā
cōmunis predicabilis de pluribus. et put est in pluribus sic
est in sorte et platone. et sic ē sortes accidens. homo vero res
subiecta. et species significat vtriusq; inesse. Unde accides nō
sumit hic vt diffinit a Porphyrio sed vt dictum est

¶ Postq̄ autor determinauit de fallacijs extra dictōem in generali. hic
cōsequēter determinat de ipis in sp̄ali. Et p̄mo de fallacia accidentis. q̄
inter oēs istas efficacior est ad decipiendum. Rōne cur p̄mo diffinit ac-
cidens quod est extraneum in pte idem et in parte diuersum ab alio. **Ac-**
cidens em̄ tripliciter capitur. Uno modo pro illo quod dicit absolute na-
turam accidentis. et sic distinguitur cōtra substantiā. Alio modo magis
cōmuniter pro illo quod aduenit rei post suum esse completum. et est ex-
tra essentiam eius. et intellectum. vt homo respectu animalis. Tercio ca-
pitur magis cōmuniter pro omni illo quod est extraneū alteri. inq̄tū stat
pro aliquo tertio. et hoc modo non soluz inferius accidit superiori. s; etiā
superius inferiori. vt si sortes accipiat sub attributo indiuiduū homo ac-
cidit sorti. quia est sibi extraneum inq̄tū sibi conuenit intentio indiuidu-
um. Homo em̄ p̄m conuenit et p̄m differt a sorte. et ideo per hoc dicit
accidens et pro illo datur p̄sens diffinitio. et ab ipso sumitur fallacia acci-
dentis. **¶** Sciendum p̄mo qd in fallacia accidentis semp tria requis-
runtur. scz attributum res subiecta et accidens. **A**tributum est maior ex-
tremitas que in p̄missis attribuitur medio. **R**es subiecta est que primo
attribuitur medio vel in actu vel in aptitudine. **A**ccidens vero est illud
quod p̄m conuenit et p̄m differt a re subiecta. et accidit sibi inq̄tū stat
sub illo attributo. vt hic. sortes est indiuiduum sortes est homo. ergo hos
mo est indiuiduum. Indiuiduū em̄ est attributū. sortes est res subiecta.

Petri hyspani

homo vero est accidēs. qz accidit forti ea pte qua fortes stat sub illo attributo qd puenit forti in qtu differt ab hoie. et inde videndū est q sint cause huius fallacie. Causa apparet est ptialis puenientia accidētis cum re subiecta vel ipsius mediū qd fm diuersas rōnes puenit cū extremis ppter quā credit q accidēs pueniat cū re subiecta ea pte qua sibi puenit attributum Causa defectus est diuersitas accidētis z rei subiecte vel ipsius mediū quod fm diuersas rōnes cōuenit extremis. Et fm hoc sic diffinitur ista fallacia. est ydoneitas decipiendi proueniens ex ptiali ydēpitate accidētis cum re subiecta. que tamē differunt fm diuersas rōnes et semper pmittit ista fallacia quādo ppter cōuenientia duorū in aliquo tertio fm diuersas rōnes credit cōuenientia iporū inter se et quādo vnus negatur ab alio ea parte qua differt ab ipso respectu sui accidētis.

¶ Sciendum est secundo. q huius fallacie tres sunt modi. Primus est. quādo accidēs est inferius rei subiecte. z ppter hoc pdicamētū attributū rei subiecte. etiam attribuitur inferiori eius fm quem modū sic paralogisatur animal est genus homo est animal. ergo homo est genus. ibi genus est attributum cōueniens animali ea pte qua differt ab homīne. Et ppter hoc inferitur de homīne qui accidit aīali vt stat sub illo attributo. Si milititer hic. omne es est naturale. statua est es. ergo statua est naturalis. ibi naturale cōuenit ei vt est in actu. et statua sibi cōuenit vt est in potētia ad figuram eius. et ita accidit ei prout stat sub illo attributo. Similiter ibi. omnis hō est animal. equus est aīal. ergo equus est homo. Equus enim accidit aīali cōsiderando animal prout conuenit cū homīne. Similiter hō non est indiuiduum. fortes est hō. ergo fortes nō est indiuiduū. ibi indiuiduum negat de hoie ea pte qua differt a sorte. Et oēs isti paralogismi soluntur negando cōsequētiam. qz non oportet q si aliquid affirmet vel negetur de superiori ea pte qua differt ab inferiori q ppter hoc pueniat vlt disferant inter se cum ibi mediū nō teneatur sub eadem ratione in premisssis et in pclusionē ¶ Sciendū tertio. q secundus modus huius fallacie est. quā accidens est superius rei subiecte. et id quod conuenit superiori ea parte qua differt ab inferiori infer de superiori vt hic. hō est spēs. substantia est hō ergo substantia est spēs. hic spēs attribuit substantie ea pte q differt ab hoie id substantia accidit ei vt stat sub illo attributo. Si iste est albus z iste est monachus. ¶ Iste est albus monachus. albus em est superius accitiale huic hoī. z differt ab isto hoie in qtu sibi attribuit h attributū monachus ¶ Iste ppter h q iste hō ponit albus fm se infer q sit albus fm habitū Si h. iste canis est tuus. z iste canis ē pater. ¶ Iste canis est pater tuus. etiā in alijs arguēdo a diuisis ad pūctū. z isti paralogismi soluntur negādo pnam. qz nō valz q aliqd si pueniat inferiori ea pte q differt a superiori q etiā pueniat suo superiori. nō em oportet sp ad pmittēdū illū modū q sumit illō qd est simplr superius. sz sufficit q sit superius fm re vlt fm modū. ¶ Sciendū qrtō. q tertius modus huius fallacie ē. quā accēs est pueribile respectu rei subiecte. vt h. risibile est qūras. hō est risibile. ¶ hō est qūras. vel sic. risibile ē pūctū. hō est risibilis. ¶ hō est pūctū. pūctū em puenit vni pueribiliti ea pte qua differt ab alio. et ppter hoc non inferitur bene de alio. Similiter hic homo est quid incōplexum. animal rōale est homo. ergo animal. rōnale est qd incōplexū.

Tractatus sextus

Ibi etiam aial rationale attribuitur hoi vt stat sub illo attributo incōplexu quod cōuenit sibi inq̄tum differt a sua diffinitōe. 2 ppter hoc non infer-
tur bene de aiali rōnali. Et solunt isti palogismi negando psequētiā.
qz si aliquid affirmat vel negat de vno pueribilibus ea pte qua differt ab
alio. non ppter hoc oportet q affirmet vel negent de se. et hec assignatio
modorū huius fallacie accidentis 2 rei subiecte ponit fm phm in suis fal-
lacijs. licet ponat hic in textu alia assignatio que facilius p̄t videri ibidem

Contra predicta arguit pmo sic. nulla est fallacia substantie. ergo a si
mili nulla erit fallacia accidentis. Scdo sic. mediū in omni fallacia est in
pte idem 2 in pte diuersum ab extremitatibz. si ergo accidens vt hic sumi-
tur sit idem. hoc est q importat in pte idem et in pte diuersum sequit q in
omni syllogismo erit fallacia accidentis qd est falsum. Tercio sic. illud
qd est de essentia rei nō est accidens ipsius. sed oē superius est de essentia
sui inferioris. ergo nullum superius accidit suo inferiori. Quarto sic. argu-
endo ex puris affirmatiuis in secūda figura cōmittit fallacia accidentis. et
tamē ille modus non assignatur inter istos modos. ergo male assignatur

Quinto sic. a diuisis ad p̄iuncta est bona psequētia. vt p̄z. j. Peris-
bremenias. ergo illo modo non p̄mittit fallacia accidentis.

Ad primū dicit. q hic nō capit accidēs vt distinguit cōtra substantias
vel vt sibi opponit. ideo nō sequit q si nulla sit fallacia substantie q etiā nul-
la sit fallacia accidentis. Ad secūdu dicit q licet in omni syllogismo ma-
lo mediū p̄im pueiat 2 p̄im differat ab extremis. tñ in oī bono syllogis-
mo nō accipit vt pueniens 2 differens ab ip̄is. sed in vtrqz p̄missarū res
netur sub eadē rōne. et extremitates in eo vniunt sub vna rōe 2 nō sub di-
uersis. aliter nō sequitur vniō extremitatū inter se. Ad tertium dicitur
q licet nullū superius accidat simpliciter 2 absolute suo inferiori tñ bene sit
bi accidit p̄p̄atiue p respectū ad vnū tertiu qd puenit inferiori. 2 p̄t dis-
fert a superiori. Ad quartū dicit q arguendo a puris affirmatiuis in secū-
da figura cōmittit p̄im modus huius fallacie prius assignatus. et me-
diū est res subiecta 2 inferius sibi accidit vt stat sub maiore extremitate
Et licet tale mediū non subijciatur actu maiori extremitati tñ subijciatur
aptitudine 2 efficit subiectum eius reducendo ad p̄mā figurā p̄ p̄uersos
nem maioris. Ad q̄ntuz dicit q bñ tenet psequētia arguendo a diuisis ad
p̄iuncta v̄l ecōtra si saltem bñ arguat. sz qñ non bñ arguit p̄mittit hec falla-
cia. nā arguendo a diuisis ad p̄iuncta pmo requirit q p̄dicamentorū dis-
uersorū vnū sit substantiale 2 determinabile. reliquum vero accidentale et
determinatio. Secūdo requiritur q potentiale p̄cedat actuale arguen-
do a p̄iunctis ad diuisa requirit etiam q in p̄iunctis vnū non sit determinatio
prius 2 diminues respectu alterius. sed q sit determinatio p̄trahēs tñ

Sequitur de fallacia fm quid ad simpliciter. Dictum
fm quid appellatur hic determinatio diminuens de
ratione vel de effectu adiungitur. vt cum dico ho-
mo mortuus. Mortuum enim diminuit de ratione homi-
nis. Dictū simpliciter appellatur aliquid indiminutū vt hō

Petri hyspani

Fallacia fm quid ad simplr est idoneitas decipiendi pueni/
ens ex apparēti psequētia dicti fm quid ad dictū simpliciter
p. Causa apparētie huius fallacie est pueniētia huius dicti
quod est fm qd ad aliud quod est simplr z ecōuerso. Cau
sa falsitatis est diuersitas significatoz. fit aut hec fallacia tot
modis quot modis ptingit addere alicui determinatōem di
minuēte. Primo mō fm ptem in modo. vt ille est hō mor/
tuus. ergo est hō. nō seqtur. qz mortuū diminuit de ratōe ho
minis. Et hic. chimera est ens opinabile. ergo est ens. nō se
qtur. qz opinabile diminuit de ratōe huius qd est eē. Se
cundo mō fm ptem integrale. vt ethiops est albus fm den/
tes. ergo est albus. Tercio mō in his q sunt ad aliquid vt
diuitie nō sunt bone male vtenti. ergo. nō sunt bone. nō seq
tur. licet em diuitie compate ad aliqd nō sunt bone. tamē in
se sunt bone. Quarto mō in his q fm locū sunt. vt bonus
est mactare patrē in triuanis. ergo bonū est mactare patrez
suū. vt sic bonū est vti dieta in locis egrotātis. ergo bonū est
vti dieta. Quinto mō in his q fiunt fm tempus. vt bonū
est ieiunare in qdragesima. ergo bonū est ieiunare. Vel sic ex
pedir alicui mederi quādo egrotat. ergo expedit alicui mede
ri. nō sequit. qz licz expediat mederi fm quid. nō tamē sim/
pliciter. Sciendū aut q in omnibz istis inspiciendū ē ad
ptradictōem. vt si aliqs respōdens dicat q nō expedit mede
ri z opponens assumat q expedit mederi quādo egrotat nō
ptradicit ei. sed statim fallacia fm quid ad simplr. Et sciendū
q eadem est fallacia si ex eo quod est fm qd inferat simplr et
ecōuerso z intelligendū est q ista fallacia quando fit ab esse
fm qd vt in pluribz fit affirmatiue. sed quādo fit a dicto sim
pliciter. vt in pluribus arguitur negative.

Postq au. determinauit de fallacia accētis. hic pnr determinat de fal/
lacia fm qd ad simplr. rōe cui? pmo videndū ē qd sit dictū fm qd ad sim
pliciter. Vñ dictū simplr ē dictio sumpta sine determinatōe diminuēte vt
hō p se. z tale dictū ēz simplr vt ē pfectū z nō diminutū. Et dictū fm qd
ē dictū sumptū cū determinatōe diminuēte vt hō mortuū. z fm habitū
dine talis dicti a fm qd ad simplr sumit vna fallacia special. eo q ibi res
periunt cause speciales apparētie defect. ¶ Sciendū pmo q cā apparē
tie huius fallacie apparet pueniētia dicti fm qd ad dictum simplr. ppter
quā credim⁹ q talia dicta pueniāt realr. z q xñū sub alio ptimeat. qd tñ

Tractatus sextus.

ē falsum. et ei? cā defect? ē diuersitas illoꝝ dictoꝝ. Et sū hoc diffinit? hēc
 fallacia. ē idoneitas decipiēdi. pueniēs ex apparētia dicti sū qd ad simplr
 et debz attēdi ista pueniētia nō ex pte vocis. s; ex pte rei. qz nūc sic tūc ista
 ēē fallaciai dōe s; debz attēdi ex pte fcatōꝝ. et sū q hūc silitudinē in re
 fcatā q ē analogia suoz fcatōꝝ. sicut hō pier? et hō hūc qndā iter se pōz
 rione. iō pueniēt ista fallacia dī extra dictōēz. ¶ Sciēdū scdo. qz dcm
 sū qd in q ponit determinatio pꝛahēs tū faciat locū dꝛaleriū vt dicen
 do ē hō albi. ē ē hō. s; a pte in modū ad suū totū. tū dictū sū qd cū deter
 minatōe diminiuēre vel puāte facit locū sophisticiū. et talis determinatio
 impropria fit qnq; modis. qnq; em ē absoluta. qnq; respectiua. Si sit ab
 soluta hoc ē dupl. vel determinat dictū cui adiungit ratōe totū? puando
 vel diminiuēdo ratōem ei?. vt hō pier? vel ens opinabile. vel determinat
 ipm respectu pꝛis integralis sui subiecti. vt albi sū dentes. alia aut? q est
 respectiua fit tripl. qz qd ā fit p relatiōem ad aliud. vt hic. diuitie nō sunt
 bone male vtentib;. Et qnq; sumit respectu mēsure q ē loc?. vt bonū est
 interficere patre in triuallis. Et qnq; respectu rꝛis. vt bonū ē pꝛcere mer
 ces in mari tꝛe tēpestꝛas. iō sū istas determinatōes improprias ponun
 tur qnq; modi hui? fallacie. ¶ Sciēdū tertio q pꝛmus mod? hui? falla
 cie ē arguēdo sū prem in mō diminiuēte. vt iste hō ē pier?. ē ē hō Scdo
 mod? ē arguēdo sū determinatōēz diminiuēte q ad prem integrālē. vt
 ethiops ē albi sū dentes. ē ē albi. Et s; in accidētib; q hūc determinati
 sitū in subiecto. vt cecitas determinat oculū et sumitas nasum. et sic p inhe
 rentiā ex vna pte ex psequenti inferit totū. vt infirmitas hōim denominat
 totū hōim infirmū tū accidētia q indifferēter pueniunt omnib; pꝛibus.
 p inherentiā nō pnt denominare totū. vt albedo vel nigredo. Tertio mo
 dus fit arguēdo cū determinatōe respectiua ad terminū extrinsecū. vt vi
 num ē malū febricitātī. ē est malū. Quart? modus fit arguēdo cū deter
 minatōe sumpra sū locū. vt bonū est interficere patre in triuallis. ē bonū
 est interficere patre. Quint? modus fit arguēdo cū determinatōe
 quo ad temp?. vt bonū est ieiunare in quadagesima. ē bonū est ieiunare
 ex oēs isti paralogismi soluunt negādo psequentiā. qz dictum sū qd non
 inferit dictū simplr. ¶ Sciēdū quarto q in eisdē modis et in eadē fallaci
 a p argui a dicto simplr ad dictū sū qd. pcedēdo eodē mō. Cui? ratō
 ē. qz vbiq; ē eadē cā apparētie. ibi ē eadē cā fallacie. et pꝛis eadē fallaci
 a et idē mod? s; arguēdo a dicto simplr ad dictū sū qd ē eadē cā appa
 rentie sicut arguēdo a pꝛariis. iō illo mō cōmittit fallacia et modi pꝛius
 positi. vt arguēdo alle nō est hō. qnō est hō mortuus vel qnō est hō pier?
 s; magis denotatur illa fallacia a sū qd ad simplr qz ecōtra. rō est. qz ar
 guendo a dicto sū qd ad dictū simplr arguit affirmatiue. s; ecōverso. vt
 in plurib; arguit negatiue. iō magis denotat fallacia a sū qd ad simplr qz
 ecōtra. ¶ Ecōtra pdicta arguit pꝛmo sic. hō albi ē dictū sumptū sine deter
 minatōe diminiuēre et tū nō ē dictū simplr. qz simplr dico qd sine addito di
 co. ē pꝛa diffinitōēz dicti simplr. Scdo sic. omē infer? min? cōeifert su
 per? magis cōe. s; dictū sū qd ē infer? ad dictū simplr. qz bñ ifere dcm.
 simplr. et sic arguēdo ab vno ad reliquū nō cōmittit fallacia. Tertio
 bñ sequit? ē hō mortu? ē ē mortu? et tū ibi arguit a dicto sū qd ad dictū

Petri hyspani

simpliciter penes primum modum huius fallacie. sed male ponit ille modus. Quarto sic. ieiunare in quadragesima est ieiunare simpliciter. nec illa determinatio temporis diminuit rationem adiecti. sed male arguitur penes quintum modum. Quinto sic. a toto in modo ad suam partem sumuntur plures loci dyalectici. sed a dicto secundum quod ad dictum simpliciter sumuntur plures fallacie et non tamen una. Ad primum dicitur. quod si capiat dictum simpliciter tamen valet sicut non pertractum sic per se in modo non dicitur dictum simpliciter ut hic habet albus. Sed si capiat dictum simpliciter ut tamen valet simpliciter. id est per se et non diminuitur sic capiat hic. sic habet albus est dictum simpliciter. Ad secundum dicitur. quod si dictum secundum quod quod sit cum determinatio pertrahere sit inferius ad dictum simpliciter non tamen dictum secundum quod quod sit cum determinatio pertrahere sit inferius ad dictum simpliciter. magis opponit dictum simpliciter. Ad tertium dicitur. quod si habet mortuum respectu hominis sic dictum secundum quod. quod mortuum diminuit rationem hominis. tamen respectu mortui est dictum simpliciter. quod habet non diminuit rationem mortui. id est ibi non arguitur per istam fallaciam a dicto secundum quod ad simpliciter. Ad quartum dicitur. quod si ieiunare in quadragesima non diminuat rationem huius quod est ieiunare tamen bene diminuit respectu huius quod est bonum num. ideo ibi arguitur a determinatio secundum tempus. Ad quintum dicitur. quod a toto in modo et a parte sunt diuersae virtutes probative et diuersae habitudines. ergo ibi sumuntur diuersi loci. sed a dicto secundum quod ad simpliciter est tamen una causa apparentie id est ibi non sunt plures loci sophistici. et sic non est simile de istis.

Elenchus est syllogismus contradictorius unus et eiusdem non nominis tamen nec etiam rei tamen. sed nominis et rei similis. non syllogismus nomen solum unus et eiusdem. et ex his quae data sunt de necessitate non per numerato eo quod erat in principio ad idem secundum ideam similiter et in eodem tempore. **Elenchus** est syllogismus contradictorius. id est syllogismus concludens contradictoriam propositionem date a respondente. In diffinitione elenchi quidam ponunt rationem syllogismi. ut ex his quae data sunt ex necessitate accideret quod remouet fallacia atque dicitur. Et ponit non connumerato eo quod erat in principio per quod remouet petitionem principii. ut postea patebit. Alia ponunt rationem contradictoriae. ut unus et eiusdem. id est unus subiecti et praedicati. Unde nisi esset idem subiectum et idem praedicatum non esset contradictio. ut ethiops est niger. ethiops non est niger secundum dentes ex quo non est idem praedicatum. ideo non est contradictio. Et similiter hic. nullus homo mortuus currit. et quidam homo currit non est contradictio. quod non est ibi idem praedicatum. Item secundum idem ad idem. similiter et in eodem tempore ponuntur ratione contradictionis. et contra ista quattuor partes peccat haec fallacia quae dicitur ignorantia elenchi. secundum quod una est de tredecim fallacijs. Alio modo capitur generaliter. et tunc diffinitur sic. Ignorantia elenchi

Tractatus sextus

est vnus defectus generalis. ad quem reducuntur oēs alie fallacie ostendendo quō peccat p̄tra istas p̄ticulas vt postea patebit. Iste em̄ p̄ticule nō nois t̄m nec rei t̄m. s̄z nois z rei si mul. nō synonymi z sic de alijs. ponunt r̄tione syllogismi et r̄tione p̄radictōis. qz iste exigunt q̄ nomen sit vnū et res vna. z q̄ nō sit nomē synonymū. vñ nō ē ibi p̄radictio mar cus currit z tullius nō currit. Nec est ibi syllogism⁹. oīs gla dius scindit. quoddā instrumentū ē ensis. ergo quoddā instru mentū scindit. Fallacia ignorācie elenchi est idoneitas deci piendi. p̄ueniens ex apparēti obseruatōe p̄ticularū diffinitio nis elenchi q̄ p̄ueniunt ei r̄tione p̄radictōis tantū. s̄. ad idē fm̄ idē. similr. z in eodē tpe. Causa apparētis huius fallacie est p̄ueniētia dictōrū fm̄ qd̄ ad dicta simplr. Causa falsitatis est diuersitas eorundē. vñ huius fallacie elenchi sunt quattu or modi. Primus mod⁹ est p̄tra hāc p̄ticulā ad idē. vt duo sunt duplū vnus z nō sunt duplū triū. ḡ sunt duplū z nō du plum. z in vtrāqz p̄missarū nō sumit̄ duplū ad idē z ideo nō sequit̄. Secund⁹ mod⁹ peccat p̄tra illā p̄ticulā fm̄ idēz. vt hoc est duplū illi fm̄ latitudinē z nō fm̄ longitudinē. ergo est duplū z nō duplū. nō sequit̄. qz duplū nō sumit̄ fm̄ idē licet sumat̄ respectu eiusdē. Tertius mod⁹ peccat fm̄ istā p̄ti culā similr. vt hō est spēs. nullus hō est spēs. ḡ idē est species et nō species. nō sequit̄ qz ibi nō est p̄radictio in p̄missis qz ille termin⁹ hō nō sumit̄ similr. qz vna sumit̄ p̄ suis inferiori bus. in alia vero nō. s̄z p̄ se toto vl̄ p̄ sua forma. Quartus mod⁹ peccat p̄tra hanc p̄ticulā in eodē tpe. vt man⁹ mea est clausa in hoc instāri z nō clausa in hoc instāri. ḡ ē clausa z nō clausa. nō sequit̄ qz nō ē in eodē tpe. Differt aut̄ hec fallacia a fallacia fm̄ qd̄ ad simplr. qz in illo ē p̄cessus ab vno fm̄ qd̄ sumpto. ad vnū simplr sumptū. vt hoc est duplū fm̄ longi tudinem. ergo est duplū. in ista vero est p̄cessus a duobus fm̄ quid sumptis ad duo sumpta simpliciter. vt hoc est du plum illi fm̄ longitudinem et non fm̄ latitudinem. ergo est duplum z nō duplum.

Postq̄ autor determinauit de fallacia a dicto fm̄ qd̄ ad dictū simplr hic p̄r determinat de fallacia ignorācie elenchi. r̄tione cui⁹ p̄mo diffi nit elenchum dicens. Elench⁹ est syllogism⁹ p̄radictōis vni⁹ z eiusdē

Petri hispani

non nois tm nec rei tm. sed nois z rei simul. ex his que dicta sunt ex necessitate aliquid accidere nō cōnumerato eo q̄ erat in p̄ncipio. sed ad idē fm idem. similiter z in eodem tpe. In hac diffinitōe ponit p̄alogismus loco generis z p̄radictōis. ad dīam syllogismi nō p̄radicentis pōni r̄ndēris. Deinde ponit vnius z eiusdē non nois tm. z hoc tm rōne syllogismi magis q̄ p̄radictōis. qz vtrobiqz requirit q̄ maneāt idē termini fm rē z vobrem simul. z p̄ hoc remouet fallacia in dēōne. z ponit ex his q̄ data sunt de necessitate accidere rōne syllogismi in quo debet esse necessaria p̄sequētia et p̄ hoc p̄mo remouet p̄alogismi fallacie accidentis et alij duo nō habētes necessariā p̄sequētiā. z ponitur non p̄numerato eo qd̄ erat in p̄ncipio rōne p̄radictōis. qz elenchus est syllogismus p̄batiuus. z per hoc remouetur petitio p̄ncipij. Deinde ponit ad idē fm idē rē. rōne p̄radictōis qz ille p̄ticule requirunt ad p̄radictōnem. ¶ Sciendum p̄mo q̄ aliter p̄t diffiniri elenchus. est syllogismus p̄radictiuus p̄clusioni r̄ndēris. et sic ad elenchū plura requirunt. s. necessaria illatio inq̄tum est s̄llis z sufficiens p̄batio p̄clusionis inq̄tum dialecticus z repugnantia sue p̄clusionis ad positōem r̄ndēris inq̄tum p̄radictiuus. z sic patet q̄ elenchus vltra syllogismū addit probationem et vltra locum dialecticum addit contradictionem sue consequentie ad positōnem respondentis. et illa contradictio est vltima differentia formaliter p̄stituens elenchum. et ideo sicut syllogismus dialecticus se habet vt inferius ad sylm in cōi. ita elenchus ad syllogismū dialecticū. Et dicit elenchus ab en qd̄ est in pro p̄tra. z elenchus qd̄ est sumptio quasi p̄tra sumptio. s. p̄tra dicta r̄ndēris. z sicut se habet elenchus ad sylm dialecticū. ita simplr elenchus ad sylm sophisticū. et p̄t sic diffiniri. Elenchus sophisticus est s̄llis sophisticus apparēter cōtradictiuus positōi respōdēris. ¶ Sciendum scdō. q̄ ignorātia in cōi dī negatio scientie cū habitudine ad illā. Et diuidit p̄ ignorātiā pure negatiōis q̄ est pura carentia cognitōis actualis vel habitualis sicut est in pueris nondū noriciā rez cognoscētes. Alia est ignorantia p̄aue dispōis q̄ est qū aliqd̄ p̄phendit de natura rei. et ista diuidit. qz quedā est ignorātia p̄ncipioz. q̄ apprehēdunt simpliciter apprehēsiōne sine discursu. Alia est ignorantia que est falsa app̄hensio mediante discursu. z dicit cōp̄sita. qz ibi multa cōcurrūt simul scz ignorātia p̄clusionis p̄ncipioz. ignorātia autē elenchī nō est ignorātia pure negatiōis nec p̄posita sed ignorātia simpliciter app̄hensionis. Et sic per ignorātiā alicuius requirit ad verū elenchū z p̄t capi dupliciter. Vno modo generaliter p̄ quacūqz omissionē cuiuslibet p̄ticule expresse in diffinitōe elenchī. Alio modo sp̄cialiter solum p̄ omissionē alicuius illarū quatuor p̄ticularū. s. ad idē fm idem. s̄llr et in eodē tpe et isto modo sumit fallacia ignorātie elenchī. ¶ Sciendū tertio. q̄ cā apparētie huius fallacie est ydoneitas decipiendi. pueniēs ex apparenti obseruatione conditionū requisitaz ad verā p̄radictiōem. rōne cuius credit q̄ in antecedente p̄alogismi sit vera p̄radictio. vbi tamē est apparēs p̄radictio tantum et per illam contradictionem apparentem inferitur contradictio simplr. et eius causa defectus est omisso alicuius illarū particularū que requirunt ad contradictiōem. Et propter hoc sic diffinitur hec fallacia. est ydoneitas decipiendi. pueniens ex apparenti obseruatione p̄ticularū posis

Tractatus sextus

tarū in diffinitōne ipsius elenchi. que sibi pueniunt rōne contradictionis. Et licet quelibet fallacia peccet contra elenchum. qz tñ ista formaliter ex directe peccat ptra ptradictōem que se habet vt vltima forma z dīa elē chi ideo magis denoiatur ignorātia elenchi q̄ quelibet alia ¶ Scienduz quarto. qz huius fallacie q̄nqz sunt modi. Primus est. qñ nō arguitur ad idem. vt aer est sup terrā z nō sup celū z soluit p̄na. qz nō affirmat idem de eodē p̄pato ad idem. Scōs modus est qñ fit omīssio illius p̄icule fm idem. vt fortes vider fm oculū. z nō vider fm aures. ergo vider z non vi det. p̄na nō valer. z est rō. qz ibi nō affirmat vel negat idē de eodē fm idēz Tertius modus fit omittēdo illā p̄iculā s̄l̄r vt oīs hō est indiuiduū. hō nō est indiuiduū. ¶ Homo nō est indiuiduū z est indiuiduū. p̄na non valet qz hō non s̄l̄r tenet. qz in maiore tenet p̄ suppositis. in minori autē p̄ natu ra cōi. Quartus modus est qñ omittit illā p̄iculā p̄ eodem tpe. vt fortes currit cras z nō currit posteras. ergo fortes currit z nō currit. p̄na nō va let. qz ibi non est affirmatio vel negatio pro eodē tempe. et sic sumūtur isti modi fm quatuor p̄dictōnes in diffinitōne elenchi positās z req̄sitas.

Contra predicta arguit p̄mo sic. ptradictio non est syllogismus. sed elenchus est ptradictio. vt dī primo elenchorū. ergo male dī qz est syllogis mus Secūdo sic. hec est vera ptradictio. marcus currit. tūlius nō cur rit cū ille. p̄pōnes repugnāt in qualitate. ergo ad elenchū z ptradictōnem non requirit vnitās noīs z rei simul Tercio sic. oēs fallacie p̄tinentur et reducunt ad ignorantiā elenchi. ergo male ponitur hic fallacia sp̄alis cuz sit cōmūnis ad oēs alias. Quarto sic. contradictoria non possunt fieri in eodem tempore saltem ab eodem homine. ergo ad cōtradictōem non requiritur affirmatio z negatio in eodem tpe Quinto sic. ad ptradicti onem requirit qz sit affirmatio z negatio eiusdem de eodem. et tñ hoc non ponitur in diffinitōne elenchi. ergo ipa est insufficiens.

Ad p̄mūz dicit. qz licet si capiatur ptradictio formaliter p illa forma z repugnantia ptradictoriorū. sic nō est syllogismus. tñ si capiatur materialiter p syllogis mo ptradiciente vel syllogismo ptradictorio positō in respōdētis sic est syl logismus et sic capit in proposito Ad secūdū dicit. qz licet ibi sit vera ptradictio fm rem. nō tñ fm modū enūciādi. qz ibi nō est eundēs affirma tio vel negatio eiusdē de eodē. Ad tertium dicit. qz sicapiat ignorantiā elenchi generaliter pro ignorantiā cuiuslibet p̄icule diffinitionis elenchi sic fallacia ignorantie elenchi est communis ad omnes alias fallacias. sed si capiatur specialiter pro ignorantia quatuor p̄icularum vltimarum. sic est sp̄alis fallacia et h̄z distinctas causas appārentie et defect⁹ a causa aliarū fallaciarū. vt probari potest inductiue Ad quartū dicitur. qz licet cōs tradictoria non semper enumerantur in eodem tempore. tamen bene pos test fieri pro eodem tempore affirmatio et negatio de eodem pro eadem pte temporis. Ad q̄ntū dicitur. qz in fallacia ignorantie elenchi sem per requiritur qz sit appārens contradictio quia inde sumitur causa appā rentie et quia si remoueat p̄ima contradictionis conditio que est qz sig nificat affirmatio vel negatio eiusdem de eodem. tñ non est appārens con tradictio. ideo non ponitur aliquis modus qui fiat propter omīssionem illius conditionis contradictionis.

Petri hyspani

Etere id qđ est in principio est. quando cōclusio que
debet probari sumit in premissis. Cū ergo idē sub
eodem noīe potest seipm probari. vt homo currit. er
go homo currit. in talibus em̄ non est petitio principij. s; ta
lis argumētatio est ridiculosa nec cadit sub arte nec ē petitio
huius qđ est in principio. aliud est em̄ petere principium. et
aliud est petere illud qđ est in principio. vt dicit phs. pmo elē
corū. qz petere principium est qñ peti idē sub eodē noīe. vt hō
currit. ergo homo currit. z isto modo nulla est fallacia. qz nō
cōmittit sub aliqua spē argumētatiōis. nec fm veritatē nec
fm apparentiam. sed talis petitio pncipij peccat ptra syllo
gismū simplr dictū. Sed petere illud quod ē in principio est
qñ idē petitur sub diuerso noīe. vt aīal rōnale currit. ergo hō
currit. Vel sic. petere illud quod est in principio est qñ min⁹
notum sumitur ad probatōem magis notī. Causa appa
rētie huius fallacie est apparēs diuersitas cōclusionis a pre
missis Causa falsitatis est ydentitas corūidē. Peti at illd
quod est in pncipio quinq; modis. vt patet octauo topicorū
Primo mō qñ diffinitum peti in diffinitōe et ecōtra. vt si
dubitaret vtrū hō currit vel nō currit. fiat argumentum. aīal
rationale currit. ergo homo currit. nulla est ibi probacio. qz
qñ vnū dubitat necesse est alterū dubitari. z ita si sumat vnū
ad pbandū aliud peccatū est Scōs modus est qñ pticu
lare petitur in vniuersali. vt nullus homo currit. ergo nec for
tes currit. Vel si aliquis debeat probare q oīm contrariorū
eadē est disciplina. et assumat oīm oppositorū eadē est disci
plina. ergo oīm ptradictoriorū est eadē disciplina. hic petitur
pelo in pmissis Terti⁹ mod⁹ ē. qñ vlt peti in pticularib⁹
vt si qđ debeat pbare q oīm oppositorū est eadē disciplina et
sumat illā oīm ptradictoriorū ptrariorū. et sic de alijs ē eadē
disciplina. q oīm oppositorū est eadē disciplina. Vel sic. for
tes currit plato currit. z sic de alijs. q oīs hō currit Quar
tus mod⁹ est. qñ pūctū peti in diuisis vl ecōtra vt si aliqđ
debeat pbare q medicina ē disciplina sani z egri. et dicat sic ar
guendo. medicina est disciplina sani. et medicina est discipli
na egri. ergo medicina est disciplina sani et egri.

Quintus modus est quando vnū relatiuorū peti in alio. vt

Tractatus sextus

si quis debet probare quod sortes sit pater platonis probetur sic plato est filius sortes. ergo sortes est pater platonis non sequitur quod hoc assumitur quod est probandum. Sciendum quod hec fallacia non impedit syllogismum inferentem sed probantem. et ita fallacia petitionis principii peccat contra syllogismum dialecticum in quantum dialecticus est.

¶ Postquam auctor determinavit de fallacia ignorantis elenchi. Nunc perit determinat de fallacia petitionis principii. Ratione cuius primo videndum est quid sit petere principium. Nam petitio principii in dialecticis est interrogatio alicuius premissarum syllogismi dialectici. quod licet dialecticus in syllogizando assumat premissas ad probandum conclusionem. tamen interdum paradoxizando interrogat de suis principiis ratione cuius dicuntur interrogationes et fit non ita proprie petitio principii de conclusione. quod premissis concessis potest inferri conclusio non interrogando de ipsa. et quod in argumentatione conclusio est principium primum ratione cuius fit argumentatio. Ideo cum in argumentatione petit conclusio que debet probari ibi fit petitio principii. Et ideo petitio principii est quando idem accipitur ad probandum seipsum. ¶ Sciendum primo. quod per principium secundum priorem duplex est petitio principii. scilicet statim et non statim. Petitio principii statim est. quando idem sub eodem nomine sumitur ad probandum seipsum. ut homo currit. ergo homo currit. vel sub duobus nominibus synonymis. ut marcus currit. ergo tullius currit. et talis petitio peccat secundum syllogismum simpliciter et conclusio non est alia a premissis. et non est ibi argumentatio neque aliqua fallacia cum idem homo modo non habeat apparentiam ad probandum seipsum. Alia est petitio principii non statim quando aliquid sub diversis nominibus repetitur ad probandum seipsum. et promittitur talis defectus quando in argumentatione antecedens est ita dubius sicut consequens vel minus notum. Et dicitur petitio principii cum antea est eque dubius vel minus notum quam consequens et quod promittitur in consequente et etiam probatur per consequens et ad probandum consequens petitur idem quod est in principio sed antecedens quod promittitur in conclusione. Et etiam sumitur antea in tali argumentatione ad probandum seipsum. et secundum talem petitionem principii promittitur hec fallacia. ¶ Sciendum secundo. quod causa apparentis huius fallacie est apparentis diversitas antea et consequentis. ratione cuius creditur antea esse notius consequente et habere virtutem probativam consequentis cum tamen sit eque notum vel minus notum consequente. et non sufficit quicquid diversitas antecedentis et consequentis. sed oportet quod sit cum identitate ipsorum et etiam quod talis diversitas faciat apparentiam magis notam et minus notam ex parte rei. et quod in synonymis non est apparentia magis vel minus notam ex parte rei. Ideo in ipsis non est ista causa apparentis. Sed causa falsitatis huius fallacie diversitas eorumdem. scilicet antecedentis et consequentis. Et secundum hoc sic diffinitur ista fallacia. Est idoneitas decipiendi pueniens ex apparenti diversitate secundum notitiam antecedentis cum consequente. et peccat ista fallacia non contra illationem et syllogismum simpliciter dictum sed peccat contra probationem et syllogismum dialecticum. ¶ Sciendum est tertio. quod diffinitio dupliciter potest considerari. Uno modo in quantum includit principia essentialia diffinitio que

Petri hyspani

sunt propria causa passionis. et hoc modo sumitur ab ipso locus demonstratiuus et non sophisticus. Alio modo considerat in quantum stat sub intentione cōi et hoc dupliciter. Uno modo sumitur respectu predicatoꝝ que notiori modo pueniūt ipsi diffinitioni q̄ diffinito. et sic a diffinitione ad diffinitum iterū sumitur locus dialecticus. Alio modo respectu predicatorum que notiori modo diffinito q̄ diffinitioni cōueniunt. et sic a diffinitione sumitur petitio principij. q̄ sic añs est minus notū p̄ntē. et eodē modo arguendo a diffinitione potest argui respectu predicatorū que min⁹ notiori modo ipsi pueniūt et sic sicut arguendo ab vlt ad p̄culare vel ecōtra. et sicut hoc in ipis causa tur petitio principij. ¶ Sciendū quarto. q̄ huius fallacie quatuor sunt modi. Primus est q̄ diffinitum petitur in diffinitione vel ecōtra. ut aial rationale currit. ergo hō currit. Ibi em̄ diffinitum petitur in sua diffinitione et arguendo ecōtra petitur diffinito in diffinito et probatio nō valet. q̄a si vnū dubitat et reliquū. Sed s̄ modus est q̄ p̄culare petitur in vniuersali. vel vniuersale in p̄culari. ut si debeat probari q̄ oim p̄radicatorioꝝ eadē est disciplina. et sumat illa. oim oppositorū eadem est disciplina. ergo oim p̄radicatorioꝝ nō valet argumentū. q̄ cōclusio petitur in p̄missis. Tercius modus est q̄ p̄dictū petitur in diuisis vel diuisum in p̄iunctis ut medicina est sanā et egri. q̄ medicina est sanā et medicina est egri. Quartus modus est q̄ vnū relatiuorū petitur in suo correlatiuo. ut sortes est pater platonis. ergo plato est filius sortis. Et soluendo istos palogismos debet negari añs. eo q̄ est eque notū vel minus q̄ p̄ns prius negatū nec debet negari p̄ns cū sit necessaria illatio in istis palogismis si p̄misse cōcedant. q̄ si cōcedit añs oportet concedi p̄ns quod includit in ipso. pōt tñ dici q̄ non est p̄ns p̄batiua cū negatione añtis. Et licet in textu ponant quinq̄ modi. q̄ sed s̄ diuiditur in duos ad maiore declarandem tñ sufficit q̄ enumerant quatuor modi p̄ns positi. q̄ in ipis p̄mitur oēs modi huius fallacie. ¶ Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. in petitione principij sumitur idem ad p̄bandū seipm. sed idem non habet apparentiam ad p̄bandū seipm. ergo in petitione principij non est causa apparentie ergo nec fallacia. Secūdo sic. omnis palogismus peccat in materia vel forma. s̄ palogismi huius fallacie nō peccāt in forma cū p̄nt fieri in modo et in figura nec peccant in materia q̄ sunt ex p̄babilib. ergo in ipso nō est defectus. Tercio sic. ab eodē nō sumitur locus dialecticus et sophisticus. sed a diffinitione sicut a toto in q̄ritate sumunt loci dialectici. ergo ab ipsis non sumitur locus sophisticus et sic male ponitur illi primis duo modi. Quarto sic arguendo a diuisis ad p̄iuncta est fallacia accidentis. ergo ibi nō est petitio principij. tenet p̄ns. q̄ isti loci sophistici non possunt esse in eodem argumēto. Quinto sic. hic est petitio principij. albedo p̄trariatur nigredini. q̄ nigrēdo est p̄traria albedini. et tñ fit nullo istorū modorū quatuor. ergo sunt insufficienter positi. ¶ Ad primū dicitur. q̄ licet idem s̄m rem et voces simul non habeat apparentiam ad probandum seipsum. tamē idem s̄m rē et dñs s̄m vocem et rationem ut est diffinitio respectu diffiniti bene h̄ apparentiaz ad probandū seipsum in quantum videtur magis nota sub vno nomine q̄ sub alio. Ad secūdu dicit. q̄ licet in palogismis huius fallacie p̄missae sint s̄m se probabiles. non tamē sunt probabiles respectu con

Tractatus sextus

elusionis qđ tñ requiritur ad syllogismū pbatum. scz q habeat premis-
sas fm se. pbabiles z q ille pmissse habeant p̄tutem. pbadi p̄clusionē. Itē
isti syllogismi peccāt in pbatōe Ad tertiu dī. q ab eodem. eodē modo
p̄siderato respectu eiusdēz non sumit locus dialecticus et sophisticus mō
diffinitio diuersimode p̄siderat. vt ab ip̄a sumitur locus dialecticus z sof-
phisticus. z sūt dī de toto in q̄ntitate. Ad quartū dī. q licet arguēdo
a p̄iunctis ad diuisa indebitē q̄tū ad modū ordinandi ip̄a diuisa ad idē
fit fallacia accidentis. tñ qñ arguitur ab ip̄is indebitē solum ex p̄e. pbat-
tionis z nō ex p̄e dīspōnis diuersoz. Ibi fit petitio p̄ncipij Ad q̄ntuz
dī. q ibi p̄mittit secūdu modus. et licet albedo z nigredo sub rōmbz p̄e-
p̄ijs non sunt respectiua tñ q̄tum ad intentiones contrariorū siue oppos-
itarū bene sunt relatiua fm dici z sic ibi vnū relatiuoz. petit in alio

De fallacia p̄sequētis dicendū est. Scdm p̄ns sunt
paralogismi eo q credimus p̄nam p̄uerti que nō cō-
uertitur. Fallacia p̄ntis est ydoneitas decipiendi. p-
ueniens ex apparētia p̄nc p̄uēse que nō p̄uertitur Causa
apparentie huius fallacie est cōuenientia vnus p̄nc vere ad
aliā non verā Causa falsitatis est diuersitas eorū dē. Et sci-
endū q bene tenet argumētum a positōe aūtis ad positionez
p̄ntis Huius fallacie tres sunt modi Primus modus est
qñ arguit a destructione aūtis ad destructōem cōsequētis
vt si hō est aial est. ergo si hō non est aial nō est. Vel a positio-
ne p̄ntis a d positōez antecedētis. vt si mel est rubeū est. ergo
si rubeū est mel ē. Ad istū em modū reducunt oēs p̄auce ar-
gumētatōes ab inferiori ad supius destructiue. Vñ quociē
cūqz sit p̄cessus ab inferiore ad supius cū distributōe supi-
orū. vt oīs hō currit. g oē aial currit. Ibi p̄mittit ista fallacia
vt nullus hō currit. ergo nullū aial currit. Secūdu mo-
dus solet poni ab insufficienti inductōe singulariū vt fortes
est aial et ecōuerso. plato est aial et ecōuerso. ergo oīs hō est
aial z ecōuerso. hic enūerant oia singularia illius. oīs hō est
aial. et non huius. omē aial est homo que significat p p̄posi-
tionē huius qđ est ecōuerso ad hanc. oīs homo est animal

Tertius modus prouenit a cōiter accitibus. Et dicunt
cōiter accidentia que se aliqñ p̄sequūt et aliquādo non. vt
iste est comptus. ergo est adulter. Silt mufa et poeta silt ter-
minātur. sed mufa est fēi generis. ergo et poeta nō sequitur.
quia ydentitas generis et terminationis aliquādo se conse-
quunt et aliquando nō. eo q non est in omnibz sed in aliqui

Petri hyspani

bus. Si aliquis dicat q in hoc ultimo tertio modo non tenet eōuerso. Vñ ibi non est psequētia. Dicēdum est q er- go sūm quosdam sumitur pñā a cōiter accidentibus ad con- sequētiā necessariā et probabilem. et in istis nō sumitur cō- quētia necessaria sed pbabilis. Taliter autē ordinantur isti modi ab Aristotele isto modo ordinato.

¶ Postq̄ autor determinauit de fallacia petitiōis pñcipij. Hic psequē- ter determinat de fallacia psequētis. rōne cuius pmo videndū est quid sit cōsequens. et antecedēs. et pñā. Unde antecedēs est ppositio categorica vel ypothetica inferens cōclusionē. Sed psequētia est illa habitudo sim- plex in qua psequēs inferitur ex antecedēte et prouenit ex eo q psequē- tu et intellectu includitur in antecedente. Ideo sequitur ad suum antecē- dens. Et habitudo denominās illā sequelā. vocatur cōsequētia. Et du- plex est cōsequētiā scz simplex et composita. Consequētia simplex est. qñ ex vno solo antecedente inferitur vñum solū consequēs. Consequētia ves- to composita per oppositum. Et intelligit fieri quatuor modis. Primo qñ factā aliq̄ pñtia arguitur a pñe antecedētis ad pñem pñtis. Secun- do modo quādo in aliqua cōsequētia arguitur a destructiōe consequē- tis ad destructiōem antecedētis. Et istis duobus modis fit debite cōsequē- tia et bene arguitur. Tercio modo quādo in aliqua cōsequētia arguitur a destructiōe antecedētis ad destructiōem cōsequētis. Quarto modo quādo arguitur a ppositione cōsequētis ad ppositiōem añtis. Et istis duo- bus modis non valet cōsequētia cōposita prius facta. quia cōuertitur aliter q̄ deberet cōuerri. Et sūm hoc sumitur fallacia consequētis.

¶ Sciendū pmo q causa apparentie huius fallacie est apparēs cōuer- sibilitas psequētis cum antecedente. ratione cuius creditur q bene cō- uertatur cōsequētia que tamen non bene conuertitur. Causa vero defe- ctus est diuersitas antecedētis et cōsequētis. Et sūm hoc diffinitur falla- cia consequētis est ydoneitas decipiendi proueniens ex apparenti proba- bilitate vel conuertibilitate cōsequētis cum antecedente. Et semper fit eum dicit aristoteles. qñ credimus consequētiā conuerri que tamen nō cōuertit. Et qñ in ista fallacia reperiātur antecedēs et consequēs tamē- magis dicit fallacia cōsequētis q̄ antecedētis. eo q in palogismis hui- us fallacie sp arguitur equiualeter a pñe cōsequētis ad ppositiōem antecē- dentis. Et licet qñq̄ arguat a negatiōe añtis ad negatiōem pñtis. qz tñ ista negatio añtis habet se vt psequēs ad negatiōem psequētis. Ideo ibi equalenter arguit a ppositiōe pñtis ad ppositiōem antecedētis. ¶ Sciendū se- cundo. q huius fallacie tres sunt modi. Primus est arguendo a destructi- one antecedētis ad destructiōem cōsequētis vel a ppositione cōsequētis ad ppositiōem antecedētis. Exemplū primi. vt si homo est. aial est. sed non est homo. ergo nō est aial. non sequit. qz ad negatiōem antecedētis nō sequitur negatio cōsequētis. qd̄ ideo est. qz antecedēs est inferius et minus conse- quente. consequēs em̄ se habet vt superius et magis cōe. modo destructi in- feriori non oportet destrui superius. qz ipm p̄manere in alijs inferioribus.

Tractatus sextus

Exemplum secundū si pluit terra est madida. ergo si terra est madida pluit non sequitur positio aītis. qz psequens se habet vt magis cōe. Ideo nō sequitur positio aītis quod est minus commune z inferius ad positioem em supioris non sequit positio inferioris ¶ Sciēduz tertio. qz scds mod⁹ est qñ arguit ab insufficienti nūero singulariū ad vniuersale. vt sortes currit plato currit ergo oīs homo currit. vel sic. sortes est aīal z ecōuerso plato est aīal. et ecōuerso non sequit. qz licet enūerent singularia istius. oīs hō est aīal tamen non omne aīal est homo. quod tamen designatur p hoc qd dicitur in predicta propōne. ecōuerso expresse vel subintellecte. Et hoc si ille tertius minus econuerso dicit conuersionē simplicem. s; si dicat cōuersionem p accidens bñ sequetur. sicut hec est vera. oīs homo est aīal z econuerso. aliquis aīal est homo. tñ qz analogum per se positū. stat pro significato suo famoso. et ille terminus econuerso est analogum ad cōuersionē simplicē et ad cōuersionem p accidens. ideo hic stabit pro pueruione simplici. Sciēduz dū quarto. qz tertius modus huius fallacie fit qñ arguitur a cōiter accidentibus que cōiter accidentia se mutuo non sequitur vt hic sortes est magn⁹ et sortes est fortis. vel sortes est pulcher z est bonus. ergo sortes est pulcher et est bonus non sequitur. quia licet talia accidentia se mutuo consequunt in aliquo subiecto. non tñ de necessitate consequunt se ¶ Hic ito modo arguendo penes istam fallaciam in modo procedendi cōuertat alia qua cōsequentia actualiter presupposita. tamē subintelligitur vna psequētia implicite que cōuertitur in istis modis. Et istoz modoz sic potest haberi rō qz in fallacia psequentis sumitur causa appēntie ex appēnti cōuertibilitate psequentis z antecedentis. vel ergo hec pueruibilitas est appēntis rōne cōsequentie iam facta. sic est pmius modus. vel ppter habitudinem terminozum. et hoc est dupliciter. vel sumitur ex habitudine singularium ad vlt. z sic est secundus modus huius fallacie. et ex habitudine cōiter accidentiū que ptingenter cōueniunt in vno subiecto. z sic est tertius mod⁹

¶ Contra predicta arguit pmo sic. cōuersio est passio propōnis. s; soli pponit puenit. s; ista fallacia non puenit ex hoc qz aliqua cōsequentia conuertatur que nō debet pueri. Secūdo sic. psequens actu z intellectu includitur in antecedente. ergo destructo antecedente destruit psequens. z sic a destructione psequentis ad destructionem antecedentis bñ valet psequētia

Tertio sic. posito posteriori necessario pmitur prius. sed cōsequens est posteriorius antecedente. ergo posito psequente necessario pmitur aīis.

Quarto sic. singularia alicuius vltis non sufficienter enumerata sequuntur ad suū vlt. s; arguendo ab insufficienti nūero singularium arguitur a positione cōsequentis ad positioem antecedentis. et p pñs secundus modus non distinguit a pmo. Quinto sic. arguendo a cōiter accidentibus ē bonus locus dialecticus. ergo sic arguēdo nō sumit tertius modus huius fallacie ¶ Ad pmiū dicit. qz si capiatur pueruio vt est mutatio p diea ti in subiectū et econtra. sic est passio propōnis z solum sibi conuenit s; si capiatur pro mutatione aītis in pñs vel econtra pro mutatione psequētis in aīis. sic non est passio pñs sed est passio pñe. hoc modo capit h

Ad secundū dicit qz destructo antecedente bene destruitur psequens particulariter et pmiū esse quod habet in tali antecedente. non tamen

Petri hyspani

destruit vltimē sū se totū. qz adhuc potest manere in alijs. Ideo a destruc-
tione antecedentis nō p̄t inferri destructio p̄sequentis. Ad terciū dī. q̄ lē-
cet sū illatōem p̄sequens sit posterius. tū sū naturam z ambitū p̄munica-
tis p̄sequens est p̄us antecedenti. Ad quartū dī. q̄ licet in secūdo mō ar-
guat a positione p̄sequentis ad positōem aītis. nō tū sumit causa apparen-
tie rōne p̄uertibilitatis p̄sequentis cū aīte sed rōne p̄sequētie p̄us facte sū-
eue in p̄mo modo. Ad quintū dī. q̄ arguendo a cōiter accidentibz que ne-
cessario se p̄sequūtur est bonus locus dialecticus. sed arguendo ab his q̄ cō-
tingenter se p̄sequūtur fit tercius modus huius fallacie.

S Equit de fallacia sū nō cām vt cām. Ad cuius enī/
dentiā sciendū q̄ duplex est syllogismus. scz ostensiu⁹
et ad impossibile. Ostensiuus est q̄ habz vnā solā cō-
clusionē. Syllogismus vero ad impossibile est qñ aliq̄s syllo-
gisticē ducit ad impossibile. z p̄pter hoc interimūt aliqua p̄e-
missarū que erat causa illi⁹ impossibilis. Vñ iste syllogism⁹
semp hz duas p̄clusiones. vt cū dī est r. hō asinus. hoc con-
cesso. Contra nullus asinus est aīal rōnale mortale. hō est asī-
nus. ergo hō nō est aīal rōnale mortale. s; hoc est impossibile
ergo z ista. hō est asinus. z iste syllogismus est in q̄rto mō p̄ri-
me figure. ¶ Sciendū est em̄ q̄ nō cā vt cā semp fit in syllogis-
mo ad impossibile. Fallacia aut sū nō cām vt cām fit qñ nō
cā ponit vt cā. z p̄pter hoc apparet sequi impossibile. z illud
qđ apparet esse causa interimūt. vt si querat. est ne brunellus
hō. quo p̄cesso nullus asinus est aīal rōnale mortale. sed hō ē
asinus z brunellus est hō. ergo hō nō est aīal rōnale. hoc au-
tem est impossibile. ergo brunellus nō est hō. In hac aut dic-
ta argumentatōe non est cā vt cā. qz interimūt id qđ apparet
esse causa z nō est. scz brunellus est hō. Causa apparentie est
cōuenientia huius qđ apparet esse cā z nō est cū eo qđ est cā.
Causa falsitatis est diuersitas eorūdē. tale em̄ exemplum po-
nit Aristoteles huius fallacie. vt querendo sic Sūt ne aīa z
vita idem. quo concessio Contra mors z vita sunt p̄raria. sed
mors est corruptio. ergo vita est generatio. et per consequens
vivere est generari. sed hoc est impossibile. qz quicqđ vivit nō
generat. sed generatum est. ergo aīa z vita sunt idem. Hec cō-
clusio peccat sū fallaciam sū non cām vt causam. qz ex hoc
em̄ q̄ anima z vita sunt idem non sequitur impossibile. z ita
non debet interimī. sed ista mors z vita sunt contraria. quia

Tractatus sextus

in omnibus his id quod non est causa apparet esse causa. quia primum
nec in terminis cum aliquibus propositionibus ex quibus sequitur im-
possibile. Ex istis patet quod ista fallacia non fit in syllogismo osten-
sivo. ut omnis homo currit. sortes est homo et sol est in cancro. ergo
sortes currit. hic non est fallacia non cause ut cause. quia hec pro-
positio sol est in cancro non est causa neque apparet esse causa.
sicut apparet in syllogismo ad impossibile

Postquam autor determinavit superius de fallacia consequentis. Nunc seque-
ter determinat de fallacia finis non causa ut causa. et quia ista fallacia non fit in syl-
logismo ostensivo. sed bene fit in syllogismo ad impossibile. adeo antequam auto-
r ostendat causam huius fallacie primum una divisione syllogismi qui dividitur
in syllogismum ostensivum et ad impossibile. Et de ostensivo. quia unicus processus ex dua-
bus premissis ostendit suam conclusionem. Et syllogismus ad impossibile est qui
ex duabus premissis infert unam manifeste falsam. propter cuius falsitatem interimit
aliqua premissa. et sic ibi sunt plures processus. quia et plures conclusiones. sed in
ostensivo unica est conclusio et unicus processus. quare in ipso premissae possunt
esse tam vere quam falsae. Sed syllogismus ad impossibile semper habet unam
premissam falsam. aliter enim nunquam concluderet falsum. ut animal est asinus. om-
nis homo est animal. ergo omnis homo est asinus. conclusio est falsa. ergo aliqua pre-
missarum non minor ergo maior. Et finem talem processum quando male interi-
mitur aliqua premissarum primum praefens fallacia. ¶ Sciendum primum. quod pre-
missa de causa que necessario facit ad illationem conclusionis. et quare remota non
amplius sequitur conclusio in tali modo arguendi. et ex eisdem premissis. et per opposi-
tum premissa non causa est que provenit cum aliqua premissarum syllogismi in sub-
iecto vel predicato. que tamen nullo modo facit ad illationem conclusionis. quia
ipsa posita vel remota nihilominus ex alijs premissis inferitur conclusio. sicut
omnis asinus est rudibilis. omne animal est asinus. ergo omnis homo est animal. et per
consequens omnis homo est asinus. hec propositio omnis asinus est rudibilis ex
parte subiecti sui provenit cum maiore. et tamen nihil facit ad illationem conclusio-
nis. quia ipsa remota adhuc bene sequitur conclusio. Ex quo patet quod ad non causas
ut causam duo requiruntur. Primum quod premissa non causa non sit causa conclusionis
nisi. secundo quod habeat causam apparentem per hoc quod provenit cum alijs premissis.
Ideo si in syllogismo ponitur aliqua premissa que non provenit ut subiecto vel
predicato cum aliqua premissa ibi non est non causa ut causa. licet ibi sit non pro-
pter hoc accidere falsam. ¶ Sciendum secundo quod causa apparente huius
fallacie est provenientia premissae non cause cum premissa causa in subiecto vel pre-
dicato propter quam credimus quod sicut premissa causa facit ad illationem conclusio-
nis falsae. quod etiam premissa non causa inferat talem conclusionem. Et propter fal-
situdinem illius conclusionis videtur dehere interimi premissa non causa. que ratio-
nem non debet interimi. Causa vero defectus est diversitas premissae non cau-
se ad alias premissas. Et per hoc sic definitur ista fallacia. Est idoneitas decipi-
endi proveniens ex apparenti convenientia premissae non cause cum pre-
missa causa. Et sic patet quod hic non primum primum. hec fallacia. sol est in cancro.

Petri hispani

omne animal est asinus. omnis homo est animal. ergo omnis homo est asinus. conclusio est falsa. non tamen propter illam. sol est in cancro. quia non conuenit in subiecto vel predicato cum premisis. ideo non habet apparentiam sue cause. ¶ Sciendum tertio qd hec fallacia semper fit in syllogismo ad impossibile vt dictum est. Cuius ratio est. quia hec fallacia comittitur cum ex falsitate conclusionis fit regressus ad interimendum aliquam premissarum. et interimitur vna que est causa falsitatis conclusionis. sed quando fit regressus a falsitate conclusionis ad interimendum aliquam premissarum hoc fit solum in syllogismo ad impossibile et non in syllogismo ostensiuo. Ideo hec fallacia tantum fit in syllogismo ad impossibile superfluo. hoc est qd in tali syllogismo superfluit vna premissarum que nullo modo facit ad illationem consequentis. Et per hoc differt hec fallacia ab omnibus alijs virtutes sue cause apparentie et defectus. ¶ Sciendum quarto qd huius fallacie duo possunt assignari modi. Primus est. quando premissa non causa ex parte sui subiecti conuenit cum premissa causa. vt hic omnis asinus est rudibilis. omne animal est asinus. omnis homo est animal. ergo omnis homo est asinus. conclusio est falsa. ergo aliqua premissarum. et non ista. asinus est rudibilis. igitur male fit regressus a falsitate conclusionis ad illam. quia interimitur premissa que non est causa falsitatis conclusionis. et sic debet negari ille processus et non ista propositio. asinus est rudibilis. quia falsitas conclusionis. preuenit ex ista. omne animal est asinus. Secundus modus est. quando premissa non causa ex parte sui predicati conuenit cum premissa causa. vt omne animal est asinus. omnis equus est animal. omnis homo est animal. ergo omnis homo est equus. conclusio est falsa. ergo aliqua premissarum. et non ista. equus est animal. et sic soluit eodem modo sicut precedens. ¶ Contra predicta arguitur primo sic. omnis syllogismus est ostensiuus. quia ostendit aliquam conclusionem. ergo male dicitur syllogismus. Secundo sic. in omni paralogismo est non causa. ergo ista fallacia non est specialis ab alijs distincta. Tercio sic. sicut se habet ens et non ens. ita se habet causa et non causa. sed ens et non ens nullo modo conueniunt. ergo neque causa et non causa. et sic causa apparentie huius fallacie non est ex conuenientia premissae non cause vt causa cum premissa causa.

Quarto sic. bonus syllogismus simpliciter et fallacia non possunt simul esse in eodem. sed vbi est causa vt non causa. ibi est bonus syllogismus simpliciter. ergo non est ibi fallacia etc. Quinto sic. hec fallacia prouenit ex parte premissae non cause. sed illa semper ponitur in primo discursu syllogismi ad impossibile. qui discursus est syllogismus ostensiuus. ergo fallacia non comittitur in tali syllogismo in quantum est ad impossibile. ¶ Ad primum dicitur qd licet syllogismus ad impossibile per primum processum eius sit ostensiuus non tamen per primum processum eius. quia non ostendit simpliciter suam conclusionem. sed infert ipsam propter aliquod impossibile. Ad secundum dicitur qd si capiatur non causa pro omni illo quod habet modum cause. sic in qualiter fallacia reperitur non causa vt causa. tamen si capiatur specialiter vt prius definita est. sic solum reperitur in ista fallacia. Ad tertium dicitur qd licet causa et non causa formaliter accepte quo ad illas intentiones non conueniunt. tamen causa et non causa materialiter capte pro premissis syllogismi possunt conuenire. qd premissae in subiecto et predicato possunt conuenire.

Tractatus sextus

Ad quartum dicitur quod in tali fallacia ubi est non causa ut causa non premitur fallacia secundum primum processum ubi est syllogismus simpliciter. sed in ultima illatione. quia interimitur premissa que non debet interiri. et ita secundum diuersas considerationes ibi sunt syllogismi boni et etiam est fallacia. Ad quintum dicitur. quod licet non causa ponatur in primo discursu syllogismi ad impossibile. et ibi sit causa apparentie huius fallacie. tamen ibi non premitur defectus nisi in ultimo processu interimendo premissam que non est causa conclusionis. et secundum rationem processum talis syllogismus dicitur ad impossibile.

Proposiciones illa in qua prelo dicatur de pluribus. vel prelo d vno vel vnu d pluribus. ut scilicet currit et disputat. vel sic. et ne hic vel hic homo demonstratis sorte et brunello. vel sortes et plato currunt et disputant. Propositio vna autem est in qua vnu predicatur de vno. Et hoc quadrupliciter. siue vnu numero. ut homo est risibilis. siue vnus specie. ut sortes est homo. siue vnu genere. ut sortes est animal. siue vnu secundum primum pos et posterius. ut homo est ens animal est sanum. siue predicantur plura ex quibus sit vnu. ut homo est animal rationale mortale. Secundum plures interrogationes fiunt paradoxismi quando ad interrogationes plures datur vna responsio. Causa apparentie huius fallacie est vnitas interrogationis complere. Causa falsitatis est pluralitas ipsius. Duo sunt modi huius fallacie. primus modus est. quando plura in singulari numero subijciuntur vel predicantur. ut hic est ne hic et hic homo demonstrato sorte et brunello. si dicatur sic. ergo brunellus est homo. si non. ergo sorte non est homo. Non enim bene respondit quando fecit responsionem vnam ad interrogationem plures. sed debet respondere. verum est. per vno et falsum est. per reliquo. Secundus modus est quando plura in plurali numero subijciuntur vel predicantur. ut sunt ne ista bona vel non bona. demonstratis bono et non bono. si dicitur bona. ergo bonum est malum. si non bona. ergo bonum non est bonum. debuit enim respondere bonum est bonum. malum est malum. Si autem cedat aliquis bono dari definitiones simili modo in singulari et in plurali. ut cecum est aptum natum videre et non videt et ceca sunt apta nata videre et non vident. non effugiet redargutionem demonstrato vno ceco et altero vidente. Et dicatur sic. sunt ne illa ceca si ceca. ergo illud est cecum demonstrato vno vidente. non enim dicebat illum esse cecum et illum esse videntem. sed dabat vnam rationem. eo quod cessit quod silis daret definitio in singulari numero et in plurali.

Petri hyspani

Postq̃ autor determinauit de fallā fm nō cām vt cām hic psequēter determinat de fallā fm plures interrogatōes vt vnā. Et ad ostendendū qd sit interrogatio plures. et qd vna pmo ostendit quid sit ppositio plures spm definiens. Propositio plures est illa in qua vnus de pluribz p̃dicat. vel plura de vno. vel plura de pluribz incoiunctim. Exemplū pmi. vt fortes et plato currūt. Exemplū secūdi. vt fortes currit vel plato disputat. Et dī talis ppositio plures. qz ibi designātur plures ppositōes p̃dicati cū subiecto. et ista ppositio nō hz tm vnū sensum. Sed p oppositū ppositio vna est in q̃ p̃ducit vnū de vno. siue illud fuerit vnū in numero. sicut fortes est fortes. siue specie. vt fortes est homo. siue genere. vt fortes est aial. siue analogia. vt fortes est ens. Itē quādo plures dictōes que se hnt vt determinatio p̃dicti minabile faciūt vnū numero est ppositio simpliciter vna. vt fortes est albus. hō est aial rōnale. ¶ Sciendū pmo q̃ enūciatio. ppositio. et interrogatio. sunt idem fm rem. differūt tñ rōne. Dicūt enī enūciatio inq̃tū est enūciatiua veri vel falsi. sed ppositio. put est alterius ostensiuā. et ponit p alio videlz p p̃clusionē inferendā. Sed dī interrogatio inq̃tū sumit cū signo interrogatiuo. Et qz sunt idem realiter ppositio et interrogatio. ideo sicut aliqua est ppositio plures et aliqua vna. ita est qdam interrogatio plures inq̃tū interrogant plura de vno vel vnū de pluribz. et aliqua interrogatio in qua vnū interrogat de vno differēt tñ posset fieri. interrogatio plures. vno modo fm suā scata tñ. vt dicendo vtrū canis currat. et talis ppositio plures causat equocatōem et amphibologā. Alio mō dī interrogatio plures fm vocē et signū. nificata. et illa causat p̃sentem fallaciā. et de illa est ad ppositū. ¶ Sciendū scdo q̃ causa apparentie huius fallē est pueniētia interrogatōis plures ad interrogatōem vnā. rōne cuius credimus q̃ sicut ad interrogatōem vnā est danda vna r̃sio q̃ sicut ad interrogatōem plures et ista p̃ntia nō solū dī attendit ex pre vocis illaz r̃sū interrogatō. que in interrogatōe plures capiūt p modū vnus. in qua aggregatōe ppter pueniētiā eaz. credit q̃ q̃ debeat fieri vna r̃sio. Sed cā defectus huius fallē est pluralitas interrogatō. Et fm hoc sic definit hec fallacia. Est idoneitas decipiēdi. pueniens ex pueniētia interrogatōz plures ad interrogatōem vnā. ¶ Sciendū tercio. q̃ huius fallacie in textu assignātur duo modi. Primus est qn in interrogatōe in singulari numero plura subiūciūt vel p̃dicāt. vt si querat est ne fortes et brunellus hō. si negatiue infert fortes nō est hō. et hoc vnica r̃sione affirmatiua infert. ergo brunellus est hō. Secūd⁹ modus est. qn in tali interrogatōe in plurali numero plura subiūciūt vel p̃dicant. Exemplū vt demonstrato vno ceco et alio vidente. et si querat vtrūq̃ isti sint ceci vel videntes. si dicūt ceci tñ infert. ergo cecus est vident. et q̃tercūq̃ fiat res sponso vnica r̃sione semp ducit ad aliquā metham. Unde nō opz dare vnica r̃sione sed plures dicendo demonstrato vidente iste est vident. et de monstrato ceco iste est cecus. ¶ Sciendū quarto. q̃ ista fallā p̃us causat decēptōem interrogando pmissas syllogismi q̃ syllogizando. qz sic decēptio respondentis qn ad interrogatōem plures respondentes dant vnā res sponsonem. qz al's nō p̃t paralogisari s̃nt paralogismos huius fallacie. q̃z nō tamen ista responsio nō sit de essentia huius fallacie vel paralogismo. ū eius. sed causa finalis sine qua nō sit decēptio. et sic potest dici vere vel appa

Tractatus sextus

renter respondentē esse ductus ad incōueniens. eo q̄ interrogatio plures vel
est vera p̄ vtracq; parte vel vera pro vna parte & falsa pro alia. tūc si rōdēns
dat vnā rēspōsiōne affirmatiuā p̄cedit equaliter totā copulatiuā. cuius
vna pars est falsa. et sic ducet ad metham redargutionis. Et si dat vnā
rēspōsiōne negatiue negat equaliter vnā dīstīctiōem cui? altera pars est
vera. & sic ducet ad incōueniens apparenter. **C**ontra p̄dicta argui
tur p̄mo sic. in ista p̄pōne om̄is hō currit. vnus p̄dicatur de plurib; & tū non
est p̄positio plures. ergo p̄tra definitiōem p̄pōnis plures. **S**cōdo sic. ista p̄
positio fortes currit & plato disputat est p̄positio vna copulatiua & p̄dicta
ergo male dī q̄ est p̄positio plures. **T**ercio sic. in ista fortes est hō & alius?
p̄dicatur vnū in genere de vno subiecto. & tamen ibi nō est p̄positio vna. er
go ad p̄pōnem vnā nō sufficit q̄ p̄dicat vnū in genere vel in specie. **Q**uar
to sic quēcūq; sunt plura ponūt in plurali numero. ergo plura nunq; subij
ciūt in singulari numero. & p̄sequēs male ponit p̄mus modus hui? fal
lacie. **Q**uinto sic. tot sunt modi huius fallacie quot modis fit interroga
tio plures. s; illa fit trib; modis. v; p̄us dēi est. ergo male ponūt tū duo
modi huius fallacie. **A**d p̄mū dī q̄ in ista p̄pōne om̄is hō currit p̄di
cat vnū de plurib; p̄ modū vnus. q; hō tenet p̄ om̄ib; particulātib; hoib;
in q̄tū p̄tinent sub suo p̄muni fēato qd̄ est humanitas. sed ibi nō p̄dicatur
vnū de plurib; p̄ modū plurū. **U**nde ibi illud qd̄ subijcit est vnus. licet sup̄
posita p̄ quib; tenet sint diuersa. **A**d secūdū dī. q̄ licet p̄posito copulatiua
sit aliquo mō vnā p̄dictiōe & fm̄ quid. tū est simplr plures. q; simul affir
mat plures cathegoricis quā vnā potest esse vera & alia falsa. sic autē non
est de p̄ditionali vel dīstīctiua. **A**d terciū dī. q̄ licet hō & alius sint idē
genere fm̄ rem. tū in ista p̄positione fortes est hō & alius nō enūciat p̄ mo
dum vnus in genere. sed p̄ modum diuersorū in specie. q; sub diuersis noib;
diuersarū sp̄ez. ideo ibi est p̄positio plures. **A**d quartū dī q̄ si capiāt nume
rus pluralis v; est passio rerū. tūc quēcūq; sunt plura sunt in plurali numero
sed si capiāt numerus pluralis v; est passio terminū fēantis & est vnus mō
dus fēandi sic plura possunt accipi in singulari numero & nō semp in plura
li. **A**d q̄ntū dī q̄ licet istis trib; modis quib; variat interrogatio plures
possunt distingui modi huius fallacie. tū eque bene distinguūtur penes du
os p̄mos positos. q; in quolibet p̄dictorū modorū potest fieri triplex varia
tio paralogismorū fm̄ triplicē modū interrogatiōis plures.

Post hec autē reducendū est om̄es fallacias ad ignoran
tiā elenchi. Reducere autē om̄es ad ignorantia elenchi
est ostendere qualiter fallacia quelibet peccat cōtra aliquam
particulam in definitiōe elenchi positam. aut rōne syllogismi
aut p̄tradictionis. Sicut em̄ differentia adueniēs generi cō
stituit sp̄em. ita rō p̄tradictiōis adueniens syllogismo consti
tuit elenchum. **U**nde q̄quid est in elencho aut est in eo rōne
p̄tradictiōis. aut rōne syllogismi. Dicit em̄ Arestoteles q̄ di
uidendū est om̄es syllogismos apparentes & elenchos. aut

Petri hyspani

omnes reducendū est ad ignorantia elenchi. Equiuocatio et amphibologia et figura dictionis reducitur ad ignorantia elenchi. eo q duplex esse impedit syllogismū et contradicōnem. Sed ppositio. diuisio. accentus reducitur ad ignorantiam elenchi in eo q nō est oratio eadē vel idē nomen sed differēs. oportet autē hec scz nomen et rōnem esse eadē quēadmoduz et rem si debeat esse elenchus. Qui vero fm accidens fiunt manifesti sunt definito syllogismo. qā fiunt ptra particulā in definitione elenchi positam. scz necesse est aliud accidere p ea q posita sunt et pcessa. et fm hanc fallam que est fm accidēs artificialis et sciētes sepe ab inscijs redarguuntur facientibz syllogismos ptra sapiētes. nā fm accēs faciūt syllogismos apparētes. Qui pō fiūt fm qd ad simplr reducitur ad ignorantia elenchi qm de eodē nō est affirmatio et negatio. vt ethiops est albus fm dentes. ergo est albus. Manifesti autē sunt syllogismi q pōs dicti sunt et qles nūcupant. Qui pō fiūt fm id qd petit in principio et nō cām vt cām peccāt manifeste ptra definitōem syllogismi. q in syllogismo oportet seq aliud de necessitate qd nō erat in principio. et sic oportet q pmissa sint cā conclusiōis syllogismi. Qui pō fm cōsequens reducitur sicut illi q fiunt fm accēs. Qui fm plures interrogatōes vt vnā reducuntur ad elenchū. eo q peccāt ptra vnitatē ppōnis. Ibi em non sumit ppō vna. et psequēs nec ppō. nā eadē est definitio vni rei et rei. vt hoīs et vniūs hoīs. sile autē est in alijs. Vñ ppō vna vnuz de vno affirmat. sed nō est ita in ppōne plures in q pdicant plura d vno. vel vni de pluribz. et ppter hoc peccāt ptra vnitatē propositiōis. Itē oēs fallē in dictiōe et fm qd ad simplr reducunt ad ignorantia elenchi. eo q peccāt ptra contradicōnem. Dēs autē alie fallē extra dictiōem reducunt in hoc q peccāt ptra definitionē syllogismi. Et hec de fallacijs. Pe. hys. dicta sufficiāt *amen*

Postq au. determinauit de vnaquaq fallaz fm se. hic psequēter determinat de ipsis pparatōem ad elenchū ostendēdo quō oēs deficiūt vel peccāt ptra rōnem elenchi. Et p hoc reducitur ad ignorantia elenchi. Vñ reducere fallas ad ignorantia elenchi. est ostendere quō qlibet peccat ptra aliquā pculā definitiōis elenchi. siue hoc fiat rōne syllogismi siue rōne contradicōnis q est vltima forma elenchi. Et sicut dñā adueniēs generi pstituit spēm ita contradicō adueniēs syllogismo dyalerico pstituit elenchum.

Tractatus sextus.

¶ Sciendū pmo q ignorātia elenchi vt p̄us dcm̄ est cap̄t̄ dupl̄r. vno mō sp̄aliter vt puenit ex ignorātia alienius p̄icule in definitione elenchi posite rōne p̄radictōis. scz ad idē. fm̄ idē. s̄l̄iter. z in eodē tpe. z sic fm̄ ignorātia elenchi sumit fallacia sp̄alis. et isto mō nō cap̄t̄ hic. nec ad ip̄m reduciunt alie fallacie. Alio mō cap̄t̄ cōiter p̄ ignorātia cuiuscūqz p̄icule. siue hoc sit rōne syllogismi siue rōne p̄radictōis. z hoc mō p̄ ignorātia elenchi nō sumit vna sp̄alis fallacia. Sed hoc mō ignorātia elenchi est cōis ad oēs fallacias. et isto mō cap̄t̄ hic. ¶ Sciendū secūdo q oēs fallae in dictōe q̄tūm ad paralogismū h̄nt reducti ad ignorātia elenchi cōiter accepti. Rō huius est qz ip̄as reducere ad ignorātia elenchi est ostendere quō q̄l̄iter fallā peccat p̄tra elenchū. sed oēs fallae in dictōe peccant p̄tra elenchū. qd̄ p̄z inductiue vñ ad rōnem syllogismi z p̄radictōis requiritur vnitas rei z nois simul. sed in equocōe. amphibologia. z figura dictōis nō est vnitas nois z rei s̄z mul. qz licet ibi maneat vnitas vocis. non tñ vnitas rei. qz ibi dictio vel oēs cap̄t̄ p̄ diuersis scatis z multipl̄r. Sed in p̄positōe z diuisione nō est vnitas neqz vocis neqz scati. qz nō est oēs eadem fm̄ modū p̄ferendi. Et s̄l̄iter in fallā accentus deficit vnitas rei z nois simul. z sic oēs fallacie in dictione peccāt p̄tra verū elenchū ¶ Sciendū tercio q s̄l̄iter oēs paralogismi fallaz extra dictōem reductur ad ignorātia elenchi. Nā ad elenchū requirit cōclusionē de necessitate accidere ex p̄missis. hoc est seq̄. sed in fallā accētis conclusio nō seq̄tur de necessitate. z qz fallā p̄ntis est pars materialis fallacie accidentis z nō subiectiua. qz se habet vt inferius ad ip̄am ratiōe terminorū in quibz sit fallacia p̄sequens. sic s̄l̄iter est de ipsa sicut de fallacia accidentis. Sed paralogismi fallacie fm̄ qd̄ ad simpliciter z ignorātie elenchi sp̄aliter sumpti nō faciūt p̄radictōem simpl̄r. qz in ipsis non est affirmatio z negatio de eodē ad idē fm̄ idem. s̄l̄iter. et in eodem tpe. Ideo peccant p̄tra elenchū rōne p̄radictionis. Sed paralogismi p̄dictōis p̄ncipij non ostendūt de necessitate suā p̄clusionem. sed in ipsis p̄numeratur qd̄ erat in principio. Similiter in fallacia nō cause vt cause nō sit p̄batio p̄clusionis. ideo ille fallacie peccant p̄tra syllogismū p̄batiū. et per p̄sequens p̄tra elenchū. Item ad elenchū requiritur rōne syllogismi q̄ quelibet p̄missarū sit p̄positio vna. sed in fallacia fm̄ plures interrogationes vt vnam nō sumitur p̄positio vna sed plures. quia non est simpliciter p̄positio. quia est eadem ratio p̄positionis z p̄positionis vnus. sicut est eadem rō hominis z hois vnus. z sic ista fallacia peccat contra elenchū. et sic patz inductiue q oīs fallacia reduct ad ignorātia elenchi per hoc q syllogismi earū habent aliquam causam defectus contra elenchū ¶ Sciendū quarto q in paralogismis requiritur duplex causa defectus. Prima est ex parte regū vel dictionum. de quibz sit disputatio fm̄ quam omnes paralogismi vel fallacie deficient cōtra elenchū. Quia autem causa repentur ex parte respondentis. que est ignorantie propne cause defectus ipsius paralogismi per quam ignorantiaz respondens decipitur. Prima est actiua deceptio. secūda vero passiua. p̄z in actiua est essentialis paralogismo. secūda accīdētis z extrinseca. Et ista sic accīdētis tñ paralogismi nō p̄nt causare deceptōem rōdētis sub tali cā defectus. et in qualibet fallā repit̄ vna causa defectus ex parte rerū vel dictōis.

Petri hispani

omni ut posset videri inductive. Un in equocatione decipimur eo q ignoramus pluralitatem actualiter eiusdem et amphibologie q ignoramus diuersa scilicet rationis vni actualiter. sicut in qualiter fallacia propria causa defectus est in ratione. sed causa deceptionis est defectus rationis. Un ex predictis manifestum est q est et q sunt fallacie causa tam in dictione q extra dictionem et que sunt cause apparentie et defectus earumdem. Et quot sunt modi in qualibz fallacia. et quod omnes reducuntur ad ignorantiam elenchi. Contra predicta arguitur primo sic. In singulis fallacijs ostense sunt prius cause defectus fallaciarum. ergo hic superflue dicit defectus ipar. Secundo sic passio solui conuenit suo subiecto. sed contradictio est passio enunciationis. q non conuenit syllogismo. nec etiam elencho. Tercio sic. Nullum perfectum reduci habet ad imperfectum. sed magis contra. Sed fallacia in dictione et etiam fallacie accidentis priores vel perfectiores sunt fallacia ignorantie elenchi. q male ad ipsam reducuntur. Quarto sic. In fallacia ignorantie elenchi inferat vera contradictio in conclusionem palogismi. q illa fallacia non peccat contra elenchum ratione contra dictionis. Quinto arguitur sic. In fallacia petitionis principij prius necessitas sequitur ex ante. q male dicitur in textu q in petitione principij conclusio non accidit de necessitate. Ad primum dicitur q licet prius ostense sint cause defectus fallaciarum fin se. non tamen ostense sunt quod illi defectus contra rationem elenchi peccant. Idcirco hic non superflue ponitur cause defectus. Ad secundum dicitur q licet contradictio primo et per se propositioni conueniat. non potest conuenire ex priori syllogismo ratione sue conclusionis vel alicuius premissarum que contradicit positioni rationis. Ad tertium dicitur q licet fallacie in dictione sint perfectiores fallacia ignorantie elenchi. que est vna specialis fallacia non tamen sunt perfectiores fallacia ignorantie elenchi que est prius ad omnes fallacias. q illa fallacia continet in se causas omnium fallaciarum. Ad quartum dicitur q licet in paralogismo ignorantie elenchi apparenter inferat vera contradictio in priorem in illa contradictio non sequitur ex necessitate neq premissis. probant ipsam necessariam. quod tamen requiritur ad verum elenchum. Ideo tales paralogismi non sunt simpliciter contradictorii. Ad quintum dicitur q licet in petitione principij conclusio sequatur de necessitate quantum ad illationem non tamen sequitur de necessitate quantum ad probationem. Ideo per hoc illa fallacia sicut et omnes alie fallacie reducuntur ad ignorantiam elenchi. Et hec de fallacijs dicta sufficiant.

Sequitur septimus tractatus

De his que dicuntur
 quedam dicuntur cum complexione
 ut homo currit. quedam sine complexione
 ut homo. quia est terminus in complexus.

Iste est septimus tractatus magistri Petri hispani. In quo postquam determinat

Tractatus sextus.

[illegible]

Petri hispani

est pmo sic. In isto tractatu determinat de termino incompleto sicut in tra-
ctatu predicamentorum. ergo iste tractatus deberet ordinari post tractatum
predicamentorum. et per consequens male ponit post tractatum fallacia. **Se-**
cundo sic. Incomplexum est pars complexi. ergo non debet distingui contra
complexum. et per consequens ista diuisio non est sufficiens. **Tercio** sic. **Dis-**
uisio est vna antepredicamentum. ergo non debet hic poni. **Tenet** consequen-
tia. quia alii diuersorum artificum esset eadem speculatio. **Quarto** sic. **Ter-**
minus supponens est quoddam complexum. ergo non est hic subiectum. tenet co-
sequens. quia subiectum debet esse indiuisibile et simplex. **Quinto** sic. **Unus** quod
est tractatus debet denominari a suo subiecto. sed iste tractatus denominat
a suppositione. ergo suppositio erit subiectum attributionis istius tractatus
¶ Ad primum dicitur. quod licet iste tractatus via nature deberet sequi tra-
ctatum predicamentorum tamen via doctrine sequitur tractatum fallacia-
rum. **Ad secundum** dicitur quod licet incompleto materialiter acceptum
pro illo cui intentio incompleti attribuitur. sit pars complexi materialiter
sumpti. tamen sumptum formaliter pro illa secunda intentione non est pars
ei. sed ei opponitur. **Ad tertium** dicitur negando primum. quia diuersimode ponit hec di-
uisio hic et in antepredicamentis sicut dicitur in tercio notabili. **Ad quartum**
dicitur quod quibus terminus supponens sit quod complexum in voce non tamen in
re et intellectu. **Ad quintum** dicitur quod non oportet si tractatum denominari a
suo subiecto attributionis. sed quod denotatur a passione sicut hic.

Terminus vel hic sumitur est vel significans vniuersale
vel particulare. vt homo vel fortis. et sic de alijs. **Terminorum**
autem incompleto unusquisque aut significat substantiam.
aut qualitatem aut quantitatem aut ad aliquid. aut agere. aut
pati. aut vbi. aut quando. aut situs. aut habitus. **Significatio** vt
hic sumitur est rei per vocem in placitum repositio. **Quare** cum ois
res. aut sit vniuersalis aut particularis oportet dictiones non scates vni-
versales vel particulare non scate aliquid. et sic non erunt termini vt hic sumitur
terminus vt signa vniuersalia vel particularia. **Significationum** alia est
rei substantiue et hec fit per nomen substantiuum vt homo. **Alia** est rei ad-
iectiue et hec fit per nomen adiectiuum vel per verbum. vt currit vel al-
bus quod non est proprie significatio substantiua vel adiectiua sed si-
gnificat aliquid substantiue vel adiectiue. **Et** scate aliquid ad-
iectiue vel substantiue sunt modi vocum. quia adiectiuatio et substanti-
uatio sunt modi et dicitur rerum scantur quod et non significatōes

Tractatus septimus.

Nomina vero substantiua dicuntur supponere. sed nomina
adiiectiua vel verba dicuntur copulare.

Postq̃ autor supius posuit diuisione dicibilis. Hic p̃nt ponit definitō
nē termini dicēs. Termin⁹ est vox scās vlt vlt p̃culare. In q̃ diffinitōne
vox ponit loco g̃nē. Deinde addit scās vlt vel p̃culare. i. rē vltm vlt p̃cu
lare ad drām lineat̃ hegrematū p̃uatōnū z negatōnū q̃ nō sūt termini vt
hic sumit̃. Ex q̃ patz q̃ signa vltia vel p̃cularia vt sūt ois. null⁹. q̃dā. z
sic de alijs nō sunt termini. qz nō scāt rē vltm vel p̃culare. I. z q̃nq̃ fecit
vlt vel p̃culariter p̃ alq̃d suppositis. Sciendū p̃mo q̃ termin⁹ incomp
plex⁹ vnusq̃s aut fecit sub am. aut q̃tate. aut q̃tate. aut ad aliquid. aut
actōnez. aut passiōez. aut habitū. aut sitū. aut vbi. aut q̃n. quoz sufficiētia z
diuisio satis exp̃sa z declarata ē in tercio tractatu p̃e. hys q̃re sup̃stū esset
de ip̃is hic sp̃cialiter p̃tractare. q̃ dēz diuisio p̃pter aliu respectū z finē poni
tur hic z in antep̃dicamētis. nā in antep̃dicamētis ponit̃ ad cognoscendū num̃z termin⁹ sup
ponentiū. Vñ hic determinat̃ de incomplexis fm̃ h̃itudinē ad rē quā fecant
vel rep̃rant. fm̃ quā eis puenit ampliare supponere copulare z restringe
re. In p̃dicamētis p̃o de ip̃is incomplexis determinat̃ sub rōe p̃dicabilis et
ordinabilis in p̃dicamēto. Hic aut̃ nō diuidit termin⁹ incomplexis in tota
et cōitate. qz sic mēbra sūt sumpta nō puerterent cū diuiso. sed solū diuidit
termin⁹ incomplexis fecans rē vltm vel p̃culare rep̃onibile in p̃dicamētis
Ista aut̃ diuisio ē hic ad duo necēaria. P̃mo ad videndū cuius nature sit
res fecata p̃ terminū. Scdō q̃ noia substantiua supponūt. noia p̃o adiectiua
copulant z appellāt. hoc aut̃ fieri nō p̃t nisi ex p̃te rez z termin⁹. Itē ista
diuisio valet ad cognoscendū q̃ termini supponūt z q̃ copulāt. Sciendū
scdō q̃ fecatio termi i textu sic definit̃ Est rei p̃ vocē h̃z placitū rep̃ratio. i. q̃
diffinitōe rep̃ratio ponit̃ loco g̃. Deinde ponit̃ res. ad drām lineat̃ hegrem
matū q̃ nō scāt res s̃z dispōnes rez. z capis hic res. p̃eo qd̃ p̃t sub h̃i vel p̃
dicari. Deinde ponit̃ p̃ vocē ad drām fecatōnū scripturaz. Vltio ponit̃ ad
placitū ad drām fecatōnis naturalis. z sic p̃t intellect⁹ diffinitōnis ex qua
diffinitōe autor in textu infert. q̃ cū ois res sit vltis vel p̃cularis oportet
dictōnes nō fecātes vltm vel p̃culare nihil fecare. z sic nō erūt termini vt hic
accipit̃ termin⁹. Vñ aliter determinat̃ de incomplexis hic in libro p̃dicabiliū
et p̃dicamēt⁹. qz in illis determinat̃ de incomplexis sub rōe p̃dicabilis vlt⁹
ordinabilis in p̃dicamēto. hic aut̃ determinat̃ de ip̃is fm̃ h̃itudinē quā habēt
ad rem quā fecant fm̃ quā ip̃is puenit supponere restringere z ampliare.
Sciendū tercio q̃ duplex ē fecatio. Quedā ē naturalis sicut sūt passio
nes in aia nostra exītes que naturaliter fecāt res quaz sūt s̃tendines z de
tali fecatōe nō loq̃tur autor in p̃nti. Alia ē fecatio ad placitū. z talis ē duplex
Quedā enī ē p̃mo z p̃ se ad plm̃. sicut ē fecatio vocū fecaturaz z platuraz z
talis solū hic diffinit̃. Alia ē ad placitū ex p̃nti sicut ē fecatio scripturaraz
et de tali nihil ad p̃positū. Sciendū q̃ro. q̃ vt d̃r in textu fecatōnū alia est
rei substantiue q̃ sit p̃ nomē substantiū. Alia ē rei adiectiue q̃ sit p̃ nomen ad

Petri hyspani

lecturā. Cuius diuisionis rō est. qz oīs res vel hz esse in se vel in alia. si p̄m̄
sic ē fcatio rei sub̄ie. s. sc̄m̄ sic est fcatio rei adiectiue. et hec diuīso sumit̄ ex
pre rei fcate p̄ terminū. qz sub̄stātiuatio z adiectiuatio nō sunt modi fcatio
nis q̄ est habitudo inter vocē z rem fcatā. vt dē textus. sed sunt modi reruz
q̄ fcat̄ p̄ ipam. nō tñ absolute fcat̄ vt ab intellectu p̄cipiūt̄ z p̄ terminos
sue dicibilia fcat̄. Et licz in acc̄tibz sicut in albo z albedine est eadē res q̄
fcat̄ p̄ adiectiū z sub̄stātiū. z tñ in vno est fcatio adiectiua z in alio sub̄stā
tiua. qz albū fcat̄ formā alteri inherētē. albedo p̄o eā fcat̄ tanq̄ p̄ se stātez
et nō vt alteri inherētē. Ex dictis p̄z qd̄ sic terminus. qd̄ fcatio. z quō diuī
dūt̄ur **C**ontra p̄dicta arguit̄ p̄mo sic. vni⁹ rei erit tñ vnica definit̄
tio. qz vni⁹ habz esse. sed termini est alia definitio. scilz illa Terminus est oīo
indicans qd̄ est esse rei. vt p̄z p̄mo topicor. z p̄mo p̄p̄. ergo male hic definit̄
tur Sec̄do arguit̄ p̄tra definitōem fcatōis. si illa definitio esset sufficiens se
queret̄ q̄ termini vles n̄h̄l fcat̄. p̄z p̄ntia. qz non p̄nt fcare nisi rē vlem
sed nulla est res vles. ergo termini vles n̄h̄l fcat̄ Tercio sic. oīs null⁹ rē
fcat̄. qz q̄ritatem. z tñ nō representant rem s̄m̄ placitū. ḡ definitio nō puenit
oīm̄ p̄nto sub̄ definito Quarto sic. hec definitio nō puenit fcatōi passio
nū que sunt in aīa. nec fcatōi scripturay. ḡ nō puenit oīm̄ p̄nto sub̄ def̄
nito Quinto sic. si definitio fcatōis esset sufficiens sequeret̄ q̄ termini se
cūde inherētis n̄h̄l fcat̄. Patz p̄na qz nō representat rez vlem sed tñ ens
rōnis. **A**d p̄mū dī. q̄ terminus vt sufficit ad p̄positū p̄ capi dupl̄
vno mō. p̄ definitōe qd̄ dicitur rei. z sic cap̄t̄ in definitōe p̄allegata. Secū
do mō cap̄t̄ p̄ eo in qd̄ resoluit̄. p̄posito Et sic definit̄ aliter ab Aresto. in p̄
mo p̄p̄. et in p̄senti p̄o p̄siderat̄ in p̄tū ipm̄ intellectu terminat̄. Ad sc̄m̄
dī negando p̄nam. Ad p̄batōem dī. q̄ licz res nō sunt vles s̄m̄ actū vlitat̄
sunt tñ vles ex pre rei in potentia. Ad terciū dī q̄ oīs z nullus n̄h̄l fcat̄
sd̄ ad p̄batōem dī. q̄ nō fcat̄ q̄ritatē p̄p̄e dictā. s. solū q̄ritates ip̄p̄ie
dictā. scz solā q̄ritatē q̄ est metaphonice sumpta que non est res vt hic cap̄t̄
res Ad quartū dī. q̄ de illis fcatōibz nō est ad p̄positū. vt p̄us dē est.

Ad q̄mū dī q̄ termini sede impositōis fcat̄ rē rōnis. et licet nō fcent rē
h̄nt̄ eē reale. sufficit tñ q̄ habeāt fcatōem ad placitū de q̄ hic intelligit̄ **S**
Suppositio est acceptio termini substantiui pro aliquo
Differūt aut̄ suppositio z significatio. qz fcatio fit p̄ p̄positio
nem vocis ad significandū rem. Suppositio est acceptio ter
mini iam fcat̄is rem p̄ quo. vt dī hō currit. iste termin⁹ hō
tanq̄ st̄are p̄ soz̄e platone z sic de alijs. Unde fcatio p̄or est
suppōne. Et differūt in hoc. quia fcatio est vocis. suppositio
vero est termini iam p̄positi ex voce z fcatōe. ergo suppo
nere z significare nō sunt idem. sed differūt p̄ locū a p̄iugatis
Item fcatio est signi ad signatum: suppositio vero est suppo
N N

Tractatus sextus

mentis ad suppositū. ergo suppositio nō est fecatio. Copulatio
est acceptio termini adiectiui pro aliquo.

Postq̃ au supius posuit aliq̃ cōia valentia ad supponem intelligendā
et spēs ei⁹. h̃ p̃nter determinat de ip̃a eā sic definies. Suppō est acceptio ter
mini substantiui p̃ aliq̃. In q̃ definitōe acceptio ponit loco gñis. et ponit ter
mini substantiui ad dñam copulatōis q̃ est pprietas termini adiectiui. et po
nit p̃ aliquo. i. p̃ re fecata. ad dñam supponis grāmaticalis. que est relatio ad
suppositū de q̃ hic nō est ad ppositū. Uñ ille ablati⁹ aliq̃ nō tenet p̃iculari
ter p̃ p̃iculari supposito. sed cathegreumatice. scz p̃ re vel ente ¶ Sciendū
p̃mo. q̃ suppositio accipit dupl̃. vno mō p̃ supponē reali. sicut euz dicim⁹ q̃
pariet supponit fundamentū. et de illa nō est ad ppositū. Alio mō est passio
vocis fecatiue. Et talis est duplex. qz qdā est relatio termini supponentis ad
re suppositā. q̃ suppositio est in termino actiue. sicut in eo qd ponit sub se rem
fecatā p̃ ip̃m. et in fecato passiue. et de tali supponē est ad ppositū. Alio mō ve
relatio termini ad ppositū. sicut in grāmatica nomē supponit p̃bo. et de
tali nō est ad ppositū ¶ Sciendū scdo. q̃ termin⁹ substantiui supponit ex
tra pponem et in pponē. Cuius rō est. qz ad supponem ut hic caput requirit
q̃ supponat res fecata substantiue cū termino substantiui. p̃ aliq̃ acceptio Sup
positio em̃ d̃ respectū ad rem. mō terminus substantiui p̃ capi p̃ re fecata
p̃ ip̃m extra pponem et etiā in pponē. q̃ zē. Uñ ponēs adiectiua supponēs
re sicut Buridanus abutitur supponē. p̃z res fecata p̃ nomē adiectiui
nō h̃z rōnem substantis. sed solū rōnem adiacentis. ¶ Sciendū tercio. q̃
in textu ponit dñā inter fecatōem et supponem. qz fecatio est vocis impositio
ad fecandū rem. sed suppō est pprietas terminū rem fecantis. Et quo seq̃
tur alia dñā. qz fecatio est ipsius vocis. scz suppō est ipsius terminū p̃stitu
ti ex voce et fecatōe. Itē dñā aliter. qz fecatio est relatio vocis ad fecatū. suppo
sitiō p̃o est relatio termini supponentis ad rem suppositam. Uñ licet suppo
sitiō addat aliqd̃ fecationi et est minus q̃tum ad ea in q̃b̃ repetit. nō tñ suppo
sitiō essentialiter fecatio. qz suppō nō supaddit aliqd̃ fecationi sicut inferius supio
ri. sed suppō noiat pprietatē aliā a fecatione. minus tñ p̃mūne q̃ fecatio. sicut
p̃z de albedine et albo. in q̃b̃ ambobz reperitur fecatio que fm̃ suā naturā repe
rit tam in termino substantiui q̃ in adiectiui. suppō p̃o reperit tñ in termino
substantiui. ¶ Sciendū quarto. q̃ copulatio sic definit in textu. Copula
tio est acceptio termini adiectiui p̃ aliq̃. In q̃ definitōe acceptio ponit loco
gñis. et termini adiectiui ad dñam termini substantiui. Et d̃: terminus capi
adiectiue qñ accipit p̃ dōne fecante rē q̃ p̃ se non p̃t p̃dicari in pponē. Deū
ponit p̃ aliq̃. p̃ aliq̃ re fecata p̃ adiectiui. ad dñam syncathegreumaticū. Uñ
vocat copulatio. qz sicut illa est pprietas copule copulatōis p̃dicati de subie
cto. sic adiectiua adiectiue tenta h̃nt copulare siue determinare et nō adiecti
ua substantiue copta in utroque genere. Uñ vlt̃ et p̃icularē respiciūt terminū
rōne sue q̃litaris essentialis. qz si sit cōicabilis pluribz facit terminū vlt̃z vel
cōm. Si p̃o q̃litas a q̃ nomē imponit nō est cōicabilis pluribz. tunc p̃litiue
terminū p̃icularē vel singulārē. sed adiectiui et substantiui respiciūt terminū
respectu sue q̃litaris accidentis. qz fm̃ q̃ terminus p̃t rem suā p̃mōdus alteri
adiacentis d̃: terminus adiectiui. scz fm̃ q̃ termin⁹ fecat rē suā p̃m̃. odū p̃e

Petri hyspani

stantis dicitur terminus substantiuus. Et sic vlt et particulare prius respiciunt terminum
quod adiectiuum et substantiuum. Contra predicta a. p. sic. in ista appone albi
est aial. albi supponit. et tñ est adiectiuum. Supponit est acceptio termini adiecti
ui. p. aliq. Secundo sic. si terminus substantiuus supponeret opteret q. res p. ipm
fecita sibi supponeret. sz hoc nō. q. res nō est subiecta termino. sed sermo sub
iectus est rei. vt inq. plato. g. terminus substantiuus supponit. Tercio sic. si des
finitio supponis est sz sufficiens sequeretur q. terminus extra apponem supponeret
q. p. accipi p. aliq. sed hoc nō. q. supponit est respectu illi q. d. apponit. Quar
to sic. copula apponit d. copulare. et tñ nō est adiectiuus. g. male d. q. copula
est acceptio termini adiectiui p. aliquo. Quinto sic. si definitio est sz sufficiens
ens sequeretur q. nullus terminus supponeret simplr vel pfuse. qd tñ est falsus
sicut postea videbit. q. signus particulare facit supponere particulariter. et sic p. b
qd d. p. aliq. fecit q. ois supponit sit p. cularis. Ad p. m. d. q. sz adiecti
ui adiectiue sumptu nō supponit nec subijcit p. se in appone. tñ substantiue ca
ptu in neutro genere ei puenit supponere. et subijcit in appone. et isto mō albi
supponit in ista appone. albi est aial. Ad scdm d. q. sz res fecita p. terminus
nō sit subiecta fm modū. est tñ cā sue p. ceptōis p. suā similitudinē in aia nra. et
ex p. n. cā in potētia vocis fecitiue. et sic ipa res fecita p. terminus inesse sub
iecta sermoni sibi supponit. Ad terciū p. solutio ex dictis. Ad q. tñ d.
q. copula apponit et adiectiua dicitur copulare. hoc tñ est diuersimode. q. co
pula apponit copulat subiectū cū p. dicato. vel vnā apponem cū alia. q. est nota
eoz q. de altero dicit. et sibi puenit copulare tñ actiue et nō passiue. sed adie
ctiua dicitur copulare se suis substantiuis rōne sui modi fecandi. adeo adiecti
ua copulant. sz p. fecit et suū modū fecandi. q. fecit p. modū alteri adiacen
tis vel inherētis. et ideo ipis nō puenit copulare tñ. sed etiā copulari. Ad
q. tñ negat p. a. quia ille abltus aliquo nō capitur hic indefinite sed cathet
greuimace p. re vel p. cularitate.

Appositionū alia cōis alia discreta. Supponit cōmunis
est que sit p. terminū cōmune. vt hō aial. Discreta que sit
per terminū discretū. vt fortis. vel p. terminū cōmune cū p. no
mine demonstratiuo p. mitiue sp. vt iste hō. qui est terminus
discretus. Itē suppositionū cōmuniū alia naturalis. alia ac
cidental. Suppositio naturalis est acceptio termini cōis
p. oibz hīs p. quibz aptus natus est p. cipi pari. vt iste termi
nus hō p. se sumptus supponit p. oibz hōibz q. sunt q.
erūt et quifuerūt. Accidental. Suppositio est acceptio termi
ni cōis p. oibz p. quibz exigit suū adiectiuū. vt hō currit. iste
terminus hō supponit p. oibz hōibz p. sentibz. Et cū d. hō fuit
vel cū d. hō erit vel hō currit supponit p. p. teritis. Et cū d. hō erit vel hō currit
supponit p. futuris. Et sic hz diuersas suppones fm diuersi
tatem eozū que ei adiungunt.

Tractatus septimus

Postquam autor posuit definitiōem suppositionis. hic consequenter ponit eius divisionē dicens. Suppositionū alia cōis. alia discretā. Cuius divisionis rō est. qz suppositio est acceptio alicuius termini substantiui p aliquo. vel ergo talis terminus est singularis vel particularis. si singularis sic est suppositio discretā si particularis sic est suppositio cōis. Un suppositio cōis est illa q̄ fit p terminū cōm. vt hō hz suppositionē cōm. Sed suppositio discretā est illa q̄ fit p terminū singularē vel p terminū cōm discretē sumptū. exēplū pmi. vt fortes p. 2c. exēplū secūdi. vt ille hō ¶ Sciendū pmo. q suppositio discretā fit p singularia que sunt infinita z ab arte relinquēda. Ideo definita suppositio discretā autor diuidit in textu suppositiōem cōm dicens. Suppositionū pmiū alia est naturalis. alia accīdētalis. Cuius diuisiōis rō est. qz oīs suppositio cōis vel est termini substantiui p aliquo p se sumpto. aut cū addito. si pmius sic est suppositio naturalis. si scdm sic est suppositio accīdētalis. ¶ Sciendū secūdo q suppositio naturalis puenit termino substantiui p se sumpto sine addito. Et dī naturalis duplici de cā. Prima est. qz talis suppositio puenit termino rōne alicuius intrinseci. Ideo ex sua natura hz illaz suppositionē. Alia cā est qz talis suppositio puenit termino rōne sue forme que dī natura termini. id est talis suppositio dī naturalis. Sed suppositio accīdētalis est que puenit termino rōne alicuius extrinseci sibi adiuncti. Et dī accīdētalis. qz accīdit termino. et ergo termini substantiui dicuntur naturaliter supponere z nō termini adiectiui. quia adiectiua scant formā suā vt in alio. ideo semp habēt adiuctū vel implicite vel explicite ¶ Sciendū tercio q suppositio naturalis est acceptio termini p oīb; de quib; sua forma nata est predicari. vt hō p se sumptus supponit pro oīb; hoīb; qui sunt fuerūt z erūt. In qua definitiōe ponit acceptio loco generis. Et ponit termini cōis. ad dīnam suppositionis discretē. z residuū posuit ad dīnam suppositionis accīdētalis. vnde forma talis termini dī natura cōis q multis puenit scatis p terminū cōm qui p se sumptus stat p p̄sentib; p̄teritis z futuris. ideo vocat naturalis. z puenit termino extra p̄pōnem z sūne quocūq; addito. Un licet quedā suppositio dicat naturalis z quedā accīdētalis nō tñ est ponenda suppositio materialis. Cuius duplex est rō. Prima qz suppositio est acceptio termini remi scantis. q̄ puenit termino scante sumpto z nō materialiter. Secūda rō. qz suppositio est termini iā p̄stituti ex voce z scate. q̄ nō puenit dictiōi materialiter sumptę. q̄re nulla est suppositio materialis. ¶ Sciendū q̄rto q suppositio accīdētalis est acceptio termini cōis p oīb; his p quib; extigit suū adiuctū. vt hō est. hō supponit p p̄sentib; rōne illius q̄bi est p̄sentis ep̄is qd sibi adiūgit. Et sicut cū dī. hō albi est gīal. hō supponit p hos minib; albis. In qua definitiōe ponit acceptio loco generis. et ponit termini cōis ad dīnam suppositionis discretē. et residuū ponit ad dīnam suppositionis naturalis. ex quib; p̄ declaratio diuisiōis ¶ Contra p̄dicta arguit pmo sic. suppositio est quidā actus. sed actus z op̄atiōes sunt circa singularia. vt dicit p̄ba in p̄hemio metaphisice. ergo nulla est suppositio cōis. Sed sic suppositio sequit significatiōem termini qui est ad placitū ergo nō est naturalis suppositio. Tercio sic. si est aliqua suppositio naturalis illa app̄positi. ergo non se sumpto. sed hoc nō. qz suppositio est relatiō suppositi z app̄positi. ergo non conuenit termino per se sumpto. Quarto sic. suppositio accīdētalis est suppositio per accīdens. ergo non debet dici suppositio. ¶ Quinto sic. homo est

Petri hyspani

dictio bisyllaba amo ē verbū subiecta supponit ⁊ nō nisi materialiter. et
go ponenda est suppositio materialis. Ad p̄mū d̄r q̄ h̄ capiendo actū
p̄ forma rei. siue sit subalis siue acc̄talis. suppositio sit actus. cū capiendo
actū p̄ actū sc̄do q̄ d̄r opatio quo mō accipit act⁹ in autoritate aristotelis
sic suppositio nō ē actus ⁊ sic actus sunt suppositoꝝ. Ad sc̄dū d̄r negan
do p̄nam. Et rō ē. q̄ suppositio a f̄catōne distinguit v̄pus dictū ē. Ad
terciū dicit q̄ suppositio de qua ē hic adpositū ē relatio termini supponen
tis ad rem suppositā iam nonnulla suppositio cōuenit termino q̄ f̄cat rem
p̄ qua supponit sine additōne alterius termini extrinseci. Id̄ aliqua suppo
sitiō bñ d̄r suppositio naturalis. Ad quartū d̄r q̄ suppositio nō d̄r acc̄t
talis eo q̄ dicat p̄ acc̄tū. sed d̄r acc̄talis rōne alicui⁹ extrinseci sibi aduicti
ut dictū est. Ad q̄ntū d̄r q̄ licet subiecta istaz p̄ponū supponit suppone
grammaticali. ut relatiōe suppositi ad appositū. q̄ supponere hoc mō nihil
aliud ē q̄ suppositū reddere p̄bōtū nō supponit suppone q̄ relatio termi
ni supponentis ad rem suppositā. de qua solū ē hic adpositū.

Accidentalium suppositōnū alia simplex. alia personalis.
Suppositio accidentalis simplex est acceptio termini cōis
p̄ re ali f̄cata per ip̄m terminū. ut cū dicit homo est species
aīal est genus. Ibi iste termin⁹ hō supponit p̄ hōie in cōis ⁊
nō p̄ aliquo inferiori. Et si licet etiā dīcedū ē de quolibet termino
cōis. ut n̄ibile est p̄p̄iū. rōnale est d̄ra. albu est acc̄tū. Item
suppositōnū simplicium alia ē termini cōis in subiecto positi.
ut hō ē sp̄s. iste termin⁹ hō simpliciter habet suppositōem. quia
solum supponit p̄ naturā speciei. Alia est termini cōis positi
in p̄dicato p̄positōis affirmatiue. ut omnis homo est aīal
ibi iste termin⁹ animal in p̄dicato positus simpliciter habet sup
positōem. quia solū supponit p̄ naturā generis. Alia ē termi
ni cōis positi post dictōne exceptiua. ut om̄e aīal p̄ter hō
minē est irrōnale. Ibi iste termin⁹ hōiem simpliciter habet sup
positōem. quia nō licet fieri descensum sub ip̄o. vnde non
sequi om̄e aīal p̄ter hōiem est irrōnale. ergo om̄e aīal p̄
ter hunc hōiem est irrōnale ex quo ibi est fallacia figure di
ctionis procedendo a suppositōne simplici ad personalem.
Similiter hic homo est species. ergo aliquis homo est spe
cies. Et similiter hic om̄is homo est animal. ergo om̄is hō
est hoc animal. In om̄ibus em̄ istis ⁊ similib⁹ sic p̄cessus a
suppositōne simplici ad suppositōnem personalem. Quod
aut̄ termin⁹ in p̄dicato positus simpliciter habet suppositōnem
p̄ter quia cū dicit om̄ oppositoꝝ eadem est disciplina. nisi

Tractatus septimus.

Ille terminus disciplina simplicem haberet supponē sic fieret
descensus sub ipso & esset falsa. nulla enim particularis discipli-
na est oim p[ro]prio[rum]. medicina enim nō est oim p[ro]prio[rum] sed so-
lū sani & egri. grāmatica enim nō est oim p[ro]prio[rum] sed solū con-
grui & incongrui. logica veri & falsi & sic de alijs. Personalis
autē suppositio est acceptio termini cōis p[ro] suis inferiorib[us]. vt
cū dicit hō currit. iste termin[us] hō supponit p[ro] suis inferiorib[us]
Ite p[ro]nalit[er] suppositio[n]ē alia ē determinata alia p[ro]fusa. Deter-
minata suppo[si]tio est acceptio termini cōis indiffinitē sumpti vl
cū signo particulari. vt hō currit. vel aliq[ui]s hō currit. Et dicit[ur]
vtrq[ue] illaz determinata. q[ui] licet in vtraq[ue] istaz iste terminus
homo supponit p[ro] oī hōie tam curre[n]te q[ui] nō curre[n]te. at p[ro] vno
solo homie curre[n]te vera dicit[ur]. & q[ui] aliud est supponere. & ali-
ud est locutionē esse vera p[ro] aliquo vel falsam. igit in p[re]dictis
vt dictū est iste termin[us] hō supponit p[ro] oī hōie tam curre[n]te
q[ui] nō curre[n]te. licet reddat locutionē veram p[ro] curre[n]te solo
Quod autē in vtraq[ue] istaz sit determinata suppo[si]tio pat[et]. q[ui] cū
dicit[ur] aīal est sortes vl aīal ē plato & sic de alijs. q[ui] aīal ē oīs hō
Ibi ē fallacia figure d[omi]ni cōis a plurib[us] determinatis ad vnā de-
terminatā. Et iō iste termin[us] aīal indiffinitē positus habet de-
terminatā suppositiō[n]em & sūt cū signo particulari.

Postq[ui] autor sup[er]ius determinauit de suppo[n]e accēntali diffinitue. Hic
p[ro]nit ponit ei[us] diuisionē dicit[ur]. Suppositiō[n]ē accēntaliū alia ē simplex alia p[ro]-
fusa. Cui[us] diuisionis rō ē. q[ui] suppo[si]tio ē acceptio termini cōis cū ad ditōe
vel g[ra]tis termin[us] tenet. p[ro] re vli vel p[re]c[is]e. si p[ri]mū sic ē suppo[si]tio q[ui] d[icitur] sim-
plex. si scdū sic est suppo[si]tio p[ro]fusa. vñ quotienscūq[ue] termin[us] cōis ponit[ur] cū
p[ro]bo vel adiectiuo ip[s]m restringente vel ampliante h[ab]et suppo[n]ē accēntalē. vt
cū d[icitur] hō albi currit. hō supponit p[ro] hōib[us] p[re]c[is]e albis p[re]c[is]e. Suppo[si]tio
autē simplex ē acceptio termini cōis p[ro] re vli scata p[ro] ip[s]m terminū. Sz suppo[si]tio
p[ro]fusa ē acceptio termini cōis p[ro] re p[re]c[is]e siue p[ro] suppositis. vñ termin[us]
nus cōis p[ro] h[ab]et duo scata vnū p[ri]marū & adequatū & illud ē natura cōis.
vt hō scat naturā hūanā & tūc q[ui] supponit. supponit p[ro] ip[s]a simpli. vt dicit[ur]
do hō est aīal. hō est spēs. Aliud ē secundariū & illud est p[re]c[is]e p[re]c[is]ans
naturā cōis illi[us] vli. vt hō scat socratē & platonē q[ui] p[re]c[is]e p[re]c[is]ans
et sic supponit p[ro]fusalit[er] q[ui] supponit p[ro] illis p[re]c[is]e alib[us]. vt hic hō currit.
Sciendū p[ri]mo q[ui] suppositio simplex est acceptio termini cōis p[ro] re vni-
uersali scata per terminū in qua diffinitio[n]e ponit[ur] acceptio loco generis. et
ponit[ur] termin[us] cōis ad d[omi]nā termin[us] discreti. Et ponit[ur] p[ro] re vniuersali ad
p[ro]p[ri]as suppositiō[n]is p[ro]fusalis. Et d[icitur] suppositio simplex q[ui] conuenit termino

Petri hyspani

rōe nature cōis q̄ simplex ē z nō dī simplex s̄z q̄ simplex opponit cōposita
 s̄z ut opponit p̄culari. nā termin⁹ dicit supponere simpliciter. q̄n supponit
 pro natura simplici qd̄ sibi cōuenit p̄ abstractōem ab inferiorib⁹. ut homo
 est spēs. aīal ē gen⁹. Ex quo patz. q̄ aliqd̄ termin⁹ supponit p̄ natura cōi
 s̄m qd̄ sibi nō repugnat esse in suppositis. ut cū dicit. hō est aīal. hō est n̄ sibi
 lis. aliq̄n vero supponit pro natura abstracta a suppositis. ut hō ē spēs. aīal
 est genus. z tales p̄positō nes in quib⁹ subiectū supponit simpliciter sūt sin
 gulares. q̄a termin⁹ cōmunis tenet pro vnica natura nec licet fieri descens⁹
 sūm licet q̄nq̄ possit fieri gratia materie. qz ad habendū p̄radictōne in ta
 libus nō oportet q̄ fiat p̄ appositō nē signi. sed p̄ponendo simplr negatōes
 dicendo nō hō est species. nō aīal est gen⁹. patet vltterius q̄ sup̄pō simplex
 sit vtilis z necessaria ad accipiendū scīaz. qz cū quelibet scīa sit vltū que per
 petua sunt z incorruptibilia oportet subiecta cōclusionū de quib⁹ est scien
 tia supponere simpliciter. ut dicēdo. argumentatio est subiectū logice. p̄na
 enim non valeret si sic argueretur de hac argumentatōne non est scientia
 nec de illa argumentatōne z sic de alijs. ergo de argumentatōne non pōt
 esse scientia. quia ibi cōmittit fallacia figure dīctōnis. p̄cedendo a sup̄pōne
 personali ad suppositōnem simplicē. Sciendū secūdo q̄ ut habet in tex
 tu. Suppositio simplex accipit dupliciter. q̄a quedā ē termini posita par
 te subiecti. ut homo est species. aīal est genus. Alia ē termini cōmunis po
 sita a parte p̄dicatī. p̄positōnis affirmatiue. ut homo est aīal. ibi aīal h̄z sup̄
 positōnem simplicē. Alia est termini cōmunis posita post dīctōem excepti
 uam. ut omne aīal p̄teret hōiem est irrōnale. ergo omne aīal p̄teret hunc hōi
 mē est irrōnale nō valet p̄sequentia. qz ibi arguit a suppositōne simplici
 ad personalem ex parte huius termini sc̄z hōiem. q̄ aut terminus in p̄di
 cato p̄positōnis affirmatiue simpliciē h̄bet sup̄pōnem. p̄bat textus. quia
 s̄m aristoteli h̄ec est vera. oīm oppositōz est eadem disciplina. non tamen
 est vera nisi p̄dicatū supponat simpliciter p̄ disciplina in cōmuni. qz nulla
 particularis disciplina est oīm oppositōz. q̄a medicina est sani z egri. gr̄as
 matica cōgrui z incōgrui. logica veri z falsi. ergo termin⁹ cōmunis posita
 in p̄dicato p̄positōnis affirmatiue h̄bet simplicē sup̄pōnem. Et ideo non
 sequitur. oīs homo est aīal. ergo oīs homo est hoc aīal. Suppositio autē sim
 plex potest distingui. qz quedā est p̄ priuatōne partū z suppositōz. ut in p̄
 positōnibus que sunt nature simplicis z impermixte. ut homo est species
 Alia est que nō oīno excludit supposita sed excludit determinata supposita.
 ut q̄n termin⁹ cōmunis supponit p̄ natura inclinata ad materiā z ad sup
 posita. ut cum dī. homo est dignissima creaturaz. Tū istius p̄positōnis tū
 homo ē aīal subiectū supponit simpliciter. p̄dicatū vero cōfuse distributī
 ue p̄tute negatōis includit in illa dēōne exclusiua. Ideo trahit ex illo q̄ ab
 exclusiua ad eius vniuersalē in terminis trāspōitis bene valet cōsequētia
 ut tū homo ē aīal. ergo omne aīal est homo. Sciendum tercio. q̄ sup
 positio personalis est acceptio termini cōmunis p̄ suis inferiorib⁹. ut dicēs
 do hō currit. homo supponit personaliter pro socrate z platone. In qua
 dīstīntōne acceptio ponitur loco generis z ponitur termini cōmunis ad
 differentiam suppositōnis discrete. z ponit pro suis inferioribus ad differ
 entiam suppositōnis simplicis. Unde suppositio personalis conuenit

Tractatus septimus.

termino cōtione adiecti determinātis ipm ad standū p suis inferioribus
et hoc p fieri duplr. Uno mō q tale adiectū ponat a pre subiecti. sicut in
signis vltis z particularibz. vt dicēdo ois hō est aīal. aliqz hō est aīal. homo
in ambabz pōmbo rōne signoz supponit psonaliter. Alio mō p fieri qū ta
le adiectū sumit a pre p̄dicari sicut ē in p̄dicatis accidentiū. vt dicēdo hos
mō ē albz. hō est niger. Vñ p̄dicatoz qdā sunt q subiecto essentialiter cōue
niūt. z respectu talū pōt vere dici suppositio simplex lz nō ponat signū. vt
dicēdo hō est aīal. Alia sunt p̄dicata accidentalia z ista sunt duplicia. qz qz
dam sunt realia q hnt naturā realē z respectu talū est suppo psonalis. qz ta
lia p̄dicata nō cōueniūt nature vñ nisi rōne suoz indiuiduoz. Alia pōt sūe
que fiant tū ens rōnis. Et respectu talū ē suppo simplex. vt hō est spēs
aīal est gen⁹. Sciendū quarto. q suppositiōnū psonaliū alia est p̄fusa alia
determinata. Et hui⁹ diuisionis rō est. qz in oī suppoē psonali tenet termin⁹
nū cōis p inferioribz. vel ergo tenet vlr p oībz vel nō. si p̄mū sic ē suppo.
p̄fusa si scdm sic est suppo determinata. z qz ad veritatē p̄pōnis in qua ter/
minus sic supponit sufficit q p̄dicatū verificet de subiecto p vno supposito
dato q supponat p oībz suis suppositis id ē suppositio determinata. Et est
illa in q termin⁹ indiffinitē z psonaliter sumit. vt hō currit. vel aliqz homo
currit. vbi iste termin⁹ hō supponit in vtraz determinate. z lz supponat p
oī hōie. tū locutio reddit vera vno solo hōie currere. vñ aliud ē supponere
et aliud reddere verā locutiōem. q aut talis sit determinata. pbat auctor in
textu. qz cū dīr aīal est fortes. aīal ē plato. q aīal ē ois hō. ibi ē fallacia figure
dicēdis pcedendo a pl⁹bz determinatis ad vñ determinatā. Et sic p̄t qz ter/
min⁹ cōis indiffinitē sumit⁹ supponit determinate. Cōtra p̄dicta arguit⁹
p̄mo sic. nō ē pōnda suppo p̄posita. q nec suppo simplex. Tenet p̄na. qz si
vñ suppositoz nō ē in natura nec reliquā. Secūdo sic. si p̄neret supposit⁹
tū simplex maxie esset in istis p̄pōnibz. hō ē spēs. aīal ē gen⁹. lz ille p̄pōnes
sunt singulares. q subiecta supponūt discrete. Tercio sic. termin⁹ singu/
laris supponit psonalr z tū diffinitō suppois psonalis nō p̄uenit sibi. q nō
est sufficiens. maior p̄t. qz termin⁹ singularis supponit p vna sola re q p̄sona
dīr mō suppo psonalis a p̄sona dīr. Quarto sic. si diffinitō suppois pso/
nalis ē bona seqret q in accūtibz nō ē suppo psonalis. sz hō ē falsuz. patz
p̄na. qz accūtia nō sunt p̄sonē. cū p̄sona sit indiuiduū sube. Quito sic ois
suppo ē fm determinatā spēm suppois. q ois suppositio est determinata.
Ad p̄mū dīct. q non capī hīc suppos. tū simplex. pur distinguitur
p̄ra compositā. sed dīct suppositio simplex eo q termin⁹ supponit p natu
ra simplici in se z absolute p̄siderata. Ad scdm dīct. q ille p̄pōnes homo
est species. aīal ē genus sūt singulares solū fm modū nō tū fm rem. Ad
terciū dīct. q terminus cōmūnis in suppositiōne personali potest suppone/
re pro vna re non tamē sicut terminus singularis. nec sicut termin⁹ suppos/
nit pro natura in suppositiōne simplici. sed supponit pro vna re sz habitū
dinem quā habet ad supposita. sicut in ista homo currit. homo supponit p
ista re sz homo. non tamen in se z absolute. sed fm habitūdinem quāz ha/
bet ad supposita. Ad quartū dīct. q p̄sona capī dupliciter. Vno mō
do proprie tunc sic diffinitur a Boetio. Persona est nature intellectuales
indiuidua substantia. et. sic indiuidua nature humane proprie dicuntur

*In terminis dī
Iam p̄mo hāc
p̄fusa. p̄mū
in mō rōnis
qz nō*

Petri hyspani

persone. Alio mō caput persona large p quacūq; inferiori in ordine ad suū
superius. siue tale sit substantia siue nō. hoc mō caput persona in pposito.

Ad quātū dicit q licet oīs suppositio sit determinata fm aliquā speciem
suppositio nis non tamen omnis dicit determinata eo q reddat vera pro
vno solo supposito.

Suppositio confusa est acceptio termini cōmuni p plu
ribus mediante signo vli. vt cū dicit oīs hō est animal. ibi iste
terminus hō supponit p pluribus mediante signo vli. q suppo
nit pro quolibet suo supposito. Item cōfusa suppositio nū
alia ē confusa necessitate signi vel modū. q alia nē. scilicet rei
vt cum dicit oīs hō est animal. ibi iste terminus hō me
diante signo vli confundit siue distribuit p quolibet suppo
sito. et iste terminus animal a pte p̄dicati posuit cōfusa necesse
sitate rei. Et cū vnusquisq; hō sua hz essentia. id hoc verbū
est necessitate rei tenet p tot essentis p q̄t hōibz tenet iste ter
minus homo. et cū vnusquisq; homini in se sua animalitas. ideo
iste terminus animal necessitate rei tenet p tot animalibus
pro quolibet hōibz iste terminus homo. et p quot essentis hoc
verbū ē. Vnde iste terminus hō dicit supponere p̄fusa mobiliter
et distributiuē. et p̄fusa et distributiuē tenet. q tenet p oī hōie
mobiliter. vero q hz fieri dīcēti sub eo p quibet suo supposito
vt oīs hō ē animal. et scietes animal. et iste terminus animal dicit cōfundi
imobiliter q̄ non hz fieri dīcēti sub eo. vt oīs hō ē animal. et
oīs hō ē hoc animal. ibi enim sit p̄cessus a simplici suppositione
ad psonale. sicut hic. hō ē dīcēti sua creaturaz. et hic hō vli
aliquis hō vel rosa ē pulcherrima flor. et aliqua rosa. Et dīcē
rūt in hoc. q̄ in istis ē simplex suppositio ex pte subiecti. illa
vero ex pte p̄dicati. et videat oppositū esse q̄d superius dicitū
est q̄ in hac p̄pōne. oīs hō ē animal. iste terminus animal i p̄dicato
positus simpliciter supponet ad prius dicit q hz p̄fusa. Ad
hoc dīcēti ē fm q̄d q̄ genus p̄dicat de pluribus dīcēti
specie. iste terminus animal q̄ tenet p ipso in cōi q̄d ē genus sic
hō simpliciter supponet. fm aut q̄ ipa natura cōis ip̄d generis
multiplicat p supposita hōis sic dicit hōc p̄fusa supponet hō
mobiliter. et immobiliter. Suppositio aut p̄fusa immobiliter p̄
cū simplici incidere nō fm idē. fm dīcēti vt dēi ē. Vnde
fm hoc dīcēti est q̄ suppositio confusa mobiliter non pōt

Inueni
fieri dicit
mō q̄d
dicit q̄d
et al
q̄d ē hō
quoniam
verba hō
et

Tractatus septimus.

minus animal in subiecto positus tenet. necessitate signi p
omni animali quod est homo. Similiter hic omnis homo ē
animal. iste terminus homo tenet pro oī homie ⁊ non solum
pro hoīe sed etiā p oī aīali quod est homo. ⁊ ideo intelligunt
tot aīalitates quot humanitates naturaliter loquendo. quia
eadē est humanitas in quolibet individuo hoīs sū viam lo
gicorū tū nō sū viā nature sic homo in comuni idē est. vñ q
sūt hec animalitas vel illa hoc ē rōne materie. In viā cū na
ture humanitas mea differt ab humanitate tua per se ⁊ aīa
mea p quā causat humanitas mea in me. alia est ab aīa tua p
quā causat humanitas tua in te. Et ppter hoc signū cōfunt
dū hoīem nō tamē confundit aīal in cōis sed aīal cōtractum
ad hoīem per suas differentias. vnde sequitur q oīs confu
sio fit necessitate signi vel modi. Et tū de suppositionibus
qstū ad terminos absolutos.

Postq pē hys. determinauit de suppositōne determinata. Hic pñr deter
minat de suppositōne p̄fusa dicēs. Suppositio p̄fusa est acceptio termini cōis
p suis inferioribz mēdiāte signo vñ. m. qua diffinitōne acceptio ponit loco
generis. ⁊ dī termini cōis ad dīam supponis discrete. Et dī p oībus sup
positis ad dīam supponis simplicis naturalis discrete. ⁊ vltimo ponit mē
diante signo vñ ad dīam supponis determinate. Sciendū pmo. q nō est
sile de signo vñ negatiuo ⁊ affirmatiuo. quia negatio quicqd post se inue
nit hoc totū destruit ⁊ eius oppositū inducit. Iō signū vñ negatiuum des
truit terminū cōem cui⁹ immediate ē determinatio ⁊ rōne negatōis distri
buit terminū cōem cui⁹ immediate nō ē determinatio. vñ qd ā sunt q p se con
fundūt terminū siue distribuūt sicut sūt signa vñ q denotāt terminū sta
re vñ. Alia sunt q p̄fundunt p accēs sicut negatio que habet per se negare.
Confundere aut siue distribuere per accidens ⁊ similiter dicendū est de q
busdam signis includentibus negatōne rōne cuius sibi conuenit confun
dere per accidens. sicut sunt tū solū dūtaxat. sed signū vñ affirmatiuū
distribuit solū terminū cōem cuius est immediata determinatio. Sciendū
secūdo. q aliqd dicit confusum duplr. Vno modo simplr. qz simpliciter est
infinitū vt luna vel motus. Alio modo dicit aliqd p̄fusum. id est indeter
minatū ⁊ sic suppositio p̄fusa dicit qsi indeterminata. qz ad veritatē p̄pōnis
in q subiectū supponit sic nō sufficit verificatio p determinato supposito. sed
requit verificatio p oībus suis suppositis. Iō nūq vñ raro fit determinata nisi illa
propositio sit vera. ⁊ hoc in materia contingenti. Vnde descensus est cōs
sequentiā formalis in qua arguitur ab antecedente in quo ponitur termi
nus cōis supponens p̄fuse ad p̄is in quo enūciant singularia illi⁹ termini
cōis vñ descensus inducto hñt se ex opposito. qz inductio ē. p̄cessus a sing
gularibus ad vñ. sed descensus est. p̄gressio ab vñ ad eius singularia in

Petri hyspani

qbus patz. q suppositio pfusa est acceptio termini cōis p omnibz suis sup
positis mediante signo vti vt pū dictū est. ¶ Sciendū tertio. q suppositio
nōis pfuse due sunt diuisiones q ponunt in textu. Prima suppositionū
pfusaz alia est pfusa necessitate signi sicut oīs homo currit. Iste terminus
homo supponit pfuse necessitate signi. s. oīs. Alia est pfusa necessitate rei
vt oīs hō est aīal. aīal supponit p tot animalibz p quoz hōibz homo. vnde
qdā ponentes istam diuisione dixerūt q nō est incoueniēs q idem ter
minus fm diuersas habitudines habeat diuersas suppositōes. vñ dicen
do. oīs homo est aīal. si aīal in ista ppositiōe tenet absolute in se. p natura
cōi supponit simplr. Si vero tenet p eisdē suppositis p qbus homo de quo
pdicat aīal sic supponit pfuse. Sed hāc opinionē improbat auroz in textu
multis ratiōibus. Quaz pma est. oīe qd pdicat in aliqua pdicatōe p
prie dicta pdicatur vt equale vel maius. Sed aīal pdicat de hoīe vel vt
maius. z nō vt pma differētia spēs vel accidens ergo vt genus. sed natu
ra aīalis distributa in singulis hoībus nō est genus. g in tali ppositiōe oīs
hō ē aīal pdicat natura cōis absolute sumpta. z p psequens aīal supponit
in illa ppositiōe simplr. z ita in siliibz alie rōes clare patēt in textu. 3o breuē
tatis cā obmuerunt. ¶ Sciendū quarto. q scda diuisio suppositiōis pfuse
fm quosdā est suppositionū pfusaz alia est mobilis alia immobilis. Mobi
lis est. qū pōt fieri descensus ad supposita termini supponētis. vt bñ sequit
oīs hō currit z sic de alijs. Et vocat mobilis nō qz ibi sit motus realis s
tū ratiōis. scz descensus ad supposita termini supponētis. z qz ista diuisi
o sequitur ex pcedēti. ideo eisdē ratiōibz pōt improbari ex omnibz iā dictis
in hoc tractatu clare patere pōt q scia de suppositiōibz ad hoc inuenta est vt
p eā sciat p quo z qualiter vnusquisqz terminus positus in ppositiōe est
capiendus. qz termini aliquādo capiunt p re vniuersali. aliqñ p re pccu
lari. Ideo ignorātes suppositōes terminoz de facili palogizant. Ex pdis
ctis etiā oibz patere pōt q tū qnqz sunt spēs suppositiōis vt patuit scz dis
cretā naturalis simplex determinata z pfusa. Quaz sufficientia sic pōt has
beri. qz oīs suppositio ē acceptio termini cōis p aliquo. aut ergo p aliquo
cōi cōiter tento aut nō. Si scdm. sic est suppositio discreta. Si pmiū hoc ē
duplr. Aut accipit p se. aut cū adiūcto. Si pmiū sic est suppositio natura
lis. Si scdm hoc est duplr. aut sumit p re vli scata p ipm aut p suis infes
sioribz. Si pmiū. sic est suppositio simplex. Si scdm. hoc est duplr vel tene
tur vlr. aut nō. si pmiū. sic est suppositio pfusa. si scdm sic ē suppositio deter
minata. ¶ Oītra pdicta arguit pmo sic. In ista ppositiōe nō homo cur
rit. hō supponit pfuse. cū eqpoller huic nullus hō currit. z tñ nō est mediā
re signo vti. g diffinitio suppositiōis pfuse nō est bona. Scdo arguitur
In ista ppositiōe. hic z rome venditur piper. similr hic. Bis audiui missaz
supponunt pfuse z nō determinate. cū nullum determinatū piper vendit
hic z rome. z tñ hoc nō est mediante signo vti. ergo illa pccula est mala.
Tercio arguit. Oīe pfusum est infinitū. s. infinitū est ignotū. g suppo
sitiō pfusa est ignota. g nō est diffinibilis. Quarto arguit. q nō vnum
scat nihil scat. vt habet quarto metaphysice. g a sili termin⁹ nō tenetur p
oibz suppositis Quinto arguit. pdicatū suppositiōis vliis negatiue sup

Trattatus octauus

ponit p[ro]p[ri]e et etiā cuiuslibet nega. et tñ nō mediante signo vñ. q[ui] diffinitō
in ala. Ad p[ri]mū d[icitur]. q[uod] ibi in illa p[ro]p[ri]e hō supponat p[ro]p[ri]e p[er] accēs
nō tñ p[er] se. Ad scōm d[icitur] negando añs. q[uod] tales termini et sibi siles sup[er]
ponunt simplr. nō p[er]sonalr. Ad tertū d[icitur]. q[uod] infinitum fcat hic vt idem
est q[uod] indeterminatū. Ad quartū d[icitur] negando p[ro]nam. et cā est. q[uod] nō ē s[ed]
mle de sup[er]p[ro]p[ri]e et fcatōne vt dictū est. Ad q[ui]ntū dicitur. q[uod] licz p[re]d[ic]
catum p[ro]p[ri]e nō negatiue supponit p[ro]p[ri]e nō tamē p[er] se sed p[er] accēs tan
tum. Et hec de sup[er]p[ro]p[ri]e d[icitur] dicta sufficiant.

Relatiū est duplex. vno mō relatiū est cuius eē est
ad aliud se habere et sic relatiū est vnū de decē p[ar]ti/
cāmentis. Aliud est relatiū quod est ante late rei recordati/
uum. q[uod] vt vult Pristianus in maiori volumine. Relatio est
ante late rei recordatio. vt sortes currit q[uod] mouet. ibi hoc rela
tiuum q[uod] facit recordatōem siue relatōem de sorte q[uod] est res añ
lata. Omīssis aut relatiuis fm p[ri]mū modū de relatiuis scōo
mō hic intendimus. Relatiuorū aut quedā sunt relatiua sub
stantie. vt q[uod] ille et similia. Quedā vero sunt relatiua acciden
tis vt talis qualis. tant[us] quantus. Relatiū aut substantie est
q[uod] refert eandē in rē numero cū suo antecedere. vt q[uod] ille. Itē
relatiuorū substantie quedā sunt relatiua diuersitatis vt alius
Et est illud q[uod] refert eandē rem in numero et supponit p[er] alia.
vt sortes currit et alius disputat. Quedā vero identitatis. vt
q[uod] ille idem. Relatiū aut substantie identitatis est q[uod] refert et
supponit p[er] eodem in numere p[er] quo supponit suū antece/
dens. vt sortes currit q[uod] disputat. ibi hoc relatiuum qui refert
sortem et supponit p[er] sorte. Relatiuorū substantie identitatis
q[ui]dam sunt noīa vt q[uod]s q[ui]dā. Quedam sunt p[ro]noīa vt ille idem

Itē est scōus tractat[us] p[ro]p[ri]e logicaliū magistri Petri hyspani de rel
latiuis. In quo postq[uam] determinauit in p[re]cedēti p[ar]te de sup[er]p[ro]p[ri]e. hic p[re]
sequenter determinat de relatōe termini. Cuius rō est. q[uod] relatio termini
de qua hic est ad p[ro]positum p[ro]supponit sup[er]p[ro]p[ri]e sicut sup[er]p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
p[ro]p[ri]e fcatōem. ideo p[ri]us determinandū fuit de sup[er]p[ro]p[ri]e q[uod] de relatōe
termini. Similr determinandū est p[ri]us de relatōe termini q[uod] de alijs p[ro]p[ri]
etati b[us] q[ui] sunt ampliatio. appellatio restrictio et distributio. q[uod] relatio com

Petri hyspani

munior est eo q respicit eā terminū supponentē q̄ copulante. alia vero res
spiciūt terminū supponentē. nō tñ quācūq̄ suppositōez. s; suppositiōem
p̄sonalē solū. Cōmuniōra aut̄ p̄us determināda sunt. igit̄ zc. Ex q̄b; p̄z
ordo istius tractat̄ de relatiuis ad tractatū p̄cedentē z ad sequentē. Itē
sicut in tractatu suppositiōnū terminus supponēs est subiectū attributio
nis. ita hic terminus relatiuis est subiectū istius tractat̄. z relatio est ei?
p̄p̄ietas quēadmodū suppositiō termini supponētis ex quo sequitur q̄ scia
ista est distincta a scia tradita in tractatu suppositiōnū. qz scientie distin
guuntur quēadmodū res de q̄bus sunt. ¶ Sciendū est p̄mo. q̄ relatiū
est nomē equocū siue multiplex z multiplex indistinctū parit cōfusiōez.
Ideo petr⁹ hyspan⁹ p̄mo distinguit relatiū vt eliciat mēbrū de quo est
hic ad p̄positū dicens. q̄ relatiū capīt dupl̄r. Uno mō dī q̄ est cui⁹ totū
esse est ad aliud quodāmodo se habere. vt totū esse patris est ad filiū z to
tū esse filij est ad patrē. z de tali relatōe determinat in p̄dicamētis Aliū
est relatiū q̄ fecit recordatiōem rei ante late. z de tali est hic ad p̄positū
¶ Et describit sic relatiū est ante late rei recordatiū. Et sicut relatio diffi
nitur a Pristiano in maiori volumine. Relatio est ante late rei recorda
tio. ¶ Sciendū sc̄do. q̄ relatiū de quo hic est ad p̄positū p̄ma sui diuisio
ne diuidit̄ sic. Relatiūz aliud est relatiū substantie. z aliud accidentis
Cuius ratio est. qz relatiū est ante late rei recordatiū. vel ergo res ante
late fecit p̄ modū p̄stantis vel p̄ modū alteri⁹ adiacētis Si p̄mū sic est
relatiū substantie. Si sc̄dm. sic est relatiū accidentis. Unde sicut ens est
analogū ad substantiā z acc̄s. Itē relatiū ad relatiū substantie z acc̄
dentis. Ideo est diuisio analogi in sua analogata. qz relatiū p̄us dī de
relatiū substantie z p̄ posterius de relatiū accidentis. Ex q̄bus p̄z q̄ res
latiū substantie est ante late rei recordatiū fecit p̄ modū p̄stantis sicut
ille iste idē zc. s; relatiū accidentis est recordatio rei ante late p̄ modū
alteri⁹ adiacētis. vt qualis talis. ¶ Sciendū sc̄do. q̄ relatiū substantie sic
diuidit̄ in t̄p̄u. Relatiūz substantie aliud est identitatis. vt q̄ ille Aliud
est diuersitatis. vt alter alius. cuius diuisionis rō est. qz om̄ne relatiū sup
ponit p̄ eodē in numero cū suo antecedēte vel nō. si p̄mū sic est relatiū
identitatis. si sc̄dm sic est relatiū diuersitatis. z sicut substantia t̄p̄e z natu
ra p̄cedit acc̄s. ita relatiū substantie p̄cedit relatiū accidentis Ideo p̄us
determinat de relatiū substantie q̄ accidentis. ¶ Sciendū quarto. q̄ rela
tiūm identitatis est qd̄ refert idē z supponit p̄ eodē in numero p̄ quo
aīis vt dicendo sortes currit q̄ disputat. hoc relatiū q̄ refert sortē z suppo
nit p̄ eodē. Alii diffiniunt alij dicētes Relatiū substantie identitatis
est qd̄ accipit p̄ eodē p̄ quo verificat̄ p̄positio sui antecedētis. Relatiū autē
diuersitatis est qd̄ nō supponit p̄ eodē in numero cū suo antecedēte vt dis
cendo sortes currit z alius disputat. Itē relatiūz vt habet ex t̄p̄u iden
titatis. qd̄ a sunt nōis. vt q̄s q̄ q̄lis. Alia p̄uoiat̄ ille zc. q̄ diuisio lat̄ ma
nifesta ē a pristiano in suo minori volumine illā diuisionē ponēte ¶ Cōtra
p̄dica arguit̄ p̄mo sic. de relatiuis determinat in p̄dicamētis q̄ h nō dī de
terminat de ip̄is Sc̄do sic relatiū diuersitatis ē alia rē a re ante late q̄ nō
facit recordatiōem rei ante late Tercio sic. si poneret̄ relatiū sube difficiū
q̄ relatio acc̄s sequet̄ q̄ entia de generib; acc̄s nullū poneret̄ relatiū

Tractatus octauus

substantie. prius est falsum. quia dicendo albedo est color quod est qualitas. hoc relatiuum que est relatiuum substantie et refert albedine quod est accis. Relatiuum substantie non distinguit a relatiuo accidentis. Quarto sic si diuisio reslarum esset bona. vel esset diuisio generis in suas species. vel analogi in sua analogata vel diuisio totius integralis in suas partes. vel diuisio vocis in fractiones. sed nullum illorum videtur. Unde prius diuisio non est sufficiens. Quinto sic. hoc relatiuum que est relatiuum substantie. in ista propositio de muliere dicitur quod saluauit. et tamen ibi que non supponit pro eodem in numero pro quo sunt animas. Et eodem modo potest argui lignum fuit causa mortis quod fuit causa vite. Similiter hoc modo peccauit quod redemit. Ad primum dicitur. quod in predicamentis determinetur de relatiuis. tamen hic aliter. et in predicamentis determinatur de ipsis sicut prius dictum est in primo notabili. Ad secundum dicitur. quod in relatiuis diuersitatis primum et per se fecit aliam rem a re anrelata. tamen ex consequenti dat intelligere rem anrelatam. sicut quod dicitur sortes currit et alius disputat. Ibi intelligitur alius homo a sorte et ex consequenti sortes. Ad tertium dicitur. quod substantia potest capere dupliciter. Uno modo proprie put distinguitur per accis et illo modo non capit hic cum diffinit relatiuum substantie. Alio modo capit contra pro omni illo quod habet modum substantie. et sic capit hic. Ideo non tantum regitur relatiuum substantie in terminis de genere substantie sed etiam accidentium. Et albedo fecit accis dens. quia tamen fecit illud per modum substantie. Ideo sibi attribui potest relatiuum substantie dicendo albedo quod est qualitas est in tabula. Ad quartum dicitur. quod sicut ens diuiditur in idem et diuersum. sed tamen per prius et posterius. eo quod idem habet ad diuersum sicut unum ad multa et sicut habitus ad primum neminem. Ideo ens prius diuiditur per idem quam per diuersum. Ita similiter relatiuum substantie diuiditur per relatiuum substantie identitatis et diuersitatis. et sic dicitur diuisio est analogi in sua analogata. quia relatiuum substantie per prius dicitur de relatiuo substantie identitatis quam diuersitatis. Et hec est ratio quare autor prius determinauit de relatiuo identitatis quam de relatiuo diuersitatis. Ad quintum dicitur. quod relatio est duplex. quedam est simplex que est quando relatiuum et suum antecedens supponunt pro eadem re in specie. ut in dicta relatione ne referunt dicitur relatiua ad sua antecedentia et de ista non intelligitur hic. Alia est relatio personalis et est quando pro eodem in numero supponit relatio et antecedens. ut cum dicitur sortes currit quod disputat. et de ista hic est ad propositum.

Item relatiuorum pronominum identitatis quedam sunt reciproca. ut sui sub se. cum suo possessiuo. suus sua suum. Alia vero non reciproca. ut ille idem. Relatiuum autem reciproci dicitur non quod sit patiens sed quod ponit modum patiens supra substantiam agentem. quia aliud est patiens et aliud est modus patiens quod patiens per hoc. quod nunc potest esse patiens. ut dicendo sortes percutit. sed non potest habere modum patiens. Unum modum patientis semper est in obliquo. et sic patiens et aliud est patiens et aliud modum patiens. Si queretur quid addat supra patiens per relatiuum reciproci Dominum

Petri hyspani

q̄ addit idēitatē substantiē. ⁊ ponit eam sub mō patientis
 vt fortes videt se ibi substantia quē p̄us erat agens ponit sub
 mō patiētis. vt in hoc p̄nomine se. **Uñ** reciproci sic pōt
 diffiniri. Reciproculū ē quod significat substantiā agentē sub
 modo patientis. Vel sic. Reciproculū est idem q̄ sup̄psi/
 us passiui. ⁊ ideo hoc relatiuū sui significat p̄ modū pati/
 entis in quem dicit transire actus verbi. Nominatiuū autē
 fcat p̄ modū agentis. Item si querat quare hoc pronome sui
 sibi se caret notatiuo. Dicendū est q̄ solutio p̄ ex p̄missis.
 q̄ agens nō potest fcare patiens siue sub mō patientis. nisi
 in obliquis. sed ipse notatiuus dicit modū agentis. ⁊ ideo na/
 tura notatiui repugnat nature huius p̄nominis sui. ⁊ ideo
 nō potest habere nominatiuū. Et p̄dictis p̄ q̄ relatiua idē/
 titatis referunt eandē rem cū suo antecedere. ⁊ semper sup/
 ponunt p̄ eadē re in numero. Et ex hoc p̄ q̄ maior ē certitu/
 do per relatiuū idētitatis q̄ p̄ suū antecedens loco relati/
 ui positum. vt homo currit. homo disputat. quia dubium ē
 vtrum de eodem homine dicatur. Sed cum dicitur homo
 currit ⁊ idem disputat certum est quod de eodem homine dica/
 tur. Hoc em̄ patet p̄ Pristianū dicentē in maiori suo volu/
 mine quod cū dicit Ayax venit ad troiam. ⁊ ayax fortiter pu/
 gnauit. dubium est an de eodem ayace dicat an de diuersis.
 Sed cū dicit. Ayax venit ad troiam ⁊ idē fortiter pugnauit.
 de eodē ayace in numero statim intelligit. Et sic patz q̄ ma/
 ior est certitudo p̄ relatiuū idētitatis q̄ p̄ suū aūis loco ta/
 lia relatiui positum. Solet autē dubitari. circa relatiua idē/
 titatis vtrū deceptio facta ex diuersa relatiōe fiat s̄m equo/
 catōez vel s̄m amphibologiā vel s̄m aliquā aliam fallaciā
 vt dicēdo hō videt asinū q̄ est rōnalis. ibi hoc relatiuū q̄ pōt
 referri ad hūc terminū q̄ est hō. vel ad hunc terminū q̄ est asi/
 nus. ⁊ sic sunt ibi diuerse relatiōes. ⁊ ergo s̄m aliquos solet
 assignari equocatio. S; p̄trariū arguit hoc nome q̄ s̄m qd
 est relatiuū fcat rem vñā equali se habentē ad illud qd fca/
 tur p̄ modū substantiē. vt color q̄ est in corpore. loc⁹ q̄ p̄inet
 rem locata ⁊ sic de alijs. ḡ deceptio facta ex diuersa relatiōe
 nō facit equiuocationem. Item hoc nomen qui s̄m q̄ est

DD in

[Marginal notes in a smaller, cursive hand, likely a commentary or gloss. The text is partially illegible due to fading and overlap with the main text.]

Tractatus octauus

nomē fecat substantia infinita. s. ista substantia infinita apta ha-
ta est infinitari tā p vnum accūs qz p aliū. ergo cū illa substantia
infinita sumpta in se sit vna z potest referre qdlibet aūs. er-
go scatio huius relatiui erit vna qre sequit qz ibi nō erit eq-
uocatio. Item ratio cuiuslibet relatiui fm q relatiuū est tm
vna. est hoc scz res ante lata vel rei ante late recordatiui er-
go omne relatiuū fm q relatiuū picipat vnu nomē z vna ra-
tione ergo relatiuū nō est equiuocū inquantū est ante late rei
recordatiui. ergo picularia relatiua. vt q ille z alius inquantū
sunt relatiua suoz antecedentiū nō sunt equoca. Si aliquis
objicit qz hoc relatiuū q alter est ratio fm q tenet in hoc
ante hō z alter fm q tenet in hoc ante alius vt in pdicta
orōe. g est cōe. z hz ratios diuersas. g est equocu Dicendū qz
hoc argumentū nō valet. Nā si posset pbari qd qdlibz vni
uocu esset equocu. vt aial est equocu fm q est homo. vl fm
qd est in homine z alia hz ratio fm qd est equus vl fm qd
qd est in equo. z sic hoc nomē aial qia hz roem hoc. z ibi z ē
cōe nō tm equocu sed vniuocu. Soluendū est breuiter quod
sicut vniuoca dicunt habere eandē ratōem nō fm se sed in
vniuoco vniuocante vt homo bos equus z filia in aiali. Si
militer oia relatiua dicunt habere eandē ratōem nō fm se. s.
in referēte sine in relatiōe z etiā hūc idē nomē. iō vniuocant in
eo. s. ille objiciebat de ratioibz relatiuoz fm se. Vñ pdictas
obiectōes ab ista pcedim? z iō pcedim? qd deceptio facta ex
diuersa relatiōe nō est fm equocatōem. Itē alia deceptio est
in ordinatiōe dictionū inter se. ergo est in oratiōe. quia or-
dinatio dictionū nihil est qz oratio ergo nō est equocatio. eq-
uocatio solū fit in vna dictōe. Itē qz ibi nō sit amphibolo-
gia pbat. qz vbicunqz sit amphibologia ibi est pstructio vni-
us cū alio. vt in hoc exēplo. liber aristotelis q ad pmū modū
et quo ad scdm modū. vt hic litus araf. quo ad tertiu. vt in
hoc scit seculū. Et fm hoc patz inductiue p oēs modos am-
phibologie. qz vbicūqz est āphibologia ibi est pstructio vni-
us cum vno tm. sed vbicunqz sunt diuersa relatiua nō est cō-
structio vnius cū vno tm. imo vni? cū diuersis. g deceptio
facta ex diuersa relatiōe nō facit amphibologia. Itē vbicūqz

Petri hyspani

deceptio ex eo qd aliq dictio pt referri ad diuersa. e coposi-
tio vel diuissio sz deceptio ex diuersa relatōe e ex eo qd aliqua
dictio potest referri ad diuersa. ergo deceptio ex diuersa rela-
tione est copositio vel diuissio. z hoc idem pcedimus.

Postqz autor posuit diuisionē relatiuoz substantie. hic psequēter sub-
diuidit vnū membrū illius diuisionis. scz relatiuū idēitatis dicēs. qd res
latiuoz idēitatis substantie. Quedā sunt reciproca sicut sui sibi se. Alia
vero nō reciproca. sicut ille z filia. Cuius ratio est. qz omne relatiuū idēitatis
substantie vel ponit modū patientis supra substantiaz agentis aut
nō. Si pimum sic est relatiuum reciprocu. Si scdm sic est relatiuum non
reciprocu. Unde relatiuum dicit reciprocu nō qz sit patiens sm se sz
qz ponit modum patientis supra substantiam agentis. Ideo dicitur in tes-
tu qd aliud est patiens. z aliud modus patientis. Nam nctis potest esse
patiens. vt dicendo sortes pcutitur. sed nō potest habere modum patien-
tis in scando. Ideo dicit **P**ristianus qd modus agentis conuenit nrō.
Et qz illud relatiuum sui est reciprocu z habet modum patientis modū
aut patientis solum puenit obliqz nō nrō. vt dictū est. ideo illud pnomē
sui caret nrō. ¶ Sciendum pmo qd relatiuum reciprocu potest sic diffi-
niri. Est qd ponit substantiā agentē sub modo patientis. Unde relatiuum
reciprocu refert eandē substantiā in numero cū suo ante. Ex quo patz qd
relatiuū reciprocu nō refert suum ans sumptum cum sua dispositōe ne vlt
vltier. Nam si hoc esset verum sequerē qd idē esset dicere. omis homo vi-
det oēm hominē. z omis homo videt se. qz sic se tenerē vltier quod e fal-
sum vt habet in textu. maior em e certitudo p relatiuū idēitatis qz p suū
ans positū loco sui. vt cū dīz ayax venit ad troyam z ayax fortiter pugna-
uit. Ibi dubiū est vtrū sit sermo de eodē ayace in numero. Sed cum dici-
tur ayax venit ad troyam z idem fortiter pugnavit. manifestum est qd de
eodem ayace in numero sit ibi sermo quare maior est certitudo p relati-
uum idēitatis qz p suum antecedens loco sui positum. ¶ Sciendū scdo.
qd relatiuū reciprocu differt ab alijs relatiuis tribus modis. Primo qz
suum antecedes feat substantiā agentē ans signatū sub mō patientis. Se-
cundo differūt qz relatiuū reciprocu pstruit cū eodē verbo in eadem ppo-
sitione cum suo ante quod alijs relatiuis repugnat. Tercio sic. qz relatiuū
reciprocu refert idē ad seipm. nō aut alia relatiua. Ex quo sequit qd reci-
procario solum puenit relatiuis idēitatis sed nō omnibz. Cuius ratio ē.
qz reciprocario est quedā circularis relatio eiusdem ad seipm. solū aut res
latiuū idēitatis supponit p eodem p quo suum antecedens quare sibi so-
lum puenit reciprocario. ¶ Sciendum tertio qd autor in textu mouet du-
bitatōem que talis ē. vtrum deceptio pueniens ex diuersa relatōe sit eq-
uocatio vel alia fallacia p cuius solutōe autor ponit tres ratōnes pban-
tes qd nō sit equiuocatio. Quarū causa breuitatis tantū vna dicitur que
talis est. Illud relatiuum qui feat substantiam infinitā que quātum ē de
se finitari potest p quodlibet antecedens. ergo illud relatiuum qui quātū ē
de se vno nomine z vna ratōne indifferēter quodlibet antecedens potest re-
ferre quare nō est equocu sz vniuocu. Alie ratōes ponit plane in textu

Tractatus octauus

Unde relatiuū idētratis substantie indifferēs est ad referendū illud antecēdēs. vel illud fm vnū nomē z vnam ratōem in ratōne referendi. sicut rō aialis de se vna est. sed tñ fm q recipit in alia z i alia specie ē alia z alia pz ergo q deceptio pueniens ex diuersa relatiōe puenit ex diuersa ordina tione dictōnis cum dictōne. Equiuocatio autē puenit ex multiplicitate dictōnis. ergo deceptio pueniens ex diuersa relatiōe nō est equiuocatio. ¶ Sciendum quarto q deceptio pueniens ex diuersa relatiōe nō ē amf phibologia quod sic pbat. vbiqz est amphibologia ibi est diuersa cōs pario vnus dictōnis cum alia sicut liber areforetis quātum ad finem modum amphibologie. Et licetis aratur quātum ad scdm. Et sit secu lum ad tertium. Sed vbi est diuersa relatio nō est diuersa cōparatio vni us dictōnis cum alia sed vnus cum diuersis. ergo deceptio pueniens ex diuersa relatiōe nō est amphibologia sed est compositio vel diuisio. Pro batur. quia omnis deceptio pueniens ex eo q aliqua dictio potest ad di uersa referri est compositio vel diuisio. Sed deceptio pueniens ex diuersa relatiōe est huiusmodi. ergo est compositio vel diuisio. ¶ Contra p̄dicta arguitur p̄mo sic. Modus tam agentis q̄ patientis puenit antecēdenti illius relatiui sui. ergo etiam potest habere nominatiuū. Sed cūdo sic. relatiuum reciproci recipit a suo antecēdēte certam fcatōnem et suppositōem. quia relatiuū fcat illud quod suum antecēdēs. ergo rela tiuum reciproci supponit p̄o omni eo p quo suum antecēdēs. ergo cū illud antecēdēs in ista ppositōne. omnis homo videt se supponit vniuersa liter sequeret q etiam hoc relatiuū se quod refert ipsum antecēdēs suppo neret vniuersalr quod est falsum igit. Tercio sic. Loco relatiui licz pos nere antecēdēs. ergo loco illius relatiui se in ista ppositōne. omnis homo videt se. licz ponere omne hominem. z sic refert suum antecēdēs cum sua dispositōne vniuersali vniuersalr. Quarto sic. rectus habet q deceptio. p̄ ueniens ex diuersa relatiōe sit equuocatio. qz sic dicendo omnis homo vidz asinum qui est ratō nalis. hoc relatiuū qui potest referre illum ntm hō vel illum accm asini cū ergo nō possit illa duo referre sub eadē ratōne sequit̄ tur q tale erit equuocū. ergo sequit̄ q deceptio pueniens ex diuersa relatiōe est equiuocatio z nō alia fallacia. Quinto sic. Canis videt piscem q̄ est substantia. illud relatiuum qui refert canem vel piscem. et quocunqz modo dicatur tenet equiuocū cum sit eadem ratio. ¶ Ad p̄mū dici tur negando p̄sequentia. qz aī illi relatiui sui p̄t poni in recto vel in ob ligo. illud aut relatiuū reciproci sui fcat p modum patientis tñ. Ideo nō oportet q quicqd pueniat antecēdenti q etia relatiuo z econtra. Ad scdm dicit q h relatiuū reciproci trahat certā fcatōnem z suppositōez ab ante. vñ p eodē supponit cū suo ante. nō tñ eodē mō. qz natura distribus tionis hoc impedit. Ideo nō sequit̄ q relatiuū reciproci supponit vlr. ¶ Ad tertū dī q h relatiuo reciproco loco eius bñ hz ponere suuz antecēdēs. z etia in nō reciproco. tñ p̄pterea nō oportet relatiuū reciproci supponere vlr impediēte naturā distributōnis. ¶ Ad quartū dī. q licz relatiuū p̄sideratū inquantū refert diuersa antecēdētia diuersas hz rōnes tñ bñ hz vnam z eandē ratōem vniuoce fm se. sicut parz de animalī in se z in eius speciebus. Ita ea que referuntur fm se considerata diuersas

Petri hyspani

habēt rationes tamē vnā z eandem habent rōem referendī siue in relatiōe
ideo in illo vniuocant. Ad q̄ntum d̄r q̄ illud relatiuū qui z s̄s̄a p̄nt du
pliciter p̄siderari. Vno modo q̄ntum ad d̄rām referendū. et sic opozet ne
gare q̄ teneatur equiuoce. Alio modo potest p̄siderari q̄ntum ad suū sig
nificatū determinatū p̄ antecedēs et isto mō potest esse vniuocū vel equoq̄
cum sicut suum āns. et ita ē in ista p̄pōne dicta. vbi tenetur equoq̄

Equiſ de relatiuis diuersitatis Relatiuū diuersi
tatis est. quod supponit p̄ alio ab eo q̄d refert. vt for
tes currit. et alius disputat. ibi hoc relatiuū alius re
fert for. z supponit p̄ alio a for. z ita facit recordationē de for.
De relatis at̄ diuersitatis tal' dat̄ regula si relatiuū diuersitatis
addat̄ sup̄iori sit inferi⁹ z si addat̄ inferiori sit sup̄ius p̄bi ḡra
cū dicat̄ aliud ab animali. ergo aliud ab hoīe ibi est loc⁹ a sp̄e
ad genus siue a pte subiectiua ad suū totūz vniuersale. qz in
hac p̄pōne aliud ab aīali. hoc relatiuū diuersitatis aliud cū
addit̄ aīal q̄d est sup̄ius ad hoīem facit ip̄m inferius. et in hac
aliquo ab hoīe addit̄ inferiori. scz hoī. et ergo facit ipsum su
peri⁹. et ergo aliud ab aīali est inferius ad aliud ab hoīe et iō
ibi est locus a sp̄e siue a pte subiectiua. De relatiuis ydērita
tis dat̄ regula ab antiquis. Nulla p̄pō inchoata a relatiuis
ydēritatis habet p̄tradictoriā. Et assignāt talem cām. qz cūz
d̄r oīs hō currit et ille disputat. hoc relatiuū ille habet respec
tum ad hoc āns homo. p̄pter depēdentiā sue relatiōis. s̄z cūz
negatio aduenit p̄pōni inchoate a relato dicēdo sic. ille non
disputat tunc negatio negat verbū quod sequit̄ et non negat
respectum relatiōis quē habet ad āns. ergo negatio non ne
gat totū quicqd affirmatio affirmat. ergo non cōtradicit sed
cum hoc sit in qualibet p̄pōne inchoata a relatiuo sequit̄ q̄
nulla p̄pō inchoata a relatiuo habet cōtradictoriā. S̄z cō
tra hoc obijcitur Quicqd cōtingit affirmare cōtingit z nega
re de quolibet supposito. s̄z verbū p̄tingit negare de quolibet
supposito. ergo et cōtingit affirmare de quolibet supposito
quod est dictio relatiua. ergo quelibet p̄pō inchoata a relati
uo habet cōtradictoriā. Item quelibet p̄pō siue enūcia
tio que est vna habet cōtradictoriā. sed p̄pō inchoata a rela
tiuo dūmodo ibi sit aliqua dictio equoca neq̄ plā subijctian
tur neq̄ predicatur est vna p̄pō. ergo p̄pō inchoata a re

Tractatus octauus

latino habet cōtradictoriā. Itē dicit Aresto. in primo piber
menias circa negatōem et affirmatōem q̄ vni affirmatōni
vna negatio est opposita. et ecōuerso. vna negatio vni affir/
mationi est opposita ergo affirmatōni inchoate a relatiuo ne/
gatio vna ē opposita. qđ pcedimus dicentes. p̄dictā regulā
esse falsā. Ad rōnes eorū rñdemus q̄ relatiū cōpat ad añs
et p̄pat ad verbū cui subijcitur. vñ cū affirmatio vel negatio
sit oratio affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo vl' ali/
cuius ab aliquo. hoc est predicatū de subiecto. et ideo sicut p̄
p̄ diffinitōem p̄dictam affirmatōis et negatōis Affirmatio
et negatio respiciūt tantūmodo p̄patōem subiecti ad p̄dica/
tum. ergo in p̄pōne inchoata a relatiuo tātmōdo sumit con/
tradictoriū p̄ p̄patōem relatiui ad verbū cui subijcit̄ et non
p̄ p̄patōem relatiui ad añs. q̄ ille respectus nō est ibi p̄pter
naturā affirmatōis nec propter depēdentiā subiecti inq̄stum
est subiectum. sed propter depēdentiā eius qđ est subiectum
dicēdū tñ est qđ aliud est subiectum inq̄stū subiectū et id qđ ē
subiectū et aliud est predicatū inq̄stum predicatū. et illud qđ
est p̄dicatū. Et sic quicqđ affirmat̄ in p̄pōne inchoata a rela/
tiuo negatur a sua p̄tradictoria. q̄ p̄tradictoria istius ille dis/
putat est ista nō ille disputat. negatōe p̄posita negatiuo. De
relatiuo ydēitatis nō reciproco talis datur regula. Om̄e re/
latiū ydēitatis nō reciprociū habet eandē sup̄pōem quā
habet suū añs. vt cū dicī. ois hō currit et ille est sortes. hoc
relatiū ille supponit p̄ oīi hōie. q̄ sensus est. ois hō currit.
et ille est sortes. id est ois hō est sortes. Dico autē nō recipro/
cum. q̄ cū dicī ois hō videt se. nō est sensus. ois homo vi/
det oīem hōiem. vñ loco huius relatiui se nō licet ponere suū
antecedēs. loco autē alterius licet ponere

Postq̄ autor determinauit sup̄ius de relatiuo substātie ydēitatis. hic
p̄r determinat de relatiuis substātie diuersitatis. Primo ponēdo diffi/
nitōem. scđo assignādo aliquas regulas. Ponit ergo p̄mo talē diffinitio/
nem relatiui substātie diuersitatis et est illa q̄ supponit. p̄ alio ab eo quod
refert. vt sortes currit et alius disputat. hoc relatiū alius facit recorda/
tionē de socrate in recto. i. in nrō et supponit. p̄ alio hōie a socrate et c.

¶ Sciendum est p̄mo. q̄ dubiū p̄t esse cū dicitur. sortes currit. et aliud est
album pro quo supponit hoc relatiū alius. et dicīt quidā q̄ supponit
pro alio hōie a sorte. sicut in ista p̄pōne sortes currit et aliud est albus et
hoc non videtur verū q̄ relatiū masculini generis. vel fei quodāmodo re

Petri hyspani

Arriagitur ad supponendum pro supposito eiusdē spēi cum suo antecedente masculini vel fei generis. ideo dī inferius q̄ aliud ponit diuersitatē int̄ supposita. sed aliud ponit diuersitatē in essentia. ideo cuz dicitur hō currit. et alius homo est albus. sensus est q̄ alius p̄ticularis homo est albus. sed cuz dicitur homo currit. et aliud est albus. sensus est q̄ aliquid aliud essentialit̄ est album. Item ideo aliud supponit p̄ re indistinctius q̄ alius qd̄ dēterminat p̄ masculinū genus ad supponēdū pro eodē in spē cū suo antecedente.

¶ Sciendū secūdo. q̄ in textu assignātur tres regule relatiui diuersitatis substantie quarū prima est. Relatiuorū diuersitatis. Secunda relatiuorū substantie in cōmuni. Tertia relatiuorū substantie y dēritatis. Est igit̄ prima regula q̄ si relatiuum diuersitatis substantie additur termino inferiori et superiori. tunc supius efficitur inferius. et econtra. sicut animal est superius ad hōiem. ita aliud ab animali est inferius ad aliud ab homine. et sic bene sequitur homo est. ergo animal est a specie ad genus. ita bene sequitur est aliud ab animali. ergo est aliud ab homine. Et ratio huius est. q̄ virtualiter aliud includit in se quādam negatōnem. ideo quādo regit̄ terminū in actu plura significantem denegat de tanto plura negat. sicut negatio infinitans. vt non homo in plus se habet q̄ non animal. ideo non hō de nō a tali. vniuersaliter predicatur sicut in cōuersione per contrapositionem satis ostendebatur.

¶ Sciendum est tertio. q̄ secūda regula relatiuorum talis est. q̄ nulla propositio inchoata a relatiuo substantie habet cōtradictoriā. quam regulam posuerunt quidam antiqui tanq̄ verā. Petrus hyspanus vero recitat eam tanq̄ falsā. et improbat eā in textu tribus ratōnibz quarum prima est. Quilibet affirmatōis est negatio opposita. et econtra. vt dicit Aristote. et perihermenias. ergo affirmatōis inchoate a relatiuis substantie erit negatio opposita contradictorie. per quam cōcedimus predictā regulā esse falsā. alie due rationes clare parent in textu.

¶ Sciendum est quarto. q̄ tertia regula est talis. omne relatiuum substantie y dēmptratis non reciprocum eodē modo supponit sicut suū antecedēs. vt omnis homo est animal. et ille est substantia. hoc relatiuum ille supponit pro omni homine. et est sensus. omnis homo est animal et ille est substantia. id ē omnis homo est substantia. et dicitur notanter relatiuum non reciprocū. quia vt dictum est. omnis homo videt se non est sensus. q̄ etiam homo videat oēm hominem. Nam etiam sicut dictum est loco relatiui reciproci non habet poni antecedens sicut de relatiuis y dēmptratis substantie non reciprocis. ideo ibi non potest fieri descensus nisi sub antecedēte dicēdo. omnis homo videt se.

¶ Contra p̄dicta arguitur primo sic. cōtra regulā primā negatio addita superioer et inferiori non facit q̄ supius sit inferius et econtra. quia solum habet negare. ergo nec relatiuum diuersitatis habet hoc facere virtute negatōis incluse. Secūdo sic. In non entibus non sunt genera neq̄ species. ergo non homo nō est genus ad alius ab animali. ergo male dictū est q̄ arguendo sic. homo est aliud ab animali. ergo homo est aliud ab hōie. ibi arguit̄ a spē ad gen^{us}. Tertio sic. Nō sequit̄ p̄ illā regulā. fortes est alter ab hōie. q̄ fortes ē alter a seipso. Illa regula non est vera vtr̄.

Quarto arguit̄ contra scdm regulā p̄bando eā esse verā rōe qua mo

Tractatus octauus

nebantur antiqui que talis est. qz cū dicif sortes currit et ille disputat. hoc
relatiuum ille habet respectū ad aīis ppter dependētiā sue relatiōis. qz cū
negatio negans q nō agit in ante se ponit circa ipsum relatiū dicendo sic.
sortes currit et ille nō disputat. negatio nō negat qēquid affirmatio affir-
mat. quare nō sunt cōtrarie. Quinto arguit. qz tertia regula non sit vlr
vera. qz dōd sortes currit et ille nō est dignissima creaturaz. hoc relatiuum
ille rōne illius adiuncti videtur habere suppoēm simplicē. et suū aīis suppo-
nit psonaliter. qz tertia regula non est vera vlr. ¶ Ad primū dicitur. qz
negatio primo et per se habet negare. et ex pūti distribūere et terminū infes-
riorem ponere supiorē. ¶ Ad secundū dicit. qz duplx pōt intelligi qz in nō
entibz sicut in negatiōibz non sunt vera genera et spēs. Uno modo sūm ve-
ritatem et sic pcedit. Alio modo sūm modū rī. et illo modo bñ sunt genera
et spēs. Et licet non hō nō est verū genus ad nō aīal. habet tñ modū ge-
neris in ordine ad aliud ab aīali. ¶ Ad tertiū dī. qz regula solum intelli-
gitur de relatiuis diuersitatis substantie. modo alter est relatiū diuersitatis
accidentis et ideo pcedēdū est qz regula ei non conueniat. ¶ Ad quartū
dicitur. sicut rīdet in textu aīor dicens qz relatiū comparat ad suū aīis et
cōparatur ad verbū a quo sumitur qualitas pōnis et sic negatio sibi addit
ppando ipm ad pūis nō autē ppando ipm ad aīis. ¶ Ad qntum dī. qz sūm
aliquos relatiū non reciproci qñ facit recordatiōem sui aīis sine mutati-
one esse aīis. vel alterius pparatis eodem modo supponit sicut suū aīis
Quā vero facit recordatiōem sui aīis cū mutatiōe sui esse. vel alicuius al-
terius pparatis eius. sic non oportet qz eodem modo supponit sicut suū
aīis. licet verum sit qz per se supponat p eodem in nūero nūerositate eēntie
vel nūerositate suppositi. Sed aliter potest dici et fortassis melius qz in
illa ppoēne hoc relatiuum supponit psonaliter et nō simpliciter. qz suppo relati-
ui ydēitatis sibi puenit rōne sui aīis et nō rōne alterius sibi adiuncti.

Abito de relatiuo substantie dicēdum est de relatiuo
accētis. Relatiū aut accētis est qd refert eandē rē
p modū denotiatiōis. vt tale quale et c. Unde hec est
differentia relatiui substantie ad relatiū accētis. qz relatiuum
substantie refert rem vniocā per modū qd quid est. vt albe-
do que est in pariete. color qui est in corpore. Relatiū aut ac-
cidentis est quod refert rem suā per modū denotiatiōis vt sor-
es est albus et talis est plato. et sic de alijs. Alia aut dīa datur
eorūde. qz relatiū substantie refert idē in nūero. Relatiū vero
accētis refert idē in spē. vt sortes est albus et talis est plato. qz
idē in nūero non pōt esse in diuersis subiectis sed bene idē in
spē Relatiuum aut accētis aliud est relatiū ydēitatis vt ta-
lis. aliud vero diuersitatis. vt alter. Relatiū accētis ydēi-
tatis est qd refert eandem qualitatem in spē et supponit p ea-
dem in spē. vt sortes est albus et talis est plato. Relatiū aut

Petri hyspani

accidentis diuersitatis est qđ refert eandē qualitātē in specie. sed supponit p alia diuersa in specie. vt sortes est albus z alteriusmodi est plato. Differt autē relatiuū substantie identitatis a relatiuis accidentiū identitatis. qz relatiuū identitatis substantie refert eandē substantiā in numero. Relatiuū autē identitatis accidentis nō refert idē accñs in numero sed solū idē accidens in specie. Relatiuorū accidentis identitatis aliud ē relatiuum quantitatis pñue. vt tantus. aliud vero quantitatis discrete. vt tot quot. Item relatiuorū numerorū. quedā sunt nomia vt totidē. quedā sunt aduerbia vt totiēns. Sciendū q talis. tantus. totiēns. totidē possunt dici relatiua redditina et demonstratiua. Relatiua vt si ad pñtes referant. Demonstratiua vt cū dicimus demonstrando mare tale est rubē. demonstrando herculē talis fuit plato. Si autē nō referuntur ad pñtes siue p demonstratōem rerū pñtis. tunc sunt redditina. qz reddunt interrogatōne pcedente. vt qualis est plato talis est sortes. Relatiua dum sine interrogatōne pferuntur vt talis est sortes qualis est plato. Et quādo ad nomia adiectiua specialiuū accidentiū ducunt. vt ethiops est niger et talis est coruus. z sortes fuit albus z talis est plato. Et hec de relatiuis dicta sufficiant.

Post q̄ autor superius determinauit de relatiuo substantie. hic psequēter in ultimo determinat de relatiuis accidentiū. Cuius ratio est. qz sicut se habz accñs ad substantiā. ita relatiuū accñtis ad relatiuū substantie. s. accñs est posterius suo subiecto p̄ ordinē nature. z etiā ordine cognitiōis qz habz cognosci p suum subiectū. ergo etiā relatiuū accidentis est posterius relatiuo substantie. quare puenienti? De. hys. determinādo de ipis relatiuis accidentiū posterius determinauit de eis. Et ponit diffinitōem relatiui accidentis dicens. qđ relatiuū accidentis est quod refert rem suam p modū denominatōis. vt tale quale zc. vt dicendo sortes est albus z talis ē plato. illud relatiuū tale refert sortē determinādo platonē albū implicite qz sensus est. plato est talis z plato est albus. ¶ Sciendū pmo q relatiuum accñtis differt in duobz a relatiuo substantie. Primo qz relatiuū substantie refert rem suā p modū p se stantis. vt albedo q est qualitas color q est in corpe. Relatiuū autē identitatis accñtis refert rem suā p modum denominatōis. vt sortes est bipedalis z tantus ē plato. Secdo differūt. qz relatiuū substantie refert idē in numero cū suo ante. Relatiuū autē accñtis nō. s. solū idē in spe in diuersis. Et rō est. qz accñs idē in numero nō p̄t ēē in diuersis subiectis lz idē accñs in spē. Diuidit autē relatiuū accñtis in relatiuū identitatis. vt talis qual z filia. z in relatiuū diuersitatis vt alter

Tractatus octauus

alterius & sic de alijs. & hec est diuifio analogi in fua analogata. qz in rela-
tiuis identitatis prius & perfectius eft relatio q̄ diuerfitatis ficut idem
pus eft diuerfo. Et rō diuifionis eft. qz omne relatiuū accidētis vel fuppo-
nit. p eodem in fpecie cū fua ante vel nō. ſi p̄mum ſic eft relatiuū identita-
tis. ſi ſcđm ſic eft relatiuū diuerſitatis. ¶ Sciendū ſcđo q̄ relatiuū dī ac-
cidentis nō q̄ referat accētis. ſed qz facit recordatōem fui aūtis p̄ modū
accidentis designati. ideo ſicut relatiuū ſubſtantie pōt repiri in nouē gene-
ribus accidentiū. ita relatiuū accētis poteſt repiri in ſubſtātia. vt ſortes
ſic diffinit. eſt qđ refert idē accētis in ſpecie. & p eodē ſupponit ſicut ſui aūtis
Sed relatiuū diuerſitatis accētis eſt qđ nō refert idē accētis in ſpecie cum
fuo aūtis. nec. p eodem in ſpecie ſupponit. vt ſortes eſt albi alteriufmodi eſt
plato. Item differt relatiuū identitatis ſubſtantie a relatiuū identitatis ac-
cidentis. qz relatiuū ſubſtantie refert eandē rem in numero cū ſuo aūtis Re-
latiuū autē in accidentibz nō refert eandē rem in numero. ſed ſolū in ſpē qua
re alia & alia identitate vtrūqz dicit relatiuū identitatis. ¶ Sciendū tertio.
qz vñū membrū p̄dicte diuifionis ſub diuidit in textu. ſcilicet eſt relati-
uum accētis quātitatis. vt quantus tantus. Aliud eſt relatiuū qualita-
tis. vt qualis talis. Cuius ratio eſt. qz omne relatiuū accētis identitatis vt
refert rem ſuam p̄ modū forme qualificātis illud cui⁹ eſt aut p̄ modū mē-
ſure. Si p̄mū. ſic eſt relatiuū qualitatis. Si ſcđm ſic eſt relatiuū quātitatis
Vñ in p̄dicte diuifione determinatio diuifū debet intelligi in mēbris diui-
dentibz vt ſic ſenſus. Relatiuū identitatis accētis aliud eſt relatiuū accē-
dentis quātitatis. aliud eſt relatiuū accētis qualitatis. In p̄dicte autē di-
uiſione qualitas quātitas nō capiunt ſpecialr vt ſunt p̄dicamenta diſtincta
ea ab alijs vel ab inuicē. Sed qđā mō capiunt cōiter videlz quātitas
p̄ eo qđ ſcatur p̄ modū forme mēſurāt. Et ſimilr qualitas p̄ omi eo qđ
ſcatur p̄ modū forme qualificātis illud cuius eſt. ¶ Ex quo p̄ q̄ relatiuū
identitatis accētis pōt repiri in ſubſtātia & etiā in alijs p̄dicamentis a qua-
litate & quātitate. ¶ Sciendū quarto. qz relatiuū identitatis quātitatis
ſic diuidit. Quia aliud eſt relatiuū quātitatis p̄tinue. vt tant⁹ quātus.
Aliud eſt quātitatis diſcrete. vt tot quot. & itez diuidit relatiuū quātitatis
diſcrete. qz quedā ſunt noīa vt tot quot. qđā ſunt aduerbia vt tot⁹
ens quoties. Vñ in p̄dicte diuifione determinatio diuifū debz intelligi in
mēbris diuidentibz ſicut dictū eſt. vt autē habet in textu. relatiua idēnti-
tis accētis pōt eē relatiua demonſtratiua & redditiua ſm tñ diuerſas ra-
tiones vt em̄ referunt ad res p̄ntes dicunt demonſtratiua. vt demonſtran-
do ſortem & dicendo talis eſt plato. qñ vero reddunt interrogatōi p̄ſenti
dicunt redditiua. vt ſi querat qualis eſt ſortes. & respondeat talis eſt qualis
eſt plato. Quādoqz vero referunt ad noīa adiectiua ſpecialiū accidentiū
ſic ſunt relatiua. vt ethiops ē niger & talis eſt coruus. Circa autē relatiuū
diuerſitatis querit de veritate iſtius ſophiſmatis. ſortes eſt alter a ſeipſo.
Et pbat ſic ſortes ſedēs differt a ſorte nō ſedente. vt patz p̄ porphiritū in
p̄dicabilibz. ḡ ipa eſt vera. Improbatur. ſortes eſt alter a ſeipſo ḡ eſt alter ab
hoīe. p̄na tenet ab inferiori ad ſuperi⁹. Sed p̄ns eſt falſum. ḡ p̄ra ſophi-
ſma. Item ſortes ē idem ſibi ipſi. ḡ nō eſt alter a ſeipſo. Ad ſophiſma dī. qz

Petri hyspani

ipm est ver. sicut pma rō pbat. ¶ Tunc ad ratōnes iprobantes. Ad
p̄mū dī q p̄na nō valet. sed ad pbatōem dī q nō arguit ab inferiori ad
superius affirmatiue. sed negatiue. Ad scđm simplr negat p̄na. qz idē
imporrat vnitatē in substātia. Alter vero importat diuersitate in accētis
bus sed illa duo bñ patiunt se in eodē. ¶ Contra p̄dicta arguit p̄mo sic.
accēdētia sensibilia p̄us a nobis cognoscunt. q̄ nō est ver. q accētis sit pos
sterius substātia in ordine cognitōis. Scđo sic. relatiū accētis bene re
perit in genere substātie. vt fortis est rōnalis z talis est plato. z tñ in ipso
nō repitur denominatio. q̄ p̄tra diffinitōem. Tercio sic p̄tra scđam di
uisionē. qz relatiū accēdētis diuersitatis repitur in substātia z in alijs ge
neribz accēdētiū a qualitate z quātitate. q̄ p̄dicta diuisio est insufficiens
tenet p̄na. qz diuisum in plus se extendit q̄ mēbra diuidētia. Quarto
sic. relatiū substātie repitur in qualitate z quātitate. vt dicendo linea ē
quātitas q̄ est mēsurā substantie z albedo est in corpore q̄ est spēs coloris
q̄ mēbra diuisionis tē. Quinto arguit sic. tantus quant? q̄ sunt relatē
ua quātitatis p̄tinue p̄t repiri in oratōe que est quātitas discreta. vt di
cendo tanta est vna quāta est alia. Similr tot z quot. q̄ sunt quātitates
discrete z attribuunt ip̄i quātitati p̄tinue. vt dicēdo tot sunt hōrē hōdie
ne diei q̄t erūt crastine diei q̄ male diuidit relatiū quātitatis in p̄tinuū
et discretū. ¶ Ad p̄mū dī q in nobis ē duplex cognitio. Quedā cognō
tio sensus. z illa p̄sequit accētis. Alia ē cognitio intellect? z de tali intelligit
h. Ad scđm p̄o dī. qz in gñe substātie nō sit vera denotatio p̄m rē. est
tñ p̄m modū. z h̄ sufficit. Ad tertiū z ad q̄rū dī. qz soluta sunt in tertio
notabili. Ad q̄ntū dī. qz tāt? z q̄nt? pueniūt in rōe nō p̄m se s̄ p̄m rōez
sui acc? mēsurādi q̄ ē p̄ modū discreti. Et hec de relatis dicta sufficiunt.

Personalis suppositio ē acceptio termini cōis p suis
inferioribz. Cui? alia ē determinata alia p̄fusa vt p̄i
us patuit. Itē sup̄pōis p̄sonal? alia ē restricta. alia āpliata. et
ita āpliatio z restrictio hñt fieri circa sup̄pōem p̄sonalē. Re
strictio ē coartatio termini cōis a maiori sup̄pōe ad minores
vt cū dī. hō albz currit. hoc adiectiū albz restringit hōiem
ad supponēdū tñ p albis. Ampliatio ē extēsiō termini cōis
a minori sup̄pōe ad maiore. vt hō p̄t eē antip̄s. iste termin?
hō nō solū supponit p his q̄ sunt s̄ etiā p his q̄ erūt vñ āpliat
ad futuros. Dico autē termini cōis. qz termin? singularis vt
fortis nō ampliatur neqz restringitur.

Itē ē tractat? non? puoz logicaliū in q̄ postq̄ autor determinauit su
perius de suppositōnibus tam terminoz absolutoz q̄ respectiuoz. Sic
p̄sequerē determinat de p̄p̄ietatibz ipoz. scz ampliatiōnibz z restrictiōibz

Tractatus nonus

Et qz ampliatio est quod amō pfectior q̄ restrictio. eo q̄ augmētat sup̄positōem. restrictio autē ipam diminuit. z sic augmētatio ē pfectiorē quā citatem q̄ diminutio. q̄ ampliatio pcedit restrictōem. ¶ Sciendū pmo. q̄ ampliatio z restrictio hnt fieri circa suppositōem psonalē. ideo autor incipit dēclarē resumit diffinitōem suppositōis psonalis z etiā eius diuisionē in determinatā z p̄fusam. z etiā diuidēdo ipam aliter q̄ p̄us. q̄ diuisio talis est. Suppositōnū psonalū alia est ampliata. alia restricta. z sic patz q̄ restrictio z ampliatio solū hnt fieri circa suppositōem psonalē z nō naturalē vel simplicē. patz. qz in naturali suppositōe terminus cōis capis p oibz q̄ p̄cipiant ipam naturā cōem. z ideo naturalis suppositio nō p̄ restricti vel ampliari remanente naturali suppositōe. Similr suppositio simplex restrictōe termini cōis accepti. p re vel natura in vlt. q̄ qdem natura est simplex z indiuisibilis. q̄ restrictio z ampliatio nō pnt fieri circa suppositōem simplicē. Ex istis sequit̄ q̄ solū hz fieri circa suppositōem psonalē tā determinatā q̄ p̄fusam. ¶ Sciendū scdo. q̄ in isto tractatu nō determinatur solū de ampliatioe sed etiā de restrictōe. qz ampliatio z restrictio opponit̄ tur z vñū oppositōz nō pōt certe cognosci nisi cognoscat̄ reliquū. diffinit̄ igit̄ sic restrictōem. restrictio est coartatio termini cōis a maiore sup̄pōne ad minore ad difficiā ampliatiois. Vñ si dicat̄ hō currit. iste terminus hō supponit p oibz hōibus p̄sentibz. sed cū dī hō albz currit. iste terminus hō restringit̄ supponere solū p hōibus albis. z p illis solū reddit̄ locutio vera. ¶ Sciendū tertio q̄ ampliatio sic diffinit̄ in textu. est extensio termini cōis a minore suppositōe ad maiore. z intelligendū est vt p̄us quādam ad veritatē locutiois. sicut cū dī hō currit. ibi hō restringit̄ ad standū solum p̄sentibz. sed cū dī hō p̄currere ibi ampliāt ad standū p̄sentibus et futuris per hoc verbum p̄. Et sic ampliatio respectu suppositōrum facit semp̄ terminū stare p pluribz suppositis q̄ an̄ stabat z restrictio p̄ paucioribz. Et sic ambe sunt p̄ssiones solius termini cōis z nō singularis qz ille nō hz supposita. ergo dī in diffinitōe termini cōis. Et debet̄ hic accipi extensio z coartatio metaphorice ad extensionē z coartatōem in rebus qz sicut ibi extensio est maioratio p̄rium quātūtat̄is. coartatio vero minoratio. ita hic ampliatio facit terminū stare p pluribus suppositis vel differētis t̄m q̄ p̄us stetit. coartatio vero p̄ paucioribz. ¶ Sciendum quarto. q̄ supposita alicuius termini dupl̄ pnt esse in actu. vno mō quāsum ad actū existendi sicut petrus z paulus viuētes. alio mō quāsum ad actum scandi. vt cesar. adam. antixps. q̄ actualiter nō subsistunt. vñ quādo loquebat̄ q̄ terminus cōis ampliāt p verbū vel adiunctū ad supposita que nō sunt. intelligit̄ quāsum ad esse existentie sunt tñ in ipso vt in p̄notante ipa z sic sunt actu scata p ipsum sicut dī etiā in argumētis. ¶ Eōra p̄dicta arguit̄ pmo sic. a notioribz debet̄ esse p̄cessus. sed restrictio est notior q̄ suppositio cū sit magis determinata q̄ sunt notiora. q̄ videtur q̄ iste tractatus deberet p̄cedere p̄cedentes. Scdo arguit̄ sic. termini supponentes naturalr z simplr pnt ampliari z restringi. ergo p̄tra diuisionē qua sola suppositio psonalis diuidit̄ in ampliata z restricta. an̄s. pbat̄ dīscendo hō albz est spēs ibi hō supponit naturalr qz p se sumptus supponit naturalr. z simplr qz sumit̄ in ordine ad illā int̄ctōez spēs z tñ restringit̄

Petri hyspani

per illud adiectiuum albi. Tercio arguit cōtra diffinitōnem p̄dictam qz cohoratio z extensio sunt q̄ritates. ergo male dicit q ampliatō est extensio et restrictio est cohoratio. Quarto arguit sic. terminus cōis sōs lum supponit p̄illis q̄ actu p̄cipāt formā termini cōis. q̄ nō potest ampliari ad ea q̄ p̄t esse. Quinto sic. sortes p̄t esse. ibi sortes stat indifferenter p̄ sorte q̄ est z q̄ p̄t esse. ergo discretus terminus āpliat. Ad p̄mū d̄r. q̄ l̄ cognitiōe determinata z sensibili magis determinatū p̄cedat min⁹ determinatū. tñ cognitiōe intellectuali minus determinatū p̄cedat mag⁹ determinatū. z sic est de restrictiōe in ordine ad sup̄ōem. Ad secūdū dicit. q̄ licet terminus p̄ se sumptus supponat naturaliter. tñ qñ sumitur cū adiūcto. tūc amplius nō supponit naturaliter. Et l̄ termin⁹ supponēs simplr addat ibi deōibz ampliatiuis. tñ nō ampliāt ip̄m. eo q̄ nō h̄z naturā aptā natā recipere ampliatiōem vel restrictiōem. Ad tertīū d̄r. q̄ ibi nō accipit cohoratio vel extēsiō realiter. s̄z metapho. Ad quartū d̄r. q̄ licet terminus cōis nō possit ampliari p̄ pluribz q̄tū ad supposita actu alia inesse. tñ bene p̄t ampliari q̄tūz ad supposita in p̄cādo. Ad q̄ntum d̄r. q̄ qñ terminus ampliāt vel restringit oportet q̄ teneat vnūq̄ue mō sōz res stat p̄ eo qui est vel p̄t esse equiuoce. z sic ibi nō est ampliatio.

Ampliatiōnū alia fit p̄ verbū. vt per hoc verbū pōt. vt hō p̄t esse antixps. Alia per nomē. vt hōiem esse antixpm est possibile. Alia p̄ p̄cipiū. vt homo potēs est esse aīal. Alia p̄ aduerbiū. vt hō necessario ē aīal. hō em̄ nō solū ampliāt p̄ p̄nti tempore. sed etiā p̄ futuro. Et ideo sequit alia diuisiō ampliatiōis. scz q̄ ampliatiōnū alia fit respectu suppositōrū. vt hō p̄t esse antixps. Alia fit respectu temporum. vt homo necess/

fario est animal. vt dictum est.

Postq̄z autor posuit diffinitōem ampliatiōis. Nō p̄nter diuidit eā. Et qz diffinitio d̄t esse rei. diuisiō vero posse mō esse p̄cedit posse. ergo p̄missa ampliatiōe diffinitōe. p̄nt hic eā diuidit dicēs. Ampliatiōnū q̄dā fit verbum. vt homo p̄t esse antichristus. Alia p̄ nomē. vt hōiem esse antichristum est possibile. Alia per aduerbiū. vt homo necessario est animal. Alia per p̄cipiū. vt homo est potens esse animal. Ex ista autem diuisione ampliatiōis autor infert scdām diuisiōē dicēs. q̄ qdā est āpliatō q̄ fit respectu suppositōz. vt hō p̄t esse antixps. Alia fit respectu tpm vt hō est necario aīal. Sciendum p̄mo. q̄ illa dicūtur ampliāre respectu suppositōz q̄ faciūt terminū cōem teneri nō tñ p̄ suppositis actu exn̄tibz s̄z etiā futuris cuiusmodi sunt p̄ba q̄z actus p̄pant ad subiectū in subiecto tñ nō sunt. vt ista vera p̄t imaginat opinat z sic de alijs. et sūt āpliat illa q̄ ab ip̄is descendunt. vt aliqua noīa z p̄cipia z etiā aduerbia. vt potenter possibiliter q̄ diuuant ab illo p̄bo p̄t laudabile laudat. q̄ veniūt ab illo p̄bo laudo as arc. Et illa dicunt ampliāre respectu tpm terminū cōem

Tractatus de terminis

extendit ad diuersas diuersas tpm. vt iste deones que includunt oēs vel plu-
res diuersas temporū. vt possibile. necessario. vt cū dicitur homo ē necessario aial
id est ac si diceret. oī tpe pueniūt hōi q sit aial. Sciendum scdo. q ille
terminus dicitur ampliari qui p pluribus suppositis stat q prius stabat sine ad-
iuncto. verbū gratia. si dicatur. q hō potest ēē antiprps. ibi hō stat p pluribus
q si dicat. hō currit. q tenet p pñtibz et futuris. s3 in ista hō currit ibi hō
solū stat p pñtibz et nō futuris. et p oppositū dicitur tñm? restringi q p paucio-
ribz suppositis stat q stabat prius cū suo adiuncto. vt cū dicit. homo currit
stat pro pluribus q si dicatur. homo alibi currit. ¶ Sciendū tertio. q virtus
ampliandi siue restringendi datur alicui a pmo eius impositione et etiam
alicui datur et alteri nō ppter qd quedā sunt ptes orōnis que possunt ampli-
are et restringere. sicut nomen. verbū. et pñcipiū. alie vero partes ampliare
nō possunt cū eis nō sit data ampliatio. s3 restrictio a pma earū impositio-
ne. Unde ampliatio in termino cōi ampliatio radicalis. et est radicaliter. q
aptus natus est supponere et capi p suppositis nō extrinsecis. Sciendū quar-
to. q illa diuisio est quadrimēbris. tñ potest reduci ad bīmēbrē sic. Quia
oīs pars ampliatiua est declinabilis vel indeclinabilis. Si pñm hoc ē du-
pliciter. vel fecit substantia. et sic est nomē. vel actū sic est dupliciter vel fecit
actū distantē a substantia. et sic est verbū. vel actū indistantē a substantia. et
sic est pñcipiū. Si scdm mēbrū pñcipale. sc3 declinabilis. et sic est aduerbiū
vni. Et sufficientia alterius diuisionis est. Quia cū omnis ampliatio sit
extensio termini. vel ē extensio ipsius in ordine ad supposita et sic est pñ-
mū mēbrū. vel in ordine ad tpa. et sic est scdm mēbrū. Et sic patet q am-
pliatio que est respectu suppositorū differt ab illa que est respectu tēporū.
Patet etiā q dicta ampliatio aliter se h3 fm q ampliatur p tpe. et suppositū
q in vno respicit supposita. et in alio respicit tpa. ¶ Contra p dicta arguit
pmo sic. Ampliatio sit respectu tēpis. sed nomē nō fecit tempus ergo am-
pliatio nō sit p nomē. Secūdo arguit. omne pñcipiū est determinati-
tēpis. ergo pñcipiū nō ampliat respectu diuersarū diuersarū tēpis. sed potius re-
stringit. tener pñm. q ampliatio sit respectu plurimū. Tercio arguit. eadē
est causa oppositorū. sed aduerbiū nō est causa restrictionū. ergo sequit q
non est causa ampliatiōis. Quarto arguit. terminus cōis non inclu-
dit tempus. ergo non potest ampliari pro tempore. sed solum pro suppo-
sitis. ergo contra diffinitōem Quinto arguitur illa diuisio non datur
per opposita nec est bīmēbris. ergo non est bona. ¶ Ad pñm dicit
q non omnis ampliatio est respectu tēpis. quia quedam sit a virtute am-
pliatiua dictionis quā accepit per suam impositionem qua solum exten-
dit terminū ad tempora nō ad supposita. vt hic fortis potest currere
Ad secūdū dicit. q licet pñcipiū sit alicuius determinati. tēporis
tamē habet virtutē p quā ampliat vltra illud tempus Ad tertium di-
cit. q nō omnis causa est eadem oppositorū. sed solum quedam. et sic non
oportet q si nō sit aduerbiū quod restringit q propter hoc non ampli-
et. Ad quartū dicit. q licet tempus non includatur in termino com-
muni. tamen insequitur ipsum gratia suppositorū. ex hoc q illa supposita
non solum habet potentiam ad existēdum in vna diuina tēporis s3 in oībz
non solum habet potentiam ad eundem in vno termino. sed etiam in plu-

Petri hyspani

ribus Ad quintum dicit. q. licet illa diuisio nō datur per opposita for-
maliter nec etiam sit bimēbris datur tñ per opposita virtualis z est res
ducibilis ad bimēbrem.

Circa predicta querit de hoc sophismate. impossibile po-
test esse verū. Probat. qz illud quod est vel erit impossibile
potest esse verū. sed antixpm nō fuisse post tempus suū est im-
possibile z nō potest esse possibile et verū. ergo impossibile
pt esse verū. Contra qdqd pt eē vez est possibile sz ipossibile pt
eē vez q ipossibile ē possibile in ratio nō pme figure sz conclusio
est falsa. q aliq pmissarū. nō maior q minor. sz hec est pma. q
pma est falsa. Solutio. prima simpliciter est falsa hec scz im-
possibile potest esse verū. z sophisma peccat penes fallaz ac-
cidētis. qz cū dico. id qd est vel erit impossibile duo dico scz
subiectum illius impossibilitatis z illam impossibilitatē si-
ue ipm impossibile. sed illud quod est vl erit est res subiecta z
impossibile accidit ei. z posse esse verū assignat inesse vtriqz
sicut hec. antixpm nō fuisse erit possibile. sed antixpm nō fu-
isse potest esse verū. ergo impossibile pt esse verū nō valet. qz
antixpm nō fuisse est res subiecta. z impossibile est accidens
et posse esse verū assignatur inesse vtriqz. De ampliatioē que
fit rōne suppositorū tal datur regula. Terminus cōis suppo-
nens verbo habēti vim ampliandi a se vel ab alio ampliatur
ad ea que pnt esse sub forma termini supponentis vt hō po-
test esse aīal. hic iste terminus homo nō solum supponit pro
pntibz. sed etiā ampliatur ad omnes qui erunt. Dico aut de
se. qz hoc verbū potest de se habet vim ampliandi. Dico aut
ab alio qz hoc picipiū potens z hoc nomē possibile dāt vir-
tutem ampliādi verbo cui adiūgitur. vt homo est potēs esse
animal. vel aīal possibile est esse albū. z sic de alijs. De āpia-
tione aut que fit rōne tps. talis datur regula. Terminus cō-
munis supponēs vl apponēs verbo hnti vim ampliādi quo
ad tps supponit p his q sunt q erunt vel qui fuerūt. vt hō ne-
cessario est aīal. ibi tam hō qz animal tenet pro his qui sunt
fuerūt et qui erunt. Et tātū de ampliacionibus.

¶ Postqz autor diffiniuit et diuisit ampliacionē. Hic consequenter
mouet hoc verbum ampliatiuum potest propter sophisma quod tale est
Impossibile potest esse verū. pbans q sit verū. Ratio improbas ipm p
bat sicut illud qd est vel erit ipossibile potest esse verū. ergo impossibile po-

Tractatus nonus

esse verum. **A**ns patz. qz sortem fuisse postqz fuit erit possibile potest esse. verū igit improbat sic arguendo in dari. qd potest esse verū est possibile. sed impossibile nō potest esse possibile. qz possibile non potest esse verū. ¶ Sciendum pmo. qz sophisma est argumento vel argumentis probata vel improbatā ppo. vñ pbatō est argumētū quo qd nūc ostendere aliquā ppoem esse verā z p oppositū improbatō. z sic sophisma est ppo appa-rens esse vera quo ad vtrāqz ptem. z hoc ppter pbatōem z improbatōnem et dicitur sophisma a sophos grece qd est sapientia latie. siue a sophistare qd est idem qz decipere. Ex quo patz. qz licet sophisma sit falsum. p̄ tñ decipere ppter eius apparentem veritatem ¶ Sciendū secūdo. qz oē sophisma aliqz istoz modoz soluit. s. vel pcedendo ipm simplr verū vel falsum vel simplr negando vel distinguendo vñ istud sophisma soluit auctor in textu negando simplr. qz simplr est falsum. et improbatōem soluit dō qz peccat ptra falsam accētis. qz cū dicitur illud qd est erit. impossibile potest esse verū illa impossibilitas accidit rei subiecte qz est illud quod est vel erit impossibilis. et p̄ esse verū assignat vtriqz inesse. et ideo dicit qz sicut esse verū attribuitur rei subiecte. s. qz etiā accēti debeat attributis impossibilitatē falsitatis accētis ¶ Sciendum est tertio. qz ad maiore predictozum noticiā habēdam auctor ponit duas regulas. quarū prima est terminus cōis supponēs vel apponēs vero habēti vim ampliandi quo ad supposita a se vel ab alio ampliata ea que sunt z p̄nt esse sub forma termini supponentis. Et declarat in exemplo. vt hō p̄nt esse albus. ibi homo ampliatur ad standū pro p̄ntibus et futuris. Et dicitur notanter a se ppter verbum p̄nt diuidi vel ab alio qz alia ab ipso vim ampliandi recipiūt Scda regula. reemīn? cōis supponēs vel apponēs verbo h̄nti vim ampliandi quo ad tempus supponit pro illis que sunt z erūt sub forma termini supponentis. vt homo necessārio est aīal. vbi tam aīal qz homo supponit pro his que sunt et erūt. z verbum magis p̄ntē causat ampliatiōem respectu tpm qz suppositorū. ¶ Sciendum quarto. qz hec dō possibile āpliat p suppositis tñ. s. ex cōsequenti āpliat p tpibz. sed ecōuerso est de necessario. impossibile aut āpliat ad oē tps sicut necēariū. ptingens aut ad futura sicut possibile licet non sit ita determinatū quo ad suā cām sicut possibile. Et istis p̄nt videri quō ptingat dōem ampliare terminū. qz sicut agens reale nō h̄nt impedimētum agit in oē illud ad qd p̄nt extendi sua virtus sit agens rōnis. vt puta dō ampliatiua nō h̄nt impedimētū agit in oē illud ad qd p̄nt extendi sua virtus. ppter hoc hec dō possibile vel potens āpliat terminū cōem cui additur ad p̄ntia supposita et ad futura. qz habet p̄ntēz ampliandi quo ad illa tpa ¶ Contra predicta arguit pmo sic. Aliqd albū esse nigrū est impossibile. et tñ p̄nt esse verū. qz res alba p̄nt esse nigra. ergo impossibile p̄nt esse verum. Secundo arguit. sortem videre oē astrū est impossibile cū visus sit circa vnū z tñ p̄nt esse verū. qz successive p̄nt videre. qz impossibile p̄nt esse verū Tercio arguit. terminus cōis stans pro p̄ntibus z futuris restringitur vt postea patebit in restrictionibz. ergo nō āpliat. Quarto arguitur. ista dō possibile āpliat non solum pro suppositis. sed etiā p tpibz. qz videt qz male explicat de ea in scda regula Quinto arguit. impos-ibile z p̄ntes āpliat sicut necēariū z possibile. qz dicitur regula poni de ipis

Petri hyspani

Ad p^mum dicitur q^d albu^m z nigrū p^rincipi dupl^r. Uno modo forma
et sic maior est falsa et impossibilis. Alio modo material^r z sic est possibi
lis z vera. z sensus est. q^d res habēs albedinē potest suscipe nigredinē z il
lud est verū z possibile. Ad secūdu^m d^r q^d est vera si ponat^r inesse eodem
modo quo est possibilis. s. successiue. sortes em̄ potest videre omē astrū suc
cessiue z nō simul. Ad tertiu^m dicit^r. q^d terminus cōis distiⁿctiue stās
p^r p^rib^{us} z futuris restringitur eo q^d ad veritatem distiⁿctiue sufficit alterā
p^rem esse verā. sed terminus cōis copulatiue stās p^r presentib^{us} z futuris
bene ampliā^r. z sic est in p^rposito. Ad quartū d^r. q^d hec dictio possibilis
ampliā^r quo ad tempora. hoc tñ ex p^rib^{us} est. sed p^rmo et per se āpliā^r quo
ad supposita. Ad quintū dicitur. q^d p^ringens z impossibile p^rnt satis
intelligi p^r necessariū z possibile. Et auctor posterius agit de illis duobus
scz necessario z possibili. qz sunt modi affirmatiui ali^j vero negatiui.

Spellatio est acceptio termini pro re existente Dico
autē pro re existente. qz terminus significās non ens
non appellat. vt cesar vl' anti^xp^s vl' chimera. zc. Differt autē
appellatio a significatōne z suppone. qz appellatio est tātum
de re existente. sed suppo z significatio sunt tam pro re existiⁿ
te q^m pro re non existente. vt anti^xp^s significat anti^xp^m z sup
ponit pro anti^xp^o sed non appellat. homo em̄ fecit hoīem et
de natura sua supponit tam pro existentibus q^m pro non ex
istentibus hoībus. Appellat autē tñ hoīes exītes. Appella
tionū autē alia est termini cōis. vt hō. alia est termini discreti
vel singularis. vt sortes. Terminus singularis idē fecit sup
ponit et appellat. s. rem existentē. vt petrus vl' iohannes.

Iste est quartus tractatus puorū logicaliū in quo Postq^{uam} auctor su
perius determinauit de ampliātōne. Cōsequēter determinat appellatōe
et. qz ampliatio p^rficat z augmētāt suppoem. Appellatio vero quodāmodo
diminuit. Ideo p^rus determinat de ampliātōne q^m de appellatōne. z p^rus de
appellatōne q^m restrictōne. qz terminus per se sumptus p^r appellare z nō
restringi nisi per aliquod adiūctū. z sic p^rz ordo istius tractatus ad p^reces
dentem z ad sequētem. **S**ciendum p^rmo q^d appellatio d^r trib^{us} mo
dis. vt ad p^rpositum sufficit. Uno modo d^r vocatio que fit per propriū
nomē alicuius p^rone sicut scriptor huius libri appellat anchonius. Scdo
modo accipitur appellatio pro p^rierate noīs sub quo noīe multa p^rinent
sic multa noīa dicitur appellatiua. Tercio modo accipitur appellatio p^r
ut est acceptio termini pro supposito vel suppositis actu exītib^{us}. z de hoc ē
ad p^rositum. Sciendum scdo. q^d vt ad p^rositum sufficit. Appellatio

Tractatus decimus

hic diffinitur. Est acceptio termini p re exñte z non dñ ibi cōis. qz termin⁹ singularis ita bene appellat sicut terminus cōis vt postea patebit in diuifionib⁹ appellatōis. quaz pma est hec. Appellatiō alia est termini cōis. alia termini singularis. termini cōis sicut homo. termini singularis vt fortes. Vnde differenter terminus cōis z terminus singularis appellāt. qā terminus cōis appellat plura actu. z terminus discretus tñ vnū appellat et sic patet q aliqua est appellatio termini cōis aliqua termini discreti. rōne cuius bñ dictum est in diffinitione termini non addēdo cōis vel discreti. Et ideo pñter autor exponit suā diffinitōem dicēs. q terminus scās nō ens. id est illud qd non est in actu nō appellat sicut cesar antixps. vel etiā termini scātes rem fictam. vel etiā imaginatōem. vt chimera hyrcocer⁹ mus. z sic patet q solum terminus scās rem actu exñtem appellat.

¶ Sciendum est tertio. q autor ponit drām inter supponem scatiōem et appellatiōem. qz appellatio ē acceptio termi p re exñte in actu z extra diām. Suppositio vero z scatio pueniūt termin⁹ accepto tam p re exñte in natura q existente in aia siue imaginatōe. sicut antixps scāt antixpm z supponit. p antixpō sed nihil appellat. hō em scāt idē qd picipat naturā humanā vlr. z vlr supponit tam p hōie exñte in actu q nō exñte. sed non ap⁹ pellat nisi p hōie exñte in actu. Alio modo differt appellatio a suppone. qz appellatio est inferior ad supponem. qz vbiqz est appellatio ibi est suppo. sed non eōuerso. qz appellatio solum inest termino vt dem est qñ tenet p suppositis existētib⁹ in actu. sed suppo potest esse in termino qñ tenet pro suppositis existētib⁹ in actu vel in potentia vel in imaginatōe cū suppo possit esse naturalis accidentalis discreta cōis simplex z psonalis. sed appellatio que fit p terminū cōem est tñ circa psonale supponem. et sic patet q ap⁹ pellatio est inferior ad supponem. Sciendū qto. q dictionū quedā sunt appellatiue qualitat⁹ z appellāt. sed p se appellata non habēt cuiusmodi sunt noia cōia adiectiua q sunt appellatiua. z nō habēt appellata nisi p sua subiecta. eo q indiuiduatio nō est in accidentib⁹ nisi p substantiam p pte loquēdo. Alię sunt dēones q non sunt appellatiue qualitat⁹. sed sunt ap⁹ pellata cuiusmōi sunt noia. p pta. Noia em p p pta dicūtur appellata supposita z singularia diuersis rōnib⁹. qz dicūtur appellata. eo q appellantur a suis supiorib⁹. Supiora em de inferiorib⁹ p dicant sñ vnū nomē z sñ eādem rōem. vt fortes est hō. sed dicuntur supposita qz subijciunt suis supiorib⁹. sed dicūtur singularia eo q noiant aliqd discretum qd vni soli rei puenit. Alię sunt dēones appellatiue q appellāt p se z appellata habēt sicut sunt noia cōia substantiua. vt homo animal. z talib⁹ cōuenit p pssime appellatio. z tales dēiones accipiuntur aliquādo pro omnib⁹ suis suppositis actu existentib⁹ et hoc fit p aduentū signi vniuersalis. vt dicendo. omnis homo currit. aliquādo vero accipiuntur pro aliquo supposito deterēminato. vt qñ eis nō addit qd ea distribuat. vt cū dicat homo currit.

¶ Contra p dicta arguit pmo sic. Appellatio pñet iuristis. q nō spectat ad logicū determinare de appellatiōe. Secō sic. Appellatio ē passio tñm cōis. ergo cōmunis debet poni in diffinitione. Tertio sic. nulla appellatio est termini cōmunis. Probat. qz terminus cōis nō scāt rem existētem cum existere conuenit singularib⁹ tācum. Quarto sic. fortes est

Petri hyspani

mortuus et pro eo appellat homo. ergo appellatio est rei non existentis

¶ Quinto sic. terminus singularis idem significat supponit et appellat. vt dicitur in textu. sed fecit rem non existentem et supponit pro re non existente. ergo etiam appellat pro re non existente quod est contra dicta. ¶ Ad primum dicitur. quod aliter consideratur a iuristis appellatio et aliter a logico. quia a iuristis consideratur in quantum dicitur nominatioem quamdam de inferiori iudice ad superiorem. Sicut cum quis iudicatur coram officiali appellat ad papam. Sed philosopho dicitur a logico ut dictum est. ¶ Ad secundum dicitur. quod si capiatur appellatio ut est proprietates nominis que dicitur qualitas appellatiua sic solum conuenit termino communi. sed de tali non est adpositum. si autem accipitur ut est accessus prioris termini pro re actu existente. sic conuenit terminis tam singularibus quam communibus. et sic accipitur hic. ¶ Ad tertium dicitur. quod licet significata per terminum communem secundum se et per se non existant. tamen existunt in suis inferioribus et etiam talia singularia a nomine communi appellantur sicut homo appellatur iohannem. et sic de aliis.

¶ Ad quartum dicitur. licet fortes mortui appellerentur abusive hominem. tamen non est homo simpliciter. quia homo mortuus non est homo simpliciter sed solus secundum quid. ergo non appelleretur. ¶ Ad quintum dicitur. quod autor sic intelligitur quod si res significata per terminum singularem existit ille terminus idem significat supponit et appellat.

Item appellationum termini communis. alia est termini communis pro re in communi. ut quando terminus communis simplicem habet suppositionem ut cum dicitur. homo est species. animal est genus. et tunc terminus idem supponit fecit et appellat. ut homo fecit hominem in communi. et supponit pro homine in communi et appellat hominem in communi. Alia autem est appellatio termini communis pro suis inferioribus. ut quando terminus communis personalem habet suppositionem. ut cum dicitur. homo currit. tunc homo non idem significat. supponit et appellat. sed fecit hominem in communi et supponit per particularibus hominibus. et appellat periculares homines tamen existentes. Et hec de appellationibus sufficiant.

¶ Postquam autor diffinitur appellationem et diuisit eam. quia aliqua est terminus communis alia discreti. Hic prius quod subdiuidit appellationem termini communis Nam alia est terminus communis pro re existente in communi. ut quando terminus simpliciter habet suppositionem ut homo est species. ibidem homo appellatur naturam simpliciter abstractam a suppositis siue singularibus. Alia est appellatio termini communis pro suis inferioribus sicut homo appellatur forte et platonem si existant in rerum natura in actu. ¶ Secundum primum. quod dupliciter potest intelligi. quod terminus communis appellat. Uno modo quando capitur pro re vni per ipsum fecit. et sic supra ipsum fundatur vnus modus appellationis. que quidem appellatio est ipsius nature communis. que quidem licet secundum se non existat. existit tamen in singularibus. et sic supra ipsam sic considerat fundatur appellatio termini communis simpliciter habentis suppositionem

Tractatus decimus

Alio modo potest considerari terminus cōis . put est in suis suppositis . et sic supra ipm p̄sideratum fundatur appellatio termini cōis p̄sonale h̄ntis supponem . et licet talis non fecer illa supposita vt supposita sunt et singularia tñ possunt p̄siderari vt cōueniūt in natura specifica . et sic ille terminus potest appellare pro ipis ¶ Sciendūz scđo . q̄ terminus cōis simplicē h̄ntis bens suppositōem idē fecit supponit et appellat sicut p̄us dictum est de termino singulari . fecit em̄ naturam cōem et supponit pro eadem et appellat pro illa natura cōi . Sed terminus cōis non supponēs simplr nō idēz fecit supponit et appellat . Nam terminus cōis fecit rez cōem et supponit p̄ suppositis tam existentibz q̄ non existentibz . s̄z solum appellat singularia ex̄ntia in actu sicut homo fecit naturā humanā et supponit tam p̄ ex̄ntibz hoibz in actu q̄ nō ex̄ntibz . sed solum appellat hoies ex̄ntes in actu . ¶ Sciendū tertio . q̄ terminoz appellatōem h̄ntium quidā sunt substanti ui quidā vero adiectiui Substantiui sunt . qui fecer rem existentē p̄dicamēto tam in p̄tione nature ad suppositū q̄ in abstractōne . sicut ille terminus homo dicitur esse cōcretus cōcretōe nature ad supposita . q̄ cōcretis illa et ille terminus humanitas d̄z esse abstractus q̄ caret om̄i p̄tione ¶ Termini vero adiectiui sunt q̄ fecer rem existentē in p̄dicamēto p̄ modum adiacentis . et istoz terminoz tam substantiuoz q̄ adiectiuoz . qdā sunt substantiales q̄ fecer rem de p̄dicamēto substantie . vt h̄o humanitas humanus . Alij autē acc̄dentales qui fecer rem de p̄dicamētis acc̄dentium vt albus albedo et sic de alijs . Unde tam in terminis substantialibz q̄ acc̄tentibz libz de quibz facta est mētiō eā dē sumitur appellatio capiēdo appellatōnem p̄p̄ie . Sciendū quarto . q̄ termini de p̄dicamētis acc̄dentibz p̄nt dupl̄r p̄siderari . Uno modo sub habitudine ad substantiam . vt albus significat qualitatem s̄m q̄ adiacet subiecto . Alio modo p̄nt ille res considerari sine habitudine ad substantiam . et hoc dupl̄r s̄m q̄ dupl̄r p̄nt abstrahi . q̄ ipozū vna est abstractio a subiecto . alia vero est a suppositis . s̄m p̄mā abstractōem natura albedinis fecit p̄ illum terminū albedo . sed s̄m scđam abstractōem ipius a suppositis fecit p̄ illum terminū albeitas . et natura nigredinis p̄ istū terminū nigreitas . Unde in oibz istis terminis nihil differt q̄rum ad appellatōem . Ex quo patet . q̄ aliqui antiqui male dicebat q̄ putāt appellatōem nō posse attribui nisi termino adiectiuo et mouebant ista rōne . q̄ appellatio vt ipi dicebant est in termino rōne rei s̄z significare vel fecitōis formalis qua fecit appellata qd non p̄t fieri nisi per terminū adiectiui vt dicebant . et non p̄ terminū substantiuū q̄ ipoztat suū fecitū abstractiue sine dependētia vel habitudine ad aliud . sicut ille terminus homo fecit naturā humanā absolute et abstracte . tñ nō est verum q̄ termini substantiui possunt esse cōcreti cōcretōe nature . vt d̄cū est . et cōcretōe suppositozum . licet non significant p̄ modum adiacentis . ¶ Contra predicta arguit p̄mo sic . Terminus cōis h̄ntis simplicē suppositōem respectu termini sede intencōis . sic fecit formā cōem existentem in aīa . q̄ nō appellat . p̄mā tenet . q̄ chymera et antixps appellarent qd est falsam . q̄ in re nulla est ex̄ntia fecit eozū ¶ Scđdo sic appellatio est acceptio termini . p̄ reexistēte . s̄z natura in cōi fecit p̄ terminū nō existit cum existere non possit nisi in singularibz . ergo nulla est appellatio termini cōis

Petri hyspani

pre vlt. Tercio sic. omne quod est singulare est. sed appellatio est termini
existens. ergo non potest esse termini communis simpliciter suppositioem habē
tis. Quarto sic. appellatio insequitur fecatioem termini. sed terminus cō
munis nō fecat sua supposita. ergo nō appellat. p. suppositis. Quinto sic
appellatio suppositio et fecatio sunt diuerse proprietates termini. ergo nō pnt
eidem termino puenire. ergo male dictū est q. termin⁹ cōmunis idē fecat
supponit et appellat. ¶ Ad p̄mū dī. q. duplex est appellatio. s. p̄pria et
impropria. vñ talis terminus appellat capiēdo appellatōem large et qdā
modo improprie vt est acceptio termini cōmunis fecantis tā rem existens
rem in aīa q̄ extra aīam. Ad scdm dī. q. lz terminus cōis nō fecat rē ex
istēte simplr. tamē fecat rem existēte in singularibz et hoc sufficit. Ad
tertū dī. q. lz illud qd p̄mo et p se existit solum sit singulare tamē nō opor
tet q. illud qd alterius existētia existit sit singulare. cuiusmodi sunt singu
laria q̄ fecant p terminū cōmunē. et sic termini cōes fecant rem existētes in
singularibz et p singularia. ¶ Ad quartū dī. q. lz terminus cōis nō fecat
sua supposita p̄mo et p se et fecatōe formali tamē ex psequēti et materiali
fecat ipā in quā cum includunt naturā p terminū cōmunē fecatam. Ad
q̄ntū dī. q. lz ille p̄prietates pueniant eidē materiali sumptō non tamē
formaliter sumptō.

Restriccio est coartatio termini cōis a maiori suppo
sitione ad minōrē vt dictū est p̄us. Restrictionū aut
alia fit p nomē. vt homo albus. iste terminus homo nō suppo
nit. p nigris neq. p medio colore coloratis. sed restringit ad
albos. Alia fit p verbū. vt homo currit. iste terminus homo
supponit p p̄sentibz tantū. Alia fit p p̄icipiū. vt cū dicī. hō
currens disputat. ille terminus homo supponit p p̄sentibus
Alia fit p implicatōem. vt cum dicī. homo q̄ est albus currit.
Hec implicatio q̄ est albus restringit hominē ad albos. Itē
restrictōem factarū p nomē. Alia fit p inferius supiori appo
situm. vt aīal homo currit. ille terminus aīal tantū suppo
nit p aīalibus q̄ sunt homines. Alia fit p differentiā adue
nientē generi q̄ est essentialis cum sit p̄stitutua rei vt cum di
citur. aīal ratōnale. hic aīal supponit. p ratōnalibz aīalibus.
Alia fit p adiectiū accidentis. vt cum dicī. homo albus. iste
terminus homo supponit tantū p albis hoībuz.

mem' his veni
rer dabo p' liben
tar venis quater
quile si alium
frater

Tractatus undecimus

Iste est quintus tractatus huius libri specialis de quibus logicalibus inueniatur.
In quo per hunc vult determinare de vna proprietate termini incoplexi
restrictionis. Et prius determinat de ampliatione et appellatōe et de restri
ctione. Quis prius determinandū fuisset de restrictione eo quod restrictio et am
pliatio opponuntur et fiunt circa suppositōem personalem nisi obstitisset ratio quod
data est in principio appellationis. scilicet quod appellatio est magis intrinseca terminis
non restrictioni. et quod autor principaliter hic de restrictione vult determinare. id
resumit diffinitionem restrictionis prius positā in principio appellationis. ¶ Sci
endū primo. quod restrictio est coartatio termini cuius a maiori suppositōe ad
minorem. vel est decrementum siue minoratio ambitus termini communis secundum
quod per pauciores suppositis tenetur quā exigit sua actualis suppositio. ut dis
cendū homo albus currit. iste terminus homo de sua actuali suppositōe ne sup
ponit per omnibus hominibus quocumque colore coloratis. eamē per naturā illius adie
ctivi minorat suppositio eius et solum tenetur per albos. et caput in illa diffinitio
ne coartatio metaphorice ad coartationes reales sicut prius dictum est. ¶ Sci
endū secundo. quod autor plequeat dividit restrictionem dicens. Restrictionum
alia fit per nomen. alia per verbum. alia per principium. alia per implicationem alicuius ora
tionis. et prius dividit restrictionem factā per nomen dicens. quod alia fit per inferi
appositionem superioris. alia fit per differentiam aduenientem generi. alia per aduentum acci
dentis et istorum exempla satis patet in textu. vnde restrictio fit multis modis
dictis. Vno modo per aliquod adueniens termino. ut homo albus. Alio modo sic nullo ad
ueniente termino. ut dicendo rex venit. iste terminus rex restringitur ad suppo
nendū per regem patris et secundum hoc potest dici quod duplex est restrictio. scilicet vna est natu
ralis. quod fit per aliquod additum termino cōi. et dicitur naturalis quod ille terminus cōis
capit secundum naturā exigentiam adiuncti. Alia est vidualis et est illa quod in ter
mino ex vso et modo loquendi et dicitur vidualis quod non fit secundum naturā adiuncti. ¶ Sci
endū tertio. quod restrictio naturalis potest fieri multis modis. ut dictum est Vno
modo per dictōem. alio modo per ordinem. per ordinem fit quoniam in termino cōi implicat aliquid
non importans diminutionem nec ampliationem. ut cum dicitur homo quod est albus currit
ibi homo restringitur ad supponendū per illos quibus puenit ista implicatio. scilicet per albos.
¶ Et notanter dicebat non importans diminutionem nec ampliationem. quod ali
qua est oratio implicatiua. quod importat diminutionem ut est ista. quod est mortuus
suus vel non mortuus et alia est ampliatiua. ut ista quod potest esse. ista enim impli
catio non restringit. et sic patet quod restrictio debet fieri hoc modo per orationem
in qua non ponitur terminus ampliatiuus vel restrictiuus quod si fiat facit illud
cui adiungitur teneri per pauciores suppositis quod prius tenebat. quod oratio im
plicatiua diminutionem destruit illud cui adiungitur et ampliatiua facit ipsum te
neri per pluribus suppositis quod exigit sua actualis suppositio. id non restringit.
¶ Sed restrictio quod fit per dictōem potest fieri dupliciter. Vno modo ratione sue fecationis
Alio modo ratione significatiōis. Ratio fecationis potest fieri quoniam aliquod
adiunctum termino cōmuni restringit ipsum quo ad principale fecatōem. et ratio
ne significatiōis fit quando aliquid solum restringit ratione significatiōis
nis. ut dicendo homo est albus. ibi homo restringit ratione significatiōis
tantum. scilicet ratione generis quod tamen per maribus. ¶ Sciendū quarto. quod cum diuidi
tur restrictio per illa quod fit per nomen et per verbum ibi est diuisio generis in suas spe
cies. eo quod restrictio equaliter de omnibus dicitur. Vnde istorum membrorum sic habet

Petri hyspani

betur sufficiētia. Nā ois restrictio fit p dicibile cōplexū vel incōplexum. si
p̄mū sic est illa q̄ fit p implicatōem. si scdm. hoc est duplr. vel talis dictio
incōplexa fcat substantiā vel actū. si substantiā sic est p̄mū membrū. si scdm.
hoc est duplr. vel fcat actū distantē a substantiā sic est scdm membrū v̄ ac
tum indistantē a substantiā z sic est tertiū membrū. Unde in pposito im
plicatio vocat aliq̄d cōplexum ex noīe z verbo implicite includens suppo
sitōem termini cōmunis sicut cum dicir. homo q̄ est albus currit. ista im
plicatio q̄ est albus includit suppositōem istius termini homo. z p hoc ista
sequens diuisio patz sicut pcedens z facit potest sumi diuisio membrorū
eius. z sic patz qd sit restrictio. z quō diuidat in suas diuisiones. ¶ Cōtra
p̄dicta arguit p̄mo sic. Restrictio nō est possibilis. ergo male de ea deter
minat. Añs patz. qz vbiq̄qz ponit dictio capit sem p suo fcatō. S̄z fca
tum dictōis nō potest restringi. ergo restrictio nō est possibilis. Sc̄do
sic terminus singularis aliqū stat p pluribz aliqū p paucioribz. ergo videt
qz restringat. ergo male ponit terminus eōis. Tercio sic. Circa appella
tione fit coartatio. qz termin⁹ aliqū appellat p pluribz suppositis. z qūqz p
paucioribz. ergo restrictio nō est coartatio a maiori suppositōe ad minores
solum. sed etiā appellatio. Quarto sic. nulla restrictio fit p nomen. ergo
p̄ra vnū membrū diuisionis. Añs patz. qz si fieret p nomē tunc in ista hō
albus currit deberet fieri. sed hoc nō qz in plus se hz albus q̄ hō. z ē ma
gis cōmune q̄ illud cui adiungit. igit nō p̄ restringere ip̄m. Quinto
sic. implicatio est magis cōis termino cui adiungit. q̄ non p̄ restringere
ip̄m. añs. pbat. qz illa implicatio q̄ est albi. potest attribui hōi leoni boui.
et sic de alijs. ¶ Ad p̄mū d̄r. qz l̄ dictio nō potest restringi quātū
ad fcatū formale. p̄t tamē bene restringi quātū ad fcatū materiale. Vñ
vbiq̄qz ponit hō sem p̄ fcatū humanitatē qd est fcatū formale eius. sed nō
capit sem p omnibz suis suppositis q̄ sunt fcatū materiale eius ideo p̄t
restringi. Ad sc̄dū d̄r. qz l̄ terminus singularis equo caprus possit
teneri p pluribz. tamē vniuoce caprus nō p̄ stare nisi p vno solo. z sic nō
p̄t restringi. Ad tertiū d̄r. qz l̄ terminus appellans quādoqz teneat p
pluribz aliqū p paucioribz. hoc tamē est p accis. qz p se facit terminū res
neri p existentibz tantū. Ad quartū d̄r. qz l̄ albi in comparatōe ad alia
in plus se hz q̄ homo. tamē in cōparatōe ad hominē in minus se hz Ad
quintū d̄r. qz l̄ implicatio fm se in plus se habeat q̄ terminus cui adiungit
tar. tamen fm q̄ adiungitur huic termino p̄ter relatōem in eo inclusant
in minus se habet q̄ terminus cōmunis.

De restrictōe facta p nomē cōmuniter sumptū tales dan
tur regule. Omne nomē nō diminuens. nec habēs vim āpli
andi adiunctū ex eadē pte termino magis cōmuni restringit
ip̄m ad supponendū p his ad q̄ exigit sua fcatō. vt patz in ex
emplis p̄dictis. vt homo p suam fcatōem restringit animal
ad alia q̄ sunt hoīes. vt cum dicir aīal homo z albi restrin
git hoīes p suam fcatōem ad hoīes albos. vt cum dicir hō
albi. Dico aut nō diminues ad remouēdū noīa diminuetia

Tractatus undecimus

rationem adiuncti. ut mortui? vel corrupti? et filia. quod non restringit
sed potius destruit adiunctum. Dico autem non habere vii apostoli ad re
monendum dictiones apostolicas ut potes per possibile quod non restrin
gunt sed potius ampliatur. Et sciendum quod minus coe se restringit ma
gis coe. ut cum dicitur homo albus currit. quia homo reperitur in albis hominibus et
nigris et medio colore coloratis. sed albus non. Unde quod ad hoc
homo est magis coe. et albus minus coe. et sic albus restringit hominem sed
secundum quod albus reperitur in hominibus lignis et lapidibus brutis. homo autem
non ut sic albus est magis coe. et sic homo coartat album ad
albedinem existentem in hominibus. ut cum dicitur. homo albus currit. et sic
utrumque coartat alterum secundum diuersa. Item de termino restricto
talis datur regula. Si signum velle adueniat termino restricto
non distribuit ipsum nisi per his ad quod restringitur. Cum enim dico omnis
homo albus currit. ibi homo restringitur ad alios et non potest destri
bui nisi per albis. Item de restrictione talis datur regula.
Nihil positum a parte predicati potest restringere terminum coe
positum a parte subiecti quo ad principale eius scationem. ut homo est
albus in predicato positus non potest restringere hominem in sub
iecto positum ad albos. quia si restringeret ad albos. ergo per regu
lam precedentem. scilicet si signum velle aduenit termino restricto so
lum distribuit ipsum per his ad quod restringitur. ut in proposito. ho
mo distribueret solum per albis hominibus. et sic istius propositio
omnis homo est albus. sensus esset omnis homo albus est albus. ergo
si una erit vera reliqua erit vera. et si una erit falsa reliqua erit
falsa. quod tamen est falsum. ergo cum dicitur omnis homo est albus. iste terminus
homo non restringitur et sic per illam regulam dico autem quo ad principale
ei scationem. quia predicatum restringit subiectum quod ad significati
onem quod est genus? ut cum dicitur. Lignum est albus iste terminus lignum restringitur
ad mares et non ad mulieres et sic albus restringit ipsum quod ad signum
scationis. quod est genus? et non quod ad scationem suam. Item de restrictione
facta per multiplicationem talis datur regula. Dis implicatio im
mediate coniuncta termino coe. restringit ipsum sicut suum adiecti
uum. ut cum dicitur homo quod est albus currit. iste terminus homo restringitur ad
albos per hanc implicationem scilicet quod est albus. Item de eadem restrictione
talis datur regula. Quotiescunque signum velle et implicatio ponun
tur in eadem locutione. duplex est ordo eo quod signum percedere ipsi

Petri hyspani

catōem ⁊ sic distribuit terminū cōem p q̄libet supposito. vt cum dicitur. omnis homo currit q̄ est albus. Item iplicatio potest prius aduenire ⁊ restringere terminum cōmunem. et tunc signum postea adueniens nō distribuit ipsū nisi p his ad que restringitur. vt omnis homo qui est albus currit. ⁊ tūc equiualeat huic. omnis homo albus currit.

Postq̄ autor diffiniuit ⁊ diuisit restrictōem. hic p̄n̄r ponit quasdam regulas de restrictōe. ⁊ p̄mo de restrictōe facta p nomen. ⁊ p̄n̄r de illa q̄ fit p verbū dicens. Q̄. omne nomē nō diminūēs nec habēs vim āpliandē adiunctū ex eadē parte termino magis cōi restringit ipm ad supponendū p̄illis p q̄bus exigit sua scatio illius nois restringētis. vt dicendo aīal hō currit. hō restringit animal ad supponendū pro animalibz habentibz for̄mam humanā. Et p̄n̄r autor exponit suam regulā. ⁊ dicit notāter nō dīminuēs p̄pter nomina diminūētia. ratōem illius cui adiungunt. vt moruus corruptus ⁊ siltia. qz talia nō restringunt sed magis destrūit. videlz formā significatā p terminum cui adiungunt. Et dī notanter nec habēs vim ampliandī p̄pter illa possibile potest ⁊ siltia q̄ nō restringunt sed poti⁹ us ampliant sicut dictū est p̄us. Et siml̄r dicendū est de distrahente. vñ dictio diminūens ⁊ distrahens differūt. Nā illa dī dictio diminūēs q̄ dīminuit p̄p̄iā ratōem illius cui adiungit. Et illa dī distrahēs q̄ trahit terminum cui adiungit ad extraneā scatioem. vt dictum est. ¶ Sciendum p̄mo q̄ generāl̄ minus cōe restringit magis cōe veruntamē qz vnus ⁊ idē terminus p̄r esse magis ⁊ minus cōis respectu diuersoz. sic idem potest ēē restringens ⁊ restrictum respectu diuersoz. verbi gratia. hō albz currit homo reperit nigris ⁊ medijs coloribz coloratus. ideo fm istū respectum hō est terminus magis cōis ⁊ albz minus cōis. ⁊ sic nō restringit hōiem. Sed fm q̄ albus reperit in lapidibz ⁊ brutis ⁊ homo nō isto modo albz est magis cōe ⁊ hō minus cōe. ⁊ ideo contrat ⁊ restringit ad albedinez in hoibus existēte. ¶ Sciendū scdo q̄ de termino restricto autor ponit vnā regulā que talis est. Si signum distributiū adueniat termino restricto nō distribuit illum nisi p̄illis ad que restringebat fm exigētā termini restringētis. vt cū dī ois hō albz currit. hō nō distribuit nisi p hoibz albis. et hoc nō est nisi ratōe illius adiectiui albus qz si signum vniuersale adde retur termino cōi distribueret ipm indifferēter p oibus suppositis. sed qz sibi addit terminus restringens distribuit ipm fm exigētiā illius. ⁊ sic patz q̄ signum vniuersale in ista p̄positōe. omnis homo albus currit. et sibi similibus nō agit in terminū cōmunem fm se. sed fm q̄ restrictus est p hanc determinatōem. ¶ Sciendū tertio. q̄ p̄sequēter autor ponit aliā regulam de restrictōe facta p nomē que talis est. q̄ nullum nomē positū a p̄e p̄dicati potest restringere terminū cōem positū a p̄e subiecti quo ad p̄ncipalē scatioem. vt cū dī. hō est albz. albz nō restringit hōiem ad albos. Eius ratio est. qz tunc signum vlt̄ adiūctum hōi nō distribueret nisi p albis. vt patz p regulam p̄cedentem s̄ hoc est falsum qz sic hec p̄positio nō esset falsa. ois homo est albus. posito q̄ aliqui sint nigri. qd̄ p̄z. qz valeret.

Tractatus vnderimus

tanēū sicut ista. oīs hōmo albus est albus sed est manifeste falsum ipam nō
esse falsam. casu posito. ergo etiā illud est falsum ex quo sequit. s. q. iste ter/
min⁹ albus in p̄dicato positus restringat istū terminū a pte subiecti positū
q̄rū ad p̄ncipalē suā sc̄atōez. vñ tal' termin⁹ posit⁹ a pte p̄dicati p̄r restri/
gere terminū positū a pte subiecti q̄rū ad p̄significatōez. sic i ista. cū q̄
albus ibi albus restringit terminū a pte subiecti positū ad supponēdū p̄ p̄ncipalē
tū z nō p̄ femellis. z sic restringit quo ad sc̄atōnem minus p̄ncipalē q̄ ē
genus. ¶ Sciendū quarto. q. autor ponit vnam regulā de restrictōne fas/
cta p̄ implicatōem dicens. Q. oīs implicatio immediate adiuncta ter/
mino cōirestringit ipm sicut suū adiunctū. vñ cū dīz hō q̄ est albus currit. iste
terminus hō restringit ad albos p̄ istā implicatōem q̄ est albus. Cū dīz nō
rāter immediate adiuncta. q. si implicatio immediate nō adderet nō restrin/
geret plus q̄ adiunctū positū a pte p̄dicati. vñ si diceret hō currit q̄ est al/
bus. Vñ quantū ad rem iste due eq̄pollent. hō albus currit. z nō q̄ est albus
currit. Ex ista regula autor infert aliā in textu que talis est. Quotiescūq;
signū p̄ implicatio ponunt in eadē locutōe. Locutio est duplex eo q. signus
vñ p̄cedere iplicatōez mediate posita cum termino cōi. vñ oīs hō cur/
rit q̄ est albus vbi ille termin⁹ hō distribuit p̄ oib⁹ suppositis suis. Vel illud
signū p̄ immediate p̄cedere iplicatōez posita cū termino i eadē p̄ter tūc tale
signū nō distribuit nisi p̄ his ad q̄ ille termin⁹ restringit p̄ illā iplicatōez. vñ
dicēdo. oīs hō q̄ est albus currit. Et rō diuersitat⁹ ē. q. in p̄ma p̄pōe signū vñ
p̄us distribuit terminū cōez q̄ determinat p̄ iplicatōez. Et in sc̄da p̄us ab
terminat p̄ iplicatōez q̄ p̄ signū. z iō signū nō distribuit vñ p̄ oib⁹ suis sup/
positis terminū cōez. s. tū p̄ illis ad q̄ exigit illa iplicatio. ¶ Contra p̄dī/
cta arguit p̄mo sic. Posteri⁹ nō agit in p̄us s. cōuerso. s. oē restringēs ē po/
steri⁹ restricto. q̄ nomē restringēs nō agit in dictōem restrictā. Sc̄do sic
Potēs portare lapidē currit. ibi ē restrictio z tū ibi ē dictio āplīas. ¶ T̄ra
p̄ma regulā. Tercio sic. signū vñ nō amittit suā vim p̄ illd qd ip̄o pos/
teri⁹ ē. q̄ videt q. nō p̄det vim suā p̄ dictōem restringentē terminū cōem
cū sit posterior ip̄o. q̄ videt q. sp̄ distribuat terminū cōem p̄ oib⁹ suis sup/
positis qd ē p̄tra sc̄dam regulā. Quarto sic. talia sunt subiecta qualia
p̄mittunt ab eoz p̄dicatis. q̄ videt q. p̄dicata variēt subiecta. q̄ hūc ea re/
stringere. Quinto sic. qū signū vñ attribuit termino restricto tūc p̄us
cadit sup̄ terminū restrictū q̄ restringentē. q̄ videt q. distribuat ipm p̄ oī/
bus suppositis q̄ ali⁹ termin⁹ ipm restringat. ¶ Ad p̄mū dīz q. l. p̄
steri⁹ nō agit in p̄us quā tū ad ei⁹ substantia. tū bñ agit in p̄us q̄rū ad
ei⁹ acc̄talia. mō acc̄tiale ē terminū teneri p̄ plurib⁹ suppositis vñ paucio/
rib⁹. Ad sc̄dū dīz. l. ibi ponat dictio āplīatua tū illa restrictio nō fit ra/
tione termini āplīatis ibi positi. s. fit rōe restringēt⁹. Ad tertiū dīz. q. l. z
signū vñ nō amittat suā vim p̄ se. tū p̄ acc̄tis bñ amittit rōe ille cui adiu/
gitur qd suscipit virtutē ei⁹. ¶ Et qū in aliqua p̄positōe ponit termin⁹ cōis
cū determinatōe diminūere tūc signū adueniēs nō distribuit illū terminū
in se z absolute s. p̄m q. determinat p̄ illā determinatōem. q. ille termin⁹
cōis subijciebat. put sc̄bat cū tali determinatōe. Ad quartū dīz q. hoc
h̄z veritatē q̄ ad suppositōez nō aut q̄ ad restrictōez āplīatōez. vñ p̄r dicti
q. l. p̄dicata variēt subiecta q̄ ad sc̄atōez min⁹ p̄ncipalē nō tū p̄ncipalē.

Petri hyspani

Ad qñtū dī. q̄ fm vocē signū pponit dictōi restringēti. s; tñ fm intel-
lectū dictio restringēs pponit imediate restricto. q; sicut dictū ē signū vltē
nō distribuit ipm terminū fm se ⁊ absolute. sed fm q; restringitur per di-
ctōnem restringentem.

S Equit de restrictōe facta p̄ p̄bū de qua plures dant
regule. quarū p̄ma ē talis. Termin⁹ cōis supponēs.
vlt apponēs p̄bo p̄ntis t̄pis simplr sumpta nō habē-
te vim āpliādi nec a se nec ex alio. restringit ad supponēdū p̄
his q̄ sunt sub forma termini cōis supponētis. Dico aut ter-
mini cōis. q; termin⁹ discret⁹ neq; restringit neq; āpliat. Di-
co aut verbū p̄ntis t̄pis ad remouendū alia p̄ba aliorū t̄pm.
q; termin⁹ cōis aliā h; suppositōem cū eis. Dico aut simplr
sumpto. ppter verba sumpta cū p̄culis diminuentib; vt est
opinabile ⁊ iopinabile. Dico aut nō hñte vim āpliādi. ad re-
mouendū verba āpliatiua vt p̄or. Dico aut neq; ex se neq; ex
alio. ad remouendū verba habētia vim āpliādi ex alio. vtpu-
ta ex p̄iuncto sicut hoc verbū ē. cū dī ē porēs. Dico aut sub
forma termini supponētis. q; hō supponit p̄ his q̄ sunt sub
humanitate. ⁊ aīal q̄ sunt sub aīalitate. vt cū dī homo est aīal
Itē alia dat regula. Termin⁹ cōis supponēs verbo de p̄te ⁊
rito simplr sumpto. nō hñte vim āpliādi. nec ex se nec ex alio
restringit ad supponendū p̄ his q̄ sunt vel fuerūt sub forma
termini supponētis. vt cū dī. hō fuit aīal. iste termin⁹ hō sup-
ponit p̄ oīb; his q̄ sunt vel fuerūt hoīes. ⁊ aīal p̄ his q̄ sunt vel
fuerūt aīalia Itē alia dat regula. Termin⁹ cōis supponēs
vel apponēs verbo de futuro etiā supponit p̄ his q̄ sunt vel
erunt sub forma termini supponētis sc; p̄ eis q̄ sunt vel erūt
in futuro. vt hō erit aīal. Ex p̄dictis p̄t; q; verbū restringit q̄
ad p̄significatōem que est tempus. ⁊ nō quo ad significatio-
nem principalem.

Postq; autor determinauit de restrictōe facta p̄ nomē ⁊ per implica-
tōnem que equalit nomini. Sic p̄sequēter determinat de restrictōe fa-
cta p̄ verbum. ⁊ ponit regulas de tali restrictōe fm q; verbū potest esse
p̄sentis p̄teriti ⁊ futuri temporis. Unde p̄ma regula talis est. q; termin⁹
cōmunis supponēs vel apponēs verbo p̄sentis temporis sumpto simplr.
nō habēte vim ampliādi nec ex se nec ex alio restringit ad supponendū p̄
his q̄ sunt sub forma termini supponētis Et dī notāter p̄ntis t̄pis ad exclu-
dendū p̄ba a aliorū t̄pm de q̄b; postea dicef. Et dī notāter nō hñte vim
āpliādi. ad remouendū p̄ba āpliatiua. Et dī notāter ex se. ad remouendū

Tractatus undecimus

hoc verbū p̄t v̄l p̄sile. Dicit etiā notāter v̄l ex alio. ad remouendū ista verba q̄ nō h̄nt ex se vim āplādi. s̄z ex adiūcto. q̄z hoc verbū ē nō āpliat ex se. tū āpliat p̄ adiunctū potēs. Et d̄r sub forma supponētis terminū. q̄z cū d̄r hō ē aīal ibi hō supponit p̄ illis q̄ actualit̄ sunt sub forma humanitat̄. et aīal p̄ his q̄ sunt sub forma aīalitat̄. ¶ Sciendū p̄mo. q̄ act⁹ verbū p̄t cōpari ad suū subiectū dupl̄r. Uno mō tanq̄ ad illū in q̄ ē z de q̄ enūciat. v̄t cū d̄r sortes currit. hic refert̄ cursus ad sortē in q̄ ē z de q̄ d̄r. Alio mō p̄t cōpari act⁹ verbū ad id de q̄ enūciat nō tū ad illud in q̄ ē. v̄t cū d̄r. cesar laudat̄. Laus em̄ enūciat de cesare. nō tū ē in cesare. s̄z in laudate. Et simil̄r cū d̄r. Chimera opinat̄ opinio enūciat de chimera. nō tū est in chimera s̄z in opināte. Sicut cū d̄r. antixp̄s p̄t esse. hic enūciat potētia ad eē de antixp̄o nō tū est in eo s̄z in p̄ncipijs materialib⁹ ex q̄b⁹ educet̄ antixp̄s. De p̄his aut̄ q̄ fecit actū q̄ d̄r de subiecto nō ē in eo subiectiue. hic nō ē ad p̄positū. Illa vero q̄ fecit actū q̄ cōparat̄ ad subiectū in quo ē. z de q̄ d̄r restringit sibi terminū cōem v̄l supponentē vel apponentē iuxta p̄cedentē regulā. ¶ Sciendū sc̄do. q̄ in istis verbis fecantib⁹ actū existentē in subiecto de q̄ d̄r ille act⁹ duo sunt. sc̄z act⁹ p̄t z cōpus. Act⁹ vero inquantū ē de se ē in quolibet tpe. s̄z p̄t qd̄ est mēsurā mor⁹ illi⁹ verbū restringit ille act⁹. ¶ Un̄ actus verbī p̄ntis t̄p̄is ponit̄ in p̄nti. z p̄teriti in p̄terito. z futuri in futuro. Et q̄z temp⁹ est mēsurā z act⁹ est in subiecto cū ip̄o faciēs p̄positiōem. iō nō solū restringit actus. s̄z etiā cōpositiō. act⁹ em̄ verbī est accidens quod sine subiecto esse nō potest. z dicitur de subiecto mediāte cōpositiōne que vn̄t extremum cum extremo in ordine. ideo in eodē temp⁹ p̄t in quo ponitur actus verbī z cōpositiō illius. ponitur etiā subiectum illius actus. z restringit subiectum verbī ad illud tempus ad quod restringitur actus verbī. Subiectū aut̄ actus verbī est terminus cōmūnis eidem supponens q̄uis hoc fit mediante restrictiōne actus verbī z cōpositiōnis. ¶ Sciendum tertio q̄ autor ponit̄ duas regulas in textu. Pr̄ma est q̄ terminus cōmūnis supponens vel apponens verbo de p̄terito simpl̄r sumptō nō habente vim ampliandi restringitur ad supponendum pro his que sunt vel fuerunt sub forma termini supponentis. v̄t cum dicit̄ homo fuit animal ibi homo supponit p̄ eis qui sunt vel fuerunt homines et animal p̄ eis qui sunt vel fuerunt animalia. Sc̄da regula est. q̄ terminus supponens vel apponens verbo de futuro. em̄ supponit p̄ his q̄ sunt v̄l erunt sub forma termini supponentis. v̄t hic hō erit aīal. Un̄ ille due regulę proportionabil̄r p̄nt exponi. sicut p̄cedēs. z lz autor determinet de verbo p̄teriti p̄fecti t̄p̄is. nō tū facit aliquā mētoem expressam de alijs p̄teritis. q̄z alia p̄terita. sc̄z p̄teritū imp̄fectū plusq̄ p̄fectū satis possunt intelligi p̄ verbum p̄teriti t̄p̄is q̄uis p̄teritum imp̄fectū magis videat̄ restringere ad p̄ntis ratōne sue imp̄fectiōnis. ¶ Sciendum quarto. q̄ verbum nō h̄z restringere nomē sub ratōne sue fecatiōnis p̄ncipalis. q̄ eodē modo z eadem ratōne vn̄ū temp⁹ restringeret sicut reliquū cui⁹ diuersa t̄p̄a eiusdem verbī idē fecant̄ impozit̄. sed h̄z ip̄m restringere ratōne sue significatiōis sc̄z ratōne t̄p̄is quod p̄notat. z p̄ter hoc verbū p̄ntis t̄p̄is restringit terminū cōem sibi additū. p̄ p̄nti tū. z verbū p̄teriti t̄p̄is includit tempus

Petri hyspani

preteritum z aliqd habet de presenti. ideo restringit terminū cōem sibi ad dictum p pñtibz supponētis z pñtibz z verbū futuri tps restringit terz minū cōem ad pñtia z futura eo q futurū tps aliqd de pñti includit z ali quid de futuro vt dicitur quarto philoz. Pñs em tps est finis pñti. et incitū futuri. Et quo pñz cā illaz triū regularz q terminus cōis cā sup ponens qz apponēs verbo restringit dūmodo addat verbo eo q verbum rōne sui temporis respicit tam vnū q reliquū. z sic pñz. quid sit restrictio. facta p verbū ¶ Contra pñtia arguit pmo sic. Terminus restringēs dē bet esse in eodē situ cū termino restricto sed verbū pñtis tps et terminus supponēs nō sūt in eodē situ. qz verbū semp ponit a pre predicari. z terminus supponēs a pre subiecti. ergo talis terminus nō potest restringere ac tum verbi. Secō sic. cū dicitur hō est aīal ibi est verbū pñtis tps z tñ predicatū verificat de subiecto. p quolibet tpe. ergo male dī q verbū pñtis tps restringit ad pñtia. Tercio sic. Illud verbū est hz vim ampliandi ex se vel ex alio vt dictū est. ergo vbicūqz ponit nō poterit restringere. et hoc ē pñtia pñtia regulā. Quarto sic. sicut verbū pñtis distinguit pñtia pñtiuz ita pñtiū a pñti. ergo sicut tps pñtis restringit p pñtibz. ita videt q etia tempus pñtiū debeat restringere tñ pro pñtiis. Quinto sic. pñtia tñtia regulā. pñtia futuri tps facit ampliari terminū cōem quo ad pre sentia z futura. ergo videt q non restringit qd est pñtia tñtia regulam. ¶ Ad pñtiū dī. q in restrictione in qua restringens restringit. quo ad pñtia pñtia est in eodē situ. non tñ oportet de restrictione in qua restringens restringit quo ad pñtia pñtia. sic autē est in restrictione facta p verbū. Ad secūdum dī. q homo z aīal duplr pñtia. Vno mō penes dependentiā z necessariā habitudine quā habet ad inuicē. z illo mō vnū pñtiatur de alio pro oīm tpe. Alio modo qñm ad verbum pñtis cū addunt. et sic supponit pñtia pñtia. Ad tñtia dī. q illud pñtia est cū alio capiti vt pura cū dōe ampliatiua p se habeat vim ampliā di. tñ si p se sumat nō hz vim ampliandi s̄ restringendi. Ad quartum dī. q non est s̄ de pñti z pñti. qz pñtis tñ includit pñtis. sed pñtiū tñ includit pñtiū. vt dictū est. ideo pñtiū restringere pro pñti z pñti. sed pñtis solū p pñti. Ad qñtum dī q ibi pñtia est ampliatio z restrictio res spectu diuersoz. Nā tunc terminus dī restringi qñ cōpatur ad pñtia sine determinatione. Si autē cōparet cū adiecto pñtis tps tunc diceretur ampliari. eo q tale verbū se habet in plus qz verbū pñtis tps. Vel pñtia dī ci breuiter. q si terminus cōis teneatur copulatiue dī ampliare. Si vero disiunctiue dī restringi.

Et circa predicta queritur de hoc sophismate. omne animal fuit in archa noe. Probatur. bō fuit in archa noe. equus fuit. in archa noe. z sic de alijs. ergo omne aīal fuit in archa noe. Contra. omne aīal fuit in archa noe. cesar fuit aīal. ergo cesar fuit in archa noe qd est falsum. ergo aliqua pñtia est fal sa. non minor. ergo maior. q aut pñtia sit falsa patet p quan

Tractatus undecimus

dam regulam que dicit q terminus cōmunis supponēs vel
apponens verbo de preterito simpliciter sumpto restringi/
tur ad supponēdum pro his que sunt sub forma termini sup/
ponētis. Item alia est regula q si signū vniuersale adueniat
termino restricto distribuit ipsum pro omnibus illis ad que
restringebatur. ergo cum dicit omne animal fuit in archa noe
iste terminus animal supponit pro omni animali quod fuit
in archa noe. sed nō fuerunt omnia in archa noe ergo prima
est falsa. Item ad idem in hac propōne. omne animal quod
tūc fuit. fuit in archa noe. iste terminus animal restringitur
magis q̄ in ista oratione. omne animal fuit in archa noe. cum
in prima plura supponātur. sed iste terminus animal restrin/
gitur ad illa que fuerūt tunc in illo tēpore propter implicatio/
nem ibi positam. ergo solum illa que fuerūt in illo preterito
fuerūt in archa noe et non plura. oportet q̄ hec sit falsa. omne
animal fuit in archa noe cum in eo plura aīalia supponātur.
Solutio. quidā dicunt q̄ hec omne aīal fuit in archa noe est
dupliciter. eo q̄ potest fieri distributio pro singulis generibz
vel generibus singulorū. primo modo est falsa. secūdo modo
est vera. qz quādo fit distributio pro singulis generibz. tunc est
distributio pro singulis ipīs indiuiduis. scz que sub eodem
genere ⁊ sub eadem specie cōtinentur. tūc oportet q̄ omnia
indiuidua cōtenta sub animali fuissent in archa noe qd fal/
sum est. Sed cum fit distributio pro generibus singulorum
tunc solū est distributio pro generibus vel speciebus. sed nō
fuit aliqua species animalis que nō fuit in archa noe. et illo
modo est vera. Sed huic solutioni nō acquiesco. qz species
aīalis non fuit per se in archa noe sed tm̄ indiuiduū. Unde
pro illo tpe non habuit veritatem nisi p singulis generibz. i. p
indiuiduis et non pro generibus singulorū. Unde dico q̄ p
positio est falsa et cōcedo omēs rōnes adductas ad hoc. et
pbatio peccat fm psequēs ab insufficienti inductōne. qz nō
accipit omnes partes distributionis que sunt sub subiecto
istius propositionis. omne animal in archa noe.

¶ Postq̄ autor determinauit de restrictione facta per verbum. Dic
consequenter ad maiorem declarationem eorum que dicta sunt querit de
hoc sophistmate. Omne animal fuit in archa noe. scilicet vtrum sit verum.

Petri hyspani

vel falsum. et primo probat qd sit verum sic. Homo fuit in archa Noe. equus fuit in archa Noe. asinus fuit in archa Noe. et sic de multis alijs ergo omne animal fuit in archa noe. Improbatur sic. omne animal fuit in archa noe. cesar fuit animal. ergo fuit in archa noe. conclusio est falsa. ergo aliqua premissarum non minor ergo maior ex sufficienti diuisione. que quidem maior est sophisma predictum. ergo ipm est falsum.

¶ Sciendum pmo. qd ad ostendendū qd illud sophisma sit falsum auctor ponit in textu duas rōnes p̄us positas. Prima est terminus cōis supponēs p̄bo p̄teriti t̄pis supponit p̄ eis que sunt v̄l fuerūt sub forma termini supponētis. Secunda est. si signū v̄l adueniat termino iam restricto non distribuit ipm nisi ad ea ad que restringebat. et si talis terminus natus est p̄ riri et diuidi respectu sui adiuncti. videlicet si adiunctū fuerit p̄teriti t̄pis natus est teneri p̄ p̄teritis et p̄ p̄ntibz. vt dōo. omne animal fuit in archa noe illud signū omne distribuit aīal p̄ p̄ntibz et p̄teritis. Sed multa fuerūt ant malia in p̄terito t̄pe que nō fuerūt in archa noe. ergo illa p̄pō est falsa. omne aīal fuit in archa noe qd est sophisma. ¶ Sciendū secūdo. qd auctor adducit vnā rōem ad ostendendū sophisma esse falsum. qd ista omne aīal qd tūc fuit in archa noe est falsa. ergo et sophisma. p̄a tener. qd aīal in ipa magis restringit q̄ in sophismate. qd ad sola aīalia rōne illius aduerbii tunc. s; qd ipa sit falsa. p̄t qd non omnia aīalia que fuerūt t̄pe p̄terito fuerūt in archa noe sicut clarum est. igitur sophisma falsum. ¶ Sciendū est tertio. qd soluendo illud sophisma. pmo soluit ipm fm opinionē antiquoz dicens. qd ista omne aīal fuit in archa noe. est duplex et distinguenda. qd vt dicūt illud signū omne potest distribuere illum terminū animal p̄ singulis generibz. p̄ singulis indiuiduis generū et sp̄ez. et tunc illa est falsa. qd tunc oportet qd omnia p̄cularia aīalia que p̄necur sub aīali fuissent in archa noe. et sic ē manifeste falsum. Vel potest distribuere illū terminū aīal p̄ generibz singulorū. i. sp̄ez et indiuiduoz. et fm ipos in isto sensu ista est vera. omne aīal fuit in archa noe. qd non fuit sp̄es aīalis qn fuit in archa noe. ¶ Sciendum quarto. qd Petrus hysp. nō acquiescit huic solutiōni. Qd dicit qd nō est creh̄dibiliter p̄sentiedū qd iste actus fuisset in archa noe cōueniat speciebz s; cōuenit indiuiduis. qd vt habet Aristo. pmo metha. actus et opatōes sunt circa singularia. hoc est circa indiuidua. ergo ille actus qui est fuisse in archa noe nō potest sp̄ebz puenire. sed solum indiuiduis. nec potest sp̄ebz puenire nisi ex p̄nti inq̄trum sp̄es saluant in indiuiduis. et sic illa distinctio nulla est. Ideo auctor cōcedit ipm simplr esse falsum et oēs rōnes habitas ad pbandū falsitatem eius. Sed ad pbatōnem respondet et dicit. qd ibi est fallacia p̄ntis. quia ibi arguit ab insufficienti enumeratione. qd omnes p̄res que p̄necur sub isto subiecto deberēt enumerari. et non enūerantur quare ibi est fallacia consequentis. tamē solutio aliorum posset teneri p̄babiliter. ¶ Contra predicta arguit sic. Tria animalia fuerunt in archa noe. ergo omne aīal fuit in archa noe. Nis est norum. p̄sequētia tenet in secūdo de celo et mūdo. vbi dicitur de tribus dicimus omne. et de duobus solum dicimus ambo. Secūdo sic. Semel fuit verum dicere omne aīal fuit in archa noe. ergo nūc verū est dicere. Tenet p̄a qd oīs p̄pō que aliquo tempore fuit vera pro illo t̄pe semper dicitur fuisse vera. et c.

Tractatus undecimus

Tertio sic. Non est instantia de aliqua specie animalium que non fuisset in archa noe tpe diluuij. equus fuit in archa noe. bos fuit in archa noe. et sic de alijs. ergo verum est dicere quod omne animal fuit in archa noe. **Quarto** sic. tam animal rationale quam animal irrationale fuit in archa noe. ergo omne animal. **Tener** prima. quia omne animal est rationale vel irrationale. **Quinto** sic. Sophisma non est propter ergo neque verum neque falsum. tener prima. quia veritas et falsitas sunt in propositio. Anus pro. quia in ista ponitur verbum preteriti temporis quod non potest constituere propositionem. **¶** Ad primum dicitur. quod licet tria fuerint animalia in archa noe. et de tribus possumus dicere omne animal. non tamen sequitur quod omne animal fuit in archa noe. quia de ratione huius signi omne. est quod terminum eodem cui adiungitur facit teneri per omnia suis suppositis. sed plura sunt supposita animalis quam tria. Quis si non essent nisi tria supposita animalis et illa fuissent in archa noe. posset dici quod omne animal fuit in archa noe. **Ad secundum** dicitur. quod non valet prima. quia ibi arguitur a minus amplo ad magis amplum. ex eo quod ille terminus animal stat per pluribus suppositis in una quam alia. **Ad tertium** dicitur. quod in pluribus speciebus animal regitur instantia et in pluribus individuis. Nam videtur contra dicitur pisces non fuerunt in archa noe neque vermes. igitur arguitur ab insufficienti enumerando. **Ad quartum** dicitur. quod prima non valet. quia ratio est. quia ibi arguitur maiore existente particulari in prima figura ubi nihil sequitur. **Ad quintum** dicitur. quod si caspiatur propositio specialiter pro illa que constituitur per verbum presentis temporis indicati in modum sic sophisma non est propositio nisi ratione resolutionis ad primum. Si ita caspiatur propositio generaliter pro quacunque constitutione propositionis ex verbo presentis siue preteriti temporis siue futuri temporis. talis bene est propositio. et etiam ad hoc quod sit propositio sufficit quod possit resolui in unam de presenti.

Solet autem queri utrum subtermini restringuntur in propositione affirmativa et negativa. Dicunt aliqui quod non. quia esse restringit ad existens et non ad esse ad non existens. ergo non pro eodem fit restrictio in affirmativa et negativa. Item videtur quod omnis negativa in qua esse negatur simpliciter est falsa si similiter restringantur termini in propositione negativa et affirmativa. quia in hac propositione rosa est. iste terminus rosa restringitur ad existens. et si in hac rosa non est. similiter restringatur ad existens. tunc sensus est quod rosa que non est. et hec est falsa. ergo et hec rosa non est. et sic quolibet negativa in qua esse negatur esset simpliciter falsa. quod falsum est. ergo videtur quod non similiter restringuntur termini in propositione affirmativa et negativa. Sed probatur quod similiter restringantur. quia si in hac propositione homo est. iste terminus homo restringitur ad existens. et in hac nullus homo est ad non existens. ergo utraque est vera quia de existentibus vere predicatur esse et de non existentibus remouetur esse. ergo contradictione sunt simul vere. quod est impossibile. ergo illud etiam ex quo sequitur

Petri hyspani

impossibile .s. qd nō simill restringant termini in affirmatiua
et negatiua Item regula est qd omne verbū simplr sumptū nō
habens vim ampliādi nec a se nec ab alio restringit terminū
supponentē quo ad scātōem que est temp⁹. z quo ad psigni/
ficatōem. ergo tempus est causa restrictōis illius. Sed idez
temp⁹ est in affirmatiua z negatiua sibi opposita vt rosa est.
nulla rosa est. g eadē est cā restrictōis in vtrāq. z g. p eodē fit
restrictio i vtrāq. z hec argumēta pcedim⁹ Ad hoc qd pmo
objicit ē dicēdū qd eē nō restringit ad exñs z nō eē restringit ad
nō exñs. sicut nec h verbū curro ad currētes. qz nullū verbū
restringit sibi terminū supponentē quo ad scātōem que ē tps
Unde nō restringit ad supposita exñtia sed pñtia. Sup/
posita em pñtia pñt eē in aliqbus terminis taz exñtia qz nō
exñtia. vt cū dico enūciabile ē enūciabile supponit tam pro
exñtib⁹ qz nō exñtib⁹. Omnia aut enūciabilia q sunt falsa in
pñti sunt pñtia sed nō exñtia. qz nullūz falsum ē z sic esse nō
restringit ad exñtia. sed ad pñtia cū idē tempus sit vtrōbiq.
qd ē causa restrictōis. Ad aliā dicendū est q duplex est for/
ma termini cōmunis. qdam ē q saluat in rebus exñtib⁹ tan/
tum. vt humanitas q est forma hoīs z aīalitas q ē forma aīa/
lis. z in talibus oīa supposita pñtia sunt exñtia. Alia ē for/
ma termini cōmunis q saluat tam in rebus exñtib⁹ qz non
exñtib⁹. vt enūciabilitas q ē forma enūciabil⁹ qz quedā sunt
enūciabilia exñtia. vt deū eē z oīa vera. z alia sunt nō exñtia.
vt boīem eē asinū z oīa falsa. Et in talibus nō restringit ter/
min⁹ cōis. s. restringit tam ad exñtia qz nō exñtia. vñ istius
ppositōis. rosa nō ē nō ē sensus. rosa q ē nō ē. sed ē sensus. ro/
sa aliter sumpta qz in pñti nō ē. Solet aut poni q qdā re/
strictio fit ab vsu. vt cū dz. nihil ē in archa qz nō plena sit ac/
re. qz iste termin⁹ nihil supponit ab vsu. p rebus solidis siue
firmis z rex. p rege patrie. magister legit p mōro. pprio. So/
let etiā poni q qdam restrictio fit p transitōem verbi. vt cum
dz. sores pascit boīem. iste termin⁹ homo supponit p alio a
forte. virtute transitōis verbi qz dans z recipiens debēt esse
diuersa. z ideo si aliquādo sit eadē. hoc tamē est p accñs. eo
q idem subiectū est vtriusq. sicut idez dux z comes fm ac/

Tractatus duodecimus

cidens. vñ dicunt q̄ nō sequit̄ sortes pascit seipm̄ z ipe ē hō;
ḡ pascit hoīez qd̄ ē fallacia accētis. qz h̄ pnomē se nō p̄t sup
ponere p̄ diuersis a sorte. s; hō bñ p̄t. Et hec de restrictōibz.

Postq̄ autor determinauit de restrictōe facta p̄ nomē z verbū. Hic
p̄r circa p̄dicta mouet vñm dubiū. an termini eodē modo restringātur
in p̄positōne affirmatiua sicut negatiua. Ad qd̄ qdam respondēt q̄ nō s;̄
militer sed diuersimode restringunt in p̄positōne affirmatiua z negatiua.
et dicunt q̄ esse restringit ad exīstētes z nō esse ad nō exīstētes. sed cū affir
matiua dicat esse z negatiua nō esse sequit̄ q̄ nō eodē mō restringunt. ad
ducunt etiā talē regulā. Si termini eodē mō restringerent in affirmatiua
z negatiua. negatiua in qua negaret est nuncq̄ esset falsa. p̄na tener. qz in ista
rosa est. rosa restringit ad exīstētes. si ergo etiā in ista rosa nō est restringitur
ad exīstētes. sensus huius p̄positōis erit. rosa q̄ est nō est quod est falsum: z
hoc ideo falsum est. qz termini dicuntur eodē modo in affirmatiua z nega
tiua restringi. ¶ Sciendū p̄mo. q̄ verbū nō potest restringere termi
num cōmūne positum ex p̄re subiecti quo ad p̄ncipalē eius significatōem
sed bene quo ad p̄significatōem que est tempus sicut etiā dicit textus. vbi
est eadem causa restrictōis ibi est eadem restrictio. sed in p̄positōne affir
matiua est eadem causa restrictōis sicut in negatiua. sicut in istis duabus
rosa est rosa nō est. qz in talibus hoc verbum est. est p̄ntis t̄pis qd̄ qdē ver
bum nō restringit nisi quo ad p̄significatōem q̄ est tempus. ergo sequit̄
q̄ in istis duabz termini eodē mō restringunt. qz in vtraq̄ est idem verbū
eiisdē t̄pis igit̄ eodē mō q̄ restringit i vna restringit z i alia. Aliā rōez addu
cit text⁹. qz nisi eodē mō restringerent due p̄radictoriae essent sil' vere qd̄ ē
ipossibile. Cōsequētia tenet. qz si in affirmatiua esse restringeret ad exīstētes
in negatiua restringeret ad nō exīstētes. iste due essent sil' vere. hō est. hō nō ē
qd̄ ē p̄tra legē p̄radictoriaz. Si in ista. hō ē hō restringat t̄m ad exīstētes.
et in ista. hō nō est ad nō exīstētes. sequit̄ q̄ ille due essent sil' vere. hō est hō
nō qd̄ ē ipossibile p̄tra legē p̄radictoriaz. ¶ Sciendū scdo. q̄ in affirma
tiua z negatiua termini eodē modo restringunt. dūmodo in ambabz po
nitur idem verbum. z ratio est. qz vt dictū est verbū nō restringit quo ad
significatōem sed solum quo ad p̄significatōem. ergo si est p̄dicetur in ali
qua p̄positōne sicut in ista. homo est sequit̄ q̄ ibi illud nō restringit hoīem
ad exīstētes. sed solum ad p̄sentes. cum p̄sens reperiat̄ tam in exīstētibz
q̄ in nō exīstētibz in aliq̄bus terminis sicut hic. Enūciabile est enūcia
bile. enūciabile restringit ad p̄sens siue existat siue nō. Unde aliqua sunt
enūciabilia que semp̄ existunt que sunt p̄sentia vt de⁹. Alia aut̄ sunt enū
ciabilia que nūq̄ sunt siue existunt sicut illud enūciabile. homo est asinus
ibi est restringit ad p̄ntes nō exīstētes z sic nullū sequit̄ falsum. ¶ Sciendū
tertio. q̄ autor in textu ponit quandā restrictōem. q̄ restrictio sortita ē nos
men ab vsu loquendi cōmuni. vt s̄m vsum dicimus q̄ vbi nō est aliqd̄
corpus solidū. q̄ ibi nihil sit vñ vacuū ē vt dicimus q̄ nihil sit in aulā. q̄
em supponit ab vsu. p̄rebus solidis z firmis. z in ista magister legit. mag
ister supponit p̄ magistro p̄rio. ¶ Sciendū quarto. q̄ autor ponit quā
dam restrictōnem transitiuā que nō dicitur transitiua eo q̄ transiit. sed fit

Petri hyspani

virtute alicuius rei transitiue. Verbum transitiuū ipsoe actū egredientē ab agente in patiens. s3 qz agens z patiens sunt diuersa ideo opz q termin⁹ sumptus post verbū transitiuū stet. p alijs suppositis a supposito talis pbi sicut dicitur⁹ sortes pascit hoīem. hoīem supponit p alijs suppositis siue p alijs hoīb⁹ a sorte. qz idem nō potest esse agens z patiens simul. Unde s3 ille due restrictōes vltime simplr sint falsæ. tamē vtilēs sunt ad cautelaz vitandā sophistaz. Ratōe cuius auctor hic de ipis determinat. **Cōtra** p̄dicta arguit p̄mo sic. si termini eodē mō restringerent in affirmatiua et negatiua sequerē qz omnis negatiua includeret p̄radicōem quod est falsū. p3 psequētia qz cū dī rosa est rosa restringit ad exītes. ergo si similiter restringat in ista rosa nō est includit p̄radicōem qz valebit tantū. rosa q̄ est nō est. **Secūdo** sic. Negato aliquo negant oīa q̄ ad ipm psequunt sed p̄significatio z temp⁹ psequunt ipm verbū. ergo si in p̄positōne negatiua verbū nō restringat ad nō exītes sequit⁹ qz etiā negat p̄ntes. qz magis videtur qz ratōe p̄ncipalis p̄catōnis debeat restringere q̄ quo ad p̄significatiōem. sed nō restringit quo ad p̄catōnem. ergo nō quo ad p̄significatiōnem. **Tertio** sic. Homo est. hō tñ restringit ad p̄ntes. s3 hoīes p̄ntes sunt exītes. ergo si restringit ad p̄ntes. sequit⁹ qz etiā ad exītes restringat qd est p̄tra textū. **Quarto** sic. In restrictōe abusiua nullum est restringens nec coartans. ergo nulla est restrictio talis. Antecedēs p3. qz in ipa est signum vniuersale. sed signum vniuersale magis habet ampliāre q̄ restringere. **Quinto** sic. Transitiuū aptum natum est transire. sed nulla restrictio apra nata est transire. ergo nulla restrictio est transitiua. z p̄ consequens male ponit ab auctoritate. **¶ Ad p̄mū** dī. qz termin⁹ posit⁹ an verbū p̄ntis tpis nō restringit ad exītes tñ. s3 ad p̄ntes. Ideo sensus illius p̄positōis. rosa nō est nō est iste. rosa q̄ est nō est. s3 ista rosa p̄sentiat⁹ sumpta nō est. **¶ Ad scdm dī.** qz s3 p̄catio verbū sit magis intrinseca verbū q̄ p̄significatio que est tempus. tamē p̄significatio potior est ad restringendū q̄ p̄catio. Cuius ratio est. qz verbū restringit quo ad p̄significatiōem que est tempus qd h3 ratōem mēsure. z qz mēsurā restringit mēsuratū z cū quāritas mēsurata accipit fm quāritatē mēsure sequit⁹ qz verbū magis h3 restringere ex pte tpis q̄ ex pte p̄catōnis p̄ncipalis. **¶ Ad tertium dī** qz s3 hoīes p̄ntes existant tamē nō minus iste termin⁹ hō supponit p̄ p̄sentib⁹. Et p̄nī dī qz verbū p̄sentis tpis restringit ad p̄ns siue existat siue nō. vñ si aliq̄ hoīes essent p̄ntes z nō exītes in ista hō est hō teneatur p̄ nō existentib⁹ sicut z exītib⁹. vñ p̄ accūs est qz in ipa hō solū supponit p̄ existentib⁹. **¶ Ad quartū dī.** qz in talib⁹ p̄positōib⁹ vñ est ibi restringens cum intellectu nostro. ideo dicitur restrictio abusiua. **¶ Ad qm̄** cum dicitur. qz restrictio nō dicitur transitiua eo qz transeat. sed dicit⁹ transitiua quia sic ratōne verbū transitiuū vt prius dictum est in quarto notābilit⁹. z tantum de restrictōnibus.

Distributio est multiplicatio termini cōmunis p̄ si-
gnum vniuersale facta. vt cum dicitur omnis ho-
mo. iste terminus homo distribuitur siue cōfunditur p̄ quo-

Tractatus duodecimus

libet suo inferiori per hoc signum omnis. et sic ibi est multiplicatio Dico autem termini cōis. qz terminus singularis nō pōt distribui. vñ iste sunt incōgrue. ois sortes. ois plato et sic de alijs. et sic ibi est soleocismus p pteforatōnis.

Iste est tractatus sextus quorū logicaliū pē. hēf. q de distributōnibus intitulat. In quo postq̄s auctor in pcedenti tractatu determinauit de quādam passione termini q̄ dī restrictio. pñr in isto tractatu determinat de alia passione q̄ dī distributio. Cuius ratio est. qz restrictio magis intrinsece cōuenit termino q̄ distributio. Nā restrictio fit p terminū restringentē q̄ pē esse p̄s ppositōis sicut terminus restrictus. Sed distributio fit p signū vñ qd nō ē p̄s ppositōis sed est dispositio subiecti. pcedit tñ iste tractat⁹ tractatū de syncategreumatib⁹ qz cognitio distributōis et signorū distributorū valet ad cognoscendū ea de q̄b⁹ in syncategreumatib⁹ determinatur. ¶ Sciendū p̄mo. q distributio dupl'r accipit. Vno mō p̄prie vñ ē alius rei in p̄s diuisio. et illaz p̄tū in diuersa subiecta cōcario. Alio mō caput metaphorice vñ est nōmē scdē intēctōis et hoc dupl'r. Vno mō actiue et sic puenit signis distributinis. Alio mō passiue et sic puenit termino distribubili et istis vltimis modis accipit hic. ¶ Sciendū scdō. q h idē material' scz terminus cōmunis habēs psonalē suppositōem sit restringibil' sp̄tabil' distribubil' tñ hoc s̄m diuersas rōes. qz dī restringibil' inquārā potest coartari ad standū p pauciorib⁹ q̄ p̄s stabat. Et dī ampliabil' inquantū potest extendi et accipi p plurib⁹ q̄ p̄s. Sed dī distribubilis inquantū distribuit p signū vñ p qd actual'r multiplicari potest p multa supposita. Et ideo distribubilis terminus inquantū h̄mōi est subiectum huius tractat⁹. vñ auctor incipit suū tractatū a passione illi⁹ termini distribubilis q̄ est distributio ipam sic diffiniens vt supra in textu. vñ ponitur multiplicatio loco generis. deinde termini cōis ad dīctā terminū dīctes rī q nō potest distribui. nā vt habet in textu iste sunt incōgrue. ois sortes. ois plato. et ratio est. nā ad hoc q terminus possz distribui requirit q̄ feceraturā multis cōicabilē qd nō puenit singularib⁹. Deinde ponit p signū vñ ad denotandū causam instrumentale efficientem distributōis. Intellectus em̄ est q̄ p̄ncipal'r facit distributōem et signū vñ est instrumentum eiusdē. ¶ Sciendū tercio. q in qualibet distributōe sunt quattuor. s. dīstribuens. distributū. et id respectu cui⁹ fit distributio. et id p quo fit distributio. Distribuens est duplex. sicut dictū est in fine scdī notabilis. Distributū est terminus cōis habēs psonalē suppositōem. illo vero p q̄b⁹ fit distributio sunt inferiora illius termini cōis. Illud autē respectu cuius fit distributio est ipm p̄dicatū. vnde pñr assignari quattuor cause quare signa vñ sunt inuenta. Primo ad habendū differentia terminū supponēt de terminata a supponēte p̄fule. Scdō ad habēdū dīctā terminū cōis stantē necessario p omnib⁹ vel nō. qñ em̄ terminus cōis ponit sine signo vñ indistincter stat p vno supposito vel plurib⁹. sed quādo sibi addit signū vñ de necessitate stat p oib⁹ suis suppositis. Tercia cā ē ad habēdū p̄radictōes

Petri hyspani

Quarto ad habendum syllogismum. In omni enim syllogismo oportet alteram præmissarum esse vlem. Et dicitur notanter vltima non quod fecerit rem vniuersalem. quia sufficit quod vltima fecerit. ut habet secundo per her. et faciunt terminum eodem cui adiungunt stare vltima per oibis suis inferioribus. Sciendum quarto. quod distributio est effectus signorum distributiuorum et ad diuisionem talium signorum diuidit distributio. Ideo autor ponit diuisionem distributiuorum. quia posita diuidit signa vltima sine distributiuo in signa distributiuo substantie et signa distributiuo accidentium. Et dicitur signa distributiuo substantie. non quod distribuit rem de pnto substantie solam. quod distribuit rem habere se per modum per se statum. Et sicut dicunt signa distributiuo accidentis que distribuit rem per modum alteri adiacentis. Deinde diuidit signa distributiuo substantie. nam quedam sunt distributiuo per totum integrale ut totus. per diuidit signa distributiuo substantie per totum subiectiuum. Nam quedam sunt distributiuo duorum ut vterque neuter. alia sunt distributiuo plurium ut nullus. Contra predicta arguitur primo sic. h est distributio. ois sol lucet. et tunc non est multiplicatio quod subiectum accipit pro vno solo. Sicut vterque homo currit subiectum accipit solum per duobus. ergo male dicitur quod distributio est multiplicatio. Secundo sic. ille terminus fortis distribuit dicens sic. totus sol. et tunc non est terminus eorum. et ergo male dicitur quod distributio est multiplicatio termini eorum. Tercio sic. cum dicitur rosa est pulcherrimus florum. ille genus florum distribuit et tamen ibi non ponitur signum vltimum. ergo contra diffinitionem. Quarto sic dicitur. omnis canis currit. ibi est terminus eorum cum signo vltimo. et tunc non est distributio. quod si sic. vel iste terminus canis non distribuitur per oibis suppositis vel fecatis. et tunc ista propositio. omnis canis currit esset simpliciter falsa et non distinguenda. vel acciperet per suppositum fecati solum. sed hoc non. quod non est maior ratio quare acciperet per suppositum vnius fecati quam alterius. Quinto sic. non ponitur aliqua signa distributiuo prima in modo nec prima in significare. ergo autor est insufficiens.

¶ Ad primum dicitur. quod cum dicitur. ois sol lucet. ibi est multiplicatio aptitudinis nalis sed non actualis. Similiter cum dicitur. vterque homo currit. ibi est multiplicatio. quod ibi non accipit multiplicatio ut descendit a multum. put multum opponitur paucis. sed put multum opponit vni. et sic patet quod terminus acceptus per duobus capit pro multis. Ad secundum dicitur. quod si ille terminus fortis non sit eorum cõitate predicatõis in recto. tunc bene est eorum cõitate continens tunc suarum primum. ideo predicat de suis partibus in obliquo. Vel potest dici quod ibi non diffinit distributio in cõitate. sed per perfectionem membro analogie. scilicet per distributionem primum subiectiuarum. Ad tertium dicitur. quod notia suplatini gradus includunt negationem et rationem illius habent primum distribuendi. unde cum dicitur. rosa est pulcherrimus florum. sensus est. rosa est pulcher flos. et non est alius pulchrior eo. Ad quartum dicitur. quod cum dicitur. omnis canis currit. ille terminus eorum vnica distributõne non potest distribui pro oibis suppositis oim fecatorum sed distribuitur tot distributõnibus quot sunt eius fecata. et huius ratio est quod distributio est acceptio plurium preteritorum immediate in aliquo cõitate. sed terminus equiuocus non fecat immediate vnam rem eodem oibis suis suppositis. ergo non potest vnica distributõne distribui pro oibis suppositis oim significatorum. Ad quantum dicitur. quod per signa distributiuo partium sub

Tractatus duodecimus

sectuarum et etiam partium integralium sufficienter fit omnis distributio
qz oēs alij modi reducuntur ad totū integrale qd distribuit per signū dis-
tributiū ptiū integraliū vel reducitur ad totū vlt qd distribuit p signū
distributiū ptiū subiectuarum.

Signorū vniuersaliū alia sunt distributina substantie. vt
oīs nullus. alia sunt distributina accētis. vt qualis quātus
Signū aut distributiū substantie distribuit res se hñtes per
nomē eius qd est qd. vt oīs nullus. vt cū dicat. oīs nigredo.
oīs albedo. Substantia autem cōiter sumitur ad res cuius
libet generis. vt cū dicitur signū distributiū sube. Signū distri-
butiū accētis ē qd distribuit res se hñtes p modū accētis.
vel per modū qualis vel quātū vt qualiscūqz quātuscūqz. Itē si
gnorū distributiū sbe alia sunt distributina ptiū integra-
liū. vt totus. alia sunt distributina ptiū subiectuarū vt oīs
nullus. Itē signorū distributiū ptiū subiectuarū alia sūt
distributina duorū. vt vter neuter. alia sunt distributina plu-
riū. vt oīs nullus et filia. Horū at signorū pmo vdm ē desig-
nis distributinis sbe et inter hec pmo de h signo oīs Scien-
dum qz oīs in plī nūero duplr sumit. Vno mō collectivē. vt
oēs aplī dei sunt xij. nō sequitur qz isti aplī dei sūt xij. demrātis
aliqbus de ipīs. Alio mō sumit distributiue. vt hic. vt oēs
hoīes naturaliter scire desiderāt. et tūc querit qd fecit hoc sig-
nū oīs et videt qz nihil fecit. qz oīs res aut ē vltis aut ptiula-
ris. sed hoc signū oīs nō fecit rē vltm vel ptiulare qz nullā rē
fecit. Ideo ad idē oīs neqz ē predicabile de vno neqz de plu-
ribz qz nec ē vlt nec ptiulare z sic nihil fecit Sz ptra ab eo qz
res ē vel nō ē oratio dicitur vera vel falsa. qz si oīs nihil fecit ppter
appōem vel remotōem eius nō causaret veritas vel falsitas
in orōne. sz hec ē vera. aīal ē hō. qz et hec oē aīal ē homo qd est
falsum. qz pma. s. qz oīs nihil fecit Solo. ad dubiū dicitur qz oīs
nō fecit vlt sz vlt. qz facit terminū eōem suū stare p oībz suis
inferioribz. vt oīs hō currit Et sic oīs fecit aliquā rē. sz duplx
est res. qz qdā ē res subicibilis vel ptiabilis. vt hō aīal cur-
rit disputat. et sic ē verū qz oīs nihil fecit. qz qlibet tal res aut
ē vltis aut ptiularis. Alia ēqz dispō rei subicibilis vel pti-
cabilis et talez rē fecit hoc signū oīs. et tā ab ista rē qz ab alia
catur ptiitas vel falsitas in orōne. Obijcit aut qz oīs nō fecit

Petri hyspani

disposiōem rei subijcibilis. qz in syllo mediuz debet reiterari cū
suis dispoñibz in minori ppōne. g debemus syllogizare sic.
oīs hō ē aīal sortes ē oīs hō. g sortes ē aīal. qz oīs ē dispo in
maiori ppōe. g debet reiterari in minori qd ē falsum g oīs nō
est dispo subiecti. Solo sic pz duo dicit. s. illud qd est pater.
et pater inqstū pater. Sili subiectū duo dē scz illud qd ē sub
iectū z subiectū inqstū subiectū z fm hoc ē duplex dispo sub
iecti. qz qdā est dispo illi rei qd ē subiectū. vt albz niger. z sic
de talibz dispoibz actualibz z iste d3 reiterari in minori ppōe
cū medio. alia est dispo subiecti. s. subiecti inqstū subiectū. vi
delicet in ordine ad pdicatū. vt oīs nullus. z oīa signa tani
yllia qz pticularia. z talis dispo nō debet reiterari cū medio. s.
in minori ppōne qz est respectiua. disponit em subiectū in cō
paratiōe ad pdicatū. vt cū dicit. oīs hō albz currit. ista dispo
albz d3 reiterari in minori ppōne cū medio cū sit dispo eius
qd est subiectū qz est absoluta. Ista aut dispo nō d3 reiterari
qz ē respectiua subiecti ad pdicatu z et ita subiecti inqstū sub
iectū est. Unde debemus dicere sic. oīs hō albus currit. sor
tes est hō albz. g sor. currit et nō sortes est oīs homo albz.

Postqz autor determinauit de distributiōe in cōi ponēdo diffinitōem et
diuisione signoz distributiuz ad quoz diffinitōem seqtur diffinitio dis
tributiōis. Hic pñr determinat de signis distributiuis Et pmo de signis
distributiuis sbe. z inter illa pmo de h signo oīs qd est signū distributiū
affirmatiū. rō ne cuius pcedit signa negatiua. z qz est distributiū plurium
Ideo pcedit signa distributiua duoz. qz est signū distributiū ptiū subiec
tiuz. ideo pus determinauit de ipō qz de distributiuis ptiū integraliū
¶ Sciendum pmo. q anteqz autor in spēali ostendat qūo hoc signū oīs
h3 distribuere. Primo notat q ipm in plurali nūero duplr capit. Vno
collectiue. vt oēs apli dei sunt duodecim. z debet ibi capi collectiue. ita q
pdicatū non distribuatur p suppositis subiecti diuisim z singulatim accepis
sed attribuit sit ipis et collectiue acceptis. z ideo nō potest fieri descensus
ad supposita subiecti. non em seqtur oēs apli dei sunt xij. ergo petrus et
paulus sunt. xij. Alio modo capit distributiue. qñ scz pdicarum attribuit
suppositis subiecti diuisim et singulatim acceptis. et tunc bene fit descen
sus ad supposita subiecti. vt bene sequitur. omnes homines natura scire
desiderant. ergo sortes et plato scire desiderant. Sciendum secūdo. q
circa hoc signum omnis autor querit quid significet distributiue acceptū.
et arguit q nihil. omnis res aut est vniuersalis aut particularis signifi
cātiōis. sed omnis nō significat rem vniuersalē vel pticularem. ergo nihil
significat. Maior patz. qz nec potest subijci nec pdicari in propositiōe

Tractatus duodecimus

Oppositū tñ ar. sic. qz illud aliqd fr. p cuius appōem vel remotōnem oza
tio reddit vera vel falsa. sed sic est de hoc signo ois. hec em est vera ois hō
est at hec at ē falsa. oē atal ē hō. qz h signū ois fr aliquā rē Pro solutōe illi
¶ Sciendū tertio. qz ut dicitur auctor in tex. qz duplex est res. qd a em est res sub
iectibilis vel pōdicabilis z loquēdo de tali re h signū ois nihil feat z isto^o ca
pit res. ut dicitur a ratur ta tū. Alia est res qz est dispō rei. subijcibil vel pōdi
cabilis. z isto^o ois bñ feat aliquā rē capiendo feat cōiter ut se extendit ad
feat ppte z ad cōiter. vñ hoc signū ois fr dispō nem subiecti. siue habeat
modū qualitaris siue qritaris. z sic prz qz h signū ois fr aliquā rē. qz se est
dispō subiecti. h tñ ab vna re qz ab alia catur veritas vel falsitas orōnis.
¶ Sciendū qro. qz duplex est dispō rei subijcibilis. Quedā em est dispō
subiecti absoluta qz sibi puenit fm se nō qrituz ad determinatū sūū ipsū
in pōe. ut albū nigrū Alia ē dispō subiecti respectiva qz. distribuit ipz in
ordine ad pti. vñ h signa vltā disponūt subiectū i ordine ad pti. tñ pti z
p se in ordine ad sua inferiora. ex pti in ordine ad pdicatū Nec tñ ponit
aliqua dispō pdicati in qritū pdicatū. qz cū subiectū hz rōem materie qz
disponit ad formā. Iō ponit dispō subiecti in qritū subiectū est. h est in ordine
ad pdicatū ¶ Contra predicta arguit pmo sic. numerus singularis est
magis collectiuus qz pluralis. qz hz maiorē vnitatē. qz hoc signū ois magis
erit collectū in singulari nūero qz in plī Secūdo arguit. modus fecādi
nō variat featū. qz hoc signū ois siue sit singularis vel plis nūeri. sp capis
distributue Tertio arguit. hoc signū ois hz multiplicare terminū cōez
cui adiungit tam in singulari qz in plī nūero. qz semp est distributiuum
Quarto arguit. arguēdo in seipso. ois hō est totū in qritate. null^o
alīn^o est ois hō. qz qdā totū in qritate nō est ois alīnus. qz hoc signū ois
in ista pōe in minori ponit a pre pdicati qd ē auctorē in textu. Quito
ar. hoc signū ois hz pte restringendi subiectū cui adiungit. ut dō. null^o
hō est mulier. qz est dispō absoluta ipi^o subiecti ¶ Ad pmi dicit. qz collectio
i se hz duo. s. qz incipit a multis Et rōe illi^o nūer^o plis pte dicit magis collectiu^o
qz singularis. Secūdo est qz terminat ad vñ. z rōe illi^o nūer^o singularis
magis dicit collectiuus qz plis. Et qz distributio incipit ab vno z terminat
ad plura. Iō distributio cōuenit magis pte termino singularis nūeri qz
plis nūeri. z ideo signū ois in singulari numero solū accipit distributue
Ad secūdū dicit. qz h modus fecādi nō variet featū in dictōibz sicut hegreu
matibz tñ bñ in alijs. vel dicit qz h signū ois qritū ad materiale distribuit h
nō qritū ad formale Ad tertū dicit. qz in distributōe duo sunt. s. materiale
qd est multiplicatio. Et rōe illi^o hoc signū ois sp pte dicit distributiuus.
Aliud est qd hz se tanqz formale z id a quo nomē imponit sic distributio
est in diuersis diuersimode acceptis facta. et qz ad h signū ois qnqz in plī
est collectū eo qz distributio facta in diuersis pūctim vel diuim accipit.
Ad quartū dicit. qz in hoc sylo ois nō capis distributue h accipit ut est
ps hui^o totū ois hō qd ibi ponit loco vñ simplicis Ad qntū dicit. qz h
signū nullus in qritū hz pte restringēdi qritū ad aliqd mōs fecādi. fm hoc
est dispō absoluta. z sic bñ tūgit subiecto absolute sicut dicēdo. null^o hō
est mulier. tamē ut hz virtutē distribuendi sicut conuenit subiecto in qritū
subiectum hoc est in ordine ad pdicatū.

Petri hyspani

b Abito quid significet hoc signū omnis et cūlus dis-
positōem fecer. Consequēter quāvis utrū omnis exigit
tria appellata. Et videt quod sic. quia omnia pfectio est in
tribus. ut habetur primo celi et mundi. et sic omne pfectū est in tri-
bus. sed omne et pfectū idem sunt. ut habet ibidē. ergo omne
est in tribus. ergo omnis vult habere tria appellata. Ad idē dicit are-
stote. in eodem loco. quod de duobus viris non dicimus oēs.
sed de tribus viris dicimus oēs. ergo omnis vult habere tria ap-
pellata. Sed contra. in qualibet demonstratōe sunt pponēs
vniuersales sed demonstratōes fiunt ex sole et luna. ergo oportet
dicere omnis sol omnis luna. sed sol non habet nisi vnicū suppo-
situm et sicut luna. ergo omnis non vult habere tria appellata.
Ad idē. omne priuatum lumine a terre obiectu deficit. hoc
pō est pcessa cum habet ab autoribus. sed omne priuatum lu-
mine a terre obiectu non habet nisi vnicū suppositum. scilicet hanc
lunā singularem. erga omnis non habet tria appellata. Ad idē
hoc signū omnis fecit quāvis vlt. sed hoc quod dico quāvis vlt est modus
pprius vltis. Propriū autē diuersificat secundum diuersitatē sui subie-
cti. ut si homo est diminutus et risibile est diminutus. et si hō
est mortuus risibile est mortuū. sed vlt quāvis saluat in pluribus
ut homo equus. aliquā in vno tūm ut sol luna. ergo omnis quāvis
vult habere tria appellata et quāvis non imo vnicū solū. Ad idē
duplex est forma. quia quedā est forma materie ut aīa est forma
corporis et ista forma est pars et non pdicat de eo cuius ē pars
Alia est forma que est forma pdicabilis. et sic oīa supiora. ut
genera et spēs et dīcunt forme inferiorū. ut hō equus et
sic de alijs. et indiuidua huius forme pdicabilis sunt mate-
ria eius. ergo forma cū neutro pdictorum modorū suā exce-
dit materiā nec excedit ab ea nullū vniuersale excedit sua in-
diuidua nec excedunt ab eo. ergo cū omnis dicat adequatōem
vniuersaliū cū suis indiuiduis. ut omnis homo. tunc oportet
quod sol habeat nisi vnicū suppositū ut vere dicatur omnis sol quod
concedimus dicēdo predictas ppos esse veras. et quod omnis
non semper exigit tria appellata Sed quāvis adiungit termino cō-
muni hūc plura supposita tunc exigit plura appellata. Quā-
do vero adiungit termino haberi solum vnicū suppositū tunc

Tractatus duodecimus

exigit solum unū appellatum ad illud quod primo subijciebat
quod omnis perfectio est in tribus. Dicitur quod verum est et hec tria sunt. scilicet
substantia rei prout eius et operatio eius. Et hec tria tangit aristoteles.
sub brevibus verbis cum dicitur natura apta nata sic facit. per hoc ei quod
dicitur natura tangit substantiam rei. et per hoc quod dicitur apta nata tangit prout
rem eius. et per hoc quod dicitur sic facit tangit operationem debitam ei. Sicut
hoc signum omnis boni sub am signi vult et prout est distribuire et
operationem eius quam distribuit et in his tribus est perfectio eius. Ad se
cundum dicitur est quod hoc et homines dicunt. quod hoc dicitur ista spem finem se
est de pluribus predicabilis. scilicet homines in pluri numero non dicitur spem finem
se. scilicet multiplicata actu finem materiam individuum numero diuer/
sam. unde omnis in pluri ratione multitudinis facit facit distributorem
per diuersas materias. et vult hinc tria appellata. Sed omnis in sin/
gulari numero ex quo recipit spem finem se et non materiam indiui/
duum exigit eandem aptam natam predicari de pluribus siue actu per/
ticipet de pluribus siue ab uno. et ideo exigit tria appellata. aut unum
solum finem naturam vlem cui adiungit. quodam tamen dicunt quod omnis vult ha/
bere tria appellata ad minus et ad tale rationem. Quotiescunque si/
gnum vlem addit terminum compositi non habent sufficientiam appellatorum recur/
rit ad non ens. ut cum dicitur omnis fenix est. quod ly fenix non habet nisi unicum
suppositum. ideo recurrit ad non existentes fenices Et ideo cum dicitur omnis fenix
est. sensus est. unum fenix quod est et duo fenices quod non sunt Et ideo di/
cunt has propositiones esse falsas quodam fenix non est. omnis fenix est et non
esse contradictorias. quod in negativa supponit fenix qui est et in
affirmativa supponitur duo fenices quod non sunt. et sic non idem
est subiectum in utraque. Hoc autem potest multipliciter probare. quod hec
inconuenientia sequitur ex illo quod supponit quod supponit quod omnis
scilicet vult hinc tria appellata quod superius ostensum est esse falsum. Propte/
rea vult aristoteles. quod propositio in qua subijcit vlem vlt sumptum alicui pro/
tradicit illi. propositio negatiue in qua subijcit vlem vlt sumptum eidem
pro. scilicet iste sunt tales. omnis fenix est quodam fenix non est. et sunt contra/
dictorie quod tamen ipsi negant. et regula eorum est falsa. Item ad idem alia re/
gula est talis Terminum compositi suppones vlt apponens probo punctis
temporis sumptum sumptum non habent vim applicandi nec ex se nec ab aliis
restringit. per his quod fit sub forma termini supponetis et cum dicitur omnis
fenix. ly fenix restringit ad supponendum per fenice tamen quod est cum ipso

Petri hispani

nō sit nisi vnicū suppositū. ḡ p illā regulā pri⁹ datā. Si signū
vle adueniat ei nō distribuit ipm nisi p vnicō supposito. ḡ re
gula eorū est falsa. et supra falsum fundatur qđ pcedimus

Post q̄ autor determinauit de hoc signo ois fm se ostēdendo qđ fecer
Nec p̄r determinat de ipō p pparōem ad terminū cōem distribuibilez
mouēdo talem questionē. vtz hoc signū ois sp exigit tria appellata h̄ est
querere Vtz ad hoc q̄ hoc signū ois addat termino cōi req̄rat q̄ ille terz
minus habeat tria supposita actu existentia. ¶ Sciendū p̄mo q̄ sup
positū z appellatū inter se dīc̄. nā suppositū dī inferius respectu supioris.
et dī suppositū qñ nō est aptū natū existerē in alio. sed est appellatū inferius
alicuius termini cōis actualr existēs. Sciēdum scđo. q̄ hoc signū ois
in plī sp exigit plura appellata. qz addit termino cōi accepto p modū plu
rium. Sitr in singulari nūero. si addat termino cōi habēt plura appellata
exigit plura appellata. qz distribuit t̄minū cōem cui addit. p oibz suis sup
positis exītibz. Sed dubiū est qñ hoc signū ois addit termino habēt vni
cum appellatū. Vtz talis oratio sit p̄grua dōo ois sol. Et dicit aliqui
q̄ non quozū rō nes cū solutiō ibi clare satis patent in textu. q̄ scz h̄ signū
ois p̄grue p̄t addi termino habēt vni appellatū z q̄ nō exigit plura ap
pellata ¶ Sciendū est tertio. q̄ h̄ signū ois vlt̄ fecit z hic est p̄pius mod⁹
ipius signi vlt̄. differt autē ab alijs signis vlt̄. qz hoc signū ois adeq̄te
distribuit terminum cōem p oibz suis suppositis. sic autē non est. de alijs si
gnis. sicut sunt vterqz neuter. cū em dī. omnis homo. ibi hō accipit p oibz
illis in qbz regit hūitas. Ex quo p̄z q̄ qz vlt̄as aliqz terminoz saluat in
vnicō supposito adeq̄te. Ideo hoc signū ois p̄t addi tali termino cōi et lz
cōiter addat termino h̄nti tria appellata vel plura. tū qñqz addit termino
h̄nti vnicū appellatū. ḡ nō exigit tria appellata. sed solū exigit de se terminū
nū cōem significātem naturā multis cōicabitē. Et hec est r̄ssio dubita
tōnis ¶ Sciendū q̄tro. q̄ antiq̄ posuerūt quādā regulā de hoc signo ois
que talis est. quoniescūqz signū vle affirmatiuū addit termino cōi non
h̄nti sufficientiā appellatorū recurrit ad supposita nō existētia. vt cū dicit
ois fenix ē. ex q̄ iste termin⁹ fenix h̄z nisi vnicū suppositū exīns. Iō hoc signū
ois recurrit ad fenices nō exītes. Iō istius p̄pōnis ois fenix. sensus ē. qđā
fenix ē z duo fenices nō exītes n̄z z iō fm ipos ista est falsa. ois fenix ē nec
est p̄radiccoria illius qđā fenix nō est. Sz ista est falsa regula sicut z suuz
fundamētū. s. q̄ ois sp exigit tria appellata. z est sile de hoc signo ois. z de
hoc signo nullus. sz nullus nō exigit tria appellata. qz ista ē vera. null⁹ fe
nix est alinus cū p̄uētēs est vera. s. nullus alinus est fenix. z sic si h̄ signum
null⁹ nō exigit tria appellata nec sile h̄ signū ois ¶ Cōtra p̄dicta arguit
p̄mo sic. plus req̄rit ad p̄ficādū p̄pōem vlem q̄ p̄ricularē sz ad verificā
duz p̄ricularē req̄rit exītia vni⁹ suppositi. ḡ ad verificāndū vlem req̄ritur
plura supposita. ḡ hoc signū ois exigit ad minus tria supposita. Scđo
arguit. ois non p̄t addi termino singulari. ḡ habet plura appellata.
Tertio arguit. ois denotat terminū cōem cui additur teneri pro plu
ribz. ḡ qñ addit termino h̄nti tū vni appellatū. talis additio est falsa ḡ in
debitū sibi addit. Quarto arguit. terminus cōis supponit quādāqz pro

Tractatus duodecimus

non existentibus. ergo potest fieri recursus ad supposita non existentia. sicut dicitur
regula antiquorum. Quidam arguit. hec est vera. aliquis fenix non est cum
aliquis fenix sit corruptus. ergo hec est falsa omnis fenix est. Ad primum
dicitur. quod quantum ad modum enuncianti plus requiritur ad verificandum pro-
positionem quam particularem. quod in propositione vltima predicatum denotat inesse subiecto pro-
prium non autem sic est in particulari tamen quantum ad rem non plus requiritur ad verifi-
candum propositionem vltimam quam particularem. Ad secundum dicitur negando prius
quod terminus singularis fecit naturam incorrumpibilem. ideo sibi repugnat ad
dicto signum vltimum. sed terminus communis licet quicquid habeat tamen vnum appellatum
fecit tamen naturam incorrumpibilem multis. ideo sibi potest addi signum vltimum. neque
ex hoc sequitur quod exigitur plura appellata sed sufficit quod sit terminus communis.

Ad tertium dicitur. quod hoc signum omnis denotat terminum eodem cui addit acci-
pi pro pluribus non simpliciter. sed ex conditione scilicet si habeat plura supposita.

Ad quartum dicitur. quod licet terminus communis cuius natura potest saluari tam in
existentibus quam in non existentibus possit supponere pro non existentibus. tamen
terminus communis cuius natura tamen saluat in suppositis existentibus non potest
supponere pro non existentibus quoniam ponitur cum isto verbo est. Ad quintum dicitur.
negando autem. et ad probationem dicitur quod non sequitur. quidam fenix est corruptus.
ergo fenix non est. quia in ista. quidam fenix est corruptus supponit tamen pro exis-
tentibus quam corruptis. sed in ista. quidam fenix non est. supponit pro pluribus tantum
Ideo illa est vera. omnis fenix est

Secundum predicta queritur de hoc sophismate. omnis homo est et
quodlibet dicitur ab illo est non homo est probatio hec est una co-
pulative cuius utraque pars est vera. ergo ipsa est vera. Impro-
batio omnis homo est et quodlibet differens ab eo est non homo quod
est falsum. quia hec est vera copulative cuius altera pars est
falsa Solutio prima simpliciter est vera. et improbatio pec-
cat penes falsam propositionem. quod differens ab omni homine in minus est
quam differens a sorte. quod differens ab omni homine supponit solus
pro alijs rebus ab homine. sed differens a sorte supponit pro eis-
dem et etiam pro alijs hominibus a sorte. unde bene sequitur. differens
ab homine ergo differens a sorte. et est locus a presubiectiva ad
suum totum si huic proponi differens ab omni homine apponatur
signum erit processus ab inferiori ad superius cum distributione.
et sic incidit fallacia propositionis in improbatione secundum vnum processum
quod duplex est processus in improbatione. quod bene sequitur. omnis
homo est ergo sortes est. et est locus a toto in quantitate. sed non
sequitur. hoc est dicitur ab omni homine. ergo differens a sorte. sed
est falsa propositio. sicut hic. omnis homo est. ergo omne animal. Item
queritur de hoc sophismate omnis homo est et alius homo sunt. Pro-
batio. sortes et alius homo sunt. plato et alius homo sunt et ceteris

Petri hyspani

ergo omnis homo et alius homo sunt. Improbatio. alius est
relatiuum diuersitatis substantie ergo supponit per diuerso ab
homine. sed non est alius ab omni homine. ergo prima est falsa.
Solutio prima est simpliciter falsa et probatio peccat secundum falla-
ciam figure dictionis a pluribus determinatis suppositionibus
ad unam determinatam. quia iste terminus alius habet determi-
natam suppositionem in premissis et in conclusione. Item probatio
peccat secundum fallaciam accidentis. quia licet sortes et plato et sic de alijs
inferant omnem hominem secundum se. non tamen sub hac copulatione que
est omnis et alius homo sunt. ut cum dicitur. omnis homo et alius
homo sunt. sicut cognosco cornu cum secundum se. non tamen sub hoc
accidente quod est venire. unde talis datur regula. Quoties/
cumque aliquid sequitur siue conuersim siue non. si aliquid pueniat uni
quod non pueniat alteri et per illud cui conuenit inferatur de eo
cui non puenit. semper est fallacia accidentis. verbi gratia homo
est. ergo substantia est. et species puenit homini et non substantie.
ideo si per hominem inferat species de substantia est fallacia accide-
tis. ut homo est species ergo substantia est species. Similiter
hic. risibile est proprium. ergo homo est proprium. Horum autem que
persequuntur quedam persequuntur conuersim. ut homo et risibile. alia
non. ut homo et substantia. Dicto de hoc sophis. restat dice-
re de isto. omnis homo est omnis homo. Probatio. sortes est sor-
tes. plato est plato et sic de alijs. ergo omnis homo est omnis ho-
mo. Et ut vult Boetius. nulla propositio est verior illa in qua idem
predicatur de seipso. sed sic est hic. quia omnis homo predicatur de omni
homine. ergo nulla est verior ipsa. et per consequens est vera. Im-
probatio. sua contradictoria est vera. scilicet illa. quidam homo non est
omnis homo. ergo ipsa est falsa. Item ad idem. omnis homo est
omnis homo. sed sortes est homo. ergo sortes est omnis homo. syl-
logismus est in dario. conclusio est falsa. ergo aliqua premissarum.
non minor ergo maior. sed maior est sophisma. ergo est falsum.
Solutio. prima est simpliciter falsa. et probatio peccat secundum conse-
quens ab insufficienti enumeratione singularium. quia cum illis
quas assumit debet sumere has a parte subiecti. sortes est omnis
homo. plato est omnis homo. et etiam istas a parte predicati. omnis
homo est sortes. omnis homo est plato et sic de alijs. quas di-

Tractatus duodecimus

mittit et sic peccat secundum consequens ab insufficienti enumeratione singularium. Ad aliud dicitur quod ibi idem non predicatur de seipso. sed predicatur omnis homo de homine sumpto pro qualibet sui parte.

Postquam autor determinavit de hoc signo omnis ostendendo qualiter distribuat. Nunc per ad maiorem declarationem eorum quae dicta sunt movet tria sophismata. Primum est omnis homo est et quilibet differens ab eo est non homo. quod quidem sophisma probatur et improbat. ut clare patet in textu cum solutione eiusdem sophismatis. ¶ Sciendum primum. quod secundum sophisma est omnis homo et alius homo sunt. quod quidem sophisma probatur et improbat. probatur sic. sortes et alius homo sunt. similiter plato et alius homo sunt et ergo omnis homo et alius homo sunt improbat sic. alius supponit per diverso ab homine. sed non est alius homo diversus ab omni homine. ergo sophisma falsum. quod procedit ut patet per impossibile probationem. ad probationem dicitur. quod ut vult autor in textu. quod peccat secundum fallaciam figure dictionis arguendo a pluribus determinatis ad unam determinatam respectu huius termini alius Unde si ille terminus alius eodem modo acciperet in singulis partibus antecedentis tunc una pro antecedentis esset falsa. ut si caperet per socrate inductio veniret ad sortes. ut dicendo. sortes est et alius homo sic illa esset falsa. quod denotaret sortes esse alius a seipso. Aliter autem solvit autor dicens. quod ibi est fallacia accitris. quod si sortes et plato et. possunt inferre hoc totum omnis homo secundum se. non tamen secundum quod stant sub tali adiuncto et alius homo sunt. imo omnis homo hic accidit sortis et platonis. secundum quod accipiunt cum hoc adiuncto. et alius homo sunt. Et ideo autor ponit unam regulam de fallacia accitris. quae satis clara est in textu. ¶ Sciendum secundum. quod per autor movet tertium sophisma hoc scilicet omnis homo est omnis homo. quod probatur inductivae sic. sortes est sortes plato est plato et ergo omnis homo est omnis homo. scilicet probatur. quia idem predicatur de seipso. ¶ Sophisma verum. Improbat autem sic. eius per dictoria est vera. scilicet quidam homo non est omnis homo. ergo sophisma falsum. Item bene sequitur. omnis homo est omnis homo. sortes est homo. ergo sortes est omnis homo. conclusio est falsa. ergo aliqua praemissarum. non minor ergo sophisma. Solutio. sophisma est falsum simpliciter ut ostendunt rationes improbant. ¶ Ad primum argumentum dicitur quod non est sufficiens in ducendo quod omnis homo debet se ponere a parte predicati dicendo. sortes est omnis homo. plato est omnis homo et. Ad secundam rationem negat auctor. quod ibi idem non predicatur de seipso sed predicatur omnis homo de omni homine sumpto pro quolibet suorum supposito. ¶ Sciendum tertio quod hoc signum omnis adiunctum predicato propositionis quandoque reddit propositionem falsam et quandoque non. Si enim predicatum sit terminus communis actu habens plura supposita. quorum numerus est infinitus et indeterminatus. siue sit singularis numeri siue pluralis semper propositio est falsa. Sed si predicatum habeat plura supposita quorum numerus est determinatus propositio potest esse vera Si sumatur in plurali numero ut demonstrat tractatus duodecim capitulis bene vere dicit ista sunt omnia animalia. Sed si predicatum habeat unicum suppositum actu et sumatur in singulari numero propositio est vera ut ista sol est omnis sol. similiter si sumatur in plurali numero. ut sol est omnes soles. ¶ Sciendum quarto quod hoc signum omnis diversitas

Petri hyspani

de se hz quando addit p̄dicatoz qm̄ subiecto quādoq; em̄ additur p̄dicato
rūc est ps̄ ip̄ius p̄dicati. Sed qm̄ addit subiecto nō est ps̄ subiecti s; ē dī
sp̄ositio eius. vt cū dīz oīs hōmo est hō. ibi hōmo est subiectū. s; cū dīz oīs
hōmo est oīs hōmo. totū oīs hōmo est ibi p̄dicatū. Ex quo pr̄z. q; p̄dicat
tum p̄positōis affirmatiue quo ad se totū nūq; distribuit sed bñ ps̄ eius
Sed p̄dicatū oīs p̄positōis negatiue distribuit p̄ negatōnem. vt nullus
hōmo est hōmo. q; negatio habet virtutē distribuendi illud quod sequit̄
ip̄am. ¶ Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. Adam differt ab omī homine
q̄ est z nō est nōhōmo. qd̄ patz p̄ porphiriū dicentē in p̄dicabilib; siue sor
tes sit siue nō sit. semp hōmo est animal. ergo p̄mū sophisma est falsum.

Secūdo arguit sic. bene sequit̄. sortes nō est oīs hōmo. q; sortes differt ab
omī hoīe. qd̄ falsum est cū ip̄e sit hōmo. Tercio arguit. oīs hō z hōmo
pictus sunt s; hō pictus est alius ab omī hoīe. ergo scdm̄ sophisma verum

Quarto arguit. oīs hōmo nō est solus. s; oīs hōmo z alius hō sunt. cr̄
go bñ p̄dicat de alio z sic ista erit vera. oīs hōmo ē oīs hōmo. Quinto
sic. oīs hōmo z oīs hōmo idem sunt. ergo vnū p̄dicat de alio. ¶ Ad pri
mum dīz. q; adam nō est hōmo ex̄is siue p̄sens p̄ quo tenet hōmo in sc̄da
p̄re sophismatis. q; rō nō deludit. Ad scdm̄ dīz. negat p̄mā. q; negatio in
clusa in hoc verbo differt posita in p̄nce plus negat q; negatio posita in añ
cedente z ideo debet inferri. sortes nō est oīs hōmo. q; differt ab aliq; hoīe
q; ad hoc q; possit inferri differt ab omī hoīe debet assumi. sortes ē omīs
hō qd̄ est falsum. Ad tertium dīz. negat p̄mā. q; hō nō dīz vniuoce de hoīe
vivo z de hoīe picto. Ad quartū dīz. sol⁹ p̄t excludere ab omī homine
simp̄l̄ z sic p̄sequens est falsum. vel excludit ab omī homine determina
to z simp̄l̄ sumpto. z sic est verum. z hoc modo nō valet p̄sequētia. Ad
quintum dicitur. q; si omīs hōmo z omīs hōmo capiantur materialiter
sic sunt idem. z hoc sophisma est verum sed si capiantur sc̄atiue nō sunt ea
dem. vt paruit in quarto notabili.

Sequit̄ de hoc signo nullus quod sc̄at qm̄ vniuersalr ne
gatiue. vnde sc̄at idem sicut hoc signū omīs cum negatōne
postposita. z ideo omīs nō z nullus eq̄pollent. De hoc signo
nullus talis datur regula. Quotiēscunq; hoc signū nullus
immediate adiungit terminō cōmuni. p̄fundit ip̄m mobili
ter z distributiue. z similit̄ terminū cōmunē sibi adiunctū me
diatē. vt nullus hōmo est asinus. vnde potest fieri descensus
sub subiecto sic. ergo sortes nō est asinus nec plato z sic de
alijs. z etiam sub p̄dicato. Circa p̄dicta querit̄ de hoc so
phis. nullus hōmo est omīs hōmo. Probat̄ sic. sortes nō est
omīs hōmo. plato nō est omīs hōmo z sic de alijs. ergo pri
ma est vera. vel sic sua p̄radictoria est falsa. s; ista qdam hō ē
omīs hōmo. ergo est vera. Contra. ibi p̄dicatur oppositū
de opposito. ergo est falsa. Solutio. p̄ma est vera. z ad im

Tractatus duodecimus

probatōem respondet p̄ interemptōem. q̄ ibi nō p̄dicat op̄positum de opposito. sed remouet om̄is homo ab hoc sumpto p̄ quolibet suo supposito z hoc est verum.

Postq̄ autor determinauit de hoc signo om̄is qd̄ fecat qm̄ vlt̄ affirmatiue. Sic p̄r determinat de hoc signo nullus qd̄ fecat qm̄ vlt̄ negatiue. vel fecat idem cum hoc signo om̄is cū negatōe postposita. ideo om̄is nō z nullus eq̄pollent Ita s̄tr̄ ecōuerso nullus nō huic signo ois. ¶ Sciendū p̄mo q̄ q̄uis hoc signū nullus in se sit vnum z vnicū habens virtutem. tamē respectu eoz que sunt susceptiua sue distributiōis virtutis est duplex vt patz p̄ regulā quā de ip̄a autor ponit in textu. scz quotiēscūq̄ hoc signū nullus adiungit immediate termino distribuit ip̄m mobili ter. z similr terminū cui adiungit mediate. ideo tam subiectum q̄ predi catum. p̄positiōis vniuersalis negatiue distribuitur dum fuerit termin⁹ cōmunis. vt dicendo nullus homo est asinus. Ibi em̄ distribuit tā hō q̄ asinus. qz sub vtroq̄ p̄r fieri descensus. Et cā hui⁹ regule ē. qz hoc signū nullus fecat qm̄ vlt̄. id̄ distribuit terminū cōm cui immediate adiungit. Ex isto p̄z quare negatiua p̄r p̄uertit simplr. ¶ Sciendū sc̄do. q̄ circa hoc signū null⁹ autor mouet tale sophisma. null⁹ hō ē ois hō qd̄ pbat̄ se fortes nō est ois homo. z sic de alijs. q̄ nullus hō est ois hō. Itē sua p̄dictoria est falsa. scz hec. aliq̄s hō est ois hō ergo sophisma est vex. Improbatur aut̄ sic. ibi p̄dicat op̄positū de opposito. q̄ sophisma falsum. Solutio sophisma est vex z improbatio assumit falsum. qz ibi nō p̄dicat op̄positū de opposito s̄z cō oem hoīem remouet a quolibet supposito hoīs. ¶ Sciendum tertio. q̄ sicut h̄c est vera nō homo est ois homo sic etiam illa. Nullus homo est ois homo. Ibi em̄ remouet esse oem hoīem a quolibet supposito hoīs. Unde ista. Nullus homo est om̄is homo eq̄poller huic. ois homo est aliquis homo p̄ quartā regulā eq̄pollentiaz. debet sumi aliq̄s pro aliquo supposito determinato homis. sed ista est vera ergo z alia. ¶ Sciendū quarto. q̄ hoc signū null⁹ quādoq̄ ē sit restrictiū z distributiū. vt cū d̄r null⁹ hō est mulier. s̄z hoc est ratōe diuersoz. ¶ Est em̄ distributiū ratōe sui fecat. qz fecat vlt̄ z est restrictiū ratōe sui modi fecandi q̄ est gen⁹. ¶ Tū hoc signū nullus nō p̄r collectivē capi sicut hoc signum ois z hoc est ratōe negatiōis quā includit ratōe cuius semp̄ h̄z distribubere diuidere z nunq̄ colligere. ¶ Cōtra p̄dicta arguit p̄mo sic. cū dicit̄ hō ē nullus asinus. ibi hō distribuit. z tū sibi adiungit signū. q̄ tra regulā tam rextus. Sc̄do arguit. bñ sequit̄ nullus hō est ois hō. q̄ nullus hō ē fortes. p̄ns est falsum. ergo aīis. Tercio arguit ista p̄positio est falsa cuius p̄dicatū de nullo verificat de quo verificat subiectū. s̄z sic est de ista nō hō ē ois hō qz nullus hō verificat de equo z de hoc nō verificat ois hō q̄ sophisma falsum. Quarto sic. nullus hō z ois hō p̄rariant. q̄ om̄is hō nō p̄r verificari de nullo homine alā p̄raria verificarent de eodē. ergo sophisma falsum. Quinto sic. bene sequit̄. nullus hō est nullus hō. q̄ nullus homo est fortes. sed p̄sequens est falsum. ergo illa falsa. nullus homo est nullus homo. ¶ Ad p̄mum d̄r. q̄ in illa p̄positiōe hoc signū null⁹ nō adiungit illi termino homo nec mediate nec immediate. qz signum d̄r

Petri hyspani

adiungi solum illi quod sequitur ipsum et solum in tale potest agere. Ad secundum dicitur negat consequens. quia non bene sequitur nullus homo est omnis homo. si nullus homo est fortis. sed debet sic subsumi sub illo predicato omnis homo. si nullus homo est res que sit omnis homo. Ad tertium dicitur. quod si nullus homo accipit materialiter siue per totum in quantitate siue positue. ita quod virtute intellectus lectus accipiat per aliquam rem que est nullus homo. ut per lapide vel per asino. sic sophista sima esset falsum. sed si accipiat fecatiue. ita quod homo sit subiectum. et non hoc totum. nullus homo. sic est vera. Ad quartum dicitur. quod contraria bene verificantur de eodem negatiue. ut puta de rubeo dicitur quod nec est albus nec niger et ita bene dicitur nullus homo est omnis homo. quia ibi remouet esse hominem ab omni homine. et ita nullus homo et omnis homo negantur de eodem. Ad quintum dicitur. quod negatiui quia ibi a distributione inferioris arguitur ad distributionem superioris. non fortis enim in plus se habet quam nullus homo. Unde talis datur regula. quod si scilicet predicatur vltimo sumptum negatiue non debet subsumptio fieri sub illo predicato ratione distributionis sibi conuenientis sed ratione negationis. ideo debet sic argui. nullus homo est nullus homo. ergo nullus homo est res que est nullus homo. ut puta talis lapis et non sic. nullus homo non est fortis vel plato. Similiter hic nullus homo est omnis homo. ergo nullus homo est res que sit omnis homo.

Sequitur de signo nihil. quod fecit idem quod nullus. sed includit in se terminum recipientem suam distributionem quia nihil est signum vniuersale cum negatione. et res est terminus recipiens eius distributionem. Circa predicta queritur de hoc sophismate nihil videns est aliquid videns. Probat sic. non rem hanc videns est aliquid videns. quia non videns forte est videns platonem. non illam rem videns est aliquid videns. et sic de alijs. si nihil videns est aliquid videns. si prima est vera. Contra. ibi predicatur oppositum de opposito. si locutio est falsa. Quidam distinguunt nihil videns est aliquid videns. eo quod hec dictio nihil potest esse accusatiui casus et est sensus. nullam rem videns est aliquid videns. vel potest esse nuntiati casus. et est sensus nulla res videns est aliquid videns. et secundum hoc ponunt amphibologiam ex parte casus. sed hoc non soluit. quia in utroque sensu est falsa. Sed alij distinguunt hanc iterum nihil videns. eo quod negatio in hoc termino nihil potest negare principium primo positum. et est sensus. nullam rem videns est aliquid videns. et sic est diuisa. Vel potest negare hoc verbum et tunc est sensus. quilibet rem videns non est aliquid videns. et sic est composita. sed hoc non soluit. quia in utroque sensu est falsa. cum opposita ponantur circa idem. Solutio. dicendum est quod prima est simpliciter falsa. et probatio peccat penes fallaciam figure dictionis a pluribus determinatis ad vnam determinatam.

Tractatus duodecimus

huius termini videns. quia in pmissis habet suppositiōnem determinatā in p̄clusionē similē. Vel peccat fm fallaciam accidentis. quia quāvis videre cōmunicatur omnibus fm se nō tamen fm q̄ vniuntur in hoc toto nihil videns. vnde totum accidit parti. et sic esse videns aliquid. assignatur inesse vtriq̄.

Sciendū est q̄ omēs pmissi sunt duplices. qz negatio p̄t determinare verbum vel p̄ticipium vt dictum est p̄us. vnde antiqui posuerunt pmissas esse duplices ppter talem regulam quam dabāt. Quotienscūq̄ negatio et distributio includunt in vno termino ad quodcūq̄ refert vñ et reliquū. Vñ cū distributio posita in obliquo nō possit in p̄dicta oratione attingere verbū. ita neq̄ negatio. Item idem est iudicium de istis sophismatibz. nullū caput habens est aliq̄d caput hñs a nullo hoīe differens est ab aliquo hoīe differens etc.

Postq̄ autor determinauit de hoc signo nullus. hic p̄t determinat de hoc signo nihil. Et ordinis rō ē. qz hoc signū nihil vltra hoc signum nullū includit terminū recipiēte distributiōem. Itē hoc signū nullū simpliciter ē q̄ hoc signū nihil rō ē cui p̄mo determinauit de ipso. ¶ Sciendū p̄mo q̄ h signū nihil ē distributiū subiecti. et in hoc puenit cū illis signis nullus oīs. Sz differt p̄mo ab h signo oīs. qz oīs qm vlt affirmatiue fecit. nihil aut qm vlt negatiue et differt ab h signo nullū. qz includit terminū sue distributiōis. valet em nulla res et ibi res est terminus suscipiens distributiōnem importatā p hoc signū nullū. distribuit em terminū sequentē se mediate vel immediate. sicut ly nihil distribuit terminū in ipso inclusum q̄ ē mediate sequēs. Et itā terminū positiū a p̄e p̄dicati distribuit qui se h̄z sicut mediate sequens. ¶ Sciendū scdo. q̄ ad maiore notificatiōem huius signi nihil autor mouet in textu illd̄ sophisma nihil vidēs ē aliq̄d vidēs. sed p̄batio et iprobatio patēt in textu. Et subiūgit p̄t vñā solutiōem autē q̄nē q̄ dicebāt ibi ē aphibologia ex diuersitate casus fm q̄ nihil p̄t ēē nri casus vlt acci casus. pe. h̄y. iprobat dictā solutiōem. qz in vtroq̄ sensu ē falsum. Itē ad soluendū ipm. debz simplr negari. p̄t tñ distingui ne alibi deat snā multitudinē ignorare et clare videat q̄ter in vtroq̄ sensu sit falsum. ¶ Sciendū tertio. q̄ antiq̄ alit̄ distinguit illd̄ sophisma. Et dicūt q̄ ibi p̄t ēē cōpositio vlt diuisio fm q̄ negatio inclusa in hoc signo nihil p̄t ferri ad copulā et sic ē cōposita. vlt ad illd̄ p̄ticipiū vidēs et sic ē diuisa vñ si illd̄ signū nihil sit acci casus dicta solutiō ē iprobāda qz vt p̄z p regulā positiū textu. negatio inclusa in h signo nihil qm ē acci casus nō p̄t ferri ad copulā cū distributio in ipso inclusa nō p̄cedat p̄dicatū. Sz qm est nri casus tñ ex quo vis negatiōis fertur in p̄dicatū ita etiaz fm hoc videt q̄ ipsum sophis. potest distingui sed tñ vt dictū est in solutiōe p̄cedenti illa distinctio nō soluit sophis. qz in vtroq̄ sensu ipm ē falsum. ¶ Sciendū q̄to q̄ autor soluit dictū sophisma fm eius p̄p̄ā opinionē dicēs. q̄ dictū sophisma sit

Petri hyspani

simpliciter falsum. Et ad probationem respondetur quod secundum fallaciam figure dictionis peccat. arguendo a pluribus determinatis ad unam determinatam respectu huius termini videtur. tamen in ista solutione operari supponere quod illud signum nihil possit in parte sic accipi casus et non possit distribuere istum terminum videns possit in parte cum argueretur a pluribus determinatis ad unam determinatam. et sic esset bona inductio et sic sicut prius esset falsum ita et ante. deberet enim sic inferri ista res non videtur est aliquid videtur et ista etiam non videtur est aliquid videns etc. si nihil videns est aliquid videtur. modo omnes premissae ille sunt falsae sicut et prius. Aliter sic soluit in textu dicens. quod ibi est fallacia accipiendi. quia in premissis attribuitur omnibus suppositis videre hoc quod est nihil videns secundum se acceptum. et secundum quod non videntur in hoc quod est nihil videtur. Contra predicta arguitur primo sic. omne signum distributum debet aliquid fecisse secundum distributionem subiecti inquantum subiectum. sed hoc signum nihil nullam rem fecit imo de negationem cuiuslibet rei. non est signum distributum. Secundo sic. Nihil fecit quicquid vult et etiam fecit terminum eodem susceptum distributum est. et est equocum et per prius sophisma debet distinguere. Tercio sic videtur ista dictum est. nihil fecit terminum distributum est ei recipiente. sed cum hic solui determinat de signis distributis et non de terminis distributis. Ideo de eo hic nihil esset determinandum. Quarto arguitur contra regulam positam in textu quod est distributio importata per signum negatiuum tamen fertur ad subiectum propositis non autem negatio. sed contra regulam. Quis ergo arguit. Distributio facta per hoc signum nihil fertur in predicatum materiale. negatio autem solam fertur supra copulam et non solam supra predicatum materiale. Contra regulam. Ad primum dicitur. quod hoc signum nihil non fecit aliquam rem positam ne fecit tamen aliquam rem privatiue et negatiue. et hoc sufficit ad signum distributum. Ad secundum dicitur. quod hoc signum nihil fecit illa duo tamen fecit illa per modum unius id non est equocum. Ad tertium dicitur. quod hic solui determinat de hoc signo nihil inquantum distributum et solui incidenter ostendit quod importat terminum recipientem distributum est. Ad quartum dicitur. quod in signo vult negatiuum duplex est virtus distribuendi. Quedam enim est quod puenit ipsi signo inquantum fecit vult. et ita tamen fertur ad subiectum. Alia est virtus distribuendi signi quod puenit sibi ex consequenti ratione negationis quam includit et de illa intelligitur regula. Ad quintum dicitur. quod licet negatio primor per se solum fertur in copulam tamen ex consequenti bene fertur ad predicatum materiale. ipsam distribuendo.

S Equit de signis distributis duorum et talia sunt neuter et uterque. et differunt a predictis. quoniam omnis nullus et similia distribuunt per omnibus individuis terminis communis. sed uterque et neuter distribuunt solum pro duobus per demonstrationem. ut uterque istorum neuter istorum. Circa predicta queritur de hoc sophismate. Ab utroque istorum enunciatum est verum. posito quod sortes dicat deum esse. plato vero dicat hominem esse animal. et ambo dicant simul hominem esse asinum. et illi duo demonstrent per hoc nomen istorum. probatio. A sorte enunciatum est verum a platone enunciatum est verum. Gab

Tractatus duodecimus

utroq; istorū enūciatū est verū Contra ab utroq; enunciatus
est verū. sed nihil enūciatū ē ab utroq; istorū nisi hominem esse
asīnū. ergo hominem esse asīnum est verū. qđ est falsum Solutio
prima est vera. et probatio peccat secundum fallaciā accētis. sicut
habet ab Aresto. hec propositio ponit esse vera Quoniam contrario
rum eadē ē disciplina. et tū nullap ticularis disciplina ē oīm
contrariorū. s; disciplina cōiter sumpta Tū hic ē fallacia accē/
dētis oīm contrariorū eadē ē disciplina nisi hec vlla et sic de
alijs. qđ oīm contrariorū hec eadē ē disciplina vllā qđ ē falsū.
Sic hic hō ē spēs s; nullus ē hō nisi sortes vllā plato. et sic de
alijs. Et sic ē fallacia accētis in proposito. qđ hec dictio enūcia
tū ē et hec dictio verū tenent p ipso in cōi. et sic ab utroq; ipso
enūciatū ē verū. vñ enūciatū ē verū. vñ enunciatus nō tenet p
pticulari enūciato ab utroq;. vñ pticulare enūciatū ab utro
q; accidit enūciato in cōi. sicut pticulare inferius accidit suo
superiori et verū assignat vtriq; inesse. Et appellat superi⁹ hic
oīm qđ ē mai⁹ siue essentielle siue accidentale. Quidā tū di/
cunt qđ prima est falsa. et dicūt qđ enunciatus accipit p pticulari
enūciatio ab utroq; et sicut verū p pticulari Et probatio peccat
secundum fallaciā figure dēōis a plurib; determinat ad vnā determina
tā hui⁹ termini enūciatū et hui⁹ termini verū. s; prima solutio
melior ē et subtilior Sequit de h signo neut qđ fecit idē qđ vter
q; cū negatōe sibi opposita. vñ sicut null⁹ de se bz distributi
one et negatōem sicut et neuter. s; neuter est distributiū duorū
tū. Itē qrit de hoc sophis. neutri oculū habēdo tu potes vi
dere. probatio. dextrū oculū nō habēdo tu potes videre sinist⁹
oculū nō habēdo tu potes videre. qđ prima ē vera Contra. neu
tri oculū habēdo tu potes videre. qđ neutri oculū habēs vel
dū neutri oculū hās tu potes videre qđ falsum ē. pntia pte.
qđ gerūdia terminata in do hnt resolui p dū. vll p si. vll p q. s;
utroq; mō ē falsa. qđ prima ē falsa. Solutio prima ē falsa. probatio
peccat secundum fallaciā accētis. qđ posse videre puenit pti bz secundum se
sc; put sunt diuise. s; nō puenit eis. put sunt vnite in suo toto
vñ hic pte p pma regulā cū ad ptes sequat totū. ut potestas
videndi cōuenit pti bz et nō toti. ideo si partes inferant de
toto ibi est fallacia accidentis.

Petri hyspani

Postq̃ autor determinauit de signis distributiuis pluriū. hic p̃r de terminat de signis distributiuis duoz. Cuius ordinis rō est. q̃ distributio ē quasi vñ ad plura facta p̃cipatio diuisim. et sic q̃ro aliqd ad plura distribuit tanto p̃fectiori modo puenit sibi nomē distributiōis. Ideo p̃us determinat de signis distributiuis pluriū q̃ de signis distributis duorum.

¶ Sciendū p̃mo q̃ sicut se h̃nt oīs z nullus sic se h̃z vter et neuter. Sicut enī nullus icludit oīs cū negatōe postposita z sic ṽz r̃atū sicut oīs ita neuter ṽz t̃m sicut vter cū negatione postposita. Unde neuter idē ē q̃ vter nō. sed t̃m d̃r̃ h̃mōi signa inter se. q̃ oīs z nullus. sunt distributiuia pluriū. s̃z vter z neuter sunt distributiuia duoz. Unde neuter puenit etiā cū hoc signo nihil qd̃ distribuit rerū cōm sequēte r̃a mediate q̃ imediate. ita s̃lt̃ neuter.

¶ Sciendū sc̃do. q̃ circa hoc signū vterq̃ autor mouet tale sophisma. supposito q̃ fortes dicat deū esse et plato. dicat hōiem esse alia. et ambo simul dicat hōiem esse asinū. Querit tūc de veritate huius sophis. an ab vtroq̃ enūciatū sit verū z probatio z improbatio satis patet in textu autor soluit sophisma dicens q̃ est verū z peccat probatio penes fallaciā accētis. sicut hec. hō est spēs. s̃z nō est aliquis hō. i. fortes. vel platon qui sit spēs. Ibi enī spēs vere puenit hōi. z hoc q̃ infert. hō de forte creditur q̃ debeat inferri de ipso forte. S̃lt̃ cū ē in probatione sophismatis ab vtroq̃ enūciatū est verū. sed enūciatum est ab vtroq̃ istoz hōiem esse asinū. igitur hoc est verū. Verū enī est in enūciatione in cōi non aut̃ in illa vel illa necessario.

¶ Sciendū tertio. q̃ autor puenienter ponit vnā alia z solutōem antiquoz dicentū. q̃ sophisma est simplr̃ falsum z q̃ probatio peccat fm̃ fallam figure dictōis arguendo a plibz determinatis ad vnā determinatā rōne huius termi verū. z etiā rōne huius termi enūciatū. sed vt dicit autor in textu p̃ma solutio est melior z subtilior. Ideo dōm est q̃ enūciatū in p̃missis h̃z sup̃dēm determinatā. sed in p̃clusionē supponit simplr̃. non tamen sic q̃ ibi nullo mō stat pro inferioribz. sed q̃ nō stat pro inferiori determinato. rōne cuius posset reddi locutio vera.

¶ Sciendū quarto q̃ circa hoc signū neuter autor mouet tale sophisma neutriū oculū h̃ndo tu potes videre. Cuius probatio et improbatio patet in textu. de inde soluit ipm̃ dicens. q̃ ipm̃ est simpliter falsum. Et ad probatōem d̃r̃ q̃ peccat p̃ra fallaciā accētis. Videre enī puenit p̃ribz sc̃z dextro oculū lo z sinistro p̃ se acceptis. ideo qm̃ aliqd non habet oculum sinistrū adhuc potest per dextrū et ecōtra. Et propter hoc infert de ipsis fm̃ q̃ stat sub hoc toto neutriū oculum h̃ndo et vt sic ipis nō cōuenit. et tō ibi est fallaciā accētis. Debet enī sic argui. nec dextrū oculum habēdo nec sinistrū potes videre. et tunc erit falsum sicut et aīis.

¶ Cōtra p̃dicta arguit p̃mo sic. non ponitur aliqua distributiuia trium vel quatuor. ergo non debent poni distributiuia duorum. Sc̃do arguit sic. signū vniuersale variatur solū fm̃ variatōem termini cui adiungitur. vt dictū est p̃ius de hoc signo nullus. ergo vter z neuter appositā terminis h̃ntibz plura supposita q̃ duo distribuiunt pro pluribz. s̃z.

¶ Tertio sic. si neuter esset signū iste eēt cōtradictorie neuter hō currit z alh̃ hō currit. s̃z nō possz simul eē vere qd̃ falsum est. vt facilius probaretur. ergo neuter nō est signū distributiuum.

¶ Quarto sic. si terminus enūciatum in istis p̃missis z probatōibz p̃r

Tractatus duodecimus

mi sophismatis supponeret determinare et in conclusionem simpliciter sequeret quod fallacia figure de omnis committeret arguendo a suppositione personali ad suppositionem simplicem, et sic probatio primi sophismatis essent neganda, et per primum sophisma esset verum. Quinto arguitur contra secundum sophisma quod in probatione eius arguitur a partibus in quantitate ad suum totum. Est bonus locus dialecticus, et per primum non peccat contra fallaciam accedentis. **A**d primum dicitur negatur prima, quod ista signa omnes nullus sufficienter distribuitur per tria aut per quatuor, sed non proprie per duobus, quod de duobus non dicimus omnes, ideo convenienter ponitur aliquod signa distributiva duorum. **A**d secundum dicitur quod non est fide de istis duobus signis et de alijs, quod alia signa distributiva fuerunt imposita sic quod possunt distribuere adequate terminum per omnes suis suppositis, sed ista duo signa vter et neuter fuerunt imposita ut distribuere solam pro duobus. **A**d tertium dicitur quod si capiat alter indeterminatam, sic quod posset supponere pro alijs quod distributis per ly neuter, sic iste propositio nescit ambigere esse vere nec sunt contradictorie. Sed si alter fecit probationem vel premium eius quod distribuitur per neuter, sic dicere propositio sunt dicere contra dictorie nec ut sic possunt esse simul vere. **A**d quartum dicitur quod duplex est suppositio simplex. Quedam est que provenit termino cui repugnat stare per suppositis, et arguendo a tali suppositione simplici ad personam si lem non bene arguitur. **A**lia est suppositio simplex que convenit alicui termino cui termino cui non repugnat stare pro suppositis indeterminatis et arguendo a suppositione personali ad simplicem hoc modo acceptam vel contra non est fallacia figure dictionis. **A**d quintum dicitur quod in dicta suppositione arguitur a partibus in quantitate ad suum totum respectu primum ponentium differentiam inter presens et totum, ideo probatio peccat secundum fallaciam accedentis.

Abito de signis distributivis primum subiectivum. **E**t sequenter queritur utrum negatio habeat vim distributivam si sine confundendi. Et dicitur quod sic, quod aristoteles in primo perihermenias dicit quod ille contradicit homo est iustus homo non est iustus, et altera est universalis cum subicitur terminus communis, sed non nisi hec non homo est iustus, et ille terminus homo distribuitur, sed non est ibi aliquid a quo distribuitur nisi negatio, et distribuitur a negatione. **C**ontra si negatio habeat vim confundendi, et sicut ista est incongrua omnis sonat, currit, sicut hec, non sonat, currit, quod est falsum, quod quavis signum distributum non possit addi termino singulari, tamen negatio bene potest addi. Item ubicumque distributio ibi est terminus communis sumptus vult, et oportet quod ibi sit dictio secundum quam vult, sed signum vult fecit quam vult terminum, negatio vero non, et non habet vim distribuendi quod concedimus dicentes, quod negatio non confundit sed negat hoc quod post se invenit. **U**n cum adiungitur terminus communi negatio ipse sed ad negationem superioris sequitur negatio cuiuslibet inferioris, eo quod destructo superiori destruitur quolibet eius inferioris, et ne

Petri hyspani

gatio nō confundit s; negat qđ post se inuenit siue sit vñe vñ pri-
culare. Solo aut pñz ad hoc qđ obijciť. qz hec est vñs nō hō
est iustus. hoc nō ē ppter naturā distributōis exñtis in nega-
tōne sed hoc ē qz neget hō in cōi. quo remoto remouet qđlibz
eius inferius Item solet poni quedā distributio aptitudinis
vt oīs hō timet in mari. i. aptus natus ē timere in mari. Itēz
solet poni distributō accōmoda. vt celuz tegit oīa pter seipm
et deus creauit oīa alia a se sed ista duo genera distributio-
nis nō sunt ita ppria vt alia

Postq; autor determinauit de signis distributiuis priū subiectiuaruz
Nūc pñr determinat de negatōe. videlicet vñz negatio habeat vim distrib-
tuendi. Cuius ordīs rō est. qz in isto tractatu autor pñcipaliť intēdit de
terminare de signis distributiuis priū subiectiuaruz. Et qz negatio ppe
nō distribuit Itē pñs determinatū est de signis distributiuis priū subiecti-
uaruz qđ de negatōne. Et qz cū negatio p accñs distribuit p priū subiecti-
uis. iō imediate post signa distributiuia priū subiectiuaruz determinat de ipa
negatōe añqđ de distributiuis p priū integralibz ¶ Sciēdū pmo. q
negatio pē capi duplť. Vno. p orōne negatiua. z isto nō sumit h. Alio
mō. p infñto negandi siue p signo negatiuo. cuiusmōi est hoc aduerbiū nō
et hoc mō capī adhuc duplť. Vno. negatiue siue negant. z h est qñ ad
dīf termino p appōem. sic q nō intrat p pōem cū dēōne cui adiūgit. Alio
capī infñtāter. z sic pponit et facit vñā dēōem cū termino cui adiūgit. vt
nō hō. z de negatōe negante solū est ad ppositū ¶ Sciendū scđo. q autor
in tex. arguit ad vñā qz pñe dicte qñtionis qua qrebat in pñcipio pñuati-
onis. Vñz negatio habet vim seu pñtē distributendi. vt pñz in tex. Sed
p solutōe qñtionis est aduertēdū q aliqd pñt habere vim distributendi du-
pliciter. Vno. pñmo et p se. scđo p accñs et ex pñti. tūc rñdes q negatio
nō hz pñtē distributendi pñmo et p se. vñz per duas rōnes textus. qz sic nō
posset addi termino singulari. et qz etiam nō fecit qñ vñr. tñ negatio tene
hz pñtē distributēdi p accñs. qz pñmo z p se negat formā impozitatā p ter-
minū. q si sit cōis p abnegatōem eius seqtur negatio inferior ei. et sic sub
tali pñb poterit subsumptio fieri et sic destruit p accñs. Si pño ad dat ter-
minū singulari. qz ille fecit formā indiuiduatā ad ei. negatōem nō sequit
negatio alicuius inferioris. iō nō distribuit. z ita nō pñt ipm distribuere

Sciendū tercio q autor ponit aliquā distributōnem que dī aptitudi-
nis. vt oīs homo timet in mari nō est sensus. q oīs hō actu timet in mari
sed qz oīs hō aptus na tus est timere in mari. Et dī distributio aptitudi-
nis. ideo qz non solum aptitudinaliter pñuit subiecto. sed etiā qz aptum
natū est cōuenire suppositis subiecti fm suā naturā. vñ si hō ē in mari fm
suā naturā ē iet nar. timere et si nō timeret ēē pñra naturā ei. ¶ Sciendū
quarto. q autor in textu ponit aliā distinctōem q dī distributio accōmo-
data. q terminū nō distribuit p oīb; suis suppositis simplť adeqte. s; accō-
modate. p alijs a se. vt celū tegit oīa. et sñr solet dici q est distributio accō-
modata cū dī dyalerica viam habet ad oīm methado pñcipia.

Tractatus duodecimus

¶ Contra p̄dicta arguit̄ primo sic. prius dictum est in textu. q̄ hoc signū nullus rōne negationis quā includit. habet p̄tutem distribuendi p̄dictatum. ergo negatio h̄z virtutem distribuendi. Secūdo sic. Lū v̄z homo nō est asinus sub illo termino asinus potest fieri descensus. ergo distribuitur et non nisi per negationem. ergo negatio habet vim distribuendi. Tercio arguit̄. Distributio est multiplicatio termini cōis facta per signū vniuersale. ergo negatio nō distribuit ex p̄nti cum nō sit signū v̄le. Quarto arguit̄. vnus rei est t̄m vnicus actus. sed negationis actus est negare. q̄ non potest distribuere. Quinto sic. Dicit̄ est q̄ hoc signū cōis distribuit terminū cōem pro oibz suis suppositis. ergo cū dicitur celū regit oīa ibi nihil accommodat̄ acc̄nt̄. et sic non est ponenda distributio accommodata.

Ad primū dicit̄. q̄ negatio nō habet p̄tutem distribuendi p̄mo et p̄ se et quo ad hoc b̄n p̄b̄ant ista argumenta nihilominus b̄n distribuit p̄ acc̄nt̄. simili modo d̄m̄ est ad secūdū et terciū. Ad quartū dicit̄. q̄ negatio cōis est vnicus actus p̄p̄us p̄mo et per se sibi p̄uenies est q̄ est negare. habet t̄m aliū p̄ acc̄nt̄ sibi p̄uenientē q̄ ē distribuere. Ad q̄ntū d̄z q̄ hoc signū omnis ex natura sua distribuit terminū cōem. pro oibus suis suppositis. s̄z t̄m in aliq̄bz orōnibz determinatis s̄m cōem vsū a sua distributione exclusi v̄nū suppositū. vt patet in exemplo textus. et q̄ illa genera distributionū nō sunt ita p̄p̄ia ideo posterius de ip̄is determinauit.

Equitur de hoc signo totus quod est distributiuū p̄tium integraliter. vt hic totus sortes est albus. Est eī sensus sortes s̄m q̄libet sui p̄tem est albus. ad quā sequitur quelibz pars sortis est alba. Probatio in hac totus sortes ē albus sortes subijcitur albedini s̄m se et partes eius nō s̄m se sed put̄ sunt in suo toto sue sub forma totius. ergo nō subijciunt̄ albedini nisi per totū. et sic p̄ prius sequitur hec. sortes s̄m q̄libet p̄tē sui est albus et postea illa q̄libet pars sortis ē alba. Itē in hac tot⁹ sor. ē albus tot⁹ subijcitur albedini i reitidine. p̄tes aut̄ in obliquitate. q̄ in eo qd̄ est totum p̄tes intel/ligunt̄ in obliquis et in eo qd̄ est pars totum sumitur oblique qd̄ patet per diuisionē eius qd̄ est totus. vt domus ex pariete recto et fundamento. et sortes est ex p̄tibz. ergo illud qd̄ est totum dat̄ intelligere p̄tes obliquas. ergo ad hāc totus sortes est albus. immediate sequitur hec. sortes s̄m q̄libet sui p̄tes est albus. et immediate sequitur ista quelibet pars sortis est alba. Itē ad idem. illud qd̄ est pars non habet esse nisi ab eo. quod est totum. quia non habet perfectionem nisi ab eo ergo nō subijcitur alicui nisi p̄ totū. ergo totū prius subijcitur. ergo ad hāc totus sortes est albus immediate sequitur sortes s̄m q̄libet sui p̄tes

Petri hyspani

est albus. et mediate quelibet ps sortis est alba Circa p̄dicta querit̄ de hoc sophismate totus sortes ē minor sorte. p̄batio quelibet pars sortis est minor sorte et sortes f̄m q̄libet sui p̄tē est minor sorte. ergo totus sortes est minor sorte. Cōtra totus sortes est minor sorte. ergo sortes est minor sorte. Solu- tio p̄ma est vera sc̄z hec totus sortes est minor sorte. et p̄batio peccat f̄m fallaciā accētis. q̄z in ista tot⁹ sortes est minor sor- te p̄dicatum attribuit̄ p̄tibus q̄bus vere p̄uenit. sorti aut̄ nō p̄uenit. et ideo hec simplr ē falsa. sortes ē minor sorte. et iō siue p̄tes inferant esse minorem sorte de toto. siue de sorte erit fal- lacia accidētis p̄ vnā regulā supradictā. Unde totus sor- tes est res subiecta et sortes accidit ei. et esse minor sorte assi- gnāt vtriq̄z in eē Etiam p̄batio peccat f̄m q̄d ad simplr. quia ista totus sortes est minor sorte. nō ponit sortem f̄m se. s̄z f̄m suas p̄ten. et ideo ponit sortem f̄m q̄d esse minorem sorte. itacū simplr inferat. ergo sortes est minor sorte. peccat em̄ f̄m quid ad simplr sicut sortes f̄m pedem est minor sorte. Item in qui- busdā sequit̄. totus sortes. ergo sortes. vt totus sortes est al- bus. ergo sortes est albus. et in q̄busdā nō queritur in qui- bus est et in q̄bus nō. Dicendū q̄ sunt quedā accidētia q̄ in- differēter p̄ueniunt p̄ti et toti. vt sunt albus et niger. calidum frigidū. augeri. minui. et in talibus bene seq̄tur. totus sortes ergo sortes. alia sunt accidētia q̄ p̄ueniunt p̄tibus et nō toti. et ecōuerso toti et nō p̄tibus. vt totalitas. minoritas. parui- tas. et in talibus nō seq̄tur. totus sortes. ergo sortes.

Postq̄ autor determinauit in p̄cedenti p̄e de signis distributiuis p̄ti- um subiectiuarū et hīc p̄r determinat de hoc signo totus q̄d est signūz distributiū p̄tiū integraliū Cuius ordinis ratio est. q̄z ordo signorū distri- butiuorū sumit̄ ex ordine illoz q̄ distribuunt̄ seu p̄ q̄bus distribuunt̄. Et q̄z signa distributiua de q̄bus determinatū est distribuūt̄ p̄ p̄tibus subiecti- uis et formalibus. ista vero de q̄bus iam determinandū est p̄ p̄tibus integra- libz et materialibz et forma p̄cedit materiā iō p̄us determinatū est de hoc signo oīs nullus et q̄z de hoc signo totus. ¶ Sciendū p̄mo. q̄ hec dictō totus potest capi dupl̄r. vno mō cathegreumaticē et p̄catue. et sic est dictō p̄ se aliqd̄ p̄catū et idem est q̄d p̄fect⁹ vel integer. Alio mō p̄t̄ capi sinca- thegreumaticē p̄t̄ sc̄z a se nō p̄cat rem aliquā subijcibile v̄l p̄dicabile s̄z solū distributōem termini distribuibilis in p̄tes integrales. et hoc mō de ip̄o est ad p̄positū p̄mo mō. ¶ Sciendūz sc̄do. q̄ vt dicit̄ autor in textu ad istam p̄positōem totus sortes est albus nō immediate sequit̄ ista. que

Tractatus duodecimus

liber pars sortis est alba. sed ista sortes fm q̄libet eius partem est albus. Cuius in textu tres assignat causas. Prima cum dicitur totus sortes est albus sortes fm se subijciuntur partes fm se non subijciuntur sed vt stant sub forma totius. ergo ad istam totus sortes est albus. prius sequitur ista sortes fm q̄libet eius prem est albus. 2^a ex p̄nti sequitur ista q̄libet ps sortis est alba vbi albedo attribuit p̄tibz sortis p se sumptis. ¶ Scien dum tertio. q̄ autor illud. pbat alia ratioe que talis est. q̄ cum dicitur totus sortes est albus. totū subijciat albedini in recto pres aut in obliquo. Et cū par res h̄nt modū materie respectu toti? 2 ipm cōponāt integraliter 2 mate rialtr albus nō p̄dicat de toto in recto q̄ includitur in ipso nisi in obliquo. Ideo ad istam totus sortes est albus immediate sequitur ista sortes fm q̄libet prem est albus. In qua pres subijciunt 2 in obliquo sicut p̄tinebant in toto 2 ex p̄nti sequitur ista q̄libet ps sortis est alba in qua pres subijciuntur in recto. deinde ponit tertiā ratioem q̄ satis p̄t in textu. Causa autē quare istud pbat est ista vt melius intelligat. p̄batio sophistica q̄ ponitur in textu ad habendū maiore noticiā de natura hui? signi totus. ¶ Sciendum quarto. q̄ autor in textu mouet tale sophisma. scz totus sortes est minor sorte. Cuius p̄batio 2 improbatio satis patet in textu. deinde soluit ipm dicens q̄ est ver. Et ad p̄batiōem cū arguit sortes nō est minor sorte. ergo totus sortes nō est minor sorte. dicit q̄ p̄batio peccat fm accidēs q̄ esse minore sorte in aīre attribuit p̄tibz sortis diuisim acceptis q̄b p̄mo puenit sed ex p̄nti attribuit sorti nō distributo cui nō puenit. deinde ponit aliā solutiōnem dicens. q̄ sophisma peccat contra fallaciam fm quid ad simplr. ac si argueret. sortes est minor fm pedem sorte. ergo sortes ē mi nor sorte. Unde q̄libet ps sortis diuisim sumpta ad dicta sorti diminuit ra tiōne sortis in ordine ad hoc attributū qd est esse minore sorte. specialiter circa hoc signū totus autor mouet vnā questionē cuius solutio clare patet in textu. ¶ Cōtra p̄dicta arguit p̄mo sic. nō ponunt signa p̄cularia dis tributiua p̄tū integraliū. ergo nec debēt poni vlla. Secdo. totus inte grale actualiter includit oēs suas ptes. q̄ ad hoc nō requirit signū vniuersa le. Tertio. dicit tota albedo. 2 tñ albedo nō habz pres integrales. q̄ hoc si gnum totus nō solū distribuit. p p̄tibz integralibz. Quarto. ista p̄t esse vera. totus sortes est albus. supposito q̄ pes nō sit albus. ergo nō distribuit p oibus p̄tibz integralibz. Quinto. pres sunt p̄tes toto. q̄ nihil inest toti nisi p ptes. q̄ male dicit in textu q̄ albedo pus toti attribuit. sed p̄tibz fm q̄ p̄tinent in toto. 2 tertio ipis fm se acceptis. ¶ Ad p̄mū dicit. q̄ ad hoc q̄ aliqd p̄dicet de toto integrali sp̄ requirit q̄ pueniat alicui eius p̄ti p̄ncipali. 2 ideo nō requirunt signa p̄cularia distributiua p̄tū integraliū sic autē nō est de terminis distributiuis totius vllis 2 p̄tū subiectiuarum. Ad scdm dicit. q̄ lz totū integrale actualr includat oēs ptes integrales ratioe cuius ad positiōem totius integralis requiritur positiō cuiuslibet eius p̄tis. tñ ad hoc q̄ aliqd dicat inesse toti integrali nō sufficit ipm inesse ali cui p̄ti 2 ideo requirit signū distribuēs ipm p oibz suis p̄tibz. Ad tertiu dicit. q̄ lz albedo p se nō hz pres integrales tñ p accīs. ratioe sui subiecti bñ hz pres integrales. 2 ratioe illius sibi addit hoc signū totus. Ad quartū dicit. dūplex sunt pres integrales. Quedā sunt p̄ncipales. q̄ de vq

Petri hyspani

cessitate requirunt ad esse totius. et per oibus talibus distribuit hoc signum totus
Alie aut sunt minus principales que solum requirunt ad bene esse ipsius per talibus
non distribuit totus. Ad quod dicitur. Item secundum naturam rei albedo non inest to-
ti nisi per presens. tamen supposito quod inest toti per hoc potest inferri quod inest per tribus
Item quod continent in toto plus quam inest per tribus Item se acceptis.

Sequitur de signis distributivis accidentium. Inter que
primo dicendum est de signis distributivis qualitatibus.

Dicitur aut signum distributivum qualitatis quod distri-
buit res se habentes per modum qualitatis. ut quaelibet cu-
ius particulare est aliqualelibet. Sed si tunc obijciatur quod acci-
dens multipliciter multiplicato subiecto. ergo cum signa distri-
butiva substantie distribuant sive multiplicent subiectum oportet
quod multiplicent sive distribuant ipsum accidens. ergo signa
distributiva accidentium superflua sunt. Ad hoc dicendum est quod du-
plex est multiplicatio accidentis. quia quidam est multiplicatio secundum
numerum. et hoc fit per signum distributivum substantie. ut omnis
homo albus currit. Alia est multiplicatio secundum speciem. et hec fit per
signa distributiva accidentis. ut quaelibet currit. id est res ha-
bens qualemcumque qualitatem currit. Circa predicta queritur de
hoc sophismate. Quodlibet quaelibet de quolibet tali scit ipse
sum esse tale quale ipsum est. posito quod sortes sciat gramaticam
logicam et rethoricam. et plato et cicero similiter et sciant se habere
eas. et sunt alij tres homines quorum unus sciat logicam al-
ter gramaticam. et alius rethoricam. et isti nesciant se habere
eas. et de alijs nihil sciant et alij sciunt de se et de istis. et non sunt
plures homines neque plures qualitates. probatio. hoc quaeli-
bet de quolibet tali scit ipsum esse tale quale ipsum est et sic de se-
cundo et tertio. et non sunt plura quaelibet ergo quodlibet quale-
libet de quolibet tali scit ipsum esse tale quale ipsum est. Contra quod
libet quaelibet etc. ergo quodlibet gramaticum de quolibet tali
scit ipsum esse tale quale ipsum est. Solutio prima est vera et impro-
batio peccat secundum fallaciam consequentis ab inferiori ad superiorem cum
distributione superioris. quia quaelibet supponit tantum per tribus.
scilicet per tribus primis. sed gramaticus supponit per eisdem et etiam
per alios qui habent gramaticam tantum. sic gramaticum est in plus quam
quaelibet Unde si apponatur signum universale distributivum
sic quodlibet quaelibet etc. ergo quodlibet gramaticum sit consequens.

Tractatus duodecimus

ut hec ois homo. ergo ome aial. z sic in ultimo de quolibet
qualelibet. g de quolibet gramatico cu dr de qlibet tali

Postq̄ auctor determinavit de signis distributivis substantie etia de
negatioe. hic p̄r determinat de signis distributivis accensu. Qui? ro ordi
nis e. qz sicut se hz substantia ad accens. sic se hz signu distributivu substant
tie ad signu distributivu accensu. sz substantia pcedit accens. g signu distribu
tivu substantie pcedit signu distributivu accens. ¶ Sciendū pmo q signu
distributivu accensu e illud qd distribuit re p modū accensu siue p modū
alteri adiacens. ut cu dr qliscūqz sit hō ipse currit. siue hō sit albo siue niger
ipse currit. Et dr notat̄ q signu distributivu accensu e illud qd distribuit
re se habentē p modū accensu qz indifferēt oēm re adiective designat̄
distribuit siue fuerit substantia siue accens. ¶ Sciendū scdo q cu dr signu
distributivu accensu qlit̄r distribuit re habentē qlitatē ut qlis quale ibi
nō debz p̄rie capi. ut e denotativu qlit̄r p̄rie dicte sz debz capi genera
liter ut e denotativu cuiuslibz rei se hntis p modū qualitat̄ siue p modū
determinat̄ z p̄rahēs siue talis res fm veritatē fuerit substantia v̄l accens
aliqd. ¶ Si substantia bñ denotat v̄l fcat p modū qlitatis. ut cu dr corpo
reū rōnale zc. Sz qualitas z q̄ritas inter p̄dicamēta accensu sunt p̄ncipa
lia z hnt modos p̄dicādi distinctos. iō in ipis reperiunt̄ signa distributiva
ua a se invicē distincta magis qz in alijs p̄dicamētis. ¶ Sciendū tertio q
sz eadē signa distributiva distribuāt substantiā fm numez nō tñ fm spēz
Qui? ro e. qz accidentia recipiūt unitatē numericā z et iā multitudinē per
eorū subiecta. Itō fm nūez signoz distributivoz sube multiplicat̄ nūeratz
signa distributiva accensu sicut accensia multiplicat̄ p sua subiecta sz accensia
hnt unitatē specificā in p̄prio gñe p aliqd sui generis. iō ad hoc q fm spēz
distinguant̄ requirunt̄ signa distributiva distincta a signis distributivis
substantie. ¶ Sciendū quarto q illud signum qualelibet includit termi
num recipientē eius distributōem. Tanrū em̄ valet qualelibet sicut res
habens qlibet qualitatē ibi qualitas est distribuens z adhuc v̄lra hoc
includit subiectū illius qualitat̄is quod distribuit. Et qz illud subiectus
pcedit virtutē signi distributivi ut in eius expositiōe p̄z. Ideo p ipm non
distribuit. z ideo p̄r addi aliud signu distributivu cui? distributio cadit
sup subiectū. ut dicēdo qualelibet e qlibet res habēs qualitatē. ¶ Si circa
hoc signu qualelibet auctor movet vñū sophisma in textu. cui? probatio z
improbatio eus solutio p̄r̄t in textu. ¶ Contra p̄dicta arguit̄ pmo
sic. q̄ritas pcedit qualitatē. g p̄us debuit determinare de signis distribu
tivis q̄ritatis qz qualitat̄is. Scdo sic. qualelibet distribuit re fcatā
p modū substantie ut p̄z in ei? expōe. qualelibet em̄ valet. i. res hñs quāli
bet qlitatē. q̄ritas at̄ fcat p modū substantie cu sit abstractū. g nō e signu
distributivu accensu. Tertio sic cu dr. ois hō e albo. ille termin? albo nō dis
tribuit materialr p hoc signu ois. g male dr in textu. q accensia materialr
distribuāt ad distributōez subiecti. Quarto ar. accens adiective designa
tum bene distribuit fm spēm p signu distributivu substantie. ut dicēdo
ois coloratū v̄l qdlibet coloratū. g nō requirunt̄ signa distributiva accensu

Petri hyspani

Quarto arguit. oē signū distributū cū termino cōs debet scire pōt
vle. sic aut nō est de isto signo qlelibet. vt patet in expōne. facit em pōt
sitō nē indiffinitam. ergo nō est signū vle. **Ad** p̄mūz dicit. q̄ q̄ritas
fm ordinē generatōis bñ pcedit qualitātē. tñ qualitas pcedit q̄ritatē fm
viam pfecōis. Et sicut oēm est de signis distributivis q̄ritatis. **Ad**
secūdū dicit. q̄ qualitas importata per hoc signū qualelibet inq̄tum p̄atur
per hoc signū adiectiue p modū adiacentis alteri distribuitur. et licet i ex
ponēdo ipz signū p̄cat adiectiue. h̄ est qz distribuit p signū distributū sbe.
Ad terciū dicit. q̄ ille terminus albi. nō distribuit materialiter ppter h̄
qz nō ponit a pte subiecti. Si autē poneret a pte subiecti tñc distribueretur
ex p̄nti. vt dicendo ois homo albi currit. **Ad** q̄ntū dicit. q̄ licet accūtia
adiectiue designata. aliqñ fm spēm distribuatur p signa distributiva sub
stantie. hoc tñ est inq̄tum substantiuanū in neutro genere z nō inq̄tū adie
ctiue sumitur. **Ad** q̄ntūz dicit. q̄ exponētes illi signi distributivi qlelibz
h̄nt duplex subiectū. Qōdam est subiectū enūciatōis. s. res z rōne illius
est indiffinita. qz nō distribuit. Aliud est subiectū distributōis. s. accūs
qualitatis. et ex pte illius posset dici vltis. qz illud distribuitur.

Sequit de signis distributivis q̄ritatis et sunt illa
que distribunt se habentes ad modum q̄ritatis. vt
quotienscūqz q̄ritatē. Et fm hoc teq̄rit de hoc so/
phismate quotienscūqz fuisti parisius totiens fuisti hō. Pro
batio. vna vice fuisti parisi⁹ z illa vice fuisti hō. alia vice fuisti
parisi⁹ et illa vice fuisti hō z sic de alijs. q̄ quotienscūqz fuisti
parisi⁹ toties fuisti hō. Improbatio. quotienscūqz fuisti pa/
risius toties fuisti hō. s. bis fuisti parisi⁹. q̄ bis fuisti hō. qd
falsum est. qz hec dictio bis iporat interrūptōnem eius cui
adiungit. sed actus cēndi hōiem nō fuit interrūptus in te
Solutio prima est falsa. **Ad** pbatōem at rōndendū est p inter
emptōem. qz scōa ps copulatiue est falsa. s. illa vice fuisti. hō
q̄a adhuc nulla vice fuisti hō. eo qz nōdum vita fuit termina
ta. vt iterum inciperes vinere. et postea terminaret quod tñ
requirit ad hoc vt bis fuisses hō. sicut bis incipit cursus z bis
teriat ad h̄ q̄ aliq̄s bis currat. Et nota qz bis nō iporat iter
ruptōem t̄pis s. tñ actus illius cui adiungit. **Ad** terminū at
sequit interrūptio. Si at formare sic palogism⁹ q̄ncūqz fuisti
parisi⁹ fuisti hō. s. bis fuisti parisi⁹. q̄ bis fuisti hō. p̄ma est
vera et improbatio peccat fm fallatiā figure dictionis ex mu
tatōe p̄dicamēti. qz q̄ncūqz est in p̄dicamēto qñ et bis in p̄di
camēto. q̄ritatis. qz est de genere q̄ntitatis discrete

Quoqz auctor determinauit de signis distributivis qualitaris. Hic con
22 in

Tractatus duodecimus

sequēter determinat de signis distributivis q̄ritatis. 2. postea de infinito.
Cuius rō est. q̄ q̄ritas h̄z se ad infinitū sicut subiectū ad suū p̄p̄iā passio-
nem. 2. subiectū ē prius sua passione. iō p̄us de signis distributivis q̄rita-
tis determinat q̄ de infinito. ¶ Sciendū p̄mo q̄ si signa distributiva
q̄ritatis dicuntur illa q̄ distribuit rē h̄nt se p̄ modū mēsure. vt quociensq̄
q̄. q̄n̄cūq̄. vñ illa signa includūt terminū recipiēte eorū distributiōez sicut
dictū est de hoc signo q̄lelibet. Cū em̄ d̄r q̄ritatēq̄z currit. sensus ē. res has
bens quālibet q̄ritatē currit. 2. q̄ res adiective scata cuiuscūq̄z p̄nti sue
rit h̄z modū q̄ritatis vel q̄ritatis. ¶ deo autor. solū determinat de signis di-
tributivis eaz. ¶ Sciendū scdo. q̄ h̄ signū q̄ritatēq̄z est distributivū nūeri
q̄ est q̄ritas discreta. vñ p̄es nō sunt ad invicē p̄posite nec copulate per
aliquē terim cōm s̄z sunt ab invicem separe. iō res distincta p̄ hoc signūz
quocienscūq̄z d̄z habere p̄es distinctas ab invicē. Silt̄ illa dictio totiens
cū sit relatiū nūeriv̄ dem̄ est d̄z referre rē non h̄nt p̄es ad invicē p̄iūctas
s̄z distinctas 2. discretas inter cui⁹ p̄es nō p̄esse interruptio sic q̄ post inter-
ruptiōem p̄es reiterantur in eodē subiecto. iō illud relatiū tot⁹ nō p̄t que-
nient addi huic qd̄ est eē h̄oim. 2. iō hec est flā. q̄ritatēq̄z fuisse p̄iūctas
fuisse h̄o. ¶ Sciendū tertio q̄ h̄ illud signū q̄ritatēq̄z sit distributivū nūeri
q̄ est q̄ritas discreta 2. t̄ps p̄m se 2. p̄m suā sub ām sit p̄tinuū. tñ hoc signū
totiens q̄ritatēq̄z ex p̄nti distribuit t̄ps nō inq̄rū p̄tinuū s̄z cū denotat in-
terruptiōez illius cui ad d̄t distribuit t̄ps inq̄rū. s̄z in t̄pe 2. in motu accipi-
unt p̄es. 2. q̄ ois accuset motus mēsurant t̄pe ex p̄nti illud signū quociē-
tēq̄z distribuit actū 2. motū q̄ sit in t̄pe. vt d̄do q̄ritatēq̄z fuisse parit⁹ to-
ties fuisse alio. ¶ Sciendū q̄rto. q̄ autor mouet tale sophisma in textu. q̄ri-
entēq̄z fuisse parit⁹ toties fuisse alio. Cui⁹ p̄batio 2. improbatio patet in
in rex. deinde ipm soluit dices qd̄ est simplr flm̄. Et ad p̄batōnem rñ det
autor q̄ maior est falsa. s̄z illa vice fuisse h̄o et illa vice fuisse h̄o. Et q̄ patz
q̄ actus essendi in se nō fuit corruptus. qd̄ tñ oporteret ad hoc q̄ ista essz
vera illa vice fuisse h̄o 2. illa vice fuisse h̄o s̄z cū hoc qd̄ est illa 2. illa vice p̄mo
et p̄ se nō impedit interruptiōez tñ denotat terminū actus cui aduū ḡt. Ad
terminū aut̄ sequit̄ interruptio. deinde ponit p̄batōem sophismatis citm̄
eius solutiōne q̄ patet in textu. ¶ Corra p̄dicta arguit p̄mo sic. oē acci-
dens distribuit ad distributiōem substantie eius. s̄z q̄ritas est acci-
dens. q̄ non reiterant signa distributiva q̄ritatis. alia a signis distributivis substantie.
Scdo ar. oē qd̄ fecat adiective h̄z modū q̄lis. 2. p̄ur in q̄le. vñ in li. p̄dica-
bilū. q̄ nō sunt aliq̄ signa distributiva q̄ritat⁹ s̄z solū q̄leat⁹. ¶ Tertio ar.
in oī actu q̄ subiect⁹ t̄p̄ p̄t esse corruptio. s̄z iste actus qui est eē h̄oim sub-
iect⁹ t̄p̄. q̄ in eo p̄t esse interruptio. q̄ p̄ quocienscūq̄z iste actus q̄ est eē parit⁹
suis vñ p̄ntis p̄t haberi distributio. ¶ Quarto ar. signū q̄ritatēq̄z est distri-
butivū nūeri q̄ est q̄ritas discreta nō est signū distributivū t̄ps qd̄ ē p̄tinuū.
¶ Quinto ar. p̄ra sophisma. vna vice fuisse parit⁹. q̄ vna vice fuisse h̄o
vel nō homo. nō est dōm q̄ fuisse nō h̄o ergo illa vice fuisse h̄o. ¶ Ad p̄mū
d̄r. q̄ q̄ritas p̄t duplr̄ considerari. Vno modo p̄m numerū. et hoc modo
distribuitur per signum distributivum substantie. Secundo modo p̄m spe-
ciem et sic non rē. Ad secūdū dicitur. q̄ quale potest dupliciter accipi.
¶ Vno modo p̄ omī illo qd̄ fecat p̄ modū adiacentis sue inherētis alteri.

Petri hyspani

Et illo modo q̄ritas bñ fcat p modū qualis. Alio modo: accipit̄ quale mā
gis spēaliter p illo q̄ fcat p modū mēsure. z illo modo nō fcat p modum
qualis simplr. Ad tertiū dī q̄ duplex p̄t esse interruptio in aliquo actu
Uno modo sic. vt ille actus terminet̄ z possit reitcrari in eodem subiecto
in nūero in quo prius erat. Et hoc modo iste actus qui est esse hoīem nō
interripitur. Alio° in aliquo actu p̄t esse interruptio sic q̄ ille actus poss
set pluries in eodem subiecto in nūero reitcrari et terminari. et isto° in isto
actu qui est eē parit̄ p̄t esse interruptio et in talibz actibz bñ p̄t addi illd
signū quotienscūqz. z illud relatiū. s. coriens. Ad quartū dicit̄. q̄ h̄ hoc
signū quotienscūqz p̄mo z per se sit distributū nūeri tñ ex p̄nt est distribu
rium t̄pis in q̄cum t̄ps habet modū nūeri et fm q̄ in ipso mediante mo
tu regunt̄ p̄tes distincte. Ad q̄ntū dī. q̄ q̄ diu fuisti parit̄ vnus hō
fuisti z p̄tinuus. tñ sub hoc q̄ est vna vice non est concedendū. q̄ tūc fuisti
p̄tius illa vice z alia vice. q̄ tūc actus essendi hōīem fuisset interruptus.

S Equit̄ de infinito q̄d q̄nqz modis dī. Primo modo
dī infinitū q̄d nō p̄t p̄trāsi. vt vox dī inuisibilis eo
q̄ nō est apta nata videri. Alio modo dī infinitū q̄d
h̄z trāsiūm ipsectū. eo q̄ nōdū est terminatū tñ aptū natū est
terminari. vt dū aliq̄s trāsit spaciū et nōdū puenit ad suū finē.
Tertio mō dī infinitū fm appōem. vt nūerus augmētabilis
est in infinitū appōne vnitatis v̄l alterius nūeri. Quarto mō
dī infinitū fm diuisionē. vt cōtinuum. om̄e autē continuum
diuisibile est in infinitum. Vñ sic diffinit̄ ab aresto. in iij. p̄bi
sicozū. Cōtinuū est diuisibile in sp̄ diuisibilia. Alio mō dī in
finitū vtroqz mō scz p appōem et diuisionē. vt t̄ps. cū em̄ t̄ps
sit p̄tinuū cū diuisibile infinitū indiuisione. et cū post vnū
t̄ps veniat aliud t̄ps sic p appōem vnus t̄pis ad aliud est in
finitū. Et quo ad has tres vltimas fcatōnes diffinit̄ sic infi
nitū. Infinitū est cuius q̄ritatē accipientibz sp̄ est aliqd extra
sumere. vt si post vltimā p̄tem lineę accipiat̄ alia z post alterā
tertia. z nūq̄ possit attingere terminus eius. iō liuea dī in
finita. Solet at̄ poni q̄ infinitū q̄nqz sumit̄ p terminō cōi. z tūc
ista p̄pō infinita sunt finita equalet̄ huic. aliq̄ infinita sunt fi
nita. Q̄nqz sumit̄ p signo distributio z tūc illa eq̄pollet̄ huic
quo ad distributōem q̄libet plā sunt finita. Et pbat̄ sic. Vno
plā sunt finita duobz plā sunt finita tribz plā sunt finita z c̄ys
q̄ q̄libet plā sunt finita. et sic dī facere iterescalarē distributōez
v̄l interruptā v̄l discōtinuā. q̄ hec dco plā in p̄ma p̄pōe sup
ponit̄ p duobz. z deinceps in scōa p tribz. z sic gradatū ad sca

Tractatus duodecimus

lariter ascendēdo. et sic ista oratio quolibet plura facit distribu-
tionē inter scalarē. qz p alijs supponit hoc qd dico quolibet
et p alijs hoc qd dico plura fm nūerū ascendēdo vt dictū est
Circa pdicta qrit de hoc sophismate infinita sunt finita Pro-
batio duo sunt finita. tria sunt finita et sic in infinitū. ergo in-
finita sunt finita Improbatio. ibi p̄tur oppositū de opposito
ergo locutio est impossibilis. p̄t etiā sic p̄bati. q̄libet plura sunt
finita. ḡ infinita sunt finita Quidā distinguūt eo q̄ infinitū
est equocū ad infinitū q̄ ad nos et ad infinitū simpliciter Un-
si sumat infinitū quo ad nos p̄ma p̄t esse vera et nō p̄t oppo-
sitū de opposito. qz infinite quo ad nos sunt stelle et arene ma-
ris. q̄ nō sunt infinite simplr. Si aut sumatur infinitū simplr
est simplr falsa et p̄tur oppositū de opposito Alij at disting-
uūt eo q̄ infinitū p̄t esse terminus cōis. et sic p̄ma ē falsa. vel
potest esse terminus sincathegrematicus importās in se di-
stributionē sicut dictū est. et sic ponūt eā esse verā. sed neutra
istarū solutionū valer. qz si remoneat vtrqz distributio et su-
mat infinitū simplr et fm q̄ est terminus cōis adhuc rema-
net p̄batio et improbatio hui⁹ sophismatis Un dictū ē q̄ p̄-
ma simplr est falsa. et p̄batio peccat fm qd ad simplr. qz infi-
nitū appōe est infinitū quodāmodo et nō simplr Un cū acci-
pit p̄tes nūeri fm appōem. vt duo tria nō accipit infinitum
simplr. sed quodāmodo sine fm quid et ideo nō potest ex his
inferre infinitum simpliciter

Postq̄ autor determinauit de signis distributivis Hic p̄r ex quo in-
finitū insequit q̄ritatē determinat de ip̄o circa ip̄m mouēdo vnū sophis-
ma. Et qz oē multiplex idisticū parit p̄sutionē. Et hec deō infinitū sit mul-
tiplex. ad p̄mo ponit multiplicitatē ei⁹. ponēdo q̄nqz mōs ip̄i ¶ Sciēdū
p̄mo. q̄ infinitū p̄mo d̄r qd nō est aptū natū p̄trāsi sicut p̄terius vl vnū
tas. et h̄ mō vox d̄r infinita q̄ ad vñ qz nō est apta nata videri neqz ē de ge-
nere visibilū. Scdo mō d̄r infinitū qd nō posset a nobis p̄trāsi. est tñ p̄-
se aptū natū p̄trāsi sicut p̄funditas maris. Tercio d̄r aliqd infinitum
fm appōem. vt nūerus cū q̄nqz alicui nūero addat vnitas sp̄ adhuc ma-
ior p̄t fieri nūerus p̄ appōem alterius vnitatis et sic sp̄ vltorius ascendēdo.
Quarto modo d̄r infinitū fm diuisionē. sicut linea est diuisibilis in infini-
tum. et sic repit in oī magnitudine Quinto d̄r in infinitū vtroqz mō. s. fm
appōem et diuisionē et sic p̄t repiri in rpe ¶ Sciēdū scdo. q̄ illoz q̄nqz mo-
dōz sic p̄t h̄i sufficiētia. qz oē infinitū est ip̄trāsibile. vel ergo est ip̄trāsibi-
le negatiue sic q̄ negat tam acc⁹ q̄ potētia p̄trāsibilitatis. et sic est p̄mus
modus. vel est infinitum et ip̄trāsibile p̄uatiue. sic q̄ negetur actus imp̄

Petri hyspani

trāsibileitatis. sed relinquitur potentia ad vltiorē infinitatiōem. et hoc est
 dupliciter. vel de se apertim natum est ptransiri z finiri. z sic est secū d^o mo-
 dus. vel p^r solum ptransiri z infinitari impfecte. z hoc tripliciter. vel hoc fit
 p appōem sic est tertius modus. vel per diuisione. sic est quartus modus
 vel vtroq^{ue} modo simul. z sic est qntus modus. ¶ Sciēdū tertio. p illo so-
 phismate qd innuitur in textu. q infinitum potest capi dupl^r. vno modo
 vt pcat qntitatē rei subiecte vel predicate. vt dicēdo. numerus est infinit^{us}.
 et sic illa ppo que est sophisma. infinita sunt finita equialet huic. aliqua
 infinita sunt finita. z hoc modo potest sic pbari. duo sunt finita z tria sunt
 finita z sic in infinitum. ergo infinita sunt finita. Alio modo capitur infⁱⁿ
 nitum sicut hego. vt dicendo. infiniti hoies currūt. z sic dicit dispōem sub-
 iecti z sic illa infinita sunt finita equialet huic qntum ad distributiōem
 quilibet plura sunt finita. z hoc modo sophis. sic probat demōstratis duob^{us}
 vniū est dicere illa plura sunt finita trib^{us} plura sunt finita. q^{ui}libz pl^{ura} sunt
 finita. vt dicit textus. ibi est distributio vt scalarū. qz in scala ascendimus
 fm gradū. sic in ppoē pma supponit p duob^{us}. in scda pro trib^{us}. deinde sp
 gradatim z scalarum ascendendo. Improbatur autē sic sophis. Ibi p dicit
 oppositū de opposito. ergo est falsum. ¶ Sciendū q^{uo} q^{ui}da soluit ipz
 sophis p distributiōem. Nam infinitum dicit vno modo quo ad nos. sicut
 gutte maris z stelle sunt infinite. Alio modo dicit infinitum simpl^r et fm
 naturā z tūc dicit q si capiat^{ur} primo modo. scz pro infinito quo ad nos so-
 phisma est verū nec predicat oppositum de opposito. qz illud qd est infini-
 tum quo ad nos a pte rei est finitum. sed si capiat^{ur} infinitum pro infinito
 simpliciter sophis. est falsum. Alij autē soluit dicentes q si infinitū capiat^{ur}
 pro termino cōi z cathego. tunc sophis. est falsus. Si vero capiat^{ur} sicut the-
 tūc est verū. sed vt d^r Pet. hys. nulla illaz soloniū est sufficiēs. qz si capitur
 infinitum simpl^r pro termino cōi manet probatio z improbatio. Iō au-
 tem aliter soluit dicens ipsum simpliciter esse falsum. Et ad pbatōem d^r q
 peccat fm fallaciā fm quid ad simplicitē. qz procedit ab infinito fm ap-
 positōem qd est infinitum fm quid ad infinitum simpliciter et in actu.
 ¶ Cōtra pdicta arguit pmo sic. de infinito determinatur in phia natu-
 rali. ergo de ipso hic nō debet determinari. Secūdo arguit. de nō ente
 nō potest esse scia. sed infinitū est nō ens. ergo de ipso nō potest esse scientia
 Tertio arguit. ptra vltimos tres modos q in illis trib^{us} modis infini-
 tum sumi negative nō sit dōm. Ideo sumit priuatiue vt priuat actum solū.
 quod etiam non dicendū est. qz nūerus et tempus sunt actu finita. q^{ui} istⁱ
 tres modi sunt insufficienter positi. Quarto arguit. oē corpus est actu fini-
 tum. ergo male explicat^{ur} in scdo modo de pfunditate maris. Quinto. le-
 nea z corpus sunt infinita cū oīe corpus sit diuisibile in infinitū. z tamen
 non sunt actu infinita. qz nō est dandū infinitum actu. ergo infinita sunt fi-
 nita. z p pns sophis. verū ¶ Ad primū d^r. q in phia naturali determinat^{ur}
 natur de infinito inq^{ui}rum est qdam p^rietas rerū naturalū. hic autē deter-
 minatur de ipso inq^{ui}rum habet puenientiam cū signis distributius q^{ui}libz
 tatis. Ad secūdū dicit. q infinitum nō est ens actu. tū bñ est ens in
 potentia. licet etiam de nō ente non possit scia haberi positue tū bene pri-
 uatiue. Ad tertū dicit. q licet infinitas mōris z q^{ui}libet aliud sit actu

Tractatus duodecimus

finitū, tamē quo ad nos est impræfibile et infinitū. Ad quartū dicitur, quod in finitū tribus ultimis modis dicitur finitū privative, sic quod negat et privat actū ppter cum finitatis et penetrabilitatis et manet in potentia ad ulteriores determinaciones seu infinitaciones, et sic infinitū illis tribus modis est infinitū non actu sed potentia. Ad quintū dicitur, quod pñā nō valet, quia ibi est fallacia secundum quod ad simpliciter, pceditur enim de infinito secundum potentia divisionis quod est infinitus secundum quid ad infinitum simpliciter. Et hec distinctio, dicta sufficiant.

Propositio exponibilis est, ppter habens sensus obscurum exponere indigentē ppter aliquod syncategorem. in ea positū implicite vel explicite, ut tñm hō est aīal. sortes incipit eē albu et cū. Pro quo sciendū quod ea que faciunt ppoem exponibilem sunt in multiplici dñā, quia quedā sunt signa exclusiua, ut tñm solū, et sic de alijs, quedā exceptiua, ut nisi pterq, qdā reduplicatiua, ut inqñtū secundum quod, quedā importāt inceptiōem et desitōem, ut incipit definit, quedā pnatōem finis, ut infinitum, qdā importāt excessum, ut ppari et suplatiui gradus qdā vero iporāt distinctiōem, ut differt aliud ab, qdā iporāt spēale modū distributiōis, ut totus quilibet. Unde illa ppo de differt reddit obscura et indiget expōne, iō dicuntur facere pponem exponibile quare de ipis per ordinē videndū est, et prius de signis exclusiuis.

Iste ē septimus tractatus huius libri ppter logicū per hyl. In quo postq determinauit de termino distribubili cuius ppterates est distributio. Nōc pñr determinat de exponibilibus. Cuius ordinis rō est, quia distributio est ppterates pñs scātū actuale distribubiliū, expō vero magis pcernit significatiōem actualem, ut patet in pcessu. Sciendū pmo, quod sicut terminus distribubilis est subiectū pñcipale attributiōis pcedenti tractat sic ppo exponibilis est subiectū huius tractatus hys ei oēs p ditiōnes subiecti attributiōis, quia est qdā vlt nō quidē reale s; intētionale. Et hys ptes et ppterates, quia ipa cathego, et hypo, vltis pñcipalis indiffinita et singularis affirmatiua, negatiua eius presunt et expō est ppterates eius. Sciendū secūdo, quod expō pte capi duobus modis. Uno mō, p quadā manifestatiōe sensuali a qua sumit syllas expositiuias et sic solet diffiniri. Expositio ē manifestatio quo ad sensum accipiens aliqua duo vni et eidē numero puenire. Et illo mō nō capis hyl, quia sic est vna spēs argumētatiōis reductiue ptena sub syllo, licet nō sit verus syllo, quia nō fit in aliquo mō aliquid figure.

Petri hyspani

Alio modo capit expō vt est manifestatio magis clare z h̄grie explicās
 fcatōem alienius p̄pōnis h̄ntis sensus obscurū qui p̄ illā p̄pōnem exp̄mit
 et fcat. et isto modo capit in p̄posito ¶ Sciēdum tertio. q̄ autor in textu
 sic diffinit p̄pōnem exponibilem. est p̄pō habēs sensum obscurū exp̄re indi
 gentē p̄pter aliquō sineat̄he. explicite vel implicite in ea positum. vt dō t̄m
 h̄o currit. in qua diffinitōe ponit p̄pō loco ḡnis nō quidē q̄ sit verū genus
 q̄ scōe intentōes nō sunt in aliquo p̄uto. ideo in ip̄is nec reperiūt vera ge
 nera nec vere sp̄es. s̄ q̄ h̄z modū generis z residuū ponit loco d̄n̄e. z per
 hoc differt ab alijs sex p̄prietatibz terminorū p̄ dictorū. z etiā a p̄pōne nō
 exponibili que habet sensum lucidū et clarū. Un̄ q̄ sup̄pō relatio ap̄las
 tio appellatio restrictio z distributio sunt p̄prietates terminorū. incōplexorū
 Expō vero est p̄prietas termini p̄plexi q̄ t̄m sibi p̄uenit ab aliq̄ incōplexo.
 vt puta ab aliquo sineat̄hegozemate inclusio. ideo magister Pe. hyl. p̄us
 posuit alios sex tractatus. z cōsequēter determinat de expōitōibz termi
 norū. q̄ sicut incōplexum fm naturam p̄cedit cōplexum. sic passio termi
 ni incōplexi p̄cedit passiōem termini complexi. Sciēdum quarto. q̄
 ea que faciunt p̄pōem exponibilem sunt in multiplici differētia Quedā
 em̄ sunt exceptiua. vt p̄ter nisi p̄terq̄ quedam exclusiua. vt t̄m solum.
 quedāz reduplicatiua. vt inq̄tum fm quod vt sic. quedā vero importāt
 inceptiōem vel desitiōem. vt incipit desinit. quedā p̄uatiōem. vt infinitū
 quedam excessum. vt cōparatiuus et sup̄latiui gradus. quedā distinctiō
 nem. vt differūt aliud. quedā vero importāt specialem modū distribuē
 di. vt totus quilibet. et ista sufficiunt reddere p̄pōitiōem exponibilem.
 vt patet per earum sufficientiā que talis est. Quia om̄e illud q̄ facit p̄pōi
 tōnem exponibilem de sua natura facit diuersificatē seu d̄am aut nō. Si p̄i
 mo mō. sic sunt ea q̄ includūt diuisionē. vt differūt aliud. si secundo modo
 hoc est dupliciter. vel importāt sp̄ealem modū distribuēdi ex significatio
 ne propria vel virtute negatiōis in ip̄is incluse. Si p̄mū. sic sunt tot⁹ qua
 lelibet. Si scōm sic sunt cōparatiui z sup̄latiui gradus quicum excessu dis
 tributiōem importāt. si vero nō importāt specialem modum distribuē
 di hoc est dupliciter. aut dicūt rem in fieri aut in facto esse. si in fieri sic sunt
 ea q̄ importāt inceptiōem. Et q̄ vnū oppositorū dat intelligere reliquū
 ideo p̄ ista intelligimus ea que importāt desitiōem. Si autē in facto esse.
 hoc est dupliciter. aut carēt fine aut nō Si p̄mū sic s̄ ea q̄ p̄uatōem finis
 importāt vt infinitū. Si nō carēt h̄ est dupl̄r. q̄ vel denotāt aliqd̄ alteri
 p̄iūgi. z sic sunt reduplicatiua aut nō. et hoc dupl̄r. q̄ vel excludūt ab aliq̄
 actu vnū. z sic sunt exceptiua aut plura p̄tēta sub aliqua distributiōe. z sic
 sunt signa exclusiua ¶ Contra p̄dicta arguit p̄mo sic. de p̄pōne expo
 nibili nō est scia. q̄ de ip̄a nō d̄z fieri sp̄ealis tractat⁹. q̄ cū scia sit entis rea
 lis. nō obiectū d̄z eē reale. q̄ vt vult arell⁹. Scia secāt quēadmodū z res
 de q̄bz sunt dō p̄pō exponibilis nō est ens reale. q̄ de ea nō habet scia
 Scōdo sic. expō est vna sp̄es argumētatiōis. s̄ de sp̄ebz argumētatiōis de
 terminatur in noua logica. ergo male determinat̄ hic de istis Tercio sic.
 nulla est p̄pō exponibilis. ergo hic male diffinitur. An̄s p̄bat. q̄ exponibi
 lis est p̄prietas termini Termin⁹ ei vt d̄z p̄mo p̄pō est in quē resolut⁹ p̄pō
 vt in lybiectuz z de quo p̄dicatur appositio esse vel diuisio non esse.

Tractatus decimustertius

Quarto sic. aliquē sunt propōes exponibiles in quibus nulla ponunt
syncathe. ergo male dicit in diffinitōe ppter aliqd syncathe. in eo positum.

Quinto sic. omnis diuisio debet esse bimēbris. s; diuisio eorū q̄ faciūt p
positū exponibilem nō est bimēbris. ergo nō est bona. ¶ Ad p̄mū dī.
q̄ licet oīs scia sit entis realis. q̄ est habitus qualificatiuus anime tamē nō
oportet q̄ obiectum eius s; sit reale sed sufficit q̄ habeat aliqd fundamē
tum in re. Ad secūdū dī. q̄ expō a qua sumit syls expōit oīus bī est
spēs argumentatōis. 2 de illa nō est ad ppositum. vt p̄t in scōo notabili.

Ad tertium dī. q̄ hic caput expō put attribuitur pponib; 2 nō termi
nis. q̄ propositio est illud qd exponit. caput eī expō p̄mo p̄o p̄o resolu
tione que conuenit terminis tanq̄ illi in quod sit resolutio. Ad quartū
dī. q̄ nulle sunt propōes exponibiles in quib; non ponitur syncathe. forma
liter uelequiuallenter. Ad q̄ntum dicitur. licet diuisio generis in dīas
debeat esse bimēbris tñ diuisio multiplicis uelequiuocū non debet ēē bī
mēbris cuiusmodi est p̄s diuisio.

Signa exclusiua sunt illa que ex significatione sua ex
clusionē importāt et a q̄b; propō reddūt exclusiua. vt
sunt dictōnes. tñ solū dūtaxat et silia. Hec autē signa
q̄q; exponūtur grā alietatis. q̄q; vero gratia pluralitatis.
q̄q; ponūtur in orōne sine negatōne p̄cedēti vel p̄ntē. q̄n/
q̄ vero cum negatōne. De istis autē tales dantur regule. Pri
ma est ppō exclusiua sine negatōne exponitur per copulati
uaz affirmā. cui⁹ p̄ma ps est p̄iacēs exclusiue. et scōa ps est
negatiua importās negatōne p̄ti de oīb; alijs a subiecto. vt
tñ hō est risibilis. i. hō est risibilis. et nihil aliud ab homine
est risibile. Tantū apli dei sunt duodecim. i. apli dei sunt. xij.
et nō plures q̄. xij. Scōa regula exclusiua huius generis in
fert copulatiuam cōpositā ex duab; exponētib; et quālibet
earū seorsum 2 nō ecōuerso. Tertia regula est. ab exclusiua af
firmatiua de terminis trāspōsitis est bona p̄na. si fiat exclu
sio gratia alietatis et ecōtra. vt bene seq̄tur tñ aīal est homo
ergo omnis hō est aīal et ecōtra. Quarta regula q̄ exclusiua
cōtradictoria prioris exponit p̄ diūctiua affirmatiua de p/
tīb; cōtradictōib; copulatiue. vt ista non tñ hō currit. null⁹
hō currit. vel aliud ab hoīe currit. patet ex virtute cōtradicti
onis. vt patet qualiter in eis valet p̄na. Quinta regula exclu
siua in qua ponitur sola negatio sequens exclusionē. exponit
p̄ vnā copulatiua cuius prima pars est negatiua p̄iacēs. se/
cūda est affir. in qua predicatum affir. enūciatur de quolibet

Petri hyspani

alio a subiecto. ut tantū accidens nō est substantia. id est ac/
cidens nō est substantia. Ex hoc patet qualiter eius contra/
dictoria sit exponenda.

Postq̃ autor determinauit de ppositiōe exponibili in cōi z de hīs que
reddunt ppositiōem exponibilem ponēdo diffinitōes. z enumerādo dupli
cia sīncathe. saltem sīncathe. eq̃pollentia in faciēdo ppositiōem exponibilem.
hic p̃r determinat de signis exclusiuis de q̃b̃ p̃misit se p̃mo determinā
tuz p̃mo sic dicēs. Signa exclusiua sunt q̃ in sua fcatōe exclusionē ipor/
tant z a q̃b̃ ppositio reddit̃ exclusiua. Et d̃r notāter q̃ in sua fcatōe exclu/
sionē ipor̃tat z nō q̃ fcat̃ exclusionē. q̃ signa exclusiua nō dicunt̃ exclusi/
ua. eo q̃ fecer̃t exclusionē. s̃ q̃ exercent̃ eā. ut t̃m solum dicunt̃ dictōes ex/
clusiue ab exclusionē exercita. sicut securis d̃r incissura ab incisione exerci/
ta z nō ab incisione significata q̃ securis nō fcat̃ incisionem s̃ exerceat ip/
sam. ¶ Sciendū p̃mo. q̃ exclusio dupl̃r intelligit̃. sc̃z ut concepta z exerci/
ta. Exclusio p̃cepta fcat̃ p̃ illud nomē exclusio. Exclusio vero exercita.
exercitatio generali designat̃ p̃ hoc nomē exclusio. z p̃ has dictōes soluz
t̃m intelligit̃ exclusio exercita. exercitatio ne speciali. sic̃ eq̃ratio fcat̃ ut p̃ce/
pta p̃ hoc nomē eq̃ratio z p̃ hoc verbū eq̃to fcat̃ ut exercita. ut cum aliq̃s
exercent̃ eq̃rationem eq̃rādo. ¶ Sciendū sc̃do. q̃ hec signa exclusiua q̃nc̃
exponunt̃ gr̃a aliterat̃. ut t̃m hō ē aīal. q̃nc̃ gr̃a pluralitat̃ ut t̃m decem
sunt̃ p̃dicamēta. q̃nc̃ ponunt̃ sine negatōe. ut t̃m aīal rōnale ē hō. q̃nc̃
cū negatōe p̃cedente exclusionē. ut nō t̃m aīal currit. q̃nc̃ vero cū negatōe
one sequēte signū exclusiui. ut t̃m aīal nō currit. q̃nc̃ vero cū negatōe
p̃posita z postposita. ut nō t̃m aīal nō ē substantia. q̃ p̃radicit̃ illi in q̃ solū
postponit̃ negatio. Unde aliter exponit̃ illa ppositio q̃ ponit̃ cū negatōe
sequēte signū exclusiui z aliter illa in qua ponit̃ negatio p̃cedens exclu/
sionem. z aliter sua p̃radictoria. ut p̃r in regulis hic statim. ¶ Scienum.
etertio. q̃ ppositio exclusiua sine negatōe sumpta exponit̃ per copulatiuā
affir. cui p̃ma ps ē p̃ciens exclu. Et sc̃da ps ē nega. ipor̃tās negatōez
p̃dicat̃ de om̃ib̃ alijs a subiecto. ut t̃m hō currit. i. hō currit z nihil aliud
ab hōie currit. Vel sic̃ fm̃ aliquos. t̃m hō currit. i. null⁹ hō nō currit. Un
p̃ciēs ppositiōis exclusiue est ppositio sumpta sine dictōe exclusiua cui p̃
addit̃ signū exclusiui. Uñ ista ppositio. hō currit. ē p̃ciens illius. tantum
hō currit. vñ ad exclusionē quatuor requirunt̃. sc̃d q̃d excludit̃. illud a quo
excludit̃. illud respectu cuius excludit̃ z ip̃e act⁹ excludendi. vñ cū d̃r sol⁹
hō currit. oīa alia aīalia ab hōie excludunt̃. hō ē ill⁹ q̃d excludit̃ z cuius
ē id respectu cui⁹ excludit̃. Et ista d̃ctio sol⁹ ipor̃tat actū excludēdi. Nā
ppositio exclusiua inferi copulatiuā cōpositā ex duab̃ cōponētib̃. z quālt̃
bet eaz seorsum z nō equalr. ut bñ sequit̃ t̃m hō currit. i. hō currit z nihil
aliud ab hōie currit. Et bñ sequit̃. t̃m aīal currit. s̃ nihil aliud ab aīali
currit. Inferi etiā exclusiua affirmatiua terminis trāspōitis ut bñ seq̃r.
t̃m aīal ē hō. s̃ oīs hō ē oīal. ¶ Sciendū quarto. q̃ ppositio exclusiua cō/
tradictoria p̃me est in qua ponit̃ negatio p̃cedēs exclusionē z exponit̃ p̃
disiunctiua affir. cōpositā ex p̃tib̃ p̃radicētib̃ p̃tib̃ p̃or̃is copulatiue. ut
ista nō t̃m hō currit q̃ sic exponit̃ hō currit vñ a q̃līd ali⁹ ab hōie currit Uñ

p̃ p̃ceder nō fcat̃ q̃nc̃

Tractatus duodecimus

ptes copulatiue affirmatiue dicuntur tradicere ptribus distinctiue negatiue.
 vt iste due tradicunt. hō currit et nihil aliud ab hōie currit. et iste nullus hō
 currit. vñ aliqd aliud ab hōie currit. qz sunt de ptribus tradicentibus. **S**z ppo
 sitio exclusiua in q ponit sola negatio sequens exclusionē exponit p vnā co
 pulatiuā. cū vna ps ē nega. pīacēs et alia affir. in q pīcariū affirmatiue
 enūciat de quolibet alio. vt tñ accēs nō ē substantia. i. accēs nō ē substantia
 et oē aliud ab accēte ē suba. et sua tradicentia ē illa in q pponit et postpos
 nit negatio signo exclusiua et exponit p distinctiua ppositā ex ptribus tradi
 centibus ptribus pōis copulatiue. vt ista tñ accēs nō ē substantia. sic exponit
 Accēs nō ē suba et oē aliud ab accēte ē substantia. **C**ōtra pīcariū argu
 itur pmo sic. p signa exclusiua nō intelligit exclusio exercitata. igit pīa ea
 q dicta sunt in pmo notabili. **A**ūs pīz qz exercitata exclusio nō fecit p illa
 signa. **S**z nihil intelligit p aliqd nisi p ipm fecit cū scire sit intellectū rei
 pīuere. **S**ecō sic. oē qd exponit grā aliterat p exponi grā pluralitatē. et qñqz grā
 aliterat. **T**ercio sic. **I**sta ē ppo exclusiua sine negatiōe. tñ pat in diuinis ē
 essentia diuina. et tñ nō exponit p copulatiua affirmatiua cū pma ps sit
 pīacēs exclusiue. et scdā ps sit nega. ipōtās negatiōes pīcari de oibz alijs
 a subiecto. qz nō sequitur. tñ pat in diuinis ē essentia diuina. igit pat ē essen
 tia diuina nihil aliud a patre ē essentia diuina. qz exponētes sunt pīe et expo
 sita falsa. **Q**uarto sic. nō seqt. tñ aīal ē hō q aīal ē hō. et nihil aliud ab
 aīali ē hō. et tñ arguit abexpōita ad suas exponētes. igit zc. **Q**z nō seqt
 pīz qz bñ seqt oīs hō ē aīal. qz tñ aīal ē hō. ab vñ affir. ad suā exclusiua iter
 minis trasposit. et tñ pīs ē falsus qz bñ seqt. qz nihil aliud ab aīali ē hō. qz
 nihil et nō idē eqpollēt et vltra. vñ nō idē est hō. qz qdlibet idē aīali ē hō. qz
 qdlibet et nihil aliud eqpollēt p pīa regulā eqpollētiaz et vltra. qdlibz idē
 aīali ē hō. qz qdlibet aīal ē hō. qd ē manifeste falsus. et p pīs illa ad quā se
 qbat. scz nihil aliud ab aīali ē hō ē falsa. **Q**uinto sic. nō seqt. tñ aīa sunt
 sensibilia. qz oīa sensibilia sunt aīalia. qz aīs ē vñ et pīs ē falsum. qz lapī
 des sunt sensibiles et tñ nō sunt aīalia. **A**d pīū dī. qz ad hoc qz aliq
 dictio det intelligere aliud nō opz qz fecit ipm. sz qz signa exclusiua pīgnif
 cant exclusionē exercitata. iū etiā dāt intelligere eā. **A**d scdm dī. qz licz
 illd qd exponit grā aliterat etiā possit exponi grā pluralitatis vt ista. tñ
 aīalia rō nalia sunt risibilia. tñ ppo qz ē exponibil grā pluralitatis nō sp ex
 poni pī grā aliterat. **A**d tērtū dī qz illa pīa pīū sensus ē falsa. qz hec dco
 tñ magz respicit formale subiecti qz materiale. formale at pīs ē paternit
 ras materiale. essentia diuina pīmo mō sic dī exponi. tñ pat in diuinis est
 essentia diuina. igit pat in diuinis ē essentia diuina et nullus alius a patre et
 sic excludit fili. et spūsanct. sic ē falsa sicut et exponētes. **S**ecō mō sic ex
 ponit tñ pater. i. essentia diuina mediāte generatiōe actiua fundās pater
 nitatē ē essentia diuina. igit tñ illud qd ē essentia diuina vel absolutū i dī
 utnis est essentia diuina et nihil aliud. et sic filius et spūsanct. nō excludunt
 nec ē vera. **A**d quartū dī qz bñ sequunt oēs et pcedunt dēptā illa. nihil
 nō idē aīali est hō. qz qdlibet aīal est hō. qz lz nihil nō idē et qdlibet equi
 polleant nō tñ nihil nō idē aīali et qdlibet idē aīali eqpollent ppter duas
 causas. **P**rima ē. qz cū dī. nihil nō idē aīali ē hō. abe negatiōes nō feruū

Petri hyspani

tur ad istā copulā est. Modo regule eqpollētiar debēt intelligi qñ negatīo inclusa in signo et alia postposita ferunt ad eandē copulā. Scda cā est qz ille due negatōes nō sunt eiusdem subiecti. p me em negatōis subiectū ē ens idē aīali. subiectū vero alterius est ens nō idem aīali. sed eqpollētes requirunt vñū subiectum. vñ eqpollens istius nihil nō idē aīali est. qd ē illa qdlibet nō idē aīali nō est hō. et ille sunt eiusdem subiecti et p dicatī. et sunt ambe vere et negatiue. aliaz aut vna ē affirmatiua alia negatiua. Ad qntum bz. q si sensibile capiat vñuore in ambabz. tūc pñā ē bona. et sicut aīis ē verz ita et pñis. sed si capiat sensibile equoce in illis. sez in exclusiua p sensibili actiue. et in vniuersali in terminis transpositis. p sensibili passiue sic nō valet cōsequentia. modo regula debet intelligi q ab exclusiua affirmatiua ad vniuersalem affirmatiuam de terminis transpositis est bona cōsequentia. si fiat exclusio gratia alietatis. et termini teneant vñuore.

S Equit de signis exceptiuis. dicunt aut exceptiua q scāt exceptōem alicui? ptenū sub aliq distributo. vt pter pterqz et sic de alijs. De qbz tales dant regule. Prima ē q oīs exceptio fit a toto in quātitate. Est at totū in quātitate termin? cōis sumpt? cum signo vñ. vt oīs hō pter for. currit. Scda regula ē. q dictio exceptiua nō ipedita. facit terminū cōem supra quē cadit imediate supponere simpliciter. vt omē aīal pter hoīem ē irratiōnale. Tertia regula. vniuersalis affirmatiua exceptiua exponitur copulatiue per tres exponētes cathego. quarū pma affirmat vñē p dicatū de subiecto sumptū ad aliud ab. et in scda affirmat terminus a quo fit exceptio. vt hic oē aīal pter hoīem est irratiōnale. id ē omē aīal aliud ab homine est irratiōnale. homo est aīal. et hō nō est irratiōnalis. Quarta regula est. vniuersalis negatiua exceptiua exponit copulatiue p tres exponētes in quarū pma p dicatum negat de subiecto sumpto cum aliud ab. In scda affirmat subiectum de termino qui excipitur. In tertia affirmatur vniuersale predicatū de termino excepto. vt hic nullum animal pter hominem est risibile. exponitur sic. nullum animal aliud ab homine est risibile. homo est animal et omnis homo est risibilis. Ex istis patz qualiter in istis exceptiuis valeant psequentie ab exponentibus ad expositaz vel econtra. quare eodem modo dicendū est de ipis sicut de copulatiuis quibus exponitur et c.

Postqz autor determinauit de signis exclusiuis. hic pñr determinat de exceptiuis. Et ratio ordinis est. qz dictōes exclusiue excludunt ab aliquo actu plura supposita aut plures earum partes. Dictōes autē exceptiue

Tractatus duodecimus

solum excludit respectu alicuius actui prenti sub distributo. 7 ideo pater
ordo. ¶ Sciendū pmo qd auctor in textu diffinit dictōnes exceptiuas di
cens. Dictiones exceptiue sunt q̄ fceant exceptōnem alicuius prenti sub
distributo. vt p̄ter nisi 7 sic de alijs. 7 ponit ibi que loco generis est em̄ res
latum. dāns intelligeresum anis qd est sncathegreuma. 2 h̄s modū ge
neris respectu dictōnis exceptiue 7 totum residuū ponit ad differētiā om̄
niū alioz sncathegreu. reddentū ppositōem exponibile quoz nullū fceat
exceptōem alicuius prenti sub distributo. ¶ Sciendū scdo. vt d̄r auctor
in textu. Om̄is acceptio fit a toto in quātitate. Cuius ratio est qd ops q̄
illū qd vere excipit sit ps actu p̄ter a sub eo a quo excipit. 7 qd solū pres ip̄i
us totius in quātitate sunt actuali p̄terente in suo toto. 7 nō pres alioz. 7 op̄
torum nisi habeāt reductōem ad totū in quātitate. ergo exceptio fit a to
to in quātitate. Ex istis possumus colligere qd ad hoc qd aliqd excipiatur
duo requirunt. Primo qd illud sit ps actu qd a quo excipit. Et scdo qd sit in
eo a quo excipit fm̄ actū. 7 qd pres subiectiue 7 etiā pres totius in mō nō
sunt fm̄ actū in suo toto. ideo nō p̄t accipia suis totz. ¶ Sciendū tertio
qd ppositio exceptiua affirmatiua exponit copulatiue p duas exponētes si
cur satis p̄t in textu. 7 si in eo p̄ter in termino a quo fit exceptio debz mi
tari in alio. Tū ad exceptōem quartuoz requirunt. s. excipies 7 est duplex. s.
p̄ncipale vt intellectus. 7 instrumentale vt dictio exceptiua. Scdo termi
nus exceptus. Tertio terminus a quo excipit. 7 quarto terminus respec
tu cuius fit exceptio 7 terminus exceptus virtute dictōis exceptiue non
impedite supponit simplr. oēs vero aliq termini ppositōnis affirmatiue eos
dem modo supponunt sicut i p̄t acēti. Sed exceptiua negatiua 7 radictō
ria p̄me exponit disiunctiue 7 p pres 7 radictēs p̄tibz ppositōis copulati
ue. vt patz p naturā 7 radictōis. ¶ Sciendū quarto qd vls negatiua ex
ceptiua exponit copulatiue 7 pres ppositōnes sicut clare deducit in textu.
Sed sua 7 radictoria exponit disiunctiue p pres 7 radictēs p̄tibz ppos
itōnis copulatiue. vt ista nō nullū aīal p̄ter hoīem currit. exponit sic. aliqd
aīal aliud ab hoīe currit. vel aliquis homo currit. ¶ Oīra p̄dicta argu
itur pmo sic. P̄ter est dictio exceptiua 7 tñ nō fceat exceptōem. Probat
q̄ in ista ppositōne. tu debes docere. xx. scholares. p̄ter duos iuuenes vbi
p̄ter nō fceat exceptōem. Nam sensus illius ppositōis est. tu debes docere
xx. scholares cum duobz iuuenibz. Scdo sic. exceptio fit a toto integrali.
vt dicēdo sortes est in archa p̄ter pedem. ergo male dicit in textu qd om̄is
exceptio fit a toto in quātitate. Tertio sic. exceptio fit a toto vli. vt oēs
hoīes ratiocinant p̄ter sor. q̄ est stultus. Quarto sic. Terminus except⁹
nō semp supponit simplr. ergo male dicit in textu qd dictio exceptiua facit
terminū cōem supra quem cadit stare simplr. Tñs p̄t qd terminus excep
tus ratio alicuius actui excipitur. Vdo actus 7 opatōes sunt singu
latū 7 suppositoz. vt in p̄hemio metaphi. d̄r. ideo terminus exceptus sup
ponit psonali. p suppositis. 7 nō simplr. p naturā. Quinto sic. ista ē p
sino exceptiua. nullus homo p̄ter asinum currit. 7 tamē illud quod excipit
nō p̄tinetur in illo a quo excipitur. ergo ille 2 dictōes ad hoc qd aliqd exci
piat nō sunt bone. ¶ Ad p̄mum d̄r qd qñ p̄ter accipit exceptiue sp̄ fas
at ppositōem exceptiua. sed nō tenet semp exceptiue. imo qñqz negatiue.

Petri hyspani

ut ego scribo pter te. i. sine te. qñqz abstractiue. ut decem pter duo sñ octo id est remotis duobz a decem manet octo. Et qñqz associatiue. ut tu des bes docere. viginti scholares pter duos iuuenes. i. duobz iuuenibz.

Ad secundum dicit. q. verū est q. per totum in quātitate mgt. pe. hys. in. intelligit etiā totum integrale. sicut satis apparebit in suis cathe. vbi expse dicit. q. exceptio fit a toto in qñtitate et a toto integrali. Ad tertium dicit. q. ibi non est vera exceptio sed potius abusus. Ad quartum dicit. q. licet terminus supponēs simpliciter supponat pro re vniuersali. eamē hoc est p. habitudine quam habet ad supposita. et vbiqz sic supponit pro suppositis indeterminatis. Ad quintum dicit. q. ad hoc q. aliqua dictio sit vere exceptiua. tñ ex pte rei q. ex pte modi enūciandi requirit q. qd illud excipit sit pars actu cōtenta sub illo a quo excipitur sicut patuit in secundo notabil. et melius patet in synecathego.

Equit de reduplicatiuis dictionibz dicunt autē redu-
plicatiue dictōnes que importāt rōem fm quā aliō
alteri attribuitur. ut inq̄tum fm qd ea ratōne q̄ est
similis. de quibus tales dantur regule. Prima est. q. redupli-
catiua presupponit aliquod p̄dicatū inesse alicui subiecto et
denotat illud supra quod cadit immediate esse causā illius in-
berentie. Secūda regula est dictio reduplicatiua sp̄ fert ad
p̄dicatū. sed nunq̄ reduplicat ipm. Tertia regula. dictio re-
duplicatiua exponit copulatiue p. quatuor exponētes affir-
matiuas quatuor prima affirmat p̄dicatū p̄ncipale de subie-
cto. scda affirmat reduplicatū de subiecto. tertia affirmat p̄e-
dicatūz p̄ncipale de reduplicato vniuersali. quarta est vna
causalis in cuius antecedente ponit dictio supra quā cadit re-
duplicatio de aliq̄ trāscendenti. et in consequēte predicatum
p̄ncipale affirmat de relatiuo illius trāscēdētis. ut homo
inq̄tum rationalis est flebilis. i. homo est flebilis et homo est
rōnalis et om̄e rōnale est flebile. Quarta regula est p̄positio
reduplicatiua in qua ponit negatio post dictōem reduplica-
tiua exponit copulatiue p. quatuor exponētes. quartū p̄ma ne-
gat p̄dicatū de subiecto p̄ncipali. secūda affirmat redupli-
catum de eodem. tertia negat vniuersaliter p̄dicatū p̄nci-
pale de reduplicato. quarta est vna causalis in cuius antece-
dente p̄dicatū reduplicatū de vno trāscēdētū affir. et in cōse-
quēte negatur p̄dicatū de relatiuo illius trāscēdētis. ut hō
inq̄tum rōnalis non est rudibilis. i. nullus homo est rudibi-
lis. et ois homo est rationalis et nullum rationale est rudibi-

Tractatus decimus tertius

le. et quia aliquod est rationale ipsum non est rudibile. Ex isto
pater per legem contradicto. qualiter sunt exponēde contra
dictorie istarum. Patet etiam q̄ in istis valet cōformiter cō
sequentia sicut in prioribus

Postquam autem superius determinauit de signis exceptiuis. Nunc per de
terminat de signis reduplicatiuis. Cuius ordinis ratio est. quia deo nes res
duplicatiue denotant attributōem sicut apparebit in diffinitōne earū. Sed
dictōnes exceptiue importāt separatōem et remotiōem. modo attributiue
remotio sunt opposita que iuxta se posita magis elucescunt. ideo patet ordo
¶ Sciendū primo. quod auctor diffinit in textu deōnes reduplicatiuas di
cens. q. ille deōnes dicitur reduplicatiue q. importāt rōem sūm quā aliqd
attributiue alteri. et subintelligit sicut hęc. illi? generis. vt sensus sit. Redu
plicatiua sunt sicut hęc. q. importāt rōem rē. Tōti vero residui ponit ad
dīam sicut hęc. grematū. q. nulli cōuenit rōi sūm quā aliqd alteri attribu
tur. Unde deōnes reduplicatiue sunt aduerbiū vel aggregatū ex prepo
sitiōe et suo casuali. vt sunt ille inq̄tū sūm q. ea rōne et ab istis deōnibz p
positio dicitur reduplicatiua ¶ Sciendū secūdo. q. vt dicitur in textu. deō reduplica
tiua p̄supponit aliqd p̄m inesse alicui subiecto. et denotat illud scz sup
q. cadit esse eam illius inherente. Unde reduplicatio cōter sic diffinit.
Est additio qd iterata supra extremū enūciatōnis denotans eam inhe
rentie p̄ti in subiecto. Unde in p̄pōne reduplicatiua quatuor sunt. scilicet. subie
ctum p̄ncipale p̄dicatum p̄ncipale. reduplicatū et deō reduplicatiua. Un
de in hac p̄pōne oīe aīal est substantia inq̄tū aīal p̄mū animal est p̄ncipa
le subiectū. substantia est p̄dicatum p̄ncipale. inq̄tū est dictio redupli
catiua. et scdm aīal est illud supra q. cadit deō reduplicatiua. et est redupli
catum ¶ Sciendū tertio. q. vt dicit albertus incipit a subiecto. diuidit deō
tio opposito modo se habet. q. distributio incipit a subiecto. diuidit deō
pres et ratiōne eas in p̄dicato. reduplicatio est p̄p̄ietas inchoans a p̄di
cato et terminās in subiecto. Deō namq. reduplica. vt dicit rex. sp̄ refertur
ad p̄dicatū s. nō reduplicat ipm. Un reduplicatiua affir. exponit p̄ vna
copulatiua hāte rez quatuor p̄pōnes affir. et reduplicatiua in qua ponit neg
gatio post dictōez reduplica. s. it̄ exponit p̄ quatuor exponētes sicut auctor
ad lōgū deducit in textu. ¶ Sciendū q̄rto. q. copulatiua et diffinitiuā de
p̄di p̄tradicentibz p̄tradicūt. id est reduplicatiua affir. exponit copulatiue p̄
quatuor exponētes seu p̄pōes affir. sic reduplicatiua et p̄dictoria exponit
diffinitiuē p̄ quatuor exponētes seu p̄pōes nega. vel negatiue p̄dicentibz. Et
p̄formiter p̄dicti de p̄tradicetoria reduplicatiua in qua negatio ponit post
dictōem reduplicatiua videlicet q. exponit diffinitiuē p̄ p̄pōes p̄dictētes
p̄pōnibz sue p̄tradicetorie. exēpla sunt facilia vt p̄z inueniuntur ¶ Corra
p̄dicta arguit p̄mo sic. Nulla est p̄pō reduplicatiua. s. rē. Aīo p̄z. q. res
duplicatio sp̄ reduplicat subiectū. et sic debet dici de reduplicato extremo
et nō reduplicata p̄pō Secdo. in ista p̄pōe cognosco forē inq̄tū hō. pos
nit deō reduplicatiua et tū nō est reduplicatiua p̄pō. igit nō oīs p̄pō in qua
ponit deō reduplicatiua ē p̄pō reduplicatiua. Tertio. hęc est reduplica

Petri hyspani

tiua. oīs hō ēaial inq̄tū hō z tū hō sup quē cadit reduplicatō nō ē cā p̄di
cati sēz aīalis. s; ecō tra. i. gīf reduplicatio nō denotat cām inherētie p̄tū in
subiecto. Quarto sic. dōo sor. scribit inq̄tū p̄tū ibi est redupli. inq̄tūz p̄tū
q̄ nō est cā inherētie p̄tū in subiecto. s; male dī in scōo notabili q̄ redu. des
notat cām inherētie p̄tū i subiecto. Quinto. reduplicatiua affir. exponit
copulatiue p̄ quoz affirmatiuas. s; ei? dīctoria dīz sūt exponi p̄ quoz p̄
positiōes affirmatiuas. q̄z oppositiōz eadē est disciplina. s; male dī in q̄rto
notabili q̄ exponit disiunctiue. ¶ Ad primū dīz. q̄ s; oīs reduplica. p̄pō
videat eē de reduplicato extrēo. s; de reduplicato subiecto. nihilomin? q̄z ta
lis reduplicatio fert sup̄ p̄dicatū. tota p̄pō reduplicata dīz rōne sue p̄tis. s;
rōne subiecti reduplicati sup̄ qd cadit reduplicatio. Ad scōm dīz. q̄ ibi
inq̄tū nō tenet reduplicatiue. s; magis specificatiue. ita q̄ sensus est cogno
sco sor. inq̄tū hō. i. ea rōne q̄ est hō. Ad tertium dīz. q̄ in tertio notabili
nō dīz. q̄ illud sup̄ qd cadit reduplicatio sit cā p̄dicatū. s; dītaxat sit cā iherē
rentie p̄tū in subiecto. Hō licet hō nō sit cā aīalis q̄ ad eē. est tū cā inherē
tie p̄dicatū in subiecto. Ad q̄rtū dīz. q̄ duplex est redupli. qdā est rei sūt
inherētia alteri? ad ipm z talē cā nō inherētie. vt hō ē aīal inq̄tū hō. Alia
ē reduplicatio mōi inherēdi. vt sor. scribit inq̄tū p̄tū. z de p̄ma itelligit p̄tū
cipaliter. Ad q̄ntū dīz. q̄ disiunctia et copulatiua de p̄tū dīcētib; p̄dī
cūt. iō sic reduplicatiua exponit p̄ copulatiuā affir. ita redu. q̄ est dīctoria
eius exponit p̄ disiūc. de p̄tū dīcētib;. z q̄z dīctoria in copulatiuis sic
in oib; alijs hypoteticis p̄tū dari ferēdo negatōem ad copulā p̄ncipalē to
tius hypoteticę vt p̄ponēdo negatōem toti p̄pō nī ita redupli. dīctorie re
duplicatiue affir. bñ p̄tū exponi p̄ copulā dīcēte copulatiue. s; q̄z vsitat? est
p̄mus modus dādi dīctoriā in copulatiuis. ideo dicit auctor q̄ meli? ex
ponit p̄ disiunctiua q̄ copulatiua.

S Equif de incipit z desinit. Pro quoz expositione no
tandum est q̄ rerum quedā sunt quaz acquiritur to
tum esse simul in instanti. vt homo vel binarius siue
hoc sit mediāte aliqua mutatiōne successiua precedente. vt in
productiōe naturali. siue hec sit sine aliq̄ alteratiōe p̄cedēte vt
in creatiōe āgeli. qdā āt sunt q̄nū cē acq̄rit successiue z ps post
ptē vt sunt res nature p̄manētis. q̄rū denotatio dependet a
dñio p̄trarij sup̄ p̄trariū. sicut albū nigrū frigidū z cadidū
et etiā res nature successiue. Etiā aliquarū rerū esse dep̄ditur
totū sūt in instanti. aliqua autē dep̄dit successiue. et fm has
dñas quatuor dātur regule. Prima regula est p̄pōes de in
cipit in rebo quaz esse sūt acq̄rit exponūtur p̄ vnū copulatiuā
cuius p̄ma ps ē affir. de p̄nti. scōa negatiua de p̄terito. vt nūc
hō incipit. i. hō nūc est z imēdiate ān hoc nō fuit. Scōa regu
la. p̄pōes de incipit in rebo quarū esse acq̄rit successiue expo
nūt p̄ vnā copulatiuā. cui? p̄ma ps copulatiue. ē negatiua de

Tractatus decimustertius

presenti. secūda est affirmā. de futuro. vt hic sortes incipit ēē albu. sortes nō est albus. et imēdiate post hoc erit albu. Tertia regula propositiōnes de desinit rerū quarū esse. simul de p̄dī. exponitur per vnā copulatiuā cuius prima pars de affirmā. de p̄nti. et secūda est negatio de futuro. vt sortes desinit esse homo. i. sortes nunc est homo. et imēdiate post hoc non erit homo. Quarta regula est propositiones de desinit quarum in rebz successiuis. esse de p̄ditur successiue exponūtur copulatiue per nega. de presenti et alteram affirmā. de de p̄terito. vt hic sortes desinit esse albus. i. sortes nunc est albu. et imēdiate ante hoc fuit albus Et istis patet quomodo contradictoriē istarū sunt exponende. et quomodo in ipsis valet consequentiā

Postq̄ auctor determinauit de dictiōibz reduplicatiuis. Nōc p̄sequēter determinat de illis duobz p̄bis incipit et desinit Cuius ratio est quia exponibilitas propōnis reduplicatiue fundatur supra principium materiāle ipsius scz supra subiectum. est em̄ reduplicatio forma subiecti. sed exponibilitas de incipit et desinit magis se tenet ex p̄te principij formalis q̄ ex p̄te principij materialis ideo patet oratio ¶ Sciendū primo q̄ vt dicit auctor in textu. quedā sunt res quarum esse acquiritur simul. et sunt res permanentes. Quedam vero sunt quarū esse acquiritur successiue et pars post p̄tem. vt sunt quarū denotatio de p̄det a dñio sup cōtrarium. sicut albu et calidum. Etiam quedam sunt successiue. vt motus et tempus. Unde res p̄manētes et successiue quatuor modis differūt. Primo q̄ esse rerum p̄manentium est totum simul. sed esse rerū successiuarū non est simul s; in successione. Secūdo differūt. q̄ partes rerum p̄manentū sunt omnes si; mul p̄tes rerū successiuarū non sunt omnes simul. sed vna post aliā. Tercio differūt sicut causa et effectus. res em̄ p̄manentes sunt cause rerū successiuarum. sed p̄manentiora s; naturaz p̄ora sunt successiua posteriora. Quarto. q̄ res p̄manētes sunt in se determinate. sed res successiue nō habent in se terminos vt motus s; sui propriū esse est successiuis et nō habet terminū sed terminat ad res p̄manentes. vt aliteratio ad qualitatem et augmentatio ad q̄tatem. Sciendum scđo. q̄ res p̄manētes habent primū instans sui esse non autem successiue ideo in p̄manētibz datur p̄timum instans quo ad inceptions. sicut verū est dicere. ista res est. et incediā ante hoc non fuit. Rei autē successiue datur vltimū instans non esse quo ad inceptions. vt ista res non est et imēdiate post hoc erit ¶ Sciendū tertio. q̄ ista duo verba incipit et desinit important inceptions nem et desinitio nem. sed desinitio et inceptio nō sunt nisi in terminis initialibz et finalibz rez. et cum vltra terminū finalem nihil est dare. et ante terminū initialem eria nihil est dare. eo q̄ tota res inter illos terminos clauditur. ideo hoc p̄bz desinit quod dicit terminū finalem rei prius dat intelligere p̄sens et p̄ur

Petri hyspani

puationem sui termini. et hoc quidem in pmanētibus. Sed in successiuis p prius
 ponit futurum determinatum ad p̄sens tempus. et posterius dat intelligere pri-
 uationem p̄sentis. S; incipit qd dicitur terminū initiale dat intelligere p̄sens et
 puationem p̄teriti. et hoc in rebus pmanētibus. Sed in successiuis prius ponit
 futurum determinatum ad p̄sens. et p posterius p̄teritum. q; res successiue nō
 sunt in principio sicut sunt res pmanētes sed sunt post ipm̄ p̄ncipiū. ¶ Sci-
 endū quarto q; ista duo verba incipit et desinit adiungunt rebus pmanētibus
 et successiuis q; differunt specie. q; ibi sunt rōnes sp̄e differētes. eo q; dis-
 cunt motū q; capit sp̄em a suis terminis. et potissime a termino ad quem.
 Et q; alia ratio est horū verborū incipit et desinit cū adiungit rebus pma-
 nentibus et successiuis sicut p̄us patuit. id p̄pōnes de incipit et desinit aliter
 exponunt in rebus pmanentibus. q; in rebus successiuis. q; in rebus pmanētibus
 affirmatiua de incipit exponit p copulatiua cuius vna ps ē affirmatiua de
 p̄nti. et alia negatiua de p̄terito. vt ista hō incipit ēē. sic exponit. hō nūc ē et
 immediate an hoc nō fuit. S; in rebus successiuis exponit p vnā copulatī-
 uam. cuius vna ps ē negatiua de p̄nti. et alia affirmatiua de futuro. vt hō
 incipit ēē albus. sic exponit. hō nūc nō ē albus et immediate post h̄ erit albus. Et
 suo mō dōm̄ ē de p̄pōe de desinit sicut in textu satis claret. Negatiue p̄o
 de incipit et desinit exponunt p copulatiuas p̄positas ex p̄tib; oppositis co-
 pulatiuis p quas exponunt affirm. ¶ Contra p̄dicta arguit p̄mosic. mor-
 celi ē cā istorū inferiorū q; vt in pluribus sunt pmanētia. q; pmanētia nō sunt
 cāe successiuorū. reus p̄na. q; idē nō ē cā et effectus eiusdē. Secūdo. cuiuslibet
 rei ē terminus intrinsecus. q; male dicitur q; res successiue nō h̄nt terminos ad
 terminatur. Tercio incipit et desinit sunt eiusdē rōis in pmanētibus
 et successiuis. pbat. q; incipit et desinit sp̄e iporāt inceptiōem et desinitōem
 q; ē ip̄az rō. Quarto. pmanētia nō d̄nt a successiuis. q; eodē mō debēt
 exponi p̄pōnes de incipit et desinit. Añs pbat. q; albus et nigrus sunt pma-
 nētia. q; postq; sunt remanēt in eē et sunt success. q; esse eorū successus acq̄ritur
 Quinro. posito casu. sortes incipit ēē. tūc ista ē falsa. sortes nūc ē et imedia-
 te an hoc nō fuit. q; altera ps copulatiue fuit vera. s. sortes nūc ē. s; p̄pō de
 p̄nti vera ponit affirm. de p̄terito et futuro veras. ex q; p̄ns ē finis p̄teriti et
 inceptio futuri. ¶ Ad p̄mū dicitur. q; h̄ aliquid successiua sint cā pmanentiū s; q;
 cur mor? celestis ē cā pmanentiū hic inferius exn̄tiū. tū simplr loquēdo et a
 toto ḡne p̄ma. sunt cāe sue. Ad scdm̄ dicitur. h̄ cuiuslibet rei p̄ma. ē terminus
 intrinsecus p̄m̄ essentia. tū in pluribus nō ē terminus intrinsecus p̄m̄ ēē sicut
 mor? p̄m̄ suū esse successiuus nō h̄z terminū ad quē intra se. sicut iste mor?
 q; ē alteratio terminat ad qualitatem. Ad tertiu dicitur. h̄ incipit et desinit sine
 eiusdē rōis generalis in p̄ma. et success. q; sp̄e iporāt inceptiōem et desinitōem
 tū nō sunt eiusdē rōis sp̄ealis sicut tactū est in principio quarti notabilis q; re
 aliter exponunt de incipit et desinit et in p̄ma. et success. Ad quartū dicitur. q;
 capiendos. success. p eo q; qñ fit. est et quādo factum ē nō ē. sic idē nō ē succ.
 et p̄ma. S; si capiatur successiuus. p eo cuius esse success. acq̄rit sic aliquid p̄t ēē
 p̄ma. et success. sicut tactū ē in principio p̄mi notabilis nō tū de tali p̄ma. ē hic
 ad p̄positū. q; hic capit res p̄ma. p illo cuius esse acq̄ritur in instanti. Ad
 q̄ntum dicitur licet idem nunc materialiter sit finis p̄teriti et initium futuri
 nō tamen idem formaliter. et ideo nō oportet q; affirmat de p̄senti semper

Tractatus de infinitis

ponat affirmatiuā veram de preterito et futuro.

Sequitur de infinito cuius quidam solent assignari distinctiones
 Prima est quod infinitum quatuor modis sumitur. vno modo ne-
 gatiue. et illud est quod non est finitum nec aptum natum finiri. vt
 punctus vel deus. alio modo positiue et illud quod non est finitum sed ap-
 tum natum finiri. vt motus nondum perfectus est infinitus et illud est tri-
 plex. scilicet infinitum per appositionem vt numerus infinitum per diuisionem
 vt primum. et infinitum per appositionem et diuisionem sicut et ceterum.
 Secunda diuisionis est de infini. que distinguunt omnes modi preedictos
 quod aliud dicitur infini. in actu quod est quantum non determinatum. aliud est
 infini. in potentia. aliud dicitur infinitum quod ad nos terminum et non secundum rem. Tertia
 distinctio est quod infini. capit vno modo scatiue vt est terminus cōis. et
 sic scaturit quantitas rei subiecte. vel predicatur vt cum dicitur motus est infini.
 Alio modo sumitur sine cathegore. non putatur dicitur quantitas rei subiecte vel
 predicatur. sed quantiter se habet subiectum in ordine ad predicatum et sic non est
 terminus cōis sed dispositio subiecti et signum distri. et de his
 dantur tres regule. Prima regula est infini. sine cathegore. caput positum
 in subiecto facit terminum sequentem esse stare posse terminum. vt si infini-
 ti homines erunt. homines supponit posse non terminum mobile. Secunda re-
 gla. propositio de infini. sine cathegore. caput exponit per vnā copulatiuā. cuius
 prima pars affirmat predicatum de subiecto. sumptum sub aliquo quan-
 titate continua vel discreta et alia negat predicatum in eadem tali subie-
 cto secundum determinatam quantitatem vt ista infini homines currunt exponit
 aliqui homines currunt et non tot qui plures duobus vel tribus. vel sic aliqui
 homines currunt et quolibet plures. Tertia regula. propositio de infini. caput
 scatiue exponit per vnā copulatiuā. cuius prima pars affirmat quanti-
 tatem de subiecto. et secunda pars negat terminum illius quantitatis. vt hec
 linea est infini. i. linea est continua et non habet terminum sue quantitatis. et hoc si in-
 fini. sit in predicato. sed si sit in subiecto prima affirmat predicatum
 de subiecto quantum. et secunda negat terminum illius quantitatis. vt
 hic aliquod corpus infini. est album. i. aliquod corpus album est quantum
 et ideo non habet verum sue quantitatis Et oportet negare terminum il-
 lius quantitatis secundum quod dicitur infinitum. ita quod si sit infinitum
 negandum est terminus quantitatis actualis. sed si in po-
 tentia ita quod sit infinitum secundum quantitatem potentialem et
 non secundum actuale negandus est terminus quantitatis potentia-
 onaliter non actualiter sicut infinitum secundum appositionem vel secundum diuisionem

Petri hyspani

Postq̃ autor sup̃ius dēter. de incipit et desinit. hic p̃r vult dēferm̃s
nate de infinito. Et ratio ordinis est. q̃z desinit positue fcat finē rei. ex eo
q̃ fcat desitōem eius. Infinitum vero designat p̃uatiue finē rei. eo q̃ fcat
carentiā finis. sicut patet ex vi nōis. Infinitū cū dicit ab in qd̃ est nō. et in
finitum quāsi sine fine. sed habitus precedit p̃uatōem. ideo patz ordo.

¶ Sciendum p̃mo. q̃ vt dē p. tertio phisicor̃. infinitū q̃nq̃ modis dē. Pri
mo mō dicit negatiue scz qd̃ nō p̃t p̃rāsi et sic vox dē infinita respectu vi
sus. Secūdo mō dē infinitū qd̃ p̃tū est de se pōt p̃rāsi. nō tñ ab hoīe. p̃
pter impedimētū. et sic pfunditas maris dē qd̃ daz infinitū. Tertio modo
dicit infinitum p̃pter eius trāsitiū incōsumabile rōe extensionis. vt si cēt
aliqua magnitudo non habens terminos illa diceretur infinitū. Quarto
dicit infi. p̃m diuisione vt in magnitudinib. Quinto dicitur p̃ appōem. vt
in nūcro. aut in vtroq̃. vt in tpe. ¶ Sciēdū scdo. q̃ De his illos q̃nq̃ mo
dos in duos reducit quorū p̃mus est. q̃ infi. q̃nq̃ sumitur nega. et est illud
quod est infinitū nec ap̃tū natū est finiri. vt punctus vel deus. Alio mō
capit p̃uatiue et est illud qd̃ nō est finitum ap̃tū natū tñ est finiri. vt mō
et tale est triplex. scz infi. p̃ appōem. vt nūerus q̃z dato o. ṽero ad

huc potest dari maior. et infinitum per diuisione
to quocūq̃ p̃tinuo illud est diuisibile in infi. di
tatis p̃ appositōem et diuisionem vt tps. q̃z tem
p̃scereti. q̃z est nūerus morus. Scda distincti
oēs modi precedentes est. q̃z qd̃ dā dicit infi.
m. vt magnitudo carēs terminis Aliud ē
maris. Sciēdū tertio. q̃ vt dicit in i.
sumit duobz modis. Uno modo fcatue et cat
nus fcatns quātitatē rei. vt cū dē mūdus est in
ciū. Alio mō capit sineathe. nō put dē quātitatē
subiectū in ordine ad p̃dicatū et sic ē nomē adiecti
lem. s̃z dispositōem subiecti. et est signū distributiū
facit terminū cōem sequentē stare p̃fule. nō tñ mō
libet suo supposito. nō tñ valz sub eo descēsus. ¶
infi. cathegreumatice capto etiā exponit p̃ vnā co
affirmat p̃dicatū de subiecto sumpto p̃ aliq̃ p̃tinuo vt
gat p̃dicatū incē tali subiecto p̃m determinatā q̃titatē. vt isti
currūt. sic exponit. aliq̃ hoīes currūt et nō tot q̃n plures currūt.
infi. fcatue capto exponit p̃ vnā copulatiuā cuius p̃ma
inat p̃dicatū de subiecto. et scda negat terminum quātitatis
nea est infinita. exponitur sic. linea est quanta et nō habz terminū
ritatis. et hoc modo intelligendum est si infinitum sit positum in
Si autē sit in subiecto positū tūc exponit p̃ vnā copulatiuā cuius
ps affirmat p̃dicatū de subiecto quanto. et scda terminum illius quā
tatis. vt hic aliquod corpus infinitum est album. sic exponit. aliquo
p̃ ē albū. et idem corp⁹ nō habz terminum terminuz sue quātitatē
negari terminū illius quātitatis. p̃m q̃ dē infi. ita q̃ si sit infinitum
tu. tunc negandus est terminus quātitatis actualis. et si est infi
rentia negat terminū quātitatis potentialis. ex q̃bz oibz patz

Tractatus decimustertius

signū capiat cathegreumatice siue syncathe. sp reddit pōnem exponibile.
¶ Cōtra p̄dicta arguit p̄mo sic. qđ h̄z positōem in p̄tinuo est infinitū in
potencia sed punctū h̄z positōem in p̄tinuo igit̄ ḡ male dicitur est q̄ punctū
sic infinitum negative. sed punctus est qđdā infinitum z p̄ seque
male exemplificatū est de puncto. punctus est infinitus nega. q̄ nō est finis
tus nec aptus natus finiri. Scđo sola signa v̄lia z negatōnes p̄suadū
sed infinitū nō est signū v̄le nec negatio. igit̄ nō facit terminū p̄fisc stare.

Tertio infinitū nō est apprehensibile. q̄ intellectus z natura abhorre
infinitū. ḡ ppositio de infi. nō est exponibilis. Quarto hec est ppositio
de infi. quāritas est infi. tū nō est exponibilis. ḡ aī p̄z. q̄ infi. est passio
quāritatis. mō posito subiecto ponit̄ z passio eius q̄ p̄sequunt se z p̄uer
tuntur. z sic posita quantitate ponit̄ infinitū qđ est passio ei⁹. Quinto.
hec nō est exponibilis. linea est infi ergo male exponit̄. aī p̄z in textu. q̄
in ea nō est aliqđ syncathegreu. qđ requirit ad expōitōem. ¶ Ad p̄mū d̄
qđ om̄e illud qđ h̄z positōem in p̄tinuo tanq̄ ps quātitatiua eius est finis

et p̄tētia. q̄ nullū est p̄tinuū qñ habeat extrema. sz
et p̄tētia in p̄tinuo tanq̄ ps ei⁹ essentialis cuiusmo
dī q̄ infinitū includit negatōem ratōe cui⁹ cō
ab autore in textu d̄ signum distributiuum
natura abhorrent infinitū in actu nō in pos
endit infinitū tanq̄ ens p̄uatiū p̄ oppositū
uatiū. sz posito subiecto ponit̄ passio sub
re suā passionē z iō quāritas nō dat in
elligere posteri⁹ quare illa ppositio nō
in p̄dicta oratōe teneat cathegreumatice
et iō facit p̄tētia exponibilem.

¶ Tis z suplatiuis. De q̄b tales dant re
ppositio h̄is cōpatiū p̄prie capiti z
onit̄ affir. p̄ tres exponētes. quaz. p̄ z
z re excedēte respectu rei excedēte. vt h̄
i. sortes ē albus z asin⁹ ē albo z sortes
asin⁹. vel negādo equalitatē forme rei ex
cedentis. vt sortes ē albus z asin⁹ ē albus. et
eque albus sicut sortes. De superlatiuis aut̄ alia
q̄ talis ē. Suplatiū distribuit terminū cōem se
cat re excedētem. vt leo ē fortissimns aī aliu. ibi aī al
t. Tertia regula. suplatiū p̄prie tenet denotat rem
n puenire rei excedēti. p̄z q̄ hec ē impropria. leo ē for
tissimns. Quarta regula. ppositio de suplatiuis p̄prie
ponit̄ copulatiue p̄ tres exponētes quarū p̄ma affir
mā de re excedente. scđa affirmat idē de re excessa
tū excessum de re excessa p̄ respectū ad rem exce

Petri hui

dentem. vt hec rosa est pulcherrima
et ois flos est pulcher. et nullus flo
exponēs debet esse aliqua affirmās de
respectum ad rem excessam acceptā vlt
rior oim floru. Et oēs ppōnes de maxi
suplatiuis his duobz modis pnt exponi.
gtūs importās rē excessam. sed si nō pon
mitti tertia exponēs vt hec. sor. est fortis
est fortis et nullus hō est fortior ipso Et c
sp habēt exponi p disiunctiuis de ptibz

Postq̄ au. determinauit de infi. q̄r determin
Cuius ordinis rō est. qz infinitū iporat que
nis. et sic patet ordo. ¶ Sciendum pmo. q
tenent. vno. pprie. alio. abusive siue iprop
tenētur prope qm illud qd ppat. z illd cui
cōpant. vt plato est fortior iohāne. vel plato
et iohannes picipāt in fortitudine. Sed ter
et id qd ppatur nō picipāt in ppteritate fm
modis. Primo mō qm ponit ppatius v
positiuū. vt dō. iste est senior. ibi senior pō.

est senior. i. senex. Secdo. qm ponit illud c
patio. s. illud cui ppatur. vt dō deus.
ppatius et suplatius tenentur improprie
nec res excessa picipat qualitatem in qua
melior adulterio. ibi ppatius et suplati
positiuū oppositū suo pprio positiuo. vt ibi

¶ Sciendū scd. q ad excessum ppatōnis i
runt. Prīmū est excedēs. seu illud qd ppat.
seu in quo fit ppatio. Tertium est illud cui cō
eo in quo fit ppatio. verbi gratia. vt sor. est fort
dens. vel id qd ppat. vt hō est excessum siue id
fortissimus q dicit fortitudinē z excessum fortit
ppatio z est excessus in eo in quo fit ppatio. qz sor. habet
eam in excessu respectu aliorū hoīm. ¶ Sciendū tertio. c
pprie capto z non abusive exponitur copulatiue p tres p
res. quarū pma affirmat. positū de re excedente. scda af
fessa. et tertium affirmat excessum et formā fm quam fu
cessu importato vel designato de re excedēte respectu rei
res est albius asino. sic exponitur. sor. est albus et asinus.
est et agis albi q̄ asinus. Et hoc intelligendū est. si cōp
s. si albius tenetur nega. debet exponi per negationem
rei excede respectu excedentis. vt sor. est albus. et asinus.
nō est eque albi sicut sor. Posset etiam exponi ppositi

Item tertius

albius platone. i. fortes est magis albus
 si est exponendo comparativum q terminus
 buatur in exponere. ¶ Sciendum quarto. q
 nam sequens suplativum supponit cōfule dī
 us aī alium. aī alibi distribuitur. Unde pro
 ni affirmatiue. z nega. sicut ipse cōpativus. et
 ponitur copulatiue. p tres pōnes. quarū pri
 cedente. secunda affirmat eundē de re excessa
 re excedente p respectum ad formā in qua fit
 cherrimus florum exponitur sic negatiue. rosa est
 ulcher. z nullus flos est pulchrior rosa. Et dicit
 ue non ex eo q super ipsum fertur negatio. si
 errimus. sed dicitur teneri negatiue. ex eo q
 onis negatur de re excessa respectu rei exce
 rlativus tento affirmati. debet exponi copu
 arū pma affirmatur positivus de re exce
 de re excessa. z tertia affirmat rez excessa
 spectum ad rem excessam. vt ista rosa est
 ic affirmatiue. rosa est. pulchra. z omnis
 or omni flore. Et dicit suplativus teneri
 q fit cōpatio affirmatur de re excedente
 ista que dicta sunt debet intelligi de pro
 ponit genitiu? pluralis nūeriq? si pon
 poni per duas exponentes z debet
 ortissim? sic exponit. fortes est fortis. et
 tam de suplativus q de ppativus debet
 cōtradicentibus partibus copulatiue
 ra pdicta arguit primo sic. cōparativus
 regreumatice. ergo nō red dūt propositio
 sequentia per diffinitionem. propositio
 actatus positam. Secūdo arguit sic. ista
 melior adulterio. z tamen non exponitur cō
 s. quarum prima affirmet positivum de re ex
 de re excessa. et tertia affirmet excessum de re ex
 rei excessu. quia tunc sic exponeret fornicatio est bo
 bonum. z fornicatio est magis bona q adulterium.
 ri qz exposita est vera et exponentes false.
 ur sic. ista est de suplativus. leo est fortissimus lincum et
 fm modum dictum in quarto notabili. et ipse non
 Quarto arguit sic. ista est de superlativus affirmati
 cherrimus florum. ergo male exponitur tanq de s
 sito. ¶ Quinto arguitur sic. ista est de suplati
 sanctissimus. z tamē non potest exponi aliquis p
 i textu positorum. ergo quarta regula est insuffici
 pmo. quia non potest exponi per tres exponentes.
 nec potest exponi affirmatiue per duas. quia nō

De Petri hyspani

sequitur Thomas est beatus. ideo est sanctior omni alio eo q̄ plures sine
runt sanctiores eo. nec etiam negative. quia nō sequitur Thomas est san-
ctus. ergo nullus est sanctior eo. ergo zc.

¶ Ad primum dicitur. q̄ licet compar.
sine thegreumata. sufficit tamē q̄ equipoli-
tione alicuius proprietatis in eis incluse
comparatiuus non tenetur proprie sed ab-
notabili modo de eo sic accepto non datur
exponi sicut prius exposita est. ¶ Ad ter-
perlatiue abusive accepto de quo hic non in-
nes iste non conceduntur nec a grammaticis
grue. ¶ Ad quartum dicitur. q̄ ista pos-
ue z negative sumpto. quia si forma fm̄ q̄
re excessa respectu rei excedentis. tunc tem-
de re excedente respectu rei excede. tunc tem-

¶ Ad quintum dicitur. q̄ superlatiue
magis abusive fm̄ modum dictum in no-
bi similis sic exponi. Thomas ē sanctissim-
tus. sic q̄ non inquirant plures exponent
illa expositione magister Petrus hyspani

z superlatiue non sine
thegreumatis ra-
tione dicitur. q̄ ille
tum est in secundo
1. Unde ista potest
ita est de
m

Sequitur de differt ali.

tur regule. Prima est
ab conueniunt tantū e-
metaphisice. nec non e-

idem vel diuersum est. Secunda
rectus ab istis dictionibus medi-
st. distribuitur illis. licet non prius. z
aliud impedimētum. Tertia regu-
matiuā de differt exponitur copulati-
quarū prima affirmat hoc verbū est o-
da affirmatur idem. idem de eo a q̄
vnum illorum de alio. vt homo differt ab asino. asinus
et homo est. z homo nō est asinus. Quarta regula negati-
ua de differt debet exponi p̄nam disunctiuā de p̄tibz
cōtradictentibus. vt sortes non differt ab asino. id est sortes
non est. vel asinus non est vel sortes non est asinus. Se-
quens autem est p̄nam. Pro quo sciendum. q̄ hoc si-
gnū potest capi tribus modis. Vno modo vniuersali-
ter pro omni eo quod habet partes vnde componitur.
Secundo modo capitur magis proprie pro illo q̄ ex omnibz

Tractatus de cirmustertius

subiectio est perfectio. sicut domus dicitur tota quoniam est perfecta. et ex his duobus modis capitur sententia. ut subiectum. Sed prima est

capit cathegreumatice. Tercio modum. prout includit signum distributionis est albus. et sic non dicit quale se habeat in ordine ad predicationem. expōibile de quo dantur tales regulæ ita terminum cui adiungitur pro quod is fortis est albus. id est quolibet pars fortis positio de toto exponitur per unam. id est quolibet sui premissi. ut totus fortis quolibet sui partem est minor forte. et quolibet quolibet. qualelibet non ponibilem. sed faciunt proprie dicitur qualelibet. sed contrahunt speciem. id est quolibet distribuitur pro quod tate. et valet consequentia in istis

patius et suplatius quoniam exponitur et de hoc signo diversum. et finaliter de exponendis de differt et alio et indolū puenit entibus. quod dicitur. merita. le est. Totum vero attribui per tam entem

¶ Sciendum primo. quod ad exponendum requiruntur. scilicet illud quod differt et verbum. quo differt. ut est in ista. homo differt ab asinus illud a quo differt. et illud verbum. Unde pro affirmat de differt exponitur coram prima affirmat hoc est de eo quod venit quod differt. In tertia negatur unum illorum a asino sic exponitur. homo est asinus est. hoc non

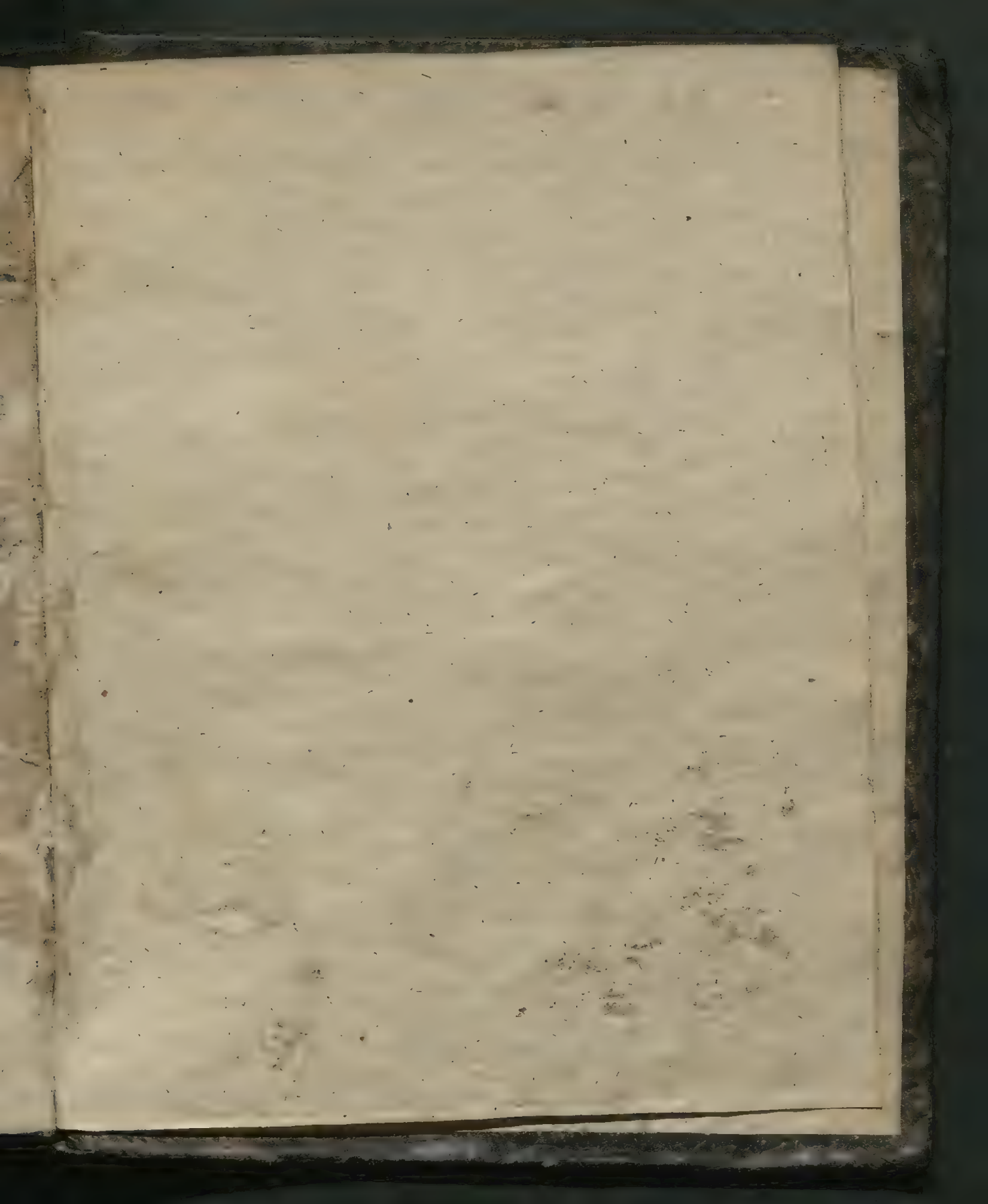
conueniunt exponitur per distinctionem de premissis contradicentibus. ut iste fortis non differt ab asino sic exponitur. fortis non est. vel asinus non est. vel fortis est asinus. Sciendum secundo. quod hoc signum totus potest dupliciter. Uno cathegreumatice. hoc dupliciter. uno modo contra premissum quod habet premissum. Alio modo capitur magis proprie pro omni illo quod finit premissum suum est perfectum. nam quod totum illo modo idem est quod perfectum. Alio modo capitur sine cathegreumatice. scilicet ut in ista. totus est albus. ut hic totus fortis est albus. et hoc modo totum sic sumptum non valet sic subiectum sed qualiter se habeat subiectum ad predicationem. et modo reddit propositionem exponibilem

Decimultertius

etenim de illis distributis de quibus
necesse est multa sint reddenda propter
quod sunt quia tamen ista quibus sit positio et
concedi. Et deo despicis solum determinari
proponem exponibulera reddenda. Et de
de octo septem tractatibus dicta sunt
beatus in a genitricis in acta sic bene dicit
am. Amen.

herrima ac summe necessaria ve-
rificationis super tractatus magis.
habet summa diligentia iterum atque
In florentissimo et nunc demum
in Henrich Quentell Linc Lo-
nis Hono.

Finiant Notata pulcherrima ac
summe necessaria venerabilis magister
Joannis verrois super tractatus magistri
Petri Hispani cum textu eorum et sum-
ma diligentia iterum atque iterum perfecta
et correcta in florentissimo et nunc de-
mum impressa per honestum virum
Henricum Quentell Duce Londanensem
Anno octingentesimo nono.
Hic datus. Repertorium
bibliographicum V. II
p. 1. N. 8692.

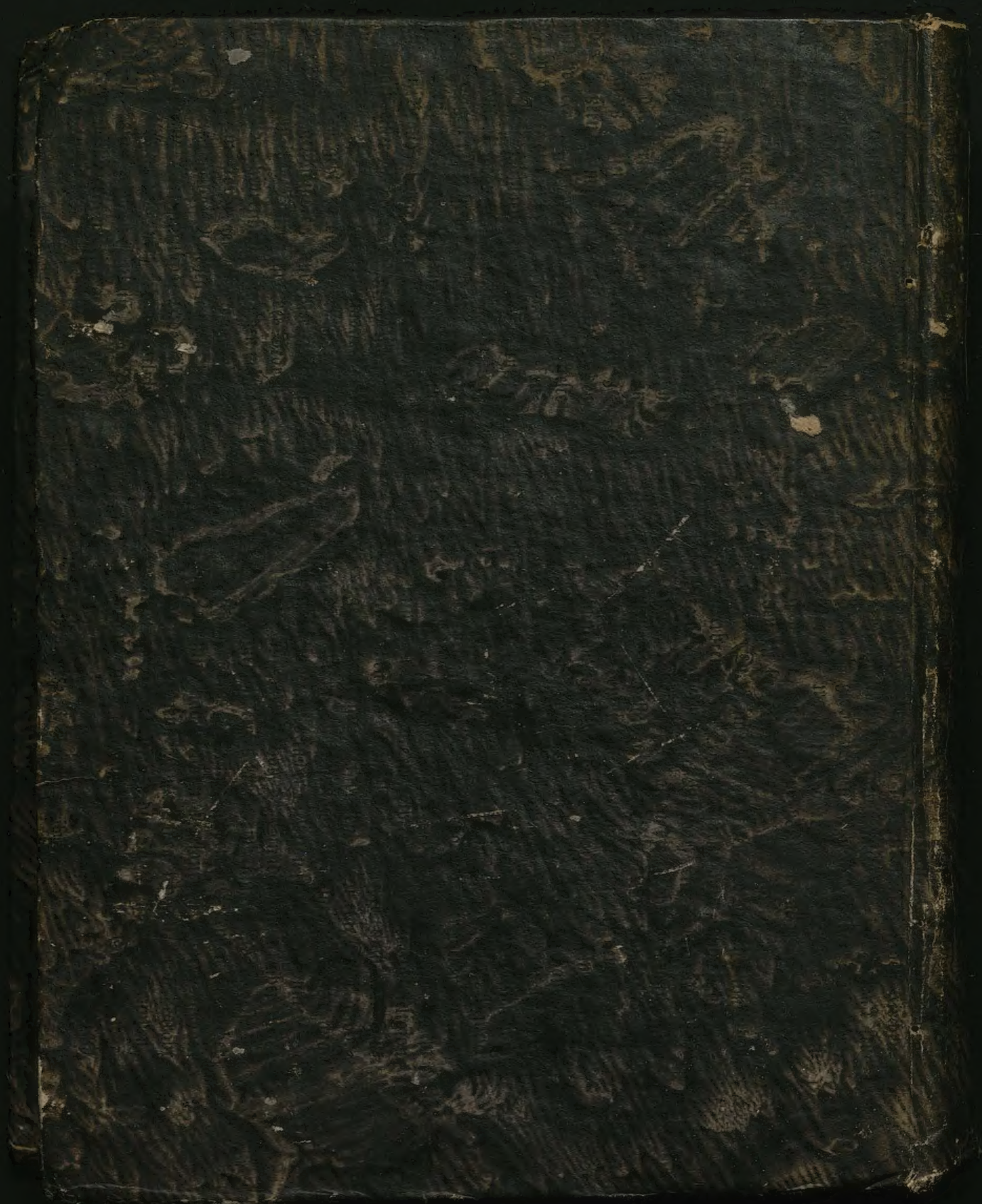

Bibl. Jsg.

Biblioteka Jagiellońska

stdr0008079

Vensor
Petrus Hisp.

1489